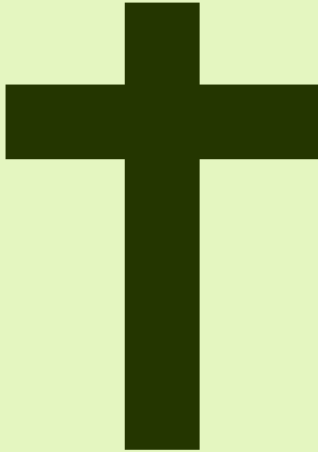

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n aƙon a ɗa a
ɗangasai a kazuwambani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdI:Tsikimba)

Kazuwambani ka savu n Tsikimba n abon a ɗa a dangasai a kazuwambani ka cau New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu	1
Marku	41
Luka	64
Yahaya	102
Asuki	130
Roma	165
1 Korintiya	183
2 Korintiya	199
Galatiya	210
Afisu	216
Filibi	222
Kolosi	227
1 Tasaloniya	231
2 Tasaloniya	235
1 Timoti	238
2 Timoti	243
Taitu	247
Filimo	250
Kagali ka Ibirahi	252
Yakubu	266
1 Bituru	271
2 Bituru	277
1 Yahaya	280
2 Yahaya	285
3 Yahaya	286
Yahuza	287
Kuwene	289

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukukpa u kadyanshi

Matiyu uza da korongi tagarada u na vi, wa ta a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u da, kpam u korongu ta tagarada vi tsara u wenike aza a Yahuda an Yesu da Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve ta Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya ta tsugono tsu likimba gba. U wenike ta mayun da an Yesu shadangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka ntsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyu wenishike ta tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso ta. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba ta hal ubana. U kana ta magono ma yain n ucira, tsara u wenike ucira u ne, Yesu lya ta kaci ka ukpa an u 'yangai a kasaun ka ne. Gba ili i na yi n i'ya i buwai i'a ta pini a tagarada u na vi.

Matiyu banga ta Atoni a gogo-na kpaci u todugbuso ta tyoku da Yesu shadangi afofi a Kashila a da wa tuko ama evu n eyi. An Adamu nusukai Kashila, ama a pecene ta n eyi. Udarakpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa m'ala n na mi wa. Matiyu wenike ta tyoku da Yesu wokoi udarakpa u da u asakai ama a woko evu n Kashila, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1-2:23)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-12)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:13-4:11)

Manyan ma Yesu a Galili (4:12-18:35)

Yesu asakai Galili ubana a Urishelima (19:1-20:34)

A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne. (21:1-27:66)

Yesu wa ta n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu

(Luka 3:23-38)

¹ Yesu† Kawauwi† u wuta ta a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma Ibrahi.† Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:

² Ibrahi da tata u Ishaku.†

Ishaku da tata u Yakubu.†

Yakubu da tata u Yahuza† na mmuku ma a'ali n roku.

³ Yahuza da tata u mpeshe n da a ka isa Farisa n Zera.

(Mma u le da Tama.)

Farisa da tata u Hesuruna.

Hesuruna da tata u Aram.

⁴ Aram da tata u Aminadabu.

Aminadabu da tata u Nashon.

Nashon da tata u Salumuna.

⁵ Salumuna da tata u Boza.

(Mma u ne kpam Raha.)†*

Boza da tata u Ubida.

(Mma u ne kpam Rutu.)†

Ubida da tata u Yese.†

⁶ Yese da tata u Dawuda Magono.

Dawuda da tata u Solomo.

(Mma u ne kpam Beteshaba da uza da Dawuda bokoi ara Uriya.)†

⁷ Solomo da tata u Rihobuwam.

Rihobuwam kpam tata u Abija.

Abija da tata u Asa.

⁸ Asa da tata u Johoshafa.

Johoshafa kpam tata u Joram.

Joram da tata u Azariya.

* 1:5 Raha kashankala ka Awulawa ka. † 1:5 Rutu Kawulawa ka. ‡ 1:6 Dawuda vaku ta n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsara vali u ne Uriya u kuwa. A ka tsara ta alabari a na yi a tagarada u 2 Sama'ila 11:1-27.

⁹ Azariya da tata u Jotam.

Jotam da tata u Ahazu.

Ahazu da tata u Hazikaya.

¹⁰ Hazikaya da tata u Manase.

Manase da tata u Amo.

Amo da tata u Josaya.

¹¹ Josaya da tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a da a kana le ubana a uyamba u Babila.)†

¹² An a bidya le ubana a Babila:

Jakoniya da tata u Shayalatiya.

Shayalatiya da tata u Zerubabe.

¹³ Zerubabe da tata u Abihuda.

Abihuda da tata u Eliyakim.

Eliyakim da tata u Azuro.

¹⁴ Azuro da tata u Saduku.

Saduku da tata u Akimu.

Akimu da tata u Aliyuda.

¹⁵ Aliyuda da tata u Iliyazara.

Iliyazara da tata u Matan.

Matan da tata u Yakubu.

¹⁶ Yakubu da tata u Isuhu.†

Isuhu da vali u Meri.†

Meri kpam aya mma u Yesu uza da ama a ka isa Kirisiti† Kawauwi.

¹⁷ Gba aza da a kecei nala vi, akaya a da a'ari pini a da; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana Ibrahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kana a'ayin a da a pura le ubana a Babila tsugbashi utuwa a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

¹⁸ Tyoku da ilimaci i Yesu Kawauwi i'ari da na: Mma u ne u da Meri uza da Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kana katsuma n Kulu Keri.† ¹⁹ Isuhu kamana ka Meri, vuma da u tsu rongo uyan ili i'ya i'ari derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u asaka yi usokongi.

²⁰ A'ayin a da wari pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, "Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u da wa zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kana katsuma ki. ²¹ Wa matsa ta maku ma vali, aku wa neke yi kala Yesu,§ kpaci wa wauwa ta ama a asuvu a unyushi u cingi u le."

²² Ukuna u na vi u gita ta tsara kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka shafangu, tyoku da Ishaya† matsumate† u danai caupa,

²³ "Makere ma bawu ma revei vali ma yan ta katsuma,

u matsa maku ma vali,

aku a isa yi Imanuwe."

Kalen ka kala ki ka, "Kashila ka ta kaɓolo n atsu."

²⁴ A'ayin a da Isuhu rikpanakai, aku u yain dere tyoku da katsumate ki ka tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne. ²⁵ Shegai u vaku n eyi wa hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwai a danasa Yesu

¹ A matsa ta Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin da Hiridu* wari magono. Ama roku aza da a yain kaneshi u ukuna u atala, a wutai a kasana a tuwai a Urishelima† ² n a wecishiki, "Nte magono ma aza a Yahuda† ma a matsai vi? Tsu wene ta katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi, kpam tsu tuwai tsu lyaka yi kayala."

³ An Hiridu Magono u panai nala, u dambula ta cika, nala dem aza da a'ari a Urishelima a rongoi a kadambula. ⁴ Aku u isa adarakpi a pige† n awenishiki a Mele† u wece le, "Nte a ka matsa Kawauwi ki?"

⁵ Aku a wauhunku yi, "A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika matsumate u korongi i'ya:

§ 1:21 Kalen ka kala ka "Yesu" ka "Iwauwi." * 2:1 Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwai.

⁶ “Avu, Batalami u uyamba u Yahuda, va ta n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda. A ka matsa ta magono a asuvu a vunu, uza da wa woko yavu kaliniki ka ama a va, aza a Isara'ilaf.” ^o

⁷ Pini nala, magono mi ma isa'i amoci a da a wutai a kasana ki a ba a sheshei ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a da katala ki ka wutai. ⁸ Aku u tonuko le, “Yangai i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi baci, i gono i tuwa i tonuko mu, tsara mpa dem n ba n lyaka yi kayala.”

⁹ Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u da maku mi mari. ¹⁰ An a wenei katala ki, a yan ta mazanga! ¹¹ A'ayin a da ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene ta maku mi n Meri mma u ne, a kudangi a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulani, n mar† a naka yi.† ¹² Shegai Kashila ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi, u da a gono a asu u magono yi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku kau.

A sumai ubana a Masar

¹³ An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi, u danai, “Yanga vu daraka vu bidya maku mi na mma u ne ubana a Masar!† Vu shamgba de she a'ayin a da n tonuko vu vu gono, kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsara u wuna.” ¹⁴ Aku u yangai u bidyai maku mi na mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar. ¹⁵ nte a rongoi de hal a'ayin da magono mi ma kuwai. Ili yi i gita ta kotsu i wenike ili i'ya Magono ma Zuba ma danai a una u Hosiya matsumate, “N isa ta maku ma va ma wuta a Masar.” ^o

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

¹⁶ A'ayin da magono ma wenei arevi yi a'ene a da a vurusa yi a da, aku u panai upan. U zuwai a wunusa gba mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i kenu i kenu i'ya i'ari evu evu gba, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve ta a'ayin a da a matsai maku mi cinda arevi yi a danai. ¹⁷ Nala ili i'ya Kashila ka danai a una u Irimiyaf matsumate i wokoi mayun:

¹⁸ “A pana ta kalagatsu a Rama, uza roku wa sa adama a unambukatsuma. Rahila† da wa sa adama a mmuku n ne, u 'yuwain u asaka uza u ne yi kadyanshi, an u wokoi a kuwa de.” ^o

A gonoi a Nazara

¹⁹ An Magono mi ma kuwai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwai ara Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin da wari pini a Masar vi. ²⁰ Katsumate ki ka danai, “Yanga vu bidya maku mi na mma u ne vu gono a uyamba u Isara'ila, kpaci aza da a ka ciga a wuna maku mi a kuwa de.”

²¹ Aku Isuhu yangai u bidyai maku mi na mma u ne a gonoi a Isara'ila. ²² Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata, Akilayu,† uwonwo u kana yi. Aku u lavutansai kpam, Kashila ka rono yi atsuvu u gono a uyamba u Galili. ²³ Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a ka isa Nazara. Adama a nala a shadangu ta ili i'ya ntsumate n danai: “A ka isa yi ta uza u Nazara.”

3

Yahaya Kalyubugi fobusoi ure

(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ An a yain ayen ushani, Yahaya† Kalyubugi gitai kuɓari a kakamba ka Yahuda. ² U da, “Kpatalai† a asaka tsicingi tsu de, i gono a asu u Isara'ila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu n uyan.” ³ Ishaya matsumate u yan ta kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da, “Uza roku wa salasa a kakamba, †Lapulai ure adama a Asheku, shamkpai u da mai tsara u wala!” ^o

⁴ Yahaya uka ta aminya a da a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁵ Ama ushani a wuta ta a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ari ubongu u Agata a Urudu a tuwai tsara a panaka yi. ⁶ An a dansai unyushi u cingi u le, aku u lyubugu le pini a Agata a Urudu yi.

^o 2:6 Mik. 5:2. † 2:11 Ucanga u da arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulani yi furankinsen da a tsu isa i'ya kpam cirakpa tsu madanga tsa. ^o 2:15 Hos. 1:1. ^o 2:18 Iri. 31:15. † 2:22 Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ^o 3:3 Isha. 40:3.

⁷ Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwā tā dem a asu u da Yahaya wa lyuḅugusu ama yi tsarā a lyuḅugu le. An Yahaya wene le, u danai, “Edā a'eku a dā! Ya rono dā atsuvu i suma mavura ma Kashilā ka tuko n maloko?” ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike an i aṣakāi unyushi u de. ⁹ Kotsu i dana ya wura mavura mi an i'ari mmuku n tsikaya mi Ibrahi wa. N tonuko dā, Kashilā ka fuḍa tā ka bidya atali a na u gonuko a dā mmuku n tsikaya mi Ibrahi! ¹⁰ Gogo-na naha gbām, kagovu kā tā ufoḅusi ka kapa ndanga hal a asuvu a alu a le. Madāngā ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa tā ma a varangu a asuvu a akina.

¹¹ “N mini ma ma lyuḅugusu dā tsarā u wenike an i aṣakāi tsicingi tsu de, shagai uza dā wa tuwā a kucina ku vā, wa lyuḅugu dā tā n Kulu Keri n akina. U la mu tā ucira cika, hal gbām n rātsa n ḅana akpata a ne wa. ¹² Wa tuwā tā n kasasu ka uwelimpke ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpā ilya kau a asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo kpam u runukpa ka n akina a dā bawu a ka cimba.”

Yahaya lyuḅugi Yesu

¹³ A'ayin a nala yi a dā Yesu aṣakāi Galili u banai a Agatā a Urudu tsarā Yahaya lyuḅugu yi. ¹⁴ Yahaya wari wa ciga tā u 'yuwan, u danai, “Adā u gain vu lyuḅugu mu. Nɗya i zuwai vu tuwāi ara vā tsarā n lyuḅugu vu?”

¹⁵ Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kaṇā tā tsu yain gbā ili i'ya Kashilā ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.

¹⁶ An a lyuḅugi Yesu, u wuta de la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpāi, u wenei Kulu Keri ku Kashilā ku cipa yi yavu kaḍya. ¹⁷ A panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Maku ma vā ma na vi, uza dā ma ciga, kpam ma pana tā kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalapansi

(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalapansi† ka kondo yi. ² A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u panai kambulu. ³ Pini nala, Kalapansi ka tuwāi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashilā† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “A korongu tā a Tagarāda u Kashilā,†

“N burodi dā koshi vuma wa yan uma wa, she gbā n kadyanshi ka ka wuta i a unā u Kashilā.” ♦

⁵ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,† u zuwa yi a bilibili u Kuwa ku Kashilā.† ⁶ Aku u danai, “Avu Maku ma Kashilā ma baci, raḍugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u dā wari a Tagarāda u Kashilā:

“Kashilā ka yanka tā atsumate a ne kadyanshi adama a vunu, kpam a ka kibātsa vu tā a akere a le, tsarā vu gbasha kune ku vunu a katali wa.” ♦

⁷ Yesu wushunku yi, “Tagarāda u Kashilā u dana tā dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashilā ka vunu wa.’” ♦

⁸ Pini nala, Kalapansi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugadi, u wenike yi gbā tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le. ⁹ Aku u danai, “Va lyaka mu baci kayala, ma naka vu tā i'ya gbā.”

¹⁰ Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.” ♦

¹¹ Aku Kalapansi ka lazai ka aṣakā yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwāi a kirana i ne eyi.

Yesu gitai manyan ma ne

(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)

¹² An Yesu panai alabari a dā a ukai Yahaya Kalyuḅugi a kuwa ku a'ali, aku u gonoi a uyamba u Galili. ¹³ Shagai dā wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushivā ku Galili a kaḅon ka Zebulun n Nafutali. ¹⁴ Nala gitā tā tsarā ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadāngu:

¹⁵ “A kaḅon ka Zebulun n Nafutali, a ure ubana a kushivā, a kapashi ka Agatā a Urudu, a Galili, a asu u dā kakumā ka Awulawa† kari.

¹⁶ Ama dā a ka rongo a karimbi, a ka wene tā katyashi ka pige. A'ari a ka rongo tā a unā u ukpā,

♦ 4:4 U.Ml. 8:3. ♦ 4:6 Ishp. 91:11-12. ♦ 4:7 U.Ml. 6:16. * 4:10 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ♦ 4:10 U.Ml. 6:13.

shegai katyashi ka wantukpa tã ara le.” ◊

¹⁷ Pini nala, Yesu gitai kuɓari, u danai, “Kpatalai i aṣaka unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan de evu.”

Yesu isqi akani a adan ama a nishi
(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

¹⁸ Kain ka te, tyoku da Yesu wari nwalu a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu. Gba le akani a adan a da, a ka vutalasa ibilili i le a kushiva ki. ¹⁹ Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama, shegai adan kpm wa.” ²⁰ Kute-kute a asakai ibilili i le, a tono yi.

²¹ An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isa le. ²² Kute-kute a asakai kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama aganda
(Luka 6:17-19)

²³ Yesu kyawain uyamba u Galili gba n u wenishiki a agata a Kashila, n u yansi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka tsugono tsu zuba, n u tanasi aza a mɓala. ²⁴ Alabari a ne a kyawain gba uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mɓala, hal gban n ama da a'ari a uyamba u Suriya, n aza da a ka pana ikyamba tsara a tanasa le. Aza roku a asuvu a le a'a ta n ityoni i cingi,† aza roku ipori, hal gban n awunu. Shegai Yesu tanasa le gba. ²⁵ Kakuma ka ama ka ka wuta† a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gba uyamba u Yahuda hal n aza da a'ari a Agata a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

¹ An Yesu wenei kakuma ka ama, aku u ba u yuwa† a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi, ² aku u gita le uwenishike:

Mazanga ma maci
(Luka 6:20-23)

³ “Kashila ka zuwuka ta aza da a revei a ka ciga ubanga ara ne unã u shinga, kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!

⁴ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n unamgbukatsuma unã u shinga, kpaci wa tanasa ta atakasuvu a le.

⁵ Kashila ka zuwuka ta aza da a vakunki kaci ka le unã u shinga, kpaci likimba wa woko ta u le.

⁶ Kashila ka zuwuka ta aza da a'ari n maluwa ma uyan ili i maci unã u shinga, kpaci wa naka le ta ili i'ya a ka ciga vi.

⁷ Kashila ka zuwuka ta aza a asuvayali unã u shinga, kpaci wa pana ta dem asuvayali a le.

⁸ Kashila ka zuwuka ta aza da atakasuvu a le a'ari sarara unã u shinga, kpaci a ka rongo ta kaɓolo n eyi.

⁹ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka ciga a tuko ndishi n shinga unã u shinga, kpaci wa isa le ta mmuku n ne.

¹⁰ Kashila ka zuwuka ta aza da a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga unã u shinga,

kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.

¹¹ Kashila ka zuwuka da ta unã u shinga, a'ayin a da baci ama a wisha da. Kashila ka zuwuka da ta unã u shinga, a'ayin a da baci ama a ka yan da mavura. Kashila ka zuwuka da ta unã u shinga, a'ayin a da baci ama a takpa da ukuna u cingi adama a va. ¹² Ama a ka yanka da ta ili i cingi tyoku da a yankai ntsumate n cau. Yanyi mazanga n ipeli, kpaci katsupi ka de ka pige ka vana da ta a zuba.”

Mkpaɗi n katyashi
(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

¹³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eda mkpaɗi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpaɗi ma baci n kayanyan wa? Nida uza wa yankpusa kpm n da? Shegai a wotsongu n da a kpatasa yavu ili i gbani.

¹⁴ “Eda katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuda a ka sokongu i'ya wa. ¹⁵ A tsu sapa macikalu a kimba ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashampatsu ka ne, tsara katyashi ki ka wakana aza da a'ari a pini kuwa ki. ¹⁶ Nala kpm dem, i woko

katyashi a asu u ama, tsarā a wene manyan ma shinga ma de a cikpala Tata u de u da wari a zuba.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

¹⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i wene yavu tuwā da n tuwai tsarā n wacinsa Mele ma Musa† ko kpm uwenishike u ntsumate wa. N tuwā n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwā tā tsarā ili i'ya a danai vi i shadangu. ¹⁸ Mayun da ma tonuko da, ili i'la ya puwan a Mele mi wa, she a'ayin a da zuba n likimba a kotsoi. Ko ufyani u kenu ko u kenukulu wā la wa puwan wa, she ili i na yi i shadangu. ¹⁹ Adama a nala, gbā uza da baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi tā dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpm, wa tsarā tā asu u shinga a tsugono tsu zuba. ²⁰ U kanā tā utono u Mele ma Kshilā u de u lai tyoku da Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko da ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upan
(Luka 12:58-59)

²¹ Yesu doki u danai, “I pana tā ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,’ kpm ‘U kanā tā a kidāga uza da baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.’ ²² Shegai n tonuko da, va yan baci upan n uza u vunu, a ka kidāga vu tā ugana. Vu isa baci uza u vunu “Katengeshi,” a ka banka vu tā a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunu “Vari n kalen wa,” vu yan tā evu n u da a ka banka vu a akina† a da bawu a'ari n utyoku.*

²³ “Vā baci kushani a kapala ka a asudarākpā† a Kuwa ku Kshilā va nāka Kshilā kune, kute-kute aku vu cīfai an uza roku wari n ukuna a kaci ka vunu, ²⁴ asāka ve kune ki a asudarākpā vi, vu ba vu foli uza u nide vi, aku vu gono vu yain kune ku vunu.

²⁵ “Vā baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, darāka vu sheshi n eyi tun i'ari a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci de, a ka nākangu vu tā a asu u uza u afada. Eyi kpm u nāka adāgari a ne a banka vu a kuwa ku a'ali. ²⁶ Mayun n tonuko vu, va wutā pini a asu vi wa, she a'ayin a da vu tsupai ili i'ya a ka tono vu gbā.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana tā Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu vaku n uka u uza wa.’ ²⁸ N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai uma u vunu n ukuna u gbani, vu yan de la vi tsishankala n eyi a katakasuvu ka vunu. ²⁹ Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi, fodo ka vu varangu. Wa laka vu tā tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u da a ka varangu ikyamba i vunu gbā a asuvu a akina. ³⁰ Kukere ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kida ka vu varangu! Wa laka vu tā tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u da ikyamba i vunu gbā ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ Yesu doki u danai, “I pana tā Mele ma Musa ma danai, ‘Uza da baci dem wa pece iyolo n uka u ne, u kanā tā u nāka yi tagarāda u upece u iyolo.’ ³² Shegai n tonuko da, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci n vali roku. Vu asāka yi baci, va zuwa yi tā u woko kashankala, nala kpm ko ya baci u zuwa yi, wā tā n unyushi u da u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

³³ Yesu doki u danai, “I pana tā kpm ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu vu kpāda ushadangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kanā tā vu shadangu kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ³⁴ N tonuko da, kotsu vu tsina n ili i roku a'ayin a da baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u yan Kshilā kari ndishi u da. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa. ³⁵ Likimba asu u da a'ene a ne a tsu wunvuga da. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n i'ya wa. ³⁶ Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuda va gonuko kenji ka te ka vunu pun ko dan wa. ³⁷ A'ayin a da baci ya yan kazuwamgbani, ili i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala wari,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi da i wutai.”

◇ 5:21 Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * 5:22 Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza da baci u yain upan wa bana tā a asu u afada a Kshilā a asu u da Kshilā n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira.

◇ 5:27 Uwt. 20:14. ◇ 5:33 Adkp. 19:12; Mkc. 30:2; U.Ml. 23:21.

*Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi
(Luka 6:29-30)*

³⁸ Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana tã ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Uza u fodo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka fodo yi tã keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ ³⁹ Shegai n tonuko dã, kotsu i tsupa ukuna u cingi u da uza roku u yanka dã n ukuna u cingi wa. Uza u basa vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalaka yi ka ire ki dem. ⁴⁰ Gaawan uza roku u dana tã vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo ma vunuu, kotsu vu asankã yi dem kunya. ⁴¹ Kasoje ka matsã vu baci vu canka yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re. ⁴² Uza u folo vu baci ili i roku, vu nãkã yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunuu, vu nãkã yi.”

*Ciga atokulalu
(Luka 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Yesu doki u danai, “I pana tã ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u vunuu, aku vu kovi utokulalu u vunuu.’ ⁴⁴ Shegai n tonuko dã i cigi atokulalu a dẽ, i yanka uza da baci dem wa yan dã mavura gbani-gbani kavasuu. ⁴⁵ I yan baci nala, ya woko tã mmuku n maci n Tata u dẽ da wãri a zuba. U tsu zuwa tã kaara ka wuta adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro tã mini a asu u aza da a ka yan ili i shinga n aza da a ka yan ili i cingi. ⁴⁶ Nida ya ciga Kashila ka nãkã dã katsupi ka malen ma manyan ma dẽ, i ciga baci aza da a ka ciga dã koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa! ⁴⁷ Aje a dẽ a da baci ya yansa ili i shinga koshi, i lamgbana n ama da a buwai wa. Ko aza da bawu a revei Kashila a tsu yan tã dem ili i shinga a asu u aje a le. ⁴⁸ Adama a nala, u kãnã tã i woko ushadangi, tyoku da Tata u dẽ u zuba wãri ushadangi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kirana i a'ayin a da ya yan ili i shinga, kotsu i yain i'ya adama a da ama a ka wene i'ya a cikpala dã wa. I yan baci nala, ya tsarã katsupi ka malen ma manyan ma dẽ a asu u Tata u dẽ uza da wãri a zuba wa.

² “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fulã ukakaci tsarã ama a pana a reve i'ya va yan wa, tyoku da aza a maci a kaãan a tsu yansa a agata a Kashila n ire tsarã ama a nãkã le karingã.” Mayun n tonuko dã, aza a maci a kaãan a nala yi a tsarã dẽ katsupi ka malen ma manyan ma le. ³ A'ayin a da baci va ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsarã kukere ku ugulã ku reve ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa. ⁴ Nãkã kune ku vunuu usokongi, Tata u vunuu, uza da u reve ili i'ya i'ãri usokongi, wa nãkã vu tã katsupi ka malen ma manyan ma vunuu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kvasuu
(Luka 11:2-4)

⁵ Yesu doki u danai, “A'ayin a da baci ya yan kvasuu, i woko tyoku u aza a maci a kaãan wa! A tsu ciga tã a shamgba a agata a Kashila n ire a yain kvasuu tsarã ama a wene le. Mayun n tonuko dã, a tsã dẽ katsupi ka malen ma manyan ma le. ⁶ A'ayin a da baci va yan kvasuu, uwa a asuvu a kunu ku vunuu vu gidaku utsutsu. Vu yain kvasuu ubana a asu u Kashila Tata u vunuu uza da wãri a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunuu uza da wa wene ili i'ya va yan usokongi, wa nãkã vu tã katsupi ka malen ma manyan ma vunuu.

⁷ Va yan baci kvasuu, kotsu vu woko tyoku u ama da bawu a revei Kashila wa. A la tã uyan kadyanshi ka bawu kãri n kalen. N a dani Kashila ka panaka le adama a kakumã ka kadyanshi. ⁸ Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u dẽ u reve tã ili i'ya ya ciga kahu gbãn i weci yi.

⁹ “Ya yan baci kvasuu, i vasi naha:

“Tata u tsunuu uza da wãri a zuba.

A kirana n kala ka vunuu n uwulukpi.

¹⁰ Tsugono tsu vunuu tsu tuwã.

Asakã a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba,
tyoku da a ka yansa i'ya a zuba.

¹¹ Ne tsu ilikulya i ara.

¹² Vu cimbusukã tsu unyushi u tsunuu,
tyoku da tsu tsu cimbusukã aza da a tsu nusuka tsu.

[¹³ Kotsu vu asakã tsu tsu rukpã a ukondo wa,

shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.]*”

◊ 5:38 Uwt. 21:24. * 6:13 Akorongi a cau a roku aza da a purã i tagarãda u Matiyu a korongu tã idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunuu tsa ubana. Ami.”

¹⁴ “Mayun da, vu cimbusuka baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunuu u da wari a zuba wa cimbusuka vu ta dem. ¹⁵ Shegai vu cimbusuka baci ama wa, Tata dem wa cimbusuka vu unyushi u cingi u vunuu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli

¹⁶ Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku da aza a maci a kaƙan a tsu yan wa. A tsu gaƙuwunsa ta a'eshi a le tsara ya dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko da, aza a maci a kaƙan a nala yi a tsar de katsupi ka malen ma manyan ma le. ¹⁷ Shegai va yan baci kakuli, vu zafi kenji ka vunuu aku vu sawa a'eshi. ¹⁸ Adama a nala, uza wa la wa reve an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza da bawu tsa wene. U reve ta gba ili i'ya i'ari usokongi, aya kƙam wa naka vu katsupi ka malen ma manyan ma vunuu.”

Utsari a zuba

(Luka 12:33-34)

¹⁹ Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka de utsari a likimba wa. Kpaci karan n urumgba wa nangasa ta u da, kpam aboki a ka tsar ta a uwa a yain uboki. ²⁰ Shegai zuwukai kaci ka de utsari a zuba, a asu u da bawu wa rumgba ko tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuda a ka yan uboki wa. ²¹ Asu u da baci utsari u de wari, nte dem katakasuvu ka de ka rongo de.

Macikalum ma ikyamba

²² “A'eshi a'a ta tyoku u macikalum ma ikyamba. A'eshi a vunuu a lobono baci, ikyamba i vunuu dem ya shadangu ta n katyashi. ²³ Shegai a'eshi a vunuu a lobono baci wa, ikyamba i vunuu ya shadangu ta n karimbi. Katyashi ka kari a asuvu a vunuu ka karimbi ka baci, va ta a asuvu a karimbi ka pige.

Kashila n utsari

(Luka 16:13)

²⁴ “Vuma wa la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuda va gbashika Kashila kaƙo n utsari wa.”

Kotsu i dambula wa

(Luka 12:22-31)

²⁵ Yesu doki u danai, “N tonuko da, kotsu i yain kadambula adama a ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i de wa. Uma u la ta ilikulya, ikyamba kpam i la ta aminya. ²⁶ Webelele ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'a na mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gba n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu le ta. I reve i lai nnu kalen cika wa? ²⁷ Ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma a ulapa u uwule u te adama a kadambula?

²⁸ “Ndaya i zuwai i'ari kadambula adama a aminya? Webelele tyoku da apalu a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilaka kaci ka le aminya wa. ²⁹ Shegai n tonuko da, ko Solomo n tsupige tsu ne gba u uka aminya a ikali a da a lobonoi tyoku u a le wa. ³⁰ Kashila ka fuda baci ka guƙa apalu a mete a da a'ari n uma ara, nakpan a vutala le a akina. Ya fuda ta ya wushuku an Kashila ka guƙa da. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.

³¹ “Kotsu i dambula i dana, ‘Ndaya tsa lya?’ ko ‘Ndaya tsa so?’ ko ‘Ndaya tsa uka?’ ³² Ama da bawu a revei Kashila alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi. Tata u de u zuba u reve ta ya ciga ili i nala yi gba. ³³ Ili i'ya i gain i gita i zami i'ya tsugono tsu Kashila n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a ka naka da ta. ³⁴ Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wa ta n kadambula ka kaci ka ne. Kain dem ka ta n kadambula ka ne.”

7

Iyanka uza afada wa

(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kotsu i yanka uza u afada wa, adama a da Kashila ka yanka da dem. ² Kakundatsu ka i yankai aza a de afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku da eda dem i yain.

³ “Ndaya i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunuu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka kari a keshi ka vunuu? ⁴ Nida va fuda va tonuko yi, ‘Utoku u va, asaka n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunuu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunuu wa? ⁵ Avu uza u maci u kaƙan, gita ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunuu. Aku vu fuda vu wene kpam vu takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunuu.

⁶ “Kotsu i naḳa nshe ili i'ya i'ari i Kashilā wa. A ka fuḁa t̄a a yiralakpa a lumusa ḁa. Kotsu i vutalā igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a ka kpat̄sa t̄a i'ya.”

Fulusoi, bolusoi, kuḁusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

⁷ Yesu doki u danai, “Rongoi ufolo, a ka ne ḁa t̄a i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo ili i'ya ya ciga, ya tsarā t̄a. Kuḁusai utsutsu, Kashilā ka zuwa t̄a a giduwukā ḁa utsutsu vi. ⁸ Adama a nala, gbā uza ḁa baci dem u foloi, a ka ne yi t̄a. Uza ḁa baci kpm̄ u boloi, wa tsarā t̄a. Kpm̄ ama a lya baci kapala n ukudusa utsutsu, Kashilā ka giduwukā le t̄a.

⁹ “Uza wā la a asuvu a ḁe maku ma ne ma folo yi burodi, aku u naḳa yi katali? ¹⁰ Ko tani u foli yi kadan, aku u naḳa yi kali? ¹¹ Eḁa aza a unyushi u cingi, i tsu naḳa baci mmuku n ḁe ili i shinga, bele Tata u ḁe uza ḁa wari a zuba uza u shinga, wa naḳa t̄a ili i shinga a asu u uza ḁa baci dem u folo yi. ¹² Yankai ama tyoku ḁa dem ya ciga a yanka ḁa. Kalen ka Mele ma Musa n uwenishike u nsumate u ḁa gai la vi.”

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

¹³ Yesu danai, “Uwai a tsugono tsu Kashilā a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu n ure u ḁa u tsu banka a akina wā t̄a n upeti cika, kpm̄ u lobono t̄a nwalu. Ama ushani a ḁa a tsu wala pini. ¹⁴ Shegai utsutsu u utsarā uma u kenu u ḁa, ure vi kpm̄ u wuyana t̄a nwalu. Ama ḁa a ka wala pini a'ā ushani wa.”

Madanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

¹⁵ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kiranai nā nsumate n kaḁan. Aza ḁa a tsu tuwā ara ḁe yavu ncon, shegai a asuvu a le a'ā t̄a n tsicingi yavu nleweni. ¹⁶ Ya fuḁa t̄a ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ḁa i tsu reve madanga a ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpm̄ cinwi a kaworo wa. ¹⁷ Madanga ma shinga ma tsu matsa t̄a ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpm̄ ma tsu matsa t̄a ilimaci i cingi. ¹⁸ Madanga ma shinga ma tsu matsa ilimaci i cingi wa, nala kpm̄ madanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci i shinga wa. ¹⁹ Ama a tsu kapa t̄a madanga ma ma kpaḁai unāḳa ilimaci i shinga a varangu ma a asuvu a akina. ²⁰ Nala kpm̄ dem ya fuḁa ya reve ama a icun i manyan i le.”

“N reve ḁa wa ko kenu!”
(Luka 13:25-27)

²¹ Yesu doki u danai, “Gbā aza ḁa a ka isasā mu Asheku, Asheku ḁa a ka uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ḁa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ḁa a ka yansa ili i'ya Tata u vā u zuba wa ciga. ²² Kain ka afada, ama a ka isā mu t̄a Asheku a le, a dana, ‘Tsu yan t̄a kuḁari a asuvu a kala ka vun̄u, kpm̄ tsu wutukpusā t̄a ityoni i cingi n kala ka vun̄u, tsu yansai kpm̄ ikunesavu ushani.’ ²³ Aku n wushunku le, ‘N reve ḁa wa ko kenu, banka numu dan, eḁa aza a uyansa ukuna u cingi!’ ”

Am̄ai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)

²⁴ Yesu danai, “Uza ḁa baci dem u panai kadyanshi ka vā wa yan manyan n ka, wā t̄a tyoku u kamai ka kari n ugboji, uza ḁa u taḁangi kuma ku ne a katali ka upeti. ²⁵ An a roi mini ma pige, agaḁa a shadangusi, uwule kpm̄ u lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpa wa, kpaci u ma t̄a ka a katali ka upeti.

²⁶ “Shegai uza ḁa baci dem u panai kadyanshi ka vā, aku u 'yuwain ka uyanka manyan, wā t̄a tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala. ²⁷ A'ayin a ḁa a roi, agaḁa a shadangusi, uwule kpm̄ u lapai kuwa ki, aku ku wasai.”

Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)

²⁸ A'ayin a ḁa Yesu kotsoi kadyanshi ki gbā, aku kakumā ka ama ki kari uyan majiyan ma uwenishike mi. ²⁹ Wā tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai u wenishike t̄a yavu uza ḁa wari n ucira.

8

Yesu tanasai makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ A'ayin a ḁa Yesu cipai a masasa mi, aku kakumā ka ama ka tono yi. ² Kute-kute vuma roku uza ḁa wari makutu u tuwai u kuḁangi a kapala ka ne, u danai, “Asheku, vu wushuku baci, tanasā mu.”

³ Yesu barakpai kukere ku ne u sawa yi, u danai, 'N wushuku ta, tana.' Kute-kute tsukutu tsi tsu asaka yi. ⁴ Yesu rono yi atsuvu, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu bana a asu u kafarakpi u wene vu, aku vu naka kune ku Mele ma Musa ma danai ama da baci a tanga a naka. Nala wa wenike ta ama an n tansa vu."

Yesu tansa kagbashi ka katigi

(Luka 7:1-10)

⁵ Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigi ka asoje a Roma ka roku ka cina yi u folo yi u ganga yi. ⁶ Katigi ki ka danai, "Asheku, ma ta n kagbashi ka ka pana ikyamba, wa ta de a kuwa nvain bawu wa fuda wa wala. Maala mi ma ma foro yi wa wa."

⁷ Yesu danai, "Ma bana ta n tansa yi."

⁸ Katigi ki ka wushuki, "Asheku, mpa n rawa vu tuwa a kuwa ku va wa, shegai yan kadyanshi koshi tsara kagbashi ki ka tana. ⁹ Azapige a asoje a da pini aza da a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpm ma ta n asoje a da n tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko ta uza u na, 'Wala,' aku u wala. N tonuko kpm uza u nide, 'Tuwa,' aku u tuwa. N tonuko kpm kagbashi, 'Yan naha,' aku tani u yain. N reve ta udani u vunu wa ta dem n ucira."

¹⁰ An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza da a ka tono yi vi, "Mayun n tonuko da, upityanangu u na vi u la ta gba upityanangu u da n wenei a uyamba u Isara'ila. ¹¹ Ama ushani a ka wuta ta a kasana n kalivi a dusuku a lyai kaolo n Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba. ¹² Shegai aza da a'ari a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka wuta le ta a asuvu a karimbi. Pini da a ka sa n ulumusa u a'anga."

¹³ Aku Yesu tonukoi katigi ki, "Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka tana ta tyoku da vu pityanangi vi." Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u da kagbashi ki ka tana.

Yesu tansa ama ushani

(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usudugbi u ikyamba. ¹⁵ Aku u sawa yi kukere, pini nala, maala mi ma asaka yi, u 'yanga i gita yi ufofusuko ilikulya.

¹⁶ An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u da koshi u tsu wutukpa ityoni i cingi yi aku i asaka le. U tansa dem gba aza a mala. ¹⁷ U yansa ta ili i na yi tsara a shadangu udani u Ishaya matsumate u da u danai, "U takpai mala n tsunu, kpm u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu." ¹⁸

Ama a ka ciga a toni Yesu

(Luka 9:57-62)

¹⁸ An Yesu wenei kakuma ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushiva ki a gono a upashi u nide. ¹⁹ Kawenishiki ka Mele ka tuwai ara ne, u danai, "Kawenishiki, ma tono vu ta a asu u da dem va bana."

²⁰ Yesu tonuko yi, "Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpm a'a ta n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma ma n kuwa ku kaci ku va wa, kpm ma gban n a asu u uwunvugusa wa."

²¹ Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, "Asheku, asaka ve n ba n cidangu tata u va."

²² Shegai Yesu tonuko yi, "Tono mu, asaka akushe a cidangu atoku a le akushe."

Yesu vakunki abali

(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Yesu uwai a kpatsu kaolo n atoni a ne a ka pasa kushiva. ²⁴ Aku uwule u pige u 'yanga pini a kushiva ki, abali kpm a ka gadasa kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta. ²⁵ Aku atoni yi a banai ara ne a 'yanga yi n a salasi, "Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu de!"

²⁶ U wushunku le, "Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eda aza da upityanangu u de u gusai." U 'yanga u banai uwule n abali yi, aku asu vi padai kuwin.

²⁷ Atoni yi a gitai majiyan n a wecembeni, "Ucun u vuma u eni u da na vi, hal uwule n abali dem a ka panaka yi?"

Yesu tansa ama a re aza a ityoni i cingi

(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ An Yesu rawai a upashi u kushiva a kaon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza da a'ari n ityoni i cingi a tuwai ara ne. Ama a na yi a asu u asaun a da a tsu rongoso, kpm uza u tsu fuda u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le. ²⁹ Aku a gita yi usalasa ka n a dansi, "Ndya i zuwai va damgarasa tsu, avu Maku ma Kashila? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a da Kashila ka danai a yain wa."

³⁰ Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u da pini wa lina. ³¹ Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, “Vu wutukpa tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu asaka tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi.”

³² Aku u tonuko le, “Walai!” Ityoni i cingi yi a asakai ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gba a sumai a uwai a kushiva a kuwai pini. ³³ Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitai, kaolo n ili i'ya i gitai n ama a re aza a ityoni i cingi yi. ³⁴ Aku ama a ilyuci yi gba a wutai a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u asanka le uyamba u le.

9

Yesu tanqasi kawunu

(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne. ² An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama da a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, “Maku, gbama asuvu, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu.”

³ Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashila!”

⁴ Yesu tani u reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Nida ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a de? ⁵ Nda ya lai shana da a ka dana, ‘A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu,’ ko ‘Yanga vu wala?’ ⁶ Shegai ma wenike da ta an Mpa Maku ma Vuma† mari n ucira a likimba u da ma cimbusa unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “‘Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.’ ⁷ Aku vuma vi u ‘yangai u laza a kuwa. ⁸ An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashila an u nakai uza roku ucun u ucira u na.”

Yesu isqi Matiyo

(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ An Yesu asakai asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyo ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U ‘yangai u tono yi.

¹⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwai a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyo. Awushi a utafai n aza a unyushi a tuwai a bolomgbonoi pini a asu vi ushani. ¹¹ An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Nda ya zuwai kawenishiki ka de ka lya kaolo n icun i ama a na?”

¹² An Yesu panaka le, aku u wushunku le, “Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a mballa. ¹³ Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarada u Kashila u da u danai, ‘N u da ya yanka mu udarakpa, n la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de.’ N tuwa adama a da ma isa aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ¹⁴

Keci a kaci ka kakuli

(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyubugi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nida atsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

¹⁵ U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsuma a'ayin a da wari kaolo n ele wa. Shegai a'ayin a'ga ta utuwa a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli.

¹⁶ “Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal gbam u lai ukara u cau vi. ¹⁷ Vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, aku mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu. Pini nala, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono ta.”

Makere ma ma kuwai n uka uza u mballa

(Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ An Yesu wari a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashila u tuwai ara ne, u kudangi a kapala ka ne u danai, “Maku ma va makere ma kuwa de gogo-na. Vu tuwa baci vu tadanu ki kukere wa ‘yanga ta.’ ¹⁹ Aku Yesu n atoni a ne a ‘yangai a tono yi.

²⁰ Uka da wa lala mpasa hal ayen kupa n a re u tuwai a kucina ku Yesu, aku u sawai kaletsu ka kunya ku ne. ²¹ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma tanga ta.”

²² An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, upityanangu u vunu u tanqasu vu de.” Kute-kute aku uka vi u tanai.

²³ An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusa ugbali u ukpa n ama ushani a ka sa. ²⁴ Aku u tonuko le, “Ya dem wuta. Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori. ²⁵ An a wutukpai ama yi, aku Yesu banai a asu u da makere mi mari nvain. U kana kukere ku ne, aku u makere mi ma yangai. ²⁶ Pini nala, alabari a ne a tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu tanasai arumba ama a re

²⁷ An Yesu asakai asu vi, eyi pini n u wali, aku arumba ama a re a gita yi utono n a salasi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”

²⁸ An u uwai a kuwa, aku arumba yi a tuwai ara ne. U wece le, “I wushuku ma fuda ma zuwa da i fuda i wene?”

A wushuki, “Eye, Asheku.”

²⁹ Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u de, nala wa woko.”

³⁰ Kute-kute a'eshi a le a kukpai a wenei asu. Shegai u rono le atsuva cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.” ³¹ Shegai a tamburai uyamba vi gba n a yanyi alabari a ne.

Yesu tanasai kabebe

³² Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza da ityoni i cingi i kana i bishinka yi kadyanshi. ³³ An u wutukpai ityoni i cingi yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakuma ka ama ki ka yan majiyan, a danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”

³⁴ Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma naka yi ucira u uwutukpa le.”

Yesu panai asuvayali a ama

(Marku 1:39; Luka 4:44)

³⁵ Yesu kyawunsa ta gba ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kasilā n u yanyi ku'ari ku tsugono tsu Kasilā. U tanasa ta dem aza a m'ala icun kau-kau n aza da a ka pana ikyamba.

³⁶ An u wenei kakuma ka ama kari udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shadangi n asuvayali, kpaci a dambula ta cika kpam ubanga wa la wa. Tyoku u ncon n da bawu mari n kaliniki da a'ari. ³⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. ³⁸ Adama a nala, foloi Magono ma Zuba uza a manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi manyan ma ukapa mi.”

10

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re

(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Yesu isai atoni a ne kupa n ama a re, u naka le ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi a tanasa kpam aza a m'ala.

² Uza u kagita aya Simo uza da dem a tsu isa Bituru, n Andurawu utoku u ne eyi dem kasuki† ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya. ³ N Filibu, n Batalamawu, n Toma, n Matiyo kawushi ka utafa, n Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a da. ⁴ Aza da a buwai vi alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

Yesu suki Kupanamere† vi

(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le ta ili i na yi, “Kotsu i bana a asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa. ⁶ A asu u aza a Isara'ila koshi da ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n da n puwain da a'ari. ⁷ A'ayin a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan de evu. ⁸ I tanasa aza a m'ala, i yangasa akushe, i tanasa aza da a'ari n tsukutu, kpam i wutukpa ityoni i cingi. Gbani da i wushai, nala kpam dem ya naka bawu a tsupa da. ⁹ Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa. ¹⁰ Kotsu i bidya kasan ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama da ya banga vi a ka naka da ta ili i'ya ya ciga.

¹¹ “A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci n rongo pini a kuwa ku ne hal ubana a'ayin a da ya laza. ¹² A'ayin a da baci ya uwa a kuwa, i dana, 'Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n ada. ¹³ Ama yi a wusha da baci, asakai ndishi n shinga n de n rongo pini. Shegai a wusha da baci wa, asaka ndishi n shinga mi n gono da. ¹⁴ Kpam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a 'yuwan da uryabusa ko a 'yuwan da upanaka, kapatsai kabuta ka a'ene a de i asaka asu vi. ¹⁵ Mayun n tonuko da, kain ka afada, Kasilā ka pana ta ama a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku da wa pana ama a ilyuci i nala yi!”

* **10:4** Kalen ka kala ka Ziloti ka uza da wari n maluwa ma uyan ili cika.

Upana u ikyamba u da wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Mpa na ma suku da tyoku u ncon a mere ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpm i woko aza da a'ari yuwu tyoku u a'adya. ¹⁷ She i kirana, kpaci a ka kana da ta a banka da a asu u Asheshi a Pige, a bawan da a asuvu a agata a Kashila. ¹⁸ A rono da ubana a kapala ka igomuna na ngonon, kpaci eda atoni a va a da. Nala wa woko ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va kpm hal likimba u reve n ka. ¹⁹ Shegai a'ayin a da baci a kana da vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku da ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashila ka naka da ta ili i'ya ya dana. ²⁰ Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka de ka wa, Kulu ku Tata u de ka ka dansa a asuvu a de.

²¹ “Ama a ka neke ta atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka mmuku n le. Mmuku kpm n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ²² Ama gba a ka 'yuwan da ta adama a kala ka va. Shegai gba ama da baci dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le ta. ²³ Ilyuci i'ya baci dem ama a 'yuwan da, i daraka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko da, kahu i kyawan ilyuci i'ya Isara'ila gba, Maku ma Vuma ma tuwa ta.

²⁴ “Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai uzakuwa u ne wa. ²⁵ U rawa ta da karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki ka ne, kagbashi kpm ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isa baci Mpa uza da mari uzakuwa, ‘Magono ma ityoni i cingi;’ wata, Ba'alzabu,† eda aza a kuwa a va tani ndya a ka isa da?”

Uza da u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)

²⁶ Yesu danai, “Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem i'ari usokongi gogo-na ama a ka tuwa ta a ka reve i'ya. ²⁷ N tonuko da ta ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga ta i tonuko le i'ya a katyashi. Ili i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a de, i dana i'ya cika a zuba u kukpa ama a pana.

²⁸ “Kotsu i pana uwonvo u aza da a ka wuna da wa. Ikyamba i de i'ya koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u de wa. Kashila ka koshi ya pana uwonvo, kpaci aya uza da wa fuda wa nangasa gba uma n ikyamba a akina. ²⁹ Mberikele n re n da a tsu denge kanini ka te,† shegai gba n nala, ma te ma la ma kuwa bawu Tata u de u revei n ma wa. ³⁰ Kashila ka reve ta gba ko kenji ka yain ka kari a kaci ka vunu. ³¹ Adama a nala kotsu i pana uwonvo wa, kpaci tsupige tsu de tsu la ta tsu mberikele ushani.

Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)

³² “Uza da baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u va u da a kapala ka ama, mpa dem ma tonuko ta Tata u va u zuba uza nala vi katonit† ka va ka. ³³ Shegai vu 'yuwan mu baci, mpa kpm ma tonuko ta Tata u va u zuba avu uza u va da wa.”

Ndishi n shinga n da n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)

³⁴ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de i dana ndishi n shinga n da n tukoi a likimba wa. N tuwa tsara n tuko ndishi n shinga wa, shegai kushulu.

³⁵ N tuwa ta n 'zuwa uza u yain tsilala n asheku a ne, makere ma yain tsilala na mma u ne, kajene kpm ka yain tsilala n anuku a le. ³⁶ Atokulala a ka yan ta pini a asuvu a kumaci ku de!† ◊

³⁷ “Gba aza da baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. Gba aza da baci a ka ciga mmuku n le kapala na mpa, a ratsa a woko atoni a va wa. ³⁸ Vu canga baci mawandamban† ma vunu vu tono mu wa, vu ratsa vu woko katonit ka va wa. ³⁹ Gba uza da baci wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani u nambai uma u ne adama a va, wa wauwa ta u da.”

Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)

⁴⁰ Yesu danai, “Uza da baci dem u wusha da, mpa u wushai. Uza da baci kpm u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu. ⁴¹ Uza da u wushai matsumate adama a da matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashila, Kashila ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate mi. Uza da baci kpm u wushai vuma u maci adama a da vuma u nala vi wari uza u maci, a ka naka yi ta katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi. ⁴² Uza da baci u nei katonit ka kenu ka va mako ma mini adama a da wari katonit ka va, mayun n tonuko da, vuma u nala vi wa tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne.”

† 10:29 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◊ 10:36 Mik. 7:6.

11

Yesu n Yahaya Kalyuḅugi
(Luka 7:18-35)

¹ An Yesu kotsoi utoonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u ʔsākai a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsarā u wenishike u yain kpm kuḅari.

² Yahaya Kalyuḅugi wā tā a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re. ³ A ba a wece yi, “Ada uza ḁa wa tuwā vi, ko tsu vana uza roku?”

⁴ U wushunku le, “Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai. ⁵ Arumbā a wene tā, awunu kpm a wala tā, nkutu n tana tā, agulani a pana tā, akushe kpm a 'yangai a gonoi n uma. A yanka tā aza a unambi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga. ⁶ Kashilā ka zuwuka tā uza ḁa bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain unā u shinga.”

⁷ An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitai uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, “An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u ḁa i banai uwene? Wā tyoku u asomini a ḁa uwule u tsu purusa a asu u ḁa baci dem u lapanai? ⁸ Ucu n vuma u eni u ḁa i banai uwene? Vuma ḁa u ukai aminya a ikali? Aza ḁa a tsu uka aminya a ikali a a'eḅile a ngono a ḁa a'ari. ⁹ Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko ḁa u la tā matsumate. ¹⁰ Tagarāda u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka ne, “Ma suku tā katsumate ka vā a kapala ka vunū, uza ḁa wa lapuluka vu ure.” ^ḁ

¹¹ “Mayun n tonuko ḁa, Yahaya Kalyuḅugi u la tā gbā uza ḁa baci wari n uma. Shegai uza u kenukulu gbā a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi tā. ¹² Ili i'ya i bidyai a'ayin a ḁa Yahaya Kalyuḅugi tuwāi hal utuwā gogo-na, tsugono tsu zuba tsā tā udoku ucira, kpm ya dem wa modono tā tsarā u uwa tsa.” ¹³ Gbā ntsumate n Mele ma Musa a dana tā ukuna u tsugono tsu Kashilā hal utuwā a'ayin a Yahaya. ¹⁴ I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya† matsumate ma ya vana vi. ¹⁵ Tā baci n atuvu, panai!

¹⁶ “Niḁa ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Nɗya a rotsoi? A'ā tā tyoku u mmuku n ḁa mari ndishi a kuden, n a ikamgbani,

¹⁷ “Tsu fulakā ḁa tā ugbali, shegai i 'yuwain kuje!

Tsu shipuka ḁa ushipa u ukpa, shegai i sā wa!”

¹⁸ “An Yahaya tuwāi, u laḁa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wā tā n ityoni i cingi!’ ¹⁹ Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma Iya nā n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpm kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ Ugboji u tsu wenike tā kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa.”

Yesu bongoi ama
(Luka 10:13-15)

²⁰ A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan tā ukpatala a gono a asu u Kashilā. U gitā le uḅongo, ²¹ “Ter ḁe, aza a Korasinu! Ter ḁe, aza a Besaida! A ḁa baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a ḁe i'ya n yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala ḁe caupa. A uka tā akashi a rongoi a upoluso kakomo, tsarā a wenike an a kpatalai a ʔsākai unyushi u cingi u le! ²² N tonuko ḁa, kain ka afada, Kashilā ka laka tā uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n ḁḁa! ²³ Eḁa kpm aza a Kafarnahum, 'yangasā ḁa wā a ka 'yangasā ḁa a zuba? A ka vutalā ḁa tā a asuvu a akina! A ḁa baci ikunesavu i'ya n yain ara ḁe i'ya n yain a Sodom, an wari wa buwa tā pini hal n gogo-na. ²⁴ N tonuko ḁa, kain ka afada, Kashilā ka pana tā iyali i Sodom kapala n ḁḁa!”

Yesu naḁai ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)

²⁵ A'ayin a nala yi, Yesu danai, “Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa vu tā, kpaci vu sokongu tā ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai vu wenikei u ḁa a asu u aza ḁa bawu a revei ili. ²⁶ Tata, nala vu wenei u gain vu yain!

²⁷ “Tata u vā u naḁa mu tā ili yi gbā. Uza wā la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Kpm uza wā la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza ḁa Maku mi ma dangasai u tonuko.

²⁸ “Tuwāi ara vā, gbā ḁe aza ḁa a wowoi n ucanga wa araji, ma naḁa ḁa tā uwunvuga. ²⁹ Panaka numu, tsarā i woko ama a vā. Tuwāi i rotsongusu ara vā, kpaci mpa mā tā n uvakunku kaci kpm ya tsarā tā uwunvuga. ³⁰ Uwenishike u ḁa n danai i wushuku n u ḁa vi, wā tā shana, kpm ucanga u vā u razugbā wa.”

^ḁ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u roku u ḁa va reve udani u aza a Heline vi u ḁa: “kpm aza a cingi a ka shilakanaka tsa tsarā a wushi tsa n ucira.”

12

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, “U gan atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma bishinka ta uyan manyan n kain ka Ashibi.”

³ Yesu wushuki, “Ma wundya i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda n aje a nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi? ⁴ U uwai a Kuwa ku Kashila u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u wokoi Mele ma bishinka ta a takuma i'ya. Adarakpi a da koshi a wushunki a takuma u da. ⁵ Ma wundya i yan kaneshi u Mele ma Musa ma ma danai adarakpi a da koshi a ka yan manyan a Kuwa ku Kashila n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wa la u danai a nusuka mele ma Ashibi wa. ⁶ N tonuko da, uza da u lai Kuwa ku Kashila aya pini naha. ⁷ A da baci i revei kalen ka Tagarada u Kashila u na vi, 'N la ta uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a de, n u da ya yanka mu udarakpa,†[†] ⁸ i'ari ya kidaga ama a na yi aza da bawu a'ari n unyushi ugana wa. ⁸ Adama a nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a da, hal n a kain ka Ashibi dem.”

Yesu tanasai vuma da ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ An Yesu asakai a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashila ka kari evu. ¹⁰ U cina ta pini vuma da ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n kain ka Ashibi?”

¹¹ U wushunku le, “I'a baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma. ¹² Ama a la ta ncon kalen, adama a nala, dere da a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”

¹³ Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki. ¹⁴ Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka dangasai

¹⁵ Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a mbala. ¹⁶ Shegai u ronoi ama yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa. ¹⁷ U yan ta ili i na yi tsara a shadangu ili i'ya Kashila ka danai a una u Ishaya matsumate:

¹⁸ “Kagbashi ka va ka na, uza da n dangasai.

Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.

Ma naka yi ta Kulu ku va,

kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.

¹⁹ Wa nanambana ko tani u salasa wa,

ko kpam u yain kubari n isali a ire wa.

²⁰ Wa koduso asomini a da a katalasai wa,

wa cimbusa tani macikalum ma ma ciga ucimba wa.

Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u da wari dere u lya kaci ka ukuna u cingi.

²¹ Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” [†]

Yesu n Ba'alzabu

(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

²² Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpam kabebe ka, adama a ityoni i cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpam u wenei asu. ²³ Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”

²⁴ An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi kpaci magono ma le Ba'alzabu u naka yi ta ucira u da wa yan nala.”

²⁵ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u da baci u pecei kaci ka ne n u shilakani, u da wa barakpa wa. Kpam ilyuci ko kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta! ²⁶ Kanangasi ka wutukpa baci Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta abon abon, kpam tsa barakpa wa aku tsu rukpa. ²⁷ I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a da Ba'alzabu naka mu ucira u da ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a de ucira u da a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a de a tsu yan i wenike ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa. ²⁸ Shegai mpa ma wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa tsu tuwa de la vi a asuvu a de.

[†] 12:4 1 Sam. 21:1-6. [†] 12:7 Hos. 6:6. [†] 12:21 Isha. 42:1-4. * 12:26 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁹ “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa u sira ve uza u ucira vi, aku u fuda u yain uboki a kuwa ki.

³⁰ “Uza da baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza da kpm bawu wa banga mu ucirangusu, wacinsa da wa wacinsa. ³¹ N tonuko da, Kashila ka cimbusuka ta uza da u nusukai aza roku, hal n uza da wa yan kadyanshi ka cingi† a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa. ³² Kashila ka cimbusuka ta uza da baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashila ka cimbusuka uza da wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a da a ka tuwa.”

Madanga n ilimaci i ne

(Luka 6:43-45)

³³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I tsu reve ta madanga a ilimaci i ne. Madanga ma shinga ma tsu matsa ta ilimaci i shinga, madanga ma cingi kpm ma tsu matsa ta ilimaci i cingi. ³⁴ Eda a'eku! Eda ama a cingi a da, nida ya dana ili i shinga? Una u tsu dana ta ili i'ya i'ari a katakasuvu. ³⁵ Ama a maci a'a ta n ili i shinga a atakasuvu a le, kpm i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpm a'a ta n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana. ³⁶ N tonuko da, kain ka afada ya wenike ta gba kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi. ³⁷ I shinga i'ya baci i dansai, Kashila ka dana ta eda aza a unyushi a da wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana ta eda aza a unyushi a da.”

Ama a wecikei iryoci

(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga ta tsu wene iryoci tsara tsu reve an a asu u Kashila da vu wutai.”

³⁹ U wushunku le, “I ciga ta iryoci kpaci eda aza a cingi a da, kpm ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsara koshi. ⁴⁰ Inusa rongo ta a asuvu a katsuma ka kadan ka pige hal gba a'ayin a tatsu. Nala kpm wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo ta a kasaun hal gba a'ayin a tatsu. ⁴¹ Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yanga ta a wenike ama unyushi u de. A kpatala ta a asu u Kashila an Inusa yanka le kubari. Gogo-na uza da u lai Inusa aya pini na. ⁴² Magono ma Sheba uka, wa 'yanga ta u wenike ama unyushi u de. U yan ta nwalu ma mbari tsara u tuwa u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza da u lai Solomo aya pini na.”

Ugono u ityoni i cingi

(Luka 11:24-26)

⁴³ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A'ayin a da baci ityoni i cingi i te i wutai a asuvu a vuma, i tsu bana ta a asu u ekpi ubolo asu u da wa wunvuga, shegai wa tsara wa. ⁴⁴ Aku u dana, ‘Ma gono ta a kuwa ka n asaka vi!’ An u gonoi, aku u cinai uza wa pini a kuwa ki wa. A wujuma ka de sarara a kalai ka. ⁴⁵ Aku ityoni yi i laza i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza da a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso ta ndishi n ne n upana u ikyamba u da u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gita n ama a cingi a gogo-na da la vi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a da a tonuko yi a ka ciga a wene yi. ⁴⁷ Aku uza roku u tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu alyai pini a uwotsu a ka ciga a wene vu.”

⁴⁸ U wushunku yi, “Ya mma u va? An ya a'angu a va?” ⁴⁹ Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, “Mma n a'angu a va a da na. ⁵⁰ Uza da baci wa panaKa Tata u va u zuba, aya mma u va, n vungu u va, n utaku u va.”

13

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Kain ka nala ki, Yesu wutai a kuwa ki u banai a ikengi i kushiva u dusuki wa wenishike. ² Kakuma ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai a kpatsu u dusuki, ama yi kpm a shamgbai a kagida. ³ U wenishike le ili ushani n agisani, u danai,

“A yan ta vuma roku uza da u banai uwacangusu icun a kashina ka ne.* ⁴ A'ayin a da wari a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure, nnu n kadasai i'ya. ⁵ I roku kpm i rukpai a iyamba i atali a asu u da bawu kayala kari pini ushani. Icun yi i laza i binyai, kpaci kayala ka maci ka pini wa. ⁶ An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci

* 13:3 Icun i'ya a ka dansaka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusu i'ya.

alu a le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei. ⁷ Iacun i roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapsai i'ya. ⁸ Iacun i roku kpm i rukpai a iyamba i shinga, i wutai i matsai mmuku. Gba icun i'ya kacimbi ki ka wacangusi vi, i roku i naka ta mmuku amangatawun-amangatawun, i roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpm kamankupa-kamankupa. ⁹ Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana.”

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani

(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

¹⁰ Aku atoni a ne a wece yi, “Ndiya i zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?”

¹¹ U wushunku le, “A dangasa da ta i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ari usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ari usokongi vi wa. ¹² Kashila ka doku ta ka naka uza da wari n ili cika, shegai ama da a bawu a'ari n ili, a ka namba ta hal gbam i kenu i'ya a'ari n i'ya vi. ¹³ Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n ele n agisani i'ya:

“A ka webele ta, shegai a ka wene wa,

a ka pana ta, shegai a ka reve wa.

¹⁴ Kazuwamgbani ka Kashila ka woko de mayun, tyoku da Ishaya matsumate u danai:

“Ya panasa ta kadyanshi ka va,

shegai ya reve wa.

Ya wenishe ta ili i'ya ma yansa,

shegai ya reve kalen ka ne wa.

¹⁵ Kpaci atakasuvu a le a gbama de,

atsuvu a le kpm a ka pana wa.

A kimbā de a'eshi a le tsara a wene wa,

kpm tsara atsuva a le a pana wa.

Kpm atakasuvu a le a ka reve wa,

bele a kpatala ara va

n tanasa le.’ ^o

¹⁶ “Shegai Kashila ka zuwuka da de una u shinga, kpaci a'eshi a de a ka wene ta, atsuva a de kpm a ka pana ta! ¹⁷ Mayun n tonuko da, nsumate ushani n ama a maci a ciga ta a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpm ili i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)

¹⁸ “Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi. ¹⁹ Iacun i'ya i rukpai a ure vi, alya ama da a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai a reve u da wa. Aku uza u cingi vi u tuwai u fulai u da a atakasuvu a le. ²⁰ Iacun i'ya i rukpai a iyamba i atali tani, alya ama da a panai ukuna vi n mazanga, kpm a wushai u da mai. ²¹ Shegai alu a le a uwa a iyamba cika wa. A farakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai. ²² Iacun i'ya i rukpai a asuvu a awana, alya ama da a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbabala le hal a kpa dai unaka ilimaci. ²³ Iacun i'ya kpm i rukpai a iyamba i shinga, alya ama da a panai ukuna u tsugono vi a revei u da mai. A gbonguro ta hal a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpm kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

²⁴ Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku u da u cei ilya a kashina ka ne. ²⁵ Kain ka te n kayin cina ya dem lavuta de, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan pini a asu u ilya vi, aku u lazai. ²⁶ An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa, aku akan yi dem a gbonguroi. ²⁷ Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne, a danai, ‘Vu ce ta ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a wutai?’

²⁸ “Vuma vi u wushuki, ‘Utokulalu u va da u cei a da.’

“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a da?’

²⁹ “U danai, ‘Asakai a da pini, kpaci i da baci ya kapusa a da, ya kapusa ta dem ilya yi. ³⁰ Asakai a da n ilya yi a gbonguro ka6olo hal ubana a'ayin a ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i bolomgbono akan yi i sira a da a asu u te, tsara a tuwa a da6a a da. Ilya yi kpm i bolomgbono i'ya i tuko i'ya a mapon ma va.’ ”

Agisani a icun i musta

(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: Vuma roku da u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne. ³² Uacun u kenu u da gba

gbā a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u wokoi u pige a asuvu a nwurete gbā. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaḅu n ne.”

Agisani a yisti
(Luka 13:20-21)

³³ Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Uka roku ḁa bidyai yisti,† aku u vur̄ai u ḁa a akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vur̄ai mai hal ku shitai cika.”

Yesu tsu dansa t̄a n agisani
(Marku 4:33-34)

³⁴ Yesu tsu dansa t̄a n kakum̄a ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu u ḅolomgbonuko le n agisani wa. ³⁵ Yan ḁa u tsu yan nala ts̄ar̄a u shad̄angu udani u ḁa Ishaya matsumate u danai:

“Ma dansa t̄a n aḁ̄a n agisani,
n tonuko ḁ̄a ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a ḁa Kashil̄a ka yain likimba.” ◊

Yesu wutukp̄ai kalen ka agisani a ilya yi

³⁶ An Yesu aḁ̄akai kakum̄a ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuw̄ai ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”

³⁷ U wushunku le, “Uza ḁa u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma. ³⁸ Kashina ki likimba ḁa, icun i shinga yi kpam aly a ama ḁa a'ari a tsugono. Iacun i akan yi kpam aly aza ḁa a'ari a asu u uza u cingi vi. ³⁹ Utokulalu uza ḁa u wacangusi icun i akan yi aya Kalapansi. A'ayin a ukapa yi a ḁa a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza ḁa a ka ḅolomgbono ilya yi, aly a tsumate a zuba.

⁴⁰ “Akan a ḁa a ka ḅolomgbono a ḁaḁa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi. ⁴¹ Mpa Maku ma Vuma ma suku t̄a atsumate a va, kpam a ka wutukp̄a t̄a gbā ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza ḁa a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu va. ⁴² Atsumate yi a ka vutal̄a le t̄a a asuvu a kud̄yuku ku akina a asu u ḁa a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga. ⁴³ Shegai ama a shinga a ka lada t̄a yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza ḁa baci wari n atsuvu a upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kari usokongi

⁴⁴ “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Vuma roku ḁa u ts̄ar̄ai kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gbā ili i'ya wari n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

⁴⁵ “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku ḁa wa bolo igbegu i ikebe i shinga. ⁴⁶ An u ts̄ar̄ai u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wari n i'ya gbā, aku u ba u tsilai u ḁa n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

⁴⁷ Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko t̄a tyoku u agisani a naha: Akani a adan a roku a ḁa a vutal̄ai ibilili i le a kushiva, aku a kan̄asai icun i adan kau-kau. ⁴⁸ An ibilili yi i shad̄angi, a wutukp̄ai i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a ḁa bawu a gain. ⁴⁹ Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuw̄a t̄a a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci. ⁵⁰ Atsumate yi a ka vutal̄a t̄a ama a cingi yi a asuvu a kud̄yuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

⁵¹ Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gbā?”

A wushuki, “Tsu reve t̄a.”

⁵² Aku u tonuko le, “Gbā kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, w̄a t̄a tyoku u uza u kuwa ḁa u wutukp̄ai kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu
(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u aḁ̄akai asu vi ⁵⁴ u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashil̄a, ya dem u gitai majiyan n a dansi, “Nte ḁa u ts̄ar̄ai kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha? ⁵⁵ Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u ḁa Meri vi? A'angu a ne kpam aly an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza? ⁵⁶ Ataku

a ne kparam a'ā t̄a t̄a na kaḅolo n ątsu. Nida wa yansa ili i na yi gba?" ⁵⁷ Adama a nala ama yi a 'yuwani yi uwusha.

Shegai Yesu tonuko le, "Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe."

⁵⁸ Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'ā n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyuḅugi
(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana t̄a ukuna u Yesu. ² Aku u tonukoi agbashi a ne, "Yesu vi Yahaya Kalyuḅugi da, uza da u 'yangai a ukpa, da gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi."

³ A'ayin a da a wurai nide, Hiridu kana t̄a Yahaya, u sira yi u zuwa yi a kuwa ka a'ali. U yan t̄a nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u da u bokoi u wokoi uka u ne. ⁴ Yahaya Kalyuḅugi tonusuko yi t̄a, "Wa dere vu zuwa Hiridiya wa!" ⁵ Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana t̄a uwonvo u ama, kpaci a wushuku t̄a Yahaya matsumate ma.

⁶ Kain ka te an a ka yan abiki t̄a uciḅusa n kain ka ilimaci i Hiridu, maku ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu n amoci a ne, aku u panai kayanyan. ⁷ Aku u tsinai u da wa naka yi t̄a gba ili i'ya baci dem wa ciga. ⁸ Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana, "Ma ciga t̄a kaci ka Yahaya Kalyuḅugi a mabaluwa gogo-na!" ⁹ Magono mi ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u kpaḅa ushadangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u tonukoi asoje a ne, ¹⁰ a bana a kuwa ku a'ali a kida kaci ka Yahaya Kalyuḅugi. ¹¹ A tukoi ka a mabaluwa a naka makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u ne. ¹² Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikymba i ne a ba a ciḅangi. Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

¹³ An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n a wali a ikengi i kushiva. ¹⁴ An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasai kparam aza da a'ari na mba.

¹⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, "Kuvuli ku yan de, kparam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a tsilaka kaci ka le ilikulya."

¹⁶ Shegai Yesu wushunku le, "U kana she ama yi a laza wa. Eda naka le ili i roku a lyai."

¹⁷ Aku a danai, "Iburodi i tawun n adan a re a da tsu koshi."

¹⁸ U danai, "Tuko numu iburodi n adan yi." ¹⁹ Aku u tonukoi ama yi a dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadiḅbai kaci ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanasai i'ya, u nakai atoni a ne a pecike ama yi. ²⁰ Gba ama yi a takuma t̄a hal a cuwusa. Aku atoni a ne a bolomgbonoi abui a da buwai vi hal a shadangi mbana kupa na n re. ²¹ A'ali a da a'ari pini a asu vi a raḅansa t̄a ama azu a tawun (5,000), bamu gbam n aka na mmuku.

Yesu walai a zuba u mini
(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

²² Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana kushiva. Eyi wa shamgba t̄a ve u asaka ama yi a laza ugono a kuwa. ²³ An u asaka le a laza, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kavasu. Cina kayin ka yan de kparam aya wari pini utyoku u ne. ²⁴ A'ayin a nala yi, kpatsu ku atoni a ne ka ka t̄a a mere ma kushiva, aku uwule u pige u 'yangai, a'ari umodono n abali a pige.

²⁵ N kpasani ku de, Yesu tuwai ara le n u wali a zuba u mini. ²⁶ An a wene yi, aku uwonvo u kana le. Aku a salai, a danai, "Kafofu ka!"

²⁷ Shegai Yesu yanka le kadyanshi, "U ratsa t̄a, mpa! Panai uwonvo wa."

²⁸ Bituru danai, "Asheku, ada baci mayun, tonuko mu n tuwa a mini mi."

²⁹ U tonuko yi, "Tuwa."

Bituru wutai a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne. ³⁰ Shegai an u wenei uwule n abali, aku uwonvo u kana yi, u gitai ulifa. Aku u salai, "Asheku, wauwa mu!"

³¹ Kute-kute, Yesu barakpai kukere ku ne u kana yi. U danai, "Upityanangu u vunu u gusa t̄a. Nda i zuwai va yan malala?"

³² An a uwai a kpatsu, uwule vi kparam u vaki. ³³ Aku aza da a'ari pini a kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, "Mayun da, avu Maku ma Kashila ma!"

Yesu tanasqi aza a mbala a Janisara
(Marku 6:53-56)

³⁴ An a pasamganai kushiva, aku a rawai a uyamba u Janisara. ³⁵ An ama yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gba, "Yesu tuwa ta." Aku ama yi a tukusoi aza a mbala ara ne. ³⁶ A folo yi u asaka aza a mbala yi a sawa kaletsu ka kunya ku ne. Gba aza da a sawa yi vi a tana ta.

15

Gorimukoi Mele ma Kashila
(Marku 7:1-13)

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a asakai Urishelima a tuwai ara Yesu, a wece yi, ² "Nda i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya wa."

³ Yesu wushunku le, "Nda i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka Kashila aku ya tono uwenishike u kaci u de? ⁴ Kashila ka dana ta, 'Naka tata u vunu na mma u vunu tsupige,' kpam 'Vu wisha baci tata ko mma u vunu, a ka wuna vu ta.' ⁵ Shegai ya wenishike n i dansi ama a'la baci n ili i'ya a ka ganga tata ko mma u le, aku a danai, 'Ili i na yi i Kashila i'ya,' ⁶ adama a nala u kana a naka asheku a le wa. I 'yuwan ta udani u Kashila adama a agadu a de. ⁷ Eda ama a maci a ka'an! Ishaya matsumate u korongu ta dere ili i'ya Kashila ka danai:

⁸ "Ama a na yi n una u da a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a le a yan de mbari na mpa.

⁹ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da.

Ili i'ya kpam a ka wenishike udani u vuma u da." ¹⁰

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)

¹⁰ Yesu isa'i kakuma ka ama ki, u tonuko le, "Panai kpam i reve ili i'ya ma tonuko da. ¹¹ Ili i'ya ama a ka lyuku a una u le i'ya ya nangasa le wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a una u le i'ya i tsu nangasa le."

¹² Aku atoni a ne a tuwai a danai, "Vu reve gbam an vu nangasai Afarishi katsuma n ili i'ya vu danai nala vi?"

¹³ U wushunku le, "Gba madanga ma baci bawu Tata u va u zuba u shigbai, wa mudu ta ma n alu a ne dem. ¹⁴ Kiranai n Afarishi a nala yi! A'la ta tyoku u arumba a da a ka rono atoku a le arumba, kpam gba le a ka rukpa ta a kadaka."

¹⁵ Aku Bituru wushuki, "Nda kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili i'ya ya nangasa ama yi?"

¹⁶ Yesu danai, "Hal n gogo-na kotsu i reve wa? ¹⁷ Mayun i reve ta gai ilikulya i'ya i uwai a una ya bana ta a katsuma aku i wuta. ¹⁸ Shegai kadyanshi ka cingi ka ka wuta a una ka wuta ta a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa da i'ya gai la vi. ¹⁹ A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma gbani u tsu wuta. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem a tsu wuta. Nala kpam dem uboki, n ka'an, n kadyanshi ka cingi a kaci ka atoku. ²⁰ Ili i'ya ya nangasa da i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u tsu nangasa da wa."

Yesu gangai uka da wari Kawulawa
(Marku 7:24-30)

²¹ Yesu asakai asu nala vi, u laza ubana a ilyuci i Taya n Sida. ²² An u rawai, uka u aza a Ka'anaf roku uza da wari pini na ndishi u tuwai ara ne n u salasi, "Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va! Ityoni i cingi i shadangu de makere ma va."

²³ Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwai a folo yi, "Tonuko uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salasi."

²⁴ Yesu danai, "Adama a aza a Isara'ila da koshi a suku mu. A'la ta tyoku u ushiga u ncon n da n puwain."

²⁵ Aku uka vi tuwai ara ne u kudangi a kapala ka ne, u danai, "Asheku, ganga mu!"

²⁶ U wushunku yi, "Dere da vuma u bidya ilikulya i mmuku u naka nshe wa."

²⁷ Uka vi danai, "Nala wari Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a ilikulya i'ya i tsu rukpusa."

²⁸ U wushunki uka vi, "Uka, va ta n upityanangu u pige, ma yanka vu ta ili i'ya vu danai n yanka vu." Dere u ulapa u uwule u nala vi u da makere ma ne ma tana.

*Yesu tanqasai ama ushani**(Marku 7:31-37)*

²⁹ Pini nala, Yesu asakai asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushiva ku Galili, u yuwai a kagidali ka masasa u dusuki. ³⁰ Kakuma ka ama ka tuwai a tuko yi awunu ushani n aza da ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumba, n aza a m6ala icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tanasa le gba. ³¹ Ya dem wari a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fudai a dansai. Aza da ikyamba i le i soi, a tanai. Awunu a ka wala. Arumba kpm a ka fuda a ka wene. Pini nala, ya dem wari ucikpalasa Kashila ka aza a Isara'ila.

*Yesu lyatangi ama azu a nishi**(Marku 8:1-10)*

³² Yesu isai atoni a ne a asu u te, u tonuko le, "Ma pana ta asuvayali i ama a na yi. A'a ta kabolo na mpa ara kain tatsu da pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga n asaka le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpa u ure a'ayin a da a ka gono a kuwa wa."

³³ Atoni a ne a wushuki, "Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsara ilikulya i'ya tsa lyatangu kakuma ka ama ka na ki?"

³⁴ Yesu wece le, "Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?"

A wushuki, "I shindere i'ya n adan a shawu kenu."

³⁵ Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba. ³⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i shindere n adan yi, u cikpai Kashila. U jibamnganasai i'ya u nakai atoni a ne, aku a pecikei ama yi. ³⁷ Ya dem takuma ta hal u cuwai. Aku atoni yi a cirangi abuwai a da a buwai vi hal a shadangi mbana n pige n shindere. ³⁸ A'ali azu a nishi (4,000) a da a takumai iburodi yi, bamu gban n aka na mmuku. ³⁹ An Yesu asakai ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamnganai kushiva. U tuwai u cipai a iyamba i'ya i'ari evu n ilyuci i Magadan.

16*Azapige a wecikei ukunosavu**(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)*

¹ Afarishi n aza a Sadusi a tuwai ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsara u wenike le an Kashila ka wushuki n eyi.

² Shegai Yesu wushunku le, "A'ayin a da i wenei kaara ka rukpa, i tsu dana ta 'Usana wa lobono ta, kpaci i wene ta zuba u shilamnganai.' ³ N usana kpm i wene baci zuba u shilamnganai aku u tuwai u limanai, i tsu dana ta, "Ara wa ro ta." I wenei iryoci i na a zuba i fudai i revei kalen ka le. Nala dem i wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuda i reve kalen ka le wa. ⁴ Ama a cingi n aza a ukpada u upityanangu u a'ayin a na a wecike ta iryoci, shegai a ka nakai iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi." Aku Yesu asaka le u lazai.

*Kiranai n uwenishike u da bawu wari dere**(Marku 8:14-21)*

⁵ An atoni a Yesu a pasamnganai upashi u kushiva, a asansai a bidya burodi wa. ⁶ Yesu tonuko le, "Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi."†

⁷ Atoni yi a ka dansa utyoku u le, "U kana ta u dana nala kpaci tsu tuko burodi wa."

⁸ An Yesu revei ili i'ya a ka tonu, aku u wece le, "Ndya i zuwai ya dansa utyoku u de a ukuna u da bawu i'ari n burodi? Upityanangu u de u gusa ta. ⁹ Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Ci'ai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi ama azu a tawun (5,000), kpm ci'ai hal i cirangi abuwai a da a buwai mbana ushani. ¹⁰ Nida ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi (4,000)? Mbana n yain n da i shadangi n abuwai a da a buwai? ¹¹ Mpa kadyanshi ka burodi ka ma yanka da wa. Ndya i zuwai i kpa'ai ureve? Tonuko da ma tonuko da i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi." ¹² A makorishi a tuwai a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa, shegai ukuna u uwenishike u ka'an u Afarishi n aza a Sadusi.

*Bituru danai Yesu da Kawauwi**(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)*

¹³ Yesu n atoni a ne a ka walaka, an a rawai a ka'on ka kari evu n ilyuci i Kasariya Filibi, u wece le, "Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mari?"

¹⁴ Aku a wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyu'ugi da. Aza roku a danai avu Iliya da, aza roku a danai avu Irimiya da, aza roku kpm a danai avu uza u te da a asuvu a ntsumate n cau."

¹⁵ Aku u wece le, "Eda tani, ya ya dansa mari?"

¹⁶ Simo Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashila Uza u Uma."

¹⁷ Yesu danai, "Avu uza u unu u shinga u da wari, Simo maku ma Inusa, kpaci ko uza u wenihsike vu i'ya wa. Tata u va u zuba u da u wenike vu uza da mari. ¹⁸ Adama a nala, ma isa vu ta Bituru; wata, 'Katali.' A katali ka nala ka ma ma kunu ku atoni a va, kpm ucira

u ukpa wa varangu ka wa. ¹⁹ Ma naka vu ta nkukpunku n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta a yain i'ya." ²⁰ Aku Yesu ronoi atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)*

²¹ Pini nala, Yesu gitai utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwa ya gita n eyi. U danai, "U kana ta n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu ta n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yanga n uma."

²² Bituru rono yi a ikengi, u tonuko yi, "Asaka icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashila ka asaka ili i nala yi i gita n avu wa."

²³ Aku Yesu webele yi, u danai, "Kanangasi,* batsa dan na mpa! Va kangu mu ta uyan ili i'ya Kashila ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma da wari, tyoku u Kashila da wa."

²⁴ Aku Yesu tonukoi atoni a ne, "Uza da baci wa ciga u woko katoni ka va, u kana ta u nani kaci ka ne. U kana ta kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. ²⁵ Kpaci uza da baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba ta u da. Uza da baci u namba uma u ne adama a va, wa tsara ta u da. ²⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba u na gba, aku u namba uma u ne? Nda kpam vuma wa fuda wa tsupa tsara u wauwa uma u ne? ²⁷ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa ta n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain. ²⁸ Mayun n tonuko da, aza roku a da pini a asuvu a de n gogo-na naha, a ka kuwa wa, she a wene mu utuwa n tsugono tsu va mpa Maku ma Vuma."

17

*Uyansaka u Yesu
(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)*

¹ An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru ka6olo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwai a zuba u masasa ma ugadi a rongoi de utyoku u le. ² Ele pini, aku a wenei u yansakai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, aminya a ne kpam a waramai pun yavu katyashi. ³ Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitai kadyanshi n eyi.

⁴ Aku Bituru danai, "Asheku, u lobono ta an tsari pini na! Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya."

⁵ Tyoku da wari a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimba le. A panai kalagatsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, "Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi. Panaka ni!"

⁶ An atoni a ne a panai kalagatsu ki, aku uwonvo u kana le hal a rukpai a varai upetiwa'eshi u le a iyamba. ⁷ Aku Yesu tuwai u sawa le, u danai, "Yangai, kotsu i pana uwonvo wa!" ⁸ An a gadigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

⁹ Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, "Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a da mpa, Maku ma Vuma, n 'yanga a ukpa."

¹⁰ Aku atoni yi a wece yi, "Nda i zuwai awenishiki a Mele a danai u kana ta Iliya tuwa kahu Kawauwi?"

¹¹ Aku u tonuko le, "Mayun da, Iliya wa tuwa ta u fobuso ili gba. ¹² N tonuko da, eyi u tuwa de, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku da u gan le. Nala dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba." ¹³ Pini nala, da atoni yi a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyubugi u da wa dansa n ele.

*Yesu tanasai maku uza u ityoni i cingi
(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)*

¹⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakuma ka ama kari le uvana pini. Vuma roku u tuwai u kudangi a kapala ka ne, ¹⁵ u danai, "Asheku, pana asuvayi a maku ma va! Wa ta n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam a'ayin a roku i tsu varangu yi ta a asuvu a akina ko a mini. ¹⁶ N tuko yi a asu u atoni a vunu tsara a tanasa yi, shegai uza wa la u fudai u tanasa yi wa."

¹⁷ Yesu tonuko le, "Eda i ryagbaja ta, kpam i'a n upityanangu wa. Hal ubana nwere da ma rongo n ada? Kpam hal ubana nwere da ma fuda ma kawunku n ada?" U tonukoi vuma vi, "Tuko maku mi na." ¹⁸ Aku Yesu bananai ityoni yi, aku i asakai maku mi. Kute-kute, maku mi ma tanai.

* 16:23 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁹ An Yesu wari utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wece yi, “Ndya i zuwai atsu tsu kpaɗai uwutukpa ityoni yi?”

²⁰ U wushunku le, “Upityanangu u ɗe u gusa ta. Mayun n tonuko ɗa, a da baci i'ari n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuda ta i tonuko masasa ma na, 'Muda pini na vu gono nide,' kpm she ma muda. Ili i'a la ya kpaɗa uyan wa. [²¹ Iacun i ili i na yi ya wuta wa she n kvasu n kakuli koshi.]” *

Yesu doki u danai ukuna u ukpa u ne
(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

²² Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke ta Maku ma Vuma a akere a ama. ²³ A ka wuna yi ta, shegai kain ka tatsu wa 'yanga ta a ukpa.” Aku atoni yi a shadangi n unambukatsuma cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

²⁴ An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza ɗa a ka wushika Kuwa ku Kashila utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwai ara Bituru, a wece yi, “Kawenishiki ka ɗe ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashila?”

²⁵ Bituru wushunku le, “U tsu tsupa ta.”

An u gonoi a kuwa, kahu gbam u kukpa unā u dana ukuna, Yesu tonuko yi, “An ya ngono n tsu kidaga utafa, ama a le ko gai amoci?”

²⁶ Aku Bituru danai, “Amoci a ɗa.”

Yesu tonuko yi, “U kana la vi ama a le a tsupa utafa wa. ²⁷ Shegai tsa ciga tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushiva vu yain kafula. Kadan ka baci dem vu gitai ukana, ka va bidya. Vu kukpa baci unā u ne, wa wene ta ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u ɗa u rawai u tsupa utafa u va n u vunu. Aku vu bidya u ɗa vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba

(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a tsugono tsu zuba?”

² Yesu isaɗi maku ma kenu ma tuwai ma shamgbai a kapala ka le. ³ U danai, “Mayun n tonuko ɗa, u kana ta i savada i woko tyoku u mmuku n kenu, tsara i uwa a tsugono tsu zuba. ⁴ Adama a nala, uza ɗa baci dem u vakunki kaci ka ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.

⁵ “Kpm uza ɗa baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka va, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi
(Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza ɗa baci u zuwai uza u kenu gba a asuvu a atoni a va a na u nusai, vuma u nala yi wa laka yi ta tsulobo a varangu yi a asuvu a kushiva n katali ka kira ka araji usiri a udyoku u ne.

⁷ “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u ɗa wa zuwa le a yain unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gitā ta, shegai ter n uza ɗa wa zuwa u gitā vi. ⁸ Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kidamgbana ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu ka te tsara vu ɗarakpa, n u ɗa va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu vu a kuwa ku akina a ɗa bawu a ka kotso. ⁹ Keshi ka vunu ka zuwa vu baci unyushi, foɗo ka vu varangu. Wa laka vu ta shana vu ɗarakpa n keshi ka te, n u ɗa va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a ɗa bawu a ka kotso.”

Agisani a macon ma ma puwain
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Yesu doku ta u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a mmuku n na mi wa. N tonuko ɗa, a'a ta n atumate a zuba a ɗa a ka rongo n Tata u va u zuba.” [¹¹ Kpm mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n wauwa i'ya i puwain.]*

¹² “A dana kaliniki ka na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain, ndya wa yan? Wa asaƙa ta amanganishinkupa n kuci n ɗa n buwai vi na n lini a kaɗidali ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwain vi. ¹³ U wene baci ma, n tonuko ɗa, wa la ta

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 21. † **17:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ‡ **17:27** Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. * **18:11** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 11.

upana kayanyan a kaci ka ma te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n da bawu n puwain vi. ¹⁴ Nala dem wari n Tata u de uza da wari a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na mi u puwan wa.”

*Uza roku u nusuka vu baci
(Luka 17:3)*

¹⁵ Yesu iyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u de ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi de la vi a ure. ¹⁶ Shegai u 'yuwan baci uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu shadangu ta udani u da Tagarada u Kashila u danai, ama a re ko ama a tatsu a da a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ¹⁷ U 'yuwan le baci upanaka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanaka Atoni yi, aku i bidya yi yavu uza da bawu u wushuki n Kashila, ko kpam yavu kawushi ka utafa.”

Ubishinka ko kpam u'asaka uyan

¹⁸ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, ili i'ya bawu va asaka uza roku u yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka a yain i'ya wa. Ili i'ya va asaka a yain a likimba, Kashila dem a zuba wa asaka ta i'ya.

¹⁹ “Kpam i'ya baci ama a re a de a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya kvasu, Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da ta i'ya. ²⁰ Kpaci asu u da baci ama a re ko ama a tatsu a bolongi a asuvu a kala ka va, ma ta pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusuka

²¹ Pini nala, Bituru tuwai ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u va u lya baci kelime n uyansa ka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusuka yi, hal ubana kushindere?”

²² U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadofo amangatatsunkupa.

²³ “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tono agbashi a ne. ²⁴ Tyoku da wari pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza da magono mi ma tono ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000). ²⁵ Kagbashi ki ka n ikebe i'ya wa fuda wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai gba ili i'ya kagbashi kari n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne na mmuku n ne dem. Tsara a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.

²⁶ “Shegai kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta gba i'ya va tonu mu.’ ²⁷ Pini nala, magono mi ma panai vuma vi asuvayali. U asakai vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u asaka kotsu u tsupa kpam ikebe yi wa.

²⁸ “Tyoku da kagbashi ki kari a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku uza da wa tono ikebe i azurufa amangatawun (100).[†] Pini nala, u gaga yi udyoku, n u tonusuko yi, ‘Tsupa mu i'ya ma tonu vu!’

²⁹ “Aku kagbashi ki ka kudangi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa vu ta i'ya va tonu vu.’

³⁰ “Shegai kagbashi ka kagita ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a da u tsupai kutan ki. ³¹ An agbashi a da a buwai vi a panai i'ya i gitai, asuvu a le a namgba ta cika. Pini nala, a banai a asu u magono a tonuko yi i'ya i gitai.

³² “Aku magono ma isai kagbashi ka kagita ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi ka gbani, an vu folo mu n asansa n i'ya ma tonu vu, aku n tonuko vu vu asaka she vu tsupa wa vi. ³³ She vari u pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali, tyoku da n pana vu iyali.’ ³⁴ Magono mi ma yan ta upan cika hal u zuwai a banka yi a kuwa ku a'ali tsara a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a da u fudai u tsupai i'ya magono mi ma tonu yi.

³⁵ “Magono ma nala mi ma yan ta i'ya Tata u va uza da wari a zuba wa yanka da i 'yuwan baci ucimbusuka atoku a de a asuvu a atakasuvu a de.”

19

*Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:1-12; Luka 16:18)*

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u asakai Galili u banai a uongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. ² Kakuma ka ama ushani ka tonu yi, u tanasai aza a mola a le.

³ Afarishi a roku a tuwai a ka ciga a wanda yi n keci, a da, “Mele ma wushunku vuma u asaka uka u ne a ukuna u da baci dem u wenei u yanyi?”

⁴ Yesu wushuki, “I yan ta kaneshi a Tagarada u Kashila an Kashila ka yain likimba, ‘U yan le ta vali n uka. ⁵ Ili i'ya i zuwai vali wa asaka tata u ne na mma u ne u padara n uka u ne

◊ **18:16** U.M.I. 19:15. † **18:24** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

‡ **18:28** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko t̄a uza u te.' ⁶ A ka yan kpam ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci Kashil̄a ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa."

⁷ Afarishi yi a wece yi, "N̄dya i zuwai Musa nākai Mele u da uza u nāka uka u ne tagar̄ada u upece iyolo aku u āsaka yi u wala?"

⁸ U wushuki, "Āsaka da Musa āsaka da i peci n aka a de adama a da i ryagbajai i kpādai upana uwenishike u Kashil̄a, shegai a kagit̄a Kashil̄a ka wushuku n ukuna u nala wa. ⁹ Kpam n tonuko da, uza da baci dem u pecei n uka u ne adama a tsishankala a da baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala tsa vuma u nala vi wa yan n eyi."

¹⁰ Atoni a ne a tonuko yi, "Nala baci wāri a mere ma vali n uka u ne, wa laka t̄a la vi uza u rongo bawu u zuwai uka."

¹¹ U wushuki, "Uwenishike u na u kana uza dem wa, shegai aza da Kashil̄a ka nākai u da. ¹² Ukuna u da pini u da wa zuwa aza roku a kpāda uzuwa aka. Aza roku a matsa le t̄a a ka fuda a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le de, aku aza roku a yanka le. Aza roku kpam a bidiga t̄a kaci ka le a ka zuwa aka wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza da baci dem uwenishike vi u kana, she u wushuku n u da."

Yesu na mmuku n kenu

(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

¹³ Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsara u taɗanku le akere u yanka le kvasu, aku atoni a ne a baranai ama yi a āsaka yi udamgarasa.

¹⁴ Shegai u danai, "Āsakai mmuku n kenu n tuwa ara va, kotsu i ɓishinka le wa. Ama da a'ari icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba." ¹⁵ An u taɗanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsari

(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwai ara Yesu u wece yi, "Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsara uma u da bawu wa kotso?"

¹⁷ Yesu tonuko yi, "N̄dya i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashil̄a ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsara uma u da bawu wa kotso, u kana t̄a vu nāka mele ma ne tsupige."

¹⁸ Kalobo ki ka weceki, "Ucun u mele ma eni?"

U wushuki, "Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u da bawu wāri u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaɓan kaɓetsu wa. ¹⁹ Nāka mma n tata u vunu karinga." Ciga uza u karen u vunu tyoku da va ciga kaci ka vunu." ²⁰

²⁰ Kalobo ki ka danai, "Ma yansa ta ili i nala yi gba. N̄dya kpam i buwai i'ya i gain n yain?"

²¹ U wushuki, "Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gba i'ya wāri n i'ya, vu ɓanga aza a unambi n ikebe yi, va yan t̄a n utsari a zuba. Pini nala, vu tuwa vu woko katoni ka va."

²² An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unambukatsuma cika. Kpaci wa t̄a n utsari cika.

²³ Yesu tonukoi atoni a ne, "Mayun n tonuko da, wa wuyana t̄a uza u utsari u uwa a tsugono tsu zuba. ²⁴ N tonuko da, wa laka t̄a shana karakuma ka wuru a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashil̄a."

²⁵ An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a weceki, "Ya wa uza da wa tsara iwauwi?"†

²⁶ U kondono le u danai, "Ili i'ya bawu vuma wa fuda wa yan i'ya la vi, shegai Kashil̄a ka fuda t̄a ka yan ko ndya wa."

²⁷ Bituru tonuko yi, "Tsu āsaka de gba ili i'ya tsari n i'ya tsara tsu tono vu, ndya wa tsa tsara?"

²⁸ U tonuko le, "Mayun n tonuko da, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, eda aza da i tono mu, ya dusuku t̄a dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada. ²⁹ Gba uza da baci u āsakai i'ya wāri n i'ya adama a va; (wata, a'uwa, ko tata ko mma, ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi t̄a i'ya hal kadofo amangatawun (100). Wa tsara t̄a kpam uma u da bawu wa kotso. ³⁰ Shegai n gogo-na ama ushani aza da a'ari aza a kagit̄a a ka woko t̄a aza a makorishi, ama kpam ushani aza da a'ari a makorishi a ka woko t̄a aza a kagit̄a."

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

¹ An Yesu wari a utono tyoku da tsugono tsu zuba tsari, u da, “A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi.† Kain ka te n kpasani, u wutai tsara u boli azamaninga aza da a ka yanka yi manyan a kashina ka ne. ² U wushuku ta wa tsupa le ikebe i uliva; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.

³ “An kaara ka gadigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei ama roku kushani bawu a ka yan ko ili. ⁴ Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa le ta ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka koto baci. ⁵ A laza i ba a yain manyan a kashina ka ne.

“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpm, u doku ta dem u yain nala. ⁶ An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndy a i zuwai ara ya liva bawu manyan?’

⁷ “A wushuki, ‘Tsu tsara uza da u bidya tsu manyan wa.’

“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka va.’

⁸ “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Isa azamaninga yi vu tsupa le. Gitu vu tsupa aza da n korosoi ubidya ubana a asu u aza a kagita.’

⁹ “An azamaninga aza da a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a tuwai uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te. ¹⁰ An aza da a gitai manyan ili i kpasani a tuwai uwusha i le, ya dem zuwa ta uma u da wa tsara i'ya i lai i aza a nide. Shegai gba le a naka le dere tyoku u aza a kagita. ¹¹ An a nakai ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi, ¹² ‘Aza da a korosoi utuwa manyan ma ulapa u uwule u te u da koshi a yain. Shegai vu tsupa le dere n atsu. Kpm tsu liva ta a manyan a kaara ka shen.’

¹³ “Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, ‘Uza u va, n ryafa da wa. N tsupa da ta dere tyoku da tsu zuwamgbana. ¹⁴ Bidya ukebe u vunu vu wala! Ma ciga ta n tsupa aza da n korosoi ubidya dere tyoku da n tsupa da. ¹⁵ Ma yan ta ili i'ya ma ciga n ikebe i va. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala yi ili i shinga?’ ”

¹⁶ Aku Yesu danai, “Nala wari. Uza u kagita wa woko ta a makorishi, uza u makorishi kpm u woko uza u kagita.”

Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa

(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ An Yesu wari nwalu ubana a Urishelima, aku u isai Kupanamere vi paki, u tonuko le, ¹⁸ “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke ta Maku ma Vuma a akere a adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi ta uganu u ukpa. ¹⁹ Aku a nakangu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku kpm a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yanga ta a kain ka tatsu.”

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya

(Marku 10:35-45)

²⁰ Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwai ara Yesu na mmuku n ne n re, Yakubu n Yahaya. Aku u kudangi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.

²¹ Yesu wece yi, “Ndy a va ciga n yanka vu?”

U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va asaka mmuku n re n va n dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpm a ugula u vunu?”

²² Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”

Alobo yi a wushuki, “Tsa fuda ta.”

²³ Yesu wushunku le, “Mayun da ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so. Shegai ma fuda ma dangasa uza da wa dusuku a ulyaki u va ko a ugula u va wa. Asu u nala vi u ama da Tata u va u fobusukoi u da.”

²⁴ An atoni kupa a da a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a re a nala yi. ²⁵ Yesu isai atoni yi gba a asu u te, u tonuko le, “I reve ta ngono ma Awulawa a tsu wenike ta ama ucira. Kpm azapige a le a tsu yan ta manyan n tsupige tsu le a kaci ka ama. ²⁶ Shegai ugan nala gita n ada wa. Uza da baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma de, u kana ta u woko kagbashi ka de. ²⁷ Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka de, u kana ta u gbashika da. ²⁸ Ko mpa gbam Maku ma Vuma n tuwa adama a da ama a ka gbashika mu wa, shegai n gbashika ama, kpm n naka uma u da wa wauwa ama ushani a unyushi u cingi u le.”

Yesu tanasai arumba ama a re

(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)

²⁹ An Yesu n atoni a ne a ka wuta a Jeriko, kakuma ka ama ushani ka tono le. ³⁰ Arumba ama a re a da a'ari ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu da wa wura, aku a gitai isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

* **20:2** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

³¹ Aku kakumā ki ka tonuko le a pada, shegai a doku a salai cika, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”

³² An Yesu panāka le, aku u shamgbai, u wece le, “Nɔya ya ciga mu n yanka dā?”

³³ A wushuki, “Asheku, tsa ciga tã tsu wene asu!”

³⁴ Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu, aku a tono yi.

21

Yesu uwai a Urishelima

(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

¹ An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le. ² U tonuko le, “Walai i bana a une u da wari a kapala. I rawa baci de, ya cina tã maku ma makparyagi na mma u ne. I tatsukpa n da i tuko. ³ Uza roku u wece dā baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n da, i tonuko yi, 'Asheku a da a ka ciga n da.' Kute-kute wa asaka dā tã i laza na n dā.”

⁴ Nala u gitã tã tsarã a shadangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:

⁵ “Tonukoi aza a Sihiyona:†*

'Magono ma de ma la ma tuwa!

Uza u uvakunku kaci da, wa wala ka makparyagi.

Wari a utuwa a zuba u maku ma makparyagi.' ” ◊

⁶ Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain. ⁷ A tukoi maku ma makparyagi mi na mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwa. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpm a kodusoi avuku a ndanga a polusoi a ure. ⁹ Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpm a tono yi a kucingã n a salasi,

“Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”

“Kashila ka zuwuka yi unã u shinga, eyi uza da wari a utuwa n kala ka Magono ma Zuba!”

“Hosana, cikpalai Kashila!”

¹⁰ An Yesu uwai a Urishelima, gbã ama a shadangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”

¹¹ Aku kakumã ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

¹² Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashila, aku u lokoi gbã aza da a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gbã iteburu i ama da a ka savada sa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpm ikirika i aza da a ka dengishe ntambara. ¹³ U tonuko le, “A korongu tã a Tagarãda u Kashila a da, 'A ka isa tã kuwa ku va kuwa ku kavasu.' Shegai i gonukoi ka kaburu ka aza a magalaka.”

¹⁴ Arumbã n awunu a tuwai ara ne pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u tanasa le. ¹⁵ Adarãkpi a pige n awenishiki a Mele a wene yi wari uyansa ili i majiyan, a wenei kpm mmuku ma cikpalasa yi pini a Kuwa ku Kashila ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gbã ili i nala yi i zuwai adarãkpi a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.

¹⁶ Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbã ili i'ya mmuku n naha mi mari udansa?”

U wushunku le, “N pana tã. Kotsu i taã ukãneshi a Tagarãda u Kashila wa, a asu u da u danai, 'Kashila, vu wenishike tã mmuku n shawu na mmuku n shili a shipi ishpa i icikpali?’ ” ◊

¹⁷ Aku u lazai u asaka ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai de.

Yesu yankai madanga ma kapopi unã

(Marku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kana yi cika. ¹⁹ U wenei madanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi madanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kpm wa!” Kute-kute madanga mi ma ekpei.

²⁰ An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Niã madanga mi ma ekpei gogo?”

²¹ U wushunku le, “Mayun n tonuko dã, i'a baci n upityanangu bawu i yain malala, ya fuda tã dem ya yan ili i'ya n yankai madanga ma na mi hal gbã ili i lai la. Ya fuda tã i

* 21:5 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ 21:5 Zak. 9:9. † 21:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsarã a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpm “A cikpala yi.” ◊ 21:16 Ishp. 8:2.

tonoko masasa ma na, 'Wala ba vu rukpa a mala.' I'a baci n upityanangu, nala wa woko. ²² I wushuku baci, ya tsara ta gba ili i'ya i wecikei a'ayin a da baci i yain kvasu."

A yain malaqa ma ucira u Yesu
(Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Yesu gonoi a Kuwa ku Kashila u gitai uwenishike. Aku adarakpi a pige na nkoshi a tuwai ara ne, a wece yi, "Ucira u eni u da va yansa ka ili i na yi? Kpam ya naka vu u da?"

²⁴ U wushunku le, "Ma ta n keci ku te ka ma ciga n yan da. I fuda baci i wushuki ka, ma tonoko da ta tyoku da n tsara ucira u da ma yansa ka ili i na yi. ²⁵ Ya naka Yahaya ucira u ulyubugusu?† Kashila ka zuba ka ka naka yi u da, ko gai a asu u ama da u wutai?"

Aku a dansai utyoku u le, a danai, "Tsu dana baci, 'A zuba u da u wutai,' wa dana ta, 'Nda i zuwai bawu i wushuki n eyi?' ²⁶ Tsu dana baci, 'A asu u ama da u wutai,' tsa pana ta uwonwo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma."

²⁷ Aku a wushunku yi, "Tsu reve wa."

U danai, "Mpa dem ma tonoko da uza da u naka mu ucira u da ma yansa ili i na yi wa."

Agisani a mmuku m alobo ama a re

²⁸ Yesu danai, "Ma yanka da ta alabari a vuma roku uza da wari na mmuku n re, aku i tonoko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, 'Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!'"

²⁹ "Maku mi ma wushuki, 'Ma bana wa.' Shegai u gonoi u banai.

³⁰ "Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonoko yi, 'Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.'

Aku maku mi ma wushuki, 'Ma bana ta,' shegai u bana wa.

³¹ "A asuvu a mmuku n re n na mi, ya naka tata vi karinga?"

Aku adarakpi na nkoshi n pige mi a wushuki, "Maku ma kagita ma."

Yesu tonoko le, "Mayun n tonoko da, awushi a utafa n ashankala a ka uwa ta a tsugono tsu Kashila kahu eda i uwa. ³² Yahaya Kalyubugi tuwa ta tsara u wenike da ure u da ya tsara uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku ta. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpa dai ukpatala i asaka ure u de kpam i wushuku n eyi wa."

Agisani a azamaninga a cingi
(Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ Yesu danai, "Panai alabari a na yi: A yan ta vuma roku uza da wari n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gawai kadaka ka ukpokoso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u naka acimbi a roku haya, eyi kpam u lazai nwalu. ³⁴ An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

³⁵ "Shegai acimbi yi a kana agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpam a varasa yi n atali hal u kuwai. ³⁶ Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku da a yankai aza a kagita yi. ³⁷ Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa ta ko a ka wene karinga ka ne.

³⁸ "Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, 'Maku ma na ma lya ta agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko ta ka tsunu!' ³⁹ Aku a kana yi, a rono yi uwuta a kashina ka cinwi ki a wuna yi."

⁴⁰ Yesu wecei adarakpi a pige n Afarishi yi, "Uza u kashina u nala vi u tuwa baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?"

⁴¹ Aku a wushuki, "Wa wuna le ta, aku u naka aza roku kashina ki, aza da a ka naka yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a da a gain."

⁴² Yesu tonoko le, "Nala wari, i yan ta kaneshi u ukuna u na vi a Tagarada u Kashila, u da u danai:

" 'Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi, kpam ili i majiyan i'ya ara tsunu.' †

⁴³ "N tonoko da ukuna u mayun, a ka bidya ta tsugono tsu Kashila ara de a naka aza da a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga a tsugono tsu ne. ⁴⁴ Vuma da u rukpai a katali ka na wa koduso ta, kpam uza da katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa ta yuku-yuku."‡

† 21:42 Ishp. 118:22-23. ‡ 21:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Matiyo a kalatsa ta makpanda ma 44.

⁴⁵ An adarakpa a pige n Afarishi a panai alabari a da u yansaƙa le, aku a revei an n ele da wa yan. ⁴⁶ A ka ciga a ƙana yi, shegai a ka pana ta uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku ta Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo (Luka 14:15-24)

¹ Yesu doki u yain manyan n alabari tsara u wenishike ama, ² “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku u agisani a naha: A yan ta magono ma roku uza da u fofusukoi maku ma ne abiki a iyolo. ³ U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gita abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isa ama yi, shegai a 'yuwain utuwa.

⁴ “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, “Tonukoi ama da n libanai vi a fofuso de abiki yi. A kida ta anaka a shinga a da n lakai uciga a fofusoi inyama yi. Tuwai a asu u abiki vi.”

⁵ “Shegai aza da u libanai vi a tuwa wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden. ⁶ Aza roku kpam a kana agbashi yi a lapa le, a wunai. ⁷ Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magalaka yi kpam a runukpa ilyuci i le.

⁸ “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotsa de afofi a abiki a iyolo yi. N libana ta ama, shegai a ratsa a tuwa wa. ⁹ Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza da baci dem i wenei i libana yi u tuwa a asu u abiki vi.’ ¹⁰ Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a bolomgbonoi gba aza da a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shadangi n amoci.

¹¹ “An magono mi ma tuwai tsara u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza da bawu u ukai aminya a shinga. ¹² U wece yi, ‘Avu, nida bawu vu ukai aminya a shinga utuwa a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fuda u dana ko ili wa.

¹³ “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutala yi a asuvu a karimbi, nte ama a ka sa pini n ulumusa u a'anga adama a m'ala.’

¹⁴ “Mayun da, a libana ta ama ushani, shegai kenu da a dangasai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa (Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

¹⁵ Aku Afarishi a bolomgbonoi kaci tsara a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsara ili i'ya a ka kana yi n i'ya. ¹⁶ Aku a sukunku yi atoni a le a roku n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve ta avu vuma u maci u da, kpam wa wenishike ta ili i shinga i ure u Kashila. Vu bidya ta ya dem unu u te, ko ya tani baci wari. ¹⁷ Tonuko tsu uyawunsa u wunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa† magono ko tsu kpa da utsupa?”

¹⁸ U reve ta uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Eda aza a maci a ka ban! N dya i zuwai ya ciga i wanda mu? ¹⁹ Wenike numu ukebe u azurufa* u da i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi. ²⁰ U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kari pini?”

²¹ Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i ne, Kashila kpam i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila.”

²² An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a asaka yi.

Keci a kaci ka u'yang'a u ukpa (Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yang'a a ukpa a kuwa baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwai ara Yesu a wece yi, ²⁴ “Kawenishiki, Musa dana ta, ‘Vuma u kuwa baci bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotoku uka vi tsara u matsaka yi mmuku.’

²⁵ A yan ta ama a roku ama a shindere uza n utoku aza da a rongoi pini na. Uza u kagita u zuwai uka, shegai u kuwai bawu maku, aku uza u ire u sotuki marana mi. ²⁶ Eyi dem u kuwai bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem marana mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gba. ²⁷ A makorishi, uka vi dem u kuwai. ²⁸ Kashila ka 'yangasa baci akushe, uka u yai u da wa woko? Kpaci u wolo ta ama a shindere a le gba.”

²⁹ U wushunku le, “Eda i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarada u Kashila u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashila wa. ³⁰ A'ayin a da baci akushe mi. Nala a 'yangai, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpa iyolo wa. A ka woko ta tyoku u atsumate a zuba. ³¹ Mayun da i yan ta kaneshi u ili i'ya Kashila ka danai a ukuna u u'yang'a u ukpa. ³² Kashila ka dana ta, ‘Mpa Kashila ka Ibirahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.’ ³³ Kashila aya Kashila ka aza a uma, shegai ka akushe wa.” ³³ An kakuma ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

* 22:19 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ 22:24 U.Ml. 25:5-6. ◇ 22:32 Uwt. 3:6.

*Mele ma ma lai ugbonguro**(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuda a wushuku wa, aku a 6olombonoi. ³⁵ Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u matsai wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

³⁶ “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

³⁷ U wushuki, “ ‘Ciga Magono ma Zuba Kashila ka vunu n katakasuvu ka vunu gba. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gba.’ ³⁸ Mele ma kagitā ma la vi ma kpmam lai ugbonguro. ³⁹ Mele ma ire dem unā u te da mari: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku da wa ciga kaci ka vunu.’ ⁴⁰ A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u ntsumate wari.”

*Kawauwi ki Maku ma yai ma?**(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)*

⁴¹ Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le, ⁴² “Uyawunsa u eni u da i'ari uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”

A wushuki, “Ma Dawuda ma.”

⁴³ Aku u tonuko le, “Nida Dawuda isa yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa ta Dawuda danai, ⁴⁴ “ ‘Magono ma Zuba ma tonuko ta Asheku a va:

Dusuku a ulyaki u va

hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.’ ⁴⁵

⁴⁵ “An u woko Dawuda isa yi Asheku, nida kpmam wa woko maku ma ne?” ⁴⁶ Ko uza u fuda u wushuku yi wa, kpmam ko uza u wuta karara bawu uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23*Yesu nakai azapige a roku unyushi**(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)*

¹ Yesu tonokoi kakuma ka ama ki kabolo n atoni a ne, ² “Awenishiki a Mele n Afarishi a'a ta n ucira u da a ka tonuka da ili i'ya Mele ma Musa ma danai. ³ Adama a nala, i toni i'ya a wenishike da, shegai kotsu i yain tyoku da ele a ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau da n i'ya a tsu yansa. ⁴ A tsu tafanku ta ama ucanga u araji u da bawu a ka fuda a ka canga. Kpmam a tsu dambula gbam a dana asaka a banka majubu a ganga le ucanga wa.

⁵ “A tsu yan ta ili i shinga tsara ama a wene le. Kpmam ya dem u tsu sira ta alawu a da a'ari n Kadyanshi ka Kashila, shegai alawu a Afarishi a la ta ugbonguro. Ikali i'ya i'ari a ikengi i aminya a le i la ta dem ugbonguro. ⁶ A la ta uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata a Kashila. ⁷ Kpmam a'a baci a kuden, a tsu la ta uciga ama a danasa le n kala ka karinga; wata, ‘Kawenishiki.’

⁸ “Shegai eda she i asaka uza u isa da ‘Kawenishiki’ wa, kpaci Kawenishiki ka te ka i'ari n ka, kpmam atoku a da i'ari. ⁹ Kpmam kotsu i isa uza n kala ka karinga ‘Tata’ a likimba wa, kpaci Tata u te u da i'ari n u da uza da wari a zuba. ¹⁰ Kotsu i asaka uza u isa da ‘Uzakuwa’ wa, kpaci Uzakuwa u te da; wata, Kawauwi. ¹¹ Uza da baci wari uzapige, she u woko kagbashi ka atoku. ¹² Uza da baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi ta kenu. Uza da kpmam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi ta uzapige.

¹³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! Kpaci i kangi ama utsutsu u u'awa a tsugono tsu zuba. Eda i uwa a tsugono tsi wa, i asaka tani aza da a ka ciga uwa a uwa wa. [¹⁴ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! Eda aza da i tsu lya ucanga u nra na n a'uwa a le, i yain kpmam kavasuu ka ugadi tsara ama a wene da. A ka yan da ta mavura cika ma ma lai ma aza da a buwai.]*

¹⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! Kpaci i tsu pasamgbana ta mala i bana a iyamba i m'gari tsara i zuwa uza u te u woko katonni. A'ayin a da baci i tsara yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal u la da cika.

¹⁶ “Ter de eda aza da ya tono n ama, dana arumba a da i'ari! I da, ‘Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashila a'ayin a da a ka ya kazuwamgbani, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u da wari a Kuwa ku Kashila ki, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki mai.’

¹⁷ “Eda arumba a gbani, atengeshi. Nnya wa ve i lakai kalen: zinariya vi ko gai Kuwa ku Kashila ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulupki? ¹⁸ Kpmam i danai, ‘Ama a tsina baci n asudaraka, wa n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune ku kari a asudaraka vi, u kana ta a shamkpa kazuwamgbani ki.’

¹⁹ “Icun i urumba u eni u da wa la! Nnya wa ve i lakai kalen: kune ki ko gai a asudaraka u da u zuwai kune ki kari uwulupki? ²⁰ Adama a nala, uza wa tsina baci n asudaraka,

◊ 22:37 U.M.I. 6:5. ◊ 22:39 Adkp. 19:18. ◊ 22:44 Ishp. 110:1. * 23:14 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Matiyu a kalatsa ta makpanda ma 14.

tsina da la vi wa tsina n u da n kune ku kari pini a zuba u ne. ²¹ Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashila, tsina da wa tsina n ka hal n Kashila ka ka rongo pini vi. ²² Uza u tsina baci kpm n zuba, u tsina ta dem n karatsu ka tsugono tsu Kashila n uza da u dusuki pini.

²³ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! I tsu naka ta Kashila ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsarai, hal gban n icanga i awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n acun i kenukulu gba. Shegai i varangi iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ari dere, n upana iyali, n ushamkpa ukuna u Kashila mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kabolo n i nide yi. ²⁴ Eda arumba a da ya tono n ama, i'a ta tyoku u vuma da u sherei mini ma uso ma ne tsara u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u sodugi karakuma!”

²⁵ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! I tsu za ta kucina ku nko n de n apara a de, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n ili i'ya i tsarai a asu u ucyafusa ama n i'ya ya zuwa da i pana kayanyan koshi. ²⁶ Eda Afarishi arumba a da! Gitai ve i zai asuvu a nko yi n apara yi, kateshe ki kpm ka yan ta sarara!

²⁷ Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! Tyoku u asaun a da a kalai pun da i'ari. A tsu yan ta n tsuloba a kateshe, shegai asuvu a le a'a ta ushadangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai. ²⁸ Nala dem i'ari, i lobono ta uwundya a kateshe, shegai asuvu a de a'a ta ushadangi n ikuna i maci i kaaban n tsicingi.

²⁹ “Ter de awenishiki a Mele n Afarishi, eda aza a maci a kaaban! I tsu yanka ta nsumate a asu u kacida ka shinga, kpm i tsu kala ta asaun a aza a maci. ³⁰ I da, 'A da baci tsari tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsara tsa banga le uwuna nsumate wa.’

³¹ “Adama a nala i varangu ta kaci ka de an i danai eda mmuku n tsikaya! ma aza da a wunai nsumate n da i'ari. ³² Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi n cau n de n gitai vi!

³³ “Eda a'eku na mmuku ma a'eku! Nida ya yan i dana ya wura a uvarangu da a akina?” ³⁴ Adama a nala, nsumate, arevi n awenishiki a da la ma sukunku da. Ya wuna ta aza roku a le, ya vara ta aza roku ikusa a mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le ta a agata a Kashila hal i tono le ubana iyuci n i yanki le mavura. ³⁵ Adama a nala, Kashila ka yanka da ta mavura adama mpasa m aza da i wunai bawu unyushi. Eda aza a Yahuda i gita ta i wunai Habila vuma u maci, aku i lyai kelime n uwunusa ama hal ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza da i wunai a mere ma Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila n asudarakpa. ³⁶ Mayun n tonuko da, ukuna u nala vi wa gita ta dem n aza da i'ari n uma gogo-na.”

*Yesu ciga ta Urishelima
(Luka 13:34-35)*

³⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eda aza a Urishelima! Ama a de a wuna ta nsumate kpm a varasai atsumate a da a sukunku da. N tsu ciga ta n bolongu da tyoku da matoku ma tsu bolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁸ Nala Kashila ka asaka Kuwa ku Kashila ku de, kpm ka woko ta bawu uza pini. ³⁹ N tonuko da, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a da ya dana, 'Kashila ka zuwuka uza da wa tuwa n kala ka Magono ma Zuba un u shinga.’ ”

24

*A ka wacinsa ta Kuwa ku Kashila
(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Yesu asaka Kuwa ku Kashila ki u kana ure u lazai, aku atoni a ne a tuwai ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashila. ² Shegai u tonuko le, “I wene kuma ku na ki? Mayun n tonuko da, ko katali ka te a ka asaka ka a zuba u utoku u ne wa. Katali dem a ka wasa ta ka.”

*Kubari a kaci ka upana u ikyamba
(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ A'ari pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Kpm ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwa u wunu n ukotso u a'ayin a da a rawai?”

⁴ U tonuko le, “Kiranai kotsu i asaka uza u puwunsa da wa. ⁵ Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va, a dana alya Kawauwi, kpm a ka puwunsa ta ama ushani. ⁶ Ya pana ta ukuna u kuvon n alabari a kuvon a da a ka tuwa, shegai kotsu i pana uwonvo wa. Gba ili i nala yi i kana ta i gita kahu makorishi ma tuwa. ⁷ Kaletsu ka ama ka yangasaka ta aletsu, tsugono kpm tsa yangasaka ta tsugono. A ka yan ta a'ayin a kambulu kuten gban wa. Iyamba ya

† 23:24 Yesu dana da u danai, “I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige.”

gbadā tā a asu kau-kau. ⁸ Gbā m6alā ma ili i na yi mā tā tyoku u m6alā ma kagitā ka ilimaci i maku.

⁹ “Ama a ka kaṅā dā tā, a ka neke dā tā tsarā a yanka dā mavura, kpam a ka wuna dā tā. Gbā ama a ka kovo dā tā an u wokoi i wushuki nā mpa. ¹⁰ Kpam ama ushani a ka asakā mu tā utono. A ka kpatalāka tā atoku a le kpam a 'yuwan atoku a le. ¹¹ Ntsumate n kaḅan ma tuwā tā ushani n lapanaṣa ama ushani. ¹² Tsiṅgi tsa tambura tā tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le. ¹³ Shegai aza dā a kawunki hal ubana a makorishi, Kashilā ka wauwa le tā. ¹⁴ A'ayin a dā baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gbā likimba n iyamba, a tonusukoi kpam gbā aletsu, aku makorishi ma tuwā.

Upana u ikyamba u pige

(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ “A'ayin a ka tuwā tā a dā ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai: 'Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilā.’ ¹⁶ (Edā aza dā ya yan kaṅeshi i reve tā kalen ka ili i na yi.) ¹⁶ A a'ayin a nala yi, u kaṅā tā aza a Yahuda a suma ubana a nsasa tsarā a lai. ¹⁷ Uza dā wari a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu upurā ucanga wa. ¹⁸ Uza dā wari a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u kunya wa. ¹⁹ A a'ayin a nala yi, ter de aka a dā a'ari n atsuma, ko kpam aza dā a'ari nā mmuku n shili!

²⁰ “Yanyi kavasu a asu u Kashilā, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka Ashibi wa! ²¹ Nala wa woko tā a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa. ²² Shegai Kashilā ka jebe de kakumā ka a'ayin ki; a dā baci wari u yain nala wa, uza wā la wa yan uma wa. Shegai Kashilā ka jebe de a'ayin yi adama ama a ne a dā u dangasai. ²³ A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko dā tā, 'Wundyai, Kawauwi ka la!' Ko kpam uza roku wa dana tā, 'Aya na!' Kotsu i tonole wa. ²⁴ Awauwi a kaḅan nā ntsumate n kaḅan a ka tuwā tā a yain iryoci kpam n ikunesavu. A ka zuwa tā ama a tonole, hal gbām n ama dā Kashilā ka dangasai, hal gai wa yan baci nala. ²⁵ Panai, n rono dā tā atsuvu gampā kahu ukuna vi u gitā.

²⁶ “Uza roku u tonuko dā baci, 'Wundyai, Kawauwi ka nide a kakamba,' kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, 'Wundyai, aya la ukpawin,' kotsu i wushuku wa! ²⁷ Maku ma Vuma ma tuwā baci, ya dem wa wene yi tā, tyoku dā uladā u tsu wutā a kasana ubana a kalivi. ²⁸ Asu u dā baci kakushe kari, nte asakali a tsu 6olomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi ma yan de evu i'ya.”

Utuwā u Maku ma Vuma

(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ “A'ayin a dā baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute

“Kaara ka kimbā tā, kpam uwoto wa doku wa nakā katyashi wa.

Atala a ka rukpusā tā, a ka gbādā tā kpam ili i pige i pige i'ya i'ari u zuba.’ ³⁰

³⁰ “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wutā tā a kalishi. Gbā ama a likimba a ka sā tā adama a uwonvo. A ka wene tā Maku ma Vuma utuwā a zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige. ³¹ Wa tutsuku tā atsumate a zuba a ne a kapala n mawurā ma pige ma ukakaci, a ka 6olomgbono tā aza dā u dangasai ili i'ya i kaṅāi a kasana ubana a kalivi n gadi ubana a daka; wata, ili i'ya i bidyai a m6ari n likimba n naha ubana a n nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² “Gogo-na rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi: A'ayin a dā baci i wenei atyangi a ne a limanāi, aku a ka topo avuku, ya reve tā an ilyushi i yain evu.* ³³ I wene baci gbā ili i na yi ya gitasā, kotsu i reve an a'ayin a yan de evu n utuwā. ³⁴ N tonuko dā, gbā ili i na yi ya gitā tā kahu ama dā a'ari n uma gogo-na a kuwusā. ³⁵ Zuba n likimba wa cimbā tā, shegai kadyanshi ka vā ka yan tā pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa

(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Uza wā la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u ne. ³⁷ A'ayin a dā baci Maku ma Vuma ma gono, ili gbā ya woko tā tyoku dā i'ari a a'ayin a Nuhu.† ³⁸ A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwā, ama a rongo tā ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain

◇ 24:15 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11. ◇ 24:29 Isha. 13:10. * 24:32 A iyamba i aza a Isara'ila, ndanga n tsu topo tā kahu usudugbi u yain.

ka Nuhu uwai a kpatsu. ³⁹ A 'yangā ureve ili i'ya ya gitā wa, she na mini ma pige ma tuwā ma wunai ama gbā. Nala wa woko a'ayin a dā Maku ma Vuma ma gono. ⁴⁰ A'ali ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya tā uza u te, a asāka uza u te. ⁴¹ Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya tā uza u te, aku a asāka uza u te.

⁴² “Adama a nala, she i rongo ufofusi, kpaci i reve a'ayin a dā Asheku a dē a ka tuwā wa. ⁴³ A dā baci uza u kuwa u revei a'ayin a dā kaboki ka tuwā, wari wa rongo tā ufofusi, wa asāka kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁴ E dā dem u kaṅa tā i rongo ufofusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono tā a'ayin a dā bawu i zuwai uma.

Kagbashi ka shinga
(Luka 12:41-48)

⁴⁵ “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kari n ugboji? Aya uza dā uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nakasa le ilikulya a'ayin dem. ⁴⁶ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci, wa tsarā tā katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne. ⁴⁷ Mayun n tonuko dā, uzakuwa u nala yi wa zuwa yi tā u kirana n utsari u ne gbā. ⁴⁸ Shegai kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko tā kaci ka ne uzakuwa u vā wa gono gogo wa. ⁴⁹ Aku u gitā ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa kaḅolo n atoku a ne asoi. ⁵⁰ Uzakuwa vi wa tuwā tā a a'ayin a dā bawu u zuwai uma wa tuwā. ⁵¹ Aku uzakuwa vi u tāsasa yi ikyamba n kaburu, u wutukpa yi kaḅolo n aza a maci a kaḅan, nte ama a ka sā pini n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

¹ Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko tā tyoku u agisani a naha: A yan tā nkere n roku ama kupa aza dā a bidyai ncikalun n le tsarā a bana a kaṅu valisavu. ² Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a dā, shegai ama a tawun a dā a buwai vi a'ā tā n ugboji. ³ Aza dā a'ari atengeshi yi a bidyai ncikalun n le, shegai a baṅa manivi ma roku wa. ⁴ Aza dā kpam a'ari n ugboji vi a bidyai ncikalun n manivi a adele a le. ⁵ An valisavu vi u barakpai bawu u rawai go, aku a gitai agbadigi hal a lavutai.

⁶ “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u dā la utuwā! Tuwā tsu kaṅu yi!’

⁷ “Nkere mi gbā a 'yangā i fofofusi ncikalun n le. ⁸ Aku aza dā a'ari atengeshi yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma dē kenu, kpaci ncikalun n tsunu ma cimba dē.’

⁹ “Shegai a wushunku le, ‘Tsarā n ma ma rawa tsu gbā tsunu wa. Walai i bana a asu u aza dā a ka dengishe i tsilaka kaci ka dē.’

¹⁰ “A'ayin a dā nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu vi u rawai. Nkere n dā mari ufofusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kaḅolo n valisavu vi. Aku a gidaki utsutsu.

¹¹ “A'ari pini, aku nkere n nide mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa! Kukpunka tsu utsutsu!’

¹² “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko dā, n reve dā wa.’”

¹³ Aku u danai, “Rongoi ufofusi, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a dā ukuna u na vi wa gitā wa.”

Agisani a agbashi a tatsu
(Luka 19:11-27)

¹⁴ Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko tā tyoku u agisani a naha: Vuma roku u dā pini uza dā u fofofusi nwalu ubana a ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isaḅ agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i guḅuka mu ucanga u vā, n laza baci.’ ¹⁵ Vuma vi u reve tā ili i'ya kagbashi dem ka yan. Aku u naḅai uza u kagitā ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire kpam u naḅai yi i re, uza u tatsu kpam u naḅai yi i te. Aku u 'yangā i lazai. ¹⁶ An vuma vi u lazai, kagbashi ka u naḅai ikebe i tawun yi u yain tsilaga n i'ya, u tsarā i tawun i roku. ¹⁷ Uza dā kpam u naḅai i re yi u yain nala, eyi dem u tsarā i re i roku. ¹⁸ Shegai kagbashi ka u naḅai ukebe u te vi, u gavai kpele u sokongi u dā pini.

¹⁹ “An a barakpai, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya dem yankai ikebe yi. ²⁰ Kagbashi ka u naḅai ikebe i tawun yi u tukoi i ne n i'ya u tsarā i dem. U danai, ‘Uzakuwa, vu naḅai mu tā ikebe i zinariya i pige i pige i tawun, kpam n doku tā n tsarā ikebe i tawun n i'ya.’

²¹ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan tā mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza dā n wushuki n avu. Adama a dā vu yain naha n ili i kenu i vā, ma asāka vu tā vu kirana n ili i pige. Tuwā vu pana kayanyan nā mpa.’

* 25:15 Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

²² “Aku kagbashi ka u naƙai i re yi u tuwai u danai, ‘Uzakuwa, vu naƙa mu ta ikebe i zinariya i pige i pige i re, kƙam n doku ta n tsarai i re n i'ya.’

²³ “Uzakuwa vi u wushuki, ‘Vu yan ta mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza da n wushuki n avu. Adama a da vu yain naha n ili i kenu i va, ma asaƙa vu ta vu kirana n ili i pige. Tuwa vu pana kayanyan na mpa.’

²⁴ “Kagbashi ka u naƙai u te vi u tuwai, u danai, ‘Uzakuwa, n reve ta va yuwu wa. Vu tsu zuwa ta uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei. ²⁵ Adama a nala, n pana ta uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gawai kpele n sokongi u da pini. Ukebe u vunu u da na.’

²⁶ “Aku uzakuwa vi u wushuki, ‘Avu kagbashi ka cingi ka, kƙam kawonvoli. Vu da vu reve ta n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei. ²⁷ Wari u gan ta gɓam vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsara n tsara ili i'ya i uwa mu pini.’

²⁸ “Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a da a buwai vi, ‘Wusha niyi ukebe vi i naƙa kagbashi ka kari n ikebe kupa vi. ²⁹ Uza u yan baci ili i maci n i'ya wari n i'ya, Kashila ka doku ta ka naƙa yi, kƙam wa tsara ta i'ya ushani. Shegai uza da bawu wari n ili, Kashila ka wusha ta i kenukulu i'ya wari n i'ya vi. ³⁰ Gogo-na vutalɓi kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u da ama a ka sa n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.’”

Magono ma yanka ta ama gba afada

³¹ Yesu lyai kapala n uwenishike, “Maku ma Vuma ma tuwa ta a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gba. Wa woko ta Magono aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne. ³² Gba aletsu a likimba a ka bolomgbono ta a kapala ka ne, kƙam wa pece le ta aolo a re tyoku da kaliniki ka tsu pece ncon na nryadiga. ³³ U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryadiga kƙam a ugula u ne.

³⁴ “Aku magono mi ma tonuko ama da a'ari a ulyaki u ne, ‘Tuwai, Tata u va u zuwuka da de unɓa u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashila ka fobusuko da tun a'ayin a da u yain likimba. ³⁵ A'ayin a da ma pana kambulu, i ne mu ta ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu ta mini n soi. An ma yan tsumoci, i wusha mu ta. ³⁶ An mari katafa, i naƙa mu ta aminya n ukai. An mari a maƙala, i kirana ta na mpa, kƙam an mari a kuwa ka a'ali, i konduso mu ta.’

³⁷ “Ama a maci yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu wene vu n kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kƙam va pana kakuli, aku tsu ne vu mini? ³⁸ Nwere da tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu? Nwere da tsu wene vu katafa, aku tsu naƙa vu aminya? ³⁹ Nwere da tsu wene vu a maƙala ko kƙam a kuwa ka a'ali, aku tsu kirana n avu?’

⁴⁰ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i yankai ama a va, ko aza da a lakai kenukulu, mpa i yankai.’

⁴¹ “Aku Magono mi ma tonuko aza da a'ari a ugula u ne, ‘Batsai dan na mpa, eda ama da Kashila ka yankai unɓa u cingi. Walai i ba i uwa a akina a da bawu a ka kotso a da a fobusukoi Kalapansi n atsumate a ne! ⁴² An ma pana kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi wa. ⁴³ An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kƙam an mari katafa, i naƙa mu aminya n uka wa. An mari a maƙala, kƙam mari a kuwa ku a'ali, i kirana na mpa wa.’

⁴⁴ “Ama a nala yi a ka wushuku ta, ‘Asheku, nwere da tsu kpadai vu ubanga a'ayin a da va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko wari katafa, ko kƙam wari a kuwa ku a'ali bawu tsu banga vu?’

⁴⁵ “Magono mi ma wushuku ta, ‘N tonuko da, a'ayin a da baci i kpadai ubanga ama a va, ko nida tani baci a'ari kenukulu, mpa i kpadai ubanga.’

⁴⁶ “Ama a nala yi a ka uwa ta a asuvu a mavura ma bawu mari n utyoku, shegai ama a maci yi a ka yan ta uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsara a wuna Yesu

(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne, ² “I reve ta gai a'ayin a re a da a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kƙam a ka neke ta mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”

³ A'ayin a nala yi, adarakpi a pige na nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku Magono ma Adarakpi, uza da a ka isa Kayafa. ⁴ A sheshei tyoku da a ka kana Yesu tsara a wuna yi usokongi. ⁵ Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yangaƙa tsu ta.”

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

⁶ Ele n a foḅusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza ḁa caupa wari makutu. ⁷ Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwai n majuju ushadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. U tsunki Yesu a kaci.

⁸ An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka ikebe ka eni ka naha! ⁹ Wari u gan ta u denge ma n ikebe cika, aku u naka aza a unambi ikebe yi.”

¹⁰ Yesu kḅam reve ta gḅa i'ya a ka tono, aku u tonuko le, “Nḁya i zuwai ya dangbaraḁa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu. ¹¹ Ya rongo ta kaḅolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ḁḁa a'ayin ushani wa. ¹² Tsunku ḁa u tsunku mu ma, tsara u foḅuso ikyamba i va adama a kacida. ¹³ Mayun n tonuko ḁa, asu u ḁa baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga a asuvu a likimba, a ka dana ta ili i'ya uka u na vi u yain, kḅam ama a ka ciḁa ta n eyi.”

Yahuza wushuki u neke Yesu
(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza ḁa a ka isa Yahuza Isikariyoti u ba u dansai n adarakpi a pige, ¹⁵ “Nḁya ya naka mu n naka ḁa baci Yesu?” Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa.* ¹⁶ Pini nala, u gitai uzama tyoku ḁa wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

¹⁷ Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu foḅuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

¹⁸ U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a ḁa a dangasaka mu a yan de evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’” ¹⁹ Aku a yain dere tyoku ḁa u tonuko le, a ba a foḅuso ilikulya yi pini.

²⁰ An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya. ²¹ Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ḁa, uza u te a asuvu a de wa neke mu ta.”

²² A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

²³ U wushuki, “Vuma ḁa u ḁafai kusan unḁa u te na mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi. ²⁴ U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku ḁa a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a ḁa a wurai. Shegai ter n uza ḁa wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo.”

²⁵ Yahuza uza ḁa wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”
U wushunku yi, “Nala wari, ḁa.”

Ulya u Ilikulya i Asheku
(Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)

²⁶ Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u ḁa, u naka atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kḅaci ikyamba i va i'ya.”

²⁷ Aku u bidyai kḅam mako, u cikpai Kashila u naka atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi. ²⁸ Kḅaci mpasa n va n ḁa, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n ḁa a wotsongi adama a ḁa Kashila ka cimbusa unyushi u le. ²⁹ N tonuko ḁa, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ḁḁa a tsugono tsu Tata u va.”

³⁰ Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a laza ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu
(Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

³¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gḅa de ya suma ta i asaḁa mu utyoku u va, tyoku ḁa Zakariya matsumate u korongi, ‘Kashila ka galḁa ta kaliniki ki, ncon mi kḅam ma wacuwa ta.’”

³² “Shegai a'ayin a ḁa baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa ḁa urawa.”

³³ Bituru danai, “Ko ama gḅa a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

³⁴ U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gḅam kahu kapen ka sala, va nana mu ta u dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gḅam kaḅolo n avu!” Nala dem atoni a ḁa a buwai vi a danai.

Yesu yain kvasu a Getisimani
(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

* **26:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḁanga.   ◊ **26:31** Zak. 13:7.

³⁶ Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u da a ka isa Getisimani, u tonuko le, “Dusuki pini na, ma bana ta nide n yain kavasu.” ³⁷ U bidyai Bituru na mmuku n Zabidi n re a banai kaḅolo. U namgba ta katsuma kpm u dambula ta cika. ³⁸ U tonuko le, “Uma u va wa pana ta ikyamba cika yavu ma kuwa. Shambai pini na i rongu uma na mpa.”

³⁹ U lazai ubana a kapala kenu, aku u kuḅangi u varai kaci ka ne a iyamba u vasai, “Tata u va, wari wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi. Shegai u la ta tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya mpa ma ciga.”

⁴⁰ Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru, “Nɗya i zuwai ama a tatsu a de gba bawu i fudai i rongoi uma a uwundya ko u ulapa uwule u te da baci? ⁴¹ Kotsu i lavuta wa, yanyi kavasu kotsu i tsara ucira u da ya shambga a ukonduso. Kulu ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa.”

⁴² Aku u asaḅa le u vasai, “Tata u va! Va takpa mu baci mako ma na mi wa, she a'ayin a da n soi ma, ma yan ta ili i'ya va ciga.”

⁴³ U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpa gbam a'eshi a le wa. ⁴⁴ Aku Yesu asaḅa le u'asaḅa utatsu, u ba u yain kavasu tyoku u kavasu ka kagita.

⁴⁵ U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Nida i'ari alavu n i wunvugusi hal n gogo-na? A'ayin a yan de gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere a aza a unyushi u cingi.

⁴⁶ Yangai tsu walai. Kondonoi, vuma da u neke mu vi, aya wa tuwa la.”

A kanai Yesu

(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u rawai kaḅolo n kakuma ka ama n iburundu na mkpaukpau. Adaraki a pige na nkoshi alya a suki ama a na yi. ⁴⁸ Yahuza tonuko le ta kahu a tuwa, “Ya reve ta vuma vi a'ayin a da baci n ba n danasa yi n uwambatsa, i kana yi.” ⁴⁹ An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danasa yi, u danai, “Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.

⁵⁰ Yesu wushunku yi, “Kaje ka va, yan ili i'ya vu tuwai uyan.” Aku ama yi a tuwai a kanai Yesu.

⁵¹ Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbana kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adaraki. ⁵² Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko burundu u wunu a ivin i ne. Uza da baci dem u shilakanai n burundu, n burundu da dem a ka wuna yi. ⁵³ Mayun i reve ta gai ma fuda ma wece Tata u va, u naka mu abolo a atsumate a zuba kupa n a re a da a ka yanka mu kuvon ma ciga baci.† ⁵⁴ Shegai u kana ta u woko naha, tsara a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi.”

⁵⁵ U tonukoi kakuma ka ama ki, “I tuwa mu ukana n iburundu na mkpaukpau yavu uza u magalaka da mari! Kain dem n tsu dusuku ta a Kuwa ku Kashila uwenishike, kpm i kana mu wa. ⁵⁶ Shegai gba ili i na yi i gita ta, tsara ikorongi i nsumate i shadangu.” Aku atoni a ne gba a sumai a asaḅa yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Aza da a kanai Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Adaraki, a asu u da awenishiki a Mele na nkoshi a Bolomgbonoi. ⁵⁸ Bituru tono le a kucina a magari she pini a kuwa ku Magono ma Adaraki mi. Aku u dusuki evu n awundi a kuwa yi tsara u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.

⁵⁹ Adaraki a pige yi n Asheshi a Pige† a da a buwai vi gba a ka ciga a wuna Yesu. Aku a zamai ama roku aza da a ka dansa kadyanshi ka kaḅan a kaci ka ne pini a kuwa ku asheshi ki. ⁶⁰ Ama ushani a tuwai a dansai kadyanshi ka kaḅan a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsara yi n unyushi u da u rawai a wuna yi wa.

Aku ama a re a tuwai a danai, ⁶¹ “Vuma u na vi dana ta ‘Ma wasa ta Kuwa ku Kashila aku n gono n mai kpm ka a asuvu a a'ayin a tatsu.’”

⁶² Magono ma Adaraki mi ma yangai u tonukoi Yesu, “Va n ili i'ya va dana a ukuna u na vi? ⁶³ Shegai u dana ko ili wa.

Aku Magono ma Adaraki mi ma doku ma tonuko yi, “A asuvu a kala ka Kashila Uza u Uma n zuwa ta vu tsina: Tonuko tsu ko ada Kawauwi, Maku ma Kashila.”

⁶⁴ Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku da vu danai vi. Shegai n tonuko da gba de: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gba utuwa a asuvu a kalishi a zuba!”

† 26:53 Kaḅolo dem ka ta n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuda ta u isa atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a banga yi u dangasa baci u yain nala. † 26:59 Roku a tsu isa ta Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

⁶⁵ An Magono ma Adarākpī ma panai nala, aku u karamgbanaī aminya a ne adama a unangbi u asuvu, u danai, “Vuma u na u yanka t̄ Kashilā kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza ḏa a ka dana ukuna u roku a kaci ka ne wa: eḏa dem i pana t̄ ili i'ya u danai. ⁶⁶Nḏya i wenei a ka yan n eyi?”

Aku a wushuki, “U yan t̄ ili i'ya i r̄atsai a wuna yi.”

⁶⁷ Aku a cikpunk̄a yi at̄ats̄a a upetiwa'eshi, a sugbasa yi. Aza roku kpam a ḡasaḡa yi. ⁶⁸ A danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gita, cinda a ḏa Kawauwi! Ya sugba vu?”

Bituru nanai Yesu

(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka k̄ari makere ka tuw̄ai ka danai, “Avu dem v̄a t̄ kaḡolo n Yesu uza u Galili.”

⁷⁰ Pini a kapala ka ama, Bituru danai, “Nala wa! N reve ḡam ili i'ya va tono wa!”

⁷¹ U wut̄ai a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene yi, aku u tonukoi ama ḏa a'ari pini vi, “Vuma u na vi w̄a t̄ dem n Yesu uza u Nazara.”

⁷² Bituru doku u nanai, “N tsina t̄, mpa n reve vuma u na vi wa!”

⁷³ An a tsar̄ai a ḡar̄akpai kenu, aza ḏa a'ari pini kushani, a banai ara Bituru a danai, “Mayun ḏa, v̄a t̄ kaḡolo n ama ḏa a ka tono Yesu. Kpaci tyoku ḏa va dansa ḏa u wenikei ko ya v̄ari.”

⁷⁴ Bituru danai, “N tsina t̄, ukuna u mayun u ḏa ma dansa! Aḡak̄ Kashilā ka yan mu mavura n yanka ḏa baci kaḡan! N reve vuma u na vi wa!”

Kute-kute, aku kapen ka salai. ⁷⁵ Bituru ciḡai n ili i'ya Yesu tonuko yi: “Kahu kapen ka sala, va nana mu t̄ vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” Pini nala, u wut̄ai u ḡai cika n unamgbukatsuma.

27

A bankai Yesu ara Bilatu

(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

¹ Kain n ka wansi n kpasani, aku ḡa adarākpī a pige n̄ nkoshi a sheshei a kaci ka Yesu tsar̄a a wuna yi. ² Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatuḡ gomuna.

Ukp̄a u Yahuza

(Asuki 1:18-19)

³ An Yahuza uza ḏa u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kid̄agai Yesu ugana u ukp̄a, aku ukuna vi u gonoi u ḡala yi cika. U bidyai ikebe i azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u adarākpī a pige n̄ nkoshi mi. ⁴ U danai, “Unyushi u ḏa n yain u ḏa na: N n̄ak̄a ḏa vuma ḏa bawu wari n unyushi u cingi tsar̄a i wuna yi.”

Aku a wushuki, “Nḏya i birika tsu? Ukuna u vunu u ḏa nala vi.”

⁵ Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashilā ki, aku u lazai u ba u vuruki kaci ka ne a maḏanga hal u kuw̄ai.

⁶ Adarākpī a pige yi a t̄asai ikebe yi a danai, “U wusha t̄ ikebe i na yi adama a mpasa n vuma. Mele ma dana t̄ tsa ḡolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku Kashilā wa.” ⁷ Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsar̄a a cid̄angusu amoci a ḏa a ka kuwusa a Urishelima. ⁸ Ili i'ya i zuwai a ka is̄a asu vi “Uyamba u Mpasa” ḏa gai la vi hal utuw̄a a'ayin a tagar̄aḏa na vi. ⁹ Ili i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shad̄angu t̄:

“A bidyai ikebe i azurufa kamankupa, ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.

¹⁰ A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi, tyoku ḏa Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ¹¹

Yesu a kapala ka Bilatu

(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

¹¹ A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku gomuna vi u wece yi, “Ada magono ma aza a Yahuda mi?”

Yesu wushunku yi, “Nala wari tyoku ḏa vu danai vi.”

¹² Shegai an adarākpī a pige n̄ nkoshi aza ḏa a ka zama yi n unyushi vi a ka dansa n eyi, u padai bini. ¹³ Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a ka dansa a kaci ka vunu ki wa?”

¹⁴ Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u yain majiyan cika.

A kid̄agai Yesu ugana u ukp̄a

(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

¹⁵ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu aḡak̄ t̄ vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza ḏa ama yi a ḏangasai. ¹⁶ A'ayin a nala yi, vuma roku u ḏa pini a

kuwa ku a'ali ki uza da a ka isa Baraba. Ya dem u reve ta vuma vi vuma u cingi u da. ¹⁷ An kakuma ka ama ki ka bolomgbonoi, aku gomuna vi u wece le, "Vuma u eni u da ya ciga a asankā da a asuvu a kuwa ku a'ali? Ya ciga a asankā da Baraba da, ko gai Yesu uza da a ka isa Kawauwi." ¹⁸ Gomuna vi u reve ta ama yi a tuko ta Yesu ara ne adama a malyon.

¹⁹ Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u danai: "Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa. N yan ta alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a da a foro mu ta cika."

²⁰ Shegai adarakpi a pige na nkoshi a leshei kakuma ka ama ki a da a dana u asankā le Baraba aku a dana a wuna Yesu.

²¹ Gomuna vi u doku u wece kakuma ki, "A asuvu a ama a re a na yi, ya ya ciga n asankā da?"

A wushuki, "Baraba."

²² U wece le kpam, "Ni da ma yan n Yesu, uza da a ka isa Kawauwi ki?"

A wushuki, "A wandamgbana yi."

²³ U weceki, "Nda i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?"

A worukpoi cika, "Wandamgbana ni."

²⁴ An u wenei ili i'a la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga de a gitā u'yangasa atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, "Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eda ya yan u da."

²⁵ Ya dem u wushuki, "Atsa na mmuku n tsunu a ka kana n unyushi u ukpa u ne."

²⁶ Aku Bilatu asankā le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u naka le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari

(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

²⁷ Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a kebile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gba le. ²⁸ A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpayaya. ²⁹ A yain funi u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kudangi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, "Tsu naka vu ta tsupige Magono ma aza a Yahuda." ³⁰ Pini nala, a cikpunka yi atatsa. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci. ³¹ An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpa yi a laza i n eyi ubana a asu u da a ka wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

³² Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ³³ Gba le a rawai a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ³⁴ Asoje yi a naka yi mini ma cinwi ma a satarai n aguma a akoni.* An u pedei ma, aku u 'yuwain ma uso. ³⁵ A'ayin a da a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta. ³⁶ Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya. ³⁷ Zuba n kaci ka ne, a zuwa ta iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: "YESU DA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA."

³⁸ Asoje yi a wandamgbana ta dem aza a magalaka a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku ugula ku ne. ³⁹ Ama da a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirakpusa adama a magari. ⁴⁰ A rongoi udansa, "Vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashila ma baci, cipa pini a mawandamgbani mi!"

⁴¹ Adarakpi a pige n awenishiki a Mele na nkoshi a yanka yi ta dem majari. ⁴² A da, "U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipa pini a mawandamgbani mi wa wa, tsara tsu pityanangu n eyi. ⁴³ U pityanangu ta n Kashila, adama a nala asaka Kashila ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana ta dem, 'Mpa Maku ma Kashila ma.' " ⁴⁴ Aza a magalaka a da a wandamgbana kabolo n eyi vi ele dem a yanka yi ta kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

⁴⁵ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gba u likpamgbana n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ⁴⁶ Pini nala, Yesu salai, "Eloyi, Eloyi, lama sabakatan?" Wata, "Kashila ka va, Kashila ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?"

⁴⁷ Aza da a'ari pini a asu vi kushani a panaka yi, aku a danai, "Iliya da wa isa!"

* 27:34 Aguma a akoni a da a ka dansaka pini na vi, n avuku a da a tsu yan a da tsara u jebe mcala ma ikyamba.

⁴⁸ Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u naƙai Yesu tsara u soi. ⁴⁹ Shegai aza da a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwa u wauwa yi!”

⁵⁰ Pini nala, u salai, aku uma u ne u wuta.

⁵¹ Kute-kute, kunya ka a barakpai a asuvu a Kuwa ku Kashila ku karamgbani kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwa a iyamba.† Aku likimba u gbadai, atali a batsasai. ⁵² Asaun kpam a kukpsai, ama a Kashila ushani aza da a kuwusai a 'yangasai. ⁵³ A wuta a asaun yi. An Yesu 'yangai a ukpa, a banai a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.

⁵⁴ An katigi ka asoje n asoje a da a'ari kabolo n eyi a wenei iyamba i gbadai n ili i'ya i gatsai, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun da, Vuma u na Maku ma Kashila ma!”

⁵⁵ Aka ushani aza da a wuta a Galili a tonoi Yesu tsara a ganga yi a shamgbusai mbari a ka wundya mawandambani mi. ⁵⁶ Asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), na mma u Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi.

Kacida ka Yesu

(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

⁵⁷ Vuma roku u da pini uza da wari n utsari cika uza u kala Isuhu u Arimatiya. Eyi katonu ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwai a Urishelima. ⁵⁸ U banai ara Bilatu u foloi a naka yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a ne a naka yi. ⁵⁹ U cangai ikyamba yi u katalai i'ya n kunya ku shinga. ⁶⁰ U ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a sadarai a katali. U gindalakpai katali ka pige u kimbai utsutsu u kasaun vi, aku u laza. ⁶¹ Meri Magadaliya n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ari uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

⁶² An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, adarakpai a pige n Afarishi a banai ara Bilatu. ⁶³ A danai, “Uzapige, tsu cifa ta a'ayin a da uza u kaban u nala vi wari n uma u dana ta, 'A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yanga ta a ukpa.’ ⁶⁴ Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwa ta a boko ikyamba yi, aku a tonuko ama u 'yanga de. Kaban ka nala ki tani ka la ta ka kagita ugbonguro.”

⁶⁵ Bilatu danai, “Bidiyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku da ya fuda i zuwa a wundi ka mai.” ⁶⁶ Aku a laza i ba a kpadai kasaun ki, a padarai pini cirakpai tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yangai u Yesu a ukpa

(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

¹ Kain ka kagita ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsara a wene ka.

² A'ayin a nala yi, iyamba i gbadai n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono ma Zuba ka wuta a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalakpai katali ka kari a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. ³ Wa lada yavu ulada u zuba, aminya a ne kpam pun cika.

⁴ Asoje a da a ka wundya kasaun ki a giruwa ta cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba ki, hal a wokoi yavu akushe.

⁵ Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve ta Yesu da a wandamgbani da ya bolo. ⁶ Wa pini na wa, u 'yanga de tyoku da u tonuko da. Tuwai i wene asu u da a'ari a zuwai ikyamba i ne. ⁷ Walai gogo i ba i tonuko atoni a ne, 'Yesu 'yanga de a kukpa. U laza de ubana a Galili kpam wa lasa da ta urawa de, nte ya wene yi de.' Ili i'ya gai n tuwai n tonuko da i'ya la vi.”

⁸ Pini nala, aka yi a asakai kasaun ki n uwonvo gogo, kpam n a yanyi ipeli cika. A sumai tsara a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitai. ⁹ Kute-kute, Yesu gawunsai n ele aku u danasa le. A ra'ai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a lyaka yi kayala. ¹⁰ Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a va a bana a Galili, nte a ka wene mu de.”

Awundi a kasaun yi a yain kaban

¹¹ A'ayin a da aka yi a laza, aku a asoje a roku aza da a ka wundya kasaun ki a gonoi a ilyuci a tonukoi adarakpai a pige gba ili i'ya i gitai. ¹² Adarakpai a pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku da a ka yan. Pini nala, a naka asoje yi ikebe ushani. ¹³ A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a da a tuwai a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eda alavu. ¹⁴ Gomuna u pana baci ukuna vi, tsa dansa ta n eyi, tsu wauwa da a upana u ikyamba.”

† **27:51** Kunya ku na ki pece da ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashila.

¹⁵ Asoje yi a wushai ikebe yi, aku a yain tyoku ɗa a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan ta gba uyamba u Yahuda, kpam hal n gogo-na a ka a tonusuko ta ama alabari a na yi.

Yesu dansai n atoni a ne

(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

¹⁶ An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana ta karara she a masasa a Galili a asu u da Yesu tonuko le a bana. ¹⁷ An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi kayala, shegai aza roku a le a yan ta malala. ¹⁸ Pini nala, u banai a asu u da a'ari, u danai, "Kashila ka naka mu de gba ucira u da wari a zuba n likimba. ¹⁹ Adama a nala walai i ba i tonuko gba ama a likimba kadyanshi ka va tsara a woko Atoni a va. I lyubugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu Keri. ²⁰ I wenishike le a yain gba i'ya n tonuko da. Ma rongo ta n ada kain dem hal ubana a makorishi ma likimba."

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza da u korongi tagarada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yang'a u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza da u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kabolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u da dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku de. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u banga ama. U wenike tsu ta tyoku da Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza da wari magono ma ucira a likimba uza da a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku da a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a fobusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku da na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagarada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu bangamgbanai. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a da nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Akani a Yahaya kalyubugi (1:1-8)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (1:9-13)

Yesu a Galili (1:14-9:50)

Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1-15:47)

Yesu wa ta n uma (16:1-8)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kuɓari ku Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

¹ Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u da na.

² U gita ta tyoku da wari ukorongu a tagarada u Ishaya matsumate,

“Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u lapuluka vu ure.’”

³ Uza roku wa salasa a kakamba,

‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’”

⁴ Katsumate ki Yahaya Kalyubugi da uza da wa lyubugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kuɓari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu de. A lyubugu da, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u de.” ⁵ Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wutai a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyubugusu le a mini ma Agata a Urudu.

⁶ Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. ⁷ U tonusokoi ama u danai, “Vuma da wa tuwa a kucina ku va u la mu ta cika. Mpa n ratsa n bana n kudangu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa. ⁸ Mpa n mini ma n lyubugusu da, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyubugu da.”

Ulyubugu n ukondo u Yesu

(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)

⁹ A'ayin a nala yi, Yesu wutai a Nazara u uyamba u Galili u tuwai ara Yahaya. An u rawai a Agata a Urudu, aku Yahaya lyubugu yi. ¹⁰ Yesu n u wuti a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpai, aku Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. ¹¹ Aku a panai kalagatsu a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma n lai uciga, n avu da ma pana kayanyan cika.”

¹² Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba, ¹³ asu u da u rongoi a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n da dem pini asu vi, shegai atsumate a zuba a bana ta n a yanki yi aganda.

◇ 1:2 Mal. 3:1. ◇ 1:3 Isha. 40:3. * 1:13 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

Yesu gitai w'isq atoni a kagita
(*Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11*)

¹⁴ An nala wurai, a kanaŋi Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.[†] Pini nala, Yesu tuwai a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. ¹⁵ U danai, "A'ayin yi a shadangu de, kpmam tsugono tsu Kashila tsu yan de evu. Kpatalai i asaŋa unyushi u de, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashila."

¹⁶ Yesu n u wali a ikengi i Kushiva ku Galili, aku u wenei akani a adan ama a re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kanaŋi adan n ibilili. ¹⁷ Yesu tonuko le, "Tono numu, ma wenike da ta tyoku da ya tukuso ama." ¹⁸ Kute-kute a asaŋai ibilili i le, a tonu yi.

¹⁹ An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le. ²⁰ Kute-kute u isa le, aku a asaŋai tata u le n azamaninga, a tonu yi.

Uza u ityoni i cingi
(*Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37*)

²¹ Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai a kagata ka Kashila, aku u gitai uwenishike. ²² Ama a yan ta majiyan, kpaci tyoku u uza u ucira u da wa wenishike le, kpmam tyoku u awenishiki a Mele da wari wa.

²³ A'ari pini asuvu a kagata ka Kashila ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u tuwai wa salaŋa n ucira, ²⁴ "Ndyu va ciga n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wacinsa tsu? N reve ta ko a wari, Uza u Uwulukpi u Kashila u da."

²⁵ Yesu baranaŋi ityoni i cingi yi, u danai, "Paŋa! Vu wuta asuvu a ne." ²⁶ Ityoni i cingi yi i gbaŋa yi n ucira, aku i wurangi yi n ucira i wutaŋi asuvu a vuma vi. ²⁷ Gba ama a yan ta majiyan, hal a kanaŋi uwecemgenishe, "Ndyu naha? Uwenishike u savu u da? U ucira? Hal u tsu baranaŋi ityoni i cingi kpmam i panaka yi!" ²⁸ Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gba uyamba u Galili.

Yesu tanaŋai ama ushani
(*Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41*)

²⁹ Yesu kaŋolo n Yakubu n Yahaya n atoni a da a buwai, a asaŋai kagata ka Kashila ki a lazaŋi karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu. ³⁰ Mma u uka u Simo wari nvain n usuŋuŋi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a tonuko yi ukuna u ne. ³¹ U banai ara ne u kanaŋi u kukere u 'yangasa yi, aku mbaŋa mi n asaŋa yi. U gita le upecishike ilikulya.

³² N kuvuli, an kaara ka rukpai, ama a tukoi Yesu gba aza a mbaŋa n aza a ityoni i cingi. ³³ Gba ama a ilyuci yi a ŋolomŋonoi a utsutsu u kuwa vi. ³⁴ Yesu tanaŋai aza a mbaŋa icun kau-kau ushani, kpmam u lokoi ityoni i cingi ushani. U asaŋa ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza da wari.

Yesu yain kubari a Galili
(*Luka 4:42-44*)

³⁵ N kpasani, Yesu 'yangai u asaŋai kuwa ki u wutaŋi a ilyuci yi u banai asu u da bawu ama a'ari, u yain pini kavasuu. ³⁶ Simo n aza da a'ari n eyi a wutaŋi ubolo. ³⁷ An a wene yi a tonuko yi, "Gba ama da pini a ka bolo vu."

³⁸ U wushuki, "Asaŋa tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ari evu evu, kotsu dem n yanka le kubari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya la vi." ³⁹ U tambai a Galili gba n u yanki le kubari a agata a Kashila a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tanaŋai makutu
(*Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16*)

⁴⁰ Makutu ma roku ma tuwai ara Yesu. U kuŋangi u folo yi, u danai, "Vu wushuku baci, wa fuda ta vu tanaŋa mu." ⁴¹ U pana yi asuvayali, aku u barakpai kukere ku ne u sawa yi. U danai, "N wushuku ta. Tanaŋa!" ⁴² Kute-kute tsukutu tsi tsu asaŋa yi, aku u tanaŋi.

⁴³⁻⁴⁴ Yesu rono yi atsuvu cika, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka wunu a asu u kaŋarapki. Vu naka kune ku Musa danai a naka adama a da vu tanaŋi, kpmam kotsu a reve n u da." ⁴⁵ Aku u asaŋa yi u lazaŋi. ⁴⁵ Shegai vuma vi u gitai uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u da Yesu kpaŋai u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u da bawu uza wari, shegai ko n nala ama a ka wutusa ta a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tanaŋai kawunu
(*Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26*)

[†] 1:14 Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a da a kanaŋi Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kanaŋi yi. [◊] 1:43-44 Adkp. 14:1-32.

¹ An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsaraj alabari a da wari a kuwa. ² A bolomgbonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi. ³ Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza da bawu wa fuda wa wala ko u gbada a'ene a ne.) ⁴ An a nambai ure u da a ka banka yi ara Yesu adama a kakuma ka ama, a dapai kukpa derere a asu u da wari. Aku a zuralakpai kajiba ka kawunu kari nvain mi. ⁵ An Yesu wenei tyoku da a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, "Maku ma va, a cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunu."

⁶ Awenishiki a Mele a da a'ari pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le. ⁷ "Ndy a zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka ta Kashila. Ya wari n ucira u da wa cimbusa unyushi u cingi bamu n Kashila?"

⁸ Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, "Ndy a zuwai ya yawunsa nala? ⁹ Ndy a lai shana: Va tonuko kawunu, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu.' Ko gai a dana, "Yang a vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.?" ¹⁰ Adama i reve an Maku ma Vumaf mari n ucira a likimba u da wa cimbusa unyushi u cingi." U tonukoi kawunu ki, ¹¹ "N tonuko vu, 'yanga vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa."

¹² U 'yangai u bidyai kajiba ka ne u wutai u lazai a'eshi a le gba. Ya dem yan ta majiyan, aku a cikpalai Kashila, a danai, "Tsu ta ba uwene ukuna naha wa!"

Yesu isqi Levi

(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ U doku u wutai u banai un a kushiva. Kakuma ka ama ka banai ara ne. Aku u git a le uwenishike. ¹⁴ Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, "Tono mu." Aku u 'yangai u tono yi.

¹⁵ Pini nala, Yesu tuwai wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafaf ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kafole n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama da pini ushani aza da a tono yi. ¹⁶ An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, "Ndy a zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

¹⁷ An Yesu panai nala, u tonuko le, "Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u aguma wa, she aza a m6ala. N tuwa adama a da ma isa aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi."

Keci a kaci ka kakuli

(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

¹⁸ Atoni a Yahaya gba n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwai a wecei Yesu, "Nida atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?" ¹⁹ U wushuki, "Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wa baci gai n ele a ka yan nala wa. ²⁰ Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ka ta a utuwa, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.

²¹ "Vuma wa padara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka pada ta ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika. ²² Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tasa ta kadele ki, gba kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le ta. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu."

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi

(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku da atoni a ne a ka wala n eyi a gitai ukodusu aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi. ²⁴ Afarishi a roku a tonuko yi, "Webele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?"

²⁵ U wushuki, "I yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa? ²⁶ A'ayin a Abiyata Magono ma Adarakpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashila,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a nakai Kashila. Ili i'ya Magono ma Adarakpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nakai aje a nwalu a ne i roku." ²⁷

²⁷ Aku u tonuko le, "Kashila ka yan ta Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa. ²⁸ Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a da, hal a kain ka Ashibi dem."

3

Yesu tanqasai uza da ili i soi kukere

(Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

† 2:26 1 Sam. 21:1-6.

¹ Yesu gonoi a kagata ka Kashilā, kpmam vuma da ili i soi kukere aya pini a asuvu. ² Aza roku a da pini aza da a ka ciga a tsarā ili i'ya a ka sapula yi. A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa taṅasa vuma vi n kain ka Ashibi. ³ Yesu tonukoi vuma vi, “Yanga vu wuta na a kateshe.”

⁴ Aku u wece le, “Nɗya i'ari dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?” Shegai a paɗai bini. ⁵ U lingana le na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi vuma vi, “Raɗagba kukere ku vunu.” An u raɗagba ka, aku ku taṅai. ⁶ Pini nala, Afarishi a wuta i n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku da a ka wuna Yesu.

Kakuma a una u Kushiva ku Galili

⁷ Yesu kaɓolo n atoni a ne a asaƙai ilyuci yi a banai a una u Kushiva ku Galili. Aku kakuma ka pige ka wuta i kaɓon ka Galili, n uyamba u Yahuda ka tono yi, ⁸ n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a kaɓon ka Taya n Sida. Kakuma ka pige ka wuta ara ne an a panai ili i'ya wa yansa. ⁹ Adama a kakuma ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu, kotsu kakuma ki ka gbaɓaryangu yi wa. ¹⁰ Kpaci u taṅasa ta ama ushani, aku aza a mɗala a ka raɓa evu n eyi, kotsu a tsara a sawa yi. ¹¹ A'ayin a da baci ityoni i cingi i wene yi she i rupa iyamba, a kapala ka ne, i sala, “Avu Maku ma Kashilā ma.” ¹² Shegai she u farana le kotsu a tonuko uza ko ya wari wa.

Yesu dangasai atoni kupa n ama a re

(Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu yuwa i zuba u kagalala, u dangasai aza da eyi wa ciga, a tuwai ara ne. ¹⁴ U dangasai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku le a wenishike, ¹⁵ kpmam a tsara ucira u da a ka wutukpa ityoni i cingi. ¹⁶ Atoni a da u dangasai vi a da: Simo (uza da u naka kala Bituru), ¹⁷ Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza da u naka kala Buwanaji; wata, mmuku n makpankashila). ¹⁸ U dangasai kpmam Andurawu, n Filibu, n Batalamawu, n Matiyu, n Toma. U dangasa ta dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n Simo Ziloti, ¹⁹ n Yahuza Isikariyoti, uza da u tuwai u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu

(Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

²⁰ Yesu uwai a kuwa, kakuma ka doki ka bolomgonoi, hal eyi n atoni a ne a kpaɗai ulya ilikulya. ²¹ An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a kana yi, an a danai aya pini wa gita ufulukpa.

²² Aku awenishiki a Mele a da a wuta i Urishelima a danai, “Wa ta n Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpmam n ucira u ne u da wa wutukpasa ityoni i cingi.”

²³ Yesu isa le u yain kadyanshi n ele n agisani, “Niɗa Kanangasi ka loko Kanangasi?” ²⁴ Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilakani, tsa tsa fuda tsa shamgba wa. ²⁵ Kuwa ka baci ku pecei n ku shilakani, kuwa ku nala ka shamgba wa. ²⁶ Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa fuda wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi. ²⁷ Uza wa la wa fuda u bana a kuwa ku uza u ucira u pura yi ucanga wa, she u gita u sira yi ve, aku u pura yi ucanga vi.

²⁸ “Mayun n tonuko da, gba unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u da ama a ka yansa, a ka cimbusuka le ta u da. ²⁹ Shegai uza da baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taɓa yi ucimbusuka wa, u yan de la vi unyushi u da bawu wari n utyoku.”

³⁰ Dana da u danai nala, an a ka dansa, “Wa ta n ityoni i cingi.”

Mma n a'angu a Yesu

(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isa yi. ³² Kakuma ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu a da de a kateshe a ka bolo vu.” ³³ U wecikei, “An ya mma u va n a'angu a va?”

³⁴ Aku u webelele aza da a dusuki ka kyawan yi vi, u danai, “Mma u va n a'angu a va a da na.” ³⁵ Uza da baci dem wa yan ili i'ya Kashilā ka ciga aya utoku u va; vangu n utaku na mma u va.

4

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Yesu doku u gitai uwenishike a kaɓon ka kushiva. Kakuma ka ka bolomgonoi ka ka kyawan yi ka ka wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kari, ama yi tani a shamgbai a kagida. ² U wenishike le ili ushani n agisani, u danai, ³ “Panai.

* 3:23 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

Vuma roku da u banai uwacangusu u icun. ⁴ Tyoku da wari uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpai a ure. Nnu n wutai n kaɗasai i'ya. ⁵ I roku tani i rukpai a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani. ⁶ An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpaɗa u'uwa u alu a iyamba. ⁷ I roku i rukpai a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya hal i kpaɗai ilimaci. ⁸ I roku tani i rukpai a iyamba i shinga i wutai, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'ga ta n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani amangatawun-amangatawun.”

⁹ Yesu korusoi, “Uza da baci wari n atsuwu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ An u woko utyoku u ne, ama roku a da a'ari pini a asu vi kaɓolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpa le agisani yi a kateshe. ¹¹ U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashila a wenike da i'ya de. Shegai aza da bawu a'ari a asuvu a de n agisani a da a ka pana ko ndya wa, ¹² adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana kpam a ka pana ta, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yiralakpa ta Kashila ka cimbusuka le unyushi u le.’” ◊

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, nida ya yansa i reve agisani a roku? ¹⁴ Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashila u da u wacangusi. ¹⁵ Ama roku tyoku u icun i'ya i'ari a ure a asu u da a cei ukuna vi da a'ari. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u da a cei a asuvu a le yi. ¹⁶ Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpai a asu u atali da a'ari. N upana ukuna vi a wushai u da n ipeli. ¹⁷ Shegai u uwa asuvu a le wa, kpam a farakpa wa. An a'ayin a upana u ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpai. ¹⁸ Ama roku tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana da a'ari. Ama a na yi alya aza da a panai ukuna vi. ¹⁹ Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpaɗai unaka mmuku. ²⁰ Aza da a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga da a'ari. A panai ukuna vi, a wushai u da, aku a naka mmuku. Aza roku a naka kamankupa kamankupa, aza roku kpam amangatatsu amangatatsu, aza roku tani amangatawun amangatawun.”

Macikalu ukimbi n kabelu

(Luka 8:16-18)

²¹ Yesu lyai kapala, u wece le, “Vuma wa la u taɓai u sapa macikalu, aku u kimbai ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkatsu? A kashamkatsu ka ne ka wa zuwa ma wa? ²² Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa ta i'ya a kateshe, kpam ko ndya baci a kimbai a ka kukpa ta i'ya. ²³ Adama a nala uza da baci wari n atsuwu a upana, u pana.”

²⁴ U tonuko le kpam, “Kiranani n ili i'ya i panai. Ciɓai, kakundatsu ka i kundunki ama ili, ka dem Kashila ka kundunku da ili, hal she u pasaka. ²⁵ Aza da baci a'ari n ili, alya a ka naka. Aza da baci bawu a'ari n ili, i kenu i'ya a'ari n i'ya vi, a ka wusa le ta i'ya.”

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

²⁶ Yesu lyai kapala u danai, “Naha da tsugono tsu Kashila tsari. Vuma roku da u cei icun a kashina. ²⁷ U vaki u 'yangai kaara n kayin, gba n nala icun yi i'ari uwuta n i gbonguri, u reve tyoku da ya gbonguro wa. ²⁸ Iyamba yi n kaci ka ne i zuwai i'ya yi i gbonguroi, aku i naka mmuku. I gitai n asungu, aku aratu aku mmuku pini aratu yi. ²⁹ An ilya yi i kuwai u kpai i'ya, kpaci a'ayin a ukapa a rawa de.”

Agisani a ucun u musta

(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

³⁰ Yesu wece le, “Nida tsa dana tsugono tsu Kashila tsari? Agisani a eni a da tsa yan tsu ratsanaka tyoku da tsari? ³¹ Tyoku ucun u musta da tsari, ucun u kenu gbende u da a tsu ce a iyamba. ³² A ce baci u da u tsu gbonguro ta u lai gba iceshi. U yain nsaɓu n pige n pige a asu u da nnu n tsu rukpa pini a kulu ku ne.”

³³ N agisani ushani icun i na da Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku da a ka reve. ³⁴ U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni a ne koshi, aku u wutumkpa le a da a kateshe.

Yesu vakunki abali

(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

◊ 4:12 Isha. 6:9-10. * 4:15 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³⁵ Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushivā ku Galili ki, u tonuko le, “Tsu pasamgbanaɪ tsu gonoi upashi u nide.” ³⁶ Atoni a ne a uwai a kpatsu ku wari, a aṣakai kakumā ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono le. ³⁷ A ɓarākpa wa, uwule u ucira u lapanai, aku aɓali a ka gbaɗa kpatsu ki, hal ka ciga ushumbugu. ³⁸ Yesu wari a kucina ku kpatsu nvain n kaci ka ne a ili i utadanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'yangasa yi, a danai, “Kawenshiki, tsa shumbugu de, vu dambula wa?”

³⁹ Yesu 'yangai u ɓaranai uwule vi, “Shamgba!” U tonukoi kpam aɓali yi, “Shamgba shiriri!” Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

⁴⁰ Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Nɗya i zuwai i giruwai? Hal n ara i pityanangu wa?”

⁴¹ Uwonvo u kana le cika, aku a gitai uwecembene, “Ucun u vuma u eni u da u na vi? Hal uwule n aɓali dem a ka panaɗa yi.”

5

Yesu tanasai uza u ityoni i cingi

(*Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39*)

¹ Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushivā ku Galili u uyamba u Garasa. ² An Yesu wutai a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutai a asu u asaun kotsu u cina yi. ³ Asu u asaun u da u tsu rongoso. Kpam ko uza wa fuda wa sira yi wa, ko n ikani. ⁴ Kpaci a so yi ta usirasa akere n a'ene, shegai u kidasai ikani yi u kodusoi irim i'ya i'ari a'ene a ne, kpam ko uza wa n ucira u da wa goso yi wa. ⁵ Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagalala, aku u rongo isali n u kaarasi ikyamba i ne n atali.

⁶ Eyi a mɓari, an u wenei Yesu u sumai u ba u kuɗangi a kapala ka ne. ⁷⁻⁸ Aku Yesu tonuko yi, “Wutai pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashila ka pige, ndya va ciga na mpa? Tsina n Kashila an va kpaɗa mu uyan mavura.”

⁹ Pini nala, Yesu wece yi, “Nɗya kala ka vunu?” U danai, “Kala ka va ka Katam, kpaci tsa ta ushani.” ¹⁰ U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba yi wa.

¹¹ Ushiga u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa ma mari evu n a asu vi. ¹² Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Aṣaka tsu tsu bana a asu u mburusunu, kpam vu aṣaka tsu tsu uwa le.” ¹³ U wushunku le, aku a wutai a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu na mburusunu azu a re (2,000) da. A wuranai she a kushiva a uwai pini a shumbugi.

¹⁴ Aza da a ka linaka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku ama a wutai a wene ili i'ya i gitai. ¹⁵ An a tuwai ara Yesu a wenei vuma da wari n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo u kana le. ¹⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitai n vuma da wari n ityoni i cingi na mburusunu mi dem. ¹⁷ Aku a foloi Yesu u aṣaka uyamba vi.

¹⁸ An Yesu wa uwa a kpatsu uza da wari n ityoni i cingi caupa vi u foloi kotsu u toni yi. ¹⁹ Yesu aṣaka yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku da Asheku a yanka vu, n tyoku da u pana vu asuvayali.” ²⁰ Vuma vi u kyawunsai gba uyamba u Dikafoli, n u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza da a panai vi gba a yan ta majijan.

Jayiru banai ara Yesu

(*Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56*)

²¹ An Yesu doki u pasamgbanaɪ a kushiva ki a kpatsu u gonoi upashi u nide, kakumā ka ama ka bolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushiva vi. ²² Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashila uza u kala Jayiru u tuwai pini. N u wene Yesu, u kuɗangi a kapala ka ne. ²³ U folo yi cika u da, “Maku ma va makere ma pini a una u ukpa, kana asuvu vu tuwa vu sawa yi kotsu u tana u yain uma.”

²⁴ Yesu tono yi, kakumā ka ama ushani ka tono yi n ka gbaɓaryangusu yi.

Uka u da u sawai Yesu kunya

²⁵ Uka da pini uza da wa pana ikyamba cika a asu u ulala u mpasa hal ayen kupa n a re. ²⁶ U pana ta ikyamba cika a kukere ku aza a aguma kpam u wunai gba ili i'ya wari n i'ya. Da wa yan yi shana, maɓala mi she kapala ka mari ulya. ²⁷ An u panai ukuna u Yesu, u banai a kucina ku ne a asuvu a kakumā ki, aku u sawa yi kunya. ²⁸ Kpaci u yawunsa ta a katakasuvu ka ne, “N sawa baci kunya ku ne koshi ma tana ta.” ²⁹ Kute-kute ulala u mpasa u ne u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tanaɪ, da u wunvugai n upana u ikyamba.

³⁰ Aku Yesu lazai u revei an ucira u wutai a asuvu a ikyamba i ne. U kpatalai a asuvu a kakumā ki, u danai, “Ya sawai kunya ku va?” ³¹ Atoni a ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakumā ka gbaɓaryangu vu, aku vu dana ya sawa vu?”

³² Shegai Yesu lyai kapala n uweɓelishe ko wa wene uza da u yain nala vi. ³³ Uka vi an u revei ili i'ya i gitai n eyi, u wutai u kuɗangi a kapala ka ne, n uwonvo n u jeki ikyamba. Aku

u tonuko yi gb̄a ili i'ya i gitai. ³⁴ U tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u vunu u t̄an̄as̄a vu de. Wala ili vunu, kpam upana u ikyamba u nala vi u pecembene n avu.”

Yesu 'yangas̄ai maku ma Jayiru a ukpa

³⁵ An Yesu wari a kadyanshi, ama roku a wut̄ai a kuwa ku Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. A danai, “Maku ma vunu ma kuwa de. Ugan kpam vu damgbar̄asa kawenishiki ki wa?”

³⁶ Yesu dambula gb̄am n ili i'ya a ka tono wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

³⁷ U asaka ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya. ³⁸ An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ari kacan, a'ari kushen n isali cika. ³⁹ U uwai a asuvu, u wece le, “Ndy a tukoi kacan n isali naha? Makere mi ma kuwa wa, alavu a da yi.”

⁴⁰ Shegai a doso yi idyoshi i magori.

Pini nala, u wutukpa le gb̄a le, u bidyai tata na mma makere vi n atoni a ne a da a'ari n eyi, a uwai ubana a asu u da makere mi mari. ⁴¹ U kanāi kukere ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere, n da vu 'yanga.”) ⁴² Kute-kute makere mi ma 'yangai ma gitai nwalu, kpaci ayen a ne kupa n a re da. N uwene naha aku a yain majiyan cika. ⁴³ U barana le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate

(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Yesu n atoni a ne a asaka a asu vi a laza ubana a ilyuci i ne Nazara. ² An Ashibi a yain u gitai uwenishike a kagata ka Kashila. Ama ushani a panāka yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsarāi ili i na gb̄a? Ucu n kakiri ka eni ka a naka yi naha? Webelei ukunosavu† u da a'ari a uyansa a akere a ne! ³ Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuzu, n Simo wa? Ataku a ne a da naha kaḅolo n ātsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

⁴ U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.” ⁵ U fuda u yan ukunosavu wa, shegai u tsarāi u sawusai aza a m̄balā kenu u t̄an̄as̄a le. ⁶ U yain majiyan cika, adama a ukpaḁa u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere

(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama. ⁷ U isāi asuki Kupanamere* vi u suku le ama a re ama a re, u naka le ucira a kaci ka ityoni i cingi.

⁸ U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi. Kotsu i bidya ilikulya, ko katsan, ko kpam ikebe a ijubu i de wa. ⁹ I uka akpata a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa. ¹⁰ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she kain ka ya asaka ilyuci yi. ¹¹ Gba ko nte baci a 'yuwan da ko a kpaḁa da upanaka, ya wutā baci, i kapatsa kabutā ka a'ene a de, adama a iryoci a mere ma le an i wutāi uwule u le.”

¹² A wutāi a ba a yankai ama kuḅari ki, a kpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le. ¹³ A wutukpusai ityoni i cingi ushani, a sugburukāi aza a m̄balā ushani manivi kpam a t̄an̄as̄a le.

Ukpa u Yahaya Kalyubugi

(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

¹⁴ Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura ta ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyubugi aya u 'yangai a ukpa, ili i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu da la vi.

¹⁵ Aza roku a danai, “Iliya da.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu ntsumate n cau.”

¹⁶ Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma da n kidāi kaci u 'yanga de a ukpa!”

¹⁷ Kpaci aya u zuwai a kanā yi, aku u zuwai a sira yi, a uka yi a kuwa ku a'ali. Yan da u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u ne Filibu, u da u zuwai. ¹⁸ An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu u vunu wa.”

¹⁹ Hiridiya tani u kanāi Yahaya a katsuma, hal wa ciga u wuna yi, shegai u reve tyoku da wa yan wa. ²⁰ Hiridu wa pana ta uwonvo u Yahaya, an u revei vuma u maci da kpam uza u uwulukpi, da i zuwai wa kirana n eyi. U tsu dambula ta cika wa panāka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga ta u panāka yi.

* 6:7 A asuvu a atoni a ne gb̄a, aza roku a da pini kupa n ama a re aza da a'ari evu n eyi cika, alya dem u isāi “asuki.”

²¹ A makorishi, Hiridiya tuwaj u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu ka kyawain, u libanai ngonon ma iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili abiki yi. ²² An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gba ili i'ya va ciga, ma naka vu ta i'ya.” ²³ U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecekei ma naka vu ta, ko kabon ka tsugono tsu va tsa baci.”

²⁴ U wutaj u ba u wecei mma u ne, “Ndya ma folo?”

Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyu6ugi.”

²⁵ Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga ta vu naka mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyu6ugi a mabaluwa.”

²⁶ Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u da u tsinai a kapala ka amoci a da a'ari pini vi, wa ciga u bishinka yi wa. ²⁷ Kute-kute u zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kida kaci ka Yahaya ki. Vuma vi u ba u kida yi kaci ki. ²⁸ U tukoi ka a mabaluwa u nakai makere mi, makere mi ma bankai mma u ne.

²⁹ An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a cidangi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

³⁰ Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gba ili i'ya a yain n i'ya a wenishikei. ³¹ An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsara kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwai tsu banai a asu u da bawu uza wari tsara i wunvugusa.” ³² Aku a lazai utyoku u le a asuvu a kpatsu ubana a asu u da bawu uza wari.

³³ Ama da a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutaj gba a ilyuci a walai n ilyadi a lasa le urawa. ³⁴ N ucipa u Yesu a kpatsu u wenei kakuma ka ama, a yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n da bawu wari n kaliniki da a'ari. U gitaj le uwenishike ili ushani.

³⁵ An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi, “Asu u na da na wa n uza wa, kpam kaara ka na ka yan de evu n urukpa.” ³⁶ Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ari evu evu a ba a tsilaka kaci ka le ilikulya.”

³⁷ U wushunku le, “Eda ne le ilikulya a lyai wawa.”

Aku a tonuko yi, “Ciga da va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto kulla† tsu tsilaka ilikulya tsu naka le a lyai?”

³⁸ U wece le, “Tburodi i yain i'ya i'ari n i'ya? Walai i ba i kondo.”

An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”

³⁹ Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu a6olo a6olo a zuba u mete ma taku. ⁴⁰ Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa. ⁴¹ An u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gadigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasai i'ya n u naki atoni a ne a nakasa ama, kpam u peceke le dem adan yi. ⁴² Gba le a lyai hal a cuwai. ⁴³ Aku atoni yi a cirangi abuwu a iburodi n adan yi hal mbana kupa na n re. ⁴⁴ Asuvu a ama da a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a da.

Yesu walai a zuba u mini

(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)

⁴⁵ A garakpa wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakuma ki. ⁴⁶ An u wacinsa le, u banai a masasa kotsu u yain kavasuu.

⁴⁷ An kuvuli ku yain, kpatsu kari a mere ma kushiva, Yesu wari a kagida utyoku u ne. ⁴⁸ An u wene le a'ari umodono n uwantika kpatsu, kpaci uwule u 'yangasaka le. N kpasani cika, u tuwai ara le wa wala a zuba u mini ma kushiva. U yain yavu wa wura le. ⁴⁹ Shegai an a wene yi wa tuwa a zuba u mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai. ⁵⁰ Gba uwonvo u kana le an a wene yi vi.

Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'a la wa, mpa. Panai uwonvo wa.” ⁵¹ Aku u uwai a kpatsu ku a'ari vi, pini nala, uwule vi u vaki. Atoni yi a yan ta majiyan, ⁵² kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an atakasuvu a le a gbamai.

Yesu tansasai ama a Janisara

(Matiyu 14:34-36)

⁵³ An a pasamgbanai a rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unaj u mini. ⁵⁴ N uwuta u le a kpatsu ama a laza a reve yi. ⁵⁵ A kotsoi gba kabon ki n ilyadi, a cangasai gba aza a m6ala nvain a ajiba a le ubana a asu u da baci dem a panai wari.

⁵⁶ Gba ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a m6ala a kuden, aku a folo yi u asaka a sawa ko unaj u kunya ku ne. Aza da a sawa yi a tana ta.

† 6:37 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

7

*Agadu a nkoshi n cau
(Matiyu 15:1-9)*

¹ Afarishi n awenishiki a Mele a roku a da a wuta i Urishelima, a bolomgbonoi ara Yesu.
² A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain.

³ (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le. ⁴ A wuta baci a kuden, a tsu lya ilikulya wa, she a facangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a da pini ushani a da a ka kirana n a da, tyoku u uza u nko, na njuju, n adele a irim.)

⁵ Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Ndy a i zuwai bawu atoni a vunu a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai akere a le tyoku da u gain?”

⁶ U wushunku le, “Dere da Ishaya matsumate u danai a kaci ka de, ‘Eda aza a maci a ka ban!’ Tyoku da wari ukorongi,

‘Ama na yi n unu u da a ka naka mu tsupige koshi, shegai a atakasuvu a yan de mbari na mpa.

⁷ Ugbashika u da a ka gbashika mu vi u gbani u da, kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u da.’ ” ⁸

⁸ Yesu danai, “I varangi udani u Kashila, aku ya tono uwenishike u ama.”

⁹ Aku u tonuko le, “Mayun, i reve ta uvarangu udani u Kashila adama i toni agadu a de!
¹⁰ Kpaci Musa dana ta, ‘Naka tata na mma u vunu tsupige; kpam uza da baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi ta.’ ” ¹¹ Shegai i tsu wenishike ta ama a de naha, vuma wa fuda ta u bidya ikebe i'ya i gain u banga tata u ne na mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* da; (wata, kune ubana asu u Kashila). ¹² I buwa yi kpam u'asaka u naka tata u ne ko mma u ne ili i roku wa. ¹³ N ucun u uwenishike u na vi u da i tsu wuna udani u Kashila. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

*Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)*

¹⁴ U doku u isa ama, u tonuko le, “Panaka numu gba de kpam i reve. ¹⁵ Ili i'ya la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili i'ya ya wuta a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi. ¹⁶ [Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana.]”[†]

¹⁷ An u pecenei n kabolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁸ U tonuko le, “I'a n ubidya u ukuna wa? Ili i'ya la a kateshe ya uwa vuma i nangasa yi wa vi. ¹⁹ Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa, shegai a katsuma ka i banai, aku i wuta yi.” Nala Yesu gonukoi gba ilikulya i woko ili i ulya.

²⁰ U danai kpam, “Ili i'ya i tsu wuta a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa yi. ²¹ Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wuta, tyoku uyawuna u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko ta dem ukuna u mawunuka, na nvain n aka kaberikete. ²² Kurura n tsicingi dem nte a tsu wuta pini. Katakasuvu ka tsu zuwa ta dem ulapanasa n ukuna u cingi. Malyon dem n kunangasu, n aradi n utengeshi a tsu wuta dem pini. ²³ Gba ili i cingi i na yi asuvu a da i tsu wuta, kpam i tsu nangasa ta vuma.”

*Upityanangu u uka da wari Kawulawa
(Matiyu 15:21-28)*

²⁴ Pini nala, Yesu 'yangai u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku roku, kpam wa ciga ko uza u reve wa, shegai wari ukpawan wa. ²⁵ Kute-kute uka roku, uza da makere ma ne mari n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne, u tuwai u kudangi a kapala ka ne. ²⁶ Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne kpam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpa maku ma ne mi ityoni yi. ²⁷ Yesu tonuko yi, “Asaka ve mmuku n cuwa. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi mmuku wa.”

²⁸ Shegai u wushunki yi, “Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya ta agashi a mmuku.”

²⁹ Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i pecembene de n maku ma vunu.”

³⁰ U gono i a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wuta de a asuvu a ne mayun.

Yesu tanqasi kabebe

◊ 7:7 Isha. 29:13. ◊ 7:10 Uwt. 20:12; U.M.I. 5:16; Uwt. 21:17; Adkp. 20:9. * 7:11 Korba agadu a da a da ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashila. Nala zuwa le ta a wokoi faa a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana na nkoshi n le; shegai a unu u da a ka naka i'ya Kashila, aku a gono i zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † 7:16 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 16.

³¹ Yesu aṣakaj kaḅon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushiva ku Galili ku uyamba u Dikafoli. ³² Ama roku a tuko yi kabebe kḅam kagulani ka dem, aku a folo yi u taḅanku yi akere. ³³ U bidya yi a banai kapashi ka te dangi n kakuma ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpai atatsa, aku u sawai kḅam kaletsu ka vuma ki. ³⁴ U gaḅigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, “Ifata!” (Wata, “Kukpa!”)

³⁵ Kute-kute atsuvu a ne a kukpai, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u kanaḅ kadyanshi mai. ³⁶ Aku Yesu ḅarana le kotsu a tonuko uza ukuna vi wa, shegai uḅarana vi u wokoi yavu kakana ḅa u kakana le a ba a dansa kadyanshi ki. ³⁷ Gḅa aza ḅa a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, “Ko ndya wa u yan ta i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kḅam ka yain kadyanshi.”

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi

(*Matiyu 15:32-39*)

¹ A'ayin a nala yi, an kakuma ka doki ka ḅolomḅonoi, a'a tani n ilikulya wa. Aku Yesu isaḅ atoni a ne, u tonuko le, ² “Ma pana ta asuvayali i kakuma ka na ki, kḅaci a'ayin a le a tatsu a ḅa pa vi kaḅolo na mpa bawu ilikulya. ³ N wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kḅaḅa ta a ure, aza roku tani a mḅari n ḅa a wutai.”

⁴ Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa tsara ilikulya i'ya wa lyatangu ama a na a kakamba ka na?”

⁵ U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ari n i'ya?”

A danai, “I shindere i'ya.”

⁶ Aku u zuwai kakuma ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u cikpai Kashila, u jibamḅanaṣai n u nakasi atoni a ne a bansaka le, a bansaka le tani. ⁷ A'a ta tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashila, u zuwai a bansaka le a ḅa dem. ⁸ A Iyai, a cuwai hal atoni yi a purai abuwai a iburodi yi mbana n shindere. ⁹ Ama yi tani a ka rawa ta evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le. ¹⁰ Kute-kute u uwai a kḅatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a weikei iryoci

(*Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56*)

¹¹ Afarishi a tuwai a gitai uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a ḅa u wenike le iryoci i zuba. ¹² U tsukpai kuvi ku pige, u danai, “Ndy a zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko ḅa, iryoci i'a la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

¹³ Pini nala, u doku u uwai a kḅatsu u pasai upashi u nife u aṣaka le.

Kiranai n yisti u Afarishi

(*Matiyu 16:5-12*)

¹⁴ Atoni a Yesu a ciḅa a bidya burodi wa, she u te u ḅa a'ari n u ḅa a kḅatsu ki. ¹⁵ U rono le atsuvu u danai, “I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu.”

¹⁶ A yamḅanai kadyanshi utyoku u le, “An bawu tsari n burodi ḅa u zuwai u danai nala.”

¹⁷ An Yesu revei nala aku u tonuko le, “Ndy a zuwai i'ari a kadyanshi i'ari n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kḅam i reve wa? Atakasuvu a ḅe ugḅami u ḅe ḅa a'ari? ¹⁸ Eḅa la n a'eshi, ya wene wa ḅa? I'a ta n atsuvu, ya pana wa ḅa? Kḅam i tsu ciḅa wa ḅa? ¹⁹ An n jibamḅanaṣakai ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n ḅa i cirangi tipi tipi n abuwai a iburodi?”

A danai, “Kupa na n re.”

²⁰ “Iburodi i shindere i'ya tani n jibamḅanaṣakai ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n ḅa i tsai n abuwai a iburodi?”

A danai, “N shindere.”

²¹ Aku u wece le, “Hal n gogo-na i reve wa ḅa?”

Utansa u karumba a Besaida

²² A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumba, a folo yi u sawa yi. ²³ U kanaḅ kukere ku karumba ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpai atatsa a a'eshi a karumba yi, u taḅanki yi akere, aku u wece yi, “Fuḅa vu wene ili?”

²⁴ Karumba ki ka gaḅigbai kaci u danai, “Ma wundya ta ama, shegai tyoku u ndanga u ḅa ma wundya le a ka tamba.”

²⁵ Aku u doki u taḅanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpai u tanaḅ, u wenei ko ndya wa mai. ²⁶ Yesu tonuko yi, “Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa.”

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu

(*Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21*)

²⁷ Yesu n atoni a ne a 'yangaḅ a uwusai a une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, “Ya ama a ka dansa mḅari?”

²⁸ A tonuko yi, “Aza roku a danai aɗa Yahaya Kalyuɓugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu ntsumate.”

²⁹ Aku u wece le, “Eɗa tani ya ya dansa mari?”

Bituru wushunki yi, “Avu Kawauwi ka.”

³⁰ Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Yesu gitā le uwenishike, “U kana ta Maku ma Vuma ma pana ikyamba cika. Nkoshi n adarakpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga n uma.” ³² U danai kadyanshi ka nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gitā yi uɓara. ³³ Shegai an Yesu kondonoi u wenei atoni a ne, u gitāi uɓara Bituru, “Yan mɓari na mpa, Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashiḷa wa, she u ama.”

³⁴ U isaɓi kakuma ki kaɓolo n atoni a ne, u danai, “Gbā uza da baci wa ciga u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono mu. ³⁵ Gbā uza da baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba ta u da. Uza da tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka va, wa wauwa ta u da. ³⁶ Nte kalen ka vuma wa tsara likimba gba, aku u namba uma u ne? ³⁷ Nɗya kpam vuma wa fuda wa naka u na u uma u ne? ³⁸ Ama a gogo-na aza a unyushi u cingi a da aza da kpatalakai Kashiḷa kucina. Adama a nala, uza da baci dem wa pana uwono u da wa yan kadyanshi ka va a'ayin a na, Maku ma Vuma ma pana ta uwono u ne a'ayin a da baci ma tuwa n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri.”

9

¹ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, aza roku a da pini kushani asu naha vi, a ka kuwa wa, she a wene utuwa u tsugono tsu Kashiḷa n ucira.”

Uyansaka u Yesu

(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

² An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaɓolo n eyi a banai a masasa ma roku ma ugadi, utyoku u le. Aku u yansakai a kapala ka le. ³ Aminya a ne a waramaɓi pun a ka laɗa, kazai ka la a likimba ka ka fuda ka zuwa a woko nala wa. ⁴ Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei Musa n Iliya a tuwai ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi. ⁵ Bituru kukpai unā u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono ta tsari pini na. Asaka tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te ka kpam ka Iliya.” ⁶ Uwonon u da u kana le cika, da u nambai ili i'ya wa dana.

⁷ Aku kalishi ka roku ka wutai ka kimba le. A panai kpam kalagatsu ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, pana ka ni.” ⁸ Kute-kute a wefelei n maloko, a doku a wene kpam uza wa, Yesu da a wenei koshi kaɓolo n ele.

⁹ A'ari ugidaḷa a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a da mpa Maku ma Vuma n 'yanga a ukpa.”

¹⁰ A asakai ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yanga a ukpa. ¹¹ A wece yi, “Nɗya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya da wa gitā utuwa?”

¹² Aku u tonuko le, “Mayun da Iliya wa gitā utuwa u lapula ili. Ko n nala nɗya i zuwai kadyanshi ka Kashiḷa ka danai, Maku ma Vuma ma pana ta ikyamba cika, aku a 'yuwan yi? ¹³ N tonuko da, Iliya tuwa de, kpam a yanka yi de gba ili i'ya i yan le tyoku da u luwa le, tyoku da wari ukorongi a tagarada u Kashiḷa.”

A tanasai maku uza u ityoni i cingi i tsubebe

(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

¹⁴ An a gonoi a asu u atoni a Yesu a da buwai vi, a wenei kakuma ka pige ka kyawan le. Awenishiki a Mele a'ari kananamgbani n ele. ¹⁵ N uwene Yesu, kakuma ki gba ka yain majiyan cika, a bosoi n ilyadi she ara ne, a danasa yi. ¹⁶ U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari a uyan n ele?”

¹⁷ Aku vuma roku a asuvu a kakuma ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku ma va ma n tuko vu, kpaci wa ta n ityoni i cingi i tsubebe. ¹⁸ A'ayin a da baci dem i yuwa yi she i varangi yi a iyamba, unā u ne u rongo kapufu, n u gbori a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpa yi i'ya, shegai a kpaɗai.”

¹⁹ U wushunku le, “Eɗa niɗa ukpaɗa u upityanangu u de wari! Hal ubana nwere da ma dusuku n aɗa kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere da ma fuda n kawunku n aɗa? Tuko numu n eyi.” ²⁰ A tuko yi maku mi.

* **8:33** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne n i jeyi, u rukpai u rongoi uganda, unā u ne wari kapufu. ²¹ Yesu wecei tata u maku vi, “A'ayin a eni a da ili yi i gita yi?”

U danai, “Tun eyi kenu. ²² I so yi ta uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu i wuna yi. Shegai va fuda baci, pana asuvayali a tsunu vu banga tsu.”

²³ Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuda baci? Uza da baci dem u wushuki, a ka yanka yi ta ko ndya wa.”

²⁴ Kute-kute tata u maku vi u 'yangasa kalagatsu, u danai, “N wushuku ta. Banga mu n ukpada u uwushuku u va.”

²⁵ An Yesu wenei kakuma ki kari utuwa n ilyadi a asu vi, u faranai ityoni i cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecemgbene n eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”

²⁶ Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini nala i pecemgbene n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbam ama ushani a danai, “U kuwa de.” ²⁷ Shegai Yesu kana kukere ku ne u 'yangasa yi, u 'yangai tani n kushani.

²⁸ An Yesu tuwai u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Nda i zuwai atsu tsu kpada i'ya uwutukpa?”

²⁹ Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wuta wa, she n kvasu.”

*Yesu doku u danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)*

³⁰ Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yangai a batsamgbana i uyamba u Galili, wa ciga tani uza u reve wa. ³¹ Kpaci atoni a ne a da wa wenishike, wa tonusuko le, “A ka neke ta Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna yi baci, a'ayin a tatsa u wurai, wa 'yanga ta.”

³² Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u da a ka wece yi.

Ya lai tsupige?

(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ A tuwai a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ari uyan a ure?”

³⁴ A padai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana ta ko ya uzapige u le. ³⁵ Aku u dusuki u isai Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza da baci dem wa ciga u woko uza u kapala, u kana ta she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gba. Kpam u gbashika ko ya wa.” ³⁶ Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le, u wobo yi u tonuko le, ³⁷ “Uza da baci dem u wushai maku ma kenu ucun u na adama a kala ka va, mpa u wushai. Uza da kpam u wusha mu, mpa koshi u wushai wa, hal n uza da suku mu da u wushai.”

*Ukpada u tsilala n Yesu
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene ta vuma roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu bishinka yi kpaci wa a asuvu a tsunu wa.”

³⁹ Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wa la wa yan ukunosavu n kala ka va, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka va wa.

⁴⁰ “Gba uza da baci dem bawu wa yan tsilala n atsu, uza u tsunu u da. ⁴¹ Uza da baci dem u ne da mini ma uso a mako adama a da i'ari aza a Kawauwi, n tonuko da, maken ma la wa, wa kpada utsara katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

*Panai uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)*

⁴² Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Da vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza da a pityanangi na mpa u nusa, wa laka ta a siraka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushiva. ⁴³ Kukere ku vunu ka zuwusa n baci unyushi, kida ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kukere ku te, n u da va uwa akina n akere a re, akina a da bawu a'ari ucimba. ⁴⁴ [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.] ⁴⁵ Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kida ka. Wa laka vu ta shana vu tsara uma n kune ku te, n u da a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re. ⁴⁶ [Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.] ⁴⁷ Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, fodo ka. Wa laka vu ta vu uwa a tsugono tsu Kashi la n keshi ka te, n u da a ka varangu vu akina n a'eshi a re. ⁴⁸ Asu u azun a da a ka takuma a da bawu a ka kuwa, kpam a ka cimbusa akina yi wa.

⁴⁹ “N akina a da a ka wulukpe ya dem, tyoku da a tsu wulukpe ufarakpa na mkpadi.

⁵⁰ “Mkpadi ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n da?

“I rongo tyoku u mkpadi a asuvu a de, i dusuku ndishi n shinga n atoku a de.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo

(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Yesu 'yangai pini a asu vi, u banai a uɓongu u Yahuda a upashi u Agata a Urudu. Aku kakuma ka ama ka doki ka ɓolomɓonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku da u cuwanakai.

² Afarishi a roku a tuwai ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, "U gan vuma u asaka uka u ne?"

³ U wushunku le, "Ndy a Musa tonuko da i yain?"

⁴ A danai, "Musa wushuku ta vali wa fuda ta u korongu tagarada u upece iyolo u asaka uka u ne." ◊

⁵ Yesu wushunku le, "Adama a uryagbaji u de da i zuwai Musa koronku da mele ma nala mi. ⁶ Shegai a kagita Kashila ka yan le ta vali n uka. ◊ ⁷ Adama a nala, vali u asaka tata u ne na mma u ne, u padara n uka u ne. ⁸ Kpam ama a re a le gba a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◊ ⁹ Adama a nala ili i'ya baci Kashila ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa."

¹⁰ An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi. ¹¹ U wushunku le, "Uza da baci dem u asakai uka u ne u zuwai u roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. ¹² Uka u asaka baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo, tsishankala tsa dem wa yan."

Yesu na mmuku n kenu

(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni a ne a barana le. ¹⁴ An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, "Asakai mmuku n kenu-kenu n tuwa ara va, gishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁵ Mayun n tonuko da, uza da baci dem bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku da maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa." ¹⁶ Aku u woɓuso le u taɗanku le akere, u zuwusuka le unu u shinga.

Kalobo ka utsari

(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Gita da u gitai nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyadi, u kudangi a kapala ka ne u danai, "Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsara uma u da bawu wari n utyoku?"

¹⁸ Yesu wece yi, "Ndy a i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa la wa, she Kashila koshi. ¹⁹ Vu reve ta gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka da bawu wari u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaɓan kaɓetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige." ◊

²⁰ U danai, "Kawenishiki, tun mpa kenu da ma tono ili i nala yi."

²¹ Yesu webele yi n a'eshi a uciga, u danai, "Ili i te i'ya i buwa vu koshi, ba vu denge gba ili i'ya wari n i'ya, vu fanga aza a unambi, tsara vu yain n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu." ²² N upana kadyanshi ka nala ki, katakasuvu ka ne ka rukpai, aku u lazai n unamgbi u asuvu, kpaci wa ta n utsari cika.

²³ Yesu webelele atoni a ne, u tonuko le, "U wuyana tani n ni, uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila?"

²⁴ Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u tonuko le, "Mmuku n va, u wuyana tani n ni uza u utsari u uwa tsugono tsu Kashila? ²⁵ Wa la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila."

²⁶ Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, "Nala baci ya wa la vi wa tsara iwauwi?"

²⁷ U wundyana le, u danai, "A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u Kashila ili dem i uyan i'ya."

²⁸ Bituru tonuko yi, "Atsu wa tani na, aza da tsu asakai gba ili i tsunu tsu tono vu?"

²⁹⁻³⁰ U wushuki, "Mayun n tonuko da, uza da baci dem u asakai kuwa n kashina ka ne adama a va n kadyanshi ka va, wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai vi kakuma a'ayin a gogo-na. Wa tsu ta a'uwa amangatawun (100), hal n ashina dem kaɓolo n mavura. Nala kpam dem uza da baci u asakai atoku n amaku na mma n tata na mmuku n ne adama a va, wa tsu ta amangatawun u atoku n amaku na mma n tata na mmuku n kaɓolo n mavura. Kpam a'ayin a da a ka tuwa wa tsu ta uma u da bawu wari n utyoku. ³¹ Shegai aza da a'ari a kapala ushani a ka woko ta makorishi, aza a makorishi tani a kapala."

Yesu doku u danai tyoku da wa kuwa

(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu n atoni a ne a lyai kelime nā nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza dā a ka tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purai Kupanamere vi paki, u tonuko le ili i'ya ya ba i rukpa a kaci ka ne. ³³ U danai, “Aṣa na tsa bana a Urishelima. A ka neke t̄a Maku ma Vuma a akere adarakpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kidaga yi t̄a ugana u ukpa, aku a neke yi a akere a Awulawa. ³⁴ A ka yanka yi t̄a majari, a cikpuka yi at̄sa, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yanga.”

*Ufolu u Yakubu n Yahaya
(Matiyu 20:20-28)*

³⁵ Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwai ara Yesu, a danai, “Kawenishiki, tsa ciga t̄a vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci.”

³⁶ U wece le, “Nɗya ya ciga n yanka d̄a?”

³⁷ A wushuki, “Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunū, aṣaka uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunū, uza u ire tani a ugula.”

³⁸ U danai, “I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuda ya so mako ma upana ikyamba tyoku dā mpa ma tuwa n soi ko a lyuḅugu d̄a tyoku dā a ka lyuḅugu mu?”

³⁹ A danai, “Tsa fuda t̄a.”

U tonuko le, “Ya fuda t̄a ya so mako ma upana ikyamba tyoku dā ma so, a lyuḅugu d̄a tyoku dā a ka lyuḅugu mu. ⁴⁰ Shegai ndishi a ulyaki ko a ugula u va, mpa ma naka wa. U aza dā Kashila ka fobusukoi u dā.”

⁴¹ An atoni a ne kupa dā a buwai a panai nala, a gitai upana upan u Yakubu n Yahaya. ⁴² Yesu isa le gba a asu u te, u danai, “Aza dā a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le t̄a ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le t̄a ucira cika. ⁴³ Shegai ara dē nala wa, uza dā baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma dē, u kana t̄a u woko kagbashi ka dē. ⁴⁴ Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kana t̄a u woko kagbashi ka ama gba. ⁴⁵ Kpaci Maku ma Vuma ma tuwa adama a dā a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u naka kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani.”

*Batimawu karumba u wenei
(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)*

⁴⁶ Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kaḅolo n kakuma ka ama ushani. An a ka wuta a ilyuci yi, karumba ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu. ⁴⁷ An u panai Yesu uza u Nazara dā, u gitai isali, “Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁸ Ama ushani a barana yi a tonuko yi u pada, shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁹ Yesu shamgbai, u danai, “Isa ni.” Aku a ba a isa yi, a tonuko yi, “Pana kayanyan! 'Yanga! Wa isa vu.”

⁵⁰ Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yanga n ucira she ara Yesu.

⁵¹ Yesu wece yi, “Nɗya va ciga n yanka vu?”

U danai, “Kawenishiki, ma ciga n wene asu.”

⁵² Yesu danai, “Wala, upityanangu u vunū u t̄anaṣa vu dē.”

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

*Aza Urishelima a ryabusai Yesu
(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)*

¹ An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re. ² U tonuko le, “Uwai a une u dā wari a kapala ka dē nala vi, n u'uwa u dē ya wene t̄a maku ma makparyagi ma bawu a taḅai uyuwa usiri. I surukpa ma i tuko. ³ Uza dā baci dem u wece d̄a ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, ‘Asheku a dā a ka ciga ma, kpam wa gonuko t̄a ma gogo-na.’”

⁴ Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa evu n ure. An a ka surukpa ma, ⁵ ama dā a'ari pini kushani a asu vi a wece le, “Nɗya i zuwai ya surukpa ma?” ⁶ A wushunku le tyoku dā Yesu tonuko le, aku ama yi a aṣaka le a lazai.

⁷ An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalaka a le a zuba u ne, aku u yuwa. ⁸ Ama ushani a polusoi aminya a upalaka a le a ure, aza roku tani a polusoi avuku a dā a satasai a agbaji. ⁹ Aza a kapala n aza a kucina a rongoi isali n a dansi, “Hosana, * cikpalai Kashila! Kashila ka zuwuka uza dā u tuwai n kala ka Magono ma Zuba unā u shinga! ◇

* 11:9 “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashila ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ◇ 11:9 Ishp. 118:25-26.

¹⁰ Kashilā ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwā na vi unā u shinga! Hosana, cikpalai Kashilā!”

¹¹ Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashilā. An u webelishei ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wutāi u banai a Batani kaḅolo n Kupanamere vi.

Yesu yankai madanga ma kapopi unā
(*Matiyu 21:18-19*)

¹² An kain ka wansai, a aṣakāi Batani, Yesu panai kambulu. ¹³ An u wenei madanga ma kapopi ma mārī n avuku a mḅārī, u ba u weḅelei ko ma matsa. An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a ḁa wa. ¹⁴ Aku u tonukoi kapopi ki, “Uza wa doku wa lya kpm ilimaci i kapopi ara vunū wa.” Kpm atoni a ne a panāka yi tā u danai nala.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilā
(*Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22*)

¹⁵ N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashilā, aku u gitāi uloko aza ḁa a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusāi iteburu i aza a usavaḁasa ikebe n ikirika i adengi ntambara. ¹⁶ Kpm u aṣakā uza ḁa u cangai ili i roku u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashilā ki wa. ¹⁷ Aku u wenihsike le u danai, “A korongu wa, a ḁa ‘A ka isa kuwa ku va kuwa ku kvasu ka ama a iyamba gbā wa.’” ¹⁸ Shegai eḁā i gonukoi ka kaaḅuru ka aza a magalāka.”

¹⁸ An adarakpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitāi ubolo ure u ḁa a ka wuna yi, kpaci a ka pana tā uwonwo u ne an ama gbā a yain majiyan n uwenishike u ne.

¹⁹ An kuvuli ku yain, aku a aṣakāi ilyuci yi.

Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(*Matiyu 21:20-22*)

²⁰ An a ka wura n usana, aku a wenei madanga mi ma ekpei hal n alu. ²¹ Bituru ciḁai, aku u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, weḅele, madanga ma vu yankai unā vi ma ekpe ḁe.”

²² U wushunku le, “Pityanangi n Kashilā. ²³ Mayun n tonuko ḁā, vuma ḁa baci dem u tonukoi masasa ma na, ‘Mudā ba vu rukpa a kushiva,’ kpm bawu u yain malalā a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi tā i'ya. ²⁴ Adama a nala n tonuko ḁā, ili i'ya baci dem i foloi n kvasu, wushuki i tsarā i'ya ḁe, kpm ya woko tā i ḁe. ²⁵ A'ayin a ḁa baci dem i shangbai uyan kvasu, i'ā baci n uza ḁa ya pana upan, cimbusukā ni. Tata u ḁe uza ḁa wari a zuba wa cimbusukā ḁā tā dem unyushi u cingi u ḁe. ²⁶ [Shegai i cimbusukā baci ama wa, nala dem Tata u ḁe uza ḁa wari a zuba wa cimbusukā ḁā unyushi u cingi u ḁe wa.]”

Keci a kaci ka ucira u Yesu
(*Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8*)

²⁷ A doki a gonoi a Urishelima, tyoku ḁa Yesu wari nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashilā, adarakpi a pige n awenishiki a Mele nā nkoshi n pige a tuwāi ara ne. ²⁸ A wece yi, “N ucira u eni u ḁa va yansa ili i naha gbā? Kpm ya naka vu ucira u ḁa va yansa i'ya?”

²⁹ U wushunku le, “Ma yan ḁā tā dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko ḁā tā ucira u ḁa ma yansa ili i na yi. ³⁰ Tonuko numu: Ucira u ulyuḅugusu u Yahaya a zuba ḁa u wutāi ko a asu u ama?”

³¹ A dansai utyoku u le a danai, “Tsu dana baci a zuba ḁa u wutāi, wa dana tā ndya i ḅishinka tsu uwushuku n eyi? ³² Kpm tsu dana baci a asu u ama ḁa u wutāi, kakumā ka na ka pana tā upan u tsunu.” A panai uwonwo u kakumā ki, kpaci ya dem u bidya tā Yahaya matsumate ma. ³³ Aku a wushunki yi a danai, “Tsu reve wa.”

Aku u tonuko le, “Mpa dem ma tonuko ḁā ko ucira u eni u ḁa ma yansa ili i na yi wa.”

12

Agisani a azamaninga a cingi
(*Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19*)

¹ Yesu gitā le uyanka kadyanshi n agisani u danai, “Vuma roku u ḁa u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gavai kaḁaka ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpm kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nakāi acimbi a roku haya u lazai nwalu. ² An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi. ³ Acimbi yi a kanā yi a lapai, aku a loko yi akere a de. ⁴ Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpm a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono. ⁵ U doki u suki kpm uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le. ⁶ U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u

danai, 'A ka wene tã karingã aza ka maku ma va!' ⁷ Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, 'Maku ma kagitã ma ne ma gai pa vi. Tuwãï tsu wuna ni, tsarã agadu yi a woko a tsunu.'

⁸ Aku a kañã yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

⁹ "Ndyã uza u kashina vi wa yan? Wa tuwã tã u wuna aza a haya yi, u nañã ka aza roku.

¹⁰ I taña uyan kañeshi a tagarãda u Kashilã naha wa?

'Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma. ¹¹ Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.' " ^o

¹² Azapige a aza a Yahuda yi a bolo tã kotsu a kañã yi, kpaci a reve tã a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana tã uwonvo u ama, adama a nala a asãka yi u lazai.

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono

(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci. ¹⁴ An a rawai ara ne, a tonuko yi, "Kawenishiki, tsu reve tã vu tsu dansa tã ukuna u mayun, kpam ya dem unã u te ða vu bidya yi. A'ayin a ða dem va wenishike ukuna u Kashilã, vu tsu dansa tã ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u ða azapige a tsu dansa a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?" ¹⁵ Tsu tsupa ko tsu kpãdã utsupa?

Eyi tani an u revei wanda ða a ka wanda yi, u tonuko le, "Ndyã i zuwai ya kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene."

¹⁶ A tuko yi. Aku u wece le, "Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?"

A danai, "Ku Kaisa ka."

¹⁷ Aku u tonuko le, "Nañã Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa; Kashilã kpam i nañã yi ili i'ya i'ari i Kashilã."

A yain majiyan cika.

Keci a kaci ka u'yangã u ukpã

(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Aku aza a Sadusiñ (aza ða bawu a wushuki n u'yangã u ukpã) a tuwãï ara Yesu, a wece yi, ¹⁹ "Kawenishiki, Musa koronku tsu tã a kaci ka tsirãna. U da uza u kuwã baci u asãkã uka bawu mmuku, u kañã tã utoku u ne u sotuku uka vi u matsãka yi mmuku. ²⁰ A yan tã a'ali a roku ama a shindere, uza n utoku u ne. Uza u kagitã u zuwai uka, u kuwãï u asãka maku wa. ²¹ Uza u ire (uza ða u tono yi) u sotuki marãna mi, eyi dem u kuwãï u asãka maku wa. Nala dem n uza u tatsu. ²² Gbã le gai uza wã la u asãkã maku wa. A makorishi uka vi dem u kuwãï. ²³ Kain ka u'yangã a ukpã, uka u yai u ða wa woko, cinda gbã le a zuwusa yi?"

²⁴ Yesu wushuki, "An bawu i revei Tagarãda u Kashilã,† kpam i reve ucira u Kashilã wa, ða i zuwai i puwain. ²⁵ Kpaci a 'yangã baci a ukpã a ka yan iyolo wa, kpam a ka wutukpã iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a ða a ka woko. ²⁶ A ukuna u u'yangã u akushe, i taña ukãneshi a tagarãda Musa a asu u alabari a maku ma madanga ma ma tasa akina wa, an Kashilã ka danai, 'Mpa Kashilã ka Ibirahi, Kashilã ka Ishaku, n Kashilã ka Yakubu?' ^o ²⁷ Eyi Kashilã ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun ða i puwain."

Mele ma ma lai ugbonguro

(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwãï ka panãka le a'ari kananamgbani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, "Gbã a asuvu a mele, ma eni ma ma lai ugbonguro?"

²⁹ U wushunku yi, "Ma ma lai ugbonguro ma, 'Panai, aza a Isara'ila! Magono ma Zuba Kashilã ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba. ³⁰ Ciga Magono ma Zuba Kashilã ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gbã. Vu cigi yi kpam n kakiri ka vunu n ucira u vunu gbã.' ^o ³¹ Ma ma tono yi tani ma, 'Ciga uza u karen u vunu tyoku ða va ciga kaci ka vunu.' ^o Mele ma roku mã la ma ma lai ma nala mi wa."

³² Aku kawenishiki ka Mele ka danai, "Mayun ða vu, Kashilã ka te ka, uza roku wã tani la wa, she eyi. ^o ³³ A cigi yi gbã n katakasuvu, gbã n kakiri, gbã n ucira. Kpam vu cigi uza u karen u vunu tyoku ða va ciga kaci ka vunu, ili i na yi i la tã uðarãkpa u urunukpa n ukidãsa a mðari." ^o

³⁴ An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, "Vã mðari n tsugono tsu Kashilã wa." Pini nala, uza u doku kawan kpam u wece yi wa.

^o **12:11** Ishp. 118:22-23. * **12:15** Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6ãnga. ^o **12:26** Uwt. 3:6. ^o **12:30** U.M.L. 6:4-5. ^o **12:31** Adkp. 19:18. ^o **12:32** U.M.L. 4:35. ^o **12:33** Hos. 6:6.

*Keci a kaci ka maku ma Dawuda**(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)*

³⁵ An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilā, u wecikei, “Niḍa awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma?” ³⁶ Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai, ‘Magono ma Zuba ma tonuko Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, hal she n taḍangu vu a zuba u atokulala a vunu.’ [◊]

³⁷ “Dawuda n kaci ka ne u isaḅ baci Kawauwi Asheku, niḍa wa yansa u woko maku ma Dawuda?” Kakumā ka panāka yi n ipeli.

*Yesu todugboi awenishiki a Mele**(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)*

³⁸ Tyoku ḍa wa wenishike le, u danai, “Kiranai n awenishiki a Mele aza ḍa a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la tā uciga a danāsa le a kuden n tsupige. ³⁹ Kpam a lai n uciga a asu u ndishi u ḍa u lai tsulobo a agata a Kashilā, n a asu u shinga a asu u abiki. ⁴⁰ Shegai a tsu lyasa tā ucanga u nrānā, a rongo kpam uyansa kavasu ka ugadī adama a ukimbusā u a'eshi. Icu n ama a nala a ka yan le tā mavura cika.”

*Kune ku marānā**(Luka 21:1-4)*

⁴¹ Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashilā, wa wundya tyoku ḍa ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsari ushani a tsungī pini ikebe ushani. ⁴² Aku marānā ma roku uza u unambi u tuwā u zuwai irim i re i kenu. [†] ⁴³ Aku u isaḅ atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko ḍa, marānā ma nala ma la tā gḅa aza ḍa a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi. ⁴⁴ Kpaci ele a asuvu a utsari u le u ḍa a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u ḍa u bidyai gḅa, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13*Kadyanshi ka uwasa u Kuwa ku Kashilā**(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ N uwutā u Yesu a Kuwa ku Kashilā, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”

² Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali ka la ka a ka asaka utadangi a zuba u utoku u ne bawu a wasai ka wa.”

*Kagita ka upana u ikyamba**(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)*

³ Tyoku ḍa Yesu wari ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashilā, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi. ⁴ “Tonuko tsu, nwere ḍa a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gita?”

⁵ U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsa ḍa wa. ⁶ Ama ushani a ka tuwā tā n kala ka va, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsa ama ushani. ⁷ I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a ḍe a 'yanga wa. U kana tā u gita nala, shegai makorishi ma kotsu wa. ⁸ Kaletsu ka ama ka 'yangasaka tā kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yangasaka tsugono. Iyamba ya gḅaḍa tā a asu kau-kau, kpam a ka yan tā kambulu. Shegai gḅa nala vi kagita ka upana u ikyamba ka ve.

⁹ “Shegai eḍa she i kirana. A ka kana ḍa tā a banka a asu u Asheshi a Pige, a bawan ḍa a asuvu a agata a Kashilā. A neke ḍa akere a aza a tsugono nā ngono adama a kala ka va, an i tonuko le ukuna u va. ¹⁰ Shegai kahu makorishi ma tuwā, she a yanka aletsu a ama gḅa Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹¹ A'ayin a ḍa baci dem a banka ḍa a asu u afada a neke ḍa, kotsu i dambala a ili i'ya ya dana wa. Shegai gḅa ili i'ya baci dem a naḅa ḍa i'ya ya dana. Kpaci eḍa ya dansa wa, Kulu Keri ka. ¹² Vuma wa neke tā utoku u ne a wuna yi, tata kpam dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yangasaka isheku i le hal a zuwa a wuna le. ¹³ Ama gḅa a ka 'yuwan ḍa tā adama a kala ka va. Shegai gḅa uza ḍa baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi tā.

*Upana u ikyamba u pige**(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)*

¹⁴ “A'ayin a'a tā a utuwā, aḍa ya wene ili i icadī i shamgba a asu u ḍa bawu i gain i shamgba.” (Uza ḍa wa yan kaneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tonu!) “Aza ḍa a'ari a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa. ¹⁵ Uza ḍa baci dem wari a zuba u kupa ku kunu ku ne, kotsu u cipa u uwa a kuwa u bidya ili i roku wa. ¹⁶ Uza ḍa wari a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalaka ku ne wa. ¹⁷ Ter ḍe aka a atumā n aza a mmuku n shili a a'ayin

◊ 12:36 Ishp. 110:1. † 12:42 Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

a nala yi! ¹⁸ Yanyi kvasu kotsu ukuna u nala vi u gitā n ilyushi wa. ¹⁹ A'ayin a nala yi a ka yan ta upana u ikyamba u pige, u da bawu a ta'bai uyan tun a'ayin a da Kashila ka yain likimba hal utuwā ara. A ka doku a ka yan a da kpam wa hal ubana a makorishi. ²⁰ U woko baci Magono ma Zuba ma jebai a'ayin yi wa, uma wā la wari wa la wa. Shegai adama a aza da a dangasai vi da i zuwai u jebai a'ayin yi.

²¹ "A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko da wefelei Kawauwi ka na, ko wefelei aya de! Kotsu i wushuku wa. ²² Kpaci awauwi a ka ban na ntsumate n ka ban a ka tuwa ta a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsa aza da a dangasai, wa yan baci. ²³ Kiranai, kpaci n tonuko da ta ko ndya wa gampa.

Utuwa u Maku ma Vuma

(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ "Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci, kaara ka limana ta, uwoto tani wa naka katyashi wa.

²⁵ Atala a ka rukpusa ta, kpam a gada ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba.

²⁶ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma ma tuwa a asuvu a alishi, n ucira u pige u tsugono. ²⁷ Aku u suku atsumate a zuba a bolomgbono aza da a dangasai a a'bon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a m'ari n likimba n naha ubana a utyoku u zuba u nide.

Udani a kaci ka madanga ma kapopi

(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

²⁸ "Rotsongusi a iryoci i madanga ma kapopi. A'ayin a da baci i wenei atyangi a ne a limana, aku a gitai utopo avuku, i reve ta an ilyushi i yain evu. ²⁹ Nala kpam dem a'ayin a da baci dem i wenei ili i nala yi ya gitasa, ya reve ta an a'ayin a yain evu n uyan. ³⁰ Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi gba. ³¹ Zuba n likimba wa cimba ta, shegai kadyanshi ka va ka cimba wa.

Kain ka ugono u Kawauwi

(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

³² "Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wa la u revei ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata da koshi u revei ka. ³³ Kiranai i rongo n afo'bi n i yanyi kvasu. Kpaci i reve a'ayin a da ulapa u uwule vi wa yan wa.

³⁴ "Utuwa u Maku ma Vuma wa ta tyoku u vuma da u yain nwalu, u asankai agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u utsutsu u rongo n afo'bi.

³⁵ Rongoi n afo'bi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa wa gono wa, wa fuda ta u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani, ko n usana. ³⁶ Kotsu u tuwa u danda da n i lavuti wa. ³⁷ Ili i'ya n tonuko da kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afo'bi."

14

A boloi ure u da a ka wuna Yesu

(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

¹ A'ayin a re a da a woko, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti. Aku adarakpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u da a ka kana Yesu usokongi kotsu a wuna. ² A danai, "Shegai tsa kawan tsa yan u da a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka yangasaka tsu ta."

A tsunki Yesu manivi ma magulani

(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)

³ A'ari pini Yesu wari a Batani a kuwa ku Simo uza da caupa wari makutu. Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwa n majuju ma manivi. Manivi mi ma magulani* ma kpam ma ta n ikebe cika. U kukpai unā u majuju mi, u tsalai manivi mi gba a kaci ka Yesu. ⁴ Ama roku a da a'ari pini a asu vi a panai upan. A yamgbanai kadyanshi, "Ndyā kalen ka koli ka manivi naha? ⁵ Ma ratsa ta a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi." A kana yi uyanka tsali n asuvu a shen.

⁶ Shegai Yesu danai, "Asaka ni shiriri! Ndyā i zuwai ya damgbarasa yi? Ili i shinga i pige i'ya u yanka mu. ⁷ Kain dem i'a ta ka'bolo n aza a unambi, kain ka baci dem, ya ciga ya fuda ta i yanka le ili i shinga. Shegai mpa ma ka'bolo n ada kain dem wa. ⁸ Eyi gbam u daraka ta hal u tsunki ikyamba i va n manivi kahu kacida ka va. ⁹ Mayun n tonuko da, gba ko nte baci a ka yan Kadyanshi ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u yain, kpam a ka rongo yi ta ucifusa."

* **14:3** A yan ta majuju mi n katali ka a ka isa alabasta. Manivi mi kpam a yan ta ma n ili i'ya a ka isa naradi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Ufanga.

Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu

(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u adarākpi a pige kotsu u neke Yesu ara le. ¹¹ An a panai nala a yain mazānga hal a zuwamgbana i ka naka yi ikebe. Eyi tani u gitai uzama tyoku da wa yan u neke yi.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

¹² Kain ka kagitā ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanakai ukidasa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni a ne a wece yi, "Nte va ciga tsu ba tsu fobusuko vu a asu u da va lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana?"

¹³ Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, "Uwai a ilyuci, ya bana ta i gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi, ¹⁴ kuwa ka baci dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kari? ¹⁵ Wa wenike da ta kunukuzuba ka a fobusoi ucanga, nte ya fobusuko tsu pini."

¹⁶ Atoni yi a 'yanga i uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku da u tonuko le. Aku a fobusoi Abiki a Upasamgbana.

¹⁷ An kuvuli ku yain, aku u tuwai kabolo n Kupanamere vi. ¹⁸ A'ari ulya ilikulya, Yesu danai, "Mayun n tonuko da, vuma u te a asuvu a de wa neke mu ta, kpm uza da tsa lya kabolo n eyi."

¹⁹ A namgba ta katsuma cika, aku a gitai yi uwecishe maten-maten, "Mpa wa?"

²⁰ U wushunku le, "Uza u te da gai a asuvu a Kupanamere, uza da tsa lya kabolo a kapara ka te. ²¹ Maku ma Vuma ma kuwa ta tyoku da a korongi ukuna u ne. Ter! Vuma da wa neke Maku ma Vuma mi, a'ari a matsa yi baci wa, wari u laka yi ta."

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya

(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

²² A'ari pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibamgbanasai u da. U nakai atoni a ne u danai, "Wushai na vi ikyamba i va i'ya."

²³ U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashila. U naka le a soi. ²⁴ Aku u danai, "Naha vi mpasa n va n da n da a wotsongi a adama a ama ushani. Kashila ka yan ta manyan na mpasa n na mi tsara u yain kazuwamgbani ka savu n ama a ne. ²⁵ Mayun da an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashila."

²⁶ An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashila. Pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu

(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

²⁷ Yesu tonuko le, "Gbā de ya suma ta i asaka mu, kpaci nala wari ukorongi a tagarada u Kashila,

'Ma gala ta kaliniki ki, ncon mi kpm ma wacua ta.' ²⁸ Shegai a 'yanga mu baci, ma lasa da ta ubana a asuvu a Galili."

²⁹ Bituru tonuko yi, "Ko atoku a va a suma baci gbā le, mpa ma suma wa."

³⁰ U danai, "Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."

³¹ Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, "Ko wuna da baci a ka wuna mu kabolo n avu, ma nana an n reve vu wa." Gbā le dem nala a dansai.

Yesu yain kavasu a Getisimani

(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum asu u da a ka isa Getisimani. Yesu tonukoi atoni a ne, "Dusuki ve pini na hal n ba n yain kavasu." ³³ Aku u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpm u gitai de upana ikyamba cika n kadambula ushani. ³⁴ Aku u tonuko le, "Uma u va wa pana ta ikyamba cika, yavu ma kuwa. Rongoi n n afobi."

³⁵ An u lyai kapala kenu, aku u kudangi u varai kaci a iyamba u yain kavasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi. ³⁶ Aku u danai, "Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mbala mi. Ko n nala ukuna u va u da a ka tono wa, she u vunu."

³⁷ Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, "Bituru alavu a da vari? Va fuda va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa? ³⁸ Rongoi n afobi n kavasu, kotsu i tuwa i rukpa a asuvu a ukondo wa. Kulu ku de ku ciga ta ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'a n ucira wa."

³⁹ Aku u doku u gonoi uyan kavasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki. ⁴⁰ An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shadangu le de a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

⁴¹ An u gonoi u tatsu, u wece le, "Hal n gogo-na alavu a da i buwai n i wunvugusi? U ratsa ta nala ulapa u uwule u yan de. A neke de Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi. ⁴² Yangai tsu walai. Kaneki ka va ka la ka tuwa."

A kana Yesu

(*Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12*)

⁴³ U kimbā gbam unā wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakumā ka ama, n iburundu nā mkpaukpau a akere a le. Adarākpī a pige n awenishiki a Mele nā nkoshi a lya a tutsuku le. ⁴⁴ Kaneki ki ka sheshike le ta kahu a tuwa, u danai, "Uza da baci n wambatsai, aya, i kana yi, i laza n eyi."

⁴⁵ N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, "Kawenishiki." Aku u wo6o yi. ⁴⁶ Ele tani a kana yi. ⁴⁷ Shegai uza u te a asuvu aza da a'ari kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbanaī kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Adarākpī u takpamgbanaī ka.

⁴⁸ Yesu wece le, "Tuwa da i tuwai n iburundu nā mkpaukpau i kana mu, yavu uza u magalaka? ⁴⁹ Kain dem ma ta kabolo n ada a Kuwa ku Kashila nā n wenishiki, kpam i kana mu wa. Shegai yan da a yain nala tsara a shadangu udani u tagarada u Kashila."

⁵⁰ Pini nala, atoni a ne a sumai a asaka yi. ⁵¹ Kalobo ka roku kpam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zaraī kotsu a kana yi, ⁵² u asankā le kunya ki, u sumai katafa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige

(*Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24*)

⁵³ Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Adarākpī. Gbā adarākpī a pige nā nkoshi n awenishiki a Mele a bolomgbonoi ara ne. ⁵⁴ Bituru tani wa tono yi m6ari m6ari, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Adarākpī mi. U dusuki a asuvu adagari a Kuwa ku Kashila ki, wa lyashuku akina.

⁵⁵ Adarākpī a pige gbā n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsara wa. ⁵⁶ Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka ka6an a kaci ka ne, shegai unā u le u tuwa u te wa.

⁵⁷ Aza roku kpam a 'yangai a shamkpai kadyanshi ka ka6an a danai, ⁵⁸ "Tsu pana ka yi ta u danai wa wasa ta Kuwa ku Kashila ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpam kuma ku uza ka wa." ⁵⁹ Gbā n nala ushamkpa u ka6an u le u tonomgbono wa.

⁶⁰ Magono ma Adarākpī ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, "Va n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Pada da va pada bini?"

⁶¹ Shegai u padai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Adarākpī ma doku ma wece yi, "Ada Kirisiti Maku ma Kashila Uza u Tsupige vi?"

⁶² U wushuki u danai, "Mpa. Ya wene ta Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashila Uza u Ucira Gbā, kpam i wene yi utuwa a asuvu a alishi."

⁶³ Aku Magono ma Adarākpī ma karasai aminya a ne, u danai, "Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? ⁶⁴ I pana ta gai u yankai Kashila kadyanshi ka cingi. Ndya i wenei?"

Gbā le a wushuki, "U nusa ta, a wuna yi."

⁶⁵ Aza roku gbam a laza a gita yi ucikpusuka atatsa. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya sugba vu." Adagari a Kuwa ku Kashila tani a rongoi u u6asasa.

Bituru nanai an u revei Yesu

(*Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27*)

⁶⁶ Bituru wari a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kari makere ka Magono ma Adarākpī ka tuwai. ⁶⁷ An u wenei Bituru wa lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, "Avu dem kabolo ka vari n Yesu uza u Nazara nala vi!"

⁶⁸ U nanai u danai, "Mpa n reve gbam i'ya va tono wa." Aku u wutai a kefile ki, kute-kute kapen ka salai.

⁶⁹ An kagbashi ka kari makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza da a'ari pini a asu vi kushani, "Eyi na dem uza u le u da." ⁷⁰ Aku u doku u nanai kpam.

An a 6arākpai kenu, aza da a'ari kushani a tonukoi Bituru, "Malala ma la wa, avu dem uza u te u da a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u da."

⁷¹ Aku u kanaī uyansaka kaci ka ne unā n u tsinasi n u dansi, "N reve ve gbam vuma da ya dansaka vi wa."

⁷² Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Bituru ci6ai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, "Kahu kapen ka sala isali i ire, wa nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu." An u ci6ai nala, aku u tšai n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu

(*Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Kain n ka wansi n kpasani ku de, adarąkpi a pige ną nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gbą a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna. ² An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

U wushunki yi u danai, “Nala wari tyoku da vu danai yi.”

³ Adarąkpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu. ⁴ U doku u wece yi, “Va n ili i uwushuku wa, vu pana gbam ili i'ya ama a na a'ari utono a kaci ka vunuu?”

⁵ Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(*Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16*)

⁶ Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaka ta u asanka le vuma u te u da ama a foloi u asanka le a asuvu ama da a ukai a kuwa ku a'ali. ⁷ Vuma roku da pini uza u kala Baraba. Wa ta usiri adama a u'yangasasa atakasuvu a ama kabolo n atoku a ne aza da a wunai ama, a kain ka a 'yangasai atakasuvu a ama. ⁸ Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le ili i'ya u cuwanakai.

⁹ U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga da ya ciga n asanka da magono ma aza a Yahuda mi?” ¹⁰ Kpaci u reve ta adama a malyon a da adarąkpi a pige a bankai Yesu ara ne.

¹¹ Adarąkpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba. ¹² Aku Bilatu danai, “Nya ma yan n uza da ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”

¹³ Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁴ U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”

Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”

¹⁵ An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari

(*Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3*)

¹⁶ Asoje a banai n Yesu a asuvu a kefile ku tsugono, aku a folomgbonoi gba kakuma ka asoje. ¹⁷ A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku a yain funi u awana, a zuwuka yi u da a kaci. ¹⁸ A gita yi idyani, “Uzapige, uzapige, magono ma aza a Yahuda.” ¹⁹ A rongo yi ukufusa a kaci n kalangu, n a cikpusuki yi atatsa. Aku a kudangi a da a ka naka yi tsupige. ²⁰ An a kotso yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutumkpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbana Yesu

(*Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27*)

²¹ Vuma roku da pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n Rafu, u wutai a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga mawandamgbani ma Yesu. ²² A bankai Yesu a asu u da a ka isa Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). ²³ A naka yi mini ma cinwi kabolo n aguma a da a ka isa mar; shegai u 'yuwain ma uso.

²⁴ Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara. ²⁵ N ulapa uwule u kuci u usana u da a wandamgbana yi.

²⁶ Uza da baci a wandamgbana, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA. ²⁷ A wandamgbana kpm dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u ne, uza u te tani a ugula. [²⁸ Nala a shadangi udani u da u danai, “A kece yi a asuvu a aza a unyushi.”]* ²⁹ Aza da a ka wurusa, a rongo yi uyanaka kadyanshi ka gbani, n a gbaɗi a'aci a le. “Mhm! Avu uza da vu da va wasa Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu. ³⁰ Cipa wawa! Vu wauwa kaci ka vunuu.”

³¹ Nala tani kpm dem adarąkpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi uyanka majari. A danai, “U wauwai aza roku, shegai u fuda u wauwa kaci ka ne wa. ³² Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi.”

Hal n aza a magalaka a da a wandamgbana kabolo n eyi dem a yanka yi kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu

(*Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30*)

* **15:28** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Marku a kalatsa ta makpanda ma 28.

³³ N kaara a kaci, aku uyamba vi gb̄a u likpamgb̄anāi n karimbi hal ubana ulapa uwule u tatsu. ³⁴ N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama sabak̄atani.” (Wata, “Kashil̄a ka va, Kashil̄a ka va, ndya i zuwai vu varangu mu?”)

³⁵ An ama d̄a a'ari pini kushani a panai nala, a danai, “Panai, wa is̄a Iliya.” ³⁶ Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, “As̄akai tsu wene ko Iliya wa tuw̄a u cipuk̄a yi.”

³⁷ Yesu salai cika, aku u uma u ne u wut̄ai.

³⁸ Kute-kute kunya ka a bar̄akpai a asuvu a Kuwa ku Kashil̄a ki ku pecemgbenei kure. Ili i'ya i kan̄ai a zuba hal ubana a iyamba. ³⁹ An katigi ka ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku d̄a u kuw̄ai. U danai, “Mayun vuma u naha vi, Maku ma Kashil̄a ma.”

⁴⁰ Aka a roku a d̄a pini a shamgbai a ka yan ak̄alu a m̄bari. A asuvu a le alya Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu). ⁴¹ Alya a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a d̄a a tuw̄ai kaḅolo n eyi a Urishelima alya dem pini.

Kaciḅa ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42*)

⁴² Gb̄a ukuna u na vi u git̄a t̄a a Kain ka Afoḅi; wata, kain ka wansa baci aku Ashibi. An kuvuli ka yan, ⁴³ aku Isuhu u Arimatiya u gbm̄ai asuvu u banai ara Bilatu, u folo yi u naḅa yi ikyamba i Yesu u cid̄angu. (Isuhu vuma d̄a uza d̄a a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza d̄a wa vana utuw̄a u tsugono tsu Kashil̄a tsu rawa.) ⁴⁴ Bilatu yan t̄a majiyan an u panai a d̄a Yesu kuw̄a d̄e. U is̄ai katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u bar̄akpa d̄e n ukpa. ⁴⁵ An katigi ki ka tonuko yi u kuw̄a d̄e, aku u naḅai Isuhu ikyamba yi. ⁴⁶ Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u kaḅal̄ai pini ikyamba yi, u ba u ukai i'ya a kasaun ka a sad̄arai a katali. An u kotsoi, aku u gindal̄akpai katali ka pige u kimb̄ai utsutsu u kasaun vi. ⁴⁷ Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu a wene t̄a a asu u d̄a a cid̄angi ikyamba i Yesu yi.

16

U'yanḡa u Yesu a ukpa

(*Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10*)

¹ An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a tsilai ucanga u magul̄ani, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu. ²⁻³ N kpasani ku kain ka kagit̄a ka a a'ayin a shindere a kan̄ai ure. Ele a nwalu a ka yawunsa uza d̄a wa ba u gindal̄akpuka le katali ka a kimb̄ugai utsutsu u kasaun vi. Kaara n ka ḅatsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi. ⁴ A weḅelei na a wenei katali ki a gindal̄akpa ka d̄e, ka la a ikengi ka pige ka tani. ⁵ An a uwai a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kan̄a le.

⁶ Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve t̄a Yesu uza u Nazara, uza d̄a a wandamgbanāi vi aya ya bolo. Weḅelei asu u d̄a a'ari a zuwai ikyamba i ne d̄a na, wa kpam pini wa, u 'yanḡa d̄e. ⁷ Walai i ba i tonuko Bituru n atoni a ne a d̄a a buwai, i tonuko le wa lasa d̄a t̄a ubana a uyamba u Galili. Nte ya ba i wene yi d̄e tyoku d̄a u tonuko d̄a a'ayin a d̄a w̄ari n aḅa.”

⁸ Aku a wut̄ai a wuranai n ilyad̄i ikyamba n i jeyi, kpam alya la ulap̄ani a dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

⁹ [N kpasani ku kain ka kagit̄a ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yanḡai. Vuma d̄a u git̄a yi uwene, Meri Magadaliya d̄a, uka d̄a u wutukpai ityoni i cingi i shindere ara ne. ¹⁰ U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsum̄a unamgbi n a sayi. ¹¹ Shegai an u tonuko le Yesu 'yanḡa d̄e, hal gb̄am u wene yi t̄a, a 'yuwain uwushuku.

Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re

(*Luka 24:13-35*)

¹² Yesu yans̄akai tyoku u roku, aku u as̄akai atoni a ne ama a re aza d̄a a ka bana a ilyuci a wene yi. ¹³ Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

Yesu as̄akai kupa n uza u te vi a wene yi

(*Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8*)

¹⁴ Pini nala, u as̄akai atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a d̄a a ka lya ilikulya. Aku u ḅongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpaḅa u uwushuku n ili i'ya ama d̄a a wene yi a tonuko le.

¹⁵ Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka va. ¹⁶ Gb̄a uza d̄a baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyuḅugi yi, a ka wauwa yi t̄a. Kpam uza d̄a baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi t̄a. ¹⁷ Iryoci i na ya tono t̄a aza d̄a a wushuki: asuvu a kala ka va a ka wutukpa t̄a ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan t̄a dem kadyanshi

n aletsu a roku. ¹⁸ A ka bidya t̄a a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa t̄a aza a m̄ḡal̄a a t̄an̄as̄a le.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)

¹⁹ An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashil̄a. ²⁰ Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a ɓ̄anḡa le asu u ɗa u ašak̄a le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun ɗa.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpa u kadyanshi

Luka, uza da u korongi tagarada u na vi, kanaƙi ka aguma ka kahu u woko katoni ka Yesu. Adama a nala, u korongu ta n kakiri kpaƙa u naka ta ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpaƙa dem u korongi Tagarada u Asuki. Itagarada i nala yi i walamgbana ta tsara i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarada u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagita u da uciga u Kashila a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u da Yesu tuwa ta a likimba u woko Kawauwi ka ama gba. Luka korongu ta iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike ta kpaƙa kvasu ka ta n kalen ara Yesu. U korongu ta idani i Yesu an u vasai. U wenike ta kpaƙa tyoku da Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a da Yesu wari pini naha a likimba. Adama a da wari kanaƙi ka aguma, a yinsa yi a a'ayin a ukpa a Kawauwi wa hal dem n u'yangi u ne a ukpa. U tonuko tsu Yesu takuma ta kadan a'ayin a da u 'yangai a ukpa. Nala u wenike ta an mayun da Kashila ka 'yangasai Yesu a ukpa.

Tagarada u na u naka ta Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku da u rongoi n ama. U wenike ta tyoku da tsa banga aza a unambi, n tyoku da tsa yan kvasu. Kpaƙa dem u zuwa ta upityanangu u tsunu u gbama kpaƙa Luka wushuku ta n eyi u wene ta gba ili i'ya Yesu yansai, kpaƙa u wenike tsu ta an Yesu 'yangai a ukpa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarada u na vi (1:1-4)

Ilimaci i Yahaya kalyubugi n Yesu (1:5-2:52)

Akani a Yahaya kalyubugi (3:1-20)

Ulyubugu n ukondo u Yesu (3:21-4:13)

Manyan ma Yesu a Galili (4:14-9:50)

Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51-19:27)

Ukana n ukpa u Yesu (19:28-23:56)

Yesu wa ta n uma (24:1-12)

Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku da kpaƙa a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

¹ Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya ta a korongu ukuna u da u gitai a mere ma tsunu. ² Ama yi a korongu ta dere tyoku u aza da a yain ukuna vi a a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpaƙa a tonuko tsu. ³ Adama a nala, an u woko mpa n kaci ka wa n vecei ukuna vi a kagita ben, n wenei u lobono ta n koronku vu ukuna vi tyoku da u tonomgbonoi. ⁴ Tsara vu reve ukuna u da a wenishike vu vi mayun da u gitai.

Ilimaci i Yahaya

⁵ A'ayin a Hiriduƙ Magono ma Yahuda, a yan ta katarakpiƙa ka roku, uza u kala Zakariya, uza da wari a kaƙon ka kaƙo ka adarakpi ka Abija. Uka u ne Alisabatu uza u kagali ka Harunaƙa katarakpi ka. ⁶ Ama a re le a ka wala ta dere a a'eshi a Kashila, kpaƙa a ka kirana n udani u Kashila. ⁷ Shegai a'ari n maku wa, kpaƙa Alisabatu madari ma, kpaƙa gba le a kutsa de.

⁸ Kain ka kaƙon ka adarakpi ka Zakariya kari a manyan a Kuwa ku Kashila, * wari a uyan tsuƙaraki a kapala ka Kashila. ⁹ Urutu u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a adarakpi, u woko uza da wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magulani. ¹⁰ An a'ayin a urunukpa a ili i magulaniƙa a yain, kakuma ka ama ka ka lya kayala kari a ulanga a uyan kvasu.

¹¹ Aku katsumate ka zuba ka Kashila ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asuƙaraki u ili i magulani vi. ¹² An u wenei nala, u giruwa, uwonvo u kana yi cika. ¹³ Aku katsumate ki ka tonuko yi, "Zakariya, pana uwonvo wa, kpaƙa a pana de kvasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa matsaka vu ta maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya. ¹⁴ Wa woko ta ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele ta adama a ilimaci i ne. ¹⁵ Kpaƙa wa woko ta uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuwa u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpaƙa a ka shadangu yi ta n Kulu Keri, eyi pini a katsuma ka mma u ne. ¹⁶ Wa gonuko ta aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashila ka le. ¹⁷ Kpaƙa wa lasa ta Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralakpa atakasuvu a asheku ubana a asu

* 1:8 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makupki ma XX.

u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U fobuso atakasuvu a ama adama a utuwā u Asheku.”

¹⁸ Zakariya wece yi, “Nida ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan de makoshi, kpam uka u va dem u yan de mamici.”

¹⁹ Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza da wari kushani a kapala ka Kashila. Suku da a suku mu n tuwa n dana sa vu, kpam n tonoko vu ukuna u shinga u na vi. ²⁰ Gogo-na, adama a ukpada u upityanangu u vunu, va woko ta kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a da a shadangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u da. Kpam nala wa woko.”

²¹ Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u farakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. ²² An u wutai, u fuda u dana ukuna wa. Ama a revei u wene ta pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u radagbusi akere.

²³ An a'ayin a manyan a ne a shadangi, u lazai u gonoi a kuwa. ²⁴ An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kana urungusa a kuwa bawu u wutai hal uwoto u tawun. ²⁵ U danai, “Wefelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a da a yan yi, da u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

²⁶ A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashila ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. ²⁷ U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza da vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri. ²⁸ Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danasa vu Meri, macigi ma Kashila. Magono ma Zuba ma ta n avu.”

²⁹ Shegai Meri dambula ta cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. ³⁰ Katsumate ka tonoko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashila ka bidya ta ka zuwuka vu unā u shinga. ³¹ Va yan ta katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. ³² Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashila ka Zuba. Magono ma Zuba Kashila wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda. ³³ Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsa ta pini hal ubana bawu utyoku.”

³⁴ Meri wece yi, “Nida ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

³⁵ Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipa ta ara vunu, ucira u Kashila ka Zuba wa palasa vu ta. Adama a nala uza u uwulukpi u da va matsa vi, a ka isa yi ta Maku ma Kashila. ³⁶ Alisabatu dem, kumaci ku vunu wa ta n katsuma n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u da yi pa vi. Eyi uza da a danai madari ma. ³⁷ Ili i'a la i'ya Kashila ka kpada uyan wa.”

³⁸ Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku da vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka asaka yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

³⁹ A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u fobusoi u banai a uyamba u Yahuda, a ilyuci i roku, a kaon ka nsasa. ⁴⁰ U uwai a kuwa ku Zakariya u danasai Alisabatu. ⁴¹ An u panai idyani i ne, aku maku ma mari a katsuma ka ne ma gbada i ucira. Pini nala, a shadangi Alisabatu n Kulu Keri. ⁴² U yangasai kalagatsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unā u shinga u da a asuvu a aka gba. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unā u shinga u da. ⁴³ Nida ukuna u shinga u na u tsara mu, hal anuku a Asheku a va u tuwai ara va? ⁴⁴ An n panai kalagatsu ka idyani i vunu, aku maku ma mari a katsuma ka va ma gbada i ucira adama a ipeli. ⁴⁵ Uza u unā u shinga u da wari Meri, avu uza da vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonoko vu va shadangu.”

Ushipa u Meri

⁴⁶ Aku Meri danai, “Katakasuvu ka va ka naka ta Magono ma Zuba tsupige. ⁴⁷ N Kashila Kawauwi ka va ka uma u va wari a ipeli. ⁴⁸ Kpaci u wefelei uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U da na gba ama a ka tuwa a ka isa mu uza u unā u shinga. ⁴⁹ Kpaci Uza u Ucira Gba u yanka mu ta ili i pige. Uwulukpi u da kala ka ne kari. ⁵⁰ Upasamngbanasa u da upana u iyali u ne u tsu pasamngbanasa a agali a da a ka pana uwonvo u Kashila ubana. ⁵¹ U yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a aradi n uyawunsa u atakasuvu a le. ⁵² U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nakai aza da a vakunki kaci ka le tsupige. ⁵³ U cuwatangi aza a kambulu n ili i shinga, aza a utsari tani u tutsuku le akere a ze. ⁵⁴ U gangai kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci wa cibusa ta n asuvayali a ne. ⁵⁵ Tyoku da u zuwamngbanai wa pana iyali i isheku i tsunu, Ibrahi n kagali ka ne ubana.”

⁵⁶ Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyubugi

⁵⁷ An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. ⁵⁸ Aza a karen n amaci a ne, a panai tyoku da Magono ma Zuba ma panai iyali i ne, hal a ganga yi ipeli.

⁵⁹ Kain ka kulla, a tuwaj kotsu a kida maku mi kacombi. † A'ari a ka ciga a neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. ⁶⁰ Shegai mma u ne u danai, "Nala wa, kala ka ne ka Yahaya."

⁶¹ Aku a danai, "Iyen! A kumaci ku vunū uza roku wā la n kala ka nala wa."

⁶² A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a isa maku mi. ⁶³ U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, "Kala ka ne ka Yahaya." Gbā le a yain majiyan. ⁶⁴ Kute-kute, unā u ne u kukpai, kaletsu ka ne kpm ka tatsukpai. Aku u gitaj kadyanshi u rongoi ucikpala Kashila. ⁶⁵ Uwonvo u kanai aza a karen yi gbā. A rongoi utambura kadyanshi ka ukuna vi gbā a kaɓon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. ⁶⁶ Gbā aza da a panai ukuna vi a kanai u da a atakasuvu a le, a ka tono, "Nɗya maku ma na ma tuwā ma woko?" Kpaci ucira u Magono ma Zuba mā tā n eyi.

Ushipa u Zakariya

⁶⁷ Aku a shadangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka ukuna u Kashila, u da, ⁶⁸ "A cikpala Magono ma Zuba, Kashila ka Isara'ila, kpaci u tuwā tā a asu u ama a ne u wutukpa le. ⁶⁹ U 'yangasaka tsu Kawauwi ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. ⁷⁰ (Tyoku da caupa u danai a unā u ntsumate n ne n da a wulukpei.) ⁷¹ U wauwa tsu a akere a atokulalu a tsunu, hal gbā n aza da a 'yuwan tsu. ⁷² Tsarā u wenike asuvayali a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciɓa kpm kazuwamgbani ka uwulukpi ka ne. ⁷³ Kazuwamgbani ka u tsinakai asheku a tsunu Ibirahi ka la vi. ⁷⁴ Kpaci u wauwa tsu tā a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu upana uwonvo. ⁷⁵ Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka ne, gbā a'ayin a tsunu. ⁷⁶ Ayu kpm maku ma va, a ka isa vu tā matsumate ma Kashila Uza u Ucira Gbā, kpaci va lasa tā Asheku, tsarā vu foɓusuko yi ure. ⁷⁷ Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsarā ucimbusa u unyushi u le. ⁷⁸ Adama a asuvayali a maci a Kashila ka tsunu, a zuba da katyashi ka kpasani ka wuta tsu. ⁷⁹ Tsarā u wakana aza da a'ari ndishi a karimbi, n aza da a ka tuwā a kuwā. U toni n aɗsu a ure u ndishi n shinga."

⁸⁰ Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu

(Matiyu 1:18-25)

¹ A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci gbā ama da a'ari a uyamba† vi. ² (Makeci ma a gitaj uyan ma la vi, a'ayin a tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) ³ Ya dem gonoi a ilyuci i ne tsarā a korongu yi.

⁴ Isuhu dem 'yangai a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isa Batalami, kpaci eyi uza u kagali ka Dawuda da. ⁵ Tsarā a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza da kpm wari n katsuma. ⁶ Ele pini de, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. ⁷ Aku u matsai maku ma vali ma kapala ma ne, u palasa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsarā kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

⁸ N kayin ka nala ki, aliniki a roku a da pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya ishiga i nlala n le. ⁹ Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi, hal uwonvo u kanā le. ¹⁰ Shegai katsumate ki ka tonuko le, "Panai uwonvo wa, ukuna u shinga u ipeli u da n tuko da, u da wa woko u ama gbā. ¹¹ Ara na a matsaka da tā Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku. ¹² Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina tā a vakunki maku a asu u uneshe kuzuwate ilikulya, upalasi n kunya."

¹³ Kute-kute, kaɓolo ka aza a kuvon a zuba a ɓolomgbonoi n katsumate ki, a ka cikpala Kashila n a dansi, ¹⁴ "Unaka u tsupige ubana a asu u Kashila u shamgba tā a asuvu a zuba a asu u da u lai tsupige. A likimba tani ndishi n shinga n shamgba tā a asu u ama da wa pana kayanyan ka le cika."

¹⁵ An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, "Tsu banai a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitaj vi."

¹⁶ A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu u uneshe kuzuwate ilikulya. ¹⁷ Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitaj n i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. ¹⁸ Gbā ama da a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u da aliniki yi a tonuko le. ¹⁹ Shegai Meri kanai ukuna vi n kabini a katsuma ka ne, aku u rongoi u ciɓusa u da. ²⁰ Aliniki yi a gonoi, a rongoi unaka Kashila tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpm n adama a da a wenei maku mi tyoku da katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashila

²¹ An kain ka kulla ka kyawain, kain ka a ka kida yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka naka yi, kahu a yain katsuma ka ne.

²² An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku da u wari a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a naka yi a asu u Magono ma Zuba. ²³ (Tyoku da wari ukorongi, Mele ma Kashila ma danai, "Maku ma uka u gitai u matsa kalobo ka baci, u kana ta a naka yi a asu u Magono ma Zuba.") ²⁴ A yain u darakpa tyoku da Mele ma Kashila ma danai, "A'adya a re ko tani mmuku ma ntambara n re." ^o

²⁵ Vuma roku u da pini a Urishelima a ka isa Saminu, vuma u maci kpm uza da wa gbashika Kashila. Wa ta n Kulu Keri, kpm u darakpai wa vana utuwa u Kirisiti Kawauwi u tuwa u wauwa aza a Isara'ila. ²⁶ Kulu Keri ku wenike yi wa kuwa wa, she a'ayin a da u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. ²⁷ Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashila. Meri n Isuhu a tuwai, kotsu a naka Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku da Mele ma da a yain. ²⁸ Aku Saminu wofo yi, u cikpai Kashila, u danai, ²⁹ "Gogo-na, Ashekapige, she vu asaka kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku da vu danai. ³⁰ Kpaci n wene de iwauwi i vunu ³¹ i'ya vu fofofoi a kapala ka ama gba. ³² Aya katyashi ka ka wenike Awulawa ure u vunu, aya kpm tsupige tsu ama a vunu Isara'ila."

³³ Tata na mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. ³⁴ Aku Saminu zuwuka le unu u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, "Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpa u aza roku n u u'yang'a u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpm Kashila ka suku yi ta u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi ta. ³⁵ Kotsu a wutukpa uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa batsamgbana ta katakasuvu ka vunu."

³⁶ Matsumate ma mari uka, uza u kala Hanatu, wa ta dem pini a Kuwa ku Kashila ki, ukere u Fanuyila u da, uza u kagali ka Ashiru. Marana ma, kpm u kutsa ta cika. Iyolo i ayen a shindere a da u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. ³⁷ Gba ayen a ne hal n a da a tsirana tsu ne dem a da yi amanganishi n a nishi.* U asaka Kuwa ku Kashila wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kavasu. ³⁸ Tyoku da Saminu wari a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwai evu n ele, u cikpai Kashila. U kana kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama da a ka vana uwutukpa u Urishelima.

³⁹ An a kotsoi gba ili i'ya Mele ma Kashila ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. ⁴⁰ Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shadangu yi n ugboji u da u wurai a'ayin a ne. Kpm Kashila ka zuwuka yi unu u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashila

⁴¹ Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana ta a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ⁴² An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku da a cuwanakai. ⁴³ An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kana ure u ugonu. Yesu shangbai a Urishelima, bawu a revei. ⁴⁴ A yain nwalu ma uliva, a ka wundya ko wa pini a asuvu a kaolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kana yi uzama a asu a amaci n aje a le.

⁴⁵ An a kpa da yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. ⁴⁶ An a'ayin a tatsu a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashila a mere ma awenishiki. Wa pana ka le n u yansi le keci. ⁴⁷ Gba ama da a pana ka yi a yain majiyan n ureve u ne, n tyoku da wa wushukusu. ⁴⁸ An isheku i ne i wene yi, a yain majiyan, aku mma u ne danai, "Maku ma va, ndya i zuwai vu yanka tsu naha? Mpa n asheku a vunu tsari vu uzama n katsuma unamgbi."

⁴⁹ Aku u wece le, "Nda i zuwai ya zama mu? I reve u kana n rongo a asu u Tata u va wa?" ⁵⁰ Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.

⁵¹ Aku u gonoi a Nazara kaolo n ele, u rongo le unaka tsupige. Mma u ne tani u kana ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. ⁵² Yesu gbonguroi a ikyamba n kakiri, kpm Kashila n ama da a reve yi a ciga yi.

3

Ku'bari ku Yahaya Kabyugui

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

¹ A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige ma Roma, a yan ta ngono n nishi aza da a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wari gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wari magono ma Galili, vangu u ne Filibu wari magono ma Ituriya n Tarakunita, Lisaniya wari magono ma Abiliya. ² A'ayin a Hanana n Kayafa ngono n adarakpai, kadyanshi ka Kashila ka tuwai ara Yahaya maku ma Zakariya a kakamba. ³ U banai gba a iyamba i'ya i'ari uogonu u Agata u Urudu n u yanyi ku'bari: ama a kpatala ubana a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le, aku a lyu'bugu le tsara

^o 2:24 Adkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12. * 2:37 Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a da a wurai, an vali u ne u kuwai.

u wenike an a cimbusukā le. ⁴ Tyoku da wari ukorongi a Tagarada u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyubugi: “Kalagatsu ka uza roku ka salasa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa u da mai tsara u wala. ⁵ A ka shadangu ta gba arara, kpm a betelike gba nsasa n agalala. A shamkpa ire i'ya i kotoluso, aku a gbandala i'ya i'ari n adaka. ⁶ Kpm ama gba a ka wene ta iwauwi i Kashila.’ ” ⁷

⁷ Yahaya tonukoi kakuma ka ama ka ka tuwusa tsara u lyubugusu le vi, “Eda a'eku! Ya barana da i suma unambukatsuma u Kashila u da wa tuwa? ⁸ Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u de. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a de Ibrahi da asheku a de wa, nala wa banga da wa. N tonuko da, Kashila ka fuda ta ka 'yangasaka Ibrahi mmuku a asuvu a atali a na yi. ⁹ N gogo-na naha a tadangu de kagovu a ami a ndanga. Madanga ma baci dem ma kpada u naka ilimaci i maci, a ka kapa ta ma, a varangu a asuvu a akina.”

¹⁰ Kakuma ka ama ka wece yi, “Nda wa tsa yan gogo-na?”

¹¹ U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza da bawu wari n ma. Uza u ilikulya kpm dem u yain nala.”

¹² Awushi a utafa a roku a tuwai tsara a lyubugu le, a wece yi, “Kawenishiki, ndya tsa yan?”

¹³ U tonuko le, “Kotsu i pasaka a ili i'ya a da i wushi wa.”

¹⁴ Aku asoje a roku a wece yi, “Atsu tani, ndya tsa yan?”

U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa ta, kpm u nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka de.”

¹⁵ Ama gba a'ari a ka vana ta utuwa u Kirisiti Kawauwi, aku a'ari a uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya da Kawauwi ki. ¹⁶ Yahaya wushunku le gba, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyubugusu da, shegai uza da u la mu wa tuwa ta. Uza da mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa. Aya wa lyubugu da n Kulu Keri n akina. ¹⁷ Kasasu ka uwelinkpe ka ne ka ta a kukere ku ne, wa wujuma ta asu u ulapa ilya vi, aku u cirangu ilya yi u tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa ta kopo ki n akina a da bawu a ka cimba.” ¹⁸ N icun i ku'ari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi ka Shinga ka Kashila.

¹⁹ Shegai Yahaya baranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u vangu u ne u da u zuwai, n ukuna u cingi u roku u da u yain. ²⁰ Adama a nala u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u na vi.

A lyubugi Yesu

(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

²¹ An a lyubugusi ama gba, a lyubugi dem Yesu. Tyoku da Yesu wari a kvasu, zuba u kukpai. ²² Pini nala, Kulu Keri ku cipai ara ne yavu kadya. A panai kalagatsu ka wutai a zuba, ka danai, “Ada Maku ma va ma ma ciga. Ma pana ta kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu

(Matiyu 1:1-17)

²³ A'ayin a da Yesu gitai manyan ma ne, wa ta n ayen evu n kamankupa. Tyoku da kpm ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Heli ma.

²⁴ Heli maku ma Matat ma.

Matat maku ma Levi ma.

Levi maku ma Malaki ma.

Malaki maku ma Yana ma.

Yana maku Isuhu ma.

²⁵ Isuhu maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Emos ma.

Emos maku ma Nahum ma.

Nahum maku ma Hasali ma.

Hasali maku ma Najaya ma.

²⁶ Najaya maku ma Ma'ata ma.

Ma'ata maku ma Matiya ma.

Matiya maku ma Shimeya ma.

Shimeya maku ma Isuhu ma.

Isuhu maku ma Yahuda ma.

²⁷ Yahuda maku ma Yowana ma.

Yowana maku ma Risa ma.

Risa maku ma Zerubabe ma.

Zerubabe maku ma Shayalatiya ma.

Shayalatiya maku ma Niri ma.

²⁸ Niri maku ma Malaki ma.
 Malaki maku ma Adi ma.
 Adi maku ma Kosuma ma.
 Kosuma maku ma Alumadama ma.
 Alumadama maku ma Iri ma.
²⁹ Iri maku ma Yosi ma.
 Yosi maku ma Eliyaza ma.
 Eliyaza maku ma Yorima ma.
 Yorima maku ma Matat ma.
 Matat maku ma Levi ma.
³⁰ Levi maku ma Saminu ma.
 Saminu maku ma Yahuza ma.
 Yahuza maku ma Isuhu ma.
 Isuhu maku ma Yunam ma.
 Yunam maku ma Eliyakim ma.
³¹ Eliyakim maku ma Malaya ma.
 Malaya maku ma Mainana ma.
 Mainana maku ma Matata ma.
 Matata maku ma Natan ma.
 Natan maku ma Dawuda ma.
³² Dawuda maku ma Yese ma.
 Yese maku ma Ubida ma.
 Ubida maku ma Boza ma.
 Boza maku ma Salumuna ma.
 Salumuna maku ma Nashon ma.
³³ Nashon maku ma Aminadabu ma.
 Aminadabu maku ma Aram ma.
 Aram maku ma Hesuruna ma.
 Hesuruna maku ma Farisa ma.
 Farisa maku ma Yahuza ma.
³⁴ Yahuza maku ma Yakubu ma.
 Yakubu maku ma Ishaku ma.
 Ishaku maku ma Ibirahi ma.
 Ibirahi maku ma Tera ma.
 Tera maku ma Naho ma.
³⁵ Naho maku ma Seru ma.
 Seru maku ma Reyu ma.
 Reyu maku ma Fele ma.
 Fele maku ma Eba ma.
 Eba maku ma Shela ma.
³⁶ Shela maku ma Kenan ma.
 Kenan maku ma Afakasha ma.
 Afakasha maku ma Shem ma.
 Shem maku ma Nuhu ma.
 Nuhu maku ma Lame ma.
³⁷ Lame maku ma Metusela ma.
 Metusela maku ma Anuhu ma.
 Anuhu maku ma Jare ma.
 Jare maku ma Mahalalel ma.
 Mahalalel maku ma Kenan ma.
³⁸ Kenan maku ma Enos ma.
 Enos maku ma Shitu ma.
 Shitu maku ma Adamuŋ ma.
 Adamuŋ kpam uza da u wutaŋi a asu u Kashila da.

4

Ukondo u Yesu
(Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13)

¹ Pini nala, Yesu asakai Agata a Urudu ushadangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. ² U yan ta a'ayin a amangare, Kalapansi kari yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

³ Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka katali ka na kadyanshi ka gono burodi.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘N burodi da koshi vuma wa yan uma wa.’” [◊]

⁵ Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. ⁶ U tonukoi Yesu, “Ma naka vu ta gba tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u da ma naka uza da ma ciga. ⁷ Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba.”

⁸ Yesu wushunku yi, “Ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’” [◊]

⁹ Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba u Kuwa ku Kashila ku ugadi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, radugu a utuwa a iyamba. ¹⁰ Kpaci ukorongi u da wari a Tagarada u Kashila, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a kirana n avu. ¹¹ Kpam a ka kefe vu ta a akere a le, adama a da va gbasha kune a katali.’” ^{*}

¹² Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba Kashila ka vunu wa.’” [◊]

¹³ An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili

(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

¹⁴ Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kabolo n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi. ¹⁵ U rongoi a uwenishike a agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A yuwain Yesu a Nazara

(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

¹⁶ An Yesu tuwai a Nazara (asu u da a wo yi), aku u uwai a kagata ka Kashila kain ka Ashibi, tyoku da u cuwanakai. U 'yangai kushani, kotsu u yain kaneshi. ¹⁷ A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada vi, u cinai a asu u da a korongi: ¹⁸ “Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kabolo na mpa, u dangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza da a sirai, n kukpa a'eshi a arumba, n wauwa aza da a 'yanki, ¹⁹ n yain kadyanshi ka kayen ka Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” [◊]

²⁰ U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara u wenishike. Gba aza da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gitai yi akalu. ²¹ Aku u gitai le utonusuko, “Ara, udani naha u shadangu de a atsuvu a de.”

²² Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain, hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”

²³ U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagadi tsu na tsi, ‘Kana ki ka aguma, tansa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’” ²⁴ Mayun da n tonuko da, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.

²⁵ “Shegai mayun n tonuko da, a'ayin a Iliya, nra na n da pini ushani a Isara'ila. A'ayin a da a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli, a'ayin a da kambulu ka pige ka kimbai gba uyamba vi. ²⁶ Gba n nala, a suku Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marana ma mari a Zarafata a uyamba u Sida. [◊] ²⁷ A'ayin a Elisha matsumate, a yan ta nkutu ushani a uyamba u Isara'ila. Uza wa tani la uza da a tansa wa, she Na'aman koshi, vuma u uyamba u Suriya.” [◊]

²⁸ Ama da a'ari pini a kagata ka Kashila ki a panai upan, an a panai nala vi. ²⁹ Aku a 'yangai a wutukpa yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma mari evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. ³⁰ Shegai u wurai a mere ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpai ityoni i cingi

(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)

³¹ Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wari le a uwenishike kain ka Ashibi. ³² A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci kadyanshi ka ne n ucira u da kari.

[◊] 4:4 U.M.I. 8:3. [◊] 4:8 U.M.I. 6:13. ^{*} 4:11 Wanda da Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a kefe vu kotsu vu tadatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu radugi asu u bilibili. [◊] 4:12 U.M.I. 6:16. [◊] 4:19 Isha. 61:1-2. [◊] 4:26 1 Ngo. 17:1-16. [◊] 4:27 2 Ngo. 5:1-14.

³³ A kagata ka Kashilā ki tani, uza u itiyoni i cingi u da pini. Aku u 'yangaṣai kalagatsu ka ne n ucira, u salai. ³⁴ "Wayai! Ndya i birika vu n atsu, Yesu uza u Nazara? Tuwa da vu tuwai vu wuna tsu? N reve ta uza da vari. Uza u uwulupki u nala vi u da u Kashilā."

³⁵ Aku Yesu barana yi, u da, "Pada bini! Pecembene ne eyi!" Aku itiyoni i cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecembenei n eyi. U yanka yi tani ukuna u cingi wa.

³⁶ A yain majiyan gba le, a ka dansa utyoku u le, "Icun i kadyanshi i eni i'ya na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu barana itiyoni i cingi, aku a wuta?" ³⁷ Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tanaṣai koku u Bituru

(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

³⁸ Aku Yesu asaṣai kagata ka Kashilā ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u uka u Bituru tani wa ta n usudugbi u ikyamba, aku a folo yi u tanaṣa yi. ³⁹ U shamgbai evu n kaci ka ne, u baranai maḡala mi, aku ma asaṣa yi. Kute-kute, u 'yangaṣi u giṭa le uyanka manyan.

⁴⁰ An kaara ka rukpai, gba aza da a'ari n aza a mḡala icun kau-kau, a tuwusuka le a asu u ne. Aku u taḡangusuku le akere a a'aci a le, u tanaṣa le. ⁴¹ Itiyoni i cingi kpam i wutaṣi a asu u ama ushani, a'ari iyoroṣi n a dansi, "Avu Maku ma Kashilā ma!"

Shegai u barana le, u bishinka le kadyanshi, kpaci a reve ta eyi Kirisiti Kawauwi da.

Yesu yain kuḡari a Galili

(Marku 1:35-39)

⁴² An kain ka wansai, Yesu wutaṣi u banai a asu u da bawu uza wari pini. Aku kakuma ka ama kari yi uzama, a banai a asu u da wari. Uciga u le u da a shamkpa yi, kotsu u asaṣa le wa. ⁴³ Shegai u tonuko le, "U kana ta n yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala a da a suku mu." ⁴⁴ Aku u lyai kapala n u yanyi kuḡari a agata a Kashilā a uyamba u Yahuda.†

5

Yesu isaṣi atoni a kagita

(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)

¹ Kain ka te, Yesu wari kushani a ikengi i Kushiva ku Galili,* kakuma ka ama ka gbaḡaryangu yi, a'ari upana kadyanshi ka Kashilā. ² U wenei a'atsu a re a da akani a adan a asaṣai ikengi i kushiva yi. A'ari ubacangusu ibilili i le. ³ Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi Simo jebe u vinga kpatsu ki kenu u asaṣa ikengi i kushiva yi. Aku u dusuki u kanaṣi uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.

⁴ An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, "Uka kpatsu ki a asu u da wari n kadaka, kotsu i vutaḡa ibilili i de i kana adan."

⁵ Simo wushunku yi, "Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsari uyan manyan, kpam ko i te tsu kana wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma vutaḡa ta ibilili yi."

⁶ An a yain nala, a kanaṣi adan ushani, hal ibilili i le i kanaṣi ukidasa. ⁷ Adama a nala, a isaṣi atoku a le a da a'ari a kpatsu ku ire ki a tuwa a ganga le. A tuwai a shadangusi a'atsu yi a re gba n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.

⁸ Pini nala, an Simo uza da a ka isa Bituru wenei nala, u kuḡangi a kapala ka Yesu, u danai, "Asheku, baṣa pini dan na mpa, kpaci mpa uza u unyushi u cingi u da." ⁹ Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan ta majiyan, an a kanaṣi adan nala. ¹⁰ Nala tani kpam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi, atoku a manyan a Simo.

Yesu tonukoi Simo, "Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana a kapala, ma gonuko vu ta uza da wa tukuso ama." ¹¹ A wutukpai a'atsu a le a kagida, aku a asaṣai gba ili i'ya a'ari n i'ya, a tono yi.

Yesu tanaṣai makutu

(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

¹² Kain ka te, Yesu wari a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku, uza u mḡala n tsukutu, u tuwai ara ne. An u wenei Yesu, u kuḡangi a kapala ka ne, u folo yi u da, "Asheku, vu wushuku baci, va ta n ucira u da va tanaṣa mu."

¹³ Yesu barakpai kukere, u sawa yi, u da, "N wushuku ta, tana." Kute-kute, tsukutu tsi tsu asaka yi.

¹⁴ U ronoi vuma vi atsuvu, u da, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kadarakpi. Kpam vu naka kune tyoku da Musa danai a yain, adama a da vu tanaṣi, tsara ama a reve n u da." ◇

† 4:44 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta "Galili." * 5:1 N Tsiheline, a korongu ta "Kushiva ku Janisara" a tsu isa ta dem ka "Kushiva ku Galili." ◇ 5:14 Adkp. 14:1-32.

¹⁵ Shegai gbā n nala, kadyanshi ka Yesu ƙari a utambura, hal kakumā ka ama ushani ka tuwusai ka panaka yi, tsarā a tanasā mɓalā n le. ¹⁶ Shegai u tsu bana tā a asu u da bawu ama a'ari, n u yanyi kvasu.

Yesu tanasai kawunu
(*Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12*)

¹⁷ Kain ka te, an Yesu wari a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a roku a'a tā pini ndishi. Aza da a wutai gbā a ilyuci i uyamba u Galili n aza a Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utanasā u mɓalā wā tā n eyi. ¹⁸ Ama roku a tuwai n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka yi a kunu, tsarā a zuwa yi a kapala ka Yesu. ¹⁹ An a kpada'i utsarā ure u da a ka uka yi, adama a kakumā ka ama, a yuwai a zuba u kukpa. A dapa'i kukpa ki, aku a zuralakpai vuma vi a mere ma kakumā ki, pini a kapala ka Yesu.

²⁰ An Yesu wenei upityanangu u le, u da, "Uza u va, a cimbusuka u de unyushi u cingi u vunu."

²¹ Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitai uyawunsa a atakasuvu a le, "Ucun u vuma u eni u da na n uyansaka Kashila kadyanshi ka cingi naha? Ya wa fuda u cimbusa unyushi u cingi? She Kashila koshi."

²² Shegai an Yesu revei tyoku da a ka yawunsa, u wece le, "Ndyā i zuwai ya yawunsa naha a atakasuvu a de? ²³ Ndyā i lai shana u da a ka dana, 'A cimbusa de unyushi u cingi u vunu,' ko, 'Yanga vu wala?'" ²⁴ Kondoi n, kotsu i reve an mpa Maku ma Vuma mari n ucira u da ma cimbusa unyushi u cingi a likimba." U tonukoi kawunu ki, "N tonuko vu, 'yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.'" ²⁵ Kute-kute a kapala ka le, u 'yanga'i u bidyai kajiba ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashila. ²⁶ A yain majiyan cika, gbā kakumā ki ka rongoi ucikpalasa Kashila, uwonvo kpam u kana le, a danai, "Ara tsu wene tā ukuna u savu."

U'isq u Levi
(*Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17*)

²⁷ An nala u wurai, aku Yesu wutai. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne. Aku u tonuko yi, "Tono mu." ²⁸ U asakai ko ndya wa, u 'yanga'i u tono yi.

²⁹ Levi fobusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku a da dem pini ushani n ama roku a ka lya kaɓolo n ele. ³⁰ Aku Afarishi n awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, "Ndyā i zuwai ya lya kaɓolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?"

³¹ Yesu wushunku le, "Aza da a'ari n alafiya a ka ciga uza u agumā wa, she aza a mɓalā. ³² N tuwā adama a da ma isa aza a maci wa, shegai adama a aza a unyushi u cingi, tsarā a kpatala."

Keci a kaci ka kakuli
(*Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22*)

³³ A tonukoi Yesu, "Atoni a Yahaya a tsu yansa tā kakuli n kvasu, nala dem atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?"

³⁴ U wece le, "Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci abiki kaɓolo n valisavu vi? ³⁵ A'ayin a'a tā a utuwā a da a ka bidya valisavu vi a mere ma le, a'ayin a nala a da a ka yan kakuli."

³⁶ U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, "Uza wa kara kakashi a kunya ku savu, aku u padara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa tā ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a padarai a kunya ku cau ki ka rotsu ka wa."

³⁷ "Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. U yan baci nala, ma tsaā tā kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka namgba. ³⁸ Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka savu. ³⁹ Kpam uza wā la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga ma savu wa. Kpaci wa dana tā, 'Ma cau mi ma la tā ma savu mi tsulobo.'"

6

Yesu da Asheku a kain ka Ashibi
(*Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28*)

¹ Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kaɓolo n atoni a ne, pini nala, atoni yi a gitai ukoduso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi. ² Afarishi a roku a danai, "Ndyā i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma Ashibi?"

³ Yesu wushunku le, "Edā kotsu i yan kaneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin a da u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? ⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila, u bidyai iburodi i

uwulukpi u takumai. Ili i'ya adarakpi a da koshi a wushunki a takuma. Kpam u nakai aje nwalu n ne i roku.” ⁵ Pini nala, u tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

*Uza da ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)*

⁶ Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashila wari a uwenishike. Pini a asuvu yi, uza roku u da pini uza da ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. ⁷ Aku awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsai yi ko wa tanasa yi n kain ka Ashibi ki, kotsu a tsara unyushi u da a ka ba a sapula yi. ⁸ Eyi tani u revei uyawunsa u le, aku u tonukoi vuma vi, “Yanga vu shamgba a mere.” Aku u yangai u shamgbai.

⁹ U tonuko le, “Ma wece da, ndya i'ari dere kain ka Ashibi? A yain ili i shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u da?”

¹⁰ Aku u lingana le gba le, u tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” U barakpai kukere ki, aku ku tana. ¹¹ A panai upan cika, a gitai usheshe tyoku da a ka yan n Yesu.

*Yesu dangasai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)*

¹² A'ayin a nala yi, Yesu wutai u yuwai masasa tsara u yain kavasu. U rongoi uyan kavasu ubana a asu u Kashila hal kain ka wansai. ¹³ An kain ka wansai, u isai atoni a ne, aku u dangasai kupa n ama a re a asuvu a le, u isa le asuki. ¹⁴ Alya Simo (uza da u isai Bituru) n utoku u ne Andurawu n Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu. ¹⁵ U dangasa ta dem Matiyo, n Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti. ¹⁶ U dangasai kpam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza da u tuwai u neke yi.

*Yesu yanka ta ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)*

¹⁷ Aku u gidalai ka'olo n ele, u shamgbai a asu u da wari kateshe. Kakuma ka atoni a ne, n kakuma ka ama ushani a tuwai panaka yi, tsara a tanasa le. A wutusa i uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza da a'ari a Taya n Sida u unu u kushiva. ¹⁸ N aza da ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tanasa le. ¹⁹ Gba ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusa ta a asuvu a ne, u tanasa le gba le.

*Unu u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)*

²⁰ Aku Yesu gadigbai kaci ka ne, u wefelei atoni a ne, u danai: “Eda aza a unu u shinga a da, eda aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashila tsu de tsa. ²¹ Eda aza a unu u shinga a da, eda aza da ya yan kambulu gogo-na, kpaci a ka cuwatangu da ta. Eda aza a unu u shinga a da, eda aza da ya sa gogo-na, kpaci ya dosuso ta. ²² Eda aza a unu u shinga da, a'ayin a da ama a 'yuwan da, a wutukpa da a asuvu a le, a wisha da, a panai icadi i de adama a va Maku ma Vuma.

²³ “Pelei a kain ki, i radugusu n mazanga, kpaci katsupi ka malen ma manyan ma de ka ta ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai nsumate.

²⁴ “Shegai ter de eda aza a utsari, kpaci i wusha de upana u kayanyan u de. ²⁵ Ter de, eda aza da i'ari n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwa ta i yain kambulu. Ter de, eda aza da ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba ta katsuma, kpam i sai. ²⁶ Ter de, eda aza da ama a ka cikpalasa, kpaci nala dem akaya a le a cikpalasai nsumate n ka'an.”

*Ciga atokulalu a vunu
(Matiyu 5:38-48; Matiyo 7:12)*

²⁷ Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko da, eda aza da ya panaka mu, i cigi atokulalu a de, i yanka aza da a 'yuwan da ukuna u shinga. ²⁸ I zuwuka aza da a ka wishisa da unu u shinga. Aza da a ka kovo da kpam i yanka le kavasu. ²⁹ Uza da u 6asa vu a kagbaguzu ka te, kpatalaka yi ka ire ki. Uza da u wusa vu kunya, kotsu vu bishinka yi matogo ma vunu wa. ³⁰ Gba uza da baci u folo vu ili, vu naka yi. Uza da baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa. ³¹ Yankai ama tyoku da ya ciga a yanka da.

³² “Aza da a ka ciga da alyai baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka ya tsara? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga ta aza da a ka ciga le. ³³ Aza da baci a ka yansa ka da ukuna u shinga a da baci ya yanka ukuna u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem nala a ka yansa. ³⁴ Kpam aza da baci i wenei a ka tuwa a tsupa da a da baci ya naka akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ari n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu naka ta aza a unyushi u cingi akopi, tsara a tsupa le dere. ³⁵ Shegai i cigi atokulalu a de, i yanka le ukuna u shinga. Nakai akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa da wa. Katsupi ka malen ma manyan ma de kpam ka yan ta

ushani. Ya woko tã kparam mmuku n Kashilã ka Zuba, kpaci eyi uza u ukuna u shinga u ða a asu u aza ða bawu a tsu cikpa n aza a cingi. ³⁶ I woko aza a asuvayali, tyoku ða Tata u ðe wari uza u asuvayali.”

*Kotsu i taðanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)*

³⁷ Yesu doki u danai, “Kotsu i taðanku uza unyushi wa, adama a ða a ka taðanku ðã dem. I kidãga uza ugana wa, adama a ða a ka kidãga ðã dem. I cimbusã unyushi u ða a yanka ðã, kotsu a cimbusukã ðã dem. ³⁸ Nakã, kotsu a naã ðã dem: kakundatsu ka shinga ka a shadangi, a sovono, a colukpoi hal ka wotsongusu. Aku a tsunku ðã a matogo. Kakundatsu ka i kundunki ka a ka kundunku ðã.”

³⁹ U yanka le agisani a roku u danai, “Karumbã ka fuðã ka rono utoku u ne karumbã? Ama a re a le gbã she a rukpã a kaðakã wa? ⁴⁰ Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza ða baci a wenishikei mai, she u woko tyoku u kawenishiki ka ne.

⁴¹ “Nðya i zuwai wa wundaya macuku ma kenukulu ma mari a keshi ka utoku u vunu, aku vu kpãði ukirana n kagbukulu ka kari a keshi ka vunu? ⁴² Niðã wa fuðã vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u va, ašakã n takpa vu macuku ma mari a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kari a keshi ka vunu wa? Avu uza maci u kaðan, gitã ve vu takpa kagbukulu ka kari a keshi ka vunu, aku vu wene mai tyoku ða va takpa macuku ma mari a keshi ka utoku u vunu.”

*Maðanga n ilimaci i ne
(Matiyu 7:16-20; Matiyo 12:33-35)*

⁴³ Yesu doki u danai, “Maðanga ma shinga ma la ma ma matsa ilimaci i cingi wa, maðanga ma cingi ma tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa. ⁴⁴ Kpaci maðanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kparam cinwi a kaworo wa. ⁴⁵ Vuma u maci u tsu wutukpã tã ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpã ili i cingi. Kpaci ili i ushani i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa.”

*Amai a a'uwa ama a re
(Matiyu 7:24-27)*

⁴⁶ Yesu doki u danai, “Adama a iyen a ða ya isa mu ‘Asheku, Asheku,’ kparam ya yan tani ili i'ya n tonuko ðã i yain wa? ⁴⁷ Gbã uza ða baci u tuwã ara va, wa panãka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike ðã tã ucun u ne. ⁴⁸ Wã tã tyoku u uza ða wa ma kuwa, u gavã lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi a katali ka upeti. An agatã a wayai, mini ma agatã ma lapai ubana a kuwa ki. Shegai ma gbãðã ka wa, kpaci a ma tã ka mai. ⁴⁹ Shegai uza ða u panai kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wã tã tyoku u uza ða u mai kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a ða mini ma agatã ma lapai ka, kute-kute aku ku rukpã ku yuruwai yukuyuku.”

7

*Upityanangu u katigi
(Matiyu 8:5-13)*

¹ An Yesu kotsoi udansa ukuna u ða wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u uwai a Kafarnahum. ² A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza ða kagbashi ka ne kari a unã u ukpã, kparam wa ciga yi wa wa. ³ An u panai ukuna u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwã u tanasãka yi kagbashi ka ne. ⁴ A'ayin a ða a rawai ara ne, a folo yi cika, a ða, “Vuma u na u rawa tã vu yanka yi ili i na yi. ⁵ Kpaci wa ciga tã ukuna u tsunu, hal u maka tsu kagata ka Kashila.” ⁶ An u panai nala, u lazai kaðolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko yi, “Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwã a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa va uwa a kuwa ku va wa. ⁷ Nala kparam n wenei n ratsa n tuwã a asu u ða wari wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tanã tã. ⁸ N reve tã nala kpaci mpa vuma ða wari a kere ka ucira ka, kparam ma tã n asoje a kere ka va. N tsu tonuko tã uza u na, ‘Wala,’ aku tani u wala. N tonuko uza u niðe, ‘Tuwã,’ aku tani u tuwã. N tonuko kagbashi ka va, ‘Yan naha,’ aku tani u yain.”

⁹ An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yiralãkpã i kondoi kakumã ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ðã, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa.” ¹⁰ An aza ða a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tanã ðe.

Yesu 'yangasã maku ma marãna

¹¹ An a tsarã a ðarãkpã kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim. Aku atoni a ne n kakumã ka ama ka banai kaðolo n eyi. ¹² An u yain evu n utsutsu u ilyuci vi, u wenei a

cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpm maraṅa ma. Ama a ilyuci yi ushani a'a ṭa kaḅolo n maraṅa mi. ¹³ An Asheku a wene yi, asuvayali a kaṅa yi, u tonuko yi, "Sā wa."

¹⁴ Aku u raḅai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza ḁa a cangai i'ya vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, "Kalobo, n da vu 'yanga.'" ¹⁵ Kakushe ki ka 'yanga ka dusuki ka kaṅai kadyanshi. Aku Yesu naḁa yi mma u ne.

¹⁶ Gḅa le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashilā a ka dansa, "Matsumate ma pige ma wuṭa ḁe a asuvu a tsunu. Kpm Kashilā ka tuwā ḁe ka ḅanga ama a ne." ¹⁷ Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gḅa uyamba u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u ḁa.

Yesu n Yahaya Kalyuḅugi
(*Matiyu 11:2-19*)

¹⁸ A'ari pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gḅa ukuna u Yesu. ¹⁹ Aku Yahaya isaḁi atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, "Ada uza ḁa wa tuwā vi, ko tsu vana uza roku?"

²⁰ An ama yi a tuwā ara Yesu, a tonuko yi, "Yahaya Kalyuḅugi ḁa u suku tsu ara vunu, u ḁa, 'Ada va tuwā vi, ko tsu vana uza roku?'"

²¹ A'ayin a nala yi tani, Yesu ṭaṅaṣa ṭa ama ushani aza a mḅala icun kau-kau n aza a ityoni i cingi. Kpm arumbā ushani a wene ṭa asu. ²² Yesu wushunku le, "Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumbā a wene ṭa asu, awunu a wala ṭa, nkutu n ṭaṅa ṭa, agulani a pana ṭa, akushe a 'yanga ṭa n uma. A yanka ṭa aza a unambi kuḁari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ I tonuko yi kpm, 'Uza ḁa baci bawu u ṭaḁṭsaḁi adama a va, uza u una u shinga u ḁa.'" "

²⁴ An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kaṅai uyanka ama kadyanshi ka Yahaya, "An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a ḁa uwule u tsu purusa a asu u ḁa baci dem u lapanai, ko iyen? ²⁵ Ko vuma ḁa u ukai aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'eḅile a ngono a ḁa aza ḁa a ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ari, shegai a kakamba wa. ²⁶ Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpm u la ṭa matsumate. ²⁷ Yahaya ḁa gai Tagarāḁa u Kashilā wa ḁansaḁa vi, an a danai, 'Ma suku ṭa katsumate ka va a kapala ka vunu, uza ḁa wa lapuluka vu ure.' ²⁸ N tonuko ḁa gḅa a asuvu a ama ḁa aka a matsai, uza wā la u la yi wa. Shegai gḅa n nala, uza u kenukulu gḅa a asuvu a tsugono tsu Kashilā u la yi ṭa."

²⁹ (An ama, hal gḅam n awushi a utafa a ḁa a'ari pini a panai nala, a wushuki an uyan u ukuna u Kashilā u ḁa ili i maci. An u wokoi a wushuki Yahaya lyuḅugusu le. ³⁰ Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya Kashilā ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyuḅugusu le.)

³¹ Yesu danai, "N iyen i'ya ma ratsanaḁa ama a gogo-na? Ndyā wā a rotsoi? ³² Iacun yi mmuku n ḁa maḁi a kuden ndishi, n a ikamgbani ḁa a'ari. N a dani, 'Tsu fulāḁa ḁa ṭa ugbali u mazanga, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa u ukpa, shegai i sa wa.'

³³ "Kpaci Yahaya Kalyuḅugi tuwā u laḁa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, 'Wā ṭa n ityoni i cingi.' ³⁴ An mpa Maku ma Vumaḁ ma lya ṅa n soyi, aku i danai, 'Kalyai ka n kasoi, kpm kaje ka aza a uwusha utafa n aza a unyushi u cingi ka.' ³⁵ Shegai ama a ka wene ṭa tyoku ḁa ugboji u Kashilā wari mai a asu u aza ḁa a ka tono yi."

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

³⁶ Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u banai a dusuki ulya u ilikulya vi. ³⁷ Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u panai a ḁa aya pini ḁe wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi majuju ma shinga ma a shadangi n manivi ma magulani ma ikebe cika. ³⁸ U kuḁangi a a'ene a Yesu wa sa, aku u rekpiḁhei a'ene yi n meshi, u yansasai ma n kenji ka ne. U rongoi a uwobuso a'ene yi, aku u tsunki a ḁa manivi mi.

³⁹ Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala, u danai a katakasuvu ka ne, "A ḁa baci vuma u na matsumate ma, wari wa reve ṭa ko ucun u uka u eni u ḁa wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi u ḁa."

⁴⁰ Yesu wushunku yi, "Simo, ma ṭa n ili i'ya ma tonuko vu."

U wushuki, "Kawenishiki, tonuko mu."

⁴¹ Yesu danai, "Vuma roku u ḁa u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani amangarenkupa. ⁴² Ama a re a le gḅa a tsara ikebe i utsupuka wa. Adama a nala u tonuko le a asaṅa n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?"

⁴³ U wushuki, "A uwene u va, uza ḁa kutan ku ne ku lai ushani."

Yesu danai, "Vu wushuku ṭa mai."

ḁ 7:27 Mal. 3:1. * 7:41 Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ṭa "ikebe i azurufa 500." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uḅanga.

⁴⁴ U yiraḷakpai a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunuu, vu ne mu mini ma ma ɓacangusu a'ene a va wa, shegai eyi ɓacangusu mu a da de n meshi ma ne. U yansaasai a da kpan n kenji ka ne. ⁴⁵ Vu ryabusa mu n uwambatsa wa, shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunuu, u asaḳa uwoboosoo a'ene a va wa. ⁴⁶ Vu tsunku kaci ka va manivi wa, shegai eyi tani manivi ma magulani ma u tsunki a'ene a va. ⁴⁷ Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuka yi de unyushi u cingi u ushani u ne, kpaci u wenike ta uciga u pige. Uza da baci a cimbusukai kenu, uciga u kenu u da u wenikei.”

⁴⁸ Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuka vu de unyushi u cingi u vunuu.”

⁴⁹ Aza da a'ari pini a asu u ulya ilikulya kaɓolo n eyi vi, a gitai udansa a atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u da naha, hal wa cimbusuka uza unyushi u cingi?”

⁵⁰ U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunuu, u wauwa vu de. Wala ili i vunuu.”

8

Aka a roku a da a tonoi Yesu

¹ A ɓaraḳpa wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan kadyanshi ka tsugono tsu Kashila. Kupanamereɗ vi a'a ta kaɓolo n eyi, ² n aka a roku aza da a pecei n ityoni i cingi na mɓala n le kpan. Asuvu a le alya Meri, uza da a ka isa Magadaliya, uza da a wutukpai ityoni i cingi i shindere a asuvu a ne. ³ Yuwana uka u Kuza (uza da wari kaɓangi ka Hiridu), n Suzana dem a tono yi ta, kaɓolo pini n aka a roku ushani. Gba aka a na yi a ɓanga le ta n ili i kukere i le.

Agisani a uza da u wacangusi icun

(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

⁴ An kakuma ka ama ka ɓolongi, ama a'ari u tuwusa ara Yesu ilyuci ilyuci. Aku u tonuko le agisani, ⁵ “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a da wari a wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusai a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpan n kaɗasai. ⁶ I roku kpan i rukpai a atali. An i wutaɗi aku i ekpei, kpaci kutanu ka pini wa. ⁷ I roku kpan i rukpai a awana. An a gbonguroi kaɓolo, awana yi a sapusai i'ya. ⁸ I roku kpan i rukpai a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku da a cei.”

An u danai nala, aku u 'yangaasai kalagatsu, u danai, “Gba uza da wari n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

⁹ Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. ¹⁰ Aku u danai, “Eɗa a wushunku da ta i reve ukuna u da wari a asuvu a tsugono tsu Kashila. Shegai aza da a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku da wari ukorongi, ¹¹ A uwene a ka wene ta, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpan a ka pana ta, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.”

Yesu wutukpai kalen ka agisani ki

(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

¹¹ “Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashila u da. ¹² Icun i'ya i rukpai a ure, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. Aku Kalapani ka wusai u da a atakasuvu a le, tsara a pityanangu n Kashila a tsara iwauwi wa. ¹³ I atali yi tani, alya aza da a pana baci ukuna vi, aku a wushi u da n ipeli, shegai a'a n alu wa. A ɓaraḳpa n uwushuku wa, an a'ayin a ukondo a tuwai, aku a lazai a rukpai. ¹⁴ I'ya i rukpai a asuvu a awana tani, alya aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. An a yain a'ayin kenu, aku kadambula ka likimba, n utsari, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala le, hal a kpaɗai uyan ili i maci. ¹⁵ I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a maci, aza da a panai ukuna u tsugono tsu Kashila vi. A kanaɗi u da gbam-gbam a atakasuvu a le, a kawunki n u da pini, a gbonguroi, a nakaɗi mmuku.”

Macikalukimbi n kabelu

(Marku 4:21-25)

¹⁶ Yesu doki u danai, “Uza wa la wa sapa macikalukimbi n kabelu wa, ko kpan u zuwa ma a kere ka ivampatsu wa. Shegai u zuwa ma a kashampatsu ka ne, adama a aza da a ka uwa a wene katyashi. ¹⁷ I'ya baci dem i'ari usokongi, a ka kpaɗa i'ya uwutukpa wa. Ukuna wa kpan la u da wa kpaɗa u wuta a kateshe wa. ¹⁸ Kiranai n i'ya ya pana. Uza da wari n ili, aya a tsu doku. Uza da bawu wari n ili, maku ma ili ma wa wundya wari n ma vi, a ka wusa yi ta i'ya.”

*Mma n a'angu Yesu**(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)*

¹⁹ Mma n a'angu Yesu a tuwaj a asu u ne, shegai a fuda a rawa a asu u ne wa, adama a kakuma. ²⁰ Aku a tonuko yi, "Mma u vunū n a'angu a vunū alya de kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu."

²¹ U wushunku le, "Aza da a tsu pana kadyanshi ka Kashila a kirana n ka, alya mma u va n a'angu a va."

*Yesu vakunki abali**(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)*

²² Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, "Tsu pasamgbana i upashi u nide." Aku a uwai a kpatsu ki a lazai. ²³ A'ari a asuvu a nwalu, aku alavu a pura yi. Uwule n abali a 'yangai a kushiva ki. Kpatsu ku le ku gitai ushadangu n mini, hal ka shumbugu.

²⁴ A banai a ba a 'yangasa yi a danai, "Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu de!"

U 'yangai, u baranai uwule vi n abali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri. ²⁵ Pini nala, u wece le, "Nte upityanangu u de?"

A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, "Ya kumbu na vi, hal u tsu barana uwule n abali, hal a panaka yi?"

*Yesu tanasai uza u ityoni i cingi**(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)*

²⁶ Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u da wari a upashi u Kushiva ku Galili. ²⁷ N uwuta u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku, uza u ilyuci vi, u tuwai u gawunsai n eyi. U barakpa ta u uka aminya wa kpam u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. ²⁸ An u wenei Yesu, u rukpai a kapala ka ne, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, "Nda i birika vu na mpa, Yesu Maku ma Kashila ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa." ²⁹ Dana da u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu barana ta ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi ta a'ayin ushani. A tsu kana yi ta a sira n ikani n irim, aku u kifasa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.

³⁰ Yesu wece yi, "Nda kala ka vunū?"

U danai, "Katam," kpaci ityoni i cingi i'a ta ushani a asuvu a ne. ³¹ Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kadaka ka bawu kari n utyoku wa.

³² A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u da pini wa lina a kagalala ka masasa. Aku a folo yi u asaka le a uwa a asuvu a le, aku u asaka le tani a uwa. ³³ Ityoni i cingi yi i wuta a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidala n ilyadi she a kushiva, a kuwai pini a mini mi.

³⁴ An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitai, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. ³⁵ Ama ushani a tuwai a wene ukuna u da u gitai. An a tuwai a asu u Yesu, aku a cinai uza da ityoni i cingi i wuta ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka ta aminya, kpam n ugboji u ne. Aku a panai uwonvo. ³⁶ Aza da a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku da a tanasai uza u ityoni i cingi vi. ³⁷ Gba aza a uongu u uyamba u Garasa a folo Yesu u asanka le a asu vi. Kpaci uwonvo u kana le ta cika.

An u uwai a kpatsu ki wa laza, ³⁸ uza da ityoni i cingi i wuta yi vi, u folo yi u asaka yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, ³⁹ "Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u da Kashila ka yanka vu." Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

*Utanasai u makere ma Jayiru n uka u mpasa**(Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)*

⁴⁰ An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushiva vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'ari a uvana. ⁴¹ Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashila. U kudangi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, ⁴² adama a maku ma makere ma ne ma mari a unu u ukpa. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, wa ta n ayen evu n kupa n a re.

An Yesu wari a nwalu, shegai kakuma ka ama kari yi a umatsa. ⁴³ Aku uka roku, uza da u yain ayen kupa n a re n mabala ma ulala u mpasa. [U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma.]* Shegai ko uza u fuda u tanasa yi wa. ⁴⁴ U raba i a kucina ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n asaka ulala.

⁴⁵ Aku Yesu danai, "Ya sawa mu?"

An ama yi gba a nanai, Bituru danai, "Uzakuwa, kakuma ka ama ka ka yain ushani ka gebishe vu."

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Luka a kalatsa ta udani u "U wunai gba i'ya wari n i'ya a asu u aguma."

⁴⁶ Shegai u danai, “A sawa mu ƿa. Kpaci n pana ƿa ucira u wutaɪ a asuvu a va.”

⁴⁷ An uka vi u wenei wari n tyoku da wa kpawan wa, aku u raɓai evu, n u jeki ikyamba. U kuɗangi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gba ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku da kpam u ƿanaɪ kute-kute. ⁴⁸ Yesu tonuko yi, “Maku ma va, upityanangu u wunu u ƿanaɪa vu de, wala ili i wunu mai.”

⁴⁹ Eyi pini a kadyanɓi, aku uza roku u wutaɪ a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashila ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwa de, kotsu vu damgbaraɓa kawenishiki ki kpam wa.”

⁵⁰ An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa ƿana ƿa.”

⁵¹ An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kaɓolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi na mma u ne. ⁵² Shegai gba a'ari a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpa u makere mi. Yesu danai, “Asakaɓi kushen, kuwa da u kuwai wa, alavu a da yi.”

⁵³ Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwa de. ⁵⁴ U kanaɓi kukere ku makere ki, u 'yangaɓi kalagatsu, u danai, “Makere, 'yanga.” ⁵⁵ Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yangaɓi. Aku u danai a ne yi ilikulya. ⁵⁶ Tata u ne na mma u ne a yain majiyan. Shegai u ɓarana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitai wa.

9

Yesu suki Kupanamere vi

(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)

¹ Kain ka te, Yesu isaɓi Kupanamere vi, aku u naka le gba ucira u da a ka fuda a wutukpa ityoni i cingi, a ƿanaɪa kpam mɓala icun kau-kau. ² Aku u suku le a ba a yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila, a ƿanaɪa kpam aza a mɓala. ³ U tonuko le kpam, “I bidya ili adama a nwalu n de wa, ko kalangu, ko katsan, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa. ⁴ Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a da ya asakaɓi ilyuci yi. ⁵ Ama yi a wusha da baci wa, a'ayin a da baci ya wuta a ilyuci yi i kapaɓa kabuta ka a'ene a de, * kotsu u woko iryoci i'ya i wutaɪ uwule u le.” ⁶ A 'yangaɓi a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuɓari n a ƿanaɪa ama ko nte wa.

Ukpa u Yahaya Kalyuɓugi

(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)

⁷ A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya da 'yangaɓi a ukpa. ⁸ Aza roku a danai Iliya da gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangaɓi a ukpa. ⁹ Hiridu danai, “N kida ƿa kaci ka Yahaya. Ya kumbu mari a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

¹⁰ An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gba ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isaɓi Besaida. ¹¹ Shegai an kakuma ka ama ki ka revei a asu u da wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanɓi ka tsugono tsu Kashila, u ƿanaɪa aza a mɓala.

¹² An kaara ka ciga urukpa, aku Kupanamere vi a tuwai ara ne a danai, “Tutsuku kakuma ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u da tsari vi uza wa pini wa.”

¹³ U tonuko le, “Eda naka le ili i'ya a ka lya.”

Aku a wushuki, “Ili i'ya tsari n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilaka le ilikulya.” ¹⁴ (Kpaci ama evu n azu a tawun a da a'ari a asu vi a'ali.)

U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu aɓolo aɓolo, kaɓolo dem evu n ama amangarenkupa.” ¹⁵ A yain tani nala, a zuwai ama yi gba a dusukusi. ¹⁶ Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gadɓgai kaci ka ne a zuba, u cikpai Kashila. Pini nala, u jibamgbanasaɓi i'ya u nakaɓi atoni a ne a pecike kakuma ka ama ki. ¹⁷ Gba le a cuwusaɓi, aku a cirangi abuwu i iburodi yi hal mbana kupa na n re.

Kadyanɓi ka Bituru a kaci ka Yesu

(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)

¹⁸ Kain ka te, an Yesu wa yan kvasu utyoku u ne, atoni a ne a'ari evu n eyi, aku u wece le, “Ya ama a ka dansa mari?”

¹⁹ A wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuɓugi da, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yangaɓi a ukpa.”

* 9:5 Kapaɓa da a kapaɓaɓi kabuta ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gba ili i asu yi, hal n kabutaɓi ki dem.

²⁰ U wece le, “Edā tani ya ya dansa m̄ari?”

Aku Bituru wushuki, “Avu Kawauwi ka, uza dā Kashilā ka suki.” ²¹ U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

*Yesu danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)*

²² Pini nala, Yesu Iyai kapala n kadyanshi, “U kaṅa t̄a Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n adarakpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yanga a ukpa.”

²³ U tonuko le gba, “Uza dā baci wa ciga u tonu mu, u kaṅa t̄a u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandambani ma ne kain dem u tonu mu. ²⁴ Uza dā baci wa kirana n uma u ne, wa namba t̄a u dā. Shegai uza dā baci u naṅai uma u ne adama a va, wa wauwa t̄a u dā. ²⁵ Nte kalen ka vuma wa tsarā likimba gba, aku u namba uma u ne? ²⁶ Gbā uza dā baci u panai uwono u va n kadyanshi ka va, mpa Maku ma Vuma ma pana t̄a uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu va n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba.” ²⁷ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko dā, aza roku a dā pini na vi kushani aza dā bawu a ka kuwa, she a wene tsugono tsu Kashilā.”

*Uyansaka u Yesu
(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)*

²⁸ Evu n a'ayin kullā a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kaḅolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kavasus. ²⁹ Wari a uyan kavasus, aku upetiwa'eshi u ne u yansakai. Aminya a ne a waramai pun a ka laḁa. ³⁰ Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. ³¹ Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpa u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashilā ka suku yi i'ya la vi. ³² Bituru n aza dā a'ari kaḅolo n eyi, alavu a purā le. An a rikpanakai a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a dā a'ari kaḅolo n eyi vi. ³³ An ama yi a ka laza a asaka yi, aku Bituru tonuko yi, “Uzakuwu, u lobono t̄a tsari pini na. Asaka tsu yain atani a kavasus a tatsu, ka te ka vunū, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya.” U reve tani ili i'ya wa tonu wa.

³⁴ Tyoku da wari a kadyanshi, kalishi ka kimba le, aku uwonvo u kaṅa le cika. ³⁵ Kalagatsus ka wutai pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma va ma n dangasai ma na vi, panaka ni.” ³⁶ An kalagatsus ki ka kotsos kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a dā a wenei ukuna u nala vi, a pada t̄a bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

*Yesu tanqasai maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)*

³⁷ An kain ka wansai, cina a cipā de a masasa mi, kakuma ka ama ka cina yi. ³⁸ Uza roku u isa yi pini a kakuma ki, u danai, “Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma va n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. ³⁹ Ityoni i cingi i tsu kumba yi t̄a, aku u sala bawu kagitā. I tsu zuwa t̄a ikyamba i ne i rongo uje hal unā u ne u rongo kapufu. I tsu asaka yi wa, she a'ayin a dā i kparasa yi cika. ⁴⁰ N foloi atoni a vunū a wutukpa i'ya, shegai a kpadai.”

⁴¹ Yesu wushuki, “Edā ama a a'ayin a na, aza a ukpada u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere dā ma rongo n adā nā n kawunki n adā?” U tonuko vuma vi, “Tuko maku mi na.”

⁴² An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu baranai ityoni i cingi yi, aku u tanqasai maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. ⁴³ Gbā le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashilā.

*Yesu doku danai ukuna u ukpa u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)*

An ama a'ari a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, ⁴⁴ “Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko dā: a ka neke t̄a Maku ma Vuma a akere a ama a cingi.” ⁴⁵ Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u dā, tsarā a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u dā a ka wece yi ukuna vi.

*Ya wa woko uzapige?
(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)*

⁴⁶ Kananambani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza dā wa woko uzapige a mere ma le. ⁴⁷ Shegai an Yesu reve ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaḅon ka ne. ⁴⁸ U tonuko le, “Gbā uza dā baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka va, mpa u wushai. Kpam uza dā baci dem u wusha mu, uza dā u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a de gba, aya uzapige.”

⁴⁹ Yahaya danai, “Uzapige, tsu wene t̄a uza roku wa wutukpusa ityoni i cingi n kala ka vunū, aṅsu tani tsu bishinka yi, kpaci wā a asuvu a tsunu wa.”

⁵⁰ Shegai Yesu tonuko yi, “Bishinka ni wa. Gba uza da baci bawu wa yan tsilala n aḍa, uza u de u da.”

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

⁵¹ An a'ayin a da a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. ⁵² U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza da a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsara a foḅuso urawa u ne. ⁵³ Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima da wa bana vi. ⁵⁴ An atoni a ne aza da a ka isa Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, “Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwa a lya le?” ⁵⁵ Shegai u yiraḷakpai u ɓarana le. ⁵⁶ Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza da a ka ciga a toni Yesu
(*Matiyu 8:19-22*)

⁵⁷ Tyoku da a'ari a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, “Ma tono vu ta a asu u da dem va bana.”

⁵⁸ U tonuko yi, “Iryanji i'a ta n a'ele a le, nnu kpmam ta n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma ma n asu u nvain wa.”

⁵⁹ U tonukoi vuma roku, “Tono mu.”

Vuma vi u tonuko yi, “Asheku, asaḳa ve n ba n cidangu tata u va.”

⁶⁰ Yesu tonuko yi, “Asaḳa akushe a cidangu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashila.”

⁶¹ Uza roku kpmam u tonuko yi, “Asheku, ma tono vu ta, shegai asaḳa ve n ba n tonuko aza a kuwa a va.”

⁶² Yesu tonuko yi, “Uza da baci dem u kana maberu ma anaka, aku u webelele kucina, u rasta u yain manyan a tsugono tsu Kashila wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

¹ An nala u wurai, Yesu dangasai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re. * A lasa yi urawa a asu u da dem wa ciga u bana. ² U tonuko le, “Manyan ma ukapa ma ta ushani, shegai ayain a manyan yi kenu da a'ari. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. ³ Walai, n suku da ta tyoku u mmuku ma ncon a mere ma nleweni. ⁴ Kotsu i bidya makpakata ma ikebe wa, ko katsan, ko akpata a roku wa. Kpmam kotsu i shamba idyani i bululu n uza a ure wa.

⁵ “Kuwa ka baci dem i uwai i gita i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’ ⁶ Uza u ndishi n shinga wa baci pini a kuwa ki, wa wusha ta n da. Wa tani baci pini wa, ma gono ta ara de. ⁷ I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a naka da, kpaci kayain ka manyan ka gan ta ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavadasa a'uwa wa.

⁸ “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha da, i lyai i soi i'ya a naka da. ⁹ I tanasa aza a mɓala a da a'ari pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashila tsa ta evu n aḍa.’ ¹⁰ Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha da, i kyawan a ure dem n i dansi, ¹¹ ‘Ko kabuta ka ilyuci i de ka ka padarai a a'ene a tsunu, tsu kapatsaka da ka de. Shegai gba n nala, i reve tsugono tsu Kashila tsu yan de evu.’ ¹² N tonuko da, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gban ya yan ta shana n ilyuci i nala yi.”

Ilyuci i'ya i 'yuwain uwusha kadyanshi ki
(*Matiyu 11:20-24*)

¹³ Yesu doki u danai, “Ter de aza a Korasinu, ter de aza a Besaida. A'ari a da baci ukunosavu u da a yain a asuvu a de u da a yain a Taya n Sida, an a'ari a kpatala de caupa. A rongo ta n akashi u'tuki n a polusi kakomo, adama a katsuma ka lima. ¹⁴ Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka ta utsara ajebigi kapala n aḍa. ¹⁵ Aḍa kpmam aza a Kafarnahum 'yangasa da a ka 'yangasa da hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko da hal ubana a asu u ukpa u ama a cingi.

¹⁶ “Uza da panaka da, mpa u panakai. Uza da kpmam u 'yuwan da, mpa u 'yuwain. Uza da u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza da u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(*Matiyu 11:25-27; Matiyo 13:16-17*)

¹⁷ Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panaka tsu, adama a kala ka vunu.”

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta “70.”

¹⁸ U tonuko le, “N wene t̄a Kanangasi† ka wut̄ai a zuba ka rukpai tyoku u ulada. ¹⁹ U da na n n̄aka d̄a ucira u udeshe a'ali n adaḅu, kpm̄ i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'ya la i'ya ya ne d̄a us̄an wa. ²⁰ Gb̄a n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i pan̄aka d̄a wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a d̄e a zuba.”

²¹ A'ayin a nala yi, Yesu yan t̄a ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu t̄a, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpm̄i vu sokongu t̄a ukuna u na vi a asu u arevi n aza d̄a a rotsongusi. Vu todugboi u d̄a a asu u aza d̄a bawu a revei ili. Kpm̄i nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

²² “Gb̄a ili, Tata u v̄a n̄aka mu i'ya d̄e. Uza w̄a tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza w̄a kpm̄i la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpm̄i aza d̄a Maku mi ma cigai u wenike.”

²³ Aku u kpatalai u weḅelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a un̄a u shinga a d̄a a'eshi a d̄a a wenei ili i shinga i'ya i wenei. ²⁴ N tonuko d̄a, ntsumate n̄a ngono ushani aza d̄a a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpm̄i ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

²⁵ Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yangai kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsar̄a uma u d̄a bawu w̄ari n utyoku?”

²⁶ Yesu tonuko yi, “Ndy a i'ari a asuvu a Mele? Nida vu tsu yan i'ya Kaneshi?”

²⁷ Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashila ka vun̄u n katakasuvu ka vun̄u, n uma u vun̄u gb̄a. Vu cigi yi n ucira u vun̄u n kakiri ka vun̄u gb̄a. Vu cigi kpm̄i uza u karen u vun̄u tyoku d̄a va ciga kaci ka vun̄u.” ◊

²⁸ Yesu tonuko yi, “Vu wushuku t̄a mai. Yansa nala, va tsar̄a t̄a uma.” ◊

²⁹ Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u va?”

³⁰ Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u d̄a u 'yangai a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magalaka a k̄angu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a as̄aka yi a un̄a u ukpa. ³¹ Pini nala, kaḅar̄akpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi i lazai ili i ne. ³² Nala kpm̄i uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi i lazai u as̄aka yi. ³³ A'ari pini uza u Samariya u roku u wut̄ai nwalu u rawai pini a asu u d̄a w̄ari vi, an u wene yi, aku asuvayali a k̄ana yi. ³⁴ U banai pini a asu u vuma vi, u sir̄asa yi a asu u d̄a u tsar̄as̄ai us̄an vi, u tsungusu yi manivi n mini ma aguma. Aku u tadangu yi a zuba u makparayi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kirana n eyi. ³⁵ An kain ka wansai, u bidyayi ikebe i azurufa i re,† u n̄akai uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gb̄a i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu t̄a.’

³⁶ “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei w̄ari uza u karen u vuma d̄a aza a magalaka a lapai vi?”

³⁷ Aku u danai, “Uza d̄a u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

³⁸ An Yesu n atoni a ne a'ari a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipuka yi a kuwa ku ne. ³⁹ W̄a t̄a n utaku, uza u kala Meri uza d̄a u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne. ⁴⁰ Shegai Marta afoḅi a pur̄a yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u v̄a u as̄aka mu ma yan manyan utyoku u v̄a wa? Tonuko yi u tuwa u ḅanga mu wawa.”

⁴¹ Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula t̄a, kpm̄i va dambula a kaci ka ili ushani. ⁴² Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri d̄angasa t̄a ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kavasu (Matiyu 6:9-13; Matiyu 7:7-11)

¹ Kain ka te, Yesu wa yan kavasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kavasu tyoku d̄a Yahaya wenishike atoni a ne.”

² U tonuko le, “Ya yan baci kavasu, i dana, ‘Tata, a n̄aka kala ka vun̄u t̄supige, tsugono tsu vun̄u tsu tuwa. ³ Ne tsu kain dem ilikulya. ⁴ Cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu, kpm̄i at̄su n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusuka t̄a aza d̄a a nusuka tsu. Kpm̄i kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*

† **10:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◊ **10:27** U.M.I. 6:5; Adkp. 19:18. ◊ **10:28** Adkp. 18:5.

‡ **10:35** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḅanga. * **11:4** Kavasu ka tagar̄ada u Matiyo ka la t̄a ugadi.

⁵ U doki u tonuko le, “A dana uza u te de wa n kaje, aku u banai ara ne n kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka va, kopuku mu iburodi i tatsu. ⁶ Kaje ka va ka ka cipai nwalu gogo-na, kpmam ma n ili i'ya ma naka yi u lyai wa.’

⁷ “Aku u wushuku eyi pini de a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarasa mu wa, n gbagirya de utsutsu u kuwa vi. Mpa na mmuku n va tsu vaku de, ma fuda ma 'yanga ma naka vu ili wa.’ ⁸ Asaka n tonuko da, ko wa 'yanga baci wa naka yi ili an wari kaje ka ne wa, wa 'yanga ta wa naka yi gba ili i'ya wa ciga, adama a umatsa u da u matsai.

⁹ “Kpam n tonuko da, rongoi ufolo, a ka ne da ta. Rongoi ubolo, ya tsara ta. Kudusai utsutsu, a ka giduwunka da ta. ¹⁰ Uza da baci dem u foloi, a ka ne yi ta. Kpam uza da baci dem u boloi, u tsu tsara ta. A tsu giduwunka ta uza da baci dem u kudai utsutsu.

¹¹ “Tata u eni u da a asuvu a de maku ma ne ma [folo yi burodi aku u naka yi katali?][†] Ko kpmam u foli yi kadan, aku u bidya kali u naka yi? ¹² Ko kpmam u foli yi kako, aku u bidya kuda bu u naka yi? ¹³ Eda ama a cingi i reve baci unaka mmuku n de ili i shinga, nala dem Tata u de uza da wari a zuba wa naka aza da a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu

(*Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27*)

¹⁴ Kain ka te, Yesu wa wutukpa ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi i wutai, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpmam a yain majiyan. ¹⁵ Shegai ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu[†] magono ma ityoni i cingi u da wa wutukpasa ityoni i cingi.” ¹⁶ Kpmam aza roku a ka kondoso yi, aku a boloi u wenike le iryoci i roku i zuba.

¹⁷ Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilakani, tsugono tsu nala tsa wacuwa ta. Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilakani, ka wacuwa ta. ¹⁸ Kanangasi[‡] ka pece baci kaci ka ne kure n u shilakani, nida tsugono tsu ne tsa yan tsu shamgba? N dana ta nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u da ma wutukpasa ityoni i cingi. ¹⁹ N ucira u Ba'alzabu u da baci ma wutukpasa ityoni i cingi, n ucira u eni u da wa kpmam atoni a de a ka wutukpasa le? Adama a nala a ka woko ta aza a afada a de. ²⁰ N ucira u Kashila u da baci ma wutukpasa ityoni i cingi, tsugono tsu Kashila tsu tuwa ta la vi ara de.

²¹ “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya tsara udukuyan u ne wa. ²² Shegai uza roku uza da u la yi ucira u 'yangasaka yi baci, hal u fudai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u pecei udukuyan u ne.

²³ “Uza da baci dem bawu wari ka bolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa. Uza da baci bawu u banga mu ucirangusu, uwacinsa u da yi.

Ugono u ityoni i cingi

(*Matiyu 12:43-45*)

²⁴ “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tono ta a asu u da bawu mini wari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono ta a asu u da n wutai.’ ²⁵ I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpmam a kalai ka, ²⁶ aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita unamgba.”

²⁷ Tyoku da wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a ka bolo ki u 'yangasai kalagatsu u danai, “Uza da u matsa vu kpmam u comuko vu uza u unu u shinga da.”

²⁸ U danai, “Unu u shinga u la ta uwoko a asu u aza da a panai kadyanshi ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa

(*Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12*)

²⁹ An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na ama a cingi a da. A ka bolo ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she iryoci i Inusa. ³⁰ Wata, tyoku da Inusa woko iryoci i aza a Niniba, nala dem Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. ³¹ Magono ma Sheba ma wari uka ma 'yanga ta kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci a mbari n likimba n da u wutai u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza da u lai Solomo aya naha. ³² Ama a Niniba a ka 'yanga ta kain ka afada n a sapunki unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a ku bari ku Inusa. Gogo-na uza da u lai Inusa aya naha.

Macikalum ma ikyamba

(*Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23*)

[†] 11:11 Akorongi a cau a ushani aza da a purai a tagarada u Luka a korongu ta, “U folo yi burodi, aku u naka yi katali?”

[‡] 11:18 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

³³ “Uza wa sapa macikalu u sokongu ma a asu u da a tsu sokongu ili wa, ko u kimbā ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka ne, tsarā ama da a ka uwa a wene katyashi. ³⁴ A'eshi a da macikalu ma ikyamba i vunū. A'eshi a vunū a lobono baci, ikyamba i vunū ya shadangu ta n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunū ya shadangu ta n karimbi. ³⁵ Weḗele ko katyashi ka vāri n ka vi karimbi ka. ³⁶ Adama a nala, ikyamba i vunū i shadangu baci n katyashi gba, bawu kaḗon ka ka kārī n karimbi. Gba ya woko ta katyashi, tyoku da macikalu ma tsu naḗa vu katyashi.”

Una u cingi u teli

(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

³⁷ An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. ³⁸ An Kafarishi ka wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.

³⁹ Asheku kḗam a tonuko yi, “Edā Afarishi i tsu za ta kuciḗa ku mako n ku kapara, shegai a asuvu a de i shadangu ta n kurura n tsicingi. ⁴⁰ Edā atengeshi! Uza da u yain kuciḗa ki, aya dem u yain asuvu yi wa? ⁴¹ Adama a nala, zaḗi asuvu yi a asu u uneshē aza a unambi ili i'ya i'ari n i'ya, kotsu a wulukpe da gba.

⁴² “Ter de Afarishi, kpaci i tsu naḗa ta Kashilā u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuan kau-kau, shegai i kpaḗai uyanka ama ili i'ya i'ari dere, kḗam i ciga Kashilā wa. U laka ta i'ari i yain u makorishi vi n u kagitā vi dem.

⁴³ “Ter de Afarishi, kpaci i la ta uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashilā. Kḗam ya ciga ama a rongō da udanasa a asuvu a kuden.

⁴⁴ “Ter de Afarishi, kpaci tyoku u asaun a da a yain bawu uza wa wene a da i'ari, a da ama a ka kpatsa bawu a revei.”

⁴⁵ Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”

⁴⁶ Yesu wushuki, “Ter de arevi a Mele, kpaci i tsu taḗangusuku ta ama ucanga u araji, kḗam i tsu zuwa ko majubu i dana ya ḗanga le wa.

⁴⁷ “Ter de, kpaci asaun a nsumate n da isheku i de i wunusai a da ya masaḗa ikali. ⁴⁸ U woko la vi de an i wushuki n manyan ma isheku i de. Kpaci alya a wunusa le, edā kḗam ya masa ikali a asaun a le. ⁴⁹ Ili i'ya i zuwai Kashilā a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le ta nsumate n asuki. A ka wuna ta aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’ ⁵⁰ Adama a nala a ka wecike ta mpasa ma nsumate n da a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagitā ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. ⁵¹ Ili i'ya i kḗnai a mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza da a wunai a mere ma asuḗarḗkpa n Asu u Uwulukpi. ⁵² Mayun n tonuko da, a ka kece ta n da a kaci ka ama a a'ayin a na.

⁵² “Ter de arevi a Mele, kpaci i bidyai makupunki ma ureve. Edā i uwa wa, kḗam i biḗinkai aza da a ka ciga u'uwa a uwa.”

⁵³ An u wuḗai pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gitā yi uraga, tsarā u dansa ili ushani. ⁵⁴ Kḗam a ka ciga a kḗnai yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kuḗari a kaci ka aza a maci a kaḗan

(Matiyu 10:26-27)

¹ Pini nala, an kakumā ka ama ka ḗolomḗbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitā u kpatalai a asu u atoni a ne, u ḗarana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wa ta n kusokongi ku gbani. ² Ili i'a la a kimbāi i'ya a ka kpaḗai ukupā wa, ili i'a la i'ya a sokonki i'ya a ka kpaḗai utodugbo wa. ³ Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana ta i'ya a katyashi. Kḗam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa ta dem i'ya a kateshe.

Uza da u gain a pana uwonvo

(Matiyu 10:28-31)

⁴ “Edā aḗe a va, n tonuko da ta, kotsu i pana uwonvo u ama da a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'a n ili i'ya a ka yan kḗam wa. ⁵ Shegai ma wenike da ta uza da u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza da u wuna baci, wa fuda wa vutala a asuvu a kaḗaka ka akina. Mayun n tonuko da, i pana yi uwonvo. ⁶ Ma wundya mberikele n tawun n da a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashilā ka asaḗa ko n ma te wa. ⁷ Gba kenji ka kaci ka de, ka ta a ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu de ubana a asu u Kashilā tsu la ta tsu mberikele ushani.

§ 11:51 Kondo kulu ku Kuwa ku Kashilā a makupki ma XX. * 12:1 Udani “kakumā ka ama ka wura ta azu a re (2,000)” u da Luka yankai manyan. † 12:6 Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḗanga.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu

(*Matiyu 10:32-33; Matiyu 12:32; Matiyu 10:19-20*)

⁸“N tonuko dā, gbā uza dā baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vā u dā a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana tā dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashilā eyi na katonika ka vā ka. ⁹Shegai uza dā baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi tā a kapala ka atsumate a zuba a Kashilā. ¹⁰Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusukā yi tā. Shegai uza dā baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusukā yi unyushi u ne wa.

¹¹“Kpam a banka dā baci a agata a Kashilā, ko a asu u ngono, ko asu u ukida u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i bāngā kaci ka dē wa. ¹²Kpaci Kulu Keri ka wenishike dā tā ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsari u dā bawu wari n ugboji

¹³Vuma roku a asuvu a kakumā ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u vā u peci ucanga u dā tata u tsunu u kuwāi u ašakāi vi nā mpa.”

¹⁴Yesu wushunku yi, “Uza vā, ya naḳā mu ucira u dā ma woko dā uza u afada?” ¹⁵Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakumā ka ucanga ka uma wa.”

¹⁶U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsari u roku ka matsai cika. ¹⁷U danai a katakasuvu ka ne, ‘Nɗya ma yan? Mpa na mā n asu u dā ma zuwa ucanga u kashina u vā wa. ¹⁸Ili i'ya ma yan i'ya, she n tašā mpon n vā n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u vā n utsari u vā pini gbā. ¹⁹Pini nala, n tonuko kaci ka vā, ‘Uma u vā, vā tā n utsari ushani uzuwi u dā wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.’”

²⁰“Shegai Kashilā ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga tā uma u vunu. Ucanga u dā vu tsarai vi, u yai u dā wa woko?’”

²¹“Nala wa woko n uza dā u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wā n udukuyan a asu u Kashilā wa.”

Dambulai wa

(*Matiyu 6:25-34*)

²²Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko dā, yanyi kadambula ka uma u dē a ili i'ya ya lya ko kpam ya uka a ikyamba wa. ²³Kpaci uma u la tā ilikulya, ikyamba kpam i la tā aminya. ²⁴Weḳelei agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'ā kpam nā mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gbā n nala Kashilā ka tsu lyatangu le tā. Edā i la tā nnu cika tani. ²⁵A asuvu a dē, ya wa fuda wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula? ²⁶Cinda bawu ya fuda ya yan ili i kenu i na, ndya i banka dā kadambula ka ili i'ya i buwai?”

²⁷“Weḳelei tyoku dā apalu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilḳā kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gbā u uka aminya a ikali a dā a lobonoi tyoku u a le wa. ²⁸Kashilā ka guḳa baci apalu a mete a dā a'ari n uma ara, nakpan a vutalā le a akina. Aminya a dā Kashilā ka naḳā dā a ka la a naha wa? Edā aza dā upityanangu u dē u gusai. ²⁹Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpam kotsu i ašakā atakasuvu a dē a 'yanga wa. ³⁰Uyawunsa u ama a likimba nte wari pini a icun i nala yi, shegai edā Tata u reve tā ya ciga i'ya. ³¹I gita i zami ve tsugono tsu Kashilā, a ka doku dā tā ili i nala yi.

Kuzuwate ku ucanga a zuba

(*Matiyu 6:19-21*)

³²“Edā ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u dē wa pana tā kayanyan ka wa naḳā dā tsugono tsu ne. ³³Dengei utsari u dē, aku i bāngā aza a unambi. I zamuka kaci ka dē atsaṅ a ikebe a dā bawu a ka kutsa; wata, utsari u dā bawu wa kotso a zuba, a asu u dā bawu aboki a ka raḳa evu. Ko karan ḳā la ka ka nangasa u dā wa. ³⁴Kpaci a asu u dā utsari u vunu wari, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini dē.”

Fobusoi adama a utuwā u Asheku

³⁵Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a dē adama a manyan, kpam i ašakā ncikalun dē usapi. ³⁶I rongo tyoku u ama dā a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunkā yi utsutsu n ukuda u utsutsu u ne. ³⁷Agbashi a dā baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana tā kayanyan. Mayun n tonuko dā, wa sira tā kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. ³⁸Agbashi a dā baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpam ubana kpasani u cina le ufoḳusi, a ka pana tā kayanyan. ³⁹Ma ciga tā i reve, a dā baci uza u kuwa u revei a'ayin a dā kaboki ka tuwā, wari wa ašakā kaboki ka uwa yi a kuwa wa. ⁴⁰Edā dem i gan tā i rongo n afobi a dā ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwā tā a'ayin a dā bawu i zuwai uma wa tuwā.”

Kagbashi ka shinga

(*Matiyu 24:45-51*)

⁴¹ Aku Bituru wece yi, “Asheku, aṣa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem da?”

⁴² Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kɓam uza u ugboji? Uza da uzakuwa u ne u naḳai yi u kirana n kuwa ku ne u naḳasa le ilikulya. ⁴³ Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana ta kayanyan. ⁴⁴ Mayun n tonuko da, uzakuwa vi wa zuwa yi ta u kirana n utsari u ne gba. ⁴⁵ Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u va da na u gono gogo wa,’ aku u gitai ulapusa agbashi yi aka n a’ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. ⁴⁶ Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono ta a kain n ulapa u uwule u da bawu a zuwai uma wa tuwa. Kɓam wa yanyi ta mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama da a ‘yuwain uwushuku.

⁴⁷ “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i’ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u ‘yuwain i’ya uyan, wa so ta malapa cika. ⁴⁸ Shegai uza da baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi ta kenu. Uza da baci a naḳai ili ushani, ili ushani i’ya a ka ciga ara ne. Uza da kɓam a naḳai uganā u ili ushani, ili ushani i’ya a ka ciga ara ne.”

Yesu tukoi upecene

(Matiyu 10:34-36)

⁴⁹ Yesu doki u danai, “Tuwa da n tuwai n tsungu akina a likimba, uciga u va u da, a dana naha dem a ka tasa de. ⁵⁰ Shegai ma ta n ulyubuḡu u da a ka lyubuḡu mu, katakasuvu ka va ka dusuku wa, she a’ayin a da a kotsoi. ⁵¹ Ya wundya tuwa da n tuwai n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u da n tuko da. ⁵² Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece ta kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kɓam a yain tsilala n ama a tatsu. ⁵³ Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kɓam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kɓam ma yain tsilala na mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kɓam a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a’ayin

(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)

⁵⁴ Aku Yesu tonukoi kakuma ka ama ki, “I wene baci alishi a ‘yangai a kalivi, † kute-kute she i dana, ‘A ka ro ta,’ nala tani u tsu woko. ⁵⁵ I wene baci uwule u ‘yangai a daka, she i dana, ‘Wa sudugba ta,’ kɓam nala. ⁵⁶ Aza a maci a kaḳan, ya fuda ta ya reve iryoci i’ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i bishinka da i reve iryoci i a’ayin a naha?

Sheshei kananamgbani ka de

(Matiyu 5:25-26)

⁵⁷ “Nda i bishinka da ya bidiga kaci ka de ili i shinga? ⁵⁸ Ya bana baci a asu u afada n uza da u banka vu, daraka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukida u ugana. Uza u ukida u ugana vi wa naḳangu vu ta a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu ta a kuwa ku a’ali. ⁵⁹ N tonuko vu va wuta wa, she vu tsupa gba ili i’ya a ka tono vu.”

13

Aṣaḳai tsicingi tsu de ko a wuna da

¹ Pini nala, aza da a’ari pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza da Bilatu wunai a Kuwa ku Kashila, hal mɓasa n le n bolomgbonoi na n da ma uɗaraka u da a yain. ² Yesu wushunku le, “Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a da a buwai vi unyushi u cingi da, an a panai ikyamba i nala yi? ³ N tonuko da, nala wa. I aṣaḳa baci tsicingi tsu de wa, gba de dem nala ya kuwa. ⁴ Ko kɓam ya wundya ama kupa n kulla aza da a kuwai an kasaga ka ugaɗi ka Silawamu ka rukpai ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi da? ⁵ N tonuko da, nala wa. I aṣaḳa baci tsicingi tsu de wa, ya kuwa ta gba de tyoku u le.”

⁶ U tonuko le agisani a na yi, “Vuma roku u da u wari n maɗanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwai n u boli ilimaci i ne, shegai u tsara wa. ⁷ Aku u tonukoi uza da wa guɓa kashina ki, ‘Ayen a tatsu a da pa vi ma tuwa na n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsara tani wa. Kapa ma, nida ma kangu asu gbani?”

⁸ “U wushunku yi, ‘Uzakuwa, aṣaḳa ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zaɗagba kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishinda. ⁹ Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugonu, aku a aṣaḳa ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.’ ”

A tanasqi uka u ukeliki kain ka Ashibi

¹⁰ Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashila ka roku. ¹¹ Aku uka roku u da wari n ityoni i cingi i maɓala ma ukeliki hal ayen kupa n kulla, uza da u kelikei gba wa fuda wa gaɗigba kɓam wa. ¹² An Yesu wene yi, u isa yi u tonuko yi, “Uka, a pecemgbene vu de n maɓala ma vunu.” ¹³ U tadanku yi kukere, kute-kute u gaɗigbai u cikpai Kashila.

† 12:54 A uyamba u da Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kaɓolo na mɓpankashila n mini a tsu ‘yanga.

¹⁴ Shegai uzapige u kagata ka Kashilā vi u panai upan, an Yesu tanaṣa yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A'ayin a ḁa pini ushani hal a teli a ḁa a gain a yain manyan, tuwāi a tanaṣa ḁa, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

¹⁵ Asheku a wushunku yi, “Eḁa aza a maci a kaḁan, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa?” ¹⁶ U gan uka u naha, kumaci ku Ibirahi, uza ḁa Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kullā a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

¹⁷ An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gbā kakumā ka ama ka rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta n yisti
(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

¹⁸ Yesu danai, “Nida tsugono tsu Kashilā tsari? Nɔya ma raṣanaḁa tsa n i'ya? ¹⁹ Tyoku u ucun u musta ḁa tsari, u ḁa vuma roku u ba u cei a kashina ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaḁu n ne.”

²⁰ U doki u danai, “N iyen i'ya ma raṣanaḁa tsugono tsu Kashilā? ²¹ Tyoku u yisti u ḁa tsari, u ḁa uka u roku u biɔyai u vurāi u ḁa a akundatsu a pige a tatsu a kira hal ku vurāi n yisti vi gbā.”

Utsutsu u kenu
(Matiyu 7:13-23)

²² Yesu kanai nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa rawa a Urishelima. ²³ Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a ḁa a ka tsara iwauwiṭ a'a gbam ushani?” U tonuko le, ²⁴ “Moḁonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko ḁa, ama ushani a ka zama ta a uwa, shegai a ka fuda wa. ²⁵ Uza u kuwa u 'yanga baci u gidaki utsutsu vi, i gita ḁe la vi kushani a uwotsu n i kudusi utsutsu, n i dansi, ‘Uza u kuwa, giduwuka tsu.’

“Eyi kpam u wushuku, ‘N reve a asu u ḁa i wutaṭi wa.’

²⁶ “Aku i dana, ‘Tsu lya ta tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i tsunu.’

²⁷ “Eyi kpam u dana, ‘N tonuko ḁa n reve a asu u ḁa i wutaṭi wa. Banka numu dan aza a unyushi u cingi.’

²⁸ “A'ayin a nala yi ya wene ta Ibirahi n Ishaku n Yakubu na ntsumate a tsugono tsu Kashila, eḁa kpam she a loko ḁa, nte ya sa pini hal n i lumusi a'anga. ²⁹ Ama a ka tuwa ta a kasana n kalivi n gadi n ḁaka, a dusuku a asu u le a tsugono tsu Kashila. ³⁰ Gogo-na aza a kucina a ka woko ta aza a kapala, aza a kapala kpam a woko aza a kucina.”

Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)

³¹ Pini nala, Afarishi a roku a tuwāi a tonuko yi, “‘Yanga vu wutaṭi pini na vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga ta u wuna vu.’”

³² U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma wutukpa ta ityoni i cingi, n tanaṣa kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka tatsu, aku n kotso manyan ma va.’ ³³ Gba n nala ma lya ta kapala na nwalu n va, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u roku wa, she a Urishelima.

³⁴ “Eḁa aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a uvarasa aza ḁa a suki ara ḁe. N tsu ciga ta n ḁolongu ḁa tyoku ḁa matoku ma tsu ḁolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. ³⁵ Wundyai, kuwa ku ḁe ka la a asanka ḁa uvarangi. N tonuko ḁa ya doku ya wene mu wa, she kain ka ya tuwā ya dana, ‘Kashila ka zuwuka uza ḁa wa tuwā a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unā u shinga.’”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

¹ Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi. ² A kapala ka ne tani vuma roku u ḁa pini uza ḁa akere a ne n a'ene a ne a shitaṣai. ³ Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tanaṣa maḁala n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” ⁴ Shegai a padai bini bini. Aku u kanaṭi vuma vi u tanaṣa yi, u tonuko yi u wala.

⁵ U wece le, “A asuvu a ḁe, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpa a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpaḁa ka uwutukpa n maloko?” ⁶ A fuda a wushuku keci ku ne wa.

⁷ An u wenei tyoku ḁa aza ḁa a libanai vi a dangasai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi: ⁸ “Kain ka baci roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana ta uza ḁa u la vu tsupige.

* **13:16** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. * **14:5** Akorongi a cau a roku aza ḁa a purai a tagarada u Luka a korongu ta “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isa u le u rotsono ta.

⁹ Nala baci uza ɗa u libana ɗa ama a re a ɗe yi, wa tuwa ta u tonuko vu, 'Naka vuma u na a asu u ndishi u vunu.' Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. ¹⁰ Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsara uza ɗa u libana vu vi, u tuwa baci u tonuko vu, 'Kaje ka va, 'yanga vu gono a asu u shinga.' She vu tsara tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. ¹¹ Gba uza ɗa baci u radagbai kaci ka ne, a ka vakunku yi ta. Uza ɗa kpam u vakunki kaci ka ne, a ka radagba yi ta."

¹² Yesu tonukoi uza ɗa u libana yi vi, "Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsari wa. Kawa ele dem a ka libana vu ta, a tsupa vu. ¹³ Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza ɗa bawu a'ari n ili, n aza a mɗala ma ukeliki, n awunu, n arumba. ¹⁴ Kpam a ka zuwuka vu ta una u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yanga a ukpa."

Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)

¹⁵ An uza u te a asuvu a aza ɗa a ka lya kaɓolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, "Uza ɗa wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashila uza u una u shinga u ɗa."

¹⁶ Yesu wushunku yi, "Vuma roku u ɗa u foɓusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. ¹⁷ An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a ɗa u libanai vi, 'Tuwai, kpaci a foɓuso ɗe ko ndya wa.'

¹⁸ "Shegai gba le a gitai utukuso kadambula. Uza u kagita u danai, 'N tsila ta kashina, kpam u kana ta n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.'

¹⁹ "Uza roku kpam u danai, 'N tsila ta anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga ta n ba n kondo a ɗa. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.'

²⁰ "Uza roku kpam u danai, 'Gogo-na-na ɗa n yain iyolo, adama a nala ma fuda ma bana wa.'

²¹ "Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsuma ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, 'Wuta gogo a ire na mɓakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mɗala ma ukeliki, n arumba, n awunu.'

²² "Kagbashi ka danai, 'N yan ɗe i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u ɗa pini u buwai.'

²³ "Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, 'Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama ɗa a'ari pini a tuwa a uwa a kuwa ku va, tsara ku shadangu. ²⁴ N tonuko ɗa, uza wa la a asuvu a aza ɗa n libanai n kagita, wa peɗe ilikulya i abiki a va wa.' "

Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)

²⁵ Pini nala, kakuma ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le, ²⁶ "Uza ɗa baci wa ciga u tuwa ara va, u kana ta she u ciga mu kapala n tata u ne, na mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala na mmuku n ne, n atoku a ne aka n a'ali. U kana ta dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u raɗsa u woko katoni ka va wa. ²⁷ Vu raɗsa vu woko katoni ka va wa, vu canga baci mawandambani ma vunu vu tonu mu wa.

²⁸ "A asuvu a ɗe, ya wa gitai kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa wuna, u wene ko wa n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? ²⁹ Kawa u gitai baci aku u kpaɗai ka usalɓka, gba uza ɗa baci dem u wenei wa dosuso yi ta. ³⁰ A dana, 'Vuma u na u gitai kuma, shegai u kpaɗai ka usalɓka.'

³¹ "Ko kpam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u kpaɗa u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuda wa yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? ³² U wene baci ufuda wa, she u suku atumate a ba a cina uza nide vi a folo yi ndishi n shinga, cina u buwai ve a mɓari. ³³ Nala dem gba ɗe, uza ɗa baci bawu u fudai u asakai gba ili i'ya wari n i'ya, u raɗsa u woko katoni ka va wa.

Mkpaɗi n ɗa n namgbai
(Matiyu 5:13; Marku 9:50)

³⁴ "Mkpaɗi ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n ɗa? ³⁵ N ɗa ma n kalen a iyamba wa, ma tani n kalen a ili i tsishinda wa. Wotsongu ɗa a ka wotsongu n ɗa.

"Uza u atsuvu a upana, u pana."

15

Agisani a macon ma ma puwain
(Matiyu 18:12-14)

¹ Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka raḅusa evu n Yesu tsarā a paṅka yi. ² Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ari uyan tsali a ka dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kaḅolo n ele.”

³ U tonuko le agisani a na yi, ⁴ “Ya asuvu a de wa yan na ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwain bawu wa asaka amanganishinkupa n kuci n da n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma puwain vi hal she u wene ma? ⁵ U wene baci ma, wa canga ta ma a kutanga n u peli. ⁶ U rawa baci a kuwa, wa bolongu ta aje a ne n aza a karen a ne. U tonuko le, ‘Banga numu ipeli, n wene de macon ma ma puwan mu vi.’ ⁷ N tonuko da, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u te da baci u asaka tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa n kuci da bawu a'ari n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u da u puwain

⁸ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wa n ikebe i azurufa kupa.* Aku u te u puwan yi. Ndyu wa yan? She u sapa macikalu, u wujuma kuwa ki, u zami u da sawu hal u ba u wene u da. ⁹ U wene baci u da, she u bolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana. ‘Banga numu ipeli, n wene de ukebe u da u puwan mu vi.’ ¹⁰ N tonuko da, ili i ipeli i'ya a asu u atumate a zuba a Kashila a kaci ka uza u unyushi u da baci dem u asaka unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwain

¹¹ Yesu doki u danai, “A yan ta vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re. ¹² Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, naka mu ucanga u agadu u va.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.

¹³ “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purai utsari u ne vi gba u kana ure ubana a uyamba u roku u m'ari. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. ¹⁴ An ucanga u ne u kotsoi gba, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. ¹⁵ U ba u bolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. ¹⁶ U tsu ciga ta u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa naka yi ili wa.

¹⁷ “U tuwai u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u va a da de a'a ta n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mari a kuwa n kambulu. ¹⁸ Asaka n 'yanga n bana a asu u tata u va n dana, ‘Tata, n nusuka ta Kashila kpm n nusuka vu ta. ¹⁹ U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.’ ²⁰ Aku u 'yanga u banai a asu u tata u ne.

“Eyi ubuwi a m'ari, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kana yi, u sumai u wambatsa yi wari yi a upapurusa.

²¹ “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka ta Kashila unyushi, kpm n nusuka vu ta. U gan gbam a doku a isa mu maku ma vunu wa.’

²² “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. ²³ Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kida ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. ²⁴ Kpaci maku ma na mari ma kuwa ta, shegai gogo-na u gono de n uma. Wari u puwan ta, shegai gogo-na a wene yi de.’ Pini nala, a gitai uyan mazanga.

²⁵ “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana ta a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. ²⁶ U isa kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. ²⁷ U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u da u gonoi. Tata u de kpm u kidai madyondyom ma pige ma nala mi adama a da u tsara yi bawu usan u roku.’

²⁸ Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutai u rongo yi uleshe. ²⁹ U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundaya ve ayen a ushani a da n gbashika vu, n kpada tani ugorimuko udani u vunu wa. Gba n nala, kain ka la ka vu naka mu maku ma malala ma na yan mazanga n aje a va wa. ³⁰ Shegai an maku ma vunu ma tuwai uza da u puwunsai utsari u vunu a asu u ashankala, aku vu kidaga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’

³¹ Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma va, kain dem va ta kaḅolo na mpa, kpm i'ya baci dem i'ari i va, i vunu i'ya dem. ³² Dere da a yain mazanga n ipeli adama a vangu u vunu da wari u kuwai, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wari u puwain, a wene yi kpm.’ ”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

¹ Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan ta uza u utsari u roku uza da wari n uza da wa gubuga yi utsari u ne. A tonukoi uza u utsari vi, uza da wa gubuga yi utsari vi wa nangasa

* 15:8 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

yi tã u ða. ² Pini nala, u isa yi u danai, 'Nɔya n panai na a kaci ka vunuu? Naƙa mu tyoku ða va tono n utsari u va, kpaci va lya kapala n ukirana n utsari u va wa.'

³ "Uza ða wa guɓa utsari vi u tonukoi kaci ka ne, 'Uzakuwa u va u ða na wa loko mu a asu u manyan ma va. Nɔya ma yan? Ma n ucira u ða ma cimba wa, kpam ma pana tã uwono u ofolu. ⁴ N reve tã ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsarã ama ða ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma va ma kotsu baci.'

⁵ "Adama a nala u isaɓi gbã ama ða uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagita, 'I yain i'ya uzakuwa u va wa tono vu?'

⁶ "U wushuki, 'Adele a pige a manivi a amangatawun.*'

⁷ "U tonuko yi, 'Tagarãda u vunuu u ða na, dusuku vu shadangu amangarenkupa.'

⁷ "U wecei kpam uza roku, 'Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?'

⁸ "U wushuki u ða, 'Akpakpa a ilya amangatawun.†'

⁸ "Uza ða wa guɓa utsari vi u tonuko yi, 'Tagarãda u vunuu u ða na korongu amanganishi.'

⁸ "Adama a nala uzakuwa u uza ða wa guɓa utsari vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la tã ama a katyashi ugboji cika."

⁹ Yesu lyai kapala u danai, "Adama a nala n tonuko ða, yankai utsari u likimba u ðe manyan i ɓaŋga aza roku n u ða tsarã i yain aje, pini nala, a'ayin a ða baci utsari vi u kotsoi, a wushi ða a a'uwa a ða bawu a ka kotsu.

¹⁰ "Uza ða baci wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan tã n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza ða baci bawu wari n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa. ¹¹ I yan baci ukuna u maci a asu u uɓaŋa u icanga i likimba wa, niɗa a ka yan a naƙa ða icanga i maci i zuba? ¹² Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, wa wa naƙa ða ili i'ya i'ari i ðe?

¹³ "Kagbashi ka la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucuu n kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro uza u te. Va fuɗa va gbashika Kashila kabolo n utsari wa."

Yesu doki u wenishikei

(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)

¹⁴ An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a ða, aku a cirakpa yi. ¹⁵ U tonuko le, "Eɗa i tsu gonuko tã kaci ka ðe ama a ða a'ari dere a a'eshi a ama. Shegai Kashila ka reve tã atakasuvu a ðe. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icadi i'ya a kapala ka Kashila."

¹⁶ Yesu doki u danai, "Mele ma Musa n itagarãda i Ntsumate, i'ya awenishiki a ðe hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a ða a gitai uyan kuɓari ku tsugono tsu Kashila, kpam ya dem wa modono tsarã u uwa pini. ¹⁷ Gbã n nala, wa laka tã shana zuba n iyamba a cimba, n u ða uɗyani u te u kenu u tagarãda u Mele wa gusa.

¹⁸ "Uza ða baci u asaƙai uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza ða kpam u zuwai uka u ða uza roku u asaƙai, tsishankala tsa wa yan."

Uza u utsari n Li'azaru

¹⁹ Yesu doki u danai, "A yan tã uza u utsari u roku, uza ða u tsu ukusa aminya a mini ma galara n a ða a ka laɗa a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. ²⁰ A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gbã a'utsu a ða. ²¹ U tsu ciga tã u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusa vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gbam nshe n tsu tuwusa tã na n pedishi yi a'utsu yi.

²² "Kain ka te kafoloni ki ka kuwai, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibrahi. Uza u utsari vi dem u tuwai u kuwai, aku cidangu yi. ²³ Eyi a asuvu a akina a tsukonu wari a upana ikyamba, u gaɗigbai kaci ka ne u wenei Ibrahi mɓari n Li'azaru a asu u ne. ²⁴ U isa yi u danai, 'Tata Ibrahi, pana asuvayali a va. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwa u dakanku mu a kaletsu ka va. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.'

²⁵ "Shegai Ibrahi danai, 'Maku ma va, ciɓa ndishi n vunuu a likimba, vu soi kayanyan ka utsari u vunuu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. ²⁶ Bamu n u nala, a mere ma tsunu n aɗa, kaɗaka ka pini ka pige ka ka bishinka aza ða a'ari a asu u ðe utuwa ara tsunu. Nala kpam aza ða a'ari ara tsunu a ka pasamgbana utuwa ara ðe wa.'

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike tã kakuma ka manivi ki derere ða kari n adele amangatawunkulla (800). † **16:7** Kakuma ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa tã i'ya kayain ka manyan ka tsarã a kayen.

²⁷ “Uza u utsari vi u danai, ‘Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u va, ²⁸ kpaci ma ta n atoku a’ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwa a asu u upana u ikyamba u na vi wa.’

²⁹ “Shegai Ibrahi tonuko yi, ‘A’a ta n itagarada i Musa na i Ntsumate, asaqa a pana ka le.’

³⁰ “Aku u danai, ‘Nala wa, tata Ibrahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala ta a asaqa tsicingi tsu le.’

³¹ “Ibrahi tonuko yi, ‘A pana ka baci itagarada i Musa na i Ntsumate wa, ko uza roku u ‘yanga baci a asuvu a akushe wa fuda wa zuwa le a asaqa tsicingi tsu le wa.’ ”

17

Pana uwonvo u uyan unyushi

(Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42)

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “U kana ta ili i’ya ya zuwa uza u rukpa i tuwa, shegai ter n u uza da wa zuwa i tuwa. ² Wa laka ta shana a siraka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushiva, n u da wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa. ³ Adama a nala, kiranai n kaci ka de.

“Utoku u vunu u nusuka vu baci, barana yi. U folo vu baci, vu cimbusuka yi unyushi u ne. ⁴ U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpam u tuwai ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusuka yi.”

⁵ Atoni a ne a tonuko yi, “Doku upityanangu u tsunu!”

⁶ U tonuko le, “A da baci i’ari n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, ‘Muda vu ba vu shigba kaci ka vunu a kushiva.’ She tani u toni udani u de.

⁷ “A dana a asuvu a de, uza roku wa n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpam wa linasaqa yi ncon. U wuta baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, ‘Tuwa vu dusuku vu lyai ilikulya.’? Wa yan nala wa. ⁸ Shegai wa tonuko ta kagbashi ki, ‘Fo6usuko mu ilikulya, aku vu fo6uso kaci ka vunu tsara vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.’

⁹ Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i’ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. ¹⁰ Eda dem nala, i yan baci i’ya a da i yain, she i dana, ‘Atsu agbashi a da gai gbani, kpaci i’ya i gain tsu yain i’ya tsu yain koshi.’ ”

Utanasqa u nkutu kupa

¹¹ Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n Galili. ¹² Tyoku da wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai a mbari, ¹³ aku ‘yanga sai alagatsu a le tsara a shamkpa yi, a danai, “Yesu Asheku, pana asuvayali a tsunu.”

¹⁴ An u wene le, u tonuko le, “Walai i ba i wenike kaci ka de a asu u adararki.” Tyoku da a’ari a nwalu, aku a tanai.

¹⁵ An uza u te a asuvu a le u wenei a tanasa yi, aku u kpatalai u gonoi n u cikpali Kashila n ucira. ¹⁶ U kudangi a kapala ka Yesu wari a ucikpa. Vuma vi tani uza u Samariya u da.

¹⁷ Yesu wece yi, “Ma wundya eda ama kupa aza da a tanasai vi, ama kuci vi alya te? ¹⁸ A tsara uza da wa gono u cikpala Kashila wa, she kamoci ka na koshi.” ¹⁹ Yesu tonuko yi, “‘Yanga vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.’ ”

Utuwa u tsugono tsu Kashila

(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

²⁰ Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila tsa tuwa. U wushunku le, “Utuwa u tsugono tsu Kashila n a’eshi a da a ka wene tsa wa. ²¹ Kpam a ka dana, ‘Tsa naha,’ ko ‘Tsa nide,’ wa. Kpaci a asuvu a de a da tsugono tsu Kashila tsari.”

²² U tonukoi atoni a ne, ‘A’ayin a’a ta a utuwa a da ya bolu uwene kain ka te a asuvu a a’ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. ²³ Ama a ka tonuko da ta, ‘Aya de,’ ko ‘Aya na.’ Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa. ²⁴ Kpaci tyoku da ulada u tsu wuta walu a zuba aku u lafai a ka6on ka na ubana a ka nide, nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. ²⁵ Shegai u kana ta u pana ve ikyamba icun kau-kau, ama a a’ayin a na kpam a ‘yuwan yi.

²⁶ “Tyoku da wari a a’ayin a Nuhu, ^o nala dem wa woko a a’ayin a Maku ma Vuma. ²⁷ A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo, hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwai ma kaduwan le gba.

²⁸ “Nala dem a yain a a’ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a utsilasa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. ²⁹ Shegai kain ka Lutu wutai pini a Sodom vi, a roi akina n kanga ka akina a eri. A kaduwan le gba. ^o

^o 17:26 Kag. 6:5-8. ^o 17:29 Kag. 18:20-19:25.

³⁰ “Nala dem wa woko a kain ka utuwā u Maku ma Vuma. ³¹ Kain ka nala ki, uza ḍa baci wari a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa, she u dana wa ba wa bidya u ḍa wa. Nala dem uza ḍa wari a kashina, u gono a kuwa wa. ³² Ciḍai n uka u Lutu! ³³ Uza ḍa baci dem wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tā u ḍa. Shegai uza ḍa baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa tā u ḍa. ³⁴ N tonuko ḍa, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku tā a ivamkpatsu i te, a ka a bidya tā uza u te a aṣakā uza u te. ³⁵ Aka a re a ka wurya tā a katali ka kira ka te, a ka bidya tā uza u te, a aṣakā uza u te. [³⁶ Ama a re a ka bana tā a kashina ka te, a bidya uza u te a aṣakā uza u te.]”†

³⁷ A wece yi, “Asheku, nte wā la vi?”

U wushunku le, “A asu u ḍa kakushe kari, nte asakali a tsu bolomgbono pini.”

18

Agisani a maraṇa n uza u afada

¹ A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo a uyansa kvasu bawu ubula. ² U danai, “A ilyuci i roku a yan tā uza u afada u roku uza ḍa bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. ³ A ilyuci yi tani, maraṇa ma roku ma pini uza ḍa u rongoi ubansa ara ne n u foli u yanka le afada a ḍa a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.

⁴ “Wari u 'yuwan tā, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpam ko bawu n wulai uza, ⁵ tyoku ḍa maraṇa ma na ma damgbarasa mu ma yanka le tā afada a ḍa a'ari dere. Kute wa, wa togboluso mu tā n utuwusa kure kure.’”

⁶ Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. ⁷ Ya wundya Kashila ka yanka adangi a ne a ḍa a ka saka yi kaara n kayin ukuna u ḍa wari dere wa? Wa barakpa a asu u uwushunku le ḍa? ⁸ N tonuko ḍa, wa yanka le tā ukuna u ḍa wari dere gogo. Shegai, a'ayin a ḍa baci mpa Maku ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

⁹ Yesu yanka le agisani a aza roku aza ḍa a bidyai kaci ka le ama a maci a ḍa, aku a goroi aza ḍa a buwai. U da, ¹⁰ “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku Kashila uyan kvasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa. ¹¹ Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kvasu ka na ki, u da, ‘Kashila, n cikpa vu tā an u wokoi mpa ma tyoku u ama ḍa a buwai wa. Wata, aza a magalaka, aza ḍa bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku u kawushi ka utafa ka na ki. ¹² N tsu yan tā kakuli kure a asuvu a a'ayin a shindere. Kpam n tsu wutukpa tā u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n tsarai.’

¹³ “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gadigba kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a katsuma ka lima, n u dansi, ‘Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi u cingi u ḍa.’

¹⁴ “N tonuko ḍa, kawushi ka utafa ka na ka gono tā a kuwa n katakasuvu ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza nide u ḍa wa. Kpaci uza ḍa baci u bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi tā. Uza ḍa baci kpam u vakunki kaci ka ne, a ka 'yangasa yi tā.”

Yesu na mmuku n kenu

(*Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16*)

¹⁵ A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le. An atoni a ne a wenei nala, a barana le. ¹⁶ Shegai u isaḡ mmuku ara ne u danai, “Aṣakai mmuku n tuwā ara va, bishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu icun i le tsa. ¹⁷ Mayun n tonuko ḍa, gbā uza ḍa baci bawu u wushai tsugono tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

Uzapige uza u utsari

(*Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31*)

¹⁸ Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsaraḡ uma u ḍa bawu wari n utyoku?”

¹⁹ U wushunku yi, “Ndya i zuwai vu isaḡ mu uza u shinga? Uza u shinga wā la wa, she Kashila koshi. ²⁰ Vu reve tā gai Mele ma na mi: ‘Kotsu vu vaku n uka ḍa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu siraka kaḅan kaḅetsu wa. Vu naka tata na mma u vunu tsupige.’” ²¹ Aku uzapige vi u danai, “Tun mpa kenu ḍa mari a utono ili i na yi.”

* **17:31** Luka korongi, “ama a zuba ukukpa.” Asu u ḍa Yesu rongoi, ma ḍa a tsu ma tyoku ḍa uza wa kumba a zuba u kukpa u rongo ko u wunvugusa pini. [†] **17:32** Kag. 19:26. [†] **17:36** Akorongi a cau ushani aza ḍa a purai a tagarada u Luka a kalatsa tā makpanda ma 36. [†] **18:20** Uwt. 20:12-16; U.M.L. 5:16-20.

²² An Yesu panai nala, u tonuko yi, “Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusa vu. Denge gba ili i'ya vari n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan ta n utsari a zuba. Aku vu tuwa vu tono mu.”

²³ An u panai nala, ukuna u gala yi cika, kpaci uza u utsari u da cika. ²⁴ Yesu wundyana yi u danai, “U wuyana tani n ni uza u utsari u uwa a tsugono tsu Kashila! ²⁵ U la ta shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u da uza u utsari wa uwa a tsugono tsu Kashila.”

²⁶ Aza da a panai kadyanshi ki a danai, “Nala baci, ya wa la vi wa tsara iwauwi?”

²⁷ Shegai Yesu danai, “Ili i'ya baci bawu vuma wa fuda wa yan, Kashila ka fuda ta ka yan i'ya.”

²⁸ Bituru danai, “Atsa na tsu asaka de gba i'ya tsari n i'ya, tsu tono vu.”

²⁹ Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko da, uza u fuda baci u asakai kuwa ku ne, u asakai uka u ne, u asakai atoku a ne, u asakai kpam isheku i ne, wa ta n katsupi. Uza u fuda baci dem u asakai mmuku n ne gba adama a tsugono tsu Kashila, ³⁰ wa wusha ta ili i'ya i lai i'ya u asakai a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a da a ka tuwa, wa wusha ta uma u da bawu wari n utyoku.”

*Yesu doki u danai tyoku da wa kuwa
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)*

³¹ Yesu isa'i Kupanamere yi paki, u tonuko le, “Atsa na tsa bana a Urishelima. Gba ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shadangu ta. ³² Kpaci a ka neke yi ta a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunka yi atatsa. ³³ A ka bawan yi ta, a wuna yi, aku u 'yanga a kain ka tatsu.”

³⁴ Shegai ko ukuna u te a fuda a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu da a sokongi u da, a reve ili i'ya u danai wa.

*A kukpai a'eshi a karumba
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)*

³⁵ An Yesu yain evu n Jeriko, karumba ka roku kari a ikengi i ure wa folo. ³⁶ An u panai kakuma ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. ³⁷ A tonuko yi, “Yesu uza u Nazara da wa wura.”

³⁸ U 'yangasai kalagatsu u danai, “Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

³⁹ Aku aza da a'ari a kapala a barana yi u pada. Shegai u lapulai u salai cika, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a va!”

⁴⁰ Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u rafai evu n eyi, u wece yi, ⁴¹ “Ndyu va ciga n yanka vu?”

U danai, “Asheku, ma ciga n wene asu.”

⁴² Yesu tonuko yi, “Wene asu, upityanangu u vunu u tanasa vu de.” ⁴³ Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpalasi Kashila. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashila.

19

Zaka kawushi ka utafa

¹ Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. ² Aku uza roku uza u kala Zaka, uzapige u da a asuvu a aza da a ka wusha utafa, kpam uza u utsari da. ³ Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuda u wene yi wa, adama a kakuma ka ama, kpaci eyi magbidi ma. ⁴ Aku u sumai u yuwai makuli, kotsu u wene yi kpaci nte wa tono pini.

⁵ An Yesu rawai pini a asu vi, u gadigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipa gogo! Ara a kuwa ku vunu ka ma cipa.” ⁶ U yain maloko u cipai, u wusha yi n ipeli.

⁷ An a wenei nala, gba le a gitai tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u cingi u da u cipai.”

⁸ Zaka 'yangai kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece ta utsari u va kure, ma naka ta aza a unambi kapashi ka te. Uza da baci dem n wusai ili, ma gonuko yi ta i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”

⁹ Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwa ta a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na dem maku ma Ibrahi ma. ¹⁰ Mpa Maku ma Vuma n tuwa ta n zami i'ya i puwain, n wauwa kpam i'ya.”

*Agisani a ikebe i irim kupa
(Matiyu 25:14-30)*

¹¹ Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wa ta evu n Urishelima. Kpam a ka wunya yavu tsugono tsu Kashila tsa tuwa kute-kute. ¹² U danai, “Vuma roku u da uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku i mbari, u wushi tsugono aku u gono. ¹³ U isa'i

agbashi a ne kupa u naƙa le ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal na n goni.’

¹⁴ “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.

¹⁵ “Gbā n nala, an u tsarai tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isaƙa yi agbashi a ɗa u naƙai ikebe yi u wene ili i'ya a tsarai a asu u tsilaga tsu le.

¹⁶ “Pini nala, uza u kagita u tuwai ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe kupa.’

¹⁷ “U tonuko yi, ‘A danaɗa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka malen ma manyan ma vunu.’

¹⁸ “Uza ire u tuwai u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko ta ikebe i tawun.’

¹⁹ “Eyi dem u tonuko yi, ‘A naƙa vu ta tsugono tsu ilyuci i tawun.’

²⁰ “Uza roku kɗam u tuwai u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u ɗa na, a makashi ma n sirai u ɗa n sokongi. ²¹ Kpaci ma pana ta uwonvo u vunu, adama a ɗa bawu wari yuwu. Vu tsu bidya ta ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai kɗam ili i'ya bawu vu cei.’

²² “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kidaga vu ta ugana a kaci ka ili i'ya vu danai n unā u vunu. Dana vu reve ta bawu wari yuwu? Uza ɗa n tsu bidya ili i'ya bawu n zuwai? N cai kɗam ili i'ya bawu n cei? ²³ Nɗya i zuwai bawu vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsara n gono baci n wushi i'ya hal n apashani?’

²⁴ “U tonukoi aza ɗa a'ari pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i naƙa uza ɗa wari n ikebe kupa vi.’

²⁵ “A tonuko yi, ‘Asheku, wa ta tani n ikebe kupa.’

²⁶ “U ɗa, ‘N tonuko ɗa, uza ɗa yankai ili i'ya a naƙa yi manyan mai, aya a ka doku. Uza ɗa kɗam bawu u yain ili, i kenu i'ya wari n i'ya vi, she a wusa yi i'ya. ²⁷ Atokulalu a va a nala yi aza ɗa bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka le ki, tuko le na a kapala ka va a wuna le.’”

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu

(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

²⁸ An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. ²⁹ An u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne ama a re. ³⁰ U tonuko le, “Uwai a une u ɗa wari nala a kapala ka ɗe ki. N u'uwu u ɗe, ya wene ta maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu uza u yuwai. I surukpa ma i tuko. ³¹ Uza ɗa baci dem u wece ɗa ‘Nɗya i zuwai ya surukpa ma?’ I tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga ma.’”

³² Aku aza ɗa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi. ³³ A'ari pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, “Adama a iyen a ɗa ya surukpa makparyagi mi?”

³⁴ A danai, “Asheku a ɗa a ka ciga ma.”

³⁵ Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi mi. A taɗangi Yesu pini a zuba. ³⁶ Wari a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi aminya a le a ure.

³⁷ An u rawai evu n kagidali ka Masasa ma Zayitum, gbā kakuma ka atoni a ne a gitai mazanga a ka cikpala Kashila n kalagatsu ka ucira adama a ukunosavu u ɗa a wenei. ³⁸ A danai, “Uza u unā u shinga ɗa Magono ma ma tuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige kɗam a asu u Kashila!” ◇

³⁹ Afarishi a roku a asuvu a kakuma ki a tonuko yi, “Kawenishiki, ɗarana atoni a vunu!”

⁴⁰ Aku u danai, “N tonuko ɗa, ko ama a pada baci bini, she atali a gita isali i mazanga.”

⁴¹ An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u saƙai i'ya. ⁴² U danai, ‘A'ari a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na i'a ta usokongi ara vunu. ⁴³ A'ayin a ka tuwa ta a ɗa atokulalu a vunu a ka maka vu agalala a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa. ⁴⁴ A ka wasa vu ta hal she a iyamba avu n ama a vunu gbā. A ka asaka katali a zuba u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashila a'ayin a ɗa ku tuwa ɗa.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

⁴⁵ Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashila u gitai uloko aza a tsilaga. ⁴⁶ U tonuko le, “Ukorongi u ɗa wari, a danai, ‘Kuwa ku va ka woko ta kuwa ku kavasu,’ shegai i gonukoi ka ‘kaɓuru ka aza a magalaka.’” ◇

⁴⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila, shegai adarakpi a pige, n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. ⁴⁸ A nambai tyoku ɗa a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka pura ta ama atakasuvu.

* **19:13** Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga. ◇ **19:38** Ishp. 118:26. ◇ **19:46** Isha. 56:7; Iri. 7:11.

20

*Keci a kaci ka ucira u Yesu**(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)*

¹ Kain ka te, tyoku da Yesu wari a uwenishike ama a Kuwa ku Kashila, n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. Pini nala, adarakpi a pige n awenishiki a Mele kaBolo na nkoshi n pige, a tuwai ara ne. ² A danai, "Tonuko tsu, n ucira u eni u da va yansa ili i na yi, kpm ya naka vu u da?"

³ U wushunku le, "Mpa dem ma yan da ta keci. Tonuko numu, ⁴ ulyubugu u Yahaya, a zuba da u wutai ko a asu u ama?"

⁵ A dansai utyoku u le, a danai, "Tsu dana baci, 'A zuba da,' wa dana ta, ndya i zuwai tsu kpadai uwushuku n eyi? ⁶ Tsu dana baci, 'A asu u ama,' ama yi a ka varasa tsu ta, kpaci a bidya ta Yahaya matsumate ma."

⁷ Aku a wushuki, "Tsu reve a asu u da u wutai wa."

⁸ Yesu tonuko le, "Nala kpm mpa dem ma tonuko da ko ucira u eni u da ma yansa ili i na yi wa."

*Agisani a azamaninga a cingi**(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)*

⁹ Yesu gitai uyanka ama agisani a na yi, u danai, "Vuma roku u da u yain kashina ka cinwi, aku u nakai acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku u ba u barakpai. ¹⁰ An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu u aza a haya yi, tsara a naka yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi yi a lapa yi, a loko yi akere a de. ¹¹ U suki kpm kagbashi ka roku, eyi dem a lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. ¹² U doki u suki uza u tatsu, eyi tani a zumbusa yi, aku a loko yi.

¹³ "Uza kashina vi u danai, 'Nda ma yan? Ma suku ta maku ma va ma ma ciga. Gaawan a ka wene ta karinga ka ne.'

¹⁴ "Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, 'Maku ma kagita ma ne ma na vi. Tsu wuna ni tsara agadu yi a woko a tsunu. ¹⁵ Aku a wutukpa yi a uroto u kashina vi a wuna yi.'

"Nda wa uza u kashina vi wa yan? ¹⁶ Wa tuwa ta u wuna acimbi yi, u naka aza roku kashina ki."

An ama yi a panai nala, a danai, "Kashila ka jebige!"

¹⁷ Shegai Yesu webele le, u danai, "Nda kalen ka ili i'ya i'ari ukorongi a tagarada u Kashila? ¹⁸ 'Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.' ¹⁸ Uza da baci dem u rukpai a zuba u katali ka nala ki, wa koduso ta. Shegai ka rukpa baci ka varai uza, ka yuruwa yi ta."

*Utsupa u utafa ara Kaisa Magono**(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)*

¹⁹ Aku awenishiki a Mele n adarakpi a pige a zamai ure u da ka kana Yesu pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve ta a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a panai uwonvo u ama.

²⁰ A gita yi uwandasa, a suki aza a akalu, ele tani a yain yavu aza a mayun a da. A ka ciga a kana yi n kadyanshi ka ne, tsara a banka yi a asu u uza u tsugono a yan yi mavura. ²¹ A wece yi, "Kawenishiki, tsu reve ta kadyanshi ka vunu u uwenishike u vunu u maci u da. Ya dem unu u te u da vu bidya yi, kpm ure u Kashila u da va wenishike mai. ²² U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa magono, ko tsu kpadu utsupa?"

²³ Eyi tani u revei wanda da a ka wanda yi, aku u tonuko le, ²⁴ "Wenike numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kari pini a ukebe vi?"

A danai, "Ku Kaisa ka."

²⁵ Aku u tonuko le, "Nakai Kaisa ili i'ya i'ari i Kaisa, Kashila kpm i naka yi ili i'ya i'ari i Kashila."

²⁶ A fuda a kana yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a majiyan ma uwushuku u ne, a padai bini.

*Keci a kaci ka u'yang'a u ukpa**(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)*

²⁷ Ama a roku a da pini aza a Sadusi,† a tuwai ara Yesu. Ama a na yi aly aza da a danai u'yang'a u ukpa wa la wa. ²⁸ A wece yi, "Kawenishiki, Musa koronku tsu ta, u danai, 'Uza u kuwa baci u asakai uka bawu mmuku, u kana ta utoku u ne u sotoku uka vi, u matsaka yi mmuku.' ²⁹ A yan ta ama roku ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwai u asaka maku wa. ³⁰ Uza u ire u sotuki marana mi, eyi dem u kuwai bawu maku.

◇ 20:17 Ishp. 118:22. * 20:24 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

³¹ Uza u tatsu kpm u sotuki maraṅa mi, eyi dem u kuwaj. Nala gbā ama a shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusai gbā le, uza wa la u aṣakaj maku wa. ³² A makorishi, uka vi dem u kuwaj. ³³ An u wokoi gbā ama a shindere a le a zuwusa yi vi, uka u yai u da wa woko a a'ayin a u'yanga a ukpa?"

³⁴ Yesu wushuki, "Ama a gogo-na a ka yansa ta iyolo n a wutukpi iyolo. ³⁵ Shegai aza da baci a wenei a gain a uwa a'ayin a da a ka tuwa, kpm n u'yanga u ukpa vi, a ka yan iyolo ko a wutukpa iyolo wa. ³⁶ A ka doku a ka kuwa wa, kpaci dere da a'ari n atsumate a zuba, kpm mmuku n Kashila n da an a wokoi mmuku ma u'yanga u ukpa n da. ³⁷ Ukuna u akushe n u u'yanga u ukpa tani, Musa dem dana ta a ukuna u maku ma madanga ma ma tasa akina a asu u da u isaj Magono ma Zuba 'Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' ³⁸ Eyi Kashila ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka, kpaci ara ne ya dem wa ta n uma."

³⁹ Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, "Kawenishiki, vu wushuku ta dere." ⁴⁰ Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?

(*Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37*)

⁴¹ Aku Yesu wece le, "Nida a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma? ⁴² Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarada u Ishipa,† 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va, ⁴³ hal she n taḍangu vu a zuba u atokulalu a vunuu.' ⁴⁴ Dawuda isa yi baci 'Asheku', nida wa yansa u gono u woko maku ma ne?"

Yesu baranai ama a kaci ka awenishiki a Mele

(*Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40*)

⁴⁵ Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gbā, ⁴⁶ "Kiranai n awenishiki a Mele aza da a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danasa le a kuden n tsupige. Kpm a lai uciga u asu u ndishi u da u lai tsulobo a agata a Kashila, n asu u shinga u asu u abiki. ⁴⁷ Alya a lyai ucanga u nraṅa, n a yanyi kavasu ka ugaḍi adama a ukimbusa u a'eshi. Iacun i ama a nala yi, a ka yan le ta mavura cika."

21

Kune ku maraṅa

(*Marku 12:41-44*)

¹ Kain ka te, Yesu wari a Kuwa ku Kashila, aku u gaḍigbai kaci ka ne u wenei tyoku da aza a utsari a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe. ² U wenei kpm maraṅa ma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i kenu* a asuvu. ³ Pini nala, u da, "Mayun n tonuko da, ili i'ya maraṅa uza u unambi u nala u zuwai, i la ta gbā ili i'ya ele a zuwusai. ⁴ Kpaci gbā le a asuvu a utsari u le u da a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u da u bidyai gbā ikebe i ulyaka ilikulya i ne."

Iryoci i a'ayin a makorishi

(*Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2*)

⁵ Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ari a kadyanshi tyoku da a kalai Kuwa ku Kashila n atali a shinga, n kune ku a nakaj Kashila. Shegai Yesu danai, ⁶ "Gbā ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'a ta a utuwa a da ko katali ka te a ka asaka utaḍangi a zuba u utoku u ne, bawu a wasaj ka wa."

Upana u ikyamba u pige u da wa tuwa

(*Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13*)

⁷ Pini nala, a wece yi, "Kawenishiki, nwere da ukuna u nala vi wa gita? Iacun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugita?"

⁸ U tonuko le, "Kiranai kotsu uza roku u puwunsa da wa. Ama ushani a ka tuwa ta n kala ka va a dana alyu Kirisiti Kawauwi. Kpm a dana, 'A'ayin a yan de evu.' Kotsu i toni le wa. ⁹ A'ayin a da baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwa wa. U kana ta ukuna u nala u gita, shegai makorishi ma kotsu wa."

¹⁰ U tonuko le kpm, "Kaletsu ka ama ka 'yangasaka ta kaletsu ka ama, tsugono kpm tsu 'yangasaka tsugono. ¹¹ Iyamba ya gbada ta a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan ta ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

¹² "Shegai kahu ukuna u nala u gita, a ka kana da ta a yan da mavura. A banka da a agata a Kashila n a'uwa a a'ali. A banka da a asu u azapige na ngono adama a kala ka va. ¹³ Nala wa woko da ta ure u da ya yanka le kadyanshi ka va. ¹⁴ Shegai i vakunku atakasuvu a de, i

dambula n tyoku da ya gonuko kadyanshi wa. ¹⁵ Kpaci mpa ma naka da ta ucira n ugboji u da bawu atokulalu a de a ka fuda a nanamgbana, ko a nani u da wa. ¹⁶ Hal n isheku i de n atoku a de n kumaci ku de, n aje a de a ka neke da ta, hal a wuna gbam aza roku a asuvu a de. ¹⁷ Ya dem wa 'yuwan da ta adama a kala ka va. ¹⁸ Shegai ko kenji ka kaci ka de ka te ka la ka namgba wa. ¹⁹ Akawunki a de a da a ka wauwa da."

Uwacinsa u Urishelima

(*Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19*)

²⁰ Yesu lyai kapala n kadyanshi, "A'ayin a da baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan ta i reve an a yain evu n uwacinsa u da. ²¹ Adama a nala, asaka aza da a'ari a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza da a'ari a ilyuci a wuta a suma, kpm aza da a'ari a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa. ²² Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a da, tsara a shadangu i'ya i'ari ukorongi. ²³ Ter de aka a atuma n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan ta upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashila u rukpa a kaci ka ama ki. ²⁴ A ka wuna ta aza roku n iburundu, a kanasa kpm aza roku a bansaka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpm a ka kptsata ta Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shadangu.

Utuwa u Maku ma Vuma

(*Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27*)

²⁵ Yesu doku u danai, "A ka wene ta iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpm, aletsu a ama a ka dambula ta cika. A dambula cika adama a mawura ma kushiva n abali. ²⁶ Ama a ka limusa ta adama a uwonvo, n a pani uwonvo u ili i'ya ya gitasa a likimba. Kpaci a ka gbada ta ili i pige i pige i'ya i'ari a zuba. ²⁷ A'ayin a nala a da a ka wene Maku ma Vuma utuwa a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. ²⁸ A'ayin a da baci ukuna u nala wa gitasa, i gadigba a'aci a de i kondo zuba kpaci uwutukpa u de wa yan de evu."

Uwenishike a kaci ka kapopi

(*Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31*)

²⁹ Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, "Webelele madanga ma kapopi na ndanga n da n buwai. ³⁰ N gita baci utopo avuku, ya wene ta n kaci ka de kpm i reve an ilyushi i yain evu. ³¹ Nala dem, a'ayin a da baci i wenei ukuna u nala wa gitasa, i reve ta an tsugono tsu Kashila tsu yain evu.

³² "Mayun n tonuko da, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shadangu ili i na yi. ³³ Zuba n likimba wa cimba ta. Shegai kadyanshi ka va ka cimba wa."

Uwenishike a kaci ka afofi

³⁴ Pini nala, Yesu danai, "Kiranai n kaci ka de, kotsu uma u de u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda da tyoku u utyangi wa. ³⁵ Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gba. ³⁶ Kain dem i rongo n afofi, n i yanyi kvasu, tsara i tsara i lai a asuvu a ukuna u da wa ciga u gita vi. Kpm tsara i fuda i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma."

³⁷ Kain dem, u tsu wenishike ta a Kuwa ku Kashila. Kaara ka kotso baci aku u wuta u ba u wansa a masasa ma a ka isa Masasa ma Zayitum. ³⁸ Kpm ama a tsu tuwusa ta a Kuwa ku Kashila n usana u de, tsara a panaka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu

(*Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53*)

¹ A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a da dem a ka isa Abiki a Upasamgbana a yain evu. ² Aku adaraki a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku da a ka wuna Yesu, shegai a ka pana ta uwonvo u ama. ³ Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza da a ka isa Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. ⁴ U ba u dansai n adaraki a pige n azapige aza a uwondya Kuwa ku Kashila tyoku da wa neke yi ara le. ⁵ A yain mazanga hal a zuwamgbana i ka tsupa yi n ikebe. ⁶ Eyi kpm u wushuki u gitai uzama tyoku da wa neke yi ara le, kakuma ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana

(*Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25*)

⁷ Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukidasa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. ⁸ Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, "Walai i ba i fofusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsara tsu lyai."

◇ 21:22 Hos. 9:7. * 22:3 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ A wece yi, “Nte dá va ciga tsu fobuso?”

¹⁰ U tonuko le, “N u'uwa u de a ilyuci yi, ya gawunsa ta n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. ¹¹ I tonuko uza u kuwa vi, ‘Kawenishiki ka danai: Nte dá a asu u dá ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a va?’ ¹² Wa wenike dá ta kunukuzuba ka pige ka ucanga u ne wari ufobusi. Nte ya fobusuko tsu pini.”

¹³ Aku a lazai a ba a cinai tyoku dá u tonuko le vi. Pini nala, a fobusoi ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.

¹⁴ An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. ¹⁵ U tonuko le, “Mari ma ciga ta gbam n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ada, kahu n pana ikyamba. ¹⁶ Kpaci n tonuko dá, ma doku ma lya i'ya wa, she a'ayin a dá a shadangi u dá a tsugono tsu Kashila.”

¹⁷ U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashila aku u danai, “Wushai na i soi. ¹⁸ N tonuko dá, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma cinwi wa, she a'ayin a dá tsugono tsu Kashila tsu tuwai.”

¹⁹ U bidyai buredi u cikpai Kashila, u jibamgbanasai u dá, u naka le. U danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama a de. Rongoi uyansa nala tsara i cibusa na mpa.”

²⁰ An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi, kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n va n dá a ka neke adama a de. ²¹ Shegai uza dá wa neke mu vi, aya pini na wa lya kabolo na mpa. ²² Mayun dá mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku dá a zuwai, shegai ter n uza dá wa neke mu vi.” ²³ A gitai uwecemgbene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

²⁴ Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. ²⁵ U tonuko le, “Ngono ma Awulawa a tsu ciga ta a wenike le ucira. Akidi a ugana a le kpam a tsu zama ta a isa le Abangi a Ama. ²⁶ Shegai ara de nala wa. Uza dá wari uzapige a asuvu a de, u woko tyoku u uza u kenu. Uza dá wa tono n ada, u woko tyoku u kagbashi. ²⁷ Ya lai tsupige, uza dá u dusuki wa lya ilikulya ko gai kagbashi? Uza dá u dusuki wa lya ilikulya dá wa? Mpa tyoku u kagbashi dá mari a asuvu a de. ²⁸ Eda i shamgbai ara va a ukonduso u dá n soi. ²⁹ Tyoku dá Tata u va u naka mu tsugono, nala mpa dem ma naka dá ucira, ³⁰ tsara i lyai i soi na mpa a tsugono tsu va. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

³¹ Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo ta u welikpe dá tyoku u ilya. ³² Shegai ma yanka vu ta kavasu, tsara upityanangu u vunu u gusa wa. Avu kpam a'ayin a dá vu gonoi, vu gbamatangu aza a vunu.”

³³ Bituru wushunku yi, “Asheku, ufobusi u dá mari n bana n avu a kuwa ku a'ali, ko a ukpa.”

³⁴ Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana u reve mu wa hal kutatsu.”

³⁵ Yesu wece le, “A'ayin a dá n suku dá bawu makpakata, bawu katsan, bawu akpata, ili i'a la i'ya i nambai?”

A danai, “Ko i te tsu namba wa.”

³⁶ U da, “Gogo-na uza dá baci wari n makpakata u bidya, nala kpam uza dá wari n katsan. Uza dá bawu wari n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. ³⁷ N tonuko dá, mayun dá ukuna u dá a korongi a kaci ka va u kana ta u shadangu, ‘A kece yi ta a asuvu a aza dá a ‘yangasakai tsugono.’ ³⁸ Kpaci ili i'ya a danai a kaci ka va, ushadangu u ne u rawa de.”

³⁸ Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”

U tonuko le, “U rawa ta.”

Yesu yain kavasu a Masasa ma Zayitum

(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

³⁹ Yesu wutai u banai a Masasa ma Zayitum tyoku dá u cuwanakai, atoni a ne dem a tono yi. ⁴⁰ An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kavasu kotsu i rukpa a ukondo wa.” ⁴¹ U asaka le kenu, tyoku u mbari ma uvutala katali, u kudangi u yain kavasu. ⁴² U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u va u dá a ka tono wa, she u vunu.” ⁴³ [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wari yi a ugbamatangu asuvu. ⁴⁴ Kpaci wa pana ta ikyamba cika. U matsai kavasu cika, hal malen ma ne ma daka yavu mpasa.]

† 22:31 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.   ◇ 22:37 Isha. 53:12.

⁴⁵ An u 'yangai a asu u kvasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a lavuti adama a uwowi u unamgbukatsuma. ⁴⁶ U wece le, "Ndya i zuwai ya lavuta? 'Yangai i yain kvasu, kotsu i rukpa a ukondo wa."

A kanai Yesu

(*Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11*)

⁴⁷ Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakuma ka ama ka tuwa yi. Uza da a ka isa Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono n ele kapala. U ra'ai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. ⁴⁸ Aku Yesu wece yi, "Yahuza, n uwambatsa u da va neke Maku ma Vuma?"

⁴⁹ Aza da a'ari evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gita, a wece yi, "Asheku, tsu kapusa n iburundu da?" ⁵⁰ Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adaraki.

⁵¹ Yesu danai, "Kotsu i doku wa." U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tansa yi.

⁵² U tonukoi aza da a 'yangasaka yi vi; wata, adaraki a pige, n azapige a awundi a Kuwa ku Kashila, na nkoshi, "I tuwai n iburundu na mkpaukpau yavu aza a ukana aza a magalaka? ⁵³ A'ayin a da mari n ada kain dem a asuvu a Kuwa ku Kashila, i barakpa akere a de i dana ya kana mu wa. Shegai a'ayin a de a da na vi, n a'ayin a ucira u karimbi."

Bituru nanai an u revei Yesu

(*Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27*)

⁵⁴ Pini nala, a kanai Yesu a la'ai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma Adaraki. Bituru wari le a utono m'ari m'ari. ⁵⁵ A tasuki akina a mere ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki ka'olo n ele. ⁵⁶ Aku kagbashi ka kari makere ka wene yi a'ayin a da kadyashi ka akina ka wakanai, pini nala, kagbashi ki ka danai, "Vuma u na dem ka'olo n eyi da wari."

⁵⁷ Shegai u nanai u danai, "Mpa n reve yi wa."

⁵⁸ An a barakpai kenu, aku uza roku u wene yi u danai, "Avu dem uza u te u le u da."

Bituru danai, "Uza u va, mpa n reve yi wa."

⁵⁹ A doki a barakpai hal ulapa u uwule u te, uza roku u matsa yi, u danai, "Malala ma la wa, vuma u na ka'olo ka a'ari, kpaci uza u Galili u da."

⁶⁰ Bituru danai, "Uza u va, n reve gbam i'ya va tono wa." Kute-kute kahu u kimba una u ne, kapen ka salai. ⁶¹ Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru. Aku u cibai n kadyanshi ka Asheku, u da, "Ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu." ⁶² Aku u wutai a ulanga u sai cika.

Asoje a yankai Yesu majari

(*Matiyu 26:67-68; Marku 14:65*)

⁶³ Ama da a ka wundya Yesu yi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. ⁶⁴ A sira yi a'eshi, aku a danai, "Tonuko tsu ili i'ya ya gita. Ya lapa vu?" ⁶⁵ A rongo yi a uyansa ka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige

(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24*)

⁶⁶ An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige, f (asuvu a adaraki a pige, n awenishiki a Mele) a bolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige a le, a tonuko yi, ⁶⁷ "Avu Kirisiti Kawauwi da baci, tonuko tsu."

U danai, "Ko n tonuko da baci, ya wushuku wa. ⁶⁸ N yan da baci kpam keci, ya wushunku mu wa. ⁶⁹ Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku ma Vuma ma dusuku ta a ulyaki u Kashila Uza u Ucira."

⁷⁰ Gba le a danai, "Dana, avu Maku ma Kashila ma?"

U tonuko le, "I dana ta dere, mpa."

⁷¹ Aku a danai, "Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana ta n kaci ka tsunu a una u ne."

23

A bankai Yesu ara Bilatu

(*Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38*)

¹ Pini nala, gba ka'olo ka Asheshi a Pige yi a 'yangai a bankai Yesu ara Bilatu gomuna u Yahuda. ² A sapula yi, a danai, "Tsu cina ta vuma u na vi wa puwunsa a ama a tsunu. Kpam n u bishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa. N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono."

³ Bilatu wece yi, "Avu magono ma aza a Yahuda ma?"

Aku u wushunku yi, "Nala wari tyoku da vu danai vi."

⁴ Bilatu tonukoi adaraki a pige yi n kakuma ka ama ki, "N tsara vuma u na vi n unyushi wa."

⁵ A doki a maṣṣa yi n a dansi, “Wa 'yaṅgasasa ta atakasuvu a ama n uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitai ukuna u nala vi a Galili hal utuwa na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

⁶ An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u da. ⁷ An u revei Yesu a kaƙon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutai, u geƙengu yi ara Hiridu uza da wari dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

⁸ An Hiridu wenei Yesu, u yain mazanga cika kpaci wa ciga ta u wene yi caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga ta u wene ukunosavu u da Yesu wa yansa. ⁹ U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. ¹⁰ Adaraki a pige n awenishiki a Mele a da pini kushani a rongo yi usapulusa ushani. ¹¹ Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. ¹² Kain ka nala ka tsije tsu Hiridu n Bilatu tsu gitai. Kpaci caupa atokulala a da.

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(*Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16*)

¹³ Bilatu 6olomgbonoi adaraki a pige, n aza a tsugono, n ama. ¹⁴ U tonuko le, “I tuko ta vuma u na i da wa puwunsa ta ama. Kpam an n vece yi a kapala ka de, n tsara yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. ¹⁵ Nala dem Hiridu u tsara yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. ¹⁶ Adama a nala, ma bawan yi ta n asaka yi.” [¹⁷ U tsu asanka le ta vuma u te a asuvu a ama da a'ari a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]

¹⁸ Gba ama a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Asanka tsu Baraba!” ¹⁹ (Baraba aya uza da a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yangasa u atakasuvu a ama u da a yain n mawunuka a ilyuci yi.)

²⁰ Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga ta u asaka Yesu. ²¹ Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandambana yi! Wandambana yi!”

²² U doki u tonuko le u tatsu, “Nda yi zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsara yi n ili i'ya i ratsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi ta n asaka yi.”

²³ Shegai a rongo yi a umatsa, a 'yangasai alagatsu a le a danai a wandambana yi, hal isali i le i fudai Bilatu. ²⁴ Aku Bilatu kidaga yi ugana, tsara a yanka le i'ya a ka ciga. ²⁵ U asanka le uza da a foloi vi; wata, uza da a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yangasa atakasuvu a ama n mawunuka. U naka le Yesu tyoku da a ka ciga.

A wandamganai Yesu

(*Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27*)

²⁶ A'ari pini a nwalu n eyi, aku a kana vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutai a une. A taɗanku yi mawandambani mi u canga u toni Yesu. ²⁷ Kakuma ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza da a rongoi kushen n a pani m6ala ma ulaza u ne. ²⁸ Yesu kpatalai ara le u danai, “Aka a Urishelima, asakai kushen adama a va. Shegai, i saka kaci ka de na mmuku n de. ²⁹ A'ayin a'a ta a utuwa a da a ya dana, ‘Aza a una u shinga a da ndari, n atsuma a da bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.’ ³⁰ A'ayin a nala a da a ka gitai ufolo nsasa n pige n pige, ‘Rukpai a kaci ka tsunu.’ A foli kpam agalala a dana, ‘Cidangu tsu.’ ³¹ A yanka baci madanga ma taku ukuna u naha, ndya ya gitai ma ekpe baci?”*

³² A banka ta dem ama roku ama a re aza a magalaka, tsara a wuna le ka6olo n eyi. ³³ An a rawai a asu u da a ka isa Mako ma Kaci, nte a wandambana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugula. ³⁴ Yesu danai, “Tata, cimbusuka le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa.” A varangi uruta a pecishei aminya a ne.

³⁵ Ama a shamgbai a'ari a akalu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, “U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wawa, aya baci uza da Kashila ka dangasai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashila.”

³⁶ Asoje dem a yansa yi ta majari. A banai ara ne a naka yi mini ma kalam. ³⁷ A danai, “Ada baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu.”

³⁸ Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.

³⁹ Uza u te a asuvu a aza da a wandamganai ka6olo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, “Ma wundya a da Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n atsu.”

⁴⁰ Shegai uza u te vi u barana yi u da, “Avu ko uwonvo u Kashila va pana an gba tsunu a kidaga tsu ugana u ukpa wa? ⁴¹ Atsu tani dere da tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”

⁴² U danai, “Yesu, kotsu vu ciba na mpa a'ayin a da baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

◇ 23:30 Hos. 10:8. * 23:31 Kalen ka tsizagadi tsu Yesu tsa, “A yanka mu baci ili i na gogo-na, nida wa la vi n ada?”

⁴³ Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara vā t̄ā kābolo n̄ā mpa a asu u uwunvugusa a zuba.”

Ukp̄a u Yesu

(*Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30*)

⁴⁴ An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gb̄a u likpamgb̄anāi n karimbi hal ubana ulapa u uwule u tatsu. ⁴⁵ Kaara ka nākā kpam katyashi wa. Aku kunya ka a bar̄akp̄ai a Kuwa ku Kashil̄ā ku pecemgbenei kure. ⁴⁶ Yesu 'yangasai kalaḡatsu n ucira u danāi, “Tata, a akere a vunu a dā ma nākā kulu ku vā.” An u danāi nala, aku u uma u ne u wutāi.

⁴⁷ An katigi ka wenei ili i'ya i git̄ai u cikpalai Kashil̄ā, u da, “Vuma u na, mayun ili i birika yi wa.” ⁴⁸ Kakum̄ā ka ama ka ka banai ak̄alu a wenei ili i'ya i git̄ai, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. ⁴⁹ Shegai gb̄ā ama dā a reve yi, kābolo n aka a dā a git̄ā yi utono tun a Galili, a shamgbai a m̄b̄ari a'ari a uwundya ukuna u nala vi.

Kacidā ka Yesu

(*Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42*)

⁵⁰ Vuma roku uza dā wāri a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci dā. ⁵¹ U wushuku n tyoku dā a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwā u tsugono tsu Kashil̄ā u dā wa vana. ⁵² Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a nākā yi ikyamba i Yesu. ⁵³ U cipukā yi u palasā yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a asu u dā bawu kotsu a vakunki uza. ⁵⁴ Kain ka nala ki Kain ka Afōbi ka, kpaci Ashibi a yan dē evu n uyan.

⁵⁵ Aka a dā a wutāi a Galili kābolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucinā. A wenei kasaun ki n tyoku dā a zuwai ikyamba i ne. ⁵⁶ Aku a gonoi a kuwa a ba a fōbusoi ucanga u awanli n u magulāni n manivi. Aku a wunvugai kain ka Ashibi ki tyoku dā Mele ma danāi a yain.

24

U'yanḡa u Yesu a ukp̄a

(*Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10*)

¹ Kain ka kagit̄ā ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulāni u dā a fōbusoi. ² A cinai a gindalakpa dē katali ka kasaun ki, ³ shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu Asheku wa. ⁴ A'ari a uyan majijan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a dā ka ladā a shamgbai evu n ele. ⁵ Adama a uwonvo, aka yi a varai a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Ndy a zuwai ya bolo uza u uma a asuvu a akushe?” ⁶ Wā pini na wa; u 'yanḡa dē! Cīfai ili i'ya u tonuko dā, a'ayin a dā wāri kābolo n ādā a Galili. ⁷ U kanā t̄ā a neke Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yanḡa a kain ka tatsu.’” ⁸ Aku a cīfai n kadyanshi ka ne.

⁹ An a wutāi a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n ama dā a buwai gb̄ā ukuna vi. ¹⁰ (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma u Yakubu n aka a roku a dā a'ari kābolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna u na vi.) ¹¹ Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u dā yavu ukuna u gbani u dā. ¹² Bituru 'yanḡai u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u webelei, aku u wenei kunya ka a palakā yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wāri uyan majijan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu

(*Marku 16:12-13*)

¹³ Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u dā a ka isā Imawu. M̄b̄ari n ne n ubana a Urishelima, evu n̄ā nwalu m ulapa u uwule u re n dā.* ¹⁴ A'ari a kadyanshi ka ili i'ya i git̄ai vi. ¹⁵ Ele pini a kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku dā ukuna vi u git̄ai, aku Yesu n kaci ka ne u rāba le, a lazai kābolo. ¹⁶ Shegai a'eshi a le a kukpa a ka reve yi wa.

¹⁷ Yesu wece le, “Ukuna u iyen u dā i'ari a udansa an ya wala vi?”

A shamgbusai, n a bāli asuvu n katsum̄ā kā limā. ¹⁸ Uza dā a ka isā Kiliyoba wushunku yi, “Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu danāi vu reve i'ya i git̄ai a asuvu a a'ayin a na yi wa?”

¹⁹ U wece le, “Ukuna u eni u dā la vi?”

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashil̄ā n ama. ²⁰ Adarakp̄i a pige n̄ā ngono a neke yi, a kidagā yi ugana u ukp̄a a wandamgbana yi. ²¹ Tsarā tsu zuwuka yi tani t̄ā a'eshi tsu dā aya wa wutukp̄a Isara'ila. Ara kain tatsu dā pa vi an ukuna u na vi u git̄ai. ²² Ara aka a roku a asuvu a tsunu a yanka tsu t̄ā ukuna u majijan, a banai pini a kasaun ki n usana u de. ²³ An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene t̄ā kuwene ku atsumate a zuba aza

* **24:13** M̄b̄ari n mel u shindere dā a ka dansaka pini na dere dā u wāri n kilomita kupa n u te.

da a tonuko le wa ta n uma. ²⁴ Aza roku a tsunu a banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku da aka yi a danai vi nala. Shegai eyi kaci ka ne a wene yi wa.”

²⁵ Yesu tonuko le, “Efa aza da bawu i'ari n ugboji. Aza da atakasuvu a de a razugbai bawu i wushuki gba n ikorongi n ntsumate. ²⁶ U kana Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsara tsupige tsu ne wa?” ²⁷ U gitai n tagarada u Musa hal ubana a itagarada i Ntsumate, wa wutumkpusuka le ukuna u da wari a kaci ka ne a asuvu a itagarada yi.

²⁸ A yain evu n une u da a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. ²⁹ A matsa yi a danai, “Tuwa vu cipa ara tsunu, kpaci kaara ka kotso de, kayin kpm ka yan de.” U wushuki u cipai ara le.

³⁰ An wari a ulya ilikulya ka6olo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashila, u jibai u naka le. ³¹ A'eshi a le a kukpai aku a reve yi. Pini nala, u puwunka le. ³² A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwa ta a atakasuvu a tsunu a'ayin a da wa dansa n aitsu a ure vi, wa wutumkpusuka tsu itagarada.”

³³ Kute-kute a 'yangai a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi a asu u te ka6olo n aza da a'ari n ele. ³⁴ Atoni yi a danai, “Mayun da! Asheku a 'yanga ta, hal gbam u wenike ta kaci ka ne ara Bituru.”

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni

(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

³⁵ Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitai n ele a ure, hal n tyoku da a reve yi a asu u da u jibai burodi. ³⁶ An a'ari pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le u danasa le, “Ndishi n shinga ara de.” ³⁷ Shegai a giruwai cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

³⁸ U tonuko le, “Nda i zuwai i giruwai? Nda i zuwai ya yan malala a atakasuvu a de? ³⁹ We6elei akere a va n a'ene a va. Mpa n kaci ka va, sawa numu i pana. Kafofu ka n inyama ko atele tyoku da i wenei mari n i'ya wa.”

⁴⁰ An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. ⁴¹ Shegai adama a mazaŋga n majiyan, a fuda a wushuku gogo wa. U wece le, “I'a pini na n ilikulya?” ⁴² A naka yi kabirisa ka kadan ka a zungi. ⁴³ U wushai ka u takumai a kapala ka le.

⁴⁴ U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka va ka pa vi ka n tonuko da a'ayin a da tsari ka6olo, “U kana ta a shadangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka va a asuvu a itagarada i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarada u Ishipa.”

⁴⁵ Aku u kukpai atakasuvu a le tsara a reve itagarada yi. ⁴⁶ U tonuko le, “Nala wari ukorongi, u kana ta Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka tatsu aku u 'yanga a ukpa. ⁴⁷ Kpm a ka yan ta ku6ari ku ukpatala n ku ucimbusa u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gitai ta a Urishelima ubana a aletsu a da a buwai. ⁴⁸ Efa aza da i wenei ili i nala yi, kpm i dana i'ya. ⁴⁹ Ma sukunku da ta Kulu Keri ka Tata u va u yain kazuwamgbani n afa. Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku da ka kpm ku shadangu da n ucira u da wa wuta a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba

(Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

⁵⁰ U wutai n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yangasai akere a ne u zuwuka le unai u shinga. ⁵¹ Eyi pini a uzuwusuka le unai u shinga vi, aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba. ⁵² A lyaka yi kayala, a gonoi a Urishelima n katsuma ka eri cika. ⁵³ A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashila kain dem, n a cikpalasi Kashila.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukupqa u kadyanshi

Yahaya, uza da korongi tagarada u na vi u rongo ta evu n Yesu a'ayin a da Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwa ta u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarada u na vi, u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai an wari ka'olo n Yesu.

A tagarada u na vi tsa wene ta ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wari ka'olo n ama. Tsa wene ta alabari a uka u aza a Samariya uza da u wushai mini ma unaka uma ma Yesu, uka da a kanai n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza da u 'yangaasai a ukpa, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isa ta kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukupi ka Kashila a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike ta iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike ta ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku da Yesu wari. U te a asuvu a le u da, an Yesu tangaasai kawunu, wa ta tyoku u tata u ne, uza da bawu wa asaka manyan ma ne.

Yahaya korongu ta ili i na yi tsara ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpanda ma 16, tsa wene ta kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku da Kashila ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wene ili i na yi n a'eshi a ne, u gan ta tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun da.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)

Akani a Yahaya Kalyubugi (1:19-34)

Yesu dangasai atoni a ne a kagita (1:35-51)

Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1-12:50)

A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpa u ne (13:1-19:42)

Yesu wa ta n uma (20:1-10)

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11-21:25)

Udani u da u tsu naka uma

¹ Kahu a yain likimba, Udani* wa ta pini. Wa ta ka'olo n Kashila, kpam dem Kashila ka. ² A kagita wa ta ka'olo n Kashila.

³ U yan ta ili i'ya i'ari pini gba, ili i'la la i'ya bawu u yain wa.

⁴ Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko ta ama katyashi. ⁵ Katyashi ki ka wakana ta a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuda ka cimbusa ka wa.

⁶ Kashila ka suku ta vuma roku, uza da a ka isa Yahaya,† n kadyanshi. ⁷ U tuwa ta u tonoko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsara ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi.

⁸ Aya katyashi ki wa, shegai u tuwa ta u tonoko ama ukuna u mayun u katyashi vi. ⁹ A'ayin a da baci katyashi ka mayun ki ka tuwai a likimba, ka naka ta ama gba katyashi.

¹⁰ Udani vi wari ta a likimba, kpam Kashila ka yan ta manyan n eyi an u yain likimba, kpam gba n nala ama a likimba a reve yi wa. ¹¹ U tuwa ta a uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa. ¹² Ama roku a wusha yi ta, kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashila. ¹³ A'ayin a da isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko mmuku n Kashila wa. Kashila ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.

¹⁴ Udani vi u woko ta vuma, kpam u rongoi n atsua. Wa ta ushadangi n ukuna n shinga n u mayun. Tsa wene ta tsupige tsa ne; wata, tsupige tsa u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.

¹⁵ Yahaya dana ta ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonokoi ama, "Uza da n yanka da kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, 'Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.'" ¹⁶ Adama a nala, uciga u da wa ciga tsa cika da u tsu yansa ka tsu ukuna u shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu ta unu u shinga maco. ¹⁷ Musa da tukoi ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun. ¹⁸ Kotsu uza wa la u wenei Kashila wa. Shegai Maku mi ma zuwa ta ama a revei tyoku da Kashila kari, kpaci aya koshi Maku ma mari ili i te n Kashila ki, kpam wari evu n Tata.

Yahaya Kalyubugi danai ukuna u Yesu

(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)

* 1:1 Aza a Yahuda a bidya ta Udani vi Kashila ka, kpaci caupa da a tsu isa kala ka Kashila karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A makpanda n 10 n 14 n wenike tsu ta an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † 1:6 Yahaya u makpanda ma na mi Yahaya Kalyubugi da, Yahaya kasuki uza da korongi tagarada u na vi u da wa.

¹⁹ Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki adarākpi n aza a Levi ubana ara Yahaya a weci yi ko ya wari.

²⁰ Yahaya kpāḍā le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa Kawauwi ki wa.”

²¹ Aku a wece yi, “Ada baci Kawauwi ki wa, ada yai? Ada Iliya[†] vi?”

U wushunku le, “A'a, mpa wa.”

A doku a wece yi, “Avu Matsumate[§] ma a dangasai vi ma?”

U wushuki, “A'a, mpa wa.”

²² Aku a doku a wece yi, “Ada yai? Wushunku tsu tyoku da tsa ba tsa tonuko aza da a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

²³ Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:

“Mpa kalagatsu ka ka salasa a kakamba, n ka dansi, ‘Lapulai ure adama a Asheku a da a ka tuwa!’” [◇]

²⁴ Afarishi a da a suki atsumate yi. ²⁵ A wece yi, “Ada baci Kawauwi, ko Iliya, ko Matsumate ma a dangasai vi wa, nida va lyuḅugusu ama naha?”

²⁶ Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyuḅugusu, shegai n gogo-na naha uza roku da pini a asuvu a kakuma ka ama uza da bawu i revei. ²⁷ Aya uza da wa tuwa a kucina ku va. Mpa n ratsa n surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.”

²⁸ Yahaya wa lyuḅugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agata a Urudu nte ili i na yi i gitai pini gba.

Yesu da Maku ma Kondom ma Kashila

²⁹ An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashila[†] ka yankai manyan tsara u cimbusuka ama a likimba unyushi u cingi u le ma na. ³⁰ Aya gai ma dansaka an n danai, ‘Uza roku da pini wa tuwa a kucina ku va, u la mu ta tsupige, kpaci wa ta pini kahu mpa.’ ³¹ Mari n reve an aya wa, shegai mari u lyuḅugusu n mini tsara n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

³² Aku Yahaya danai, “N wene ta Kulu Keri ku wutai a zuba ku cipai ara ne yavu kadya ku woko yi pini. ³³ Mari n reve an aya wa, shegai an Kashila ka suku mu n lyuḅugu ama n mini, da u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipai ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala yi aya ya vana vi. Aya wa lyuḅugu ama n Kulu Keri.’ ³⁴ N wene ta ili i nala yi i gitai n Yesu. Adama a nala, n tonuko da ukuna u mayun, aya Maku ma Kashila mi.”

Atoni a Yesu a kagita

³⁵ An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyuḅugusu ama kaḅolo n ama a re a asuvu a atoni a ne, ³⁶ aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashila ma gai na vi!”

³⁷ An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu. ³⁸ An Yesu kpatalai u wenei a ka tono yi, u wece le, “Ndya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,[†] nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

³⁹ U wushunku le, “Tuwa[†] i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u da u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpai.

⁴⁰ Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza da a'ari tata u te.

⁴¹ Ili i'ya Andurawu gitai uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene ta Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani kil” (N Tsiyahuda a yanka ta manyan n “Kawauwi” kpmam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.) ⁴² Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Ada Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isa[†] vu ta Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)^{*}

Yesu dangasai Filibu n Nataniya

⁴³ An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

⁴⁴ Besaida da ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru. ⁴⁵ Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene ta vuma da Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpmam dem nsumate n korongu ta ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpmam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

⁴⁶ Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'a la ya wuta a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwa vu wene.”

⁴⁷ An Yesu wenei Nataniya wa raḅa evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka da wa.”

⁴⁸ Nataniya wece yi, “Nida vu yansai vu reve mu?”

[†] **1:21** Adama a da Kashila ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, da aza a Yahuda a'ari a uvana ugonu n ne. **§ 1:21** Musa yan ta kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashila ka sukunku le ta Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ari a uvana Matsumate mi. [◇] **1:23** Isha. 40:3. ^{*} **1:42** Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isa vu, n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi.”

⁴⁹ Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashila ma. Ada Magono ma aza a Yahuda.”

⁵⁰ Yesu danai, “Wushuku da vu wushuki na mpa an n tonuko vu n wene vu ta a kulu ku madanga ma kapopi? Va wene ta ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

⁵¹ U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko da, Ya wene ta zuba u kukpa kpam atsumate a zuba a Kashila n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

¹ Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili. Mma u Yesu wa ta dem pini a asu vi. ² A libana ta dem Yesu n atoni a ne. ³ An mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi ma kotso de.”

⁴ Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarasa mu naha? Kotsu a'ayin a va a yan wa.”

⁵ Mma u ne u tonuko agbashi yi, “Yanyi gba ili i'ya u tonuko da i yain.”

⁶ Caupa, Kashila ka naka ta aza a Yahuda mele tyoku da a ka yansa kuza. Adama a nala, aza a kuwa yi a'a ta na mmuru n mini n teli n da a shei a atali. Maru dem ma gbonguro ta hal ma fuda ta ma bidya evu na nlanda n mini n teli.

⁷ Yesu tonuko agbashi yi, “Shadangi mmuru mi n mini.” Aku a shadangi n da tipi-tipi.

⁸ U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”

Aku a yain tyoku da u tonuko le a yain. ⁹ An uzapige vi u pedei, aku u wenei ma gono de mini ma cinwi. U reve tani asu u da mini ma cinwi mi ma wutai wa, shegai agbashi a da a tukoi ma vi a reve ta. Aku u isa valisavu vi, ¹⁰ u tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gita a tuko, a'ayin a da baci ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagita kayanyan. Shegai avu vu sokongu ta mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”

¹¹ A Kanan u Galili da Yesu yain ukunosavu u kagita u ne. Nte da u wenikei pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.

¹² An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kabolo na mma u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo ta pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashila

(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)

¹³ Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasambana a yan de evu. ¹⁴ An u uwai a Kuwa ku Kashila ki, aku u cinai aza a udengishe anaka, na nlala, na ntambara. U wenei aza da a tsu dusukusa a asu u iteburu i le n a sava'asa ikebe icun kau-kau. ¹⁵ U zamai a'awun u cai kaban u yain kaja'u. U lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashila ki, ka'bolo na nlala n le n anaka a le dem. U mutsukpusai iteburu i aza da a ka sava'asa ikebe u wacinsai ikebe yi. ¹⁶ U tonuko aza da a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i gonuko kuwa ku Tata u va kuden wa!”

¹⁷ An nala gitai, aku atoni yi a cibai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a Tagarada u Kashila: “Adama a uciga u da ma ciga kuwa ku vunu cika, u da wa zuwa mu n kuwa.” ¹⁸

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u da va yan tsara u wenike tsu tyoku da vu tsara ucira u uyan ili i na yi?”

¹⁹ U wushunku le, “Wasai kuwa ku Kashila ku na ki, ma ma ta ka kpam a asuvu a a'ayin a tatsu.”

²⁰ A wushunku yi, “An a gitai kuma ku Kuwa ku Kashila ku na ki, a yan ta ayen amangere n a teli kahu a kotso ka! Nida va fuda va ma ka a asuvu a a'ayin a tatsu?” ²¹ Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashila ki,” ikyamba i ne i'ya wa dansaka. ²² A'ayin a da u tuwai u 'yanga i ukpa, da atoni yi a cibai u tonuko le ta ukuna vi. Aku a wushuki gba ili i'ya Yesu dansai n i'ya a korongusi a Tagarada u Kashila.

Yesu reve ta tyoku da ama a'ari

²³ An Yesu wari a Urishelima adama a Abiki a Upasambana yi, ama ushani a wushuku ta n eyi kpaci a wene ta ikunesavu i'ya u yansai. ²⁴ Yesu reve ta tyoku da atakasuvu a ama a'ari, adama a nala u wushuku u asanka le kaci wa. ²⁵ Adama a da u revei atakasuvu a ama gba, she kpam uza u tonuko yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve ta ili i'ya i'ari a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwai ara Yesu

¹ A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku da pini uza da a ka isa Nikodimu, Kafarishi ka. ² Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, "Uzapige, tsu reve ta Kashila ka ka suku wa, shegai Kashila ka baci n eyi."

³ Yesu wushuki, "Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire."

⁴ Nikodimu wece yi, "Vuma u kutsa baci, nida wa kpam a ka doku a matsa yi? Wa doku kpam wa uwa a katsuma ka mma u ne wa. Nida a ka yan a matsa vuma ilimaci i ire?"

⁵ Shegai u wushunku yi, "Mayun n tonuko vu, uza wa la wa uwa a tsugono tsu Kashila wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri. ⁶ Isheku i vuma alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsara uma, shegai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsara uma. ⁷ Kotsu vu yain majiyan an n tonuko vu, 'She a doku a matsa da ilimaci i ire wa.' ⁸ Uwule u tsu lapana ta a asu u da dem wa ciga, kpam vu tsu pana ta mawura ma ne, shegai vu tsu reve asu u da u gitai ko kpam a asu u da wa bana wa. Nala dem wari Kulu Keri ku matsa baci vuma."

⁹ Nikodimu wece yi, "Nida wa yan u gitai nala?"

¹⁰ U wushunku yi, "Ayu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Nida vu yansai vu kpa dai ureve ukuna u na? ¹¹ Mayun n tonuko vu, ukuna u da tsu revei u da tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai i wushuku n ili i'ya tsu tonuko da wa. ¹² N tonuko da ta ukuna u likimba naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka va wa. Adama a nala, ya fuda ya wushuku na mpa n tonuko da baci ili i'ya i'ari a zuba wa. ¹³ Mpa Maku ma Vuma, mpa koshi n wutai a zuba n tuwai a likimba, kpam ma doku ma gono a zuba. ¹⁴ Tyoku da Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka saku Maku ma Vuma. ¹⁵ Adama a nala, uza da baci dem u wushuki n Maku ma Vuma, wa tsara ta uma u da bawu wa kotso.

¹⁶ "Tyoku da Kashila ka cigai ama a likimba cika u da na: u neke ta Maku ma te ma ne koshi tsara uza da baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwa wa, shegai u tsara uma u da bawu wari n utyoku. ¹⁷ Kashila ka suku Maku ma ne a likimba tsara u kidaga ama ugana u ukpa wa. Shegai u suku yi ta tsara u wauwa le. ¹⁸ A ka kidaga aza da a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a kidaga da aza da bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te ma Kashila mi wa. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai a ka kidaga le ugana i'ya na: Katyashi ka tuwa ta a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi, kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa. ²⁰ Aza da a ka yansa ukuna u cingi a tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwa evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene manyan ma cingi ma a ka yansa wa. ²¹ Shegai aza da a ka tono ure u mayun a ka tono ta katyashi, ya dem wa wene ta a ka yansa ili i'ya Kashila ka ciga le a yain."

Yahaya Kalyubugi cikpalai Yesu

²² An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai u'ongu u Yahuda, a tsa ta a barakpai pini kenu n a lyu'ugusi ama. ²³⁻²⁴ A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo ta ulyu'ugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu yi mini ma pini ushani. Ama a rongo ta ubansa ara ne ciza tsara u lyu'ugulu le. ²⁵ Kananamgbani ka rukpa ta a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba. ²⁶ Aku a banai ara Yahaya, a danai, "Kawenishiki, vuma da vu cinai a kapashi ka Agata a Urudu vi, uza da vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyu'ugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa de, n u da a ka tuwa ara tsunu."

²⁷ Aku Yahaya wushunku le, "Ili i'ya Kashila ka nakai vuma i'ya koshi wa tsara. ²⁸ I panaka mu ta an n danai, 'Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashila ka suki n tuwa n lapula ure adama a ne.' ²⁹ Ukasavu u tsu bana ta a asu u da vali u ne wari. Kaje ka valisavu ka tsu pana ta kalagatsu ka valisavu ki, u yain kpam mazanga ka'bolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana ta kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna. ³⁰ U kana ta u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu."

Uza da u wutai a zuba

³¹ Yahaya doki u danai, "Uza da u wutai a zuba u la ta ama gba tsupige. Uza da u wutai a likimba uza u likimba u da, kpam ukuna u likimba u da koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza da u wutai a zuba vi u la ta ya dem tsupige. ³² U tsu yan ta kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa. ³³ Uza da baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike ta an u wushuku ta la vi n ili i'ya Kashila ka danai mayun da. ³⁴ Uza da Kashila ka suki vi, ukuna u Kashila u da u tsu dansa, kpaci Kashila ka naka yi ta ucira u Kulu Keri gbende. ³⁵ Tata vi u ciga ta Maku mi cika, adama a nala u naka yi ta ucira a kaci ka ili gba. ³⁶ Aza da a wushuki n Maku mi, a'a ta n uma u da bawu wa kotso. Shegai aza da bawu a ka panaka Maku mi, a ka tsara uma wa. Asuvu a upan a Kashila a'a ta a kaci ka le maco."

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

¹ Afarishi a pana ta alabari an Yesu wa tsarasa atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakuma, kpam n u lyubugusi le. ² (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyubugusu ama yi wa, atoni a ne a da.) ³ An u revei Afarishi a pana ta ukuna vi, aku u lazai u asakai Yahuda ugono a Galili.

⁴ Ure vi u pasamgbana ta a uyamba u Samariya. ⁵ Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Saika, asu vi u barakpa n kashina ka Yakubu nakai maku ma ne Isuhu wa. ⁶ Ilyukoi i Yakubu i'a ta pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan ta nwalu ma mbari, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

⁷⁻⁸ A'ayin a da atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsara a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwai ukene mini. Yesu folo yi, "Ne mu mini n soi."

⁹ Uka vi u yan ta majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan ta ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, "Avu uza u aza a Yahuda da, mpa kpam uka u aza a Samariya da mari. Ndy a zuwai va folo mu mini?"

¹⁰ U wushunku yi, "Vu reve ili i'ya Kashila ka ciga ka naka vu wa, kpam vu reve uza da wari vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci wari vu revei, wari va folo mu ta mini ma ma naka uma."

¹¹ Uka vi u danai, "Uzapige, va gbam n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'a ta lyungu-lyungu. Nte va tsara mini ma ma naka uma vi? ¹² Akaya a tsunu Yakubu da gavuga tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne na nnama n kuwa n le a soso ta pini mini. Avu la Yakubu tsupige da?"

¹³ U wushuki, "Uza da baci dem u soi mini ma na mi, wa doku ta wa pana kakuli. ¹⁴ Shegai aza da a ka so mini ma ma naka le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma naka le vi ma woko ta tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma naka le ta uma u da bawu wa kotso."

¹⁵ Uka vi u tonuko yi, "Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsara n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa."

¹⁶ U tonuko yi, "Wala ba vu isa vali u vunu i tuwa kabolo n eyi."

¹⁷ Uka vi u wushuki, "Mari n vali wa."

U wushunku yi, "Mayun da an vu danai wari n vali wa. ¹⁸ Vu bansa ta a'ali a tawun iyolo, kpam uza da wari kabolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u da vu tonuko mu vi mayun da."

¹⁹ Uka vi u danai, "Uzapige, n reve ta avu matsumate ma. ²⁰ Isheku i va i gbashika ta Kashila a Masasa ma Gerizim, shegai eda aza a Yahuda i da Urishelima da koshi asu u ulya kayala."

²¹ U tonuko yi, "Uka, wushuku na mpa, a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima. ²² Eda aza a Samariya kenu da i revei a kaci ka uza da ya lyaka kayala. Atsu kpam aza a Yahuda tsu reve ta ukuna ushani a uza da tsa lyaka kayala, kpaci Kashila ka sukunku ta ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda. ²³ A'ayin a ka tuwa ta, mayun gbam a da a rawa de, a da Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku da wari mayun. Tyoku da Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala da la vi. ²⁴ Kashila kulu ka, kpam u kana ta ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsara a lyaka yi kayala dere."

²⁵ Uka vi u danai, "N reve ta Kawauwi ka tuwa ta, aya a tsu isa Kirisiti. A'ayin a da baci u tuwai, wa todugbusuko tsu ta ili dem."

²⁶ U wushunku yi, "Mpa uza da gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi."

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

²⁷ Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan ta majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, "Ndy a va ciga?" wa, ko kpam a weci Yesu, "Nida va dansa n eyi?" wa.

²⁸ Uka vi u asakai malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai, ²⁹ "Tuwai i wene vuma da u tonuko mu gba ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?" ³⁰ Aku a wutai a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

³¹ An a'ari pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, "Kawenishiki, yan ahankuri tsa vu lyai ili i roku."

³² Shegai u tonuko le, "Ma ta n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya."

³³ Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, "Uza roku u tuko yi ilikulya da?"

³⁴ U wushunku le, "Ilikulya i va i'ya n yain manyan ma uza da u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma. ³⁵ I'a ta n tsizagadi tsa tsu danai, 'Twoto i nishi i wura baci, da ama a tsu kapa ilya.' Shegai n tonuko da webele mai, ya wene ta ilya i gewe de ya ciga ukapa. ³⁶ N gogo-na naha, uza da wa kapa vi wa tsarasa de katsupi ka ne, kpam wa cirangusu de ili i'ya

u kapai vi adama a uma u da bawu wa kotso. Uza da u cei n uza da u kapai vi a ka zangana ta kaɓolo. ³⁷Tsizagadi tsu na tsi mayun da, 'Uza u naha u cei, uza u nife kpam u kapai.' ³⁸N suku da ta i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a da a gitai manyan mi, aku eda kpam i koruso ma."

Aza a Samariya ushani a wushuki

³⁹Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku ta n Yesu adama a ukuna u na u da uka vi u tonuko le: "U tonuko mu ta gba ili i'ya n yansai." ⁴⁰An aza a Samariya a tuwai ara Yesu, a folo yi u cipa ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re. ⁴¹Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

⁴²A tonukoi uka vi, "A kagita tsu wushuku ta n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku ta adama a da tsu panaƙa yi n kaci ka tsunu. Tsu reve ta vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba."

Yesu tanaƙai maku ma uzapige
(*Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10*)

⁴³An a'ayin a re a wurai, aku Yesu laƙai ubana a kaƙon ka Galili. ⁴⁴(Wari u dana ta caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.) ⁴⁵An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a da a wene ta gba ili i'ya u yansai de a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'a ta dem pini a asu vi.

⁴⁶Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u da u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku da pini uza da maku ma ne mari n maɓala. ⁴⁷An u panai a da Yesu wuta ta a Yahuda u tuwai a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwa a Kafarnahum u tanaƙa maku ma ne, kpaci maku mi ma ta a una u ukpa.

⁴⁸Yesu wushunku yi, "Uza wa la a asuvu a de wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu."

⁴⁹Uzapige vi u danai, "Kawenishiki, tuwa a kuwa ku va kahu maku ma va ma kuwa."

⁵⁰U wushuki, "Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan ta uma."

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u laƙai ugonu a kuwa. ⁵¹Eyi pini a nwalu a ugonu, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, "Maku ma vunu ma tana de!" ⁵²U wece le a'ayin a da maku mi ma tana. A wushunku yi, "Maɓala mi ma asaka yi ta nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara."

⁵³Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a da Yesu danai, "Maku ma vunu ma yan ta uma." Pini nala, vuma vi n ama da a'ari a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

⁵⁴Ukunosavu u ire u da la vi u da Yesu yain an u asaka Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tanaƙai kawunu

¹An nala wurai, Yesu laƙai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda. ²A Urishelima vi, kaƙaƙa ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u da a ka isa Betesida n Tsi'arama. A kyawan ta ka n afalaka a tawun. ³Aza a maɓala ushani a tsu vakusu ta pini evu n mini mi. Aza roku arumba a da, aza roku awunu, n aza da ili i soi. [A'ari a uvana mini mi ma vura, ⁴kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwa ta ka vura ma. Uza da baci u gitai pini u'uwa a'ayin a da mini mi ma vura vi wa tana ta.]* ⁵Vuma roku u da pini nvain a asu vi, uza da u yain ayen kamankupa n kulla n maɓala. ⁶Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u barakpa ta nvain n maɓala mi. Aku u wece yi, "Va ciga vu tana?"

⁷Vuma vi u wushuki, "Uzapige, ma n uza da wa banka mu a mini mi wa, a vura baci ma. A'ayin a da baci ma raba evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu."

⁸Yesu tonuko yi, "Yanga vu bidya kajiba ka vunu vu wala." ⁹Kute-kute vuma vi u tana. U bidyai kajiba ka ne u gitai nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitai. ¹⁰An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u canga kajiba ka ne, aku a tonuko yi, "Kain ka Ashibi ka! Mele ma bishinka ta a canga kajiba n kain ka Ashibi."

¹¹U wushunku le, "Vuma da u tana mu vi aya u tonuko mu, 'Bidya kajiba ka vunu vu wala.'"

¹²A wece yi, "Ya uza da u tonuko vu vu yain nala vi?"

¹³Shagai u fuda u reve uza da u tana yi vi wa, kpaci ama da pini ushani a asu vi kpam cina Yesu laza de n kabini.

¹⁴A'ari pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashila, u tonuko yi, "Vu tana de gogo-na. Asaka uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gita n avu wa." ¹⁵Aku vuma vi u laƙai u banai u tonukoi azapige yi Yesu da tana yi.

* 5:4 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 3a-4.

¹⁶ Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitai uraga Yesu adama a da u yain ili i nala n kain ka Ashibi. ¹⁷ Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u va u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa.” ¹⁸ Adama a nala, azapige yi a matsai tsara a wuna yi adama a da u kpa dai utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashila ka Tata u ne, u da u zuwa yi u wokoi una u te n Kashila.

Tata naka Maku mi ucira

¹⁹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan. ²⁰ Tata vi u ciga ta Maku mi, kpm u wenike yi ta gba ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi ta ili i pige i pige i'ya i lai i na tsara i yain majiyan gba de. ²¹ Maku mi ma tsu naka ta aza da u dangasai uma tyoku da Tata vi 'yangasa le a ukpa le kpm uma.

²² Tata vi u tsu kidaga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza da wa kidaga ya dem ugana. ²³ Tata vi u ciga ta ama a naka Maku mi tsupige tyoku da a tsu naka yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unaka Maku mi tsupige, u 'yuwan dem de la vi unaka Tata da u suku yi vi tsupige.

²⁴ “Mayun n tonuko da, uza da baci dem u panai ili i'ya n danai, kpm u wushuki n uza da u suku mu, wa ta n uma u da bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kidaga yi ugana wa, shegai u pasa de ukpa ubana uma u da bawu wa kotso. ²⁵ Mayun n tonuko da, a'ayin a ka tuwa ta hal gban a da a rawa a da a akushe a ka pana kalagatsu ka va, mpa Maku ma Kashila, aza da a panai ka vi a ka tsara ta uma. ²⁶ Tata vi wa ta n ucira u da wa naka uma, kpm u naka ta dem Maku mi ucun u ucira u nala vi. ²⁷ U naka ta dem Maku mi ucira u kidaga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

²⁸ “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwa ta a da akushe a da a'ari a asaun a le gba a ka pana kalagatsu ka ne. ²⁹ Aku a wuta a asuvu a asaun a le. Aza da a yain ili i shinga a ka 'yanga ta a yain uma, aza da kpm a yain tsicingi a ka 'yanga ta aku a kidaga le ugana.

Yesu Maku ma Kashila ma

³⁰ “N tsu yan ili adama a kaci ka va wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu tyoku da ma kida ugana. N tsu kida ta ugana derere, kpaci n tsu yan ta ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana kayanyan wa.

³¹ “A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u va, uza wari wa wushuku n kadyanshi ka va wa. ³² Shegai uza roku u da pini uza da wa dansa ukuna u va, kpm n reve ta gba ili i'ya u dansai a kaci ka va mayun da. ³³ I suku ta atsumate ara Yahaya, kpm u tonuko le ta ukuna u mayun a kaci ka va. ³⁴ Shegai udani u vuma u da n pitanangi n u da wa, ko an u wokoi n ciuga da ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsara i tsara iwauwi. ³⁵ Yahaya rongo ta n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpm i pana ta kayanyan ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.

³⁶ “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei ukuna u maci a kaci ka va. Ili i'ya Tata u naka mu n yain i'ya ma dansaka! Ili i na yi i wenike ta an Tata u da u suku mu. ³⁷ Tata u da u suku mu vi dem u yan ta kadyanshi a kaci ka va, shegai i pana kalagatsu ka ne ko kpm i wene yi wa. ³⁸ Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a de wa, kpaci i wushuku n uza da u suki vi wa. ³⁹ I tono ta Tagarada u Kashila mai kpaci ya wundya ta nte ya tsara pini uma u da bawu wa kotso, kpm Tagarada u nala vi mpa wa dansaka! ⁴⁰ Shegai i 'yuwan ta utuwa ara va tsara n naka da uma u da bawu wa kotso vi.

⁴¹ “Icikpali i ama i'ya ma ciga wa. ⁴² N reve da ta, ko uza wa la wa ciga Kashila wa. ⁴³ N tuwa ta a asuvu a kala ka Tata u va, i wusha mu wa. Shegai i gonoi ya wusha ama da a ka tuwusa adama a kaci ka le. ⁴⁴ I tsu ciga ta icikpali a asu u atoku a de, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashila wa. Nida ya wushuku na mpa?

⁴⁵ “Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula da a asu u Tata wa, Musa da wa sapula da! Ko an u wokoi aya uza da i zuwai uma wa ganga da. ⁴⁶ Musa korongu ta ukuna u maci a kaci ka va, i wushuku baci n Musa, u gan ta dem i wushuku na mpa. ⁴⁷ I wushuku baci n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun

(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushiva ku Galili (ka dem a ka isa Kushiva ku Tibariya.) ² Kakuma ka ama ushani ka tono yi kpaci a wene yi ta wa yansa ikunesavu an wa tanasasa aza a mballa.

³⁻⁴ Kpm a'ayin a Abiki a Upasambana a aza a Yahuda a yan de evu, aku Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki. ⁵ An Yesu wenei kakuma ka ama ka tuwa ara ne, aku u wecei

Filibu, “Nte tsa tsarā iburodi i'ya tsa lyatangu ama a na yi?” ⁶ (Wece dā u wece yi tsarā u kondo yi, kpaci u reve tā ili i'ya wa ciga u yain.)

⁷ Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kulla* ma fuḍa ma tsila iburodi i'ya ya dem wa tsarā kajibi pini na wa.”

⁸ Katoni ka ne ka roku uza dā a ka isā Andurawu utoku u Simo Bituru, u danai, ⁹ “Kalobo ka roku ka na ka kārī n iburodi i kenu i kenu† i tawun n adan a re. Shegai a dā a ka rawa kakumā ka ama ka na ki wa.”

¹⁰ Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpam wā tā n mete ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini. ¹¹ U bidyai iburodi yi u cikpai Kashilā. Aku u naḱai aza dā a'ari pini ndishi evu n eyi. Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwāi.

¹² An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirangi abuwi a dā a buwai vi. Tsa yanḱa a dā koli wa.” ¹³ A cirangi abuwi a iburodi a dā a buwai vi hal mbana kupa nā n re. ¹⁴ An ama yi a wenei ukunosavu u dā Yesu yain, aku a danai, “Maken mā la wa, aya gai Matsumate ma a dangasāi ma tuwā a likimba vi.” ¹⁵ Yesu reve tā ama a fobuso tā a tuwā a bidya yi n ucira a gonuko yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)

¹⁶ An kaara ka rukpai, atoni a Yesu a banai a kushivā. ¹⁷ A uwai a kpatsu a ka pasa kushivā ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u tuwā a asu u le wa. ¹⁸ Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yangasāi aḱali a pige pini a kushivā ki. ¹⁹ An atoni yi a walāḱai kpatsu ki ubana a mere ma kushivā,‡ aku a wenei Yesu utuwā a zuba u mini. U gitāi uraḱa evu n kpatsu ki, aku a panai uwonvo cika. ²⁰ U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.” ²¹ Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai a asu u dā a ka ciga a bana.

²² An kain ka wansai, aza dā a buwai a upashi u kushivā vi, a reve tā kpatsu ku te ki ka koshi ku buwai de. A reve tā kpam Yesu uwa ka u tono atoni a ne wa, atoni yi a dā a lazai koshi bawu eyi. ²³ A'atsu ushani a wutā tā a ilyuci i Tibariya a rawai evu n asu u dā Asheku a cikpai Kashilā n iburodi i'ya ama yi a takumai vi. ²⁴ An kakumā ki ka wenei Yesu wā kpam pini a asu vi wa, atoni a ne dem a'ā pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsarā a boli le.

Yesu dā ilikulya i'ya i tsu naḱa uma

²⁵ An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere dā vu tuwāi pini na?”

²⁶ Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko dā, i'ā mu tā uzama adama a dā i takumai burodi i cuwāi, shegai adama a kalen ka ikunesavu i vā i'ya i wenei wa. ²⁷ Kotsu i zuwa ucira adama a dā ya tsarā ilikulya i'ya ya namgba wa, shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya naḱa uma u dā bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma naḱa dā i'ya gai na vi, kpaci aya Kashilā Tata u wushunki u yain nala.

²⁸ Aku a wece yi, “Ndyā Kashilā ka ciga tsu tsu yain?”

²⁹ U wushunku le, “Ili i'ya Kashilā ka ciga dā i yain i'ya na: Wushuki n uza dā u suki.”

³⁰ Aku a danai, “U ḱanā tā vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu wushuku n avu. Ndyā va yanka tsu? ³¹ Isheku i tsunu a takuma tā mana† a kakamba. A korongu tā ukuna u na vi a Tagarāda u Kashilā: ‘Musa naḱa le tā ilikulya i'ya i wutāi a zuba tsarā a lyai.’ ◊ ”

³² U tonuko le, “Mayun n tonuko dā, Musa dā naḱa dā ilikulya i'ya i wutāi a zuba vi wa. Tata u vā u dā uza dā wa naḱa dā ilikulya i mayun a zuba. ³³ Kpam ilikulya i'ya Kashilā ka tsu naḱa vi i'ya gai i wutāi a zuba i naḱai ama a likimba uma vi.”

³⁴ Ama yi a danai, “Uzapige, naḱasā tsu ilikulya i na yi kain dem.”

³⁵ Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu naḱa uma. Uza dā baci dem u tuwāi ara vā wa pana kambulu wa, uza dā kpam u wushuki nā mpa, wa pana kakuli wa. ³⁶ Māri n tonuko dā de, n dā i wene mu tā, shegai i wushuku nā mpa wa. ³⁷ Tata vi u tsu naḱa mu tā ama a vā. Ya dem a asuvu a le wa tuwā tā ara vā, mpa kpam ma loko yi wa, ko kenu. ³⁸ N wutā tā a zuba n tuwai tsarā n yain ili i'ya Kashilā ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa. ³⁹ Ili i'ya uza dā u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza dā u naḱa mu vi u puwan wa, shegai n 'yangasā le gbā kain ka makorishi. ⁴⁰ Aza dā

* 6:7 Akorongi a cau a cau a kagitā a korongu tā “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uḱanga. † 6:9 A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan tā burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi. ‡ 6:19 Tagarāda dana tā “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushivā ku Galili ki upeti u ne mel u shindere dā ugadā kpam mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushivā ma a'ari. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. ◊ 6:31 Uwt. 16:4, 15.

a wenei Maku mi kпам a wushuki n eyi, a ka tsarā tā uma u da bawu wa kotso, kпам ma 'yangasa le tā kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u va wa ciga i'ya gai la vi."

⁴¹ Ama a gitai tsali a kaci ka ne, an u danai, "Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba."

⁴² A danai, "Yesu da na vi maku ma Isuhu. Tsu reve tā tata na mma u ne. Nida wa dana, 'A zuba u da n wutai?'"

⁴³ U wushunku le, "Asakai uyan tsali. ⁴⁴ Tata da u suku mu. Uza wa la wa tuwa ara va wa, she Tata vi u tuko yi, kпам ma 'yangasa tā vuma u nala vi kain ka makorishi. ⁴⁵ Ntsumate n korongu tā, 'Kashila ka wenishike le tā gba le.' ⁴⁶ Gba uza da baci u panakai Tata kпам u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwa tā ara va. ⁴⁷ Uza wa la u wenei Tata vi wa, she mpa uza da Kashila ka suki, mpa koshi n wene yi. ⁴⁸ Mpa ilikulya i'ya i tsu naka uma. ⁴⁹ Isheku i de i takuma tā mana a kakamba, gba n nala a kuwasai. ⁵⁰ Ilikulya i'ya i wutai a zuba i'ya na. Uza da baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwa wa. ⁵¹ Mpa gai ilikulya i'ya i tsu naka uma vi, i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara tā uma u da bawu wari n utyoku. Ilikulya i'ya ma naka da vi ikyamba i va i'ya, i'ya ma naka ama a likimba a tsara uma."

⁵² Aku aza a Yahuda a gitai kananamgbani utyoku u le, "Nida vuma u na wa naka tsu ikyamba i ne tsu takuma?"

⁵³ U tonuko le, "Mayun n tonuko da, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kпам i soi mpasa n ne wa, ya tsara uma vi wa. ⁵⁴ Uza da u takumai ikyamba i va kпам u soi mpasa n va, wa tsara tā uma u da bawu wari n utyoku, kпам ma 'yangasa yi tā kain ka makorishi. ⁵⁵ Ikyamba i va ilikulya i maci i'ya, mpasa n va kпам ili i uso i maci i'ya. ⁵⁶ Uza da u takumai ikyamba i va kпам u soi mpasa n va, wa tā kabolo na mpa, mpa kпам ma tā kabolo n eyi. ⁵⁷ Tata uza u uma, aya u suku mu, kпам adama a ne a da mari n uma. Uza da baci dem u takumai ikyamba i va, wa tsara tā uma a adama a va. ⁵⁸ Mpa ilikulya i'ya i wutai a zuba. Uza da baci dem u lyai i'ya, wa tsara tā uma bawu utyoku, kпам wa kuwa tyoku da isheku i de i kuwai wa, ko an u wokoi a takumai mana." ⁵⁹ Yesu dansa tā ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashila a Kafarnahum.

Atoni ushani a asakai utono Yesu

⁶⁰ An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, "Ukuna u na vi u wuyana tā ureve. Ya wa wushuku n u da?"

⁶¹ Yesu reve tā atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, "Ukuna u na vi u bala da da? ⁶² Nida ya yawunsa a'ayin a da baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba? ⁶³ Kulu ka ku tsu naka uma u da bawu wari n utyoku. Uaira u vuma wa fuda wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko da ka zuwa da tā i tsarai Kulu Keri ku Kashila ka ku tsu naka uma. ⁶⁴ Shegai aza roku a asuvu a de a wushuku wa." (Yesu wari u gitā tā u revei aza da a ka 'yuwan uwushuku n uza da wa neke yi.) ⁶⁵ U danai, "Adama a nala n tonuko da, 'Tata u tuko baci uza ara va wa, wa fuda wa tuwa wa.'"

⁶⁶ Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalaka yi tā cucina a asaka yi utono.

⁶⁷ Aku u wecei Kupanamere, u danai, "Eda dem ya laza da?"

⁶⁸ Simo Bituru wushuki, "Asheku, ara yai da tsa laza ubana? Va tā n kadyanshi ka ka naka uma u da bawu wari n utyoku. ⁶⁹ Tsu wushuku tā kпам tsu reve tā ada Uza u Uwuluki u Kashila."

⁷⁰ U danai, "N dangasa da tā Kupanamere. Shegai uza u te Kalapansi ka!" ⁷¹ Yahuza maku ma Simo Isikariyoti da wa dansaka. Aya wa tuwa wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wa tā a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

¹ An nala u wurai, Yesu kyawunsai gba kaon ka Galili. Wa ciga u wala a kaon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a da pini a ka ciga a wuna yi.

² Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda a da. ³ Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, "Asaka asu u na vi vu bana a Yahuda tsara atoni a vunu a nide yi dem a wene ikunesavu i'ya wa yansa. ⁴ Uza da baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Ada baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba." ⁵ Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

⁶ Yesu wushunku le, "A'ayin a da ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eda ya fuda tā ya bana ko nwere da baci. ⁷ Ama a likimba a na a ka kovo da wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le tā ikuna i cingi i'ya a ka yansa. ⁸ Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n fobosu ubana

de wa, kpaci a'ayin a da ma bana de kotsu a yan wa.”⁹ An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashila

¹⁰ An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u da u banai. ¹¹ Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, “Nte wari?”

¹² Pini a asuvu a kakuma ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, “Vuma maci da.”

Aza roku kpam a ka dansa, “Kaƙan ka wa yansaƙa ama.”

¹³ Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana ta uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

¹⁴ Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashila ki u gitai uwenishike. ¹⁵ Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, nida a yansai u reve ili ushani naha?”

¹⁶ U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara va da i wutai wa, shegai Kashila uza da u suku mu, aya u naka mu i'ya. ¹⁷ Ama a dangasa baci a yain ili i'ya Kashila ka ciga, a ka reve ta uwenishike vi a asu u Kashila da u wutai, ara va da wa. ¹⁸ Aza da a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza da u tsu ciga a cikpala uza da u suku yi, ukuna u mayun u da u tsu dansa. U tsu yan kaƙan wa. ¹⁹ Musa naka da ta Mele, shegai ko uza u te u de u tono ma wa. Nida ya ciga i wuna mu?”

²⁰ Ama yi a wushuki, “Va ta n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?”

²¹ U wushuki, “N yan ta ukunosavu u te, aku i yain majiyan. ²² Musa tonuko da ta i kida mmuku n de acombi. (Shegai isheku i cau i de i'ya i gitai n ukuna vi, Musa da wa.) I tsu kida ta maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.† ²³ Ya kida baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku da nala, nida ya pana mu upan an n tanasai uza u maƙala gba gba n kain ka Ashibi? ²⁴ Asakai uyan afada adama a tyoku da i bidyai ukuna wari, shegai i yain afada n ukuna u maci.”

Yesu da Kawauwi ki?

²⁵ Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, “Vuma da azapige a ka ciga a wuna da gai na vi. ²⁶ Shegai wa wenishike ta a asu u da ya dem wa wene kpam u panaƙa yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve ta aya Kawauwi ki. ²⁷ Shegai tsu reve ta ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwa baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa.”

²⁸ Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashila ki, aku u 'yangasai kalagatsu, “Eye, i reve mu ta, kpam i reve ta ilyuci i va. Mpa n suki kaci ka va wa, uza da u suku mu vi u dansa ta ukuna u mayun, shegai eda i reve yi wa. ²⁹ Mpa n reve yi ta, kpaci a asu u da wari u da n wutai, kpam aya u suku mu.”

³⁰ An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kana yi, shegai uza wa la u fudai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa. ³¹ Ama ushani a wushuku ta n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuwa baci, wa la gban vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashila a kana Yesu

³² An Afarishi a panai kakuma ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a bolomghonoi kaci n adarakpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana yi.

³³ Yesu danai, “Ma rongo ta kaƙolo n ada a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza da u suku mu. ³⁴ A'ayin a nala yi ya zama mu ta, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa.”

³⁵ Aku aza a Yahuda a gitai uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana da bawu tsa fuda tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wa wa bana a asu u da ama a tsunu a'ari na ndishi, tsara u ba u wenishike le de? ³⁶ Nda kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu ta uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fuda ya tuwa a asu u da mari wa?’”

Mini ma ma tsu naka uma

³⁷ Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yangasai kalagatsu u danai, “Gba uza da baci wa pana kakuli, u tuwa ara va u soi. ³⁸ Tagarada u Kashila u dana ta, ‘Uza da baci dem u pityanangi na mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agata a mini ma ma tsu naka uma ma rongo uwutusai ushani.‡ ”

* 7:14 A'ayin kulla da a tsu yan Abiki a Katani ka Kvasu. † 7:22 Tun a a'ayin a Ibrahi, aza a Yahuda a tsu kida ta mmuku n le acombi a kain ka kulla. ‡ 7:38 Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuda a ka yawunsa ko ara yai da mini ma wuta. 1) Aza da a pityanangi n 2) ara Yesu, kagitai ka iwauwi.

³⁹ Ukuna u Kulu Keri u da wa dansaka. Kotsu Kashila ka naka Kulu ki wa, kpaci kotsu u radagba Yesu u naka yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama da a wushuki n Yesu vi a ka wusha ta Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

⁴⁰ An ama yi a panakai Yesu, aku aza roku a danai, "Vuma u na vi Matsumate ma a dangasai vi ma mayun."

⁴¹ Aza roku a danai, "Kawauwi ka."

Shegai aza roku a danai, "Kawauwi ka wuta a asuvu a Galili wa. ⁴² Tagarada u Kashila u dana ta, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono ka wa wuta, kpam a Batalami da a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi." ⁴³ Aku ama yi a pecenei tyoku da a ka yawunsa a kaci ka ne. ⁴⁴ Aza roku a ka ciga a kana yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a yuwain uwushuku n Yesu

⁴⁵ Aku aza da a ka wundya Kuwa ku Kashila ki a gonoi a asu u adarakpi a pige n Afarishi yi, aku a wece le, "Nda i zuwai i kpadai utuko Yesu vi pini na?"

⁴⁶ Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, "Ko uza wa la u dansai tyoku da vuma u na vi u dansai wa."

⁴⁷ Afarishi yi a danai, "Eda dem u puwunsa da de! ⁴⁸ Uza wa la a asuvu a tsunu atsuna adarakpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa." ⁴⁹ Shegai kakuma ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashila ka wacinsa le ta."

⁵⁰ Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza da u banai tsara u wene Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne, ⁵¹ "Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kidaga le ugana bawu tsu revei ili i'ya a yain wa."

⁵² Aku a wushunku yi, "Avu dem uza u Galili u da? Tono Tagarada u Kashila mai, va wene ta matsumate ma la ma wuta a ka bon ka Galili wa."

[⁵³ Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem laza ugonu a kuwa.]

8

A kana kashankala

¹ Pini nala, Yesu laza ubana a Masasa ma Zayitum. ² An kain ka wansai n usana u de, aku u laza ubana a Kuwa ku Kashila. Ama yi a tuwai a asu u ne, aku u dusuki n ele u gita le uwenishike. ³ Awenishiki a Mele n Afarishi a tukoi uka roku uza da a kana n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a kapala ka kakuma ka ama. ⁴ A danai, "Kawenishiki, a kana ta uka u na n u yanyi tsishankala. ⁵ Mele ma Musa ma wenishike tsu ta, uza da baci dem a kana n ucun u ili i na yi a varasa yi n atali a wuna yi. Nda vu danai?"

⁶ A dana ta ukuna u na vi tsara a wandi Yesu tsara a tsara ili i'ya a ka sapula yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitai uyan ikorongi n majubu ma ne. ⁷ A matsa yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwai u yangai u danai, "Gba uza da bawu wari pini na n unyushi, u gita u futuku katali u vara yi." ⁸ Aku Yesu doki u kelikei u yain ikorongi.

⁹ An a panai nala, aku a lazasai maten-maten. Nkoshi n da a gitai a lazasai, aku a asakai Yesu n uka vi pini utyoku u le. ¹⁰ Yesu yangai u wece yi, "Nte ama yi? Uza wa la u shamgba u kidaga vu ugana wa?"

¹¹ U wushuki, "Uzapige, ko uza u buwa wa."

Aku Yesu tonuko yi, "Mpa dem ma kidaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa."*

Yesu da katyashi ka likimba

¹² Yesu doki u dansai n ele, "Mpa uza da u tsu naka ama a likimba katyashi. Uza da baci dem u tono mu, wa tsara ta katyashi ka ka tsu naka uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa."

¹³ Afarishi yi a tonuko yi, "Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku ta."† Shegai a'ayin a da baci va dansaka kaci ka vunu, ada koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun da, adama a nala, atsuna wushuku n ili i'ya vu danai wa."

¹⁴ U wushunku le, "Mayun da, a kaci ka va ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun da kari. N reve ta asu u da n wuta n asu u da ma bana. Shegai eda i reve asu u da n wuta n asu u da ma bana wa. ¹⁵ Eda aza da i tsu yan afada tyoku da ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa. ¹⁶ Shegai ko ma yan baci afada, a da mpa ma yan a maci a da, kpaci mari utyoku u va wa. Tata u da u suku mu wa ta ka60lo na mpa. ¹⁷ Mele ma de ma dana ta,

◇ 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2. § 7:48 Uza u Yahuda u isa baci uza 'uza u Samariya' inyashi i'ya. A reve ta an Yesu wuta a Galili, shegai a Samariya wa. *

† 8:13 Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u Yahaya a kalatsa ta mkpanda n 7:53-8:11. † 8:13 Udani u na vi ili i te i'ya n u da wari a 8:17.

ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u *kaṅa* t̄a i wushuku n ili i'ya a danai. ¹⁸ *M̄a* t̄a a asuvu a aza d̄a a ka yan kadyanshi a kaci ka *v̄a*, Tata u d̄a u suku mu *vi*, aya uza u ire *vi*.”

¹⁹ Aku a wece *yi*, “Nte tata u *vunu vi*?”

U wushunku le, “I reve mu wa, *kpam* i reve Tata u *v̄a* wa. I reve mu baci, ya reve t̄a dem Tata u *v̄a*.”

²⁰ U yan t̄a kadyanshi ka na ki a'ayin a d̄a *w̄ari* a uwenishike a Kuwa ku Kashil̄a, evu n asu u d̄a a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u *kaṅa* *yi* wa, *kpaci* kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fud̄a ya bana a asu u d̄a ma bana wa

²¹ Yesu doki u tonukoi ama *yi*, “Ma laza t̄a n *aṣaka* d̄a, *kpam* ya zama mu t̄a, shegai i *lya* baci kapala n unyushi u cingi u *d̄e*, ya *kuw̄a* t̄a. Ya fud̄a ya bana a asu u d̄a ma bana wa.”

²² Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U d̄a tsa fud̄a tsa bana a asu u d̄a wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne d̄a?”

²³ U danai, “Ed̄a aza a likimba u na d̄a a *iyamba*, shegai mpa a zuba u d̄a n *wut̄ai*. Ed̄a aza a likimba u na d̄a, shegai mpa uza u likimba u d̄a wa. ²⁴ Da gai i zuwai n danai ya *kuw̄a* t̄a *kaḅolo* n unyushi u cingi u d̄a ya yansa *vi*. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza d̄a n d̄a *ṃari vi*, mayun ya *kuw̄a* t̄a a asuvu a unyushi u cingi u *d̄e*.”

²⁵ Aku a wece *yi*, “Ada *yai*?”

U wushunku le, “Mpa gai uza d̄a n tsu tonusuko d̄a *ṃari vi*. ²⁶ Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka *d̄e*, *kpam* n *kid̄aga* d̄a *ugana*. Shegai uza d̄a u suku mu u tsu dansa t̄a ukuna u *maci*. *Kpam* n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu *koshi*.”

²⁷ Shegai ama *yi* a fud̄a a reve an ukuna u Tata u d̄a *w̄ari* le utonusuko wa. ²⁸ U danai, “A'ayin a d̄a baci i *rad̄agb̄ai* Maku ma Vuma a zuba a mawandamgbani, ya reve t̄a an mpa gai uza d̄a n tonuko d̄a *ṃari vi*. *Kpam* ya reve t̄a an n tsu yan ili adama a kaci ka *v̄a* wa. Ili i'ya Tata u *v̄a* u wenishike mu i'ya n tsu dansa. ²⁹ Uza d̄a u suku mu *w̄a* t̄a *kaḅolo n̄a* mpa, u *aṣaka* mu utyoku u *v̄a* wa, *kpaci* n tsu rongo t̄a uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

³⁰ Ama ushani aza d̄a a pan̄akai Yesu n u dansi ikuna i na *yi*, a wushuku t̄a n *eyi*.

Ukuna u mayun wa tuko d̄a t̄a utsar̄a u kaci

³¹ Yesu tonukoi aza d̄a a wushuki n *eyi*, “I *lya* baci kapala n utono uwenishike u *v̄a*, ed̄a atoni a *v̄a* a d̄a a mayun. ³² *Kpam* ya reve t̄a ukuna u mayun, u tuko d̄a *kpam* *utsar̄a* u kaci.”

³³ Aku a wushuki, “*Atsu* mmuku n tsikaya ma Ibirahi n d̄a, *kpam* kotsu tsu *gbashika* uza roku wa. Nid̄a va dana a ka tuko tsu *utsar̄a* u kaci?”

³⁴ U wushunku le, “Mayun n tonuko d̄a, *gb̄a* uza d̄a baci dem u *yain* unyushi u cingi, *kagbashi* ka unyushi u cingi ka. ³⁵ *Kagbashi* ka tsu rongo a *kuwa* ku *uzapige* maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo t̄a a *kuwa* ku tata u ne maco. ³⁶ Adama a nala, Maku mi ma tuko d̄a baci *utsar̄a* u kaci, ya *tsar̄a* t̄a *utsar̄a* u kaci u mayun. ³⁷ N reve t̄a ed̄a mmuku ma Ibirahi n d̄a, shegai ya ciga t̄a i wuna mu adama a d̄a bawu i wushuki n uwenishike u *v̄a*. ³⁸ Ili i'ya Tata u *v̄a* u wenike mu i'ya ma tonuko d̄a, shegai ya yansa ili i'ya tata u *d̄e* u tonuko d̄a.”

³⁹ A wushuki, “Ibirahi d̄a tata u tsunu.”

U tonuko le, “A d̄a baci ed̄a mmuku ma Ibirahi n d̄a mayun, ya yansa t̄a ili i'ya Ibirahi *yain*. ⁴⁰ N tonuko d̄a t̄a ukuna u mayun u d̄a n panai a asu u Kashil̄a, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa. ⁴¹ Shegai ya yan derere ili i'ya tata u *d̄e* wa yansa.”

Aku a wushuki, “*Atsu* ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashil̄a n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

⁴² U tonuko le, “Kashil̄a ka baci *k̄ari* Tata u *d̄e*, i'ari ya ciga mu t̄a, *kpaci* a asu u Kashil̄a d̄a n *wut̄ai* n *tuw̄ai* ara *d̄e*. N *tuw̄a* adama a kaci ka *v̄a* wa, shegai aya u suku mu. ⁴³ I reve ili i'ya n danai wa, *kpaci* ya wushuku n uwenishike u *v̄a* wa. ⁴⁴ Kalap̄ansi ka tata u *d̄e*, *kpam* ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. *Eyi* uza u *nkunu* d̄a n uza u *kaḅan tun* a *kagita*. Ili i'ya la i mayun a kaci ka ne wa. *Kaḅan* ka u tsu rongo a uyansa, *kpaci* *eyi* uza u *kaḅan* d̄a. Uza u *kaḅan* d̄a *gb̄am* *koshi* wa, shegai tata u *kaḅan* u d̄a dem. ⁴⁵ An u wokoi ma tonusuko d̄a ukuna u mayun d̄a i zuwai bawu i wushuki n̄a mpa. ⁴⁶ A asuvu a *d̄e* ya wa fud̄a wa *wut̄a* karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u d̄a? An u wokoi ma tonusuko d̄a ukuna u mayun, ndya i zuwai i *kp̄ad̄ai* uwushuku n̄a mpa? ⁴⁷ Maku ma Kashil̄a t̄ dem ma tsu pana t̄a kadyanshi ka Kashil̄a. Shegai ed̄a mmuku n Kashil̄a n d̄a wa, d̄a gai i zuwai bawu i panai *vi*.”

Yesu da uzapige n Ibirahi

⁴⁸ Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere d̄a tsu danai avu uza u Samariya u d̄a, *kpam* *v̄a* t̄a n ityoni i cingi!”

⁴⁹ U danai, “*M̄a* n ityoni i cingi a asuvu a *v̄a* wa. N *naḅa* t̄a Tata u *v̄a* tsupige, shegai ed̄a i 'yuwan mu *unaḅa* tsupige. ⁵⁰ Kumodu ka *ṃari* *tsar̄a* n *tsar̄aka* kaci ka *v̄a* tsupige wa,

shagai uza roku u da pini uza da wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpm dem wa yan afada. ⁵¹Mayun n tonuko da, uza da baci dem u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.”

⁵² A danai, “Gogo-na tsu reve ta an vari n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibrahi na nsumate a kuwusa ta. Shegai avu vu danai, ‘Gba uza da baci u tonoi uwenishike u va, wa kuwa wa.’ ⁵³ Vu la tata u tsunu Ibrahi tsupige da? U kuwa ta, nala dem nsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

⁵⁴ U wushunku le, “N naka baci kaci ka va tsupige, tsupige tsu va tsa woko ili i roku wa. Uza da u naka mu tsupige aya Tata u va, eda kpm i danai aya Kashila ka de. ⁵⁵ Eda kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi ta. N da baci kotsu n reve yi wa, ma woko ta uza u kaaban tyoku u de. Shegai n reve yi ta, kpm n tonu ta ili i'ya u danai. ⁵⁶ Tata u de Ibrahi zangana ta u wene utuwa u va, kpm u wene ta u yain kpm mazanga cika.”

⁵⁷ Aku a danai, “Nida va dana vu wene Ibrahi, ada tani na kotsu vu rawa ayen amangarenkupa wa?”

⁵⁸ Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko da, kahu a matsa Ibrahi, Mpa† pini.”[†] ⁵⁹ An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsara a wuna yi. Shegai u puwain, u lazai u asakai Kuwa ku Kashila ki.

9

Yesu tanasai karumba

¹ An Yesu vari a nwalu, aku u wenei vuma roku uza da a matsai karumba. ² Aku atoni a ne a wece yi, “Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na karumba? Nusa da u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?”

³ U wushunku le, “Vuma u na u rumbana adama a unyushi u ne, ko kpm u isheku i ne wa. Matsa da a matsa yi nala tsara Kashila ka wenike ucira u ne ara ne. ⁴ U kana ta tsu yain manyan ma uza da u suku mu n kaara. Kayin ka yan ta da bawu uza wa yan manyan. ⁵ A'ayin a da mari pini naha a likimba, mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba.”

⁶ An u danai nala, aku u cikpa atatsa a iyamba, u vura kalyon n da, aku u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi. ⁷ Aku u tonukoi vuma vi, “Wala ba vu sawa a'eshi a vunu a kada ka ka mini ka a ka isa Silawamu.” (Kalen ka “Silawamu” ka “Uza da a Suki.”) Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U gono ta n u weni.

⁸ Ama a da a'ari a asu vi n aza da a revei karumba ki uza da vari u tsu folo vi, a weceki, “Vuma da u tsu dusukusu pini n u foli u da na vi wa?”

⁹ Aza roku a danai, “Aya gai vi.”

Aza roku kpm a danai, “Aya wa, rotsono da gai a rotsonoi.”

Karumba ki ka rongoi gai udansa, “Mpa gai na vi!”

¹⁰ Aku a wece yi, “Nida vu yansai va wene gogo-na?”

¹¹ U wushunku le, “Vuma da a ka isa Yesu da u vura kalyon, aku u gbara ka mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kada ka Silawamu n sawa a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei.”

¹² Aku a wece yi, “Nte vuma vi?”

U danai, “N reve wa.”

Afarishi a matsai uvece tyoku da u tanai

¹³ A bidyai vuma da vari karumba caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi. ¹⁴ Kain ka Yesu vura kalyon u tanasai vuma vi, kain ka Ashibi ka. ¹⁵ Pini nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, “Nida a yain vu tsara a'eshi a vunu?”

U wushunku le, “Aya u gbara ka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala, n wenei.”

¹⁶ Afarishi a roku a danai, “Yesu na vi a asu u Kashila da u wuta wa, kpaci wa tonu mele ma Ashibi wa.”

Shegai aza roku a danai, “Vuma da vari n unyushi u cingi wa fuda wa yan ikunesavu naha wa.” Aku ka kpa da le utuwa ka te.

¹⁷ A doku a wecei vuma vi, “Nda va dana a kaci ka vuma da u tanasa vu a'eshi yi?”

U wushunku le, “Matsumate ma.”

¹⁸ Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumba ka caupa, kpm gogo-na wa fuda wa wene wa, aku a suki a isa isheku i ne. ¹⁹ A wece le, “Maku ma de ma na vi? I da nala i matsa yi n urumba, nida a yain aku gogo-na wa wene?”

²⁰ Aku a wushuki, “Tsu reve ta gai maku ma tsunu ma, kpm nala tsu matsa yi n urumba. ²¹ Shegai tsu reve tyoku da a yain wa wene wa. Kpm dem tsu reve uza da u tanasa yi wa. Wece ni. U ratsa ta u wushunku da n kaci ka ne.” ²² A dana ta nala adama a da a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gba uza da baci dem a kana u da Yesu Kawauwi ka, wa

† **8:58** An Yesu danai “Mpa,” aza a Yahuda a nala yi a cifa ta an Kashila ka tonukoi Musa kala ka ne ka “Mpa.” Uwuta 3:14.

doku wa uwa a kagata ka Kashilā kpm wa. ²³ Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u ratsa tā u wushunku dā n kaci ka ne.”

²⁴ A doku a isaɓi vuma da a matsai karumba ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashilā vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve tā vuma da u tanasa vu na vi uza u unyushi u cingi da.”

²⁵ U wushuki, “Ko wā n unyushi u cingi, ko wā n u da wa, mpa n reve wa. Ili i'ya gai n revei i'ya: Caupa mari tā n urumba, shegai gogo-na ma wene tā.”

²⁶ A wece yi, “Nɗya u yanka vu? Nida u tanasa vu?”

²⁷ U wushunku le, “N tonuko dā de, shegai i panaka mu wa. Nida ya ciga i doku i pana ukuna vi kpm? Ya ciga i woko atoni a ne a da dem?”

²⁸ Aku a wisha yi a danai, “Ada gai katonni ka ne, atsū atoni a Musa a da. ²⁹ Tsu reve tā Kashilā ka dansa tā n Musa, shegai tsu reve gbam ilyuci i'ya vuma u na u wutai wa.”

³⁰ Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tanasa tā a'eshi a va, shegai nida i kpadai ureve a asu u da u wutai? ³¹ Atsu gai tsu reve tā Kashilā ka tsu panaka aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu panaka tā uza da baci dem wa lyaka yi kayala kpm wa yansa ili i'ya u danai.

³² Tun an Kashilā ka yain likimba, uza wā la u tanasai a'eshi a vuma da a matsai karumba wa. ³³ A da baci vuma u na Kashilā ka ka suku yi wa, wa fuda wa yan ko i te wa.”

³⁴ A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u da mayun mayun tun kain ka a matsa vu! Va wundya va fuda va wenishike tsu ili i roku da?” Aku a loko yi pini a kagata ka Kashilā ki.

Urumba u Afarishi

³⁵ An Yesu panai ili i'ya i gitai, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku wā n Maku ma Vuma?”

³⁶ Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsara n wushuku n eyi!”

³⁷ U tonuko yi, “Vu wene yi de, kpm aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”

³⁸ Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku tai!” Aku vuma vi u lyakai Yesu kayala.

³⁹ Yesu tonuko yi, “N tuwa tā tsara n pecene ama a likimba. N tuwa tā n zuwa arumba a wene, aza da kpm a ka wundya ele a ka wene n wenike le ele arumba a da.”

⁴⁰ An Afarishi a da a'ari pini vi a panaka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va wundya atsū arumba a da?”

⁴¹ U wushunku le, “A da baci eda arumba a da gman wa, i'ari ya yan n unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eda ya wene tā, i'a tā pini n unyushi u cingi u de.”

10

Agisani a kaliniki

¹ Yesu danai, “Mayun n tonuko da, aboki n aza a magalaka a da koshi a tsu raduga a yuwa kasaga a una u da a ka uwa a utsutsu u asu u da a tsu zuwa ncon. ² Uza da u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki. ³ Uza da u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwuka yi u da. Kpm ncon n ne mi n tsu pana tā kalagatsu ka ne. U tsu isa tā n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpa le. ⁴ A'ayin a da baci u wutukpa le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve tā kalagatsu ka ne. ⁵ A tsu tono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalagatsu ka ne wa.” ⁶ Yesu tonuko le tā agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tono wa.

Yesu da kaliniki ka shinga

⁷ Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko da, Mpa utsutsu u asu u ncon vi. ⁸ Gba aza da a lasa mu utuwa, aboki a da n aza a magalaka. Ncon mi a panaka le wa. ⁹ Mpa utsutsu vi, kpm uza da u uwai a asu u va, wa tsara tā iwauwi, wa fuda tā wa uwa kpm u wuta u zami ijani i utakuma. ¹⁰ Kaboki ka tsu tuwa tā uboki, u wuna, kpm u nangasa, shegai mpa n tuwa tā tsara n naka uma kpm a tsara u da ushani.

¹¹ “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke tā uma u ne tsara u kangu ncon n ne. ¹² Uza da a bidayi manyan ma kalina wā tyoku u kaliniki uza da wari na ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwa, wa suma tā u asaka ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zara ncon mi ma wacinsa le. ¹³ Vuma vi u suma tā kpaci bidya da a bidya yi manyan kpm u dambula a kaci ka ncon mi wa.

¹⁴⁻¹⁵ “Mpa kaliniki ka shinga. N reve tā ncon n va, nala dem Tata u va u reve mu. Ncon n va dem a reve mu tā, tyoku da dem n revei Tata vi. N neke tā uma u va tsara n banga ncon mi. ¹⁶ Ma tā na ncon n roku n da bawu mari a asuvu a ushiga u na vi, kpm u kana tā n tuko le dem. A ka pana tā kalagatsu ka va, kpm gba a ka woko tā ushiga u te n kaliniki ka te. ¹⁷ Tata vi wa ciga mu tā kpaci ma tā ufobusi tsara n naka uma u va, kpm n tuwa n wushi u da. ¹⁸ Uza wa fuda wa wusa uma u va ara va wa. N naka tā u da adama a uciga u kaci u va. Ma tā n ucira u da ma neke u da kpm n wushi u da, tyoku da Tata u va u tonuko mu n yain.”

¹⁹ Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpadā le kpm utuwa ka te. ²⁰ Aza roku a le a danai, “Ityonni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Nɗya i zuwai ya panaka yi?”

²¹ Shegai aza roku a danai, “Uza da baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuda ya kukpa a'eshi a karumba da?”

A yuwain Yesu

²² An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a da a tsu yan Abiki a Uciƙusa Unaka Kuwa ku Kashila a Urishelima. ²³ Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashila a asu u da a tsu isa Kafalaka ka Solomo. ²⁴ Aku aza a Yahuda yi a folomgbonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malala ko avu ya vari? Ada baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara.”

²⁵ Yesu wushunku le, “N tonuko da de caupa, shegai i kpaƙai uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u va i wenike ta ko mpa yayi. ²⁶ Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eda ncon n va n da wa. ²⁷ Ncon n va n tsu pana ta kalagatsu ka va, n reve le ta, ele kpaƙam dem a tsu tono mu ta. ²⁸ N naka le ta uma u da bawu wa kotso, kpaƙam a ka kuwa wa. Uza wa kpaƙam la wa wusa le a kukere ku va wa. ²⁹ Tata u va u da u naka mu n ele, u la ta ili gba tsupige, kpaƙam uza wa fuda wa wusa le a kukere ku Tata u va wa. ³⁰ Tata vi na mpa ili i te i'ya.”

³¹ Pini nala, a doki a bidisai atali tsara a wuna yi. ³² Shegai u tonuko le, “N wenike da ta ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u eni u da a asuvu a le ya ciga i varasa mu?”

³³ Aku a wushuki, “Adama a da vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu varasa vu wa, shegai adama a da vu yankai Kashila kadyanshi ka cingi da. Avu vuma da, shegai vu danai dere da vari n Kashila!”

³⁴ U wushunku le, “A korongu ta a Mele ma de ma Kashila ka danai, 'N da, eda ashila a da.’
 ◊ ³⁵ Tsu reve ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai mayun da wari hal ubana a makorishi. Kpaƙam Kashila ka isa ta ama a nala yi ashila, aza da u naka udani u ne.* ³⁶ Mpa gai, Tata u dangasa mu ta kpaƙam u suku mu a asuvu a likimba. Nida ya dana n yanka Kashila kadyanshi ka cingi an n danai, 'Mpa Maku ma Kashila ma'? ³⁷ Manyan ma Tata u va wa yansa ma baci ma yansa wa, kotsu i wushuku na mpa wa. ³⁸ Shegai ili i'ya Tata u va wa yansa i'ya baci ma yansa, u gan ta i wushuku adama a nala, ko i wushuku baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya na mpa, mpa kpaƙam ili i te i'ya n Tata vi.” ³⁹ A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.

⁴⁰ Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u da Yahaya gitai ulyuƙugusu, u rongoi de. ⁴¹ Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku u le, “Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gba ili i'ya Yahaya danai a kaci ka vuma u na mayun da.” ⁴² Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

¹ Kain ka te, maƙala ma kana vuma roku uza da a ka isa Li'azaru, uza da wa rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta. ² Meri na vi, uza da vangu u ne wari n maƙala mi, aya uza da u tuwai u tsungi manivi ma magulani a a'ene a Asheku, aku u yansai a da n kenji ka ne. ³ Pini nala, Meri n Marta a suki uza roku u ba u tonuko Yesu, “Asheku, uza da va ciga vi, maƙala ma kana yi de.”

⁴ An Yesu panai nala, u danai, “Maƙala ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala u gita ta tsara a tuko tsupige a asu u Kashila, na mpa Maku ma Kashila, n wushi tsupige adama a nala.”

⁵ Yesu wa ciga ta Marta n a'angu a ne. ⁶ Shegai an u panai a da maƙala ma kana ta Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a asu u da wari vi a'ayin a re.

⁷ Aku u tonukoi atoni a ne, “Tsu gonoi a Yahuda.”

⁸ Atoni yi a danai, “Kawenishiki, kotsu u garakpa an azapige a aza a Yahuda a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Nda ya zuwai va ciga vu doku vu gono de?”

⁹ U wushuki, “Uliwa dem wa ta n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a da baci dem katyashi kari la, ama a ka wala ta kpaƙam a ka taƙatsa wa. A ka wene ta kpaci a'a ta n katyashi ka likimba u na. ¹⁰ Shegai a wala baci n karimbi, a ka taƙatsa ta, kpaci a'a n katyashi wa.”

¹¹ Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana de tsara n 'yangasa yi.”

¹² Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a da yi baci, wa tana ta!” ¹³ Ele n a dani ko alavu a maci a da Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko da wa tonuko le Li'azaru kuwa de.

¹⁴ Aku u wutumkpa le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwa de. ¹⁵ Shegai n pana ta kayanyan an bawu mari de. Adama a nala, ya rotsongusu ta i wushuku na mpa. Tuwai tsu banai ara ne gogo-na.”

◊ 10:34 Ishp. 82:6. * 10:35 Aza da a wushai akani a Kashila a Masasa ma Sinai mi, a Iya Musa n aza a Isara'ila.

¹⁶ Aku katoni ka roku Toma (uza da a ka isa “Mapeshe”) u tonukoi aza da a buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gbā tsunu, tsarā tsu kuwā de kabolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

¹⁷ An Yesu rawai evu, u cinai cina a cidāngu de Li'azaru n a'ayin a nishi. ¹⁸ Batani n Urishelima a'ā tā evu evu, evu n mel u re da. ¹⁹ Adama a nala, aza a Yahuda ushani a bansa tā idyani i ukpā ara Marta n Meri adama a ukpā u vangu u le. ²⁰ An Marta panai a da Yesu wa tuwā, aku u banai u gawunsai n eyi, shegai Meri shangbai pini a kuwa. ²¹ Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a da baci vāri pini, vangu u vā vāri wa kuwā wa. ²² Shegai ko n gogo-na n reve tā Kashilā ka nākā vu tā ili i'ya baci dem vu folo yi.”

²³ U danai, “Vangu u vunu wa 'yangā tā u yain kpam uma.”

²⁴ Marta wushuki, “N reve tā an wa 'yangā kain ka makorishi, Kashilā ka 'yangasā baci gbā akushe.”

²⁵ U wushunku yi, “Mpa n tsu 'yangasā ukpā, mpa kpam uma. Aza da baci a wushuki nā mpa, ko a kuwā baci a ka 'yangā tā. ²⁶ Uza da wāri n uma kpam u wushuki nā mpa, wa kuwā wa. Marta, vu wushuku wā?”

²⁷ U danai, “N wushuku tā, Asheku. Adā Kawauwi, Maku ma Kashilā, uza da wa tuwā a likimba vi.”

Yesu sai

²⁸ An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi, u danai, “Kawenishiki ki ka rawa de, kpam ada wa wecike.” ²⁹ An Meri panai nala, aku u 'yangāi gogo wa bana ara Yesu. ³⁰ Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte u buwai ve de a asu u da Marta gawunsai n eyi.

³¹ Ama ushani a tuwā le tā uwene, shegai an a wenei Meri wutāi a kuwa ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana de a asu u kasaun vi tsarā u sai. Aku a tono yi.

³² Meri vi u banai a asu u da Yesu wāri. An u wene yi, aku u kudāngi a kapala ka ne u danai, “Asheku, a da baci vāri pini na, vangu u vā vāri wa kuwā wa.”

³³ U wene yi wa sa, ama da a'ari kabolo n eyi dem a ka sa, aku u dambulai cika. ³⁴ U wece le, “Nte i cidāngu yi?”

A wushunku yi, “Asheku, tuwā vu wene asu vi.”

³⁵ Aku Yesu dem u sai.

³⁶ Ama da a'ari kushani pini evu a danai, “I wene tā tyoku da wa ciga Li'azaru cika.”

³⁷ Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa tā karumbā ka wenei. Wāri u gan tā u 6ishinka Li'azaru ukuwā.”

Yesu 'yangasāi Li'azaru a ukpā

³⁸ Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani kaaḅuru ka, kpam a kimbā tā ka n katali ka roku a utsutsu vi. ³⁹ Aku u tonuko le, “Gindalākpai katali ki a ikengi.”

Shegai Marta danai, “Asheku, vu reve tā Li'azaru kuwā de a'ayin a nishi, kawān ka yan tā pini.”

⁴⁰ Yesu tonuko yi, “Vu asansā an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene tā tsupige tsu Kashilā?’”

⁴¹ Aku a gindalākpai katali ki a ikengi. U webelei zuba u danai, “Tata, n cikpa vu tā an vu panāka mu. ⁴² N reve tā vu tsu panāka mu tā maco, shegai n dana tā nala adama a ama da a kyawan mu na vi. Ma ciga tā a wushuku an ada vu suku mu.”

⁴³ An u kotsoi kavasū, aku u salai, “Li'azaru, wuta!” ⁴⁴ Aku u wutāi. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpam upetiwa'eshi u ne n kunya.

Aku Yesu danai, “Surukpa ni i asāka yi u wala.”

A sheshei tsarā a wuna Yesu

(*Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2*)

⁴⁵ Ama ushani a da a tuwāi tsarā a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi. ⁴⁶ Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain. ⁴⁷ Aku adarākpai a pige n Afarishi a 6olomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, “Ndyā tsa yan? Vuma u na wa yansa tā ikunesavu ushani. ⁴⁸ Tsu asāka yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku tā n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwā a wacinsa Kuwa ku Kashilā ku tsunu n uyamba u tsunu.”

⁴⁹ Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza da wāri Magono ma Adarākpai a kayen ki, u danai, “Edā i reve ili i'ya i'ari pini wa! ⁵⁰ Nida ya asāka uyamba gbā u kuwā? Wa la tā tsulobo uza u te u na vi u kuwā n u da a ama gbā a ka kuwā.”

⁵¹ Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wutāi wa. Shegai an wāri Magono ma Adarākpai a kayen ka nala ki da i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwā ya gitā: Dana

da wa dana Yesu wa kuwa ta adama a aza a Yahuda. ⁵² Adama a unyushi u aza a Yahuda a da koshi Yesu wa kuwa wa. Wa kuwa ta tsara u bolomgbono ama a Kashila a da a wacinsai a asuvu a likimba. ⁵³ Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitai ufo6uso tyoku da a ka wuna Yesu.

⁵⁴ Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u asakai Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ari a ikengi i kakamba, aku u dusuki de n atoni a ne.

⁵⁵ An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza da a'ari a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsara a wulukpe kaci ka le tyoku da Mele ma danai a yansa. ⁵⁶ A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashila ki, aku a ka wecembene, "Ndya i wenei? Wa tuwa gbam a asu u abiki vi?" ⁵⁷ Adarakpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza da baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kana yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma magulani

¹ An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza da u yangasai a ukpa. ² A fobusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza da wa pecike ilikulya, Li'azaru kpm wa ta pini ndishi ka6olo n aza da a ka lya ilikulya n eyi. ³ Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mari n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Magulani ma manivi mi ma shadangi kuwa ki.

⁴ Katoni ka a ka isa Yahuza Isikariyoti wa ta dem pini. Aya wa tuwa wa neke Yesu a asu u azapige. U danai, ⁵ "Manivi ma nala mi ma rawa ta ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Wari u gan ta a denge ma, aku a naka aza a unambi." ⁶ Shegai Yahuza vi u dambula gbam n aza a unambi yi wa. U dana ta nala kpaci kaboki ka. Aya uza da wa bana makpakata ma ikebe kpm u tsu bidya ta i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.

⁷ Shegai Yesu tonuko yi, "Kotsu vu damgbarasa yi wa. U yan ta nala tsara u fobuso ikyamba i va adama a kacida. ⁸ Ya rongo ta n aza a unambi maco, shegai ya rongo na mpa maco wa."

A ka ciga a wuna Li'azaru

⁹ A'ari pini, aku kakuma ka ama ka panai a da Yesu rawa de a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wari de, kpm tsara a wene Li'azaru uza da Yesu yangasai a ukpa vi. ¹⁰ Adarakpi a pige yi a fobusoi dem tsara a wuna Li'azaru. ¹¹ Adama a Li'azaru, ama ushani a asaka le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima

(Matyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² An kain ka wansai, aku kakuma ka ama ka ka tuwai uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu da pini utuwa a Urishelima. ¹³ Aku a bidisai akere a nshuwan tsara a ba a gawunsa n eyi, n a salasi,

"Hosana,† cikpalai Kashila!"

"Kashila ka zuwuka uza da wari a utuwa a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unu u shinga! Kashila ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila unu u shinga."

¹⁴ An Yesu tsara maku ma makparyagi ma roku, u yuwai ma. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai u da la vi,

¹⁵ "Aza a Sihiyona,‡ kotsu i pana uwonvo wa!

Magono ma de ma pini a utuwa, uyuwi a maku ma makparyagi." ◇

¹⁶ A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna yi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwai a yangasa yi ubana a tsupige, da a cibai an Tagarada u Kashila u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbam a yanka yi u da de.

¹⁷ Ama da pini ushani ka6olo n Yesu a'ayin a da u yangasai Li'azaru a ukpa, kpm u tonuko yi u wuta a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain. ¹⁸ Ama ushani a bana ta tsara a cina Yesu, kpaci a pana ta ukuna u ukunosavu vi. ¹⁹ Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, "Wundyai, tsu rukpa de gba gba! Likimba gba aya a ka tonu!"

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

²⁰ Nheline n roku n bana ta a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana. ²¹ A banai ara Filibu (uza da u wuta a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, "Uzapige, tsa ciga ta tsu

* **12:5** Akorongi a cau a cau a kagita a korongu ta "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga. † **12:13** "Hosana" idyani i'ya ama a tsu danasa uzapige i'ya tsara a naka yi tsupige. Kalen ka ne ka, "Kashila ka wauwa yi!" ko kpm "A cikpala yi." ‡ **12:15** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◇ **12:15** Zak. 9:9.

wene Yesu.” ²² Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.

²³ Aku u tonuko le, “A'ayin a yan de a da Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne. ²⁴ Mayun n tonuko da, ucun u ulya u te u rukpa baci a iyamba u kuwai wa, wa la u te vi wa. A'ayin a da baci u kuwai, aku u woko ushani. ²⁵ Uza da baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba ta u da. Uza da baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsara ta uma u da bawu wari n utyoku. ²⁶ Uza da baci wa ciga u gbashika mu u kana ta u tono mu, tsara kagbashi ka va ka rongo a asu u da baci dem mari, kpmam Tata u va wa naka ta uza da baci dem u gbashika mu tsupige.”

Yesu dansai ukuna u ukpa u ne

²⁷ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Gogo-na n dambula ta cika. Nda ma dana? N dana wa, ‘Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi?’ Nala wa, n tuwa ta a'ayin a na adama a na, tsara n pana ikyamba. ²⁸ Tata, wenike ama tsupige tsu vunu!”

Aku kalagatsu ka wuta a zuba ka danai, “N wenike ta tyoku da mari n tsupige kpmam doku ta ma wenike.”

²⁹ Kakuma ka ama ka kari pini kushani vi a pana ta kalagatsu ki, aku aza roku asuvu a le a danai makpankashila ma. Shegai aza roku a danai, “Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!”

³⁰ Aku Yesu tonuko le, “Adama a de a da kalagatsu ki ka tuwai, adama a va a da wa. ³¹ Gogo-na a'ayin a yan de a da Kashila ka yanka ama a likimba afada. Kpmam dem a'ayin a da, a da wa loko uza da wa lya tsugono tsu likimba u na. ³² A 'yangasa mu baci a zuba u mawandambani, ma zuwa ta ya dem u tuwa ara va.” ³³ Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku da wa kuwa.

³⁴ Kakuma ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu ta Kawauwi ka rongo ta n uma hal ubana. Nida va dana a ka 'yangasa ta Maku ma Vuma a zuba u mawandambani? Ya Maku ma Vuma mi?”

³⁵ Yesu wushuki, “Ya tsara ta katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin a da i'ari a katyashi, tsara i tadatsa wa a'ayin a da baci karimbi ka danda da. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuda ya reve asu u da ya bana wa. ³⁶ Wushuki n uza da u tsu zuwa katyashi ka tuwa tun wari kabolo n ada, tsara i woko aza da a a'ari a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsara a wene yi wa. ³⁷ Ko an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa. ³⁸ Nala gita ta tsara ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shadangu,

“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?

Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” ◊

³⁹ Matsumate mi ma doku ta ma danai, ili i'ya i zuwai a kpa'adi uwushuku i'ya na:

⁴⁰ “Magono ma Zuba ma zuwa ta a'eshi a ama yi a rumbanai,

kpmam u zuwa le a ryagbajai.

Mpa Magono ma Zuba, n yan ta nala tsara a wene ko a reve wa,

kpmam kotsu a kpatala utuwa ara va, tsara n tansa le wa.” ◊

⁴¹ Matsumate mi ma dana ta nala kpaci u wene ta tsupige tsu Yesu, kpmam u dansai ukuna u ne.

⁴² A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku ta n eyi. Shegai an a ka pana uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u da a kateshe wa, kotsu a wutukpa le a asuvu a kagata ka Kashila wa. ⁴³ A tsu la ta uciga icikpali i ama kapala n icikpali i Kashila.

Yesu tuwa ta u wauwa likimba

⁴⁴ Yesu 'yangasa kalagatsu ka ne u danai, “Gba uza da baci dem u wushuki na mpa, na mpa da koshi u wushuku wa, hal dem n uza da u suku mu da u wushuki. ⁴⁵ Uza da kpmam u wene mu, u wene ta dem uza da u suku mu. ⁴⁶ N tuwa ta a likimba n woko katyashi, tsara uza da baci dem u wushuki na mpa u rongo a asuvu a karimbi wa.

⁴⁷ “Uza da u panai kadyanshi ka va aku u 'yuwain ka utono, mpa ma kidaga yi ugana wa. Kpaci n tuwa tsara n kidaga likimba ugana wa, shegai n wauwa u da. ⁴⁸ Uza da wa kidaga uza da u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kidaga yi ugana kain ka makorishi. ⁴⁹ Ili i'ya n wenishikei ara va da i wuta wa. Tata u da u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike. ⁵⁰ N reve ta ili i'ya u danai ama a yain i zuwa ta ama a yain uma hal ubana. Da i zuwai n tonuko da dere ili i'ya Tata u tonuko mu.”

13

Yesu bacangusi a'ene a atoni a ne

¹ Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve ta a'ayin a yan de a da wa asaka likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga ta ama a ne a da a'ari a likimba, kpm gogo-na pini na u wenike le ta uciga vi gba gba bawu utyoku.

² Yesu n atoni a ne a ka lya kabolo n kuvuli. Cina Kalapansi ka zuwa de Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsara u neke yi. ³ Yesu reve ta Tata naka yi ta ucira u ili gba, u wuta ta a asu u Kashila, kpm nte wa gono de ara ne. ⁴ An a'ari a ulya ilikulya, Yesu 'yangai u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne. ⁵ U tsungi mini a kabelu u gitai ubacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a da n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

⁶ Yesu tuwai ara Simo Bituru, eyi kpm u tonuko yi, "Asheku, ada va ciga vu bacangusu mu a'ene?"

⁷ Yesu wushunku yi, "Vu reve ili i'ya mari uyan wa, shegai va tuwa ta va reve."

⁸ Bituru danai, "Nala wa, va bacangusu a'ene a va wa."

Yesu wushuki, "N bacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te da a asuvu a ama a va wa."

⁹ Simo Bituru danai, "Asheku, bacangusu gbam a'ene a va koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci."

¹⁰ Yesu danai, "Vuma u sumba baci, ikyamba i ne gba i tsu takpa ta sarara. A'ene a ne a da koshi wa bacangusu. Eda ama i'a ta sarara, shegai gba de da wa." ¹¹ Yesu reve ta uza da wa kpatalaka yi, da gai i zuwai u danai, "Gba de da i'ari sarara wa."

¹² An u kotsoi ubacangusu a'ene a le gba, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, "I reve ili i'ya n yanka da gogo-na vi? ¹³ I tsu isa mu ta 'Kawenishiki' n 'Asheku' kpm dere da wari, kpaci ili i'ya mari i'ya la vi. ¹⁴ Mpa, Asheku n Kawenishiki, n bacangusu ta a'ene a de gogo-na. Eda dem i bacangusu a'ene a atoku a de. ¹⁵ N yan ta nala tsara u woko da iryoci tsara i yain dem tyoku da n yanka da. ¹⁶ Mayun n tonuko da, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza da u suku yi tsupige wa. ¹⁷ I reve ta ili i na yi gba kpm Kashila ka zuwuka da ta unu u shinga i tono baci i'ya.

¹⁸ "Gba de da ma yanka kadyanshi wa. N reve ta aza da n dangasai. Shegai u kana ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i woko mayun. Kpm a dana ta, 'Vuma da wa lya kabolo na mpa u kpatalaka mu ta kucina!'

¹⁹ "Tonuko da ma tonuko da kahu ukuna vi u gitai, tsara u gitai baci kotsu i wushuku an mpa mari uza da wari pini maco. ²⁰ Mayun n tonuko da, uza da baci u wushai katsumate ka va, mpa u wushai. Uza da baci kpm u wusha mu, u wusha ta uza da u suku mu."

Yesu danai ili i'ya ya gitai n eyi

(*Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23*)

²¹ An Yesu danai nala, u dambula ta cika. U tonuko le a kateshe, "Mayun n tonuko da, uza u te de wa neke mu ta."

²² A fuda a reve gbam kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka wundyamgbana. ²³ Uza u te a asuvu a atoni yi uza da Yesu wa uciga cika wa ta ndishi evu n eyi. ²⁴ Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, "Wece yi, ya wa dansaka?"

²⁵ Katoni ki ka rabai evu n Yesu ka wece yi, "Asheku, ya va dansaka a asuvu a tsunu?"

²⁶ Yesu wushuki, "Ma dafa ta kawon ka na a kusan. Uza da baci n nakai ka, aya gai wa kpatalaka mu vi." Aku u da'ai kawon ki a kusan u nakai Yahuza maku ma Simo Isikariyoti. ²⁷ An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi* ka uwa yi.

Yesu danai, "Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan." ²⁸ Uza wa la a asuvu a aza da a ka lya kabolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko yi nala wa. ²⁹ Shegai adama a da wari kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsa a da tonuko da Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpm u ba u nei aza a unambi ikebe. ³⁰ An u lyuki kawon ka Yesu naka yi vi, aku u wutai n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

³¹ An Yahuza lazai, Yesu danai, "A'ayin a tuwa ta a da mpa Maku ma Vuma ma uwa a asuvu a tsupige tsu va, kpm Kashila ka wusha ta tsupige adama a ili i'ya ya gitai na mpa. ³² Kashila ka wusha baci tsupige adama a va, Kashila n kaci ka ne wa wenike ta ama tyoku da tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsari gogo.

³³ "Mmuku n va, ma tsai ta n barakpa n ada kenu. Ya tuwa ta ya zama mu, shegai ya wene mu wa. N tonuko da tyoku da n tonukoi ama, 'Ya bana a asu u da ma bana wa.'

* 13:27 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

³⁴ “Shegai mele ma savu ma ma naka da. I cigi atoku a de dere tyoku da n ciga da. ³⁵ Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve ta eda atoni a va a da.”

Yesu danai Bituru wa nana yi ta

(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”

Yesu wushuki, “Asu u da ma bana ya fuda ya bana wa, shegai ya tuwa ta ya bana.”

³⁷ Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tonu vu gogo-na? Ma ta ufobusi tsara n kuwa adama a vunu!”

³⁸ Yesu wece yi, “Vari ufobusi vu kuwa adama a va? Mayun n tonuko vu, kahu kapen ka sala, va nana mu ta hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu da ure ubana a asu u Tata

¹ Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashila, i wushuku kpm na mpa. ² A'unu a da pini ushani a kuwa ku Tata u va, kpm nte ma bana de tsara n fobusuko da asu. A da baci nala wari wa, mari ma tonuko da ta. ³ A'ayin a da baci n yain nala, aku n gono n bidya da ubana ara va, aku tsu rongoi de ka'bolo. ⁴ I reve ta ure u asu u da ma bana.”

⁵ Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u da va bana wa. Nida tsa reve ure u ubana de?”

⁶ U wushuki, “Mpa ure u da wa wenike ukuna u maci u Kashila, u naka kpm ama uma. Uza wa la wa bana a asu u Tata wa, she u tonu mu. ⁷ I reve mu baci, ya reve ta dem Tata u va. Shegai gogo-na i reve yi ta, kpm i wene yi ta.”

⁸ Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi koshi.”

⁹ Yesu wushuki, “Filibu, n rongo ta n ada a'ayin ushani. Nda i zuwai vu kpa'ayi ureve ko ya mpa mari? Uza da baci dem u wene mu, u wene ta dem Tata vi. Nida vu danai ‘Wenike tsu Tata vi?’ ¹⁰ Vu wushuku an mpa ili i te i'ya tsari n Tata vi, kpm Tata vi ili i te na mpa wa? Kadyanshi ka n yanka da ara va da ka wuta wa. Tata da wari a asuvu a va, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u yain. ¹¹ Wushuki na mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsari, kpm mpa vi ili i te i'ya tsari n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka va wa, u gan ta i wushuku adama a ikunesavu i na yi. ¹² Mayun n tonuko da, uza da baci u wushuki na mpa, wa fuda ta wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun da, aza da a wushuki, a ka yan ta hal gbam ili i'ya i lai la, kpaci ma bana ta ma rongo de n Tata u va. ¹³ Kpm i folo baci ili a asuvu a kala ka va, ma yanka da ta i'ya, tsara Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata. ¹⁴ Ma yan ta ili i'ya baci dem i foloi a asuvu a kala ka va.”

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹⁵ “Ya ciga mu baci, ya yan ta ili i'ya n danai i yain. ¹⁶ Ma folo ta Tata, eyi kpm wa naka da ta Ka'angi ka roku, uza da wa rongo n ada hal ubana. ¹⁷ Aya Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashila. Ama a likimba a wusha yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi ta, kpaci u rongo ta ara de kpm wa rongo ta a asuvu a de. ¹⁸ N laza baci, ma asaka da utyoku u de tyoku u mkpan wa, ma gono ta ara de. ¹⁹ A'ayin kenu ama a likimba a na a ka fuda a wene mu wa, shegai eda ya wene mu ta. Kpm adama a da mari n uma, eda dem ya yan ta uma. ²⁰ Kain ka nala ka tuwa baci, ya reve ta an ili i te i'ya mari n Tata vi. Ya reve ta eda dem ili i te i'ya i'ari na mpa, mpa kpm ili i te i'ya mari n ada. ²¹ Uza da baci dem wa ciga mu, wa yan ta ili i'ya n danai, kpm Tata u va wa ciga yi ta. Mpa dem ma ciga yi ta, kpm n wenike yi ko mpa yayi.”

²² Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndya i zuwai vu fobusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci ka vunu a asu u ama a likimba a da a buwai?”

²³ Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan ta ili i'ya n tonuko le a yain. Tata u va wa ciga le ta, aku tsu tuwa ara le tsu dusuku n ele. ²⁴ Shegai uza da baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na vi, ara va da i wuta wa, shegai ara Tata da u suku mu.”

²⁵ “N tonuko da ta ili i na yi tun mari ka'bolo n ada. ²⁶ Ka'angi ki ka wenishike da ta ili dem, kpm wa zuwa da ta i cifa gba ili i'ya n tonuko da. Ka'angi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka va. ²⁷ N zuwa da ta i panai mazanga a atakasuvu a de. Icu n i mazanga ma mari a katakasuvu ka va ka ma zuwa da i tsara. N zuwa da i tsara ndishi n shinga n na mi dere tyoku da ama a likimba a zuwa da i tsara wa. Adama a nala kotsu i namgba katsuma ko i pana uwonvo wa.”

²⁸ “I panaka mu ta an n danai ma laza ta kpm ma bana ta ma gono ara de. Ya ciga mu baci mayun, u gan ta i yain mazanga ma ma gono ara Tata, kpaci u la mu ta tsupige. ²⁹ N tonuko da ta ili i na yi gba gogo-na kahu i tuwa i gita, tsara i gita baci, i wushuku. ³⁰ Ma barakpa n da na n dansi wa, kpaci uza da wa la tsugono tsu likimba u naha wa ta a utuwa. Shegai

wā n ucira a kaci ka vā wa. ³¹ Ili i'ya Tata u vā u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsarā ya dem a likimba u reve ma ciga yi tā.

“Gogo-na tuwāi tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u vā u da kacimbi. ² Katyangi ka baci kārī a asuvu a vā bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara tā kpm u lapula katyangi ka baci dem ka matsasa tsarā ka doku ka matsa cika. ³ Ili i'ya n tonuko dā i zuwa tā i lapulai. ⁴ Ya rongo baci kaḅolo nā mpa, ma rongo tā dem kaḅolo n aḁa. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuda tā ka matsa kā baci kaḅolo n kami ka ne. Nala dem eḁa ya fuda ya yan ili wa, she i'a kaḅolo nā mpa.

⁵ “Mpa kami ka katyaci ki, eḁa atyangi. Uza da baci wa rongo kaḅolo nā mpa, mpa kpm ma rongo kaḅolo n eyi, wa matsa tā ilimaci cika. Shegai ya fuda ya yan ili wa, she n 6āngā dā. ⁶ Uza da baci bawu wārī kaḅolo nā mpa, wā tā tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya tā atyangi a ekpi tsarā a varangu a da a akina, a runukpa a da. ⁷ I rongo baci kaḅolo nā mpa kpm i tonoi uwenishike u vā, ya folo tā Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpm wa nākā dā tā i'ya. ⁸ Ya matsasa baci ilimaci ushani, nala wa wenike tā ama eḁa atoni a vā a da, kpm ya wenike tā ama tsupige tsu Tata u vā.

⁹ “Ma ciga dā tā tyoku da dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u vā. ¹⁰ I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo tā a asuvu a uciga u vā. Tyoku da n yain ili i'ya Tata u vā u tonuko mu n yain, kpm ma rongo a asuvu a uciga u ne. ¹¹ N tonuko dā tā ili i nala yi tsarā i tsarā mazāngā ma dem n tsarai, kotsu mazāngā ma de ma namba ili wa. ¹² Ili i'ya ma tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de tyoku da dem mpa n ciga dā. ¹³ Vuma u kuwā baci adama a kaje ka ne, nala wenike tā an wārī n uciga u pige u da u lai u ya dem.

¹⁴ Eḁa aje a vā a da, i tono baci ili i'ya n danai. ¹⁵ N buwa dā kpm u isā agbashi wa, adama a da uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gbā wa. Shegai n isā dā tā aje kpaci n tonuko dā tā gbā ili i'ya Tata u vā u tonuko mu. ¹⁶ I dāngasa mu wa, mpa n dāngasa dā. Kpm n nākā dā manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya 6arākpa. Aku Tata u nākā dā gbā ili i'ya baci dem i foloi n kala ka vā. ¹⁷ Ili i'ya n tonuko dā i yain i'ya na: Cigai atoku a de.

Ama a likimba a kovoī atoni

¹⁸ “Ama a likimba a na a kovo dā baci, ciḁai a gitā tā a kovo mu. ¹⁹ Eḁa aza a likimba a da baci, wa ciga dā tā tyoku da u tsu ciga ama a ne. Shegai n dāngasa dā tā a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Da i zuwai likimba u kovo dā. ²⁰ Ciḁai ili i'ya n tonuko dā: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka dā tā dem. Kpm a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan tā dem ili i'ya ya tonuko le. ²¹ Shegai a ka yan dā tā mavura adama a da i'ari ama a vā. A ka yan tā nala kpaci a reve uza da u suku mu wa. ²² A da baci n tuwāi n dansai n ele wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'a n ure u uwutā a unyushi u cingi u le wa. ²³ Uza da baci dem u kovo mu, u kovo tā dem Tata u vā. ²⁴ N yan tā ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A da baci mārī n yain manyan ma nala wa, a'ari a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene tā ili i'ya n yain, gbā n nala a kovo mu n Tata u vā dem. ²⁵ Nala gitā tā tsarā ili i'ya i'ari ukorongi a Mele ma le i woko mayun: ‘A kovo mu bawu kagitā.’ [◇]

²⁶ “Ma sukunku dā tā uza da a ka isā Kaḁāngi. Wa wutā tā a asu u Tata, aku u tuwā ara de. Aya Kulu ku mayun. U tuwā baci, wa dansa tā ukuna u vā. ²⁷ Eḁa dem u kanā tā i tonuko ama ukuna u vā, kpaci i rongo tā kaḅolo nā mpa tun a'ayin a da n gitāi uwenishike.”

16

¹ Yesu lyai kapala n kadyanshi, “N tonuko dā tā ukuna u na kotsu i aḁakā uwushukusu nā mpa wa. ² A ka loko dā tā a agata a Kashilā. Kpm a'ayin a ka tuwā tā a da ama a ka wunusa dā, a yan baci nala a ka wene tā yavu Kashilā ka a ka gbashika. ³ A ka yansa tā ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpm a reve mu wa. ⁴ Shegai n tonuko dā tā ukuna u na vi gampā, tsarā a'ayin yi a rawa baci a da a ka yan ikuna i nala yi, ya ciḁa tā ili i'ya n tonuko dā.

Manyan ma Kulu Keri

“A'ayin a da n gitāi uwenishike, n tonuko dā ili i na yi wa, adama a da mārī kaḅolo n aḁa. ⁵ Gogo-na ugonu u da mu a asu u uza da u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a de wā la u wece mu, ‘Nte wa bana?’ wa. ⁶ Gogo-na an n tonuko dā, atakasuvu a de a shadangu de n unamgbukatsuma. ⁷ Shegai ukuna u mayun u da ma tonuko dā, wa laka dā tā tsulobo n

laza. N laza baci, ma sukunku *dā tā* Kaḅangi ki. Shegai n laza baci wa, Kaḅangi ka nala ki ka tuwa wa. ⁸ A'ayin a ḅa baci Kaḅangi ki ka tuwai, wa wenike *tā* ama a likimba an a nusai a udani u ḅa a danai, 'Tsu reve *tā* n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve *tā* kpam n ili i'ya i'ari dere, n tyoku ḅa Kashilā ka tsu yanka unyushi u cingi afada.' ⁹ A nusa *tā* a ukuna u unyushi u cingi, adama a ḅa bawu a wushuki nā mpa. ¹⁰ A nusa *tā* a ukuna u ili i'ya i'ari dere, kpaci a asu u Tata u ḅa bana kpam ya doku ya wene mu wa. ¹¹ A nusa *tā* a ukuna u afada, kpaci Kashilā ka kidāga ḅe uza ḅa wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.

¹² Mā *tā* n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko *dā*, shegai gogo-na i la *tā* ucira u ḅa ya reve. ¹³ A'ayin a ḅa baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashilā ku tuwai, ka zuwa *dā* *tā* i reve gḅa ikuna i mayun i'ya i tsu wuta a asu u Kashilā. Wa dansa ili i'ya i wutai ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko *dā tā* ili i'ya ya tuwa. ¹⁴ Wa naka mu *tā* tsupige, kpaci wa bidya *tā* ili i'ya n danai u tonuko *dā*. ¹⁵ Gḅa ili i'ya Tata wari n i'ya, i va i'ya dem. Da gai i zuwai n danai Kulu ka bidya *tā* ili i'ya n danai u tonuko *dā* vi.

Unambukatsuma wa woko tā mazanga

¹⁶ "A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu."

¹⁷ Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, "Ndyā kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.' Kpam ndya kalen ka u danai 'Adama a ḅa ma gono a asu u Tata?'" ¹⁸ A doki a wecikei, "Ndyā kalen ka 'a'ayin kenu yi? Tsu reve ili i'ya wa tono wa."

¹⁹ Yesu reve *tā* atoni yi a ka ciga *tā* a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, "Kaci ka ḅe ka ya wecemgenbishe an n danai, 'A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu?'" ²⁰ Mayun n tonuko *dā*, ya *sā tā* kpam i namgba katsuma, shegai likimba wa pele *tā*. Ya namgba *tā* katsuma, shegai unambukatsuma u ḅe wa woko *tā* mazanga. ²¹ A'ayin a ḅa baci uka wa matsa, u tsu pana *tā* mḅala, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa ḅe. Shegai u kotso baci ilimaci yi, aku u *aḅansa nā mḅala* mi, adama a ḅa wari ipeli an u matsai maku mi a likimba. ²² Nala dem wari ara ḅe. Gogo-na i namgba *tā* katsuma, shegai ma doku *tā* ma wene *dā*, kpam i yain mazanga ma bawu ko uza wa fuda wa shamkpa *dā* ma. ²³ A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko *dā*, Tata u va wa naka *dā tā* gḅa ili i'ya baci i foloi n kala ka va. ²⁴ Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashilā ka naka *dā tā* i'ya, tsara i shadangu n ipeli.

Kawauwi ka lya tā kaci ka likimba

²⁵ "N yan *tā* kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwa *tā* a ḅa bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko *dā* gḅa ikuna i Tata karara. ²⁶ Ya folo *tā* Tata vi n kala ka va, shegai u *kanā* mpa n foluko *dā* Tata vi wa. ²⁷ Kashilā Tata u ciga *dā tā* adama a ḅa ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne ḅa n wutai. ²⁸ Asu u Tata u ḅa n wutai, aku n tuwai a likimba. Gogo-na kpam ma *aḅaka* likimba n gono a asu u Tata."

²⁹ Atoni yi a danai, "Gogo-na ḅa wa dansa n atsu karara! N agisani a ḅa kpam va dansa wa. ³⁰ Gogo-na ḅa tsu revei an vu revei ili gḅa. Va wushunku *tā* uza keci ku ne tun kahu gḅam u wecike. Nala u zuwa tsu *tā* tsu wushuki an a asu u Kashilā u ḅa vu wutai."

³¹ Yesu wushuki, "Mayun ḅa i wushuki gogo-na vi? ³² A'ayin a ka tuwa *tā*, kpam gḅam a rawa ḅe, a ḅa a ka wacinsa *dā* gḅa ḅe, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i *aḅaka* mu utyoku u va. Shegai Tata wa rongo *tā* kaḅolo nā mpa, adama a nala ma rongo utyoku u va wa."

³³ "N tonuko *dā tā* ikuna i na yi tsara i tsara ipeli i maci adama a ḅa i wokoi ili i te nā mpa! Likimba wa zuwa *dā tā* i pana ikyamba, shegai kotsu i gḅama asuvu, kpaci n lya *tā* kaci ka ucira u likimba."

17

Yesu yankai atoni a ne kavasu

¹ An Yesu kotsi udansa gḅa ili i na yi, u weḅelei zuba u danai, "Tata, a'ayin a yan ḅe. Naka Maku ma vunu tsupige, tsara Maku mi dem ma naka vu tsupige. ² Vu naka *tā* Maku mi ucira a kaci ka ama gḅa, tsara Maku mi ma naka uma u ḅa bawu wari n utyoku a asu u aza ḅa vu naka yi gḅa. ³ Ure u utsara uma u ḅa bawu wari n utyoku u ḅa na: a reve vu, uza ḅa wari Kashilā ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza ḅa vu suki. ⁴ N wenike *tā* tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu naka mu n yain. ⁵ Gogo-na Tata, doku vu naka mu tsupige tsa mari n tsa an mari kaḅolo n avu kahu a yain likimba."

⁶ "Vu naka mu *tā* atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le *tā* tyoku ḅa wari. Aza a vunu a ḅa caupa, shegai vu naka mu n ele, kpam a gorimuko *tā* kadyanshi ka vunu. ⁷ A reve *tā* vu naka mu gḅa ili i'ya mari n i'ya. ⁸ Kpaci n tonuko le *tā* ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku *tā* n i'ya. A reve *tā* n wutai ara vunu, kpam a wushuku *tā* an ḅa vu suku mu. ⁹ Mā le *tā* uyanka kavasu. Aza a likimba a ḅa mari uyanka kavasu wa, shegai aza ḅa vu naka mu, adama a ḅa a'ari aza a vunu. ¹⁰ Gḅa ama a nala yi aza ḅa a'ari atoni a va aza a

vunu a da, kpam gba aza da a'ari atoni a vunuu aza a va a da dem. Mayun a wenike ta tyoku da tsupige tsu va tsari. ¹¹ Ma ta utuwā ara vunuu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a va a buwa ta ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunuu; wata, kala ka vu naka mu, tsara ko ili i sawa le wa. Aku a bolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ¹² N ucira u vunuu u da, ucira u da vu naka mu tun mari a likimba n u da n bishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwan wa, shegai uza da u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpa vi koshi, tsara a shadangu ili i'ya Tagarada u Kashila u danai.

¹³ "Gogo-na mpa la a utuwā ara vunuu. Shegai n dansa ta ili i na yi tun mari a likimba, tsara atoni a va a shadangu n mazanga tyoku da dem mari. ¹⁴ N tonuko le ta akani a vunuu. Shegai ama a likimba a na a kovo le ta, adama a da bawu a'ari ili i te n ama a likimba. Tyoku da dem mpa mari ili i te n likimba wa. ¹⁵ Tonuko da ma tonuko vu vu wutukpa le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu bishinka uza u cingi vi u sawa le. ¹⁶ Mari a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a da wa. ¹⁷ Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunuu a da a'ari a mayun. ¹⁸ N suku le ta a likimba, tyoku da dem vu suku mu a likimba. ¹⁹ N neke ta kaci ka va n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.

²⁰ "N yanka ta atoni a nala yi kavasu, kpam dem ma yanka ta aza da a ka tuwa a wushuku na mpa kavasu adama a ili i'ya atoni a va a ka tonuko le a kaci ka va. ²¹ Ma ciga ta gba le a woko ili i te n atoku, tyoku da mari ili i te n avu, avu kpam ili i te na mpa. Ma ciga ta dem a woko ili i te n atsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku ta an a da vu suku mu. ²² N naka ta ama a na tsupige tsa vu naka mu tsara a woko ili i te, tyoku da mpa n avu tsari ili i te. ²³ Mpa ili i te i'ya mari n ele, avu kpam ili i te i'ya vari na mpa, tsara a woko ili i te gba. Tsara ama a likimba a reve an ada vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a va tyoku da va ciga mu.

²⁴ "Tata, vu naka mu ta ama a na yi, kpam ma ciga le ta a rongo a asu u da mari, tsara a wene tsupige tsu va, tsupige tsa vu naka mu adama a da va ciga mu kahu uyan u likimba.

²⁵ "Tata, ada vari uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu ta, kpam ama a na a reve ta an vu suku mu. ²⁶ N wenike le ta tyoku da vari, kpam ma lya ta kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku da vu ciga mu, tsara n bolomgbono n ele."

18

A kana'i Yesu

(*Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53*)

¹ An Yesu kotsoi kavasu, aku a lazai ka b6lo n atoni a ne a pasai Karara ka Kidiron. A rawai a asu u da wari na ndanga n zayitum ushani, aku a uwai pini. ² A tsu bansa ta pini asu u vi, adama a nala a da i zuwai Yahuza, uza da u nekei Yesu u revei asu u da a'ari. ³ Adaraki a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashila tsara a soku Yahuza. Ka b6lo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'a ta u'fani n iwunukatsu na ncikaluu, n avasu. Yahuza da tonoi n ele hal ubana a asu vi.

⁴ Yesu reve ta gba ili i'ya ya gita n eyi, aku u ra'ai a kapala u wece le, "Ya ya zama?"

⁵ A wushuki, "Yesu uza u Nazara."

U wushunku le, "Mpa Yesu!" (Yahuza uza da u kpatalakai Yesu vi, wa ta kushani pini n asoje yi.) ⁶ An u tonuko le, "Mpa gai vi," aku a batsai n kucinacina hal a rukpusai a iyamba.

⁷ U doku wece le, "Ya ya zama?"

A danai "Yesu uza u Nazara."

⁸ U wushunku le, "N tonuko da de mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, asakai atoni a va a laza." ⁹ Nala gita ta tsara ili i'ya u danai caupa i woko mayun: "N puwunsa ko uza u te a asuvu a aza da vu naka mu wa."

¹⁰ Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbana i kutsuvu ku ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Adaraki. (Kala ka kagbashi ki ka Malaku.) ¹¹ Yesu tonukoi Bituru, "Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku da Tata u va u fobusoi wa?"

A bankai Yesu a asu u Magono ma Adaraki

(*Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54*)

¹² Uzapige u kuvonf u Roma n asoje a ne, ka b6lo n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a kana'i Yesu aku a sira yi. ¹³ A gita a banka yi ara Hanana, koku u Kayafa, uza da wari Magono ma Adaraki a kayen ki. ¹⁴ Kayafa da wari u tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u da, "Wa la ta tsulobo uza u te u na vi u kuwa n u da a ama gba a ka kuwa."

Bituru nanai Yesu

(*Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57*)

¹⁵ Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma Adaraki mi a revembene ta, adama a nala u uwa ta pini a ulanga u kuwa ku Magono ma Adaraki mi

kaḅolo n Yesu. ¹⁶ Shegai Bituru vana yi pini a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma mari kagbashi uza ḁa wari a utsutsu. Aku u aṣakaj Bituru uwai, ¹⁷ makere mi ma wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”

¹⁸ A'ayin yi a ka yan ta kutanu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u shamgbai tsara u lyashuku.

Magono ma Adaraki ma yansai Yesu keci

(*Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71*)

¹⁹ Magono ma Adaraki ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n uwenishike u ne. ²⁰ Yesu wushuki, “N yansa ta kadyanshi tsara ya dem pana. N rongo ta uwenishike a agata a Kashila n Kuwa ku Kashila, a asu u ḁa gba aza a Yahuda a tsu bolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa. ²¹ Nida va yan mu keci ku na? Wece ama ḁa a panai uwenishike u va. A reve ta ili i'ya n dansai.”

²² An Yesu danai nala, aku uza ḁa wa wundya Kuwa ku Kashila ki u basa yi, u danai, “Ya vari hal va dansa n Magono ma Adaraki naha?”

²³ Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun ḁa baci, nida u basa mu?”

²⁴ Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Adaraki.

Bituru doki u nanai Yesu

²⁵ A'ari pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuku, aku a wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”

Shesai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”

²⁶ Kagbashi ka Magono ma Adaraki ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci ku vuma ḁa a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va ḁa n wene vu ta a asu u ndanga n zayitum kaḅolo n eyi, ko n wene vu wa?”

²⁷ Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu

(*Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5*)

²⁸ Kayafa kotsu ta uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu, gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki wa. A ḁa baci uza roku a asuvu a le wari u uwai pini, wari wa woko ta n ashinda, kpm Mele ma asaka yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa. ²⁹ Aku Bilatu wutai a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma u na n ka?”

³⁰ A wushuki, “A ḁa baci vuma u na wari uza u unyushi wa, tsara tsa tuko yi ara vunu wa.”

³¹ Bilatu tonuko le, “Bida ni n kaci ka de i ba i yanka yi afada tyoku ḁa Mele ma de ma danai i yanka yi.”

Aku a wushuki, “Eda aza a Roma i tsu asaka tsu tsu zuwa a wuna vuma wa.” ³² Ili i'ya a danai i wenike ta kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku ḁa wa kuwa, wa woko de mayun.

³³ Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isa Yesu u wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

³⁴ U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a ḁa a tonuko vu ukuna u va?”

³⁵ Bilatu wece yi, “Vu reve ta gai mpa uza u Yahuda ḁa wa! Ama a vunu a ḁa n adaraki a pige a vunu aly a naka mu n avu. Nda vu yain?”

³⁶ U wushuki, “Tsugono tsu va tsu likimba u na tsa wa. A ḁa baci tsu likimba u na tsa, agbashi a va a ka shilakana ta tsara a bishinka ama a neke mu a akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n ḁa ma lya tsugono tsu likimba u na ḁa mari wa.”

³⁷ Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”

U wushuki, “Vu dana ta mpa magono ma, kpm vu dana ta mai. Adama a nala a ḁa a matsa mu kpm adama a nala a ḁa n tuwai a likimba tsara n tonuko ama ukuna u mayun. Kpm gba uza ḁa wa ciga ukuna u mayun u tsu panaka mu ta.”

³⁸ Bilatu wece yi, “Nda ukuna u mayun vi?”

A kidagai Yesu ugana u ukpa

(*Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25*)

An Bilatu danai nala, aku u laza ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kana ta u kuwa’ wa. ³⁹ I reve ta gai n tsu asaka ta vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki a Upasamgbana dem. Ya ciga n asanka ḁa magono ma aza a Yahuda ḁa?”

⁴⁰ A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba ḁa tsa ciga.” (Baraba tani uza u magalaka ḁa.)

19

1 Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu. 2 A cacai funi u awana kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.* 3 A tuwusaɗi ara ne n a dansi, “Uma u wunu u ɓaraƙpa, magono ma aza a Yahuda!” A rongo yi kpam u ɓasaɗa a upetiwa'eshi.

4 Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi ta pini naha tsara n wenike an bawu n tsaraɗi unyushi u da u rawai n wuna yi.” 5 Aku Yesu wutaɗi, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu tonuko le, “Vuma da da na!”

6 An adaraƙpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashila a wene yi, aku a salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”

Shegai Bilatu wushunku le, “Eɗa bidya ni i ba i wandamgbana. N tsara yi n unyushi u da u rawai n wuna yi wa.”

7 Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashila. Adama a nala, Mele ma tsunu ma dana ta u kuwa.”

8 An u panai nala, aku u doki u giruwaɗi cika. 9 U doki u gonoi a asuvu u wecei Yesu, “Nte vu wutaɗi?” Shegai u wushunku yi wa. 10 Bilatu danai, “Va wushunku mu wa? Ciɓa, ma ta n ucira u da ma zuwa a asaƙa vu ko kpam a wandamgbana vu.”

11 Yesu wushunku yi, “Va fuda ta va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa le adama a da Kashila ka zuwa vu vu fuda vu yain nala. Vuma da u zuwai a tuko mu ara wunu u la vu ta unyushi u cingi.”

12 An Bilatu panai nala, aku wa ciga u asaƙa Yesu. Shegai azapige a aza a Yahuda yi a rongoi isali, “Vu asaƙa baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka Kaisa Magono wa! Uza da baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu u Kaisa da!”

13 An Bilatu panai ili i'ya a'ari utono, aku u wutukpai Yesu a ulanga u da ka isa Ulanga u da a Kirai n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono. 14 N kaara a kaci ka Kain ka Afoɓi ka Abiki a Upasamgbana ka.

Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma de ma na!”

15 Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”

U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma de da?”

Adaraƙpi a pige a wushuki, “Tsa n magono ma roku ma ma wurai Kaisa wa.”

16 Aku Bilatu naka le Yesu tsara a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanaɗi Yesu

(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi. 17 An wa wuta a ilyuci yi, aku u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u da a ka isa Mako ma Kaci. (Asu vi a tsu isa ta u da dem “Golugota”† n Tsi'arama). 18 Nte a varai Yesu pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.

19 Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.” 20 A korongu ta i'ya hal kutatsu: i kagita n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan ta i'ya kaneshi, kpaci a asu u da a wandamgbanaɗi Yesu vi, wari mɓari n ilyuci yi wa. 21 Adaraƙpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a Yahuda.’”

22 Bilatu wushunku le, “N korongu ta u da nala, kpam nala wa woko.”

23 An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya a ne a pecei a da a asu u kunishi, kasoje dem ka tsaraɗi ka te. A bidyai dem matogo ma bululu ma ne ma mari kunya ku te ka a cai ili i'ya i bidyai a zuba ubana a iyamba.

24 Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Asaƙa tsu varanki ka uruta tsara tsu wene uza da wa tsara ka.” Nala gita ta tsara udani u Tagarada u Kashila u na u woko mayun:

“A pecei aminya a va,

aku a varanki matogo ma va uruta.” ◊

Nala tani asoje yi a yain.

25 Mma u Yesu u shamgba ta a ikengi i mawandamgbani mi kaɓolo n anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wa ta dem pini kushani. 26 Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu na mma u Yesu vi. An Yesu wene le gba, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma wunu gogo-na.” 27 U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u wunu u da na gogo-na.” Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

* 19:2 A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka ta avuku a da a piyanlasai kakondori n a da a'ari n mini ma galura. A yanka ta Yesu nala tsara a yanka yi majari. ◊ 19:24 Ishp. 22:18.

*Ukpá u Yesu**(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)*

²⁸ Yesu reve tã gogo-na u kotso de manyan ma ne. Shegai an wa ciga u shadangu udani u Tagarãda u Kashilã, aku u danai, “Ma pana tã kakuli!” ²⁹ Kadele ka pini ushadangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a raɗãgbãl ka ubana a unã u ne. ³⁰ An u comoi ma, aku u danai, “A kotso de.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini nala, uma u ne u wutãl.

A sapai Yesu a mabele

³¹ Kain ka Afo6i ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku tã ka kalen kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi Bilatu tonuko asoje a koduso a'ene a aza da a'ari a mawandamgbani mi. Aku kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi. ³² Asoje yi a gitãl a kodusoi a'ene a ama a re aza da a'ari a apashi a re a Yesu yi. ³³ Shegai an a rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwã de, a kodo a'ene a ne wa. ³⁴ Uza u te a asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a mabele. Aku mpasa n mini ma wutãl. ³⁵ Tsu reve tã ukuna yi mayun da, kpaci uza da u wenei u da a'ayin a da ukuna vi u gitãl aya u danai. U tonuko tsu tã tsarã i wushuku. ³⁶ Ukuna vi u gitã tã tsarã udani u Tagarãda u Kashilã u woko mayun: “Ko katele ka te ka ne kã la ka kodo wa.” ³⁷ Tagarãda u Kashilã kpam dem u dana tã, “A ka webele tã uza da a sapai n masari.” ³⁸

*Kaciɗã ka Yesu**(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)*

³⁸ An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa asãkã u bidya ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana tã uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku tã, pini nala, Isuhu vi u lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya. ³⁹ Nikodimu uza da warì u tuwai ara Yesu n kayin ki u soku yi tã. U tukoi ili i magulãni i utsunku akushe icun kure i'ya i rawai evu n urãsanãka amangatawun (100). ⁴⁰ Ama a re a na yi a bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya ka6olo n ili i magulãni yi. Tyoku da aza a Yahuda a tsu yan da la vi a ka ciɗangu baci kakushe. ⁴¹ Asu u uwandamgbana vi wã tã evu n kashina ka ndãnga, a asu u da warì n kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza. ⁴² An u wokoi Kain ka Afo6i ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kãri evu, aku a ukai ikyamba i Yesu pini.

20*U'yangã u Yesu a ukpã**(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)*

¹ N kpasani ku kain ka kagitã ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi, Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalãkpa de katali ki a giduwãl unã u kasaun vi. ² Aku u sumai ugonu a asu u Simo Bituru n katoni ka roku, uza da Yesu cigai, u tonuko le, “A bidya de Asheku a kasaun ki, kpam tsu reve a asu u da a zuwa yi wa!”

³ Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki. ⁴ A'ari ilyaɗi gbã le, aku katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki. ⁵ An u kelikei u webelel a asuvu, u wenei aminya a kaciɗã yi uzuwi, shegai u uwa pini wa. ⁶ Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kaciɗã yi uzuwi. ⁷ Aku kpam u wenei kakashi ka a palãkai upetiwa'eshi u Yesu vi, a kaɗalãl ka a asu u ne kau. ⁸ Aku katoni ka ka gitãl urawa a kasaun ki, eyi dem u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yangã de a ukpã. ⁹ (Kotsu a'ari a reve an Tagarãda u Kashilã u danai u kãnã tã Yesu 'yangã a ukpã wa.) ¹⁰ Aku atoni yi a gonoi a kuwa.

*Meri Magadaliya wenei Yesu**(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)*

¹¹ Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sayi. U kelikei u webelel a asuvu a kasaun ki. ¹² U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a eri. Aku a dusuki a asu u da ikyamba i Yesu i'ari caupa. Uza u te a asu u kaci uza u te kpam a asu u a'ene.

¹³ A wece yi, “Nɗya i zuwai va sã?”

U wushuki, “A bidya de Asheku a va, kpam n reve a asu u da a zuwa yi wa.” ¹⁴ An Meri danai nala, aku u kpatalãl u wenei Yesu kushani pini a asu vi, shegai u reve an aya wa.

¹⁵ Yesu wece yi, “Nɗya i zuwai va sã? Ya va zama?”

† **19:28** Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † **19:31** Abiki a Upasamgbana a ka fuɗã tã a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kãnã tã a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbana Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. † **19:36** Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. † **19:37** Zak. 12:10.

Meri n u wundi uza da wa kirana n kashina ka ndanga ki aya, aku u danai, “Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsara n bana n bidya.”

¹⁶ Yesu tonuko yi, “Meri.”

Meri kpatalai ara ne u danai, “Rabboni!” (Wata, “kawenishiki ka va” n Tsi'arama.)

¹⁷ Yesu tonuko yi, “Kotsu vu kana mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa. Shegai wala vu bana a asu u atoni a va vu tonuko le, ‘Ma gono ta ara Tata u va uza da dem wari Tata u de. Aya Kashila ka va, kpam aya dem Kashila ka de.’”

¹⁸ Aku Meri Magadaliya gono i tonukoi atoni yi u wene ta Asheku. U tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

Atoni a Yesu a wene yi

(*Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49*)

¹⁹ Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a bolomgbonoi a kunu aku a gidakusi itsutsu yi gba, kpaci a ka pana ta uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu uwai u shamgbai a asuvu a le u danasa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.” ²⁰ An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a da a'ari a akere a ne n a mabele ma ne. Atoni yi a shadangu ta n mazanga cika an a wenei Asheku. ²¹ U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada. Tyoku da Tata u va u suku mu, nala dem ma suku da.” ²² Aku u fulaka le kuvi ku ne, u danai, “Wushai Kulu Keri. ²³ Aza da baci i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le ta, kpam a woko de ucimbusuki. Aza da baci kpam bawu i cimbusuka unyushi u cingi u le, Kashila dem ka cimbusuka le wa.”

Yesu n Toma

²⁴ Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), wari pini kabolo n ele wa, a'ayin a da Yesu wenikei kaci ka ne vi. ²⁵ An u rawai, atoni a da a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene ta Asheku!”

Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a da a vara yi n ikusa yi, n uka pini kujubu ku va, kpam n uka kukere ku va a mabele ma ne.”

²⁶ An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a bolomgbonoi a kunu ki, Toma pini dem kabolo n ele. A gidakusu ta dem itsutsu yi tyoku da a yain caupa, pini nala, Yesu tuwai u shamgbai a mere ma le. U danasa le u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ada.” ²⁷ Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a va, uka kujubu ku wunu a a'utsu yi. Uka kukere ku wunu pini a mabele ma va. Asaka ukpada u uwushuku vu wushuku.”

²⁸ Toma wushuki, “Ada Asheku a va n Kashila ka va.”

²⁹ Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku ta an u wokoi vu wene mu. Aza da a wushuki bawu a wene mu, a ka yan ta ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarada na

³⁰ Atoni a Yesu a wene yi ta u yansa ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi a asuvu a tagarada u na. ³¹ N korongu ta ikuna i na yi tsara i wushuku an Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashila, kpam adama a da i wushuki n eyi, ya tsara ta uma.

21

Ibilili ushadangi n adan

¹ Aku Yesu tuwai u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i Kushiva ku Galili. * Tyoku da ukuna vi u gitai da na: ² Atoni a ne ushani alya a pini: Simo Bituru, n Toma (uza da a tsu isa Mapeshe), n Nataniya u Kanan u Galili, na mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku. ³ Simo Bituru tonukoi aza da a buwai vi, “Ma bana ta ukansa adan.”

Aku a danai, “Tsa bana ta dem kabolo n avu.” Aku a laza a asuvu a kpatsu ku le. Shegai a kana ko i te wa n kayin ka nala ki.

⁴ An kain ka wansa n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushiva, shegai atoni yi a reve an Yesu da wa.

⁵ U isa le u danai, “Ama a va, i kana gbam adan?”

A wushuki, “A'a.”

⁶ Aku u tonuko le, “Vutalaji ibilili i de a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya kana ta.” Aku a yain nala, a fuda gbam a rono ibilili yi wa kpaci adan a da pini ushani.

⁷ Aku katoni ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Bituru, “Asheku a da!” An u panai a danai Asheku a da, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wari u mondo ta ma an wa yan manyan), aku u radugi u rukpai pini a mini mi. ⁸ Atoni a da a buwai vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka bana ibilili yi ushadangi n adan. A'ari mbari n kagida wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya. ⁹ An atoni yi a wutai a kpatsu ki, a wenei wa ta n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.

* 21:1 Kushiva ku Tibariya kala ka dem ka Kushiva ku Galili.

¹⁰ Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a ɗa i kanai vi.”

¹¹ Aku Simo Bituru gonoi a kpatsu ki u ronoi ibilili yi ubana a kagida. Adan a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a ɗa a'ari pini, gba n nala ibilili yi i kara wa. ¹² Yesu tonuko le, “Tuwai i lyai ilikulya.” Ko uza u te a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Ada yai?” wa, kpaci a reve ta Asheku a ɗa. ¹³ Aku Yesu banai u bidyai burodi u naka le. U naka le kpm dem adan yi. ¹⁴ Tatsu ɗa la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u 'yangai a ukpa.

Yesu n Bituru

¹⁵ An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u ɗa atoni a na a ka ciga mu?”

U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu danai, “Linaka mmuku ma ncon n va.”

¹⁶ Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve ta ma ciga vu!”

Yesu danai, “Kirana na ncon n va.”

¹⁷ U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”

Aku Bituru namgbai katsuma an Yesu wece yi hal kutatsu u ɗa wa ciga yi. Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve ta ko ndya wa. Vu reve ta ma ciga vu.”

Yesu tonuko yi, “Linaka ncon n va. ¹⁸ Mayun n tonuko vu, a'ayin a ɗa vari kalobo, vu tsu uka ta aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u ɗa dem va ciga vu bana. Shegai vu kutsa baci, va barakpa ta akere a vunu uza roku u uka vu, u rono vu ubana a asu u ɗa bawu va ciga vu bana.” ¹⁹ (Yesu dana ta nala tsara u wenike tyoku ɗa Bituru wa kuwa tsara u naka Kashila tsupige.) Aku Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”

²⁰ Bituru yiralakpai aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le, aya kpm dem uza ɗa u rafai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei, “Asheku, ya uza ɗa wa neke vu vi?”

²¹ An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku, ndya ya tuwa ya gita n eyi?”

²² Yesu wushunku yi, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a ɗa ma gono, ndya i birika vu? Avu gai tono mu.” ²³ Aku alabari a kyawain a asu u atoni a da eyi nala vi wa kuwa wa. Shegai Yesu dana ɗa u danai eyi na wa kpadu ukuwa wa. Dana ɗa gai u danai, “N da baci ma asaka yi n uma hal a'ayin a ɗa ma gono, ndya i birika vu?”

²⁴ Katoni ka nala ki aya u dansai gba ili i na yi. U korongi i'ya, kpm tsu reve ta ukuna u mayun u ɗa wa dansa.

²⁵ Yesu yansa ta ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gba ili i na yi a itagarada, a uwene u va kabala ka la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagarada u Manyan ma Asuki

Ukukpa u kadyanshi

Luka uza da korongi tagarada u Luka, aya dem u korongi tagarada u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu. Tagarada u Manyan ma Asuki vi u gitai ta alabari a ne a asu u da tagarada u Luka u shamgbai.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta kadyanshi ka ili i'ya i gitai n ama a da a ka tono Yesu cina u kuwa de. U yan ta kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpm kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu kangu ta kpm ku banga ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpm a wuna ta aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagarada vi, Kashila ka yan ta kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagarada u Manyan ma Asuki u yan ta alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai ubongu u Isara'ila. U yan ta alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu, n tyoku da a bangamgbana pini a ka bon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1–8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4–12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1–14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1–35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36–18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23–21:16)

A kanai Bulus a Urishelima (21:17–23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23–26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1–28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyoflu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpm u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne ²⁻³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an wari n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashila u tonusuko le kpm ili i'ya a ka yan. Gba ili i na yi u yansa ta i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari ka'olo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, “Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku da kune ku u zuwamgbana vi. Mari n tonuko da de ukuna u na vi caupa. ⁵ Yahaya lyubugusu ta ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyubugu da ta n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a bolomgbonoi a asu u te ka'olo n Yesu, a wece yi, “Asheku, a'ayin a da wa gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a da na vi?”

⁷ U tonuko le, “Tata da koshi wari n ucira u da wa reve a'ayin a da u fo'usoi vi, eda ya reve wa. ⁸ Shegai ya wusha ta ucira a'ayin a da Kulu Keri ku cipai asuvu a de. Ya woko ta aza da ya shamkpa mu a Urishelima, n gba a asuvu a Yahuda. I tonuko kpm aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba.”

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpm wa.

¹⁰ A'ayin a da a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele. ¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu da i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpm wa gono.”

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpm nte masasa mi mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.* ¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u da a tsu cipa. Ama da a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a ta dem pini. Aza da a'ari pini a 6olomgbono ta dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isa Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu 6olomgbono ta kpm a nakai kaci ka le adama a kvasu n katakasuvu ka te. Aka roku a da dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'ayin a nala yi, kakuma ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza da a pityanangi ka ka 6olomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai, ¹⁶ "Ama a va, u kana ta a shadangu udani u Kashiila u da Kulu Keri ku danai caupa a unu a Dawuda a kaci ka Yahuza, uza da u tonoi n aza da a kana'i Yesu. ¹⁷ Kpaci caupa uza u te u da a asuvu a tsunu, kpm a nakai yi ta kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi."

¹⁸ (U tsila ta uyamba n ikebe i'ya u tsarai a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvari, aku katsuma ka ne ka tsasai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba. ¹⁹ Gba aza da a'ari a Urishelima a pana ta ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, "Uyamba u Mpasa.")

²⁰ Bituru lyai kapala n kadyanshi, "Kpaci wa ta ukorongi a asuvu a Tagarada u Ishipa,† 'Asaka kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpm kotsu uza u dusuku pini wa.'

"Kpm a dana ta, 'Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.' ◊

²¹ "Adama a nala u kana ta a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza da wari ka6olo n atsu caupa a'ayin a da Yesu Asheku wari n atsu. ²² U kana ta vuma vi u woko uza da u rongoi n atsu tun a'ayin a da Yahaya Iyubugi Yesu hal ubana a'ayin a da a canga yi ubana a zuba. U kana ta vuma vi u 6olomgbono kaci n atsu, u woko uza da wa tonuko ama ukuna u u'yanga u ne a ukpa."

²³ Pini nala, a wutukpai ama a re, Isuhu Barasaba uza da a ka isa Yusutu, n Mataya. ²⁴ Asuki yi a yain kvasu a danai, "Asheku, ya dem vu reve ta katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza da vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi, ²⁵ u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u asakai kpaci u bana de asu u da u yain dere n eyi." ²⁶ A varangi uruta, aku u rukpai a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki ka6olo n kupa n u te vi.

2

Utuwa u Kulu Keri

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa* ka yain, gba Atoni yi a 6olomgbonoi a asu u te. ² Kute-kute a panai mawura ma uwule u pige u da u wutai a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi. ³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenisha n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashiila a wutai a iyamba i likimba gba ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi na ndishi. ⁶ An a panai mawura ma uwule mi, aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gitai. Aku a yain majiyan kpaci gba le ya dem pana ta kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. ⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, "Aza da a ka dansa na vi tsa wundyda gba le aza a Galili a da vi? ⁸ Nida kpm gba tsunu tsu panaka le a ka dansa aletsu a tsunu? ⁹ A'tsa tani na tsu wuta ta iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsa ta dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu. ¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a ka6on ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda. ¹¹ A'tsa tani na aza a Kiriti n aza a Arabi, gba tsa panaka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashiila ka yain n aletsu a tsunu."

¹² Gba le a yain majiyan, hal a lapana'i a ka wecemgbene, a da, "Ndya kalen ka ukuna u naha vi?"

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, m6ari mi "Nwalu n kain ka Ashibi n da koshi." Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n da n wurai kilomita u te, ko kpm kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N da ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpm udeshe azu a tatsu wa. ◊ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8. * **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isa "Pentekos," kpm kala ka abiki a ukapa u i'ya ka. A tsu yan ta a da a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yanga'i a ukpa.

13 Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai.”

Bituru yankai kakuma ka ama kubari

14 Bituru 'yangai kushani ka6olo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, “Aza a va, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko da. 15 Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan ta usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa. 16 Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

17 'Kashila ka danai,

A'ayin a makorishi a rawa baci, ma naka ta ya dem Kulu Keri.
Mmuku n de aka n a'ali a ka yan ta kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa.
Alobo a ka wene ta kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa ta.

18 A'ayin a nala yi ma naka ta agbashi a va aka n a'ali Kulu Keri,
kpam a ka dansa ta kadyanshi ka va.

19 Ma wenike ta ikunesavu a zuba u alishi,
n iryoci i savu a likimba;
wata, mpasa n akina,
n kana ka alishi.

20 Kaara ka woko ta karimbi,
uwoto kpam u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gita ta kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka tuwa.

21 A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kavasu a asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsara ta iwauwi.' $\diamond$

22 Eda aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gba iryoci n ikunesavu yi, i wenike ta an Kashila ka ka suki yi mayun, kpam gba de i reve ta nala i'ari. 23 Caupa Kashila ka reve ta ili i'ya ya gita, kpam i'ya u fo6usoi vi i gita ta an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi ta a mawandamgbani, i wuna yi a akere a zaza a unyushi u cingi. 24 Shegai Kashila ka wutukpa yi ta a asuvu a ucira u ukpa, kpaci ukpa wa n ucira u da wa kana yi wa.

25 Dawuda Magono u yan ta kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,
'Magono ma Zuba ma ta na mpa kain dem,
ili i'la ya ne mu uwonvo wa,
kpaci wa ta a kukere ku ulyaki ku va.

26 Adama a nala katakasuvu ka va ka shadangu ta n mazanga,
una u va wa sala ta icikpali i ne,
kpam ikyamba i va ya rongo ta n uzuwa u uma.

27 Kpaci va asaka uma u va a asuvu a kasaun wa,
kpam va asaka ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.

28 Vu wenike mu ta tyoku da ma tsara uma,
kpam vu shadangu mu ta n mazanga kpaci va rongo ta ka6olo na mpa.' $\diamond$

29 “Ama a va aza a Isara'ila, ma fuda ta ma dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n ada bawu malala. U kuwa de, a cidangu yi, kpam kasaun ka ne ka pini hal n ara. 30 Eyi matsumate ma, kpam Kashila ka yanka yi ta kazuwamgbani, u da wa zuwa ta uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono. 31 An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yangi u ukpa u Kawauwi, u da,
'A ka asansa n ikyamba i ne a kasaun wa,
kpam i'ya ya shama wa.'

32 “Kashila ka 'yangasa ta Yesu u na vi a ukpa, kpam atsuni dem tsu wene ta ukuna vi.

33 “Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashila a asu u tsupige, kpam Kashila Tata u ne u naka yi ta Kulu Keri tyoku da u zuwamgbana. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu de ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi. 34 Dawuda da yuwa i zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana ta,
'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va,
dusuku a ulyaki u va,

35 hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene.' $\diamond$

36 “Adama a nala, eda aza a Isara'ila she i reve an Yesu da i wandamgbana nala vi, Kashila ka gonuko yi de Asheku n Kawauwi.”

37 An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a da a'ari pini vi, “Atoku a tsunu, ndya tsa yan?”

38 Bituru wushunku le, “U kana ta i asaka tsicingi tsu de i kpatala ubana a asu u Kashila. A lyu6ugu da a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi

u de, tsarā i tsarā kune ku Kulu Keri. ³⁹ Kazuwamgbani ka Kashilā ka na ki adama a de a da na mmuku n de hal gbam n aza da a'ari a m6ari: aza da Magono ma Zuba Kashilā ka tsunu ka isaḡ ubana ara ne.”

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kuḡari cika, n u dansi, “Wauwai kaci ka de a upana u ikyamba u da wa tuwā a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi.” ⁴¹ Ama ushani a wushuku tā n kadyanshi ka ne, aku a lyuḡugu le. Ama yi a raḡansa tā ama azu a tatsu (3,000) aza da a 6olomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku da Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kaḡolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasu. ⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashilā ka yansa a akere a asuki. ⁴⁴ Gbā Atoni yi a 6olomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsarāi kaḡolo. ⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama da bawu a'ari n ili dere tyoku da a ka ciga. ⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika tā Kashilā a Kuwa ku Kashilā, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaḡolo n katakasuvu ka te. ⁴⁷ N a cikpali Kashilā kain dem, kpm gbā ama yi a ka naḡa le tā tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le tā ama ushani aza da a ka tsarasa iwauwi.

3

A tanḡsai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashilā a'ayin a uyan kavasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. ² A utsutsu u da a ka isaḡ Utsutsu u Shinga, vuma roku da pini uza da a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi tā ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashilā vi tsarā u foli kune a asu u aza da a ka uwusa pini. ³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune. ⁴ Bituru n Yahaya a weḡele yi, aku Bituru tonuko yi, “Kondono tsu.” ⁵ Kawunu ki ka zuwa tā uma u ne a ara le n u wundi wa tsarā kune.

⁶ Bituru tonuko yi, “Ma n ikebe wa, shegai ili i'ya mari n i'ya, i'ya ma naḡa vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yangā vu wala.” ⁷ Pini nala, u kaḡa yi kukere ku ulyaki u raḡagbā yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai. ⁸ Kute-kute, u zaḡagbā u 'yangāi kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashilā ki kaḡolo n ele, wa wala hal n u impusi n u cikpali Kashilā. ⁹ Gbā ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashilā. ¹⁰ A wene tā ukuna u pige a yain kpm majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpci a reve tā an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashilā n u foli vi.

Kuḡari ku Bituru a Kuwa ku Kashilā

¹¹ Cina vuma vi buwai kaḡolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranḡasai n ilyadi a tuwāi pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashilā ka a ka isaḡ Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi. ¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, “Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndyā i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpm adama a utono u Kashilā u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai? ¹³ Kashilā ka Ibrahi, n Kashilā ka Ishaku, n Kashilā ka Yakubu, Kashilā ka akaya a tsunu ka ka raḡagbāi kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpm i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gbā n uciga u da Bilatu wari wa ciga u aḡaḡa yi. ¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wari bawu unyushi, i foloi a aḡanḡa da uza da u wunai ama. ¹⁵ I wunai uza da wari kami ka uma, shegai Kashilā ka 'yangasaḡ yi a ukpa. Aḡsu tsu wene tā ukuna u nala vi. ¹⁶ Kawunu ka na ki ka taḡa tā adama a da u pityanangi n Yesu. Vuma da gai na vi kpm i reve yi tā! U taḡa tā gbā gbā an u wushuki n Yesu, gbā de i wene tā tyoku da ukuna u na vi i gitai.

¹⁷ “Ama a va, n reve tā a asuvu a unamba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n aḡa dem a yain. ¹⁸ Kpm nala Kashilā ka shadangi ili i'ya u danai a unā u ntsumate, 'Kirisiti u ne wa pana tā ikyamba.’ ¹⁹ Adama a nala kpatalai i aḡaḡa unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashilā, tsarā a cimbusukā da unyushi u cingi u de gbā, Magono ma Zuba kpm ma naḡa tā atakasuvu a de uwunvuga. ²⁰ Wa sukunku da tā Kirisiti Kawauwi ka u dangasaḡ caupa; wata, Yesu. ²¹ U kaḡa tā Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da Kashilā ka danai caupa a unā u ntsumate n shinga. ²² Kpaci Musa dana tā, 'Magono ma Zuba Kashilā ka de, ma sukunku da tā matsumate a asuvu a aza a de tyoku u va. U kaḡa tā i pana ili i'ya wa tonuko da.’ ²³ Kpm, ‘Wa kaḡa tā gbā uza da u kpaḡai upanaḡa matsumate ma nala mi, a ka pece yi tā n ama a ne gbā a wacinsa yi.’ ²⁴

²⁴ “Mayun, gbā ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kaḡai tun Sama'ila hal ubana, a yan tā kadyanshi ka a'ayin a na yi. ²⁵ Eḡa mmuku ma ntsumate mi, eḡa kpm ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibrahi, 'A asu u mmuku

n vunu n dá a ka zuwuka gb̄a agali a likimba un̄a u shinga.’ [◇] 26 An Kashil̄a ka dangasai kagbashi ka ne, u git̄a t̄a u suku yi ara de tsar̄a u zuwuka d̄a un̄a u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u as̄aka tsicingi tsu ne.”

4

A kañai Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a dá Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adar̄akpi n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ku Kashil̄a, n aza a Sadusi* a tuw̄ai ara le. ² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike t̄a ama, a danai akushe a ka 'yanḡa t̄a a ukpa tyoku dá Yesu 'yanḡai. ³ A kana le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka. ⁴ Shegai ama ushani aza dá a panai kuári ki a pityanangu t̄a, pini nala, kakuma aza dá a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, na nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima. ⁶ Hanana Magono ma Adar̄akpi wa t̄a kaólo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gb̄a aza dá a'ari kumaci ku te n Magono ma Adar̄akpi mi. ⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, “N ucira u eni u dá ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?”

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, “Ed̄a azapige na nkoshi ma ama, ⁹ wece dá ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u dá a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza dá u tan̄asa yi vi? ¹⁰ Tsa ciga t̄a gb̄a de i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza dá i wandamgbanaí kpam Kashil̄a ka 'yanḡasa yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de. ¹¹ Tagar̄ada u Kashil̄a u dana t̄a aya

“Katali ka aza a kuma a 'yuwain
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ [◇]

¹² “Yesu nala vi dá koshi wari n ucira u wauwa uma. Gb̄a a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fud̄a a isa aku a tsar̄a iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve t̄a ama a na yi a'a n ureve u roku wa. Kpam a reve le t̄a a'ayin a dá a'ari kaólo n Yesu. ¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma dá a tan̄asaí vi kaólo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana. ¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

¹⁶ A danai, “Ndyá tsu yan n ama a na yi? Kpaci gb̄a aza dá a ka rongo a Urishelima a reve t̄a an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, ts̄a tani n tyoku dá tsa dana nala wari wa. ¹⁷ Shegai tsar̄a kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, as̄aka tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

¹⁸ Pini nala, a isai asuki yi, a barana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai dá wa wari a asu u Kashil̄a tsu lai upana kadyanshi ka de n ka ka Kashil̄a? Kondoí ve i wene. ²⁰ Kpaci ḡtsu gai tsa fud̄a tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a barana le, aku a as̄aka le. A nambai tyoku dá a ka yan a yan le mavura, kpaci gb̄a ama a ka cikpala t̄a Kashil̄a adama a ili i'ya i git̄a. ²² Vuma dá a matsai kawunu ki kpam a tan̄asa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la t̄a amangare.

Atoni yi a yain kavasu

²³ An a as̄akai Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adar̄akpi a pige n azapige yi a tonuko le. ²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yanḡasai alagatsu a le ubana a asu u Kashil̄a n katakasuvu ka te a danai, “Ashikapige, uza dá u yain zuba n likimba n kushiva n gb̄a ili i'ya i'ari a asuvu a le. ²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu dá, 'Ndyá i zuwai Awulawa a yain upan?

Ndyá i zuwai ama a ka yansa afoóí a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a foósoi kushulu, aza dá a ka tono n ama kpam dem a bolomgbonoi a'aci a le, a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ [◇]

²⁷ “Mayun dá ili i na yi i git̄a t̄a pini na a Urishelima. Hiridu† magono n Bontu Bilatu a bolomgbono t̄a kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu

◇ 3:25 Kag. 22:18. * 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a dá aza dá bawu a wushuki n u'yanḡa u ukpa.

† 4:4 A kece aka na mmuku aza dá a'ari atoni wa. ◇ 4:11 Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17. ◇ 4:26 Ishp. 2:1-2.

Uza u Uwulukpi, uza da vu gonukoi Kawauwi. ²⁸ A bolomgbonoi tsara a yain ili i'ya vu fobusoi ya gita a asuvu a ucira u vunu n tyoku da va ciga. ²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku da a ka ciga a bishinka tsu manyan. Atsu agbashi a vunu a da, ne tsu ucira u da tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. ³⁰ Rongo usukusu kukere ku utansa, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi.”

³¹ An a kotsoi kvasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gbadai. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashiḷa bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba kaḅolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wa la u danai ili i'ya wari n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gba le. ³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yanga u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashiḷa ushani wa ta a kaci ka ya dem a asuvu a le. ³⁴ Kpam uza wa la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gba aza a uyamba ko a'uwa a rongo ta udengishe n a tukusi ikebe yi, ³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da mḅala n le mari.

³⁶ Nala uza roku usa u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isa Baranaba; (wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.) ³⁷ U denge ta uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. ² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, “Ananiya, nida vu asakai Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kaḅan, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? ⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda ta va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Atsa vu yankai kaḅan wa, Kashiḷa ka vu yankai.”

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpai u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kana le cika. ⁶ Alobo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpa yi a kunu ki, a ba a cidangu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitai wa. ⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?”

U danai, “Utyoku u da gai la vi.”

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi una tsara i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidangi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu ta dem a wutukpa vu.”

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An alobo yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne. ¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasqi ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashiḷa. ¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wa la u fudai u gbmali asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakasa le ta tsupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. ¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mḅala a ure n a zuwusi le a zuba u ivampkatsu n ajiba tsara Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le. ¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mḅala n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. ¹⁸ Pini nala, a kana asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. ¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashiḷa i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashiḷa ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kaḅolo n eyi a bolomgbonoi, a isa Asheshi a Pigeḷ n nakoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

* 5:3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashilā ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, ²³ “Tsu cina tā kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza da kpm a ka wundya kuwa ki alyai pini a itsutsu, shegai an tsu giduwai tsu cina pini uza wa.”

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilā ki n adarakpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u wutai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alyai pini kushani a Kuwa ku Kashilā a ka wenishike ama.” ²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana tā uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adarakpi ma tonuko le, ²⁸ “Tsu tonuko da tā, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan de Urishelima n uwenishike u de hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpa u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan tā tsu gorimuko udani u Kashilā kapala n u vuma. ³⁰ Kashilā ka akaya a tsunu u 'yangasa tā Yesu uza da i wandamgbani a mawandamgbani. ³¹ Aya Kashilā ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsara u kukpunka aza a Isara'ila ure u u'asaka tsicingi tsu le, kpm a tsara ucimbusa u unyushi u cingi u le. ³² Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpm dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun da. Kashilā ka suku tā Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. ³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isa Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka naka tsupige. U 'yangai u danai a wutukpa le ve a ulanga. ³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a va aza a Isara'ila, kirana n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. ³⁶ Ayen a da a wurai, a yan tā vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a 6olomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza da kpm a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa. ³⁷ An u ne u kotsi, vuma roku kpm uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a da a ka yan macei. Eyi dem tsara ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. ³⁸ Gogo-na adooki a va a da na a kaci ka ama a na yi, tsu asaka le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka barakpa wa a ka kpa da tā ma. ³⁹ N ucira u Kashilā u da baci kpm, ya fuda ya bishinka le wa, shegai i boluko kaci ka de ukuna n Kashilā gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isa asuki yi a bawan le. Aku a bara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a asaka le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazanga, kpaci a wene tā a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu. ⁴² Kain dem a tsu bana tā a Kuwa ku Kashilā n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsihelina a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpa dai ukirana na nra na n le a asu u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai. ² Asuki kupa n ama a re yi a 6olongi gba Atoni yi asu u te a danai, “U gan tsu asaka kubari ku kadyanshi ka Kashilā tsu uwa kapeci ka ilikulya wa. ³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le manyan mi. ⁴ Atsu tani tsu tsara kabala ka kvasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashilā.”

⁵ Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpm ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa tā dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda. ⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kvasu a tafanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashilā ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpm adarakpi ushani a pityanangi.

A kanai Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashilā n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama. ⁹ Aku aza a kagata ka Kashilā ka a ka isa Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a ka bon ka Kilikiya n Asiya. ¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne ka 6olo n Kulu Keri a fuda a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsara a yain ka ban, a dana, “Tsu panaka yi tā n u wishisi Musa n u yanki Kashilā kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yāngasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kañai Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. ¹³ Aku aza a kañan yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, "Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa. ¹⁴ Tsu panañka yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi aku u savada gba agadu a da Musa asankā tsu."

¹⁵ Gba ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarapki ma wece yi, "Ikuna i na yi mayun da l'ari?"

² Aku Isitifanu danai, "Eda atoku a va n azapige, panañka numu, Kashila uza u tsupige u wenike ta kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibirahi, a'ayin a da wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. ³ U tonuko yi, "Yanga a uyamba u de, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u da ma wenike vu." ⁴ Aku u 'yangai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

"An tata u ne u kuwai da Kashila ka tuko yi a uyamba u da l'ari ndishi gogo-na vi. ⁵ Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan ta kazuwamgbani n eyi wa naka yi u da, eyi na mmuku n tsikaya n da ma tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi. ⁶ Kashila ka tonuko yi kpam, 'Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpam a ka foro le ta cika hal ayen amangatawanishi (400). ⁷ Ma yanka ta aza a uyamba u da a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi." ⁸

⁸ "Kashila ka naka yi kazuwamgbani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibirahi matsai Ishaku, aku u kida yi kacombi eyi n a'ayin kulla. Ukuna vi u lya ta kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i tsunu aza da a wokoi aletsu kupa n a re.

⁹ "Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashila ka ta n eyi, ¹⁰ kpam u wutukpa yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashila ka naka yi ugboji, kpam u naka yi mapasa ma shinga ara Firi'auna magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lya tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.

¹¹ "Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kaolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. ¹² An Yakubu panai a da ilya l'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu de, nwalu n kagita n da la vi. ¹³ Nwalu n le n ire n da Isuhu todugbai kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

¹⁴ "Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwa, n atoku a ne gba ama amangatatsunkupa n ama a tawun. ¹⁵ Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu. ¹⁶ Aku a purai ikyamba i le a gonoko le a Shekem, a zuwa le a kasaan ka Ibirahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ "An a'ayin a yain evu a da Kashila ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibirahi, aku kakuma ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, ¹⁸ hal a yain magono ma roku uza da bawu u revei Isuhu. ¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa ta isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gban u zuwai a varangusi mmuku n shili tsara a yain uma wa.

²⁰ "A a'ayin a nala yi a da a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu. ²¹ U kana ta a wutukpa yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsara yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi. ²² A wenishike yi gba ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma da uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ "An Musa yain ayen amangare, aku u da asaka ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila. ²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u banga yi u wunai vuma vi. ²⁵ N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne da Kashila ka wutukpa le, shegai a reve wa.

²⁶ "An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilakana, aku u tuwai tsara u wansa le, u danai, "Eda ama a na, uza n utoku u da l'ari, nida ya shilakana?"

²⁷ "Uza da u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, "Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu? ²⁸ Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?" ²⁹ An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a'ali n re.

³⁰ "An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a

◇ 7:3 Kag. 12:1. ◇ 7:7 Kag. 15:13-14. * 7:16 Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i U6anga.

◇ 7:28 Kag. 2:11-14.

asuvu a maḍanga ma kenu. ³¹ An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kaṅa yi cika, aku u raḅai evu tsara u wene i'ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, ³² 'Mpa Kashila ka isheku i vunu, Kashila ka Ibrahi, n Kashila ka Ishaku, n Kashila ka Yakubu.' Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpm u webele wa.

³³ "Magono ma Zuba ma tonuko yi, 'Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vari na vi wa ta uwulukpi. ³⁴ Mayun n wene ta mavura ma a ka yanka ama a va a da a'ari a Masar, n pana ta ma'ika ma le, kpm n tuwa ta tsara n wauwa le. Tuwa gogo n suku vu a Masar.' ³⁵

"Musa da a 'yuwain vi, hal a danai, 'Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?' Aya Kashila ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubanga u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a maḍanga mi. ³⁶ U wutukpa le a asuvu a Masar, u yain kpm iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili' hal ayen a amangare a kakamba.

³⁷ "Musa na vi da u tonukoi aza a Isara'ila, 'Kashila ka dangasaka da ta matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.' ³⁸ U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kaḅolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai' mi. Aya kpm u naka yi kadyanshi ka unaka uma a asu u Kashila, aku u tonuko tsu.

³⁹ "Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanaka, a 'yuwan yi. A'ari uyan maluwa a gono a Masar. ⁴⁰ A tonukoi Haruna, 'Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitai n eyi de wa.' ⁴¹ A'ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a'ari uyan mazanga a adama a ili i'ya a yain n akere a le. ⁴² Adama a nala, Kashila ka kpatalaka le kucina, u asaka le a gbashika atala, tyoku da wari ukorongi a asuvu a itagarada i Ntsumate,

'Eda aza a Isara'ila, i kidaga mu nnama kpm i yanka mu udarakpa a a'ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I naka asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani. I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku da ta de a kucina ka uyamba u Babila.' ⁴⁴

"Caupa isheku i tsunu a'ari ta n Katani ka Kavasuu ka iryoci a kakamba. A yan ta ka tyoku da Kashila ka tonukoi Musa yain ka. ⁴⁵ An ayen ushani a wurai, aku Joshuwa' tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashila ka loko le. A cangai Katani ka Kavasuu ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwa a'ayin a Dawuda magono. ⁴⁶ Kashila ka pana ta kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashila ka Yakubu Kuwa ku Kashila, ⁴⁷ shegai Solomo da mai ka.

⁴⁸ "Gba n nala, Kashila Uza u Ucira Gba u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

⁴⁹ 'Zuba da karatsu ka tsugono tsu va, likimba kpm a asu u da a'ene a va a ka wunvuga.

Icun i kuma ku eni ka kpm ya maka mu?

Ko kpm nte a asu u uwunvuga u va?

⁵⁰ Mpa n yain ili i na yi gba n akere a va wa?' ⁵¹

"Eda aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanaka kpm i 'yuwain Kulu Keri. Eda tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongoi kushulu n Kulu Keri kain dem. ⁵² A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpaḍai uwisha? Hal gba a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wa ta utuwa. Kpm gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpm. ⁵³ Eda i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpaḍai ma utono."

A varqasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsuma cika hal a lumai ajubu a le. ⁵⁵ Shegai Isitifanu wa ta ushadangi n Kulu Keri, u webele zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashila n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila. ⁵⁶ U danai, "Wundyai, n wene ta zuba u kukpai aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!"

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kana yi. ⁵⁸ A wutukpa yi a uroto u ilyuci a gita yi uvarasa n atali tsara a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

⁵⁹ An a'ari yi uvarasa, aku u yain kavasuu, u danai, "Asheku Yesu, wusha kulu ku va."

⁶⁰ Aku u kudangi u salai, "Asheku, kotsu vu kana unyushi u cingi u na a kaci ka le wa." An u danai nala, aku uma u ne u wutai.

◇ 7:34 Uwt. 3:5-10. ◇ 7:37 U.Ml. 18:15. ◇ 7:40 Uwt. 32:1. ◇ 7:43 Emo. 5:25-27. ◇ 7:50 Isha. 53:7-8. † 7:58 Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwa ta ka wokoi Bulus, kpm u woko ta Katoni ka Yesu ka maci.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpmam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashila a cidangu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpai a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gba le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronoso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kuɓari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asaƙai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. ⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusoko le ukuna u Kawauwi. ⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a panai ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain. ⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wuta a asuvu a ama yi, aku i kana isali cika. U tansaƙai kpmam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani. ⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da wari wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da. ¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, "Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isa, Ucira u Kashila."

¹¹ A'ayin ushani Simo wari uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. ¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyuɓugu le gba le aka n a'ali. ¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyuɓugu yi, aku u kana utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya. ¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kvasu tsara a wushi Kulu Keri. ¹⁶ A'ayin a nala yi a lyuɓugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wari u wusha Kulu Keri wa. ¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tafanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku da a ka nakaƙa Kulu Keri a asu u utadanguku akere, aku wa ciga u naka le ikebe, ¹⁹ u danai, "Mpa dem naka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tafanki kukere u tsara Kulu Keri."

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, "Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila?" ²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuka vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fofusoi a katakasuvu ka vunu. ²³ Kpaci n wene ta vu shadangi n malyon ma cingi, kpmam usiri a asuvu a unyushi u cingi."

²⁴ Simo wushuki, "Yanka numu kvasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gita na mpa wa."

²⁵ Bituru n Yahaya a yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinsaƙai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

²⁶ A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, "Yanga vu toni ubana a daka, vu toni ure u kakamba u da u wuta a Urishelima ubana a Gaza." ²⁷ U kana ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpmam kagbashi ka shegai wa ta n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpmam uka da magono ma Habasha mi. A Urishelima da u banai tsara u lyai kayala. ²⁸ An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpai tagarada u Ishaya wa yan kaneshi.

²⁹ Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, "Raɓa evu n maringongo ma nala mi."

³⁰ U sumai u banai asu u ne, u panaƙa yi wari a kaneshi u tagarada u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, "Vu reve ili i'ya wari a kaneshi?"

³¹ U wushunku yi, "Nte tani, she uza roku u banga mu." Aku u tonukoi Filibu u yuwa maringongo mi u dusuku kaɓolo n eyi.

³² Kaɓon ka tagarada ka wa yan kaneshi vi ka na:

* 8:5 Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5. † 8:27 Kaletsu ka Tsiheline ka yanka ta manyan n ili i'ya a'ari n kalen ka "kagbashi ka a wutukpai asanda." Caupa ama a tsu yawunsa ta yavu a wutukpa baci agbashi a le asanda a ka yan ta manyan ma le mai.

“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.

Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidasa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u padai.†

33 A yanka yi uwono hal a kidaga yi ugana n ukuna u da bawu wari dere.

Uza wa la wa yan kpm kadyanshi ka mmuku,

na mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsara le.” ◇

34 Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u da kau?”

35 Aku Filibu gitai asu u tagarada u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu. 36 Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyu6ugu mu?”

[37 Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyu6ugu vu ta.”

Vuma vi u wushuki. “N wushuku ta n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashila.”]§

38 U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gbā a cipai a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyu6ugi yi.

39 An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala na nwalu n ne ushadangi n ipeli. 40 Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi ku6ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

1 A'ayin a da Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarakpi, 2 u folo yi u naka yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a da a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima. 3 Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutai a zuba ka wakana yi ukyawan. 4 Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai wa yan mu mavura?”

5 Shawulu wecikei, “Asheku, ada yai?”

Aku kalagatsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza da wari a uyan mavura. 6 'Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan.”

7 Aza da a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa. 8 Aku Shawulu 'yanga, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a da a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi. 9 U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpm u lya ili wa, u so tani ili wa.

10 A Damasuka vi katonu ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isa yi a asuvu a kuwene, u danai, “Ananiya!”

Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”

11 Asheku a tonuko yi, “'Yanga vu bana a ure u da a ka isa Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku da pini uza u Tarsu, uza da a ka isa Shawulu. Aya pini wa yan kavasu. 12 N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene ta vuma da a ka isa Ananiya u tafanku yi kukere a kaci tsara u wene asu.”

13 Ananiya wushuki, “Asheku, n so ta upanasa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansa aza a uwulukupi a vunu a Urishelima. 14 Kpm adarakpi a pige a wushunku yi de u kana gbā uza da baci dem wa isa asuvu a kala ka vunu.”

15 Asheku a tonuko yi, “Ayu gai wala, kpaci aya n dangasai u dansa kala ka va a asu u Awulawa, na ngono n le, kpm n a asu u aza a Isara'ila. 16 Ma wenike yi ta tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka va.”

17 Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yangasai kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u va, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga ta vu doku vu wene asu, kpm u shadangu vu n Kulu Keri.” 18 Kute-kute aku ili i roku i rukpai a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yanga i lyu6ugu yi. 19 An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain ku6ari a Damasuka

† 8:32 A asu u nala vi, ncon mi ma ta n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda ta gbam wa kidasa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi. ◇ 8:33 Isha. 53:7-8. § 8:37 Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kaḅolo n Atoni a ḁa a'ari pini vi. ²⁰ A ḅarākpa wa, aku u gitai kuḅari ku kadyanshi ka Kashilā a agata a Kashilā n u dansi Yesu ḁa Maku ma Kashilā. ²¹ Gbā aza ḁa a panāka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yangasākai Atoni n u yansaki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwā ḁa u tuwāi tsarā u kaṅa le u sirasa u banka le a asu u adarākpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kuḅari, wari a uvurusā atakasuvu a aza a Yahuda aza ḁa a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu ḁa Kawauwi.

²³ An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. ²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsarā a kaṅa yi a wuna. ²⁵ Pini nala, kayin ka pige aḅangi a ne a zuralākpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u 6olomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa. ²⁷ Shegai Baranaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku ḁa Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku ḁa Asheku a dansai n eyi. N tyoku ḁa kpam u yain kuḅari ku kadyanshi ka Kashilā n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tamba asu asu, n u yanyi kuḅari n kala ka Asheku bawu uwonvo. ²⁹ U dansa tā n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a ḁa a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'ari uzama ure u ḁa a ka wuna yi. ³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gbā Atoni a ḁa a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsarāi ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kari a ugbamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasqi Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gbā, u ba u kondoi ama a Kashilā ḁa a'ari a ilyuci i Lida. ³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza ḁa wari nvain nā mḅala n tsuwunu hal ayen kulla. ³⁴ Aku Bituru tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi tanasa vu ḁe, 'yanga vu katala kajiba ka vunū.” Kute-kute u 'yangai. ³⁵ Gbā aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma ḁa a tanasqi vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasqi Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku ḁa pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katoni ka. U naḁa tā kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u ḅangi aza a unambi. ³⁷ A'ayin a nala yi a ḁa u yain maḅala aku u kuwāi. Pini nala, a sumba yi a vakunku yi a kunukuzuba. ³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, “Tuwā gogo.”

³⁹ Bituru lazai kaḅolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nranā n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a ḁa Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpa le a ulanga, aku u kuḁangi u yain kavasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, “Tabita, 'yanga.” Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yangai u dusuki. ⁴¹ Bituru kaṅa yi kukere u ḅanga yi tsarā u 'yanga. Aku u isaḁi Atoni yi nā nranā mi gbā, u naḁa le n eyi n uma.

⁴² Alabari yi a tamburai gbā a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. ⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isaḁi Bituru

¹ A yan tā vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kaḅolo ka asoje ka a ka isaḁi Kaḅolo ka Asoje a Italiya. ² Vuma u maci u ḁa, u tsu rongo tā ulyasaḁa Kashilā kayala a'ayin dem. Nala dem aza ḁa a'ari a kuwa ku ne. U tsu naḁasa tā aza a unambi kune, n u yansi kavasu ubana a asu u Kashilā.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwāi ka tonuko yi, “Koniliyu.”

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, “Ndyā yi, Asheku?”

Aku u wushuki, “Kashilā ka wushuku tā kavasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve tā n kune ku va yansaḁa aza a unambi.” ⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isaḁ

* 9:36 Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gbā kalen ka le ka te, kpam ka “maren.”

vuma roku uza u kala Simo, uza da dem a tsu isa Bituru. ⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza da dem a tsu isa Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva da kari.”

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isa agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza da wa tono Kashiḷa a asuvu aza da a ka yansa ka yi manyan kain dem. ⁸ Aku u tonuko le gbā ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwai a zuba u kunu u yain kvasu. ¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufoḅuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene. ¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubaraki a ka cipuka ka utuwa a iyamba. ¹² A kunya ki gbā icun i nnama n da mari n a'ene a nishi na n da ma kabura na nnu n da mari pini. ¹³ Aku u panai kalagatsu ka danai, “Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpm i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma bishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isa ili i'ya Kashiḷa ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwuluki wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugonu a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki. ¹⁸ A danai, “Azakuwa,” anga wecikei ko nte Simo uza da a ka isa Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu da la a ka bolu vu. ²⁰ Cipa vu tono le. Kotsu vu yain malaḷa wa, kpaci mpa n suku le.”

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolu. Nda ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u da, uza da u tsu rongo a ulyaka Kashiḷa kayala, uza da kpm gbā aza a Yahuda a ka naka karinga. Katsumate ka zuba ka kari uwuluki ka ka tonuko yi u isa vu vu bana ara ne tsara u pana i'ya wa dana.” ²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u naka le asu u da a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kaḅolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kaḅolo n aza da Koniliyu suki vi. ²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wari a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne. ²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpai a kapala ka ne u lyaka yi kayala. ²⁶ Aku Bituru 'yanga yi u tonuko yi, “'Yanga, mpa dem vuma da.” ²⁷ An Bituru wari kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakuma ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Eda n kaci ka de i reve ta u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpm u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashiḷa ka wenike mu ta u da, kotsu n isa uza roku uza u ashinda wa. ²⁹ Adama a nala, an i isa mu n 'yuwan utuwa wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isaka mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a da a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mari a uyan kvasu, aku vuma roku u tuwa mu n aminya a eri a ulada u shamgbai a kapala ka va. ³¹ U danai, ‘Koniliyu, a wushuku de kvasu ka vunu, kpm kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko de ili i uciusa a asu u Kashiḷa. ³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isa Simo uza da a ka isa Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongo evu n kushiva.’ ³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isa vu vi, kpm u gan ta an vu tuwai. Gogo-na atsa na gbā tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsara tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve ta Kashiḷa kari n kudyangi wa. ³⁵ Shegai u wushi gbā ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem. ³⁶ I reve ta n akani a da Kashiḷa ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpm Asheku a ama gbā. ³⁷ I reve ta n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyuḅugu ko ya wa. Kpm a Galili da ukuna u na vi u gitai. ³⁸ I reve ta Kashiḷa ka ka naka Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri ka ta n eyi, kpm wa ta n ucira cika. U tamba ta n u yansi ukuna u shinga, n u tanasi aza da Kalapani ka 'yanki, kpaci Kashiḷa ka ta n eyi.

³⁹ “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandambani. ⁴⁰ Shegai Kashiḷa ka 'yanga yi a kain ka tatsu, kpm u zuwa yi u

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n da pini n da aza a Yahuda a tsu takuma kpm na n da bawu a tsu takuma adama a Mele.

wenike kaci ka ne a asu u ama. ⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gb̄a wa, shegai ara tsunu; wata, ʼtsu aza ɗa Kashil̄a ka ɗangasai caupa, tsar̄a tsu woko aza ɗa a wenei ukuna vi. ʼAṣa aza ɗa tsu lyai kpam tsu soi kaɓolo n eyi an u 'yangai a ukpa. ⁴² Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama kuɓari, tsu tonuko le Yesu ɗa Kashil̄a ka ɗangasai u yanka aza uma n akushe afada. ⁴³ Gb̄a ntsumate n yan tā kadyanshi ka ne a danai, 'Gb̄a uza ɗa baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusukā yi tā unyushi u cingi u ne.' "

Awulawa a tsar̄ai Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza ɗa a ka panaka yi vi. ⁴⁵ Aku aza a Yahuda a ɗa a'ari Atoni a asuvu a aza ɗa a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki. ⁴⁶ Kpaci a panaka le tā a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashil̄a.

Pini nala, Bituru danai, ⁴⁷ "Awulawa a na yi dem a wusha tā Kulu Keri tyoku ɗa ʼtsu tsu wushai. Uza wā la wa ɓishinka a lyuɓugu le wa." ⁴⁸ Aku u zuwai a lyuɓugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a ɗa a'ari a Yahuda a panai alabari a ɗa Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashil̄a. ² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza ɗa a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu. ³ A danai, "Nɗya i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kaɓolo n ele?"

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai. ⁵ U danai, "Kain ka te a Japa, tyoku ɗa mari a kavasuu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipukā ka utuwā a iyamba, hal ku rawai evu nā mpa. ⁶ An n weɓelei kunya ki mai n wenei gb̄a icun i nnama n kenu, nā nnama n mete, n ili i nkaburu, nā nnu. ⁷ Aku n panai kalagatsu ka danai, 'Bituru, 'yanga vu kida vu takuma.'

⁸ "Pini nala, n wushuki, 'Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi, ko i icadi i'ya Mele ma tsunu ma ɓishinka tsu utakuma kotsu i uwa a un̄a u vā wa.'

⁹ "Shegai kalagatsu ka ka wutai a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, 'Kotsu vu isā ili i'ya Kashil̄a ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.' ¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ "Derere u ukuna vi u ɗa ama a tatsa a ɗa a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mari vi. ¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambala an a wokoi Awulawa wa. Atoku a vā ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza ɗa u suku le vi. ¹³ U tonuko tsu kpam tyoku ɗa u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, 'Suku a ba a isā Simo uza ɗa a ka isā Bituru a Japa. ¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku ɗa avu n kuwa ku vunu gb̄a ya tsar̄a iwauwi.'

¹⁵ "Kadyanshi ka n gitā le uyanka, aku Kulu Keri ku cipai ara le dere tyoku ɗa ku cipā tsu a kagit̄a. ¹⁶ Pini nala, aku n ciɓai an kadyanshi ka Kashil̄a ka danai, 'Yahaya gai n mini ma u lyuɓugusi, shegai eɗa Kashil̄a ka lyuɓugu ɗa tā n Kulu Keri.' ¹⁷ An u wokoi Kashil̄a ka yanka le kune derere tyoku ɗa u yanka tsu a'ayin a ɗa tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n ɓishinka Kashil̄a?"

¹⁸ An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kanai ucikpala Kashil̄a a danai, "Gogo-na dem Kashil̄a ka wushuku ɗe Awulawa a kpatala utuwā ara ne, kpam u ne le ɗe uma."

Atoni a Antakiya

¹⁹ An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mɓari. A rawa tā a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashil̄a, shegai aza a Yahuda a ɗa a yankai kuɓari ki koshi. ²⁰ Asuvu a Atoni a ɗa a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kanai uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku. ²¹ Ucira u Asheku wā tā kaɓolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

²² An Atoni a ɗa a'ari a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana ɗe. ²³⁻²⁴ Vuma u maci ɗa uza ɗa wari ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u ɗa Kashil̄a ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku tā a kpatalai ubana a asu u Asheku.

²⁵ Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. ²⁶ An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gb̄a a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenshiki kakumā ka ama. A Antakiya ɗa a gitai u'isā atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

²⁷ A'ayin a na yi a da nsumate n roku n wutaɗi a Urishelima a banai a Antakiya. ²⁸ Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, "A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba gba." (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na vi u shadangi.) ²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku ta atoku a le a da a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. ³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a da Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila. ² Hal gbam u zuwai a kapamgbani kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu. ³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u kanaɗi dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† da ukuna vi u gitai. ⁴ An u kana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotsu baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. ⁵ A'ayin a da Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kavasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza da a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. ⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenike kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yangasa yi u danai, "Yanga gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, vu tono mu."

⁹ Aku u wutaɗi u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun da wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. ¹⁰ An a wurai asoje a da a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutaɗi. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve ta Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u da aza a Yahuda a foɓusoi a kaci ka va."

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza da kpam dem a ka isa Marku, a asu u da ama ushani a ɓolomgbonoi a'ari uyan kavasu. ¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi. ¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, "Bituru da pini kushani a utsutsu u kuwa."

¹⁵ A danai, "Jan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan maken wa, katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyan cika. ¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonuko Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi." Aku u 'yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugi ruwa u kenu u da asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru. ¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpa u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de. ²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wa ta n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi uɓolomgbono n kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a foɓusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. ²² An kakuma ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa." ²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga ta kaci ka ne tsupige

* 12:15 A a'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma da.

aku u 'yuwain unaka Kashila tsupige. Pini nala, azun a katsuma a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashila kparam kari a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a naka le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsumate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isa "Uza u Dan," n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu. ² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isa le n ma."

³ An a doki a yain kakuli n kvasu, aku a ta'anki Baranaba n Shawulu akere a tutsuku le a kana ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain ku'ari ku kadyanshi ka Kashila a agata a Kashila a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana ta kabolo n ele wa ganga le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gba hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma ka'ban ma, ⁷ uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isa Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundayanai Alimasu, u danai, ¹⁰ "Avu maku ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa?" ¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbana ta, ubana a'ayin kenu va wene asu wa."

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kana upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere. ¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asaka ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asaka le u gonoi a Urishelima. ¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashila a dusuki. ¹⁵ An a yain kaneshi a itagarada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashila a suki a tonuko le, "Atoku, i'a baci n kadyanshi ka ku'ari ku ya doku ama, she i yain."

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, "Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashila kayala, pana ka numu!" ¹⁷ Kashila ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakuma a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi. ¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† ¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nakai u da ama a ne u wokoi agadu a le. ²⁰ Nala gita ta a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

"U naka le aza a afada, kparam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate. ²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a naka le magono, aku Kashila ka naka le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono. ²² An Kashila ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashila ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, 'N tsa de Dawuda maku ma Yesu, vuma da uza da u tsu zuwa katakasuvu ka va ka rongoi n ipeli, kpaci wa yan ta gba ili i'ya ma ciga yi u yain.'

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. I naha yi a ka'ban ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kparam a ka'ban ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongoi. Asuki 11:19-13:1. † **13:18** Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsiheline pini na u da "Kashila ka kirana ta n ele hal ayen amangare a kakamba."

²³ “Kashilā ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wuta pini. Kpam Yesu da. ²⁴ Shegai kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo ta utonusuko ama a kpatala a lyuḅugu le. ²⁵ An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundaya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki ka ta a utuwa, mpa n ratsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ²⁶ Ama a va, eda aza da i'ari a kagali ka Ibirahi, n ada Awulawa a da a ka naka Kashila karinga, panai na! Atsa Kashila ka sukunki akani a iwauwi yi. ²⁷ Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu da Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu ta an a kidaga yi ugana u ukpa. ²⁸⁻²⁹ A yan ta dere ili i'ya tagarada u Kashila u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u da a ka wuna yi wa, gba n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipuka yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun. ³⁰ Shegai Kashila ka 'yangasa yi ta a ukpa! ³¹ A'ayin a nala yi, u wenishike ta kaci ka ne a asu u atoni a ne aza da a yansai nwalu kabolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

³²⁻³³ “Kpam atsa na tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu ta i'ya atsu aza da tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a da u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu ta ukuna u na vi a tagarada u Ishipa u ire:

“Ada Maku ma va,
ara n woko ta Tata u vunu.” ³⁴

³⁴ “Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam wa asaka ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu ta unu u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’ ³⁵

³⁵ “A korongu ta a Ushipa u roku:

‘Va asaka Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ³⁶

³⁶ “A'ayin a da Dawuda wari n uma, u panaka ta Kashila. An u tuwa u kuwai, aku a cidangu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai. ³⁷ Shegai Kashila ka 'yangasa ta Yesu a ukpa kpam ikyamba i ne i shama wa.

³⁸⁻³⁹ “Ama a va, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tono: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsara ucimbusa u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko da i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko ta dere. ⁴⁰ Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya gita ta n ada. A dana ta:

⁴¹ “Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan ta manyan ma roku a a'ayin a de,

manyan ma ya kpa da uwushuku n ma,

ko uza roku u tonuko da baci tani.’” ⁴²

⁴²⁻⁴³ Wuta da Bulus n Baranaba a ka wuta a kagata ka Kashila ki, aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashila kayala a tono le. Pini nala, Bulus n Baranaba a'ari le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashila. Aku ama yi a folo le a doku a yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwa.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwa ta a pana kadyanshi ka Kashila.

⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakuma ka ama ki, a yan ta malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonwo, a danai, “Eda u kana tsu gita uyanka ku'ari ku kadyanshi ka Kashila, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike ta an bawu i ratsai i wushi uma u da bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa asaka da ta aku tsu bana a asu u Awulawa. ⁴⁷ Ili i'ya Kashila ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:

‘N zuwa ta vu woko katyashi a asu u Awulawa,

tsara vu tuko iwauwi

hal ubana likimba gba.’” ⁴⁸

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana ta kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku ta n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a u'ongu vi. ⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba, aku a gita le mavura hal a loko le a ka'bon ka uyamba ki. ⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabuta ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini

◇ 13:24 Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◇ 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◇ 13:32-33 Ishp. 2:7. ◇ 13:34 Isha. 55:3. ◇ 13:35 Ishp. 16:10. ◇ 13:41 Hab. 1:5. ◇ 13:47 Isha. 42:6; Isha. 49:6.

nala, a lazai ubana a ilyuci i Ikaniya. ⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko tã n mazangã kpm ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashilã ka aza a Yahuda tyoku da a yain kuɓari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku tã n kadyanshi ka Kashilã. ² Shegai aza a Yahuda a da a kpaɗai uwushuku n kadyanshi ki, a vurusaɗi a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashilã yi. ³ Gbã n nala, asuki yi a ɓarãkpaɗi pini n ele cika, n a yanyi kuɓari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpam u naɗa le ucira u uyan iryoci n ikunesavu. ⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpm a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a ɓolomɓonoi kaci tsarã a yain asuki yi mavura, kpm a varasa le n atali a wuna. ⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wari a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. ⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa. ⁹ Wari a upana kuɓari ku Bulus wari uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wa tã n upityanangu u da u rawai a tanasa yi. ¹⁰ Aku u danai, “Yanga vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u 'yangai u gitai nwalu.

¹¹ An kakuma ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangasaɗi alaɗatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashilã a roku a da a cipaɗ tsu n iryoci i ama!” ¹² Aku a naɗai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpm Hamisa kpaci aya kayain ka kadyanshi. ¹³ Pini nala, kaɗarãkpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a da a utsutsu u ilyuci vi, tsarã eyi n ama a ne a yanka asuki yi uɗarãkpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasaɗi aminya a le adama a unamgbukatsuma, a uwai a asuvu a kakuma ka ama ki n ilyaɗi n a dansi, ¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Atsu dem ama da tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko da tsarã i kpatala i asaɗa ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashilã Uza u Uma, uza da u yain zuba n likimba n kushiva n gbã ili i'ya i'ari pini a asuvu a le. ¹⁶ Caupa u asaɗa tã gbã ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le. ¹⁷ Shegai u tsu wenike tã kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashilã ka tsu suku tã mini ma zuba, tsarã iceshi i de i yain. U naɗa da kpm ilikulya kpm u zuwa da ipeli.” ¹⁸ Gbã n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a maɗsai aku a fudai a ɓishinka le uɗarãkpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutaɗi a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasaɗi Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de. ²⁰ An Atoni a tuwaɗi a kyawan yi, aku u 'yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansaɗi aku a lazai ubana a Daraba kaɓolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsarã tã Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya. ²² A gbamatangusu tã atakasuvu a ama a Kashilã n a ɓara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsarã u'uwa a tsugono tsu Kashilã.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kavasun n kakuli, aku a dangasaɗai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A naɗa le a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi. ²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya. ²⁵ An a yain kuɓari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. ²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kavasun tsarã Kashilã ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a ɓolomɓonoi ama a Kashilã a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashilã ka yain adama a le, n tyoku da kpm u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu. ²⁸ Aku a ɓarãkpaɗi pini n ama a Kashilã.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutaɗi a Yahuda a tuwaɗi a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kiɗa da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai wa, ya tsarã iwauwi wa.” ² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain

* **14:12** Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atoni† a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki. ³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika. ⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kaɓolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashiḷa ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kaɓon ka Afarishi, a 'yangai a danai, "U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai."

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a ɓolomgbonoi, tsara a webele kadyanshi ki. ⁷ An a ɓarɓkpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le, "Aza a va, i reve ta Kashiḷa ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku. ⁸ Kashiḷa uza da u revei atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u naka le Kulu Keri tyoku da u naka tsu. ⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le. ¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashiḷa a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u da bawu a tsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga? ¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsara iwauwi, kpam tyoku da ele dem a tsara iwauwi."

¹² Pini nala, ama yi a paɗai bini, a ka pana ka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashiḷa ka yain a asu u Awulawa a akere a le. ¹³ An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, "Atoku a va, pana ka numu. ¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku da Kashiḷa ka gitai utuwa a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne. ¹⁵ Nala wa ta dere n kadyanshi ka ntsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,

¹⁶ "Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.

Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpam n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, tsara aza da a buwai vi a kpatala a asu u va,

gba n Awulawa dem, n aza da n dangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.' " ◇

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, "Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza da a ka kpatalasa ubana a asu u Kashiḷa wa. ²⁰ Shegai tsu koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a darankpai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa. ²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mai a'a ta ma a uwenishike a agata a Kashiḷa a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a 'ayin a cau."

Asheshi a korongi ukanikorongi

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kaɓolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kaɓolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isa Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naka le ukanikorongi u da u danai,

"Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ "Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa da, ko an u wokoi a tsu suku le a yain nala wa. ²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu suku le ara de kaɓolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus. ²⁶ Ama da a nakai uma u le ko a kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. ²⁷ Adama a nala a da dem tsu sukunku da Yahuza n Sila, ara le da ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku da na vi. ²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka da araji wa. ²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a darankpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u da wari na mpasa wa, ko kpam unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpam kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili n na yi, ya rongo ta mai.

"U yan tsu ben."

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a ɓolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a naka le ukanikorongi vi. ³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a yain mazanga cika a adama a ugbami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele ntsumate n da, aku a dansai cika n a gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira. ³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le

* 15:13 Yakubu na vi, vangu u Yesu da. ◇ 15:18 Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza da a suku le. [³⁴ Shegai Sila wenei ulobono ta u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, "Tuwa tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain ku'ari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu wene tyoku da a'ari." ³⁷ Baranaba ciga ta a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele. ³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka le ta caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpam u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi ka'olo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru. ⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kvasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai. ⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u ghamatangusi atakasuvu a aza da a'ari a a'uwa a Atoni yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u da Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u da. ² Atoni a da a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika. ³ Bulus wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza u Heline u da. ⁴ Tyoku da a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u da asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi. ⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku gishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi. ⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. ⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, "Tuwa a Masidaniya vu ganga tsu." ¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kana ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali. ¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wutai a utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kvasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki tsu dantai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku. ¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa panaka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashila ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. ¹⁵ An a lyubu'gu yi ka'olo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, "An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va." U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kvasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa. ¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, "Ama a na yi agbashi a Kashila a da, Uza u Ucira Gba. Tuwa da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi." ¹⁸ Nala u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u banai ityoni i cingi yi, "A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n eyi." Kute-kute i pecemgbenei n eyi.

† **15:34** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 34. * **16:10** Kazoli ka kala ka "atsu" pini na vi, yanka da a yankai ka manyan kpaci Luka uza da u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kanai Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada. ²⁰ An a rawai aku a danai, “Aza a Yahuda a na a ka damgbarasa ta ilyuci i tsunu. ²¹ Ili i'ya bawu i gain atsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike.”

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, “Mayun da, nala wari.” Aza a afada yi a zuwai a mundoso le aminya n ucira, a bawan le. ²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai. ²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kvasu n ishpa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panaka le. ²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugiduwai. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. ²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, “Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsu ta pini.”

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo. ³⁰ Aku u wutukpa le a kateshe, u danai, “Nda ma yan tsara n tsara iwauwi?”

³¹ Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsara ta iwauwi.” ³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gba. ³³ N kayin ka nala ki, u zasa le usan u le, aku kute a lyuugu yi n aza a kuwa a ne dem. ³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gba a shadangi n ipeli adama a da a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adagari a ba a dana a asaka ama a nala yi.

³⁶ Aku uza da wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai, “Aza a afada a suku de a asaka da, adama a nala, she i wuta i wala alafiya.”

³⁷ Shegai Bulus danai, “Atsu aza a Roma a da, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Nida a ka yansa a wutukpa tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwa n kaci ka le a wutukpa tsu.”

³⁸ Adagari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kanai aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a da. ³⁹ A tuwai a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a da a wutukpa le, aku a folo le a asaka ilyuci yi. ⁴⁰ An Bulus n Sila a wutai a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a ghamatangusu le atakasuvu cika kahu a asaka a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila a itagarada i Kashila, ³ wari le ukasanasaka n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yanga a ukpa. U tonuko le, “Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki.” ⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gba le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakuma ka ama ki. ⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, “Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. ⁷ Kpam Yason da cipuka le a kuwa ku ne. Kpam gba le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isa Yesu.”

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yanga. ⁹ A asaka le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka, aku a asaka le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashila ka aza a Yahuda. ¹¹ Shegai aza a naha a la ta aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha ta kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagarada i Ntsumate kain dem, tsara a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da. ¹² Ama ushani a pityanangu ta n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, ka'olo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila a Biriya, a banai de n a lapaŋasi kakuma ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu. ¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. ¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi ta hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus naka le akani a tuwa a tonuko Sila n Timoti a tuwa a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wari a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba ta katsuma an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli. ¹⁷ U tsu yan ta kadyanshi a kagata ka Kashila n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashila. Kpam kain dem u tsu yan ta kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden. ¹⁸ An Bulus wari a uyan kuɓari ku Yesu n u'yang'a u ukpa vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a weciwei, "Nɗya uza u kacan naha wa tono?"

Aza roku a danai, "Yavu uza u uyan kuɓari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu."

¹⁹ Adama a nala, aku a biɗya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isa Arasa, a danai, "Ko va tonuko tsu ucu n uwenishike u savu u da va yan na vi?" ²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga ta tsu reve kalen ka ne." ²¹ Gba aza a Atina n amoci a da a'ari pini na ndishi a la ta uciga a barakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gba.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, "Eɗa, aza a Atina, n reve ta eɗa aza a uciga utono adini a da cika. ²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene ta asuɗaraka u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, 'Adama a Kashila ka Bawu a Revei.' Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashila kpam aya ma tonuko da ukuna u ne.

²⁴ "Kashila ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashila ka vuma mai wa. ²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma a banga yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u naka gba ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga. ²⁶ Aya kpam u yain gba ama a asu u vuma u te. U dangasaka le asu u da a ka dusuku gba a kubain ku likimba. Kpam u foɓusuko le a'ayin a da gba ama yi a ka rongo.

²⁷ "Kashila ka yan ta nala tsara a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsara yi ta, ko an u wokoi u yan mɓari n ele wa. ²⁸ Adama a ne a da tsari n uma, tsa zamgbanasa kpam, adama a ne a da tsu wokoi ili i'ya tsari, tyoku da ashipi a de a roku a danai, 'Atsu aza a kagali ka ne a da.'

²⁹ "An u wokoi atsu aza a kagali ka Kashila a da, u gan tsu ratsanaka Kashila n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa. ³⁰ Caupa Kashila kari ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpa da u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko ta ama ko nte wa a kpatala a asaka tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.

³¹ "Kpaci u dangasa de kain ka wa tuwa u yanka likimba afada a da a'ari dere a kukere ku uza da u dangasai. Kashila ka asaka tsu ta tsu reve vuma u nala vi a asu u da u 'yangasa yi a ukpa."

³² An a panai adama a u'yang'a u ukpa, aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, "Tsa ciga ta tsu doku tsu pana ukuna u da vu danai nala vi." ³³ Pini nala, Bulus asaka asheshi yi. ³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisiyu uza da wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza da a ka isa Damari, kaɓolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus asaka Atina u banai a Korintiya, ² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka isa Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u ne Bilikisu a barakpa n urawa an a wuta a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu magono u zuwa ta mele u da gba aza a Yahuda a asaka ilyuci i Roma. ³ Bulus rongo ta n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wa ta a kagata ka Kashila uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. ⁵ An Sila n Timoti a wuta a Masidaniya a

* **17:18** Aza da a tsu kondonoso ili i'ya ya gitasa a likimba alya a tsu isa "Ayawunshi." Kpam a tsu sheshishe ta a'ayin dem tyoku da likimba wari. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo ta a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo ta a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa. * **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u da Kaisa Magono wari, kpam a asu u da azapige azapige ama a'ari. Tsugono tsu Roma ts'a ta tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wari pini.

tuwaj a Korintiya, aku Bulus nakaj kaci ka ne gbā a asu u uyan kuɓari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu da.”⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsaj kabuta ka aminya a ne,[†] u danai, “Mpasa n de ma ta a kaci ka de, mpa kabirya mu wa.[‡] Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashila kayala, kpm kuwa ku ne ka ta evu n kagata ka Kashila. ⁸ Kirisibu uzapige u kagata ka Kashila n aza a kuwa a ne gbā a pityanangu ta n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyuɓugu le.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonwo wa, yan kuɓari! Kotsu vu pada bini wa! ¹⁰ Kpaci ma ta n avu, kpm ko uza wa ne vu usan wa. Ma ta n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” ¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashila.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. ¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashila kayala a ure u da mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gitaj kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza da a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpm u yain unyushi u pige u roku, an mari ma pana ka da ta. ¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.” ¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki. ¹⁷ Aku kakuma ki ka kanaj Sasatsani uzapige u kagata ka Kashila, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonuko Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kabolo n Bilikisu n Akila a kanaj ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yangaj, Bulus kuruwa ta kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashila.

¹⁹ An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus asakai Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashila tsaraj u dansa n aza a Yahuda. ²⁰ Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. ²¹ Shegai an wa asaka le, u danai, “Kashila ka wushuku baci, ma gono ta a asu u de.”

²² An Bulus asakai Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya. ²³ An u garakpai pini kenu, aku u 'yangaj u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbatangusi Atoni atakasuvu, tsaraj a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuɓari a Afisu

²⁴ A'ari pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwaj a Afisu. Kpm uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve ta tagarada u Kashila cika. ²⁵ A wenishike yi ta a asuvu a Ure u Asheku. U bidya ta kadyanshi ka Kashila ki mayun mayun n ucira, kpm wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyuɓugu u Yahaya u da u revei koshi. ²⁶ Aku u kanaj kuɓari a kagata ka Kashila n ucira u ne gbā. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashila cika.

²⁷ An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a ɓanga yi a koronki Atoni a da a'ari a Akataya yi ukanikorongi tsaraj a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko ta kabangi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashila, ²⁸ kpaci u varangu ta aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanajaka le tagarada u Kashila an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wari a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku. ² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”

A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”

³ U wece le, “Ucun u ulyuɓugu u eni u da a luɓugu da?”

A wushunku yi, “Ucun u ulyuɓugu u Yahaya u da.”

† 18:6 A'ayin a nala yi, uza u kapatsaj baci kabuta ka a'ene ko ka aminya, wa wenike ta an u 'yuwain ama. ‡ 18:6 Ili i'ya baci dem i tsaraj da unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

⁴ Bulus danai, “Ulyuḅugu u Yahaya u ukpatala u ḁa. Yahaya tonusuko ṭṭ dem ama a pityanangu n uza ḁa wa tuwṗa a kucinaḅ ku ne; wata, Yesu.”

⁵ An a panai nala, aku a lyuḅugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. ⁶ An Bulus taḁanku le akere, aku Kulu Keri ku cipaḅ le. Pini nala, a gitṗai kadyanshi n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashilaḅ. ⁷ Gbṗa gbṗa evu n ama kupa n ama a re a ḁa.

⁸ Kadyanshi uwai a kagata ka Kashilaḅ n u yanyi kuḁari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n e le n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashilaḅ. ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamaḅ atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza ḁa a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus ṗṗakaḅ kagata ka Kashilaḅ ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu. ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gbṗa aza a Yahuda n aza a Heline a ḁa a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashilaḅ ka naḅaḅ ṭṭ Bulus ucira u ḁa wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a taḁai uwene. ¹² Hal gbṗam a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a ḁa wa ukusa a bankai aza a mbalaḅ, a tsu ṭṭanaḅ ṭṭ. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene ṭṭ n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza ḁa a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A maṭṗai tsaraḅ a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, “N ḁarana ḁa ṭṭ n kala ka Yesu ka Bulus wa yansaḅa kuḁari ku ne ki, i wutaḅ.” ¹⁴ Mmuku n Siva kaḁarakpi ka pigeṭ ka aza a Yahuda, n ḁa dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza ḁa a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve ṭṭ Yesu! N reve ṭṭ kṗam Bulus. Shegai eḁṗ tani an yayi?”

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gitṗa le malapa hal u lyai ucira u le gbṗa. Aku a wutaḅ a kuwa ki n ilyadi wa dem kataḁa ikyamba i le kṗam n a'utsu.

¹⁷ An aza ḁa a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitṗai, aku a panai uwonvo cika, a naḅai kṗam kala ka Asheku tsupige. ¹⁸ Ama ḁa kṗam a wushuki vi a wutaḅ a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le. ¹⁹ Ama ushani aza a uyan aḁabu a ḁolomgbonosoi itagarada i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarada yi, i rawa ṭṭa ikebe i'ya vuma wa livṗa manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)* ²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kṗam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitṗai, Bulus bidigai kaci ka ne u ḁa u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kṗam, “N bana baci ḁe, u kanaḅ mu ṭṭ n bana a ilyuci i Roma. ²² Aku u suki aḁanga i ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kṗam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasaḅ atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a ḁa a 'yangasaḅ atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku. ²⁴ U'yangasaḅ u atakasuvu a nala vi u gitṗa ṭṭ n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza ḁa wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritimaṭṭ kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsaraḅ ṭṭa ikebe cika adama a manyan ma nala mi. ²⁵ Aku u ḁolomgbonoi gbṗa atoku a manyan a ne n aza ḁa a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Eḁṗ ama a va, i reve ṭṭ n manyan ma na ma tsa tsaraḅa ikebe. ²⁶ I wene ṭṭa kṗam i pana ṭṭa tyoku ḁa Bulus nala vi wa lapaḅasaḅ ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a ḁa ama a yain n akere, ashilaḅ a ḁa wa. ²⁷ Ukuna u cingi wa gitṗa ṭṭ, a ka nangasaḅ ṭṭa manyan ma tsunu. Bamu gbṗam n nala, hal gbṗam a ka gonuko ṭṭa Aritima kameli ili i gbani, kṗam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza ḁa gbṗa uyamba u Asiya hal gbṗam n likimba gbṗa a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasaḅ alagatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.” ²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakuraḅ a asu u ḁa ama yi a ḁolomgbonoi, a'ari orono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a ḁa aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga ṭṭa u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a ḁishinka yi. ³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama ḁa a'ari pini vi atakasuvu a le gbṗa a shadaḅgu ḁe n kadambula, kṗaci a reve gbṗam ili i'ya a ḁolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasaḅ alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kṗam a ka dansa ili i roku kau. ³³ Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasaḅ ukuna vi. Pini nala, u 'yangasaḅ akere a zuba u danai a pada,

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagitṗa a korongu ṭṭa “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani u Uḁanga. † **19:24** Aritima kala ka kameli ka, kṗam urotsoni u uka u ḁa kari. Ama ushani a kaḁon ka Asiya a tsu gbashika ṭṭa ka.

tsarā u sirāka ama a ne kabetsu. ³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, "Tsupige she Aritima kameli." A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re. ³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, "Eda ama a Afisu, ama a likimba gba a reve ta an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve ta an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu. ³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan ta i padai bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. ³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. ³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'a baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada ka ta ukukpi. Aza a afada a da kpam pini, she i banka le de. ³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi. ⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu ta a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasa u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa naka kalen ka ili i'ya i gitai na vi wa." ⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasa u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isai Atoni u gbatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, "U yan tsu ben." Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya. ² An u kyawunsai aon a nala yi gba, n u gbatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. ³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afofi a da wari a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi ta afofi a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya. ⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kaolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kaolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala na nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. ⁶ Atsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu yan ta nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu bolomgbonoi tsara tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza ta kain ka wansa baci. ⁸ A kunukuzuba ka tsari vi a sapusa ta pini ncikalu ushani. ⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wari uyan ku'ari ku ugadi, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fatanai u rukpai a kunukuzuba utuwa a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwa de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipai a iyamba u wofo yi, u danai, "Kotsu i dambula wa, wa ta n uma." ¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kaolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai. ¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazanga cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga ta kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Atsu kpam tsu uwai a kpatsu, tsara tsu ba tsu gawunsa de.

¹⁴ An tsu gawunsa a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini. ¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala na nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isa Kiyo. An kain ka wansai kpam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka isa Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita. ¹⁶ Kpaci Bulus bidiga ta kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa barakpa a Asiya. Kpaci wa yan ta maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwa a cina yi. ¹⁸ An a rawai, aku u danai, "Eda i reve ta gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwa a Asiya. ¹⁹ N yan ta manyan ma Asheku bawu aradi, kpam n meshi. N kawunki kpam n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu. ²⁰ N kpada da utonuko ukuna u mayun wa, na n yansaka da ku'ari a asu u ama n a'uwa a de. ²¹ Ku'ari ku va ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashila a asaka tsicingi tsu le kpam a pityanangu n Yesu Asheku.

²² "Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpam n reve ili i'ya ya gitai na mpa de wa. ²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu ta a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaku mu ta a kuwa ku a'ali kpam n pana ikyamba. ²⁴ Shegai mpa n gonuko

uma u va ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naka mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ “Gogo-na n reve ta aza da n kyawunsai na yansaka le kuɓari ku tsugono tsu Kashila a ka doku a ka wene mu wa. ²⁶ Adama a nala a da ma tonuko da ara, uza da baci dem u tuwa u puwain a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa. ²⁷ N tonuko da ta mai ili i'ya Kashila ka ciga da i reve. ²⁸ I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa da i guɓi. Kpam i lyai kapala n ulinaka Atoni a da Kashila ka tsilakai kaci ka ne na mpasa n Maku ma ne. ²⁹ N reve ta n laza baci, awenishiki a ka tuwa ta, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan ta yavu nleweni, tsara a wacinsa ncon n Kashila. ³⁰ Hal gbam aza roku a asuvu a de a ka yan ta kadyanshi ka kaɓan tsara a roni Atoni ubana ara le. ³¹ Adama a nala, she i rongo ufoɓusi, i cifa ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n ada, n asaka da ubara wa. Hal gbam n sai n meshi adama a de.

³² “Gogo-na n nakangu da ta a kukere ku Kashila. Asaka kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n ada. Cifai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka banga da ka naka da ili i'ya Kashila ka ciga ka naka ama a ne agadu.

³³ “N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. ³⁴ I reve ta n yan ta manyan n akere a va, tsara n tsupuka kaci ka va ili i'ya ma ciga, n aza da a'ari kaɓolo na mpa. ³⁵ Kain dem n woko ta iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsara i banga aza a unambi. Cifai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, ‘U la ta unu u shinga vu naka n u da va wusha.’ ”

³⁶ An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kudangi kaɓolo n ele a yain kavasau. ³⁷⁻³⁸ Aku a wofo yi gba le n unambukatsuma a kanai kushen cika, kpaci u dana ta a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecembenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara. ² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai. ³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugula u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga. ⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ⁵ Shegai an a'ayin a u'yangi a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gba ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kavasau. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. ⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugonu a kuwa.

⁷ An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbansa pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te. ⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan kuɓari ku kadyanshi ka Kashila, uza u te a asuvu a ama a shindere a da a dangasai a pecike ama ilikulya. ⁹ Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashila.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashila u roku uza u kala Agaba, u wutai a Yahuda u tuwai. ¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, “Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, ‘Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.’ ”

¹² An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ¹³ Aku u wushuki, “Nɗya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unambukatsuma? Ufoɓusi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku.”

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, “Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi.”

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu fofoɓusi tsu banai a Urishelima. ¹⁶ Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipai ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. ¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gba nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini. ¹⁹ An Bulus damamgbana n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashila ka yankai Awulawa a akere a ne. ²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashila, a tonuko Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gba le gogo-na a'a ta n maluwa ma a ka tono Mele ma Musa. ²¹ Shegai a tonuko ta Atoni a savu yi alabari a vunu a da va

wenishike t̄a aza a Yahuda a d̄a a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kida mmuku n le acombi wa, ko kpm a toni agadu a tsunu wa.

²² “Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u kana t̄a a reve n utuw̄a u vunu. ²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. T̄sa t̄a n ama a nishi pini na aza d̄a a yain kazuwamgbani. ²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka d̄e kaḅolo, kpm vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsara a kuruwa le. Nala wa zuwa t̄a a reve an gb̄a ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaḅan ka, kpm avu n kaci ka vunu va kirana t̄a n Mele mi. ²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a d̄a a wushuki, tsu koronku le t̄a ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a d̄ar̄amkpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u d̄a w̄ari n̄a mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpm kotsu a yain tsishankala wa.”

A kana Bulus a Kuwa ku Kashila

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashila. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a d̄a uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem udar̄akpa.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashila. Aku a 'yangas̄ai atakasuvu a ama a kana yi, ²⁸ n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'ila, ɓanga tsu! Vuma d̄a wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpm n Kuwa ku Kashila ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gb̄am u tukoi aza a Helinef̄ a roku a asuvu a Kuwa ku Kashila ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.” ²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashila ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le t̄a kaḅolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gb̄a ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kana Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashila ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi. ³¹ Pini nala, a kana yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a d̄a gb̄a ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yangas̄as̄a atakasuvu a ama. ³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kaḅolo n asoje a banai d̄e a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuw̄a n asoje, aku a asaka yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kana Bulus, kpm u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpm u yain. ³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakuma ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpm a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gb̄am uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje. ³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a rad̄agba yi a zuba adama a u'yangas̄a u atakasuvu u ama yi. ³⁶ Kakuma ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakuma ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve t̄a Tsiheline? ³⁸ Ma wundya ada vuma u Masar u da ayen a d̄a a wurai u 'yangas̄ai atakasuvu a ama, hal gb̄am u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalaka a mete mi?”

³⁹ Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u d̄a, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi d̄a. Ma folo vu vu asaka mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” ⁴⁰ Aku u asaka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangas̄akai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a va n isheku i va, panai mai n tonuko d̄a ili i'ya i gitai, tsara n wenike an bawu mari n unyushi.” ² An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakuma ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u d̄a, a matsa mu t̄a a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan t̄a kaneshi a kukere ku Gamaliya uza d̄a u wenishike mu gb̄a mele ma isheku i tsunu. Ma t̄a n uciga u ugbashika Kashila, tyoku d̄a gb̄a d̄e i'ari uyan ara. ⁴ N foro t̄a ama da a ka tono Ure u Asheku, hal gb̄am n wurai aza roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali. ⁵ Magono ma Adar̄akpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana t̄a mayun da. A naka mu t̄a ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a d̄a a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu t̄a n tuko Atoni a d̄a a'ari d̄e utuw̄a a Urishelima usiri n ikani tsara a yan le mavura.

* 22:2 Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpm a yan t̄a majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

⁶ “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan. ⁷ Aku n rukpai a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu. ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai a yan mu mavura?’

⁸ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza da va yan mavura.’ ⁹ Aza da tsari kaɓolo a wene ta katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yangā vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu ta ili i'ya va yan.’ ¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu ta n rumbanai, aza da tsari kaɓolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

¹² “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashila tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gba aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka cikpalasa. ¹³ U tuwai ara va, u shamgbai evu na mpa, u danai, ‘Utoku u va Shawulu, wene asu.’ Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴ “U tonuko mu, ‘Kashila ka isheku i tsunu ka dangasa vu ta vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne. ¹⁵ Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai. ¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. ‘Yangā a lyuɓugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka Asheku.’

Bulus yain kubari a asu u Awulawa

¹⁷ “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kavasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene, ¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, ‘Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.’

¹⁹ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le. ²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, ^o uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ “Aku Asheku a tonuko mu, ‘Yangā vu wala, ma suku vu ta a mɓari a asu u Awulawa.’”

²² Kakuma ka ama ki ka rongu yi upanaka hal a asu u da u danai udani u ‘Awulawa,’ aku a salai unā u te, ‘Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!’ ²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsara a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci. ²⁵ Tyoku da a sira yi tsara a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Ndyā ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da.”

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wari.”

²⁸ Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsara ucira u nala vi.”

Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa mu.”

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tuko'i ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a ɓolomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a va, n rongu ta mai a kapala ka Kashila a a'ayin a va!” ² Aku Ananiya* Magono ma Adarakpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa yi a unā. ³ Aku Bulus danai, “Kashila ka lapa vu ta avu uza u maci

^o 22:20 Ask. 7:58. * 23:2 Tagarada u Asuki u yan ta kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kaɓan, aku u kuwai. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kupa a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wari Magono ma Adarakpi.

u kaḅan u gbani, dusuku ḁa vu dusuki tsarā vu yanka mu afada tyoku ḁa Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

⁴ Aza ḁa a'ari evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adarākpī ma Kashilā ma va wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a va, n reve an Magono ma Adarākpī ma wa. Kpaci a korongu tā a ḁa ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza ḁa wa tono n ama wa.’”^᠔

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a ḁa aza roku kpam Afarishi, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Aje a va, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka va a asu u 'yanga u ukpa, ḁa i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kaḅolo ki ka pecei kure. ⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yanga u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku tā n ili i nala yi gba. ⁹ Aku kacan ka 'yanga cika, awenishiki a Mele aza ḁa a'ari Afarishi a 'yanga a ka ḅanga Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'ari uvingasa Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku ḁa vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kanaḁa tā kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a foḅusoi tsarā a wuna yi. A tsinai a ḁa a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. ¹³ Aza ḁa a yain afoḅi a cingi a nala yi a la tā ama amangare. ¹⁴ Aku a banai a asu u adarākpī a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina tā, tsu ḁa tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. ¹⁵ Eḁa n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga ḁa ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Aḁsu kpam ufoḅusi u ḁa tsari tsu pite yi a ure tsarā tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana tā ukuna u ḁa a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. ¹⁷ Pini nala, Bulus isaḁi katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wa tā n ukuna u ḁa wa tonuko yi.” ¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma ḁa wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u ḁa wa tā n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kanaḁi kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Nɔya va ciga vu tonuko mu vi?’

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a ḁa pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan tā yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai. ²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama ḁa pini a la tā ama amangare a ka pite yi tsarā a wuna yi. A tsina tā a ḁa a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufoḅusi, a ḁa a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu asaka uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isaḁi atigi a re a tuwa, aku u tonuko le, “Tonukoi asoje amangatawanre (200) a foḅuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci n kayin ka ara, n asoje a adoki amangatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le. ²⁴ Eḁa kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gita n eyi.” ²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ “Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. ²⁷ Aza a Yahuda a roku a ḁa a kanaḁi vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n vecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u ḁa, aku mpa n asoje a va tsu wusa yi. ²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsarā a veci unyushi u ḁa u yain vi. ²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u ḁa a kanaḁi yi n u ḁa vi u Mele ma le u ḁa, u rawa gbam a ka sira ko a wuna yi wa. ³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u ḁa a foḅusoi a kaci ka ne, ḁa i zuwai n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwa a dana unyushi u ḁa a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari. ³² An kain ka wansai, aku asoje a ḁa a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje

ku le, a asakaŋa asoje a da a ka walaka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. ³³An a rawai a Kasariya, aku a nakaŋa gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi. ³⁴Pini nala, Feli gomuna u yain kaneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u da. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panaƙa vu ta a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsara a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adarakpi kaɓolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. ²An a isaɓ Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitai utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpam vari n uwene u mɓari, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. ³Ama ko nte wa a ka cikpa vu ta bawu utyoku. ⁴Shegai adama a da bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u da vari n u da, vu panaƙa tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.

⁵“Vuma u na vi kashilakani ka, tsu cina yi ta wa 'yangasa atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n kaɓolo ka aza da a ka isa Aza a Nazara. ⁶Hal gbam wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu kana yi. [⁷Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]*

⁸“Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun da.” ⁹Aku aza a Yahuda a da a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve ta vu yanka ta ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan ta mazanga an ma wutukpa kaci ka va a kunu ku afada ku vunu. ¹¹Vu vece baci, va laza ta va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa. ¹²N yan kananambani n uza roku a Kuwa ku Kashila wa, ko kpam n 'yangasa atakasuvu a ama a agata a Kashila ko kpam a asu u roku wa. ¹³Ama a naha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun da wa. ¹⁴Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tono Kashila ka isheku i tsunu a ure u da a danai kaɓan ka vi, kpam n wushuki an gba ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagarada u Mele ma Musa na i Nsumate. ¹⁵N zuwa ta katakasuvu ka va a asu u Kashila, tyoku da aza da a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangasa ta akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa. ¹⁶Adama a nala a da mari a ukirana kain dem tsara n yain ili i'ya i'ari i maci, kpam katakasuvu ka va ka rongo na ndishi n shinga a asu u Kashila n ama.

¹⁷“N barakpa n ugono a Urishelima wa, mari ta a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsara n naka ama a tsunu aza a unambi, kpam n naka kune a asu u Kashila. ¹⁸Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashila ki, cina n kotso de uwulupke kaci ka va, aku a cina mu pini, kpam kakuma ka ama ka pini wa. ¹⁹Shegai aza a Yahuda a roku a da pini aza a uyamba u Asiya, alya wari u gain a tuko kadyanshi ka va ara vunu a'a baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka va. ²⁰Ko kpam asaka aza da a sapula na vi, a dana unyushi u da Ashesha a Pige a tsara mu n u da a'ayin a da a yanka mu afada a Urishelima. ²¹Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka va ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yang'a u ukpa u da a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.’”

²²Feli gomuna tani u reve ta ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a da Lisiya Uzapige u Kuvonƙ u tuwai, aku n kidaga da ugana.” ²³Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidaku yi wa, kpam u ɓishinka aje a ne utuwa a banga yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpam uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. ²⁵Aku Bulus tonuko le ukuna u uyan ili i shinga, n u kana kaci, kpam n kain ka afada ka ka tuwa. An u panai nala, aku uwonvo u kana yi cika, u

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 7.

tonukoi Bulus, “Gogo-na u rawa tã ve. Wala. Shegai n tsarã baci kabala, ma isã vu tã vu tuwã.”²⁶ Feli tsu sukunku tã Bulus tuwã u dansa n eyi, kpaci u zuwa tã uma wa tsarã tã ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a naƙai Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u aƙaƙai Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu ƙanai manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yangai a Kasariya ubana a Urishelima. ² Aku aƙarãƙpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi ³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a foƙuso tã ama a pite yi a ure a wuna yi. ⁴ Shegai Fesutu wushunku le, “A Kasariya ɗa a ka wundya Bulus, kƙam nte ma gono ɗe gogo. ⁵ U yan baci ukuna u cingi, aƙaƙa azapige a ɗe a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki ɗe.”

⁶ Fesutu shamgba tã n ele a'ayin kullã ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono a Kasariya. An kain ka wansai, u isaɗi aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi. ⁷ An Bulus tuwai, aza a Yahuda a ɗa a wutai a Urishelima vi a 'yangai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbãm bawu a ka fuɗa a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, “Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashilã, ko kƙam aza a tsugono tsu Roma wa.”

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, “Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi ɗe?”

¹⁰ Bulus wushunku yi, “Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kƙam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve tã mai, n nusuka aza a Yahuda wa. ¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wã baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u raɗsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo ɗa a 'yangasã kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige.”

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, “Nala wari, vu folo tã ubana ara Kaisa, kƙam nte va bana ɗe.”

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsarã a ryabusa Fesutu. ¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin ɗe, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, “Vuma roku u ɗa pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza ɗa Feli aƙanƙa mu n yanka yi afada. ¹⁵ An a mari a Urishelima, adarãƙpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidãga yi ugana.

¹⁶ “Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu aƙsu aza a Roma tsu tsu kidãga uza u ugana wa, she a tuwã n eyi a kapala ka aza ɗa a tukoi kadyanshi ki, kƙam a tsu aƙaƙa yi tã u dansa tsarã u wutukpa kaci ka ne. ¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitai afada. ¹⁸ Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u ɗa a ɗa u yain u ɗa n zuwai katakasuvu n pana vi wa. ¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u ɗa, kƙam n ukuna u vuma roku uza ɗa a ka isaɗi Yesu uza ɗa u kuwai, shegai Bulus matsai u ɗa wã tã n uma. ²⁰ Mpa tani mari n namba tã tyoku ɗa ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsarã n ba n yanka yi afada yi ɗe. ²¹ Shegai u foloi a aƙaƙa Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a ɗa ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi.”

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, “Ma ciga tã n pana ili i'ya vuma na wa dana.”

Aku u wushunku yi, “Va panãka yi tã nakpan.”

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kaƙolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki. ²⁴ Aku Fesutu danai, “Agaripa magono, n gbã azapige aza ɗa a'ari pini na kaƙolo n aƙsu, wundyai vuma u na vi, aza a Yahuda a ɗa a'ari a Urishelima n Kasariya a tuwã tã ara vã a ka ciga n wuna vuma u na vi. ²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u ɗa u rawai a ka wuna yi wa. Kƙam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, ɗa i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. ²⁶ U ƙana tã n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Ɗa i zuwai n tuko yi a kapala ka ɗe gbã, hal gai avu Agaripa

* 25:13 Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza ɗa a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne.

† 25:13 Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza ɗa a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa tã azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kƙam utaku u ne ɗa wa wolo.

magono, tsarā tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsarā ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u va, utengeshi u da a tutsuku vuma da wari a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain.”

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, “Gogo-na dansa n kaci ka vunuu.” Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² “Agaripa magono, n pana ta kayanyan an u wokoi a kapala ka vunuu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka va a kadyanshi ka ama a va a tukoi adama a va. ³ N revei avu vu reve ta Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanaka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panaka mu.

⁴ “A wenishike mu ta uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu ta a asu u ama a va n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza a Yahuda a reve ta n u da. ⁵ A reve ta na mpa caupa, kpam a ka fuda ta a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kaŋon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana ta mayun da a ka ciga baci a dana.

⁶ “Gogo-na ma ta a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashila ka yankai ama a tsunu caupa. ⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai a matsai ugbashika Kashila kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u va a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u va. ⁸ Ndyai i zuwai i kpadai uwushuku an Kashila ka 'yangasa akushe?

⁹ “Mpa n kaci ka va caupa mari n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza a Nazara. ¹⁰ Adarakpi a pige a wushunku mu ta n yain ili i na yi, kpam n canga ta Atoni ushani aza a Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbam n ubolomgbono u kaci u va u da a wunusai aza roku. ¹¹ N tonoi gba agata a Kashila na bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi un a cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mbari i tsumoci na n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² “Magono ma va, kain ka te, mari a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pige a naka mu. ¹³ N kaara a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la ta ka kaara. ¹⁴ An tsu rukpai a iyamba gba tsunu, aku n panai kalagatsa ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, 'Shawulu, Shawulu, ndyai i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilakanan magutsu ma kalina.’

¹⁵ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ada yai?’

“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza da va yan mavura. ¹⁶ Gogo-na 'yanga, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka va kpam vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka va. Va tonuko ta ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpam ya tuwa a'ayin a da ma wenike kaci ka va ara vunuu. ¹⁷ Ma suku vu ta a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana ta n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu. ¹⁸ Ma ciga ta vu kukpa a'eshi a le, a kpatala a asaka karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a asaka ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashila. Aku Kashila ka cimbusuka le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara ta asu a asuvu a ama da Kashila ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara va.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa. ²⁰ N gita ta n yankai aza a Damasuka kuŋari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gba. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a asaka tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpam a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kanan mu a Kuwa ku Kashila a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi. ²² Shegai Kashila ka banga mu ta, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige na mmuku. Ili i roku i'ya Musa na ntsumate n da n buwai a danai ya gita vi i'ya, ²³ Kawauwi ka pana ta ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagita u da wa 'yanga a ukpa. Kpam wa woko ta katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

²⁴ Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya wa suma? Uyan kaneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai da i'ari, kpam n ugboji. ²⁶ Agaripa magono u reve ta n ili i na yi, kpam n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gita ukpawunsi wa. ²⁷ Agaripa magono, vu wushuku na ntsumate? N revei vu wushuku ta.”

* **26:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan ta kavasu tsara Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka pana ka mu gogo-na a woko tyoku u va. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari ka bolaro n ele a 'yangai a asaka a asu vi. ³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a le, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.” ³² Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na dana i banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu asaka yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nakai Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. ² Aristaraku wa ta dem ka bolaro n gtsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a u bongo u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso ta a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushiva i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u asaka yi u ba kondoi aje a ne tsara a naka yi gba ili i'ya wa ciga. ⁴ An tsu asakai Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi. ⁵ Tsu lyai kapala na nwalu ubana a daka a u bongo u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. ⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsara kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u gishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini, evu n asu u da a ka isa Salamani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. ⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isa Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu barakpai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusuka Ama Unyushi u Le a wura de. ¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala na nwalu n na mi, n da ma tuko ta ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana ta usan, hal gban uma u tsunu wa ta a unu u ukpa.”

¹¹ Shegai katigi ka ka bana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza da wa walaka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. ¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukupki u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo ta ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsara a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kangu ta abali, kpaci u da wa wundaya ta daka u kalivi n gadi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yangasa kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashampatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. ¹⁴ A barakpa wa, aku uwule u pige u da a ka isa, “Uwule u Gadi u Kasana,” u wutai a kagida u lapana tsu. ¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gban tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu asakai uwule vi u purgi kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u da a ka isa Kawuda, a asu u da uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fudai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwa a asu u ku pige ki. ¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirasai kpatsu ku pige ki, adama a da ka tasa. Kpaci a ka pana ta uwonvo u da a ka vutala le a kayala ka ka sodugusu ili dem u da a ka isa Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsara ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a asakai ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusu ucanga u da wari pini a kpatsu ki n a vutalasi a mini, kpaci mini mi ma shilakanan ta cika ma gada tsu. ¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a da a vutalasi ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi. ²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulima vi u asaka wa, aku tsu takpai uma u da tsa la.

²¹ Uza wa la u lyai wa, gba a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isa aza a kpatsu yi, u danai, "Ama a va, a da baci 'ari i panaka mu tun a kagita, tsara tsa asaka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsari tsa tsara usan u na n unamba u ucanga u na vi wa. ²² Gbama asuvu, uza wa la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu ta. ²³ I revei gai mpa vuma u Kashila da kpm aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku ta katsumate ka zuba ka ne. ²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, 'Bulus, kotsu u pana uwonwo wa! Va shamgba ta a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpm adama a tsishinga tsu Kashila, wa wauwa ta aza da ya walaka kabolo adama a vunu.' ²⁵ Adama a nala, gbama asuvu a de. N wushuku ta n Kashila. Wa woko ta dere tyoku da u tonuko mu. ²⁶ Shegai u kana ta uwule u vutala tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpm kpatsu ku tsunu ku namgba gba."

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushiva a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba. ²⁸ A kondoi akumgbi a kada ka mini ki, a cinai ka rawa ta udeshe amangatawun n kamanga (120). An a tsara a barakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi. ²⁹ Aku a gitai upana uwonwo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutala ashampatsu a kpatsu a nishi a da 'ari n araji a kucina ku kpatsu ki, tsara a gishinka kpatsu ki nwalu. A yain kavasu tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a asaka kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipuka kashampatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki. ³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, "Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwa ta gba de." ³² Aku asoje yi a kidasai aban a kpatsu ku kenu ki a asakai ka ku tonoi mini.

³³ N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, "A'ayin kupa n a nishi a da pa vi 'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya. ³⁴ Ma folo da i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa." ³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma. ³⁶ A tsara ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya. ³⁷ Atsu ama amangatawanre n amangatsunkupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatsu ki. ³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tashasa

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpm a reve asu u da 'ari wa. A wene ta kpm asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki de. ⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka gana ashampatsu yi, a asakai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala, a 'lyangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka kari a kapala ka kpatsu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi. ⁴¹ Kpatsu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpa dai nwalu. Kucina ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku 'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa. ⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u gishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida. ⁴⁴ Aza da a buwai kpm a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpm a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da wari a mere ma mini u da tsari, kpm kala ka asu ki ka Malita. ² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpm kutanu ka pini. ³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina, aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai. ⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, "Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da 'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi." ⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpm ko i te ka yanka yi wa. ⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpm wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a barakpai a wenei ili i yan yi wa, aku a savada kadyanshi a da, "Vuma u na, kashila ka roku ka."

⁷ Evu n asu vi, uyamba u da pini u da wari u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza da a ka isa Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu. ⁸ Dana tata u ne da pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u tafanku

yi akere u yanka yi kavasu u taṅaṣa yi. ⁹ An vuma u taṅai, aku gba aza da a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mɓala ara Bulus, kpam u taṅaṣa le.

¹⁰ Ama yi a naka tsu ta karinga, kpam an tsa laza a kpatsu, a nakaṣa tsu ta ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo ta a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutaṅai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a da a ka isa Kasata n Pololu* a da a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi. ¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo ta pini a'ayin a tatsu. ¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yangai a daka, aku tsu lazai she a Putiyoli. ¹⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma. ¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve ta an tsa tuwa, aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isa A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isaṅi azapige aza a Yahuda, u tonuko le, “Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gba n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kana mu. ¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u va vi, aku a ka ciga a asaka mu, kpaci a kana mu n unyushi u da u rawai a wuna mu wa. ¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kanaṅi n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. ²⁰ Isa da n isa da tsara tsu dansa. A sira mu ta n ikani, kpaci n wushuku ta n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza da tuwai.”

²¹ Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukanikorongi u da u wutaṅai asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwa u tonuko tsu ukuna vi wa. ²² Shegai tsa ciga ta tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kaɓolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana ta ukuna u cingi a kaci ka ne.”

²³ A zuwai kain ka a ka tuwa a gawunsa n eyi a asu u da u cipai vi. Kain ki a tuwa ta ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wari udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan ta manyan n Mele ma Musa n Itagarada i Ntsumate. Wa modono tsara u rono le utuwa a asu u Yesu. ²⁴ Aza roku a wushuku ta n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. ²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitai ulazaṣa. A makorishi, Bulus danai, “Kulu Keri ku dana ta mai an ku yain kadyanshi a unu u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ “Ba vu tonuko ama a va,

Ya pana ta kadyanshi ka va,

shagai ya reve wa,

Ya wene ta,

shagai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpaci atakasuvu a de a gbama de,

a votsuku de atsuvu a de,

a kimba de a'eshi a de.

Tsara i wene n a'eshi a de wa,

i pana n atsuvu a de wa,

kpam i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwa ara va aku n taṅaṣa da. †

²⁸ “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwaui a nala yi a asu u Kashila u da a wutaṅai hal utuwa a asu u Awulawa, kpam alya a ka wusha a da.” [²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.] †

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gba uza da baci dem u tuwa yi uwene. ³¹ U yain kuɓari ku tsugono tsu Kashila bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpam uza u bishinka yi wa.

* **28:11** Nheline n bidya ta an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a da a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini. † **28:15** Asu u re u na vi, mɓari n le n Roma n rawa ta mel kamankupa. † **28:27** Isha. 6:9-10. † **28:29** Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wari u bana a Roma wa an u korongi u da vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpm gbā magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa da a tsu isa yi. Arevi a da pini ushani, kpm Bulus korongu ta n u kirani n u tofugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashila ka fobusukoi likimba.

Bulus gita ta u wenikei tyoku da ya dem wari n unyushi a asu u Kashila, adama a nala ya dem pecene ta n Kashila. An u wokoi Kashila kari uza u maci, nala dem uza da dem baci wa ciga u rongo evu n Kashila she u woko uza u maci. Uza wa la wari uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpa u ne u woko ta udarakpa a asu u ama gbā, kpm Kashila ka naka ta ucira u udarakpa vi a asu u uza da baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarada u na vi, Atoni a ka fuda ta a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku da Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan ta ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve ta tyoku da Kashila ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le ta a rongo mai kpm wa banga le ta dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku da kpm wa banga le.

Ili i'ya i'ari pini a tagarada u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)

Ya dem wa ta n unyushi (1:18-3:20)

Ure u da Kashila ka tsu wusha ama (3:21-4:25)

Uma u savu u ama a Kashila (5:1-8:39)

Aza a Isara'ila tani? (9:1-11:36)

Tyoku da uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1-15:13)

Afofi a Bulus n idyani i ne (15:14-16:27)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki,† kpm u suku mu n ba n yain kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

² Caupa, Kashila ka yan ta kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u nsumate n ne, tyoku da a korongi a Tagarada u Kashila u Uwulukpi.† ³⁻⁴ Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u da u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi ta tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wari. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike ta n ucira, Yesu Maku ma Kashila ma, kpaci u 'yangasa yi ta a ukpa. ⁵ A asu u Kawauwi, Kashila ka naka mu ta manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma tono n ama a iyamba gbā a wushuku kpm a panaka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi. ⁶ I'a ta a asuvu a ama a nala yi a da Yesu Kawauwi u dangasai.

⁷ N korongu ta ukanikorongi u na vi ubana ara de gbā aza da a'ari a ilyuci i Roma.† Kashila ka ciga da ta kpm u isa da i woko ama a uwulukpi a ne.

Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga† na ndishi n shinga.

Bulus yain kvasu n ucikpa

⁸ Asaka n gita n cikpa Kashila a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a de gbā. N yan ta nala adama a da gbā ama a asuvu a likimba a ka dansa ta ukuna u upityanangu u de. ⁹ Kashila ka reve ta n asaka uyansa kvasu adama a de wa, na n gbashiki yi n katakasuvu ka va, na n dansi Kadyanshi ka Shinga ka Maku ma ne. ¹⁰ A'ayin a da baci ma yan kvasu, n tsu folo ta Kashila ka asaka mu n kondo da, kpm nala wa woko Kashila ka wushuku baci.

¹¹ Ma ciga ta n wene da tsara n naka da ucun u unā u shinga u da Kulu ku Kashila ku naka mu. Ka ka banga da i gbonguro a asuvu a Asheku. ¹² Dana da ma dana ma ciga ta tsu banga mbani n upityanangu u da tsu tsara. Upityanangu u de wa banga mu ta, kpm upityanangu u va wa banga da ta. ¹³ Aje a va, ma ciga ta i reve an n tsu fobuso ta n tuwa n kondo da. Shegai ili i roku i tsu kangu mu ta uyan nala. Ma ciga ta n zuwa ama a toni Kawauwi a asuvu a Roma, tyoku da n yain a asu u atoku a de Awulawa.†

¹⁴ U kana ta n gbashika ama gbā: Nheline n aza da bawu a'ari Nheline; aza da a'ari arevi n aza da bawu a revei ili. ¹⁵ Ili i'ya i zuwai n matsai cika ma ciga n yanka da kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

¹⁶ N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa, kpaci ucira u da Kashila ka yankai manyan u wauwai uza da baci dem u pityanangi u da la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza da bawu a'ari aza a Yahuda.† ¹⁷ Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike ta tyoku da Kashila ka gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u da tun a kagita hal ubana a makorishi. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Uza da Kashila ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsara ta uma adama a da u wushuki n Kashila." ◇

Ama gba a nusa ta

¹⁸ Kashila uza da wari a zuba† wa wenike ta tyoku da wa pana upan, a asu u ukidaga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kangu ta ukuna u mayun n tsicingi tsu le. ¹⁹ Kashila ka yan le ta mavura, adama a da a reve ta ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashila mai, kpaci Kashila ka wenike le ta i'ya gba. ²⁰ Ama a ka wene ucira u Kashila u da bawu wari n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u yawunsa u ne u uwuluki. Tun an Kashila ka yain likimba, gba ili i'ya u yain i wenike ta tyoku da wari. Adama a nala, ama a ka tsara ure u kunyani wa. ²¹ Ko an a revei Kashila, a 'yuwan yi ta unaka tsupige tyoku u Kashila ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A una u nala, aku uyawunsa u le u woko u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le a shadangi n karimbi. ²² A da a'a ta n ugboji, shegai a woko atengeshi. ²³ A lyaka Kashila ka tsupige uza da wari n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a gonoi a lyakai ameli a da a rotsoi ama aza da bawu a'ari n uma u da bawu wari n utyoku, na nnu, na nnama, n a'ali kayala.

²⁴ Adama a da a yansai ili i nala yi, Kashila ka asakai ama a nala yi a karai ure u le. A yain gba ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le ma zuwa le a yamgbani tsishankala tsu uwono n ikyamba i le. ²⁵ A 'yuwain ukuna u mayun u Kashila aku a wushuki n kaƙan. A lyakai ili i'ya Kashila ka yain kayala a una u da a ka lyaka uza da u yain i'ya kayala. Aya uza da wa wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Aml.†

²⁶ An u woko i yain nala, aku Kashila ka asaka le a tonoi maluwa ma uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko wa. ²⁷ Nala dem a'ali a yain. A asakai uciga uvakusu n aka, aku a woko i maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitai n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.

²⁸ Ama a yawunsa an wari n kalen a tsara ureve u mayun u Kashila wa. Aku Kashila ka laƙai ka asaka le n atakasuvu a cingi a le, u asaka le a yain ili i'ya bawu i'ari i gain a yain. ²⁹ A shadangi n gba icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigaka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shadangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilakanasi n atoku, a vurusa i a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u da a kaci ka ama. A yain ndyami. ³⁰ A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashila. A wenike ama karinga wa. A yain aradi. A cikpalasai kaci ka le. A matsai a yain tsicingi a ire i savu. A naka isheku i le karinga wa. ³¹ A'a ta n utengeshi. A shadangu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa. ³² A reve ta mele† ma Kashila ma dana ta uza da baci wari nala u gan ta u kuwa. Shegai nala u bishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbam a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashila

¹ Gaawan ya rongo ta a udansa, "Ama a da va dansaka vi aza a cingi a da!" Shegai eda dem ama a cingi a da tyoku da a'ari, kpam i'a n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a da, kpam a ka kidaga le ta ugana, kaci ka de ka ya kidaga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa. ² Tsu reve ta Kashila ka yain derere an u kidagai aza da a ka yansa ili i nala yi ugana. ³ An wa i wenei unyushi u ama a na yi hal i kidaga le ugana, kpam eda dem nala ya yansa, nida ya wundya ya la a ukida u ugana u Kashila? ⁴ I goro Kashila an wari uza u shinga, kpam an bawu u yanka da mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun da ili i'ya i zuwai Kashila kari uza u shinga ara de i'ya an wa ciga da i kpatala† utuwa ara ne.

⁵ Shegai eda i ryagbaja ta kpam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashila. Wa zuwa da ta i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpam u yain afada dere. ⁶ Kashila ka tsupa ta ya dem a ili i'ya u yain. ⁷ Wa naka ta uma u da bawu wari n utyoku a asu u aza da a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza da kpam a zama yi u naka le tsupige, n icikpali, n uma u da bawu wari n utyoku. ⁸ Shegai wa tsungu ta upan u ne a asu u aza da a rongoi tsara a naka kaci ka le upana kayanyan koshi, kpam a 'yuwain unaka ukuna u mayun karinga, kpam a ka yansa ikuna i cingi maco. ⁹ Kashila ka zuwa ta ya dem uza da wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpam u pana mballa. Nala wa gita ta ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa. ¹⁰ Shegai wa naka ta tsupige, n icikpali, na ndishi n shinga a asu u

◇ 1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; K.Ib. 10:38.

uza da baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u da nala wa gita, aku a asu u Awulawa. ¹¹ Nala Kashila ka yanka ama gba afada una u te.

¹² A ka foro ta Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashila ka nakai Musa† wa. A ka foro ta aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'a ta n Mele mi. ¹³ Kashila ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko ta nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain. ¹⁴ Ko an u wokoi Awulawa, aza da bawu a'ari n Mele, a dangasaka ta kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike ta a atakasuvu a le a reve ta ili i'ya i'ari dere n ili i'ya i'ari i cingi. ¹⁵ A wenike ta mele mi ma ta a asuvu a le, adama a da uyawunsa u le u tsu tonusuko le ta ili i'ya a ka yansa i'a mai wa, ko kpam u tsu tonusuko le ta a ka yansa ta ili mai. ¹⁶ Gba ili i na yi ya gita ta a kain ka Kashila ka yanka uyawunsa u ama u da wari usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa ku'ari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

¹⁷ Uza u Yahuda da baci wari, n Mele ma vu pityanangi. Va yan ta aradi an wari a asuvu a ama a Kashila. ¹⁸ Vu reve ta ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve ta kpam ili i'ya i'ari derere, kpaci vu rotsongusu ta Mele mi. ¹⁹ Vu bidiga ta kaci ka vunu vu woko uza da wa rono arumba, vu bidigai kpam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza da a'ari a asuvu a karimbi. ²⁰ Vu wenei yavu va wenike ta atengeshi ili i'ya i'ari dere, kpam i wenishike aza da bawu a revei ili. Va ta n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpam wari n ukuna u mayun gba. ²¹ Vu wenishike ta ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko ta ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko. ²² Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsarasa ta ili i'ya i tsu uwa vu a ure u da bawu u gain a kuwa ku ameli a le. ²³ Vu yan ta aradi an wari n Mele, shegai vu zuwa ta ama a goroi Kashila, kpaci vu 'yuwain ma unaka karinga. ²⁴ Dere da tyoku da Tagarada u Kashila u danai, "Awulawa a tsu wishisa ta Kashila adama a de." ◇

²⁵ Uza u Yahuda da baci wari, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kida vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu naka baci Mele mi karinga wa, dere da yavu a'ari a kida vu kacombi wa. ²⁶ A tsu kida Awulawa acomb wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashila ka wene le ta yavu a kida le ta acomb. ²⁷ Kashila ka tuwa ta ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a naka ta Mele mi karinga. Va ta n Mele mi kpam a kida vu ta kacombi, shegai vu 'yuwain unaka Mele mi karinga. Awulawa a naka ta Mele mi karinga, ko an u wokoi a kida le acomb wa.

²⁸ Adama a da ama a revei an avu uza u Yahuda u da, kpam a kida vu kacombi, nala u gonoku vu uza u Yahuda u mayun wa. ²⁹ Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza da katakasuvu ka ne kari dere n Kashila. Kpam ukida u kacombi u mayun u da an a kida vu ikyamba wa, shegai usavada u katakasuvu u da, manyan ma Kulu ku Kashila ma la vi. Usavada u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucu u vuma u nala vi wa wusha ta icikpali a asu u Kashila, shegai a asu u ama wa.

3

¹ Aza a Yahuda a'a n ili i roku i'ya ama da a buwai bawu a'ari n i'ya? Nda i lobonoi a kida le baci acomb? ² I lobono ta a ire ushani! Ure u kagita u da, Kashila ka wushunku ta aza a Yahuda n akani a ne.

³ Mayun da aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa bishinka Kashila uyan ili i'ya u zuwamgbana da? ⁴ Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u ka'ban, Kashila ka ta pini uza u mayun. Tagarada u Kashila u dansa ta ukuna u ne, "Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene ta mayun da. A'ayin a da a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya ta kaci." ◇

⁵ Aza roku a dana ta, "Tsu yan baci unyushi, nala u wenike ta a kateshe Kashila uza u maci da. Adama a nala tsu dana de la vi Kashila ka nusa ta u foro tsu baci." (N pana ta ama a danai nala.) ⁶ Shegai nala wari wa! Mayun da baci Kashila ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuda wa yanka likimba afada wa. ⁷ Uza roku u dana ta, "N yan baci ka'ban, kpam ka'ban ka va ka wenikei ili i'ya Kashila ka danai mayun da kpam ka naka yi tsupige, nida Kashila ka dana mpa uza u unyushi u cingi u da aku u yan mu mavura?" ⁸ Nala baci wari, ya fuda ta kpam ya dana, "Asaka tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsara u woko utsara u tsupige u Kashila." Ama roku a tonuko tsu ta kagbani a da ucun u uwenishike u nala vi u da tsa yansa. Shegai nala wari wa! Kashila ka yan le ta mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wa la wa

⁹ Dana da tsa ciga tsu dana aṣu aza da tsari aza a Yahuda tsu la aza da a buwai da? Nala wa! Tsu wenike da de an unyushi u cingi wa tono n ama gba; wata, aza a Yahuda n Awulawa. ¹⁰ Tagarada u Kashila u tonuko tsu ta, "Uza u maci wa la wa, ko uza u te.

¹¹ Uza u kakiri wa la wa.

Uza wa la wa zama Kashila wa.

¹² Gba le a kpatalaka de Kashila kucina.

Ya dem u woko de uza u gbani.

Uza wa la u yain ili i maci wa.

Ko uza u te." ^o

¹³ "Kadyanshi ka le kasaun ka ukukpi.

Kadyanshi ka le ushadangi u da kari n kaɓan."

"Ili i'ya a dansai i'a ta tyoku u tsukonu tsu kali." ^o

¹⁴ "A tsu rongo ta uyansa una u cingi u da wari akoni a de." ^o

¹⁵ "Ufoɓusi u da a'ari maco tsara a wuna ama.

¹⁶ A asu u da dem a banai a tsu tuko ta uwacinsa n upana u ikyamba.

¹⁷ A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo na ndishi n shinga n atoku wa." ^o

¹⁸ "A tsu pana gbam uwonvo u Kashila wa." ^o

¹⁹ Tsu reve ta gai ili i'ya gba Mele ma danai, ma dana ta i'ya a kaci ka aza da Kashila ka nakai ma. Nala wari tsara ama gba a namba ili i udana, kpam kotsu gba likimba u reve an wari a kere ka afada a Kashila. ²⁰ Uza wa fuda wa woko uza u maci n Kashila a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

²¹ Shegai gogo-na Kashila ka wenike ta ure u roku kau u ugonuko ama a woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i ntsumate a yan ta kadyanshi ka ure u na vi, shegai a asu u unaka Mele ma Musa karinga da wa. ²² Kashila ka gonuko ta ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa le unyushi u cingi u le. Kpam gba ama a ka tsara ta uwauwa a asu u ure u te u na vi, ko an ya baci a'ari ko tani ndya baci a yain. ²³ Ya dem yan ta unyushi u cingi, kpam tsu gusa ta a tsupige tsu Kashila. ²⁴ Shegai Kashila ka gonuko le ta a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u da u nekei gbani. U yan ta nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza da u wutukpa tsu u takpai unyushi u cingi u tsunu. ²⁵ Kpaci Kashila ka neke ta Yesu Kawauwi tsara u takpa mavura ma unyushi u cingi u ama tsara Kashila ka pana kpam upan u le wa. Kashila ka gonuko ta ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n ne, an u nekei uma u ne udarakaɓaɓ adama a le. Kashila uza u ahankuri da kpam u tsu yansa ta ukuna dere. Nala wari caupa, an bawu u tsu yan ama mavura adama a unyushi u cingi u le. ²⁶ Kpam Kashila ka neke ta Yesu tsara u wenike an u yain ili i'ya i'ari dere. Gogo-na u gonuko de aza a unyushi u cingi a woko dere a kapala ka ne adama a da a wushuki n Yesu.

²⁷ Nala baci, nte kalen ka aradi a tsunu? Nte tani kari! An Kashila ka wusha tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain da wa. Adama a upityanangu u tsunu u da. ²⁸ Kashila ka gonuko tsu ta tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a da tsu wushuki, shegai adama a da tsu tonoi Mele mi u da wa. ²⁹ Kashila ka adama a aza a Yahuda koshi da? A'a! Kashila ka ta dem adama a Awulawa. Mayun, ka Awulawa ka dem. ³⁰ Kashila ka te ka koshi, kpam ure u te u da koshi u da u tsu wusha ama. U tsu gonuko ta ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa. ³¹ Gogo-na an tsu tsara upityanangu, tsu vutala Mele mi da? Ko kenu! Upityanangu u da u zuwa tsu tsu wokoi ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibrahi

¹ Nda tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibrahiɓ ma rotsongusi a ukuna u upityanangu? ² Kashila ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u yain, wa tsara ta ili i'ya wa yan aradi n i'ya, shegai ure u Kashila wa adama a uyan ili wa. ³ Tagarada u Kashila u dana ta, "Ibrahi wushuku ta n Kashila, adama a nala Kashila ka gonuko yi ta u woko vuma u maci." ^o

⁴ Vuma u yan baci manyan, u kana ta a tsupa yi adama a ili i'ya u yain. Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa. ⁵ Shegai va zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashila ka wusha ta aza a unyushi u cingi adama a da

^o 3:12 Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3.   ^o 3:13 Ishp. 5:9; Ishp. 140:3.   ^o 3:14 Ishp. 10:7.   ^o 3:17 Isha. 59:7-8.   ^o 3:18 Ishp. 36:1.   ^o 4:3 Kag. 15:6.

a pityanangi n eyi. ⁶ Dawuda dana t̄a dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma d̄a Kashil̄a ka wushai tyoku u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma u nala vi u yain d̄a wa:

⁷ “Ama a d̄a a yain ili i cingi i'ya Kashil̄a ka cimbusai,

a yan t̄a ipeli i mayun.

Kashil̄a ka takpa le d̄e unyushi u cingi u le.

⁸ Ama a nala yi a pele t̄a,

aza d̄a Magona ma Zuba bawu ma ciba unyushi u cingi u le.” [◊]

⁹ Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza d̄a a kidai acombi a d̄a koshi? Nala wa, ko kenu! Ya aza d̄a bawu a kidai acombi a d̄a dem. Kpaci tsu dana d̄e ili i'ya Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Ibirahi wushuku t̄a n Kashil̄a, adama a nala Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci.” ¹⁰ Nida na vi gitai? Kashil̄a ka wusha Ibirahi kahu a kida yi kacombi d̄a ko cina a kida yi d̄e? Kahu a kida yi kacombi d̄a Kashil̄a ka wusha yi. ¹¹ Ukida u kacombi iryoci i'ya an Ibirahi wari n upityanangu kpm Kashil̄a ka wushuku d̄e n eyi, aku u gonuko yi u woko vuma u maci, tun kahu a kida yi kacombi. Adama a nala Ibirahi aya asheku a aza d̄a a'ari n upityanangu bawu a kidai acombi. A woko t̄a derere n Kashil̄a adama a d̄a a'ari n upityanangu. ¹² Ibirahi kpm aya dem asheku a aza d̄a a kidai acombi, a' a baci gai n ucun u pityanangu u d̄a Ibirahi wari n u d̄a tun kahu a kida yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

¹³ Kashil̄a ka yankai Ibirahi na mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u da wa naka le t̄a likimba. U yan nala adama a d̄a Ibirahi nakai Mele karinga wa, shegai upityanangu u ne n eyi u d̄a u zuwai u wusha yi. ¹⁴ Ama a ka wusha baci ili i'ya Kashil̄a ka zuwamgbana i asu u utono Mele, upityanangu u woko d̄e la vi u gbani. Kpm kazuwamgbani ka Kashil̄a ka yankai Ibirahi ka woko dem la vi d̄e ka gbani. ¹⁵ Kashil̄a ka tsu pana t̄a upan u ama a kpa d̄a baci utono Mele. A da baci mele mari la wa, vuma wari wa koda ma wa.

¹⁶ Adama a nala ama a wusha t̄a kazuwamgbani ka Kashil̄a an a wushuki. U neke t̄a ili i'ya u zuwamgbana i vi gbani, kpm mayun a wusha t̄a u d̄a. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpm a tono baci ma wa, a ka wusha t̄a u d̄a a' a baci n upityanangu tyoku u Ibirahi. Kpaci Ibirahi aya asheku a aza d̄a a wushuki gba. ¹⁷ Tyoku d̄a Tagar̄ada u Kashil̄a u danai an Kashil̄a ka tonukoi Ibirahi, “N gonuko vu t̄a asheku a uyamba ushani.” [◊] Kazuwamgbani ka na ki a yanka t̄a ka Ibirahi adama a d̄a u wushuki n Kashil̄a, uza d̄a u tsu 'yangasa akushe a gono n uma, kpm u zuwai ili i savu i wutai a asu u d̄a bawu ili i'ari.

¹⁸ An Kashil̄a ka yankai Ibirahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibirahi wushuku t̄a n eyi. Kashil̄a ka dana t̄a kpm, “Mmuku n tsikaya n vunu ma yan t̄a ushani, tyoku u atala,” [◊] ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa! ¹⁹ Aku Ibirahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan d̄e evu n ayen amangatawun (100) kpm u kutsa d̄e d̄a wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan d̄e manici kpm u matsa wa. ²⁰ Ibirahi yan mala la ma Kashil̄a ka kpa d̄a uyan ili i'ya u zuwamgbana i wa, kpm u asaka uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shadangu yi n ucira, aku u nakai Kashil̄a tsupige. ²¹ U wushuku t̄a mayun an Kashil̄a ka fuda ka shadangu ili i'ya u yain kazuwamgbani. ²² Adama a upityanangu u Ibirahi, “Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci.” ²³ An Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Kashil̄a ka gonuko yi t̄a u woko vuma u maci,” Ibirahi d̄a koshi a koronki u d̄a wa. ²⁴ A koronku tsu t̄a dem nala, tsara a tonuko tsu Kashil̄a ka gonuko tsu t̄a dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza d̄a u 'yangasai Yesu Asheku a tsunu a ukpa. ²⁵ Kashil̄a ka neke t̄a Yesu u kuwa adama a unyushi u cingi u tsunu, kpm u 'yangasa yi t̄a n uma, tsara Kashil̄a ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko t̄a mazanga

¹ Kashil̄a ka gonuko tsu t̄a tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na ts̄a t̄a na ndishi n shinga n Kashil̄a adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu. ² U yanka tsu t̄a ure tsara tsu uwa a tsishinga tsu Kashil̄a adama a d̄a tsu wushuki n Kawauwi. Kpm tsu yan t̄a mazanga adama a d̄a tsari n kapashi a tsupige tsu Kashil̄a. ³ Nala gbam koshi wa, ts̄a t̄a dem n mazanga an tsari a kadambula, adama a d̄a tsu reve t̄a kadambula ka nala ki ka zuwa tsu t̄a akawunki. ⁴ An tsu rotsongusi tyoku d̄a tsa kawunku, aku Kashil̄a ka wushunku tsu. Adama a nala a d̄a gogo-na tsari n zuwa u uma. ⁵ Ts̄a baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gba ili i na yi i git̄a t̄a adama a d̄a Kashil̄a ka naka tsu Kulu Keri,† uza d̄a u shadangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.

[◊] 4:8 Ishp. 32:1-2. [◊] 4:17 Kag. 17:5. [◊] 4:18 Kag. 15:5.

⁶ Kawauwi ka kuwā tā adama a tsunu a'ayin a da bawu tsa fuda tsa ɓaŋga kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a da tsari. ⁷ U wuyana tā cika uza roku u kuwā tsarā u wauwa uma u uza roku u da wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuwā tā u kuwā tsarā u wauwa uma u uza da u tsu yansaƙa atoku ikuna i shinga maco. ⁸ Shegai Kashilā ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwā adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.

⁹ Gogo-na Kashilā ka gonuko tsu de tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve tā maken ma la wa, wa wauwa tsu tā a asuvu a upan u Kashilā. ¹⁰ Tun cina tsu buwai ve atokulala a Kashilā da eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwāi adama a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashilā, tsu reve tā an mayun da wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne. ¹¹ Nala gbam koshi wa, tsā tā n mazāngā adama a ili i'ya Kashilā ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza da u gonuko tsu aje a Kashilā.

Adamu n Kawauwi

¹² Unyushi u cingi u uwa tā a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain, kpm unyushi u tuwā tā kaɓolo n ukpa. Ili i'ya i zuwai u kaŋai ya dem she u kuwā i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan tā unyushi u cingi. ¹³ Unyushi u cingi wā tā pini a likimba tun kahu Kashilā ka naƙa Mele. A'ayin a nala yi Kashilā ka tsu ciɓusa unyushi wa, kpaci Mele mari pini wa. ¹⁴ Shegai a'ayin a Adamu ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusa tā, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya Kashilā ka tsu tonoku le a yain wa, tyoku u Adamu.

A ure u roku, Adamu wā tā yavu Kawauwi uza da u tuwai a kucina. ¹⁵ Shegai ama a re a le yi unā u te u da a'ari wa, kpaci kune ku Kashilā ka yanka tsu gbani ka tyoku u unyushi u cingi u Adamu wa. Mayun da an ama ushani a kuwāi adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u shinga u Kashilā u la tā tsupige, kpm nala ama ushani a tsarā tā kune ku Kashilā ki; wata, uma u da la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala vi, Yesu Kawauwi. ¹⁶ Ili i'ya uza wa tsarā a asu u kune ku Kashilā ki i'a tā kau n ili i'ya uza wa tsarā a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An Adamu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilā ka yan tā afada, u yain kpm mavura. Shegai u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani. ¹⁷ Unyushi u cingi u vuma u te u na vi; wata, Adamu, u zuwa tā ukpa wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya Yesu Kawauwi u yain i la tā ili i nala yi. Kashilā ka yanka tsu tā ili i shinga ushani, kpaci u wushuku tā n aƙsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsarā tā uma kpm tsu lyai tsugono tsu ukpa.

¹⁸ Unyushi u te u Adamu vi u tuko tā ama gbā mavura ma ukpa. Nala kpm, ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonoku tā ama gbā a woko dere a asu u Kashilā. Kpm u tuko tā ama gbā uma u mayun. ¹⁹ Unyushi u vuma u te u nala vi ubana a asu u Kashilā, u zuwa tā ama ushani a wokoi aza a unyushi u cingi. Shegai Yesu panāka tā Kashilā kpm u zuwai Kashilā ka wushi ama ushani.

²⁰ Kashilā ka naƙa tā Mele tsarā ama a wene tyoku da caupa a'ari aza a unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ari a udokusa unyushi vi, aku Kashilā ka doki ka yansaƙa le ikuna i shinga. ²¹ Unyushi u cingi u lya tā tsugono tsu ama gbā hal u tuko le ukpa. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilā wa lya tsugono, kpm u wushuku tā n aƙsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. Kpm nala u tuko tsu tā uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wā n ucira wa

¹ Nda tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi da, tsarā Kashilā ka lyai kapala n u yansaƙa tsu ikuna i shinga i ne? ² A'a, ko kenu! A ukuna u unyushi u cingi u da baci, aƙsu akushe a da, nida tsa lya kapala n uyansa unyushi u cingi? ³ I aƙansa an gbā tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an a lyuɓuguƙu tsu? An a lyuɓuguƙu tsu, tsu kuwā tā tyoku da u kuwāi. ⁴ An a lyuɓugu tsu, u woko tā yavu n Kawauwi ka a ciɗangu tsu, kpaci tsu kuwā tā n eyi. Tata yanka tā tsupige n ucira u ne manyan u 'yangaƙa Kawauwi a ukpa. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongu uma u savu.

⁵ Cinda tsu ɓolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpa u ne, Kashilā ka zuwa tsu tā tsu doku tsu 'yanga n uma tyoku da a 'yangaƙa Kawauwi. ⁶ Tsu reve tā a wuna tsu tā tyoku da tsari caupa a mawandamgbanif kaɓolo n Yesu, tsarā unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashilā ka yan tā nala, tsarā ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko aƙbashi a unyushi u cingi wa. ⁷ Nala wari kpaci a'ayin a da baci dem ama a kuwāi a woko de yaa, unyushi u cingi wā kpm n ucira a kaci ka le wa.

⁸ Tsu kuwā baci n Kawauwi, tsu reve tā tsa yan tā uma n eyi. ⁹ A 'yangaƙa tā Kawauwi a ukpa, adama a nala tsu reve tā wa doku wa kuwā wa. Ukpa wā kpm n ucira a kaci ka ne gogo-na wa. ¹⁰ An Kawauwi ka kuwāi, kuten ka u kuwāi tsarā u lyai kaci ka unyushi u

cingi, kparam u kana u doku u kuwa wa. Gogo-na wa ta n uma u savu, kparam uma u savu u ne vi wa ta a asu u Kashila. ¹¹ Nala dem, u gan ta vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka vari a asu u unyushi u cingi, kparam vari n uma n Kashila a asu u Yesu Kawauwi.

¹² Adama a nala kotsu vu asaka unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini na a likimba wa. Vu toni kparam ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa. ¹³ Kotsu u asaka kapashi ka ikyamba ka de ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai da ya yan nala, nakai kaci ka de kabala a asu u Kashila, kpaci icun i ama da kuwai da i'ari, shegai gogo-na Kashila ka gonuko da aza a uma. Nakai ikyamba i de kabala a asu u Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari dere kparam ya tuko tsupige a asu u Kashila. ¹⁴ Unyushi u cingi u buwa kparam uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a da panakai Kashila

¹⁵ An u wokoi tsishinga tsu Kashila tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu, shegai Mele wa, nala nakai tsu ucira u uyansa unyushi ucingi da? Nala wari wa, ko kenu. ¹⁶ I reve ta mayun da, ili i'ya baci dem i dangasai ya panaka i woko de uzapige u de. Ya fuda ta ya dangasa unyushi u cingi u da wa tono n uza ubana a ukpa, ko kparam i dangasa upanaka Kashila aku i woko aza a maci. ¹⁷ Tun caupa, eda agbashi a unyushi u cingi a da. Shegai n cikpa ta Kashila an i shamgai ya panaka uwenishike u da i wushai ara va. ¹⁸ Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kparam i woko de agbashi a Kashila tsara i yain ili i'ya i'ari i maci.

¹⁹ Dansa da n dansai n iryoci i na yi tsara i kana ili i'ya ma tono n maloko. Tun caupa, i'ari i asaka ta kaci ka de i woko agbashi a unyushi u cingi n tsicingi. Gogo-na u kana ta i dangasa i woko agbashi a ukuna u maci tsara i woko uwulukpi.

²⁰ Tun caupa, an i'ari agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya i'ari i maci wa. ²¹ Katsupi ka eni ka i tsara i a'ayin a da i'ari ya yansa ili i cingi i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpa u da koshi i tsu tuko. ²² Shegai gogo-na Kashila ka surukpa da de a ucira u unyushi u cingi, kparam i woko de agbashi a Kashila. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma uwulukpi kparam i tuko uma u da bawu wari n utyoku. ²³ Katsupi ka unyushi u cingi ukpa u da, shegai Kashila ka nakai tsu ta uma u da bawu wari n utyoku gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

¹ Ama a va, gba de i reve ta mele. Adama a nala i reve ta mayun da mele mi ma tsu lya ta tsugono tsu ama a'ayin a da baci a'ari n uma koshi. ² Tyoku u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi ta a asu u vali u ne a'ayin a da wari n uma. Shegai vali vi u kuwa baci, mele ma iyolo ma sira yi kparam wa. ³ U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwai, mele ma dana ta u yan ta tsishankala. Shegai vali u ne u kuwa baci, wa ta usurukpi a mele ma iyolo, kparam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.

⁴ Ama a va, nala wari n ada. Mele ma buwa kparam ulya tsugono a kaci ka de wa, kpaci i kuwa ta a ucira u ne an i kuwai n Kawauwi a mawandambani. Kparam gogo-na a bolomgbono da de n uza da a 'yangasai a ukpa tsara tsu gbashika Kashila. ⁵ Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kari n unyushi vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kparam adama a nala, gba ili i'ya dem tsu yain ukpa u da i tsu zuwa tsu. ⁶ Shegai Mele mi ma buwa kparam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsa ta tyoku u akushe, kparam Mele mi ma tsara ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika ta Kashila a ure u savu a asu u upanaka Kulu Keri, shegai a ure u cau u da tsu panakai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

⁷ Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u da? Nala wa ko kenu. Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isa unyushi. Tyoku u na, mari ma reve kalen ka uciga ili i'ya i'ari i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu kotsu n yain i'ya wa. ⁸ An unyushi u tsara ucira a asu u Mele mi, da u zuwa mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ari i uza roku. A da baci Mele mari la wa, unyushi wari wa tsara ucira u nala vi wa. ⁹ Mari n dambula n ili i roku wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n reve i'ya, aku n reve i n nusa ta kparam mpa uza u unyushi u cingi da uza da wa tuwa u kuwa. ¹⁰ Mele ma na mi mari ma gan ta ma zuwa mu n yain n uma, a unu u da ma zuwa mu n kuwa.

¹¹ Unyushi u cingi u tsara ta ure u da wa lapanasa mu, aku u yain manyan n Mele mi tsara u wuna mu. ¹² Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i ne i'ya Kashila ka nakai, a dana ta ili i'ya i'ari derere, kparam a ganga ta ama. ¹³ Dana da ma dana an ili i'ya i'ari i shinga ya zuwa mu ukpa? Nala wa, ko kenu! Unyushi u cingi u da u bidyai ili i'ya i'ari i shinga u yain

manyani n i'ya u tukoi ukpa u va. Nala u gita ta tsara n wene tyoku da unyushi u cingi wari mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ari la i'ya, tsara u wenike an unyushi u cingi wari n tsicingi.

Kumodu ka ukpada u uyan unyushi

¹⁴ Tsu reve ta Mele ma wutai a asu u Kashila kpm ma lobono ta. Shegai mpa vuma da koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya ta tsugono a kaci ka va yavu mpa kagbashi ka ne ka. ¹⁵ N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya ma yansa wa. N tsu ciga ta n yansa ili i'ya i'ari derere, shegai n tsu yansa i'ya wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi. ¹⁶ N reve ta ili i'ya ma yansa i gan wa, kpm nala u wenike ta n wushuku ta an Mele mari derere. ¹⁷ Adama a nala, mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya. ¹⁸ Kapashi ka va ka kari ka cau ka unyushi vi ka asaka mu n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ari dere, n tsu fuda wa. ¹⁹ Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpm n matsa baci tsara n kpada uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u da. ²⁰ Shegai ma yansa baci ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u da wari a asuvu a va u da wa yansa i'ya.

²¹ Ili i'ya n wenei a uma u va i'ya na: a'ayin a da baci ma ciga n yain ili i shinga aku n cina kaci ka va ili i cingi i'ya ma yan. ²² Katakasuvu ka va ka zangana ta adama a Mele ma ma wutai a asu u Kashila. ²³ Shegai ko nte wa a asuvu a va n cina ta ili i roku i'ya ya shilakana n ili i'ya katakasuvu ka va ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u da wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gba. ²⁴ Adama a nala, asuvu a va a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpa? ²⁵ N cikpa ta Kashila adama a da Yesu Kawauwi, aya uza da wa wauwa mu.

Ma ta tyoku u na: a katakasuvu ka va, n tsu ciga ta n toni Mele ma Kashila, shegai kapashi ka va ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Asaka Kulu Keri ku lyai tsugono

¹ Adama a nala, ama da a'ari aza a Yesu Kawauwi, Kashila ka yanka le afada ko kpm u kidaga le uguna wa. ² Kulu Keri, uza da u tsu nakaasa uma u da u wutai a asu Yesu Kawauwi, u wutukpa mu de asuvu a ucira u unyushi u cingi u da wa tono n ukpa. ³ Mele ma Musa ma n ucira u da ma wauwa tsu wa, kpaci gba tsunu aza a unyushi u cingi a da. Shegai Kashila ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuda ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'a ta n unyushi u cingi. Kashila ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unaka Maku ma ne tyoku u udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. ⁴ Yan da u yain nala, tsara tsu yain gba ili i'ya Mele ma danai a'ayin a da baci tsu panakai Kulu Keri, n u da tsa yan ili i'ya atsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

⁵ A'ayin a da baci ama a asakai ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza da a asakai Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. ⁶ Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwa ta. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsara ta uma na ndishi n shinga. ⁷ Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashila ka wa shilakana maco. U tsu tono ili i'ya Kashila ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuda u yain nala wa. ⁸ Aza da a asakai ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuda a ka yan ili i'ya Kashila ka pana kayanyan wa.

⁹ Shegai eda i asaka uciga u uyan unyushi u cingi u de wa lya tsugono a kaci ka de wa. Kulu Keri ka ta a asuvu a de mayun, kpm ka ka lya tsugono a kaci ka de. (Kpm ko ya baci bawu wari n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katonif ka wa.) ¹⁰ Ikyamba i de ya kuwa ta adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi ka baci asuvu a de, she Kulu ku naka da uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashila. ¹¹ Kulu ku Kashila, uza da 'yangasai Yesu a ukpa, ka kari a asuvu a de. Tsu reve ta Kashila ka 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa, kpm nala dem Kashila ka zuwa ikyamba i de i'ya ya kuwa i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kari a asuvu a de yi.

¹² Adama a nala ama a va, u kana ta tsu rongo tyoku da Kulu ku Kashila ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku da u luwa tsu wa, kpaci atsu aza a unyushi u cingi a da. ¹³ Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u de, ya kuwa ta. Shegai i asaka baci Kulu ku banga da i asakai uyansa ili i cingi, ya tsara ta uma u mayun. ¹⁴ Mmuku n Kashila n mayun alya aza da a asakai Kulu ku Kashila ka tono n ele. ¹⁵ Kpaci Kulu ka Kashila ka naka da ka gonuko da agbashi wa, kpm ka zuwa da upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko da mmuku n Kashila, kpm ka ku tsu naka tsu ucira tsara tsu isa Kashila, "Tata! Tata u tsunu!" ¹⁶ Kulu ku Kashila ku bolomgbono ta n kulu ku tsunu, tsara ku wenike mayun da tsari mmuku n Kashila. ¹⁷ Adama a nala, tsa wusha ta ili i'ya Kashila ka banga

ama a ne. Nala dem gb̄a ili i'ya Kashil̄a ka naḱai Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsar̄a tsupige tyoku ḁa Kawauwi ka tsar̄ai, u kaṅa ṱa tsu soi mavura tyoku ḁa u soi.

Tsupige tsa tsa tuw̄a

¹⁸ A'ayin a ḁa baci dem tsu ciḁai n tsupige tsa wa tuw̄a wa naḱa tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa. ¹⁹ Gb̄a ili i'ya Kashil̄a ka yain i'a ṱa a umṱsi a uvana a'ayin a ḁa Kashil̄a ka wenike a kateshe ama ḁa a'ari mmuku n ne n mayun. ²⁰ Kashil̄a ka ka zuwai gb̄a ili i'ya u yain i woko i unṱa u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashil̄a ka ka zuwai i'ya nala. ²¹ Gb̄a n nala, Kashil̄a ka tuw̄a ṱa ka wutukp̄a ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsar̄a i woko yaa n tsupige kaḁolo nṱa mmuku n Kashil̄a.

²² Kpaci tsu reve ṱa hal utuw̄a gogo-na gb̄a ili i'ya Kashil̄a ka yain i'a ṱa a ma'ika yavu uka u ilimaci. ²³ Ko ṱtsu dem Atoni tsa ika ṱa adama a mḁal̄a, ko an u wokoṱ tsari n Kulu Keri, uza ḁa wari kune ku kagit̄a ku Kashil̄a. ṱtsu dem umṱsi u ḁa tsari a uvana kain ka nala ki ka Kashil̄a ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsar̄a u kaci. ²⁴ A'ari a wauwa tsu ḁe, kpam tsṱa ṱa n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsar̄ai wa. ²⁵ Shegai tsa zuwa ṱa uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsar̄ai, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

²⁶ Nala dem Kulu ka ḁanga tsu, ṱtsu a aza ḁa tsari bawu ucira. Tsu reve uyan kavasu tyoku ḁa u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansaḱa ama a ne kadyanshi a asu u Kashil̄a, hal gb̄am wa folusuko tsu Kashil̄a n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fud̄a wa dana. ²⁷ Kashil̄a ka wene ṱa ili i'ya i'ari a atakasuvu a ama. Kpam u reve ṱa ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansaḱa ṱa ama a ne kadyanshi a asu u Kashil̄a dere tyoku ḁa Kashil̄a ka cigaka le.

²⁸ Kpam tsu reve ṱa Kashil̄a ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kaḁolo, tsar̄a u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama ḁa a ka ciga yi. Alya ama ḁa u isaṱ, kpaci nala u foḁusoi u yain u ḁa. ²⁹ Kashil̄a ka reve le ṱa kahu u yain likimba, kpam u dangasa le tsar̄a a woko tyoku u Maku ma ne, tsar̄a Yesu woko Maku ma kagit̄a kpam u tsar̄a a'angu ushani. ³⁰ An u dangasa le, aku u isa le a tuw̄a ara ne. An u isa le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashil̄a

³¹ Ndyā tsa dana adama a ili i na yi gb̄a? Kashil̄a ka baci n ṱtsu, ya wa yan tsilala n ṱtsu? ³² Eyi uza ḁa bawu u bishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gb̄a. Cinda u naḱa tsu Yesu, mayun ḁa wa naḱa tsu gb̄a ili gbani. ³³ Ya wa takpa ama ḁa Kashil̄a ka dangasai ukuna? Uza w̄a la wa, kpaci Kashil̄a ka ka gonuko le a woko dere. ³⁴ Ya wa kid̄aga ama a Kashil̄a ugana? Uza w̄a la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuw̄a ṱa, shegai a 'yangasa yi ṱa a ukp̄a, kpam gogo-na w̄a ṱa a kukere ku ulyaki ku Kashil̄a wa foluko tsu. ³⁵ Ili i'a la ya pece tsu a uciga u ḁa Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu namba ili i'ya tsa uka, gb̄a nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a naḱa tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

³⁶ Derere ḁa tyoku ḁa Tagar̄ada u Kashil̄a u danai,

“Kain dem ama a ka dansa ṱa a ka wuna tsu adama a vunū,

ama a ka yansaḱa tsu tyoku ḁa a tsu yansaḱa ncon n ḁa a ka bana ukida.” ◊

³⁷ Shegai gb̄a n ukuna u na vi, tsṱa ṱa n ulya u kaci gb̄a gb̄a a asu u uza ḁa u ciga tsu! ³⁸ N reve ṱa mayun ḁa ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukp̄a wa fud̄a wa, uma wa fud̄a wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingiṱ ko ucira kau-kau u zuba wa fud̄a wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i git̄ai gogo-na ko kpam ili i'ya ya tuw̄a ya git̄a a kapala i takpana wa. ³⁹ Tsṱa baci a zuba u alishiṱ, ko tsṱa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiv̄a ukuna u w̄a pini wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fud̄a ya pece tsu n uciga u Kashil̄a u ḁa u wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashil̄a n aza a Yahuda

¹ Ukuna u mayun u ḁa ma tonuko ḁa. Mpa uza u Kawauwi ḁa kpam kaḁan ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpam u wushuku ṱa gb̄a ili i'ya ma dansa mayun ḁa. ² Katakasuvu ka va ka shad̄angu ṱa n unamgbukatsum̄a u pige nṱa mḁal̄a cika, ³ adama a ama a va, aza a Yahuda tyoku u va. Kashil̄a ka yanka mu baci unṱa u pece mu n Kawauwi tsar̄a ama a va a tsar̄a iwauwi, ma wushuku ṱa gogo Kashil̄a ka yain nala. ⁴ Alya aza a Isara'ila,ṱ aza ḁa Kashil̄a ka dangasai a woko mmuku n ne. U wenike le ṱa tsupige

tsu ne, u yansa tã kazuwamgbani n ele. U nãkã le Mele ma Musa. U tonuko le tyoku ða a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza ða a ka wusha kazuwamgbani ka ne. ⁵ Isheku i le ama a pige a ða a Kashilã, Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpam aya Kashilã, uza ða wa lya tsugono a kaci ka ili gbã, u wusha tã icikpali hal ubana bawu utyoku! Ami.

⁶ Dana ða ma dana Kashilã ka kpãðã tã ushadãngu ili i'ya u danai wa yan vi wa. Shegai mayun ða gbã aza a Isara'ila a ða ama a ne wa. ⁷ Kpam dem gbã mmuku n tsikaya ma Ibrahi n ða mmuku n ða Kashilã ka yankai Ibrahi kazuwamgbani wa. Kashilã ka tonukoi Ibrahi, "Mmuku n tsikaya ma Ishaku† n ða koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunuu."⁸ Nala u wenike tã la vi gbã mmuku n tsikaya ma Ibrahi n ða mmuku n Kashilã n mayun wa. Mmuku ma Ibrahi n mayun alya aza ða a wokoi mmuku n Kashilã adama a kazuwamgbani ka Kashilã ka yankai Ibrahi. ⁹ Kpam kazuwamgbani ka u yain ka na: "N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa tã maku ma vali."¹⁰

¹⁰ Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai Rifikatu,† uza ða u matsai mpeshe. ¹¹⁻¹² Shegai kahu u matsa, Kashilã ka tonuko tã Rifikatu vi, "Uzapige vi wa gbashika tã uza u kenu."¹³ Nala vi tun kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi ða. Kashilã ka yan tã nala tsarã uza ða u ðangasai vi aya uza ða wa ciga, adama a tyoku ða u fobusoi shegai adama a ili i'ya maku mi ma yain wa. ¹³ Tyoku ða wari ukorongi a Tagarã ða u Kashilã, "N ciga tã Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa."¹⁴†

¹⁴ Nɔya wã tsa dana a ukuna u na? Kashilã ka tsu kpãðã uyan dere ða? Nala wa, ko kenu!

¹⁵ Kashilã ka tonukoi Musa,
"Ma wenike tã ukuna u shinga a asu u uza ða baci dem n ðangasai,
kpam ma pana tã uza ða baci dem n ðangasai asuvayali."¹⁶

¹⁶ Kashilã ka wenike tã ukuna u shinga a asu u uza ða baci dem u ðangasai, adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain ða wa. ¹⁷ Tagarã ða u Kashilã u dana tã Kashilã ka tonuko tã magono ma Masar,† "N zuwa vu tã vu woko magono kpaci ma ciga tã n wenike ucira u vã ara vunuu, tsarã a dansa kala ka vã a likimba gbã."¹⁸ Adama a nala, Kashilã ka wenike tã ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u ðangasai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashilã n asuvayali

¹⁹ Uza roku wa wecike tã, "Nida Kashilã ka dana tsu nusa. Ya wa fuða wa ronombono n uyawunsa u ne?" ²⁰ Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka vã, ma wece vu, "Ya va bidya kaci ka vunuu vari ða va nanamgbana n Kashilã? Magbodo ma tsu wece uza ða u ma yi, 'Nida vu ma mu naha?' "²¹ Kamai ka mgbodo ka tsu ma tã ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuða tã wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansãka manyan maco.

²² Kashilã ki dem nala wari, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuða tã. Shegai u yan tã ahankuri a pige a asu u aza ða upan u ne wari; wata, aza ða a fobusukoi ukpa.

²³ U yan tã nala tsarã u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a ða u panai iyali; wata, aza ða u fobusukoi tsupige tsu ne tun a kagita.

²⁴ Kpam aƙsa ama a nala yi aza ða Kashilã ka isa. U ðangasa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala ða gbãƙm koshi wa, u ðangasa tsu tã dem a asuvu a Awulawa. ²⁵ Tyoku ða Kashilã ka danai a tagarã ða u Hosiya matsumate:†

"Aza ða bawu a'ari ama a vã,
gogo-na ma isa le tã ama a vã.
Kpam ma wenike tã uciga u vã
a asu u aza ða bawu mari ma ciga."²⁶

²⁶ U doku tã u danai,
"Pini a asu u ða Kashilã ka tonuko le,
'Eðã ama a vã a ða wa,
nte ða dem pini Kashilã Uza u Uma
wa isa le mmuku n ne."²⁷

²⁷ Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:

"Aza a Isara'ila a'ã tã ushani,
tyoku u kayala ka ikengi i kushiva,
shegai aza ða a ka tsarã iwauwi a asuvu a le a'ã gan wa.
²⁸ Magono ma Zuba ma yan tã ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten koshi."²⁹

²⁹ Ishaya doku tã u danai:

◊ 9:8 Kag. 21:12. ◊ 9:9 Kag. 18:10. ◊ 9:11-12 Kag. 25:23. ◊ 9:13 Mal. 1:2-3. ◊ 9:15 Uwt. 33:19. ◊ 9:25 Hos. 2:23. ◊ 9:26 Hos. 1:10. ◊ 9:28 Isha. 10:22-23.

“Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbā
u aṣāka t̄a ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma.
A da baci nala wa,
an a'ari a wacinsa tsu de gbā gbā,
tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◊

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

³⁰ Nɗya wā tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a maṣṣa a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā wa, shegai Kashilā ka gonuko le ama a maci adama a da a wushuki n eyi. ³¹ Aza a Isara'ila a maṣṣa t̄a a toni Mele tsarā a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilā. Shegai a kpaḍai. ³² Nɗya i zuwai a kpaḍai? Adama a da a maṣṣa t̄a a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a una u da a ka pityanangu n Kashilā u gonuko le ama a maci. A taḍatsa t̄a a katali ka pige ka kari le a ure. ³³ Tyoku da Kashilā ka danai a Tagarāda u Kashilā:

“Da na! Ma zuwa t̄a katali a Sihiyona*
ka ka zuwa le ut̄aḍatsa,
tyoku u katali ka ka zuwa le urukpa.
Shegai uza da baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◊

10

¹ Ama a va, ili i'ya n lakai uciga i'ya gbā aza a Yahuda a tsarā iwauwi. Kavasua ka va ka la ubana a asu u Kashilā. ² N reve t̄a a ka ciga t̄a a gbashika Kashilā, shegai a reve ³ ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A una u nala, aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure u Kashilā u da u tsu gonuko ama a woko ama a maci. ⁴ Kawauwi ka zuwa t̄a Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsarā Kashilā ka gonuko gbā aza da a wushuki a woko ama a maci.

Gbā ama a ka fuda t̄a a tsarā iwauwi

⁵ Musa korongu t̄a tyoku da Kashilā ka zuwa ama a woko ama a maci adama a da a naḳai Mele karinga. U danai, “Uza da baci dem u yain ili i'ya Mele ma danai, wa tsarā t̄a uma.”

◊ ⁶ Shegai ili i'ya Tagarāda u Kashilā u wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a zuba u ba u cipukā Kawauwi utuwā a likimba?”) ⁷ “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu a iyamba u 'yangasa Kawauwi a ukpa?”) ⁸ Ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai i'ya na: “Akani yi a'a t̄a evu n avu; a'a t̄a a una u vunu kpam a katakasuvu ka vunu.” Uwenishike u upityanangu u da tsa dansaka u da gai la vi.

⁹ Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a da,” kpam vu wushuku baci a katakasuvu ka vunu Kashilā ka 'yangasa yi t̄a a ukpa, Kashilā ka wauwa vu t̄a. ¹⁰ Tsu wushuku t̄a n atakasuvu a tsunu, adama a nala a da Kashilā ka gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana t̄a bawu u uwonvo, tsu wushuku t̄a, adama a nala a da kpam tsu tsarā iwauwi. ¹¹ Tyoku da Kashilā ka danai a Tagarāda u ne, “Shegai uza da baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.” ◊ ¹² Na vi u kana t̄a ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa. Asheku a te a da, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gbā. Kpam aya u tsu zuwuka ko ya baci u yain kavasua ubana ara ne una u shinga. ¹³ Tyoku da Tagarāda u Kashilā u danai, “Uza da baci dem u yain kavasua a asuvu a kala ka Asheku, wa tsarā t̄a iwauwi.” ◊

¹⁴ Nida ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a taḅa baci upana ukuna u ne wa? Kpam nida a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko le? ¹⁵ Nida aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a da baci a suku le wa? Tagarāda u Kashilā u dana t̄a, “Ili i mazanga i'ya i pige an aza da a ka tuko Kadyanshi ka Shinga a ka tuwā.” ◊

¹⁶ Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa. Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike t̄a, “Magono ma Zuba, uza wā gbām la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?” ¹⁷ Ama a pana t̄a Kadyanshi ka Shinga an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gitā t̄a a pana akani yi, aku a wushuku. ¹⁸ Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana t̄a! Tagarāda u Kashilā u dana t̄a,
“A tonuko t̄a ya dem akani yi.

A dansa t̄a a da a asu u m̄b̄ari m̄b̄ari u likimba.” ◊

¹⁹ Shegai mayun da aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve t̄a. Ko a a'ayin a Musa Kashilā ka dana t̄a,

“Ma zuwa vu t̄a vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku una u shinga.

◊ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ 10:5 Adkp. 18:5.

◊ 10:11 (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ 10:13 Juw. 2:32. ◊ 10:15 Isha. 52:7. ◊ 10:18 Ishp. 19:4.

Ma zuwa vu ta vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a da ya wundya a'a n ugboji wa una u shinga." ◊

²⁰ Ishaya dana ta bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai, "Aza da bawu a zama mu, alya a tsara mu.

N wenike ta kaci ka va a asu u aza da bawu a foloi a wene mu." ◊

²¹ Shegai Kashila ka yan ta kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,

"Gba uliva n tsu barakpa ta akere a va n wushi aryagbaji aza da a 'yuwain mu unaka karinga." ◊

11

Kashila ka pana ta iyali i aza a Isara'ila

¹ Yan n wecike: Kashila ka varangu ama a ne aza a Yahuda da? Ko kenu! Mpa n kaci ka va uza u Yahuda u da. Mpa kumaci ku Ibirahi ka, a kaletsu ka Bayami.† ² Kashila ka dangasa ta aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa, kpm u varangu le wa. I ci6a n ili i'ya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u na vi? Iliya matsumate u banka ta kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu u Kashila u danai, ³ "Magono ma Zuba, a wunusa ta nsumate n vunu, kpm a wacinsa ta asudarakpa† u vunu. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpm alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu." ◊ ⁴ I ci6a ili i'ya Kashila ka wushuki? U da, "Ada koshi uza da u buwai wa. Ma ta n ama azu a shindere (7,000) aza da bawu kotsu a kudanki Ba'alut kameli!" ◊

⁵ Nala wari hal n gogo-na. Ama da pini kenu aza da Kashila ka dangasai adama a ukuna u shinga u ne. ⁶ Kpm u dangasa le baci, adama a ukuna u shinga u ne u da, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a Kashila adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashila kari ka woko ku mayun wa.

⁷ Nala wenike ta an gba aza a Isara'ila a ka zama ta ili, shegai aza da Kashila ka dangasai a asuvu a le alya koshi a tsara i'ya. Aza da a buwai kpm a ryagbajai. ⁸ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

"Kashila ka naka ta ama yi atakasuvu a kulala.

U kimbai a'eshi a le tsara a wene wa,

aku u votsuki atsuvu a le tsara a pana wa.

Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara." ◊

⁹ Aku Dawuda danai:

"Asaka abiki† a le a woko le utyangi,

tsara a tadatsa

a wushi kpm mavura a kaci ka ili i'ya a yain.

¹⁰ Asaka a'eshi a le a rumbana kotsu a wene wa,

zuwa kucina ku le ku kelike

adama a kadambula hal ubana." ◊

¹¹ Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpai vi, a rukpa la vi de bawu u'yang? Ko kenu! Adama a da a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwa ta a asu u Awulawa, kpm nala vi wa zuwa ta aza a Isara'ila a yain malyon. ¹² Awulawa a wusha baci un a shinga ushani adama a da aza a Yahuda a 'yuwain an Kashila ka ciga ka wauwa le, a'ayin a da aza a Yahuda a gonoi a tuwai a wushi iwauwi yi, un a shinga u le vi wa la ta ushani.

Iwauwi i Awulawa

¹³ Gogo-na n ada da ma dansa Awulawa. Kashila ka dangasa mu ta n woko kasuki ubana a asu u de, kpm ma yan ta agoni adama a manyan ma pige ma u naka mu n yain. ¹⁴ Ma ciga ta n zami ure u da ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eda Awulawa i'ari n i'ya, tsara a ure u nala vi n wauwa aza roku a le. ¹⁵ An Kashila ka kpatalakai aza a Yahuda kucina, u woko ta kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashila ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko ta yavu u gonuko akushe a asuvu a uma. ¹⁶ A naka baci Kashila kajibi ka tsuwa ka kagita, tsuwa tsi gba tsa woko ta tsu ne. Kpm a naka baci Kashila alu a madanga, gba atyangi yi dem a ne a da.

¹⁷ Wa ta yavu a kapusa de atyangi a roku a madanga ma zayitum.† Eda Awulawa i'a ta tyoku u katyangi ka madanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gba6amgbana i zuba u madanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha ta ili i shinga i'ya i'ari i aza a Yahuda, tyoku da katyangi ka savu ka tsu tsara ilikulya i ne a madanga mi. ¹⁸ Adama a nala kotsu i goro atyangi a da a kapusai vi wa. Ci6ai, eda ya bana alu a madanga ma nala mi wa. Alu a ne a da a ka bana da. ¹⁹ Gaawan ya yawunsa ta i

◊ 10:19 U.Ml. 32:21. ◊ 10:20 Isha. 65:1. ◊ 10:21 Isha. 65:2. ◊ 11:3 1 Ngo. 19:10, 14. ◊ 11:4 1 Ngo. 19:18.

◊ 11:8 U.Ml. 29:4; Isha. 29:10. ◊ 11:10 Ishp. 69:22-23.

dana kapusa da a kapusai atyangi yi, tsara a gba6amgbana da a asu u le. ²⁰ Nala mayun da. Kapusa da a kapusai a da adama a da a 'yuwain uwushuku, eda tani adama a da i wushuki da i'ari pini ugba6amgbani. Kotsu i yain aradi wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuda ya gita. ²¹ Kashila ka kapusa baci atyangi a kagita a nala yi, nala dem wa fuda wa kapusa da.

²² Gogo-na i wene wa de tyoku da Kashila ka tsu wenike asuvayali n tyoku da kpm wari shen. U tsu yanka ta aza da a asaka yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku da wa wenike da ukuna u shinga, wa wenishike da ta ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa da ta a madanga mi. ²³ Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashila, wa gono ta u zuwa le a asu u da a'ari caupa vi. Wa ta n ucira u da wa yan nala. ²⁴ Eda Awulawa i'a ta tyoku u atyangi a madanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gba6amgbana i a zuba u madanga ma zayitum ma shinga ma mari n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u woko aza a Yahuda a'a ta tyoku u atyangi a madanga ma shinga mi, kpm a ka doku ta a ka gba6amgbana le n madanga ma a'ari caupa vi.

Kashila ka pana ta ama gba asuvayali

²⁵ Ama a va, ma ciga da ta i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i reve ili gba, kpm kotsu i yain aradi wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a da, shegai nala wa lya ta kapala hal she a shadangu kakuma ka Awulawa, aza da Kashila ka dangasai a ka tuwa a asu u Kawauwi. ²⁶ Kpm naha da Kashila ka wauwa gba aza a Isara'ila. Tyoku da Tagarada u Kashila u danai:

“Kawauwi ka wuta ta a Sihiyona,*
aku u takpa ikuna i cingi gba a asuvu a amaci a Yakubu.

²⁷ Ma yan ta kazuwamgbani ka na n ele
n takpa baci unyushi u cingi u le.” ◊

²⁸ Aza a Yahuda a 'yuwan ta uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a woko tyoku u atokulalu a Kashila. Nala u gita ta tsara u banga da, eda aza da bawu i'ari aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashila ka dangasai, kpm wa ciga le ta adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le Ibrahi, n Ishaku, n Yakubu. ²⁹ Kashila ka tsu sava da katakasuvu ka ne a asu u ama da u isa i n ili i'ya u naka le wa.

³⁰ Caupa, eda Awulawa i'ari i 'yuwan ta upanaka Kashila. Aku a'ayin a tuwai a da aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, da u wenike da asuvayali a ne. ³¹ Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanaka Kashila, aku Kashila ka lyai kelime n u wenike da asuvayali a ne. Shegai tyoku da u yanka da vi, a'ayin a'a ta a utuwa a da wa wenike le asuvayali a ne. ³² Kashila ka ciga ta ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gba, da i zuwai u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan ta upanaka Kashila.

Ikikpali ubana a asu u Kashila

³³ Ya wa fuda wa ratsanaka utsari n kakiri n ureve u da Kashila kari n u da?

Ya wa fuda wa reve masheshi ma ne?

Ya wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa yansa?

³⁴ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

“Ya reve katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?” ◊

³⁵ “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kana yi u tsupa da?”

³⁶ Kashila ka ka yain ili gba.

Aya uza da u zuwai ili gba i lyai kelime.

Ili gba i woko ta tsara i naka yi tsupige.

U kana ta tsu cikpala Kashila hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nakai kaci ka de asu u Kashila

¹ Ama a va, an u woko Kashila kari n asuvayali da i zuwai ma folo da i naka kaci ka de a asu u Kashila yavu eda udararka u da, shegai udararka u da wari n uma. Nakai kaci ka de i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan. Naha da u gain i lyaka Kashila kayala a asuvu a atakasuvu a de. ² Kotsu i lyai kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i asaka Kashila ka naka da atakasuvu a savu. Pini nala, da ya reve ili i'ya Kashila ka ciga da i yain: ya reve ta ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n tyoku da ili yi i gain i woko.

* **11:26** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ **11:27** Isha. 59:20-21; Isha. 27:9. ◊ **11:34** Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

³ Kashilā ka wenike mu tā ukuna u shinga, adama a nala n tonuko tā ya dem asuvu a de: kotsu u bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku da vari wa, shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a unā u upityanangu u da Kashilā ka nākā vu. ⁴ Tsā tā n apashi ushani uḅolombgonusi a ikyamba i te, kpam ko ka eni ka wa kā tā n manyan ma ne kau. ⁵ Nala dem, tsā tā ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam aṣtu dem tsā tā uḅolombgoni n uza n utoku.

⁶ Kashilā ka ne tā ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka manyan. U nākā tsu baci ucira u da tsa yan kuḅari ku akani a ne, she tsu yansāka u da manyan n gbā upityanangu u da tsari n u da. ⁷ U nākā tsu baci ucira u gbashika, she tsu gbasha. U nākā tsu baci ucira u uwenishike, tsu wenishike. ⁸ U nākā tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she tsu gbatangusu asuvu. U nākā tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n katakasuvu ka te. Kashilā ka nākā vu baci ucira u utono n ama, she vu maṣṣa vu yain u da mai. Va panāsa baci ama asuvayali, she vu yain u da n ipeli.

Ahali a shinga

⁹ Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kaṅa ili i shinga. ¹⁰ Cigamgbana i tyoku da uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu maṣṣa vu wenike atoku karinga. ¹¹ Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain manyan cika. Nākā kaci ka vunu gbā a asu u ugbashika Asheku. ¹² Lya kapala n ipeli kpaci va tā n uzuwa u uma. Va baci n kadambula, she vu yain ahankuri. Vu yansa kavasu maco. ¹³ Nākā ama a Kashilā i'ya a nambai. Vu wushi amoci aza da a'ari Atoni a kuwa ku vunu.

¹⁴ Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vari Katoni, vu yanka le unā u cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasu Kashilā ka zuwuka le unā u shinga. ¹⁵ Pele n ama da a ka pele, kpam vu sai n ama da a ka sa. ¹⁶ Dusuku ndishi n shinga n atoku a vunū, yan tsije n aza da bawu a'ari ili i roku. Yan n araḅi wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunū uza u ugboji wa.

¹⁷ Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Maṣṣa vu yain ili i'ya ya dem bidyai i'ari mai. ¹⁸ Vu yain tyoku u ufuda u vunū vu rongo nā ndishi n shinga n ama. ¹⁹ Aje a va, ama nusuka da baci, kotsu i dana ya yan le mavura wa, shegai i vana Kashilā ka yan le mavura n asuvu a upan u ne. Magono ma Zuba ma dana tā a Tagarāda u Kashilā, “Ma yan tā aza da a nusai mavura. Ma tsupa le tā a kaci ka ili i'ya a yain.” ◊

²⁰ Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarāda u Kashilā u danai: “Utokolalu u vunū wa pana baci kambulu, lyatangi yi. Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.

Pini nala, da wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◊

²¹ Kotsu vu aṣākā tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan tsishinga.

13

Panākai aza a tsugono

¹ Panākai ngono n da ma lya tsugono a kaci ka de. Kashilā ka koshi ka tsu nākā uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono. ² Adama a nala aza da baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashilā ka a 'yuwain upanāka. Kpam a ka ronuko tā kaci ka le mavura. ³ Aza da a ka yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza da a ka yansa ili i cingi alyā a ka pana le uwonvo. Ili i'ā la i'ya ya zuwa da i pana le uwonvo wa. Edā gai yanyi ili i'ya i'ari dere, kpam a ka cikpala da tā adama a ili i nala yi. ⁴ Magono kaḅashi ka Kashilā ka, kpam manyan ma ne ma u baṅga da. Shegai i yan baci tsicingi da ya pana uwonvo u ne, kpaci wā tā n ucira u da wa yan da mavura. A'ayin a da baci u zuwai ama a da a yain tsicingi a soi mavura, eyi katsumate ka Kashilā ka. ⁵ Adama a nala u kaṅa tā i toni gomunati, kpaci tyoku da ya katsa mavura u da la vi, kpam dem ili i'ya i'ari dere u uyan i'ya la vi. ⁶ I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono agbashi a Kashilā a da, wushisa da a ka wushisa utafa tsarā a lyai kapala n manyan ma Kashilā ka zuwa le a yain. ⁷ Tsupa le gbā ili i'ya a ka tono da: Tsupai gbā icun i utafa. Nākā le tsupige n karinga.

Cigai ama

⁸ Kotsu i aṣākā kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka de wa. Ili i te i'ya i kaṅai i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza da baci wa ciga ama, u tono tā gbā Mele. ⁹ Mele ma da, “Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa.” Shegai gbā ili i naha yi i'ā tā a asuvu a mele ma te ma ma danai: “Ciga uza u karen u vunū tyoku da va ciga kaci ka vunū.” ◊ ¹⁰ Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u da utono Mele mi gbā.

¹¹ U *kaṅa* t̄a i yain ili i na yi kpaci i reve t̄a icun i a'ayin a d̄a ts̄ari. A'ayin a d̄a a gain i rikpan̄aka a alavu a d̄e a yan d̄e, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la t̄a evu n ukotso, kpam kain ka wansa d̄e. Adama a nala u gan t̄a tsu aṣak̄a uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shil̄akana a katyashi. ¹² U woko t̄a yavu kayin ka yan d̄e evu n ukotso, kpam kain ka wansa d̄e. Adama a nala u gan t̄a tsu aṣak̄a uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shil̄akana a katyashi. ¹³ Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku d̄a ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka d̄a wa. I yansa tsishankala wa. I shil̄akanaṣa n atoku a d̄e wa. I yamgbana malyon wa. ¹⁴ Shegai i aṣak̄a Asheku Yesu Kawauwi u toni n aḍa, aku i aṣak̄a ufobuso u ure u utsar̄a ili i cingi i'ya u ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

¹ Wushai gb̄a Atoni a Asheku, hal dem n aza d̄a upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'a i shinga ko i cingi wa. ² Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya t̄a ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza d̄a bawu wari n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi. ³ Uza d̄a u tsu takuma inyama kotsu u goro uza d̄a bawu u tsu takuma wa. Kpam uza d̄a bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza d̄a u tsu takuma u nusa t̄a wa, kpaci Kashil̄a ka wusha d̄e vuma u nala vi. ⁴ Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u d̄a wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u d̄a wa ɓanga agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

⁵ Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa t̄a a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a d̄a a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa t̄a a dana gb̄a a'ayin dere d̄a a'ari. Ya dem u dangasaka kaci ka ne. ⁶ Aza d̄a a tsu dana an kain ka roku ka lai a d̄a a buwai uwulukpi vi, yan d̄a a tsu yan nala tsar̄a a naḅa Asheku tsupige. Aza d̄a a tsu lya ko ndya wa, yan d̄a a tsu yan nala tsar̄a a naḅa Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa t̄a Kashil̄a kahu a lyai. Aza d̄a kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga t̄a dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashil̄a.

⁷ Adama a kaci ka tsunu a d̄a ts̄ari n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a d̄a tsu kuwai koshi wa. ⁸ Tsu yan baci uma, adama a Asheku a d̄a tsu yain uma, kpam tsu kuwai baci, adama a Asheku a d̄a tsu kuwai. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwa, aṣu aza a Asheku a d̄a.

⁹ Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwai kpam u 'yangai u wokoi n uma i'ya tsar̄a u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gb̄a. ¹⁰ Adama a nala, ndya i zuwai ya yansa Atoni a Asheku afada? Nɗya i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwa t̄a ka Kashil̄a ka yanka gb̄a tsunu afada. ¹¹ Kashil̄a ka dana t̄a a Tagar̄a da u ne:

"N yanka d̄a t̄a kazuwamgbani mpa n kaci ka va n da ya dem wa kudangu t̄a a kapala ka va.

Ya dem wa dana t̄a a kateshe mpa Kashil̄a." ♦

¹² Ya dem wa tonuko t̄a Kashil̄a ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a taḍatsa wa

¹³ U *kaṅa* t̄a tsu aṣak̄a ukidaga atoku ugana. A un̄a u nala, i gono i yawunsa i doku i yain ili i'ya ya zuwa uza roku u taḍatsa ko u rukpa a unyushi u cingi wa. ¹⁴ Mpa n ɓolomgbono t̄a n Yesu Asheku, kpam adama a nala n reve t̄a ilikulya i'a la i'ya i kpaḍai u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa. ¹⁵ Kpam Katoni ka roku ka namgba baci asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu aṣak̄a ilikulya i'ya va lya i nangasa uza d̄a Kawauwi ka kuwai adama a ne wa! ¹⁶ Kotsu vu aṣak̄a ili i'ya vu weneci i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza roku wa. ¹⁷ Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashil̄a,† a kaci ka mele ma ulya ko uso u d̄a u yain kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna u maci u d̄a, na ndishi n shinga, n mazanga ma Kulu Keri ku naḅa d̄a. ¹⁸ Vu gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa t̄a Kashil̄a ka pana kayanyan, ama kpam a ka wushunku vu t̄a n u d̄a.

¹⁹ Adama a nala, u *kaṅa* t̄a tsu matsa tsu yain ili i'ya ya tuko ndishi n shinga kpam i'ya ya gbatatangu atoku. ²⁰ Kotsu vu nangasa manyan ma Kashil̄a adama a ili i'ya va lya wa. Gb̄a ilikulya i lobono t̄a ulya, shegai u gan wa vu zuwa baci uza roku u yain unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai. ²¹ Kotsu vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kpam vu yain ili i roku wa, ya zuwa baci Katoni ka roku utadatsa.

²² Gb̄a ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi aḍa n Kashil̄a. Ama a ka zangana t̄a a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kpam bawu a'ari n malala, ko kenu. ²³ Shegai a'a baci n malala a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku a lyai i'ya Kashil̄a ka wene le t̄a aza a unyushi,

adama a ɗa bawu a wushuki an i'ari mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ari mai, unyushi u cingi u ɗa.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

¹ Atsu aza ɗa upityanangu u tsunu wari n ugbami, she tsu yain ahankuri n Atoni a Asheku a ɗa upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu maɗsa tsu zuwa le a pana kayanyan n u ɗa tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi. ² Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu ɓanga le a uyan ili i'ya a ka pana kayanyan. ³ Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa. Shegai tyoku ɗa Tagarada u Kashila u danai, "Aza ɗa a wisha vu mpa dem a wishai." ⁴ Gba ili i'ya a korongi a Tagarada u Kashila, korongi ɗa a korongi i'ya tsara a wenishike tsu. Tagarada u Kashila u tsu naka tsu ta akawunki, na ndishi n katakasuvu, tsara tsu yain n uzuwa u uma.

⁵ Kashila ka ka tsu naka tsu akawunki na ndishi n katakasuvu. Kvasu ka va ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a ɗe a asuvu a utono u Kawauwi u ɗe. ⁶ Aku gba ɗe i ɓolomgbono a asu u te n kalagatsu ka te, i yain icikpali n unaka tsupige ubana a asu Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gba

⁷ Wushai atoku a ɗe tyoku ɗa Kawauwi ka wusha ɗa. Pini nala, ɗa Kashila ka wusha tsupige. ⁸ N tonuko ɗa Kawauwi ka woko ta kagbashi ka aza a Yahuda, tsara u wenike an kazuwamgbani ka Kashila ka yankai akaya a le icun kau-kau mayun ɗa. ⁹ Kpam u tuwa ta tsara Awulawa a naka Kashila tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku ɗa Tagarada u Kashila u danai:

"Ma cikpala vu ta asuvu a Awulawa.

Ma shipa ta ishpa i icikpali i kala ka vunu." ¹⁰

¹⁰ Tagarada u Kashila u doku ta u danai:

"Panai kayanyan, eda Awulawa, kaɓolo n ama a ne aza a Yahuda." ¹¹

¹¹ Tagarada u Kashila u doku ta dem u danai:

"Cikpalai Magono ma Zuba gba ɗe Awulawa.

Cikpala ni, gba ɗe ama a likimba." ¹²

¹² Aku Ishaya matsumate u danai:

"Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwa ta, wa lya ta tsugono a kaci ka Awulawa gba, kpam a ka zuwa ta uma u le ara ne." ¹³

¹³ Kvasu ka va ka Kashila, uza ɗa u tsu naka uzuwa u uma, u shadangu ɗa n upana kayanyan ushani na ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u ɗe u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

¹⁴ Ama a va, n reve ta i'a ta ushadangi n ukuna u shinga. N reve ta i'a ta n ureve u ɗa u gain i yain n u ɗa, n reve ta kpam ya fuda ta ya wenishike atoku a ɗe. ¹⁵ Shegai n koronku ɗa ta karara a ukuna u ili i'ya ma ciga ɗa i ciba. N yan ta ili i nala yi adama a ɗa Kashila ka yanka mu ta ukuna u shinga, ¹⁶ kpam u naka mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika ta Kashila a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko ta yavu katarakpi tsara Awulawa a woko udarakpa u ɗa Kashila ka wusha; wata, udarakpa u ɗa Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.

¹⁷ Adama a nala, n zangana ta adama a ili i'ya n yankai Kashila a asu u Yesu Kawauwi. ¹⁸ Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u va an n tonoi n Awulawa a panaka Kashila adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain. ¹⁹ Kpam a panaka ta Kashila adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan ta kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gba ukyawan a kaɓon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuɓari ki ko nte wa. ²⁰ N tsu ciga ta n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u ɗa bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u ɗa uza roku u gitai wa. ²¹ Tyoku ɗa Tagarada u Kashila u danai ɗa:

"Aza ɗa bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene ta, aza ɗa kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve ta." ²²

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

◊ 15:3 Ishp. 69:9. ◊ 15:9 Ishp. 18:49. ◊ 15:10 U.Ml. 32:43. ◊ 15:11 Ishp. 117:1. ◊ 15:12 Isha. 11:10.
◊ 15:21 Isha. 52:15.

²²Manyan ma na mi ma tsu rongo mu ta ukangusu n ba n kondo da. ²³Gogo-na n kotso de manyan ma va gba a asu u na vi. Mari ma ciga da ta uwene caupa. ²⁴Mpa pini a afofi tsara n bana a kaƙon ka Asabaniya, a'ayin a da baci ma yan nwalu mi, ma batsa ta a Roma. A'ayin a da baci n panai kayanyan ka ndishi n ada kenu, i banga mu n kana ure. ²⁵Shegai kahu n wene da vi, she n wala ve a Urishelima tsara n banka Atoni a da a'ari de kune. ²⁶A'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Masidaniya n ka Akataya a naka de ikebe yaa tsara a banga ama a Kashila aza a unambi a da a'ari a Urishelima. ²⁷A pana ta kayanyan ka uyan nala, shegai wa ta dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha ta ili i shinga i kulu ku Kashila a akere a aza a Yahuda. ²⁸N kotso le baci unaka kune ku na ki, ma kondo da ta aku n wura ubana a Asabaniya. ²⁹N reve ta n rawa baci ara de, Kawauwi ka zuwuka mu ta unu u shinga u pige tsara n zuwuka da.

³⁰Ama a va, ma folo da a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i ƙolomgbono na mpa a manyan ma va a asu u uyan kavasu ubana a asu u Kashila adama a va. Yanyi nala adama a uciga u de ara va u da Kulu Keri ku naka da. ³¹Yanyi kavasu tsara a aza da a'ari a kaƙon ka Yahuda, aza da bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usan wa. Yanyi dem kavasu adama a da ama a Kashila a da a'ari a Urishelima a yain mazanga adama a ili i'ya n yanka le tsara n banga le. ³²Kashila ka wushunku mu baci nala, ma tuwa ta ara de n mazanga, kpam ukondo u va ara de wa zuwa mu ta n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga. ³³Gogo-na asaka Kashila, uza da u naka tsu ndishi n shinga, u rongo n ada gba de. Ami.

16

Bulus danasai aje a ne

¹Ma ta n ukuna u shinga u da ma dansa a kaci ka Fibi, uka u da wa ghasha a kuwa ku Atoni a Kankiriya. ²Ma folo da ta i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku da ama a Kashila a tsu yan. Banga ni a ure u da dem ya fuda ya banga yi, kpaci u banga mu ta u banga kpam ama roku ushani.

³Danasai Bilikisu n Akila, aza da a yain manyan kaƙolo na mpa tsara tsu gbashika Yesu Kawauwi. ⁴A yan ta gban evu n ukpa tsara gai a banga mu. N cikpa ta cika, kpam gba a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le ta dem. ⁵Danasaka numu dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danasaka numu macigi ma va Abainita. Aya Katoni ka kagita a kaƙon ka Asiya.

⁶Danasai Meri,† uza da u yanka da manyan cika.

⁷Danasai ama a va Andaraniku n Juniya, aza da a uwai a kuwa ku a'ali kaƙolo na mpa. A woko ta Atoni kahu mpa, kpam asuki a naka le ta karinga.

⁸Danasai Ampiliya, macigi ma va ma, uza da wari uza u Asheku.

⁹Danasai Urubana, uza da u gbashikai Kawauwi kaƙolo n atsua.

Danasai macigi ma va Isataki.

¹⁰Danasai Abali, uza da u wenikei mayun da wa tono Kawauwi.

Danasai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

¹¹Danasai Hiridiyon vuma u va.

Danasai Narikisa n aza da a'ari a kuwa ku ne, aza da a'ari aza a Asheku.

¹²Danasai Tarafina n Tarafusa, aka da a yankai Asheku manyan cika.

Danasai macigi ma va Barasisa, uka roku uza da u yankai Asheku manyan cika.

¹³Danasai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danasa mma u ne, wa ta tyoku u mma ara va.

¹⁴Danasai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danasa Atoni a da a'ari kaƙolo n ele.

¹⁵Danasai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gba ama a Kashila a da a'ari n ele.

¹⁶Damamgbana n uciga u Kawauwi.

Gba Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danasa da ta.

Kadyanshi ka makorishi

¹⁷Ama a va, ma folo da i kirana n ama da a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utadatsasa, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u da i wushai. Yanyi dan n ele! ¹⁸Aza da a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa. A tsu yinsa ta ama da bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansa le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaƙan. ¹⁹Gba Atoni a pana ta a da i naka ta Asheku karinga, adama a nala n yan ta mazanga adama a de. Shegai ma ciga ta i yain ugboji a ili i'ya i'ari i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

²⁰ Kashilā uza dā u tsu tuko ndishi n shinga, wa ɓarākpā wa, wa lya tā kaci ka Kanangasi.*
U naḳā dā ucira a kaci ka ne.

N yan tā kavasū ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n aḳā.

²¹ Timoti uza dā wa yan manyan kaɓolo nā mpa wa danāsa dā tā. Ama a vā Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danāsa dā tā dem.

²² Mpa Taritiya, uza dā korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danāsa dā tā dem a asuvu a Asheku.

²³ Gayu wa danāsa dā tā dem. U wusha mu tā kpam u wusha tā dem Atoni a kuwa ku ne. Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danāsa dā tā dem.

[²⁴ N yan tā kavasū Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gbā de ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kavasū ka icikpali

²⁵ Aṣaḳā tsu naḳā Kashilā tsupige! Wa fuḳa tā wa zuwa dā i shamgba n ucira a upityanangu u de, tyoku dā Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a dā ukuna u Yesu Kawauwi n afoḳi a dā Kashilā ka sokongi caupa. ²⁶ Shegai gogo-na ikorongi i nsumate i zuwa le tā a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashilā, uza dā bawu wa kuwā, u dana tā a ka zuwa tā gbā iyamba a reve n akani a na yi, tsarā a wushuku kpam a gorimuko yi. ²⁷ Aṣaḳā Kashilā, uza dā aya koshi wari n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* 16:20 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalāpansi. † 16:24 Akorongi a cau a roku aza dā a purai a tagarāda u Aza a Roma a kalatsa tā makpandā ma 24.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpa m a ikengi i kushiva. Ama a da a ka rongo pini a wuta ta a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kari n karinga wa adama a ukuna u cingi u da wari pini. Kuwa ku kameli ka a ka isa Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa ta pini ashankala kazu ka te adama a aza da a ka gbashika yi. Bulus bana ta a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a da, shegai aza roku azapige a da ama a reve ta n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike ta tyoku da Atoni a ka rongo a asu u da ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan ta a rongo na ndishi n shinga, kotsu a rongo abolo abolo a da a ka shilakanasa wa. U wenishike ta u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa ta tyoku da Kashila ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta tyoku da uciga u mayun wari n ucira. U wenishike ta kpa m tyoku da ulya u kayala u mayun wari. A makorishi, u wenishike ta tyoku da a 'yangasai Yesu a ukpa, nala dem atoni a ne a ka tsara utsara u kaci.

Utsara u kaci u Yesu a ukpa u tuko ta Atoni ucira u uma. Tagarada u na u tonuko tsu ta an utsara u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpa m nala dem Atoni a ka fuda ta a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu ka Bulus (1:1-9)

Udani a kaci ka u6olomgbono kaci (1:10-4:21)

Ukpa da u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1-7:40)

Unaka Kashila tsupige a una u kameli (8:1-11:1)

Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2-14:40)

Utsara u kaci u Kirisiti a ukpa (15:1-58)

Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)

Afo6i a nwalu n Bulus (16:5-12)

Ili i'ya ya 6ala Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da wa koronku da ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa dana da ta. Kashila ka isa mu ta n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a da nala Kashila ka cigai u woko.

² Eda Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a Korintiya ka ma koronku. Kashila ka isa da ta i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko da ta uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan ta dem nala a asu u ama a da gba a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpa m dem n Asheku a le.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

⁴ N tsu cikpa ta Kashila ka va adama a kune ku ushani ka u ne da, an i woko ama a Yesu Kawauwi gogo-na. ⁵ I yan ta utsari a ili dem, hal n gba kadyanshi n ureve dem adama a da i'ari ka6olo n eyi. ⁶ Nala u wenike ta la vi ili i'ya n tonuko da a kaci ka ne mayun da. ⁷ Adama a nala i wusha ta gba kune ku Kulu ku Kashila ka u gain i tsara hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. ⁸ Wa zuwa da ta i gbama hal ubana a makorishi tsara Kashila ka kana da n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono. ⁹ Mayun da Kashila ka yanka da nala, kpaci u tsu yansa ta gba ili i'ya baci dem u danai, kpa m u dangasa da ta i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei abon abon

¹⁰ Ama a va, ma folo da, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu, gba de i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka de abon kau-kau wa, shegai 6olomgbonoi kaci ka de tsara i woko n katakasavu ka te n ure u uyawunsa u te. ¹¹ Ama a va, ama roku aza da a'ari a kuwa ku Kuluwi* a tonuko mu ta a da eda pini ya yangbana kananamgbani.

* **1:11** Kuluwi uka da, kpa m a dana ko ama yi ama a ne a da ko agbashi ko aza da a ka rongo a kuwa ku te wa.

¹² A da ya dem a asuvu a de wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, “Mpa Bulus da ma tono.” Uza roku u dana, “Mpa Apolo da ma tono.” Uza roku u dana, “Mpa Bituru da ma tono.” Uza roku kpam u dana, “Mpa Kirisiti Kawauwi da ma tono.”

¹³ A ka fuda a peci Kawauwi uza da wari uza u te a asu kau-kau da? A'a! Bulus kuwa adama a de a mawandambani da? A'a! A lyu6ugu da tsara i woko atoni a Bulus da? A'a! ¹⁴ N cikpa ta Kashila an bawu n lyu6ugi ko uza u te u de, shegai Kirisibu n Gayu. ¹⁵ Gogo-na ko uza wa dana a lyu6ugi yi a kala ka va wa. ¹⁶ (N ci6a ta gban, n lyu6ugu ta dem Isitifanu n aza a kuwa a ne gba, shegai ma fuda ma ci6a an n lyu6ugi aza roku kpam wa.) ¹⁷ Kawauwi ka suku mu n lyu6ugu ama wa. Shegai u suku mu ta n yain Kadyanshi ka Shinga. Kpam a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpa u Kawauwi a mawandambani u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashila

¹⁸ Ama da a'ari a ure u ubana a ukpa a pana baci akani a ukpa u Kawauwi, wa woko ta utengeshi ara le. Atsu kpam aza da Kashila ka wauwusa, tsu pana baci, ucira u Kashila u da. ¹⁹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:

“Ma wacinsa ta kakiri ka aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri. Ma kangu ta ureve u arevi.” ^o

²⁰ Nnya kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a kananamgbani ka ukuna? Kashila ka zuwa le ta a wokoi ili i gbani kpam u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani. ²¹ Kashila uza da wari n kakiri u bidiga ta kaci ka ne wa asaka ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka le a boli yi hal a wene yi wa. A unu u nala, aku u gono u dangasai u wauwa aza da a wushuki n kadyanshi ka tsu yain ku6ari, ka kari yavu utengeshi. ²² Aza a Yahuda a tsu zama ta a wene ikunesavu tsara u wenike le Kashila ka yan ta manyan. Awulawa a tsu ciga ta a tsara kakiri. ²³ Adama a nala, an tsu yain ku6ari ku Kawauwi ka kuwai a mawandambani, aza a Yahuda a bidya ta u da unyushi u da, Awulawa kpam a bidyai u da ili i gbani. ²⁴ Shegai a asu u aza da Kashila ka isa, gba aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a da na: Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashila. ²⁵ Ko Kashila ka baci n utengeshi, u la ta ya dem kakiri, kpam ko wa baci bawu ucira, u la ta ya dem ucira.

²⁶ Ama a va, ci6ai tyoku da i'ari an Kashila ka dangasa da. Ama a likimba u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a de a'ari n kakiri wa. Ama da a'ari azapige a asuvu a de a'ari gan wa. Ama da a'ari aza a kuwa ku tsugono a asuvu a de a'ari gan wa. ²⁷ A unu u nala, Kashila ka dangasa ta ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsara u nei aza da a bidyai kaci ka le a'ari n kakiri uwono. U dangasai kpam aza da bawu a'ari n ucira tsara u nei aza da a'ari n ucira uwono. ²⁸ U dangasai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsa yavu i maci i'ya wa ko kpam yavu ili i roku i'ya wa gba gba, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsara i woko i gbani. ²⁹ U yan ta nala tsara ko uza u yain aradi a kapala ka ne wa. ³⁰ Kashila ka ka zuwa da i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a da Kashila ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpam u nekei kaci ka ne tsara u wutukpa tsu a asu u unyushi u cingi. ³¹ Tagarada u Kashila u dana ta, “Uza da wa ciga u yain aradi, u yain a da a ili i'ya Asheku a yain koshi.”

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpa u ne

¹ Ama a va, an n tuwai n tonoko da akani a da Kashila ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpam n wenike ugboji wa. ² Kpaci tun a'ayin a da mari n ada, n yawunsa ta n asansa n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpa u ne a mawandambani. ³ A'ayin a da n tuwai ara de vi, ikyamba i va i razugba ta hal gban ya je adama a uwonvo. ⁴ Kpam an n wenishikei na n yanyi ku6ari ki, n dansa ta karara. N yan ugboji wa, bele n leshi da n kadyanshi. N asaka ta Kulu Keri ku Kashila ku wenike ucira u ne. ⁵ Yan da n yain nala tsara i tsara upityanangu adama a ucira u Kashila, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashila

⁶ A'ayin a da baci dem mari a asuvu a Atoni a da a'ari n ucira, n tsu yan ta kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wari n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza da ucira u le wa woko u gbani u da. ⁷ N dansa ta n kakiri ka Kashila ka kari usokongi, ka u asaka usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gita, Kashila ka fobuso ta kakiri ka nala ki tsara u tuko tsu tsupige. ⁸ Ko uza u tsugono u te a

^o 1:19 Isha. 29:14.

likimba wa la u revei n ka wa. A da baci a'ari a revei n ka, a'ari a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa. ⁹Shegai Tagarada u Kashila u dana ta:

"Ili i'ya Kashila ka fo6usukoi aza da ka ciga yi
i la ta ili i'ya a wenei n a'eshi a le,
i la ta kpmam ili i'ya a panai n atsuvu a le.

Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!"

¹⁰Tsu reve ta n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashila ku wenike tsu de ko ndya wa. U tsu wene ta ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashila. ¹¹Ada koshi vu revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashila kpmam aya koshi u revei ili i'ya i'ari a katakasuvu ka Kashila. ¹²Shegai Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku da ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Da kpmam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashila ka naka tsu vi faa. ¹³Tsu tonuko da baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa ta kadyanshi ka Kulu ku Kashila ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a da tsa wutumkpusuka aza da a'ari n Kulu ku Kashila ukuna u mayun a kateshe. ¹⁴Da gai i zuwai she uza da wari n Kulu ki aya koshi u tsu reve n unu u shinga u Kulu ku Kashila vi. Uza da baci dem bawu wari n Kulu ku Kashila, u tsu yawunsa ta unu u shinga u nala vi utengeshi u da. ¹⁵Uza da baci wari n Kulu ki, wa fuda ta wa vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuda wa vece yi wa.

¹⁶Tagarada u Kashila u dana ta:

"Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?

Ya wa fuda wa naka yi adooki?" ^o

Shegai tsa fuda ta tsa reve ukuna u na vi, kpaci tsa ta n katakasuvu ka Kawauwi.

3

Agbashi a Kashila

¹Ama a va, an n dansai n ada, n dansa n ada tyoku u Atoni a da a'ari n ucira wa; u kana ta n dansa n ada yavu eda aza a likimba na da i'ari, ko kpmam yavu mmuku n shili n da i'ari a asuvu a Kawauwi. ²N neshe da ilikulya wa adama a da i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i ratsa ulya ilikulya wa adama a da ya rongo ta tyoku da ama a likimba na a ka rongo. ³Ya yamgbana malyon n atoku a de kpmam n i shilakani. Nala u wenike ta an eda aza a likimba na da, kpmam ya tono ure u ne. ⁴Uza u te u de u dana ta, "Mpa Bulus da ma tono." Uza roku kpmam u danai, "Mpa Apolo da ma tono." A'ayin a da ya dansa nala, i yan ta yavu eda ama a likimba a da.

⁵Ya Apolo wari? Ya Bulus? Atsu agbashi a Kashila a da koshi aza da a ganga da i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a naka tsu ma tsa yan. ⁶Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpmam tsunki i'ya mini. Shegai Kashila ka ka zuwai i'ya i gbonguroi. ⁷Uza da u cei n uza da u tsungi mini a'ari n kalen wa, shegai Kashila ka kari n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi. ⁸Uza da u cei n uza da u tsungi mini gbā ciga da a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashila ka tsupa ta ya dem n manyan ma ne. ⁹Kpaci atsu atoku a da aza da a ka yan manyan ma Kashila ka6olo, kpmam eda kashina ka Kashila.

Kuma ku Kashila ka dem i'ari. ¹⁰N yan ta manyan ma kamai ka shinga adama a da Kashila ka ka zuwa mu n fuda n yain ma, kpmam n shigbai cuku tsu kuma tsi, uza roku kpmam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a de u kirana n tyoku da wa ma. ¹¹Cuku tsu kuma tsa tsu shigbai vi aya Yesu Kawauwi, uza wa kpmam la wa shigba tsu roku kau wa. ¹²A'ayin a da baci ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan ta manyan n zinariya ko azurufa ko atali a shinga, aza roku kpmam a ka yan ta manyan na ndanga ko a'iwa ko kpmam ciwa. ¹³Shegai a'ayin a ukondo n a afada a da pini utuwa kain ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem a ka kondo ta ma n akina tsara a wene ko akina yi a ka lya ma. ¹⁴Kuma ki ku rana baci wa, kamai ki ka tsara ta katsupi ka malen ma manyan ma ne. ¹⁵Shegai ku rana baci, kamai ki ka namba ta ili gbā. Kamai ki ka la ta, shegai wa woko ta yavu uza da u lai a akina.

¹⁶N revei i reve ta eda kuwa ku Kashila ka, kpmam Kulu ku Kashila kari a asuvu a de. ¹⁷Kashila ka wacinsa ta uza da u wacinsai kuwa ku Kashila ku na ki. Kpaci kuwa ki ka ta uwulupki, kpmam eda kaci ka de kuwa ki ka.

¹⁸Asakai uyinsa kaci ka de. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u da, tyoku da likimba wa wundya kakiri kari, she u gonuko kaci ka ne katengeshi a kapala ka le tsara u woko uza u kakiri u mayun. ¹⁹Ili i'ya likimba bidyai kakiri ka, i'ya Kashila ka bidyai i woko utengeshi. Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka wanda ta aza a ugboji a'ayin a da a ka yan ugboji u le." ²⁰U dana ta kpmam, "Magono ma Zuba ma reve ta afobi a da aza a kakiri a yain a gbani a da." ²¹Kotsu i yain aradi an ya tono vuma u pige u roku wa. Ili dem i de i'ya:

²² Bulus n Apolo n Bituru aza de a da. Nala dem gba likimba u de u da. Uma n ukpa n a'ayin a gogo-na n a da a ka tuwa, a de a da. Mayun, ko ndya wa i de i'ya. ²³ Eda kpm aza a Yesu Kawauwi a da, Yesu Kawauwi kpm uza u Kashila u da.

4

Manyan ma asuki

¹ U gan ta ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza da Kashila ka nakai ukuna u maci u da wari usokongi. ² Kpm ama a naka baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le ta a yain ma n unaka u katakasuvu. ³ Mpa ara va, n dambula ko eda ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbam n tsu yanka kaci ka va afada wa. ⁴ N reve n ukuna u cingi u roku u da n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza da bawu wari n unyushi wa. Asheku a da a tsu yanka mu afada. ⁵ Adama a nala kotsu i kidaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a da Asheku a gono. Wa wenike ta ukuna u da wari usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike ta kpm ili i'ya ama a ka ciga i'ya a'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashila ka woko uza da wa cikpala ya dem tyoku da u gain.

⁶ Ama a va, n zuwa da ta i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u da ma dansa vi, tsara i rotsongusu kalen ka udani u da u dana, "Tonoi i'ya a korongi a Tagarada u Kashila koshi." Pini nala, ya yan n aradi i gorimuko uza u te i goro uza u te wa. ⁷ Ya va wundya vari? Wa wundya vu la Atoni a da a buwai? Ndy a vari n i'ya, i'ya bawu Kashila ka naka vu? Kashila ka baci ka naka vu gba ili i'ya vari n i'ya, ndya i zuwai va yan aradi yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

⁸ Ya wundya ta yavu gba ili i'ya ya ciga i'a ta n i'ya. Ya wundya ta yavu aza a utsari a da i'ari. Hal i lyai tsugono bawu atsu. A'ari a dana gbam ngono n da i'ari kotsu tsu lyai tsugono tsi kabolo n ada. ⁹ U yan mu ta yavu Kashila ka zuwa tsu ta asuki tsara tsu woko ama da bawu ama a ka naka tsupige, tsu wokoi yavu aza da a'ari a kuwa ku a'ali aza da a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama da a purai a bankai a kakura tsara a wuna le, tsara gba ama n atsumate a zuba a wundi tyoku da a ka kuwa. ¹⁰ Ama a likimba a na a ka wundya yavu atsu utengeshi u da tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara de kpm ya wundya ta yavu i'a n kakiri an ya tono Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'a n ucira wa, a de kpm n ucira. Ya wundya ama a ka nakasa da tsupige shegai atsu a ka nakasa tsu wa. ¹¹ Hal n gogo-na gbam kambulu n kakuli ka tsari a upana, tsu kpm n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpm a ka yansa tsu mavura cika. Tsara n kuwa ku kaci ku tsunu wa. ¹² Tsu matsa ta tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unu u cingi, tsu tsu zuwuka le ta unu u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku ta ma. ¹³ Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbam tyoku u kaviri da ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a da a ka za a wotsongu.

¹⁴ Ili i na yi korongu da ma korongu i'ya tsara i pana uwono wa. Ciga da ma ciga n rono da atsuvu kpaci eda mmuku n va n da aza da ma ciga. ¹⁵ Ko i'a baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza da a ka wenishike da a kaci ka Kawauwi, mpa tata u de koshi. I woko de mmuku n va a asuvu Kawauwi an n tonuko da ukuna u ne. ¹⁶ Adama a nala, ma folo da i toni iryoci i va i yain tyoku da mpa ma yansa. ¹⁷ Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku da maku ma va Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma va kpm kagbashi ka maci ka Asheku. Wa cibuga da ta ili i'ya n wenishike i kaci ka Yesu Kawauwi tyoku da n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

¹⁸ Aza roku a de a ka yan aradi yavu ma tuwa da ukyawan wa. ¹⁹ Shegai Asheku a wushuku baci n tuwa, wa barakpa wa ya wene mu ta. N tuwa baci ma wene ta ili i'ya aza a aradi a nala yi a ka yansa. Kpm ma reve ta mayun da baci a'ari n ucira u Kashila ko kpm kadyanshi ka gbani ka a'ari a uyansa. ²⁰ Kpaci tsugono tsu Kashila tsu adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira. ²¹ A asuvu a ili i re i na yi, ndya i dangasai, n tuwa n kaja6u, ko gai n tuwa yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

¹ N pana ta a da uza roku a asuvu a de u yan ta tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko za da gbam bawu a revei Kashila a kovo ta ucun u unyushi u nala vi. ² Ya yan aradi, a unu u da ya namgba katsuma. U gan ta gbam i loki yi kpm i wutukpa yi a asuvu a

* 4:9 Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza da a ganga yi a toni yi a kucina. Pini nala, aza da a kana tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus ratsanaka ta kaci ka ne n agbashi a da a'ari a makorishi.

ama a de. ³ Ko an u wokoi mā tā m̄b̄ari n aḍā, n tsu ciḅusa tā n aḍā. N yan tā afada yavu mā pini kaḅolo n aḍā. N ucira u da Yesu Asheku a naka mu, n kiḍaga tā vuma da u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu mā pini n aḍā. ⁴ A'ayin a da baci i isaī ndishi a ukuna u na vi, kulu ku va k̄a tā n aḍā, ucira u Yesu Asheku kpam wa rongo tā n aḍā pini a asu vi. ⁵ U kana tā i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa tā ikyamba i ne, shegai a ka wauwa tā kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

⁶ Araḍi a de a gan wa. I reve tā kalen ka udani u da u danai, “Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita.” Wata, i asaḅa baci vuma da wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n aḍā, aza roku a asuvu a de a ka giṭa tā uyansa unyushi u cingi tyoku da wa yansa. ⁷ Tyoku da aza a Yahuda a tsu takpa gb̄a yisti da wari a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a de. Kashilā ka wulukpe dā tā adama a da Kawauwi ka kuwāi u wutukpa tsu a unyushi u cingi. Wā tā tyoku u ncon n da aza a Yahuda a tsu kiḍa a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa. ⁸ Adama a da wari mayun nala, u gan tā tsu rongo ucibusa aṭsu ama a Kashilā a da. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku da tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u da bawu wari n yisti.

⁹ An n koronku dā caupa, n tonuko dā tā kotsu i pecemgbene n ama da a ka yansa tsishankala. ¹⁰ Aza da bawu a'ari Atoni alya ma dansaka wa. Mayun da aza roku a asuvu a le a ka yansa tā tsishankala. Aza roku a le a ka yansa tā kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpam aza a ulyasaka ameli kayala a da. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kana tā she i asaḅa likimba. ¹¹ Ili i'ya ma tonusuko dā i'ya, i pecemgbene n uza da wa isaḅa kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpam wa yansa kurura, ko kpam uza da wa lyasaka ameli kayala. I pecemgbene n uza da wa wishisa aza roku, ko kasoī, ko kpam uza u mawusuka. Kotsu gb̄am i lyai ilikulya kaḅolo n ucun u vuma u nala vi wa.

¹² Mā n ucira u da ma yanka aza da bawu a'ari Atoni afada wa. Shegai i'ā tā n ucira u da ya ḅarana Atoni a da a yain icun i inyushi i nala. ¹³ Kashilā ka ka yanka aza da bawu a'ari Atoni afada. Tagarāda u Kashilā u dana tā, “Uza roku wā baci uza u cingi a asuvu a de, loko ni.” ◊

6

Ubansaka atoku a kunu ku afada

¹ Uza roku a asuvu a de wā baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka ukuna vi a asu u uza u afada u da bawu wari Katoni wa. Foloi ama a Kashilā a yanka dā afada a ukuna vi. ² I reve an kain ka roku aṭsu Atoni tsa yanka likimba afada wa? Eḍa baci ya yanka likimba afada, ya fuḍa ya yan afada a ikuna i kenu i na yi wa? ³ I reve an a a'ayin a da a ka tuwā tsa yanka atsumate a zuba afada wa? Adama a nala ya fuḍa tā ya yanka ikuna i naha afada. ⁴ I'ā baci n ukuna icun i na, niḍa ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza da bawu ama a Kashilā a ka naka karinga? ⁵ N dana tā nala tsarā i pana uwono. N reve tā a ka namba uza roku a asuvu a de uza da wari n kakiri ka wa fuḍa wa yan afada a'ayin a da baci ukuna u rukpaī a mere ma Atoni wa. ⁶ Shegai a unā u da ya yan nala, aku i gonoi ya bansaka atoku a de a kuwa ku afada, ya yansa kananamgbani a kapala ka aza da bawu a revei Kashilā.

⁷ I bidya baci ukuna u de ubana a kunu ku afada, i rukpaḅ de. Katoni ka roku ka yanka baci uza u te u de i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpam Katoni ka roku ka ryafa baci uza u te u de, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa. Wa laka yi tā u asaḅa ukuna vi. ⁸ Shegai eḍā dem i tsu nusa tā i ryafa kpam aza roku, i tsu yan tā dem nala a asu u atoku a de Atoni!

⁹⁻¹⁰ Kotsu i yinsaḅ kaci ka de wa. Mayun i reve tā ama a cingi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa. Ama a na yi alya, aza da a ka lyasaka ameli kayala. Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a da a ka vakusu n aka a roku, n aka a da a ka vakusu n a'ali a da bawu a'ari a le, icun i ama a na a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. A'ali a da a asaḅa atoku a le a'ali a ka vakusu n ele a ire kau-kau. Aza da a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilā wa. Asoi a da a tsu gutukpa, n aza da a wishisai a'ala a atoku a le, ama da a ka yansa gb̄a ili i na yi a ka tsarā tsugono tsu Kashilā wa.

¹¹ Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a de a yansa tā ili i gbani i nala yi. Shegai Kashilā ka zakaḅ dā de unyushi u cingi u de u gonuko dā uwulukpi, kpam u gonuko dā i wokoi a asuvu a aza da a'ari dere a kapala ka ne. U yan tā gb̄a ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpam n ucira u Kulu ku Kashilā ka tsunu.

Naka Kashilā tsupige n ikyamba i vunū

* 5:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ◊ 5:13 U.M.L. 17:7.

¹² Aza roku a de a dana ta naha: “Ma fuda ta ma yan ili i'ya baci dem ma ciga, adama a da mari Katoni.” Aku n wushunku le naha: “Mayun da, uwenishike u nala vi mayun da, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ari n kalen wa.” Ko n dana baci, “Ma fuda ta ma yan gba ili i'ya ma ciga,” ma asaka ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa. ¹³ I dana ta, “Ilikulya i lobono ta adama a katsuma, katsuma kpam ka lobono ta adama a ilikulya.” Nala wari, shegai kain ka roku Kashila ka kotsu ta n ele gba. Kashila ka yan ikyamba adama a tsishankala wa. U yan ta i'ya adama a da a ka gbashika Asheku, kpam Asheku a kirana ta n ikyamba i tsunu. ¹⁴ Kashila ka 'yanga sa ta Asheku a ukpa, kpam wa 'yanga sa tsu ta dem n ucira u ne. ¹⁵ I reve ta ikyamba i de apashi a ikyamba i Kawauwi a da. U gan n bolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala da? Ko kenu! ¹⁶ Kpam i reve an uza u bolomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko de ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, “Ama a re a le a ka woko ta ikyamba i te.” ¹⁷ Shegai uza da wari u bolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko ta ku te.

¹⁸ Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gba icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wari, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka ta ikyamba i le. ¹⁹ I reve an ikyamba i de asu da Kulu Keri ku tsu dusukusu da wa? Ka ta a asuvu a de. Kashila n kaci ka ne aya u naka Kulu Keri. Eda i'ari n kaci ka de wa, shegai eda aza a Kashila a da. ²⁰ Kashila ka tsila da de. U tsuma de n katsupi ka pige. Adama a nala, u kana ta i yain ili i'ya ya naka Kashila tsupige n ikyamba i de.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

¹ Gogo-na ma tonuko da ta ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u de. I da, “Uza wa ciga baci u zuwa Kashila ka pana kayanyan, u gan ta u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu.” ² Shegai ili i'ya ma tonuko da i'ya: aza roku a ka fuda a ka kana kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a za u gain ya dem u zuwa uka u ne u da wa vakusu n eyi koshi. Uka kpam u gan ta u bana iyolo a asu u vali da wa vakusu n eyi koshi. ³ U gan vali u kpa da uvaku n uka u ne wa, nala wari kpaci aya vali u ne. Nala wari n uka vi kpaci aya uka u ne. ⁴ Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wa n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi. ⁵ Kotsu uza u te u le u bishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsara a gonuko kaci ka le a asu u kavasuu. Pini nala, aku a gono kpam tsara Kanangasi* ka kondo le adama a ukpa da u kana u kaci u le wa. ⁶ Dana da n danai nala tsara i tsara ucira u da ya kana kaci ka de a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka da wa. ⁷ Wa yan mu ta, gba Atoni a ka kpa da baci uyan iyolo, tyoku da mpa mari bawu uka, shegai Kashila ka naka ta ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpam n kune ku ne kau.

⁸ Gogo-na eda ma dansaka agapa na nra aza da a'ari Atoni. Wa lobono ta i rongo nala bawu i yain kpam iyolo tyoku da mpa mari. ⁹ Shegai ya fuda baci ya kana kaci ka de wa, i yain iyolo. Wa laka ta tsulobo i yain iyolo n u da ya kuwa n maluwa.

¹⁰ Ma ciga ta n barana da eda aza da i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma barana da wa, Yesu Asheku da. Adama a nala mpa ma barana da wa, aya. Avu uka da baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa. ¹¹ Kpam ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpam vali da baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

¹² Gogo-na eda aza da i zuwai aza da bawu a'ari Atoni eda ma dansaka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike da ta a kaci ka ukuna vi. Aza roku a de a'ali a Atoni i'la ta n aka da bawu a'ari Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa. ¹³ Avu uka da wari Katoni, kpam vali u vunu bawu wari Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa. ¹⁴ Vali u da bawu wari Katoni kpam wari n uka u da wari Katoni, iyolo yi i'la ta uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u da bawu wari Katoni wa baci n vali u da wari Katoni, iyolo yi i'la ta uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n de mari ma woko ta mmuku n da bawu mari uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n de ma woko ta uwulukpi adama a uwulukpi u da vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

¹⁵ Uza da bawu wari Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gita baci, Katoni ki kabirya yi kpam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsara u da baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka da bawu wari Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashila ka ciga ta Atoni a rongo ndishi n shinga n ama. ¹⁶ N ad da ma dansa aka a da a'ari Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi

◇ 6:16 Kag. 2:24. * 7:5 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

adama a vunu. Nala dem eḗḗ a'ali a ḗa i'ari Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tono i Asheku kain dem

¹⁷ A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le ḗa a shamgba pini tyoku ḗa a'ari tun a'ayin a ḗa Yesu Asheku u ḗangasa le, kpam Kashilā ka isa le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko ḗa. ¹⁸ Tyoku u, uza ḗa baci a kiḗai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kiḗa yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kiḗa yi kacombi, kotsu u dana she u kiḗa kacombi wa. ¹⁹ Ko a kiḗa yi kacombi ko a kiḗa yi wa, gbā ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashilā ka danai a yain. ²⁰ Lyayi kelime n urongo tyoku ḗa i'ari a'ayin a ḗa Kashilā ka isa ḗa. ²¹ Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u ḗala vu wa, shegai vu tsara baci kabala ka va tsara kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wa n ukuna wa. ²² Aza ḗa a'ari agbashi a'ayin a ḗa Asheku a isa le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza ḗa bawu a'ari agbashi a'ayin a ḗa Asheku a isa le vi, a ka woko ḗa agbashi a Kawauwi. ²³ Kashilā ka tsila ḗa ḗe. U tsupa ḗe n katsupi ka pige adama a ḗe. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpada upanaka Kashilā wa. ²⁴ Ama a va, n doku ḗa n danai, shamgbai pini tyoku ḗa i'ari a'ayin a ḗa Kashilā ka isa ḗa, wa ḗanga ḗa ḗa i yain nala.

Aza ḗa bawu a'ari n iyolo

²⁵ Gogo-na a kaci ka ama ḗa bawu a'ari n iyolo ḗa ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku ḗa ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala asaḗa n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku ḗa n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu ḗa iyali. ²⁶ Adama a upana u ikyamba u gogo-na ḗa i zuwai ma naka adooki a asu u aza ḗa bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo. ²⁷ Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa. ²⁸ Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsara ḗa wa.

²⁹ Ama a va, n tonuko ḗa karara, a'ayin a tsunu a likimba a'a gan wa. Adama a nala a'ayin a ḗa a woko tsu i kotsu tsu nangasa a ḗa a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa. ³⁰ Kpam ko va baci a kushen adama a unambukatsuma, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko va baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu asaḗa upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu asansa n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsara baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu asaḗa ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa. ³¹ A'ayin a ḗa baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a ucifusa i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ari pini gbā ya kotso ḗa gogo.

³² Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza ḗa bawu wari n iyolo, wa fuda ḗa wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u cibusi tyoku ḗa wa zuwa yi u pana kayanyan. ³³ Shegai uza ḗa wari n uka wa ḗa n kadambula cika. Wa yan ḗa kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsara uka u ne u pana kayanyan. ³⁴ Katakasuvu ka ne ka pece ḗa kure. Maku ma uka ko kpam uka ḗa bawu wari n vali, wa fuda ḗa wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U naka Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka ḗa baci wari n vali, u tsu yanka ḗa a'ayin a ḗa wari n a ḗa manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsara vali u ne u pana kayanyan. ³⁵ A'ayin a ḗa baci dem n yain kadyanshi n ada naha, ciga ḗa ma ciga n sira ḗa wa, shegai an ma ciga n ḗanga ḗa ḗa. Ma ciga ḗa i rongo n ahali tyoku ḗa ama a Asheku a gain a rongo tsara i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbaraḗa ḗa.

³⁶ Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwa u yawunsai wa yan ḗa iyolo yi, wa fuda ḗa wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa. ³⁷ Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wa n ukuna u ḗa wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuda wa kana kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wa n ukuna wa, u yan ḗa ili i'ya i'ari dere.† ³⁸ A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka ḗa tsulobo.

³⁹ U kana ḗa uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpa u vali vi. Pini nala, wa fuda ḗa u bana iyolo i roku, shegai u bana uza ḗa wari Katoni iyolo. ⁴⁰ Ara va wa laka ḗa upana kayanyan wa rongo baci marana. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashilā ka tono.

† **7:37** Mkpanda n na mi ma yan ḗa kpam n kalen: A dana tata wa kangu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura ḗe ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u bishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u asaḗa yi u yain. Unyushi u cingi u ḗa wa. A dana tata vi u yawunsa ḗa n kaci ka ne bawu uza roku naka yi adooki u ḗa wa asaḗa makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsa a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku ḗa wari. Ili i shinga i'ya dem.

8

Ilikulya i'ya a darāmpkai ameli

¹ Gogo-na ma ciga tā n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a darāmpkai ameli. Gba tsunu tsu reve tā ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu tā tsu 'yangasāi avangatsu a tsunu n arāḍi, shegai uciga u zuwa tsu tā tsu ɓaŋga atoku. ² Uza ḍa baci u wenei yavu wā n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa. ³ Shegai uza ḍa wa ciga Kashilā, aya Kashilā ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

⁴ Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a darāmpkai ameli: Tsu reve tā gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve tā Kashilā ka te ka koshi. ⁵ A tsu bidya tā ili i zuba n i likimba ushani “ashilā” n “asheku” ili i'ya bawu i'ari “ashilā” n “asheku” a mayun. ⁶ Shegai tsu reve tā tsā tā n Kashilā ka te koshi, aya Tata, uza ḍa n yain ili gba, u yan tsu kpam tsarā tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'la la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a ḍa tsari n uma.

⁷ Shegai ya dem ḍa revei nala vi mayun ḍa wa. Aza roku a cuwanaka ḍe n ameli, ḍa i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, i tsu wene tā yavu i kameli i'ya. A wene tā yavu ya tsunku le tā ashindā a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa tā nala kpaci u wuyansa le tā a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ari i shinga. ⁸ Mayun ḍa ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashilā wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa. ⁹ Shegai kotsu i kirana, kotsu utsarā u kaci u ulya ilikulya u ḍe u woko ili i'ya ya zuwa aza ḍa bawu uyawunsa u le u gbamai a taḍatsa wa. ¹⁰ I reve tā an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lya i ilikulya. Shegai uza ḍa bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan tā maluwa ma wa lya. ¹¹ Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa tā vuma u nala vi uza ḍa Kawauwi ka kuwai adama a ne. ¹² Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka tā Kawauwi. ¹³ Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u va u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gba uma u va, kpaci ma ciga yi u taḍatsa adama a va wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a ḍa a buwai

¹ Mpa yaa ḍa m̄ari. Mpa kasuki ka. N wene tā Yesu Asheku a tsunu, eḍa manyan ma Asheku a yain a akere a va. ² Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eḍa i bidya mu tā kasuki. Eḍa n kaci ka ḍe i'ā tā kaḅolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

³ Uwushuku u ḍa n wushunki aza ḍa a ka wecike ucira u va u ḍa na: ⁴ Tsā tā n ucira u ḍa tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain. ⁵ Asuki a ḍa a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gba a'ā tā n aka aza ḍa a'ari atoni a Kawauwi aza ḍa a soku le a nwalu n le. Tsā tā n ucira u ḍa tsa yan dem nala. ⁶ U kaṅa mpa n Baranaba tsu yain manyan aku tsu tsarā ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

⁷ Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya ḍa? Uza u tsu ce kashina aku u kpaḍa ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linaka ushiga bawu u soi mani ma le? ⁸ N yan kadyanshi ka na ki n ucira u va wa, shegai Mele ma Kashilā ma dana tā dem nala. ⁹ Tsu yan tā kaneshi a Mele ma Musa korongi: “Kotsu i kimbā unā u kanaka a'ayin a ḍa wa lapa ilya wa.”* An Kashilā ka danai nala, n anaka a ḍa koshi wa yan kadyanshi? A'a! ¹⁰ N aṅsu ḍa wa dansa. Uza ḍa u limai n uza ḍa u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u ḍa a ka tsarā kaḅon ka ilya yi. ¹¹ An tsu tonoko ḍa akani yi, u woko tā yavu icun i Kashilā i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a ḍe. Adama a nala tsā tā n ucira u ḍa tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara ḍe. ¹² I ɓaŋga baci aza roku aza ḍa a yanka ḍa kuḅari, tsā tā n ucira u ḍa u lai u le.

Shegai aṅsu tsu taḅa ḍa uzuwa i naka tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike tā ili i'ya tsari n i'ya kotsu tsu ɓishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa. ¹³ I reve tā gai aza ḍa a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashilā nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Adarākpai a ḍa a tsu yan uḍarākpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le. ¹⁴ Nala dem Asheku a wenishikei aza ḍa a tsu yan kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

¹⁵ Shegai n taḅa ḍa uzuwa i naka nala wa. Kpam koronku ḍa ma koronku ḍa adama a ḍa ma ciga i naka mu ili wa. N wene tā yavu ḍa wa laka mu tā shana n kuwā n u ḍa ya yan nala. ¹⁶ N yan arāḍi adama a ḍa ma yansa kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashilā ka danai n yain ma, kpam u kaṅa tā n yain ma. Ter wa n 'yuwan baci ma uyan! ¹⁷ N yan baci manyan ma na adama a ḍa mpa n kaci ka va n dangasai n yain ma, u kaṅa tā i tsupa mu. Shegai n yan tā manyan ma na mayun mayun adama a ḍa Kashilā ka

* 9:9 A'a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a ḍa a ka rongu ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

ka naka mu ma. ¹⁸ Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kɓam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.

¹⁹ Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko ta kaci ka va kagbashi ka ama gba tsara n lyai kaci ka ama ushani. ²⁰ A'ayin a da baci mari n aza a Yahuda, n tsu rongo ta tyoku u uza u Yahuda tsara n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu va wa. Shegai n tono ta Mele mi derere tsara n lyai kaci ka le. ²¹ Nala dem an mari kaɓolo n Awulawa, n rongo ta tyoku u le, aza da bawu a ka tono Mele, tsara n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpaɗai utono Mele ma Kashila wa, shegai n tono ta mele ma Kawauwi. ²² Nala dem, an mari kaɓolo n aza da bawu a'ari n ucira a asuvu a upityanangu, n woko ta dem yavu ma n ucira wa, tsara n lyai kaci ka le. N woko ta gba ili i'ya ma woko a asu u ama tsara gai n lyai kaci ka le. ²³ N yan ta ili i nala yi tsara Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kɓam n pana kayanyan adama a una u shinga u Kashila.

²⁴ Ciɓai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma ta, shegai vuma u te u da koshi u tsu tsara kune. Eɗa dem u kana ta i suma tsara i lyai kalambale ki.

²⁵ Uza da baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu foɓuso ta kaci ka ne tsara u tsara kune ku funi† u da wa namgba gogo.† Shegai a tsu tsu tsu foɓuso ta kaci ka tsunu tsara tsu tsara kune ku funi da wa rongo pini hal ubana. ²⁶ Da gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Da kɓam i zuwai i zuwai ucira u va gba tyoku u uza da u tsu shilakana n adimbi a ne tsara u lyai kaci, tyoku u uza da u tsu raɗagbusa akere a ne gbani gbani wa. ²⁷ N kana ta ikyamba i va n gonukoi i'ya kagbashi ka va, adama a da a'ayin a da baci n kotsoi uyanka aza roku kuɓari, Kashila ka bihinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

¹ Ama a va, ma ciga ta i ciɓa n ili i'ya i gita i isheku i tsunu aza da a tonoi Musa. Kashila ka tono ta n ele an u suki kalishi ka wala i kapala ka le, aku u tuko le gba le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi. ² Nala Kashila ka lyuɓugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushiva. ³ Gba le a lya ta ilikulya i'ya i wuta i zuba. ⁴ Gba le a so ta mini ma ma wuta n ucira u Kashila. Mini ma nala mi ma wuta ta a katali a zuba ka ka soku le, kɓam katali ka nala ki Kawauwi ka. ⁵ Shegai gba n nala aza roku a da pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashila ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kɓam a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.

⁶ Kɓam ili i nala yi i gita ta tsara u woko tsu iryoci, tsara i bihinka tsu uciga ili i cingi tyoku da ama a nala yi a yain. ⁷ Kotsu i gbashika ameli tyoku da aza roku a le a yain wa. Tagarada u Kashila u dana ta, "Ama yi a yan ta abiki a gbani kɓam a dusuki a lyai kɓam a soi. Aku a 'yangai a jei." ⁸ Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a da a kuwai a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku da a yain wa. ⁹ Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku da a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai. ¹⁰ Kɓam kotsu i yain tsali tyoku da aza roku a le a yain wa, kɓaci ili i'ya i zuwai Kashila ka suki katsumate ka ukpa ka ne ka wuna le da gai la vi.

¹¹ Gba ili i nala yi i gita ta tsara u woko tsu iryoci. A korongu ta i'ya tsara u woko tsu kuɓari. Kɓaci tsa rongo ta a a'ayin a da a'ari evu n ukotso. ¹² Va wundya baci vari n ucira, vu kirana kotsu vu rukpa wa. ¹³ A'ayin a da baci Kashila ka kondo vu, kotsu vu ciɓa an nala dem wa konduso ama da buwai. Kashila ka tsu kana ta kazuwamgbani ka ne, kɓam u tsu asaka ukondo vi u wura ili i'ya va kpaɗa ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa naka vu ta ucira u da va fuda va kawunku u da, kɓam Kashila ka naka vu ta ure u da va lya kaci ka ukondo vi.

¹⁴ Ama a va, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala. ¹⁵ Eɗa aza a kakiri a da. Yawunsukai kaci ka de ko ili i'ya ma ciga n tonuko da vi i mayun i'ya. ¹⁶ Tsu ciɓa baci a'ayin a da Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashila, mpasa n Kawauwi n da tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsari upece. ¹⁷ Tsu pece baci burodi u te, tsu woko de la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsu ta ushani.

¹⁸ Ciɓai n aza a Isara'ila, ya dem reve ta an a yain uɗaraka a asuɗaraka, gba aza da a takumai inyama yi a woko ta ili i te n uɗaraka vi.

¹⁹ Tonuko da ma tonuko da an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli uɗaraka i'ari n kalen wa. ²⁰ Shegai tonuko da ma tonuko da ili i'ya a darankpai ameli, ityoni i cingi i'ya a naka i'ya, Kashila wa. Kɓam ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa. ²¹ Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya ilikulya i Asheku aku i doku i lyai

† 9:25 A'ayin a nala yi, uza da baci u lyai kalambale u tsu wusha ta funi da a yain n avuku, kɓam u tsu rongo u'ekpe wa.

ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa. ²² Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon da? Tsa wundaya tsā n ucira u da tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Naka Kashilā karinga maco

²³ Aza roku a de a dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan gba ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya lobono uyan wa. I dana ta, "Tsa fuda ta tsa yan ili i'ya tsa ciga!" Shegai n tonuko da ili dem da ya ganga da wa. ²⁴ Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama da a buwai.

²⁵ Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a damkpa i'ya kameli wa, atakasuvu a de a ka rongo ta na ndishi n shinga, ²⁶ adama a da Tagarada u Kashilā u dana ta, "Likimba u Asheku u da kaḅolo n ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne gba." ◇

²⁷ Aza da bawu a'ari Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpm va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a naka vu. Kotsu vu wecike ko i'ari n mele wa. ²⁸⁻²⁹ Shegai uza roku u tonuko vu baci, "Ilikulya i na a neke ta i'ya a asu u kameli," kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u da wa, vu lyai i'ya wa. Adama a da uza da u tonuko vu vi u yawunsa ta unyushi u da vu lya baci i'ya.

Nida a ka kangu mu uyan ili i'ya ma fuda ma yan adama a da ya zuwa uza roku unyushi? ³⁰ Ma cikpa baci Kashilā adama a ilikulya aku n lyai i'ya, nida a ka gonuko mu uza u unyushi adama a da n lyai i'ya?

³¹ Va lya baci, ko va so, ko kpm va yan ili i roku, yan ili dem a ure da ya naka Kashilā tsupige. ³² Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpm Atoni a Kashilā i woko le unyushi wa. ³³ Yanyi tyoku da n tsu yan. N matsa ta n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ari i shinga a asu u ama, kotsu a tsara iwauwi.

11

¹ U kana ta vu toni iryoci i va, tyoku da mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

² N cikpala da ta adama a da i tsu cibusa ta na mpa maco, kpm n i toni uwenishike u da n tsu yanka da.

³ Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashilā kpm ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi. ⁴ Vali da baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a da wa yan kvasu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko ta Kawauwi uwono. ⁵ Uka da bawu u palai kaci ka ne a'ayin a da baci wa yan kvasu ko wa dansa akani a Kashilā, wa tuko ta vali u ne uwono. Uka u nala vi dere da wari n uka da a punai kaci adama a iryoci i uwono. ⁶ Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kida ya yi baci kenji ko kpm a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne. ⁷ Kashilā ka yan ta a'ali tsara a rotso yi, a naka yi kpm karinga. Nala u wenike ta kotsu vali u kimba ili i roku a kaci ka ne wa. Kashilā ka yan ta uka tsara u naka vali u ne karinga. ⁸ Kashilā ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita u wuta a asuvu a vali. ⁹ Kashilā ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta uka adama a vali. ¹⁰ Adama a nala a da uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpm n adama a atsumate a zuba.

¹¹ Tyoku da tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpm a'ari upeci n aka wa. ¹² Mayun da uka u kagita u wuta a asuvu a vali, aka kpm a matsai a'ali a da a buwai. Shegai Kashilā ka ka yain ili gba. ¹³ Wecei kaci ka de, u gan uka u yain kvasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya wa? ¹⁴ Eda i wene tyoku da Kashilā ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji zakaka u tsu woko ili i uwono wa? ¹⁵ Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili i tsulobo i'ya. Kashilā ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka. ¹⁶ Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai ma dana ta tsu n a'uwa a Atoni a da a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

¹⁷ A'ayin a da i ɓolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala da a uwenishike u da ma ciga n yanka da gogo-na vi wa. ¹⁸ A kagita, n pana ta a da a'ayin a da baci i ɓolomgbonoi i tsu pecene ta aɓon aɓon, kpm n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi. ¹⁹ Malala ma la wa, u kana ta i yain n aɓon kau-kau a asuvu a de, pini nala, ya dem u wene aza da a ka yan ili mai. ²⁰ A'ayin a da baci i ɓolomgbonoi, i tsu wundaya ta Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa. ²¹ Adama a da a'ayin a da baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa! ²² I'a n a'uwa a de asu u da ya lya kpm i soi wa? I goro

kuwa ku Atoni ku Kashilā dā? I ne aza a unambi uwono dā? Ndyā u gain n tonuko dā? Ya wundaya ma cikpala dā an ya yansa nala dā? Ma cikpala dā wa, ko kenu!

²³ Asheku a nāka mū tā uwenishike u dā n wenishike dā: N kayin ka a nekei Asheku Yesu vi, u bidya tā burodi. ²⁴ U cikpa tā Kashilā adama a burodi vi, aku u jibāngbanasai u dā u danai, “Ikyamba i vā i'ya na vi i'ya a nekei adama a dē. Rongoi a uyansa nala kotsu i cīfusa nā mpa.” ²⁵ Nala dem an a lyai ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, “Mako ma na mi kazuwāngbani ka savu ka Kashilā ka, nala u wenike tā ukuna u maci u dā a shamkpai a mpasa n vā. A'ayin a dā baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa tā i cīfā nā mpa.” ²⁶ I takuma baci burodi na kpam i soi a mako ma na, dansa dā i'ari udansa Kawauwi ka kuwā tā. Rongoi udansa nala hal u gono.

²⁷ Adama a nala uza dā baci u takumai burodi u Asheku ko kpam u soi a mako ma ne a ure u dā bawu wa nāka yi tsupige, u yan tā unyushi u cingi a ikyamba i Asheku nā mpasa n ne. ²⁸ Da gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka dē kahu i takuma burodi ko kpam i soi a mako ma ne mi. ²⁹ Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpam i soi a mako ma ne, kaci ka dē ka ya ronuko ukida u ugana. ³⁰ Ili i'ya i zuwai aza roku a dē ushani a'ari nā mḡalā kpam bawu ucira u ikyamba dā gai la vi, hal aza roku gbām a kuwā. ³¹ Tsa gitā baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashilā ka yanka tsu afada wa. ³² Shegai Asheku a tsu yan tsu tā mavura u lapula tsu, tsarā a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a dā baci a ka wacinsa likimba.

³³ Adama a nala ama a vā, a'ayin a dā baci i ɓolomgbonoi tsarā i lyai Ilikulya i Asheku, kotsu i vanāngbana. ³⁴ Kpam aza roku a dē a'a baci n kambulu, gitai ve i lyai ilikulya a kuwa, tsarā a'ayin a dā baci ya lya kaḡolo i ronuko kaci ka dē kadama† a asu u Kashilā wa.

Ma tonuko dā tā ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwā baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

¹ Ama a vā, gogo-na ma koronku dā tā a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu nākaṣa ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga dā tā i reve ukuna u maci a kaci ka le. ² Ma ciga tā i cīfā kahu i woko Atoni a Asheku, a tono tā n aḡa a ure u dā bawu u gain tsarā i gbashika ameli a dā bawu a ka dansa. ³ Ma ciga tā i reve uza u dana baci, “Yesu uza u unā u cingi dā!” Kulu Keri ku Kashilā ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a dā!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

⁴ Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka. ⁵ Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gbā tsunu Asheku a te a dā tsa gbashika. ⁶ Ama a tsu fuḡa tā a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashilā ka te ki ka ka tsu nāka ya dem ucira u yain manyan nala.

⁷ Kulu ku tsu wenike tā kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku nāka yi baci manyan ma ma ɓāngā Atoni gbā. ⁸ Kulu ku Kashilā ku tsu nāka tā uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu nāka uza roku ucira u yain kadyanshi ka ɓari ushadangi n ureve. ⁹ Kulu ku te ki ka kpam ku tsu nāka vuma upityanangu u pige. Ku nāka kpam uza roku ucira u tanasā ama. ¹⁰ Ku nāka uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u nide kpam u nāka yi ucira u kuḡari ku akani a Kashilā. Ku nāka kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutai a asu u Kashilā n i'ya bawu i wutai a asu u Kashilā. Kulu Keri ka ku tsu nāka uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku nāka kpam uza roku ucira u toḡugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi. ¹¹ Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu nāka kune ku nala ki gbā. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsarā.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

¹² Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'a tā n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a dā pini ushani a ikyamba a dā a ɓolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ari. ¹³ Aza roku a tsunu aza a Yahuda a dā, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a dā, aza roku kpam agbashi a dā wa. Shegai Kulu Keri ku lyuḡugu tsu tā ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gbā tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

¹⁴ Mayun dā, ikyamba i'a tā n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa. ¹⁵ Kune ku dana baci, “Mpa mā a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba dā? ¹⁶ Kutsuvu ku dana baci, “Mpa mā a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi māri mpa keshi ka wa,” nala u kangu yi u woko a kapashi ka ikyamba dā? ¹⁷ A dā baci ikyamba gbā keshi ka, nida ya pana? Kpam a dā baci ikyamba gbā kutsuvu ka, nida wa tsukpa magulani? ¹⁸ Shegai Kashilā ka yan tā ikyamba i tsunu n apashi ushani, kpam u zuwa tā kapashi dem asu u dā wa ciga ka. ¹⁹ A'ari a dā baci gbā apashi a ikyamba

kapashi ka te ka koshi, i'ari ya woko ikyamba wa. ²⁰ Mayun da, apashi a da pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.

²¹ Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, "Vāri n kalen wa!" Ko kaci ka tonuko a'ene, "I'ari n kalen wa!" ²² Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a da tsa wundyā yavu a'ā n ucira wa vi, a da a lakai kalen cika. ²³ Apashi a roku a da pini a ikyamba i tsunu a da tsu wenei yavu a'ari n kalen cika wa, shegai tsu la ta ukirana n a da cika. Tsu tsu pala ta apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu tsa ciga a wene, ²⁴ shegai tsu tsu asaka ta a roku bawu tsu palai. Kashila ka fobuso ta ikyamba i tsunu tyoku da gbam apashi a da tsu wenei yavu a'ari n kalen wa a da a woko i n kalen cika. ²⁵ U yan ta nala tsara u zuwa gba apashi a ikyamba a yain manyan ka'olo derere, kapashi dem ka kirana n atoku. ²⁶ Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a da a buwai dem a ka pana ta ikyamba n eyi. A naka baci kapashi ka te tsupige, a da a buwai gba a ka zangana ta ka'olo n eyi.

²⁷ Gba de ka'olo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ari. Ya dem kapashi ka ikyamba ka ne ka. ²⁸ Aza roku a da na aza da Kashila ka zuwai a ikyamba i Kawauwi: aza a kagita asuki a da, aza a ire nsumate, aku aza a tatsu awenishiki. Kashila ka zuwai kpm aza a uyansa ikunesavu, n aza da a'ari n ucira u utansa ama. U zuwai kpm aza da a tsu gangasa atoku, n aza a utono n ama. U zuwa ta kpm dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku. ²⁹ Ya dem da wari kasuki? Ya dem da u tsu dansa akani a Kashila? Gba da ama a'ari awenishiki? Ya dem da wari n ucira u da wa yan ikunesavu? Mayun tani nala wa. ³⁰ Ya dem da wari n ucira u da wa tansa ama? Kashila ka naka gba tsunu ucira u da tsa fuda tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem da wa fuda wa todugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa. ³¹ Shegai i zuwa maluwa i tsara kune ka ku lai tsulobo.

Gogo-na ma tonuko da ta ili i roku i'ya i lakai gba.

13

Uciga

¹ N dansa baci n aletsu a ama, ko kpm n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai bawu ma ciga ama, kadyanshi ka va ka rotso ta mawura ma ulapa u urim, * ko kpm mawura ma kalingi. ² Kulu ku naka mu baci ucira u da ma dansa akani a Kashila, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpm ma fuda baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ari usokongi, kpm bawu ma ciga ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko ma baci n upityanangu u da ma tonuko masasa ma 'yanga ma gono a asu u roku. ³ Ko n naka baci aza a unambi gba ili i'ya mari n i'ya, kpm ko n neke baci ikyamba i va ufarakpa u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu ta ili i gbani.

⁴ Uciga wa ta n ahankuri n tsulobo. Uciga wari n malyon wa. Uciga u tsu dansa n aradi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa. ⁵ U tsu dansa tsara u nusuka ama wa. U tsu matsa u tsaraka kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan maloko ma uyan upan wa. U tsu cifa n unyushi u da ama roku a yanka yi wa. ⁶ U tsu yan mazanga a'ayin a da ukuna u cingi u gitai wa, shegai u tsu yan ta mazanga a'ayin a da ukuna u mayun u wutai a kateshe. ⁷ Uciga u tsu kotso wa, u tsu asaka uwushukusu wa, wa ta n uzuwa u uma maco, kpm u tsu kawunku ta maco.

⁸ Uciga u tsu farakpa ta hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashila ka kotso ta. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso ta. Kune ku ureve dem ka kotso ta. ⁹⁻¹⁰ Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashila ku shadangu wa; shegai a'ayin a da baci u da wari ushadangi u tuwai, pini nala, u da bawu wari ushadangi vi wa woko u gbani. ¹¹ An mari maku, n dansa ta tyoku u maku, n yawunsa ta tyoku u maku, n yansa ta kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n asakai uyansa tyoku da maku ma tsu yansa. ¹² A'ayin a na, an tsa wenehe ili i Kashila, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku da vu tsu wene kaci ka vunu vu wefele baci madubu ma mari dusu. A'ayin a ka tuwa ta a da tsa wene Kashila a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u va kenu da wari, shegai a'ayin a nala yi ma koruso ta ma reve ili gba, tyoku da Kashila ka reve mu gba gba.

¹³ Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya farakpa: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpm i pige a asuwa a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

¹ Yanyi gba ili i'ya ya yan i cigi atoku a de. Kpm dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naka da, kpm kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashila.

* **13:1** A tsu yan ta manyan n ili i na yi a asu u ulayaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongu uyansa ka tsu naka Kashila ka maci tsupige wa. Nala kpm dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u gangai kuwa ku Atoni, ka ta tyoku u kacan ka ulayaka ameli kayala kpaci ka naka Kashila ka maci tsupige wa.

² Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama da bawu a ka pana wa, shegai n Kashila uza da u tsu pana ka le. A tsu dansa ta ukuna u maci u da wari usokongi n ucira u Kulu Keri. ³ Shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu dansa ta n ama tsara a banga le, a gbatangu le, kpm a tansa le atakasuvu. ⁴ Aza da a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu banga, shegai aza da a tsu dansa akani a Kashila a tsu banga ta kuwa ku Atoni gba. ⁵ N dana ta, wa lobono da ta i dansa n aletsu kau-kau gba de, kpm wa la ta tsulobo gba de i'ari i fuda i dansa akani a Kashila. Kune ku udansa akani a Kashila ku la ta ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsara uza da wa fuda wa todugbuso kalen ka aletsu ki da ka banga gba kuwa ku Atoni.

⁶ Ama a va, n tuwa baci ara de n dansai n aletsu kau-kau, nida nala wa banga da? Nala wa banga da wa, ko kenu. Shegai n tonuko da baci ili i'ya Kashila ka wenike mu, ko n tonuko da kpm ili i ureve, ko akani a da Kashila ka ciga mu n dansa, ko uwenishike. ⁷ Ili i'ya a tsu fulusa tyoku u ugbali ko kpm i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'ari n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara. ⁸ Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shika baci mai wa, nida asoje yi a ka fobuso? ⁹ Nala dem uza wa fuda wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u da koshi va dansa. ¹⁰ Aletsu a da pini icun kau-kau a likimba, kpm kaletsu ka la ka bawu kari n kalen wa. ¹¹ Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko ta kamoci. ¹² Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashila ka naka da ka ka banga gba kuwa ku Atoni.

¹³ Uza da baci wari n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kvasu ka wa tsara kune ka wa fuda wa todugbuso ili i'ya wa dansa. ¹⁴ Kpaci n yan baci kvasu n aletsu kau-kau, kulu ku va ka ka yan kvasu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa. ¹⁵ Nda ma yan? Ma yan ta i'ya gba. Ma yan ta kvasu a kulu, kpm ma yan ta kvasu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa ta a kulu, kpm ma shipa ta n kadyanshi ka n revei. ¹⁶ I bolomgbono baci ya cikpala Kashila n kulu ku de, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa, nida a ka reve a wushuku, "Ami?" ¹⁷ Vu cikpala ta Kashila mai, shegai nala u banga uza roku wa.

¹⁸ N cikpa ta Kashila an ma fuda ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la da. ¹⁹ Shegai tsu bolomgbono baci ulyaka Kashila kayala, n da u laka ta tsulobo n dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u da ma dansa idani azu kupa (10,000) n aletsu kau-kau.

²⁰ Ama a va, asakai uyawunsa tyoku da mmuku n tsu yawunsa. Wokoi tyoku u ibaba i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpm i woko aza da a kuwai a uyawunsa u de. ²¹ A korongu ta a Tagarada u Kashila:

"Magono ma Zuba ma dana ta,

"Ma dansa ta n ama a va n aletsu kau-kau

a da amoci a ka fuda a dansa.

Shegai gba n nala a ka pana ka mu wa.' "

²² Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza da bawu a'ari Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashila ka banga ta Atoni, shegai aza da bawu a'ari Atoni wa. ²³ Ko n nala, aza da bawu a'ari Atoni ko kpm aza da bawu a revei ili i na yi, a'a baci ka'bolo n ada asu u da i bolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa ta yavu ijan i'ya da. ²⁴ Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa kadyanshi ka Kashila, a ka reve ta ele aza a unyushi a da, kpm i'ya a panai vi ya yanka le ta afada. ²⁵ A ka dansa ta ili i'ya i'ari usokongi a atakasuvu a le. Aku a kudangu a lyaka Kashila kayala, a dana, "Mayun da Kashila ka ta ka'bolo n ama a na yi."

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

²⁶ Aje a va, a'ayin a da baci i bolomgbonoi ya lya kayala, u kana ta i yain ili adama a da wa lobono uza da baci dem wari pini. Nala wari uza roku u shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashila ka dana, ko u dansa n aletsu kau-kau, ko u todugbo ili i'ya vuma vi u dana. ²⁷ I bolomgbono baci, ya fuda ta ya asaka uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u todugbo ili i'ya a ka dansa. ²⁸ Shegai uza wa baci la wa todugbo wa, u kana ta uza da wa dansa n aletsu kau-kau vi u pada, aku u dansa n kaci ka ne n Kashila koshi.

²⁹ Asaka ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashila, aku ama da a buwai a kondo udyanshi vi ko wa mai. ³⁰ Shegai uza roku wa dansa baci akani a Kashila, aku Kashila ka wenikei uza roku ili i roku, uza da wa dansa akani yi she u shamgba ve u asaka uza u nide vi u dansa. ³¹ Asakai uza u te uza u te u dansa, tsara gba de i rotsongusu ili i roku i tsara ugbamatangu. ³² Ama da a tsu dansa akani a Kashila a tsu fuda ta a kana kaci ka le a asaka aza roku a dansa. ³³ Kashila ka ciga ta ama a yain ili i ndishi n shinga n a tonomgboni, shegai kabarikete wa.

A'ayin a da baci ama a Kashila a bolomgbonoi ulya kayala, ³⁴ aka she a pada bini. Kotsu i asaka le a dansa wa, adama a da Mele ma dana ta aka a ka woko ta aza da a ka gorimuko

ama. ³⁵ Ili i'ā baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kaḅolo.

³⁶ Kadyanshi ka Kashilā ara de da ka gitai wa, kpam ara de da koshi ka rawai wa. ³⁷ Va wundya baci kaci ka vunū avu uza u udansa akani a Kashilā da, ko kpam vari n kune ku Kulu, va reve ta korongu da ma korongu ili i'ya Asheku a tonoko mu n koronku da. ³⁸ Adama a nala, kotsu i panakai uza da bawu u panakai ili i'ya n korongi wa.

³⁹ Ama a va, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashilā, shegai kotsu i kangu uza da wa dansa n aletsu kau-kau wa. ⁴⁰ Gbā ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u da u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

15

Uyangā u Kawauwi a ukpa

¹ Ama a va, gogo-na ma ciga ta n ciḅuga da n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuḅari caupa. I wusha ta ka, n upityanangu u da i'ari n u da gogo-na, i shamkpa ta Kadyanshi ka Shinga ka nala ki. ² Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka wauwa da i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko da. I yan baci nala wa, upityanangu u de u gbani u da.

³ N tonuko da ta ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u da u lai kalen u da na: Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku da Tagarada u Kashilā u danai. ⁴ A cidangu yi ta, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yangasa yi n uma, tyoku da Tagarada u Kashilā u danai. ⁵ U wenike ta kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere. ⁶ An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a da a lai amangatawantaawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza da a wene yi aza roku a buwa ta n uma, shegai aza a roku a kuwusa de. ⁷ Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gbā. ⁸ A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara va, mpa uza da gbam a matsai a a'ayin a da bawu a gain a matsa mu.

⁹ Gbā asuki a nala yi a la mu. Mpa n ratsa a isa mu kasuki wa, kpaci n yanka ta kuwa ku Atoni a Kashilā mavura. ¹⁰ Shegai ukuna u shinga u Kashilā u da u gonoko mu ili i'ya mari, kpam ukuna u shinga u ne utuwa ara va ili i gbani i'ya wa. N matsai n yain manyan hal n lai gbā asuki a da a buwai, shegai mayun da, ukuna u shinga u Kashilā u da u yain manyan mi, mpa wa. ¹¹ Adama a nala, n yanka da baci kuḅari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka da kuḅari, gbā ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

Uyangā u akushe

¹² Tsu yan baci kuḅari ku a 'yangasai Kawauwi a ukpa, nida aza roku a de a ka dana akushe a ka 'yangā a gono n uma wa? ¹³ Nala mayun da baci, wa wenike la vi de a 'yangasa Kawauwi wa. ¹⁴ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, kuḅari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u de u gbani u da. ¹⁵⁻¹⁶ A 'yangasa baci akushe a gonoi n uma wa, Kashilā ka 'yangasa Kawauwi wa. Shegai tsu dana ta Kashilā ka 'yangasa ta Kawauwi. Adama a nala a 'yangasa baci akushe wa, u woko la vi de kaḅan ka tsa yansa. ¹⁷ Kpam a 'yangasa baci Kawauwi wa, upityanangu u de u gbani u da, kpam i'ā ta a asuvu a unyushi u cingi u de. ¹⁸ Nala mayun da baci, ama da a kuwai cina a zuwa de upityanangu u le ara ne, a ka yan le de mavura. ¹⁹ Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u da wa tuwa, u gan ta ama a pana tsu asuvayali kapala n ama da a buwai.

Tyoku da a ka 'yangasa akushe

²⁰ Shegai ukuna u mayun vi u da a 'yangasa ta Kawauwi a ukpa, aya gbam kagita ka u'yangā asuvu aza da a ka 'yangasa a gono n uma. ²¹⁻²² Gbā ama a kuwa ta adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adamu da tuko tsu ukpa gbā tsunu. Nala dem a 'yangasai ama a ukpa adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gbā tsunu. ²³ Shegai a ka 'yangasa ta ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitai u'yangasa, a'ayin a da baci Kawauwi ka gonoi, a ka 'yangasa ta ama a ne gbā. ²⁴ Nala u wura baci, aku makorishi ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gbā atokulalu a ne icun kau-kau, aku u gonoko Kashilā Tata tsugono. ²⁵ Kpaci u kana ta Kawauwi ka lyai tsugono hal u shilakaḅan n atokulalu a ne gbā, aku u zuwa le a kere ka adeshikpetsu a ne. ²⁶ Kpam utokulalu u makorishi u da wa wacinsa u da ukpa. ²⁷ An Tagarada u Kashilā u danai Kashilā ka uka ta ili dem a kere ka ucira u Kawauwi, a isa pini Kashilā wa. Kpaci aya u ukai gbā ili a ucira u Kawauwi. ²⁸ Aku u lya baci kaci ka ili gbā, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne a kere ka Kashilā, uza da u zuwai ili gbā a kere ka ne. Aku Kashilā ka lyai tsugono tsu ili gbā.

²⁹ Nida ukuna u ama da a lyubugi adama a da a ka banga akushe? Ndaya kalen ka uyan nala? A ka 'yangasa baci akushe wa, nida a ka lyubugusu ama adama a le?

³⁰ A ka 'yangasa baci akushe wa gbā gbā, nida tsa zuwa kaci ka tsunu evu n ukpa a'ayin dem? ³¹ Ama a va, mayun n tonuko da, n tsu yan ta evu n ukpa kain dem. N tsu lapa ta makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu u yain ara de, kpam ukuna u na

vi dem mayun da. ³² A ka 'yangasa baci akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakana baci n aza a Afisu aza da a'ari nnama n cingi? Ama a tsu dansa ta, cinda nala, "Asaka tsu lyai kpm tsu soi, kpaci nakpan tsa kuwa ta."

³³ Kotsu i asaka ama a yinsa da wa. A dana ta, "Aje a cingi a ka nangasa ta ahali a shinga a vunu." ³⁴ Gonukoi uyawunsa u de a ili i'ya i'ari i shinga, kpm i asaka uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a de bawu a revei Kashila.

A'ayin a da a ka 'yangasa tsu a ukpa

³⁵ Uza roku wa wecike ta, "Nida a ka 'yangasa akushe a gono n uma? Iacun i ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?" ³⁶ Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci icun a iyamba, i tsu wuta wa she i kuwa ve. ³⁷ Kpm ili i'ya vu cei a iyamba yi i'ya avuku a da a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i i'ya yi ko kpm icun i roku kau i'ya vu cei. ³⁸ Kashila ka naka ta icun i nala yi ikyamba i'ya a dangasaka yi. Iacun dem i tsu gbonguro ta a icun i avuku a ne. ³⁹ Ikyamba i icun i ili i'ya i'ari n uma i'a ta icun kau-ku. Ama a'a ta n icun i ikyamba i le. Nnama kpm n i le. Nnu n adan ya dem n i ne. ⁴⁰ Ikyamba i'ya pini a zuba, ikyamba i'ya kpm pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsu ta kau n tsulobo tsu ikyamba i likimba. ⁴¹ Kaara ka ta n tsulobo tsu ne, uwoto wa ta n tsulobo tsu ne, atala kpm n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam tsulobo tsu takpana ta.

⁴² Nala wa woko a ka 'yangasa baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu i'ya i kuwai i shamai vi, ya woko ta kau a 'yangasa baci i'ya, kpaci a'ayin a nala yi ya doku ya kuwa wa. ⁴³ A cidangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono wa kpm bawu ucira. A ka 'yangasa baci i'ya ya lobono ta kpm n ucira. ⁴⁴ Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yangasa baci i'ya, ya woko ta ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma.

Mayun da ikyamba i kayala i'ya pini, kpm ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma i'ya pini. ⁴⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Vuma u kagita Adamu u wusha ta uma." Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko ta kulu ka ka naka uma. ⁴⁶ Ili i'ya i gitai utuwa i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i tonoi a kucina. ⁴⁷ Kashila ka savada tsu ta gba n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbam uwura u ili bal. Kpaci a fula baci kavana, a ka 'yangasa ta akushe, kpm a ka doku a ka kuwa wa, pini nala, gba tsunu tsa wusha ta ikyamba i savu. ⁵³ Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwa kpm i shama, a ka savada ta i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa. ⁵⁴ A'ayin a da baci nala gitai, kpm a savadai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwa, a gonukoi i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwa, aku a makorishi Tagarada u Kashila u woko mayun:

"A wacinsa de ukpa! Ulya u kaci a ukpa u shadangu de!"
⁵⁵ "Nte asu u da ukpa u lyai kaci vi?"
 Nte kpm matadatsu ma ukpa ma ma tsu zuwa m6ala mi?"

⁵⁶ Unyushi u cingi u da u tsu zuwa ukpa u tsara ucira u utuko m6ala, kpm ucira u unyushi u cingi Mele ma. ⁵⁷ Shegai tsu cikpa ta Kashila an u asakai Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u naka tsu ulya u kaci a ukpa.

⁵⁸ Ama a va aza da ma ciga, adama a da Kashila ka yain nala, shamgbai n ucira. Kotsu i asaka ili i roku i gbadu da hal i loko da wa. Zuwai kaci ka de i woko ayain a manyan maco a'ayin a da baci ya yan manyan ma Asheku, kpaci i reve ta manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashila kune

¹ A'ayin a da baci ya wushika ama a Kashila kune, kotsu i yain tyoku da n tonukoi a'uwa a Atoni a da a'ari a Galatiya. ² Kain ka kagita ka a'ayin a shindere dem u kana ta i fofo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsarai. Zuwai i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsara i wushi i'ya a'ayin a da baci n rawai wa. ³ Dangasai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana a Urishelima. N rawa baci ma naka le ta ukanikorongi u da wa wenike an i wushuki n ele. ⁴ U lobono baci n bana dem, tsa yan ta nwalu mi kafolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

⁵ Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana tã n kondo ðã. ⁶ Gaawan ma dusuku tã n ađã a'ayin a re, ko gbam hal ubana makorishi ma a'ayin a kutanu. Aku i ɓanga mu n kana ure ubana asu u ðã dem ma bana. ⁷ N rawa baci ara ðe gogo, ma ɓarakpa wa. Wari wa laka mu tã n ɓarakpa a ure kahu n rawa ara ðe, tsara n tuwa baci n ɓarakpa n ađã Asheku a wushuku baci. ⁸ Shegai ma shamgba tã pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa† a wuru. ⁹ Kpaci a kukpunka mu tã ure u pige u uyan manyan ma shinga, kpam ama ushani a ka nakasa tã kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka yan tã tsilala n ațsu.

¹⁰ A'ayin a ðã baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan tã manyan ma Asheku tyoku u va. ¹¹ Kotsu i asaƙa uza roku u goro yi wa. Naka ni unã u shinga u ðe kpam i ɓanga yi u kana ure wa gono baci utuwa ara va. Ma vana yi tã n aza roku a gono.

¹² Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi tã u ɓolomgbono n atoku a'ayin a ðã baci a ka tuwa ðã ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin a na wa. U tsã baci kabala, wa bana tã.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

¹³ Rongoi ufoɓusi. Kanaɗi upityanangu u ðe gbam-gbam. Kotsu i pana uwonvo wa. Yanyi ucira. ¹⁴ Yanyi manyan ma ðe gba n uciga.

¹⁵ I reve tã Isitifanu n aza a kuwa a ne aly a gitai a wokoi Atoni a Akataya, kpam a neke tã kaci ka le tsara a gbashika ama a Kashila. Ama a va ma folo ðã, ¹⁶ i toni ama a na n aza ðã a'ari tyoku u le i yain manyan n ele i panaƙa le. ¹⁷ N pana tã kayanyan an n wenei Isitifanu, n Faratunata, n Akaiku. A ɓanga mu tã adama a ðã bawu i'ari pini. ¹⁸ A gbamatangu mu tã cika, n reve tã dem nala a yanka ðã. Kpam u kana tã i naka icun i ama a nala yi tsupige.

¹⁹ A'uwa a Atoni a ðã a'ari pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku ðã tã idyani i le. Akila n Bilikisu kabolo n ama a Kashila a ðã a tsu gawunsusa a kuwa ku le, a ka sukunku ðã tã idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.

²⁰ Gba Atoni a Asheku a ka sukunku ðã tã idyani i le.

Danasaɗi atoku a ðe mai.

²¹ Mpa Bulus uza ðã korongi idyani i na yi n kukere ku va.

²² N yan tã kvasu Kashila ka yanka uza ðã baci dem bawu wa ciga Asheku unã. Kpam asaƙa Asheku a tuwa gogo.

²³ Asaka ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ađã.

²⁴ Ma ciga tã gba uza ðã wari uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a da a'ari a Korintiya an aza roku a le pini de a ka sapulusa Bulus. U suku ta ka'angi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ari i mayun. An Taitu gonoi u tonuko ta Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a da pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa ta a'angi a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza da a 'yuwan yi vi.

Bulus todugbusuko ta ama yi tyoku da wari wa ciga u yain, kpam n i'ya i kangu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashila. U yan ta kadyanshi tyoku da Atoni a ka bangamgana. A makorishi u wenike ta kaci ka ne an wari kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarada u na wa wenike tsu ta tyoku da Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku da a ka banga nkoshi ma Atoni n awenishiki a da a ka yanka Kawauwi manyan. U yan ta kadyanshi hal gai tyoku da a ka naka ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashila. U wenike tsu ta an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsara wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsara. U dana ta, a'ayin a da baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko de u gban. Shegai a'ayin a da baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan kpam a tsara ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Bulus cikpai Kashila (1:1-11)

Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashila (1:12-2:17)

Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1-7:16)

Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1-9:15)

Bulus kasuki ka mayun ka (10:1-13:10)

Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini ka'olo na mpa a'ayin a da n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashila ka kari a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gba aza da a'ari ama a Kashila a kapashi ka Akataya.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashila

³ Cikpai Kashila eyi uza da wari Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashila Tata aya uza da wari n iyali kpam n unaka ndishi n katakasuvu. ⁴ U tsu naka ta ndishi n katakasuvu a'ayin a da baci tsari a asuvu a kadambula, tsara tsu naka aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a da baci aza roku a'ari a asuvu a kadambula, tsa fuda ta tsa naka le icun i ndishi n katakasuvu n nala n da Kashila ka naka tsu vi. ⁵ Mayun da wari an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun da kpam tsu tsu tsara ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi. ⁶ Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa ta uma u da Kashila ka naka da ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a da baci dem Kashila ka naka tsu ndishi n katakasuvu, tsara tsu gbamatangu da da. Kpam i fuda i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi. ⁷ Uzuwa u uma u tsunu ubana ara de wa ta n ucira, kpaci tsu reve ta i pana baci ikyamba tyoku da tsu tsu panai, ya wusha ta ndishi n katakasuvu tyoku da tsu tsu wushai.

⁸ Ama a va, tsa ciga ta i reve tyoku da tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu ta ukuna u da u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gban tsa yan uma kpam wa. ⁹ Mayun da, tsu zuwa ta tsa kuwa. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu ta tsu git uwushuku n Kashila, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yangasa akushe. ¹⁰ Kashila ka wauwa tsu ta a'ayin a da tsu yain evu n ukuwa vi, tsu reve ta kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu. ¹¹ Wa wauwa tsu ta kpaci eda ya banga tsu ta an ya yansa tsu kvasu. Adama a nala, Kashila ka wushuku ta kvasu ka de. Wa zuwuka tsu ta unu u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi ta adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus asakai ve nwalu ma ukyawunsa u ne

¹² Tsu cifa baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana ta tsu yan ta mazanga an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongu ta mai, kpam tsu tsu sokonku da ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashila u da u zuwai uyan ili i nala yi gba, ugboji u likimba u da wa. Tsu rongu ta mai ko nte wa, hal gai u kana baci n ada. ¹³⁻¹⁴ An tsu koronku da vi, tsu yan ta kadyanshi n ada karara, tsu sokonku da ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa ta uma ya reve ta gba i'ya tsu korongi. I tsu ta i revei ili i roku a ili i'ya tsa rongo, shegai tsu zuwa ta uma ubana kapala ya reve ta i'ya mai mai, tsara kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan ta mazanga adama a tsunu, atsu kpam tsu yain mazanga adama a de.

¹⁵ N reve ta ukuna u na vi mai, da gai i zuwai mari n fofusoi ma tuwa n kyawan da ve n kagita ki, nala Kashila ka zuwuka da unu u shinga kpaci mari ma tuwa ta ara de kure. ¹⁶ Mari ma ciga ta n batsa n kyawan da a'ayin a da n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a da kpam ma wura ugonu. Aku i'ari i banga mu kpam i soku mu a nwalu n va ubana a kaBon ka Yahuda. ¹⁷ N reve ta ya wecike ta ili i'ya i bishinka mu uyan i'ya n fofusoi vi. Kadyanshi ka uvurusu a'ene ka ma yanka da wa. Gogo-na n woko la vi de tyoku u ama a likimba aza da a ka dana ukuna aku a gono a kpa da u da ushadangu?

¹⁸ I reve ta gai Kashila uza da i wushuku n eyi da, nala dem u gan ta i reve an tsu tsu dana "Eye" aku tsu gono tsu dana "A'a" kute wa. ¹⁹ Kpaci Yesu Maku ma Kashila u tsu dana "Eye" aku u gono u dana "A'a" kute wa, shegai u tsu rongu ta n katakasuvu ka te. Aya uza da mpa n Sila n Timoti tsu yanka da kadyanshi a kaci ka ne. ²⁰ Kpaci aya u shadangi gba kazuwambani ka Kashila. Adama a nala a da tsu tsu dana "Ami" tsu naka baci Kashila tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi. ²¹ Cifai, Kashila ka ka tsu zuwa da hal n atsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashila ki aya dem u dangasa tsu. ²² U kaara tsu ta kugyan tsara u wenike an atsu ama a ne a da koshi. U zuwuka tsu ta dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwambana tsara u wenike tsu an ili i roku i'ari a utuwa.

²³ KaBan ka baci ma yanka da an n danai n 'yuwan ugonu a Korintiya vi adama a da bawu ma ciga n yan da mavura, asaka Kashila ka yan mu mavura. ²⁴ Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusuko da wa. Tsu reve ta i'a ta n upityanangu u ucira, adama a nala a da i'ari n ucira. Tsa ciga ta tsu yain manyan kaBolo n ada tsara i shadangu n mazanga.

2

¹ N tonuko ta kaci ka va, "Ma doku ma tuwa ara de wa, kpaci an n tuwai ara de caupa vi n zuwa ta gba de unambukatsuma." ² Shegai ma zuwa da baci unambukatsuma, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eda koshi, kpam eda aza da n zuwai unambukatsuma. ³ I'ya gai i zuwai n koronku da nala a ukanikorongi u da n sukunku da vi. Ma ciga n kyawan da wa, kpaci ugawunsa n ada wa zuwa mu ta ukpa da u upana u kayanyan. Kpam eda ama da u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n pana kayanyan i'ya tsara eda dem i pana kayanyan. ⁴ A'ayin a da n koronku da caupa vi, ma ta n kadambula n ukpa da u upana u kayanyan a asuvu a katakasuvu ka va hal n koronku da n meshi a a'eshi a va cika. N koronku da tsara n zuwa da unambukatsuma wa, shegai koronku da n koronku da tsara i reve an ma ciga da cika.

Cimbusukqi atoku unyushi u cingi

⁵ Uza roku a asuvu a de u zuwa mu baci unambukatsuma, mpa u zuwai utyoku u va wa. Gba de da u zuwai unambukatsuma, kpam ya dem wa ta n tyoku da wa pana u da. Ma ciga n dansa cika wa. ⁶ U6olomgbono u kaci u da aza roku a de ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a naka yi vi, ma rawa ta. ⁷ Shegai gogo-na u gan ta i cimbusuka yi i naka yi ndishi n katakasuvu tsara kotsu i zuwa yi u rongu n unambukatsuma hal upityanangu u ne u rukpa wa. ⁸ Ma folo da, wenike ni an ya ciga yi. ⁹ Koronku da ma koronku da tsara n kondo da, kpam n wene ko ya pana uwenishike u va. ¹⁰ I cimbusuka baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusuka yi ta. N cimbusuka yi baci (an baci unyushi wari pini), yan da n yain nala tsara n yanka da ukuna u shinga a ucira u Kawauwi. ¹¹ Tsara Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa, kpaci tsu reve ta afofi a Kanangasi utuwa ara tsunu.

KuBari ku Bulus a Taruwasa

¹² An n rawai a Taruwasa tsara n yain kuBari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi, n cina ta cina Asheku a fofuso de ure adama a manyan mi. ¹³ Shegai n dambula ta cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n tonukoi aza da a'ari pini vi, "U yan tsu ben." Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

¹⁴ Tsu cikpa ta Kashila cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u tonoi n atsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashila ka banga tsu ta dem tsu tamburuka ureve

* 2:11 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulani.† ¹⁵ Uma u tsunu wa ta tyoku u magulani ma Kawauwi ka naka Kashila, ma kpmam ma tambura a asu u ama da Kashila ka wauwusa hal n ama da a ka kuwusa. ¹⁶ A asu u aza da a ka kuwusa, magulani mi ma woko le de kawan ka ukpa. Shegai a asu u aza da a'ari n uma, magulani mi ma woko le de magulani ma uma. Ya wa fuda wa canga araji a ukuna u nala vi? ¹⁷ Tsa tyoku u ama da a tsu yan ku'ari ku kadyanshi ka Kashila tsara a tsara ikebe wa. Nala tsari wa. Shegai umatsi u da tsari u uwoko atsumate a Kashila, kpmam asuvu a ucira u Kawauwi tsu tsu dansa ta akani yi a kapala ka Kashila.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashila

¹ Gogo-na gita da tsa gita ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa ta n ikanikorongi i icikpali ko kpmam a zuwa da i koronku le ikanikorongi i icikpali yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala? ² Shegai eda ukanikorongi u tsunu, kpmam i'a ta a asuvu a atakasuvu a tsunu tsara ya dem u yain kaneshi u reve kpmam i'ya u yain kaneshi vi. ³ I wenike ta a kateshe an eda ikanikorongi i'ya Kawauwi ka korongi aku atsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashila Uza u Uma ku korongu da ta a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwaraka ko agbagala a da a yain n atali wa.

⁴ Tsa fuda ta tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala ka Kashila adama a Kawauwi. ⁵ Dana da tsu danai tsa fuda tsa yan manyan ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashila ka ka zuwai tsu fudai tsu yain gba i'ya tsu yain vi. ⁶ U zuwa tsu ta tsu fuda tsu woko agbashi a kazuwamgbani ka savu ka ne ka ka wuta a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko ta ukpa, shegai Kulu ku tsu tuko ta uma.

⁷ Mele ma cau a atali a da a tsu korongu ma, kpmam a tsu wene ta tsupige tsu Kashila a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuda a barakpa n a wundi upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa lada ta cika, ko an u wokoi ulada vi u barakpa wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoi manyan ma ne utuko u ukpa u da, kpmam mari n tsupige nala, ⁸ tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la ta tsupige tsu Mele. Ko nala wa? ⁹ Manyan ma ma tsu tuko ama ukidaga u ugana n mavura ma baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka Kashila ma yan ta n tsupige tsa tsa la nala vi. ¹⁰ Mayun da an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko de ili i gbani, kpaci katyashi ka tsupige tsu savu ka la ta ka cau. ¹¹ Mele ma ta n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la ta ucira, kpaci tsa kporo wa.

¹² Tsa dansa ta bawu uwonvo, kpaci adama a nala a da tsari n uzuwa u uma. ¹³ Tsa tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u lada ta, shegai u pala ta u da tsara u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori wa. ¹⁴ Ama yi a ryagbaja ta, kpmam ili i roku i tsu kangu le ta uwene ukuna u mayun a'ayin a da baci a yain kaneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuda ka takpa le ili i'ya i kangu le uwene vi. ¹⁵ Ko n gogo-na, a yan baci kaneshi u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kangu le atakasuvu. ¹⁶ Shegai a'ayin a da baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kangu yi vi. ¹⁷ Asheku a nala yi aya Kulu. Kpmam asu da baci dem Kulu ku Magono ma Zuba kari, ku tsu naka ta utsara u kaci. ¹⁸ Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu i'a kpmam upali wa, tsara tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpmam Kulu ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko ta tyoku u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

¹ Kashila n upana u iyali u ne, u naka tsu ta manyan ma na mi tsara tsu yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi. ² Tsu 'yuwan ta uyan ili i uwono ko kpmam i'ya i'ari usokongi. Tsu tsu yinsa ko uza wa, kpmam tsu tsu sava da uwenishike u Kashila wa. Ukuna u mayun u da koshi tsu tsu dansa a kapala ka Kashila, tsara ama a wushuku an tsari ama a maci. ³ Kadyanshi ka Shinga ka tsa yansa ku'ari ka baci ukimbi, a asu u aza da a'ari a ure u ukpa da kari ukimbi. ⁴ Kanangasi;* wata, uza cingi uza da wa lya tsugono tsu likimba u na u rumbanasa ta atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a da tsa yansa ku'ari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka wakana ara le wa, kpmam a reve an Kawauwi ka rotsol Kashila wa. ⁵ A'ayin a da tsa kyawunsa n tsu yanyi ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila ki, ku'ari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wari Asheku. Atsu agbashi a de a da adama a ili i'ya Yesu yanka tsu. ⁶ Kashila

* 4:4 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

ka ka danai, “Asaka katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!” U zuwa tsu ta tsu reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashila ka, ka tsu tsu wene a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

⁷ Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashila da tsu tsarai ka, shegai tsari ta tyoku u mgbodo n cin a asu u da kuzuwate ku ucanga ki kari. Nala u wenike ta an ucira u pige vi a asu u Kashila da u wutai, shegai ara tsunu wa. ⁸ A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuda a minjara tsu wa. Ko tsu reve baci kpmam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulu uzuwusa uma an ili i shinga i roku ya gita wa. ⁹ A zuwa tsu ta tsu panai ikyamba cika, shegai Kashila ka asaka tsu wa. A tsu gbashangu tsu ta a iyamba, shegai gba n nala a wacinsa tsu wa. ¹⁰ A'ayin a da baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike ta tyoku da Yesu panai ikyamba a'ayin a da u kuwai vi. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu. ¹¹ Nala wari, kain dem tsu tsu reve ta gaawan a ka wuna tsu ta adama a da tsa gbashika Yesu. Pini nala, ama a ka wene ta uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwa. ¹² Tsu wushuku ta tsu modono n ukpa, tsara eda i tsara uma.

¹³ A korongu ta a Tagarada u Kashila, “Dansa da ma dansa an u wokoi n wushuki.” Uwushuku u te u da tsari n u da, kpmam dansa da tsa dansa an u wokoi tsu wushuki. ¹⁴ Kashila ka 'yangasa ta Yesu Asheku a asuvu a ukpa. Tsu reve ta kpmam an Kashila ka tuwa ka 'yangasa tsu n Yesu. Kashila ka bidya tsu ta ka'olo n ada kpmam tsu shangba a kapala ka ne. ¹⁵ Gba ukuna u na vi adama a ukuna u shinga u de u da. Tyoku da ama ushani a'ari ulya kelime n uwusha ukuna u shinga u Kashila, nala dem a'ari ulya kelime n ucikpa Kashila, Kashila kpmam kari a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

¹⁶ Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulu uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi ikyamba i tsunu ya kuwusa, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsara ta ucira u savu. ¹⁷ Upana u ikyamba u da tsa pana gogo-na wa gan wa, kpmam wa barakpa wa. Shegai wa ganga tsu ta tsu tsara tsupige tsa tsu lai upana u ikyamba vi cika, kpmam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa. ¹⁸ Tsu zuwa a'eshi a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene vi ya barakpa wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

¹ Tsu reve ta a wasa baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwa baci tsu asaka ikyamba i na yi, Kashila ka fobusuko tsu ta kuwa ka tsa rongo a zuba. Asu u da eyi fobusoi n kaci ka ne kpmam bawu wa kotso. ² Tsu wowo de n ikyamba i'ya tsari n i'ya gogo-na, adama a nala tsu matsa de a uka tsu ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu. ³ A'ayin a nala tsa rongo kpmam kataba wa, kpaci tsa uka ta ikyamba i savu a zuba. ⁴ An tsa rongo n ikyamba i na yi tsa ta ushadangi n kadambula kpmam tsa pana ta ikyamba. Shegai uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpa aku tsu asaka ikyamba i na yi wa. Tsa ciga ta tsu asaka ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha ta ikyamba i'ya bawu ya kuwa. ⁵ Kashila ka n kaci ka ne u fobuso tsu adama a nala yi, kpmam u naka tsu Kulu Keri tsara ku woko tsu uzuwamgbana u da wa wenike an uma u savu u na vi mayun da.

⁶ Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve ta a'ayin a da baci tsari n uma a ikyamba i na yi, tsa a kuwa ku te n Asheku wa. ⁷ Tsa tono ta ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa. ⁸ Adama a nala a da n danai tsa ta n atakasuvu a ucira. Tsu la ta uciga tsu asaka ikyamba i na yi tsara tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo de. ⁹ Tsa baci n uma pini na a ikyamba i na yi, ko kpmam tsa baci bawu uma, uciga u tsunu tsu yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la ta ili i'ya i buwai gba. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai i'ya, kain ka roku gba tsunu tsa shangba ta a kapala ka Kawauwi kpmam u yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha ta katsupi ka ili i'ya u yain a'ayin a da wari n uma a ikyamba i na yi, ko i'a baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashila

¹¹ Adama a da tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku da i zuwai tsu matsai tsara ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashila ka reve ta tyoku da tsari mayun, tsa ciga da ta i reve tyoku da tsari. ¹² Tsa ciga tsu doku tsu wenike da aradi a kaci ka ili i'ya tsari wa, shegai tonuko da tsa tonuko da ili i'ya tsari tsara i yain mazanga adama a tsunu. Pini nala, da ya tsara ili i'ya ya dana a kaci ka aza da a tsu wenike aradi a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci ka le, shegai a'a ama a maci a kapala ka Kashila wa. ¹³ U woko baci yavu ijan i'ya tsa suma, tsara u tuko Kashila tsupige da. U woko baci kpmam yavu tsa n ugboji u tsunu, nala kpmam tsara tsu ganga da da.

¹⁴ I'ya baci dem tsa yan, yan da tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u da wa tono n gtsu. Tsu wushuku ta an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwai adama a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku ta an gba tsunu tsu kuwai. ¹⁵ U kuwa ta tsara u wauwa ko ya wa, tsara aza da

a wushai uma u savu adama a ne, a rongo kparam uma u da ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma u da Kawauwi ka pana kayanyan, uza da kuwai kparam a 'yangasa yi tsara u wauwa le.

¹⁶ Adama a nala a da tsu asaka ubidisa atoku tyoku da likimba u yawunsai a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa ta a kaci ka Kawauwi tyoku da likimba u tsu yan, shegai gogo-na nala wari wa. ¹⁷ Uza da baci bolomgbonoi kaci n Kawauwi, Kashila ka gonuko yi ta vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne u kotsu de, kparam i puwan de. Ko ndya wa i ne Kashila ka gonuko i'ya de i savu. ¹⁸ Kashila ka ka yain ili i na yi gba, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. U naka tsu manyan ma utoko ama evu n eyi. ¹⁹ Akani a tsunu yi a da, Kashila ka tukuso ta ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashila ka tsu cifusa unyushi u cingi u le wa. U naka tsu ta kparam akani a ndishi n shinga a na yi. ²⁰ Kashila ka zuwa tsu ta tsu woko aza a manyan a unu a Kawauwi, kparam u woko ta yavu folo da wa folo da i pana kadyanshi ka tsa tono. Adama a Kawauwi a da tsa dansa, kparam tsa folo da ta i asaka Kashila ka tuko da evu n eyi. ²¹ Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai Kashila ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsara Kawauwi ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashila.

6

¹ Tsu yan ta manyan kaolo n Kashila, kparam tsa folo da ta kotsu i wushi ukuna u shinga u ne gbani wa. ² U dana ta a Tagarada u Kashila, "A'ayin a rawa baci a da ma wenike da asuvayali, ma pana ta kavasu ka de. Kain ka iwauwi n ganga da ta." ³

Mayun da, Kashila ka ta ufobusi u ganga da gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

³ Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa yan i zuwa aza roku a rukpa wa. ⁴ I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga ta tsu wenike atsu agbashi a mayun a Kashila a da. Tsu kawunku ta gba upana u ikyamba n ahankuri. ⁵ A lapa tsu ta. A zuwusa tsu ta a kuwa ku a'ali. Kakuma ka ama ka pana tsu ta upan hal a 'yangasasa atakasuvu a ama. Tsu yan ta manyan hal tsu dukpai. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kparam tsa tsara ilikulya wa. ⁶ Tsu wenike ta kaci ka tsunu atsu agbashi a Kashila a da, kpaci tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsu ta n ureve u da Kashila ka tsu naka. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansa ka ta ama ukuna u shinga. Tsa ta n ucira u Kulu Keri, kparam tsa ciga ta ama mayun mayun. ⁷ Kadyanshi ka mayun ka tsa yansa ku'ari, kparam Kashila ka ka naka tsu ucira vi. Tsa ta n ukuna u maci u da u woko tsu yavu burundu n maraga ma tsa ciga adama a kuvon. ⁸ Kashila ka tsa gbashika ama a ka nakasa tsu baci karinga, ko a goruso tsu baci. Kashila ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka nakasa tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu ta aza a ka'an, shegai kain dem ukuna u mayun u da tsa dansa. ⁹ Ya dem reve tsu ta, shegai a gonoi a ka yanaka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpa wa evu, shegai atsa na, hal n gogo-na tsu ta n uma. Tsu pana ta ikyamba cika, shegai a wuna tsu wa. ¹⁰ Kain dem tsu tsu rongo ta n mazanga, ko a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba. Aza a unambi a da tsari, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsari a asuvu a upityanangu. Tsa n ili wa, shegai mayun da wari an tsari n ko ndya wa.

¹¹ Eda aza a Korintiya, tsu dansa ta n ada karara. Atakasuvu a tsunu a shadangu ta n uciga u de. ¹² Tsu asaka da uciga wa, shegai da i asaka tsu ta uciga. ¹³ Ma dansa ta n ada tyoku da ma dansa na mmuku n va. Wenike tsu uciga tyoku da atsu tsu wenike da.

Kuwa ku Kashila ka ama

¹⁴ Kotsu i yain manyan kaolo a asu u te n aza da bawu a wushuki n Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaolo wa. Katyashi n karimbi a ka rongo kaolo a asu u te wa. ¹⁵ Nida Kawauwi n Kanangasi* a ka walambana? Nida uza da wushuki n Kawauwi wa walambana n uza da bawu u wushuki? ¹⁶ Kuwa ku Kashila ka walambana n ameli wa, ko kenu. Kparam atsa kuwa ku Kashila Uza u Uma. Kashila ka dana ta, "Ma dusuku ta n ele aku n zuwa kuwa ku va a asu u da a'ari. Ma woko ta Kashila ka le, ele kparam a ka woko ta ama a va." ¹⁷

¹⁷ Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana ta,

"Wutai a asuvu a le i peci kaci de n ele.

Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'a n ashinda wa, tsara n wushi da." ¹⁸

♦ 6:2 Isha. 49:8. * 6:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ♦ 6:16 Adkp. 26:12; Izk. 37:27.

♦ 6:17 Isha. 52:11; Izk. 20:34.

¹⁸ Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbà u dana tã,
 “Ma woko tã Tata u de,
 ecfã kpam ya woko tã mmuku n va.” ◊

7

¹ Aje a va, Kashilã ka ka yansaƙa tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icadĩ. Tsu naƙai Kashilã tsupige, aku tsu maƙsai tsu yain gbã i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wãri n i'ya

² Kukpunkã tsu atakasuvu a de! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpam upityanangu u za wa. Tsu ryafa ko uza wa. ³ Dana da n danai nala an ma ciga n zuwuka da unyushi wa. Maƙri n tonuko da tã caupa an tsu tsu rongo da uciɓusa, ko ndya baci tani ya gitã. ⁴ N wushuku tã n aɗa gbã gbã. Kain dem n tsu rongo tã n mazãnga adama a de. I gbamatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi maƙri ushaɗangi n kadambula, i zuwa mu tã ma pana kayanyan.

⁵ An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsarã uwunvuga wa. Tsu cina tã kadambula ukyawin n aƙsu. Tsu shilãƙanaƙai n atokulalu, kpam tsa moɗono n uwonvo a atakasuvu a tsunu. ⁶ Shegai Kashilã ka ka tsu naƙa a aza da a'ãri n kadambula ndishi ma atakasuvu, u naƙa tsu tã ndishi ma atakasuvu a'ayin a da Taitu tuwai ara tsunu. ⁷ Mayun tsu pana tã kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gbã ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbamatangu yi katakasuvu. U tonuko tsu tã an ya ciga mu uwene kpam hal ukuna u ɓala da n ukuna u da i yain. U tonuko mu tã tyoku da i maƙsai i da ya ciga i ɓanga mu. An n panai nala, n pana tã kayanyan cika.

⁸ Ko ukanikorongi u va u nangasa da baci katsuma, ukuna u ɓala mu an n korongi u da wa. A kagitã ukuna wa ɓala mu tã an u nangasa da katsuma, shegai unamgbukatsuma u de u ɓarãƙpa wa. ⁹ Gogo-na kpam ma tã n mazãnga. Mazãnga ma ma yan an n nangasa da katsuma wa, shegai unamgbukatsuma u de u zuwa da tã i savadai ahali a de. Adama a nala tsu shitãngu da wa, ko kenu. ¹⁰ Kpaci Kashilã ka fuda tã ka yan manyan n unamgbukatsuma u tsunu u ɓanga tsu tsu kpatala tsu asãƙa unyushi u cingi tsu tsarã iwauwi. Ukuna wa ɓala tsu n unamgbukatsuma u nala vi wa. Shegai unamgbukatsuma vi a kaci ka ukuna u likimba u da baci, wa tuko tã ukpa.

¹¹ Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsuma u nala vi u da Kashilã ka ciga da i pana u yain a asuvu a de. U zuwa da tã i gonuko ugboji. U zuwa da tã ya ciga i wenike an bawu i'ãri n unyushi. U zuwa da tã upan n uwonvo. U zuwa da tã ya ciga i wene mu. U zuwa da tã i maƙsai i ɓanga aza roku. U zuwa da tã uciga u uyan uza da nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa da tã i wenike kaci ka de kabirya da wa. ¹² Korongu da n korongi ukanikorongi u na vi tsarã i wene, a kapala ka Kashilã, tyoku da i'ãri ufoɓusi i panãƙa tsu. Korongu da n korongi adama a uza da nusai wa, ko adama a uza da a nusukai wa. ¹³ Ili i'ya gai i zuwai tsu gbama asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsãri n ugbami u asuvu, tsu la tã upana kayanyan an Taitu wãri dem n upana kayanyan, kpaci i wenike tã an bawu wãri n ili i'ya ya ɓala yi. ¹⁴ Tsu tonuko yi tã tyoku da tsu panai kayanyan adama a de, kpam i wenikei an n yain dere. Gbã i'ya tsu tonuko da vi mayun da, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka de ki mayun da. ¹⁵ Pini nala, uciga u ne ubana ara de u lya tã kelime n ugbonguro, a'ayin a da baci u ciɓai tyoku da gbã de i panãƙai udani u ne, n tyoku da i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba. ¹⁶ Ma tã n mazãnga an ma fuda ma wushuku n aɗa gbã gbã.

8

Atoni a naƙa kune yaa

¹ Aje a va, tsa ciga tã i reve tyoku da Kashilã ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya. ² A pana tã ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazãnga ma le ma kotso wa, kpam a naƙa tã ili i'ya i lai i'ya a ka ciga le a naƙa. ³ Asãƙa gai n tonuko da, a naƙa tã tyoku da a ka fuda hal gbã n lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. ⁴ Shegai a rongo tsu ufolo tsu asãƙa le dem a ɓanga ama a Kashilã aza da a'ãri a Urishelima. ⁵ Tsu yawunsa gbã a ka fuda a ka naƙa nala wa! A gitã tã a naƙai kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashilã ka ciga i'ya la vi. ⁶ Taitu da gitã da uwenishike unãƙa, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara de u ɓanga da tsarã i koruso ili i'ya i gitã vi. ⁷ I yan tã ko ndya wa mai hal gbã n pasãƙai cika: I'a tã n upityanangu kpam i'a tã uyan u kadyanshi ka shinga. I'a tã dem n ureve, kain dem ya ciga i ɓanga, kpam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga da tã i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unãƙa yaa.

⁸ Shegai dana da n danai she i naka ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga ta ya yain nala. Ure u roku u da dem u da ya wenike uciga u maci. ⁹ I reve ta ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve ta an Kawauwi kari n utsari, shegai adama a de u woko ta uza u unambi, tsara adama a unambi u ne eda i tsara utsari.

¹⁰ Adooki a va a da na: Na'alu eda aza a kagita aza da i cigai i naka, kpm eda aza a kagita a da i nakai vi. ¹¹ Gogo-na, ma ciga ta i koruso manyan ma i gitai uyan vi. Wenikei an ya fuda ya koruso manyan mi n maloko tyoku da i gitai ma. Nakai a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya. ¹² Ya ciga baci i naka, wa yan n kalen ko ndya i nakai wa, kpaci Kashila ka la ta uciga i naka a asuvu a ili i'ya i'ari n i'ya, shegai i naka ili i'ya bawu i'ari n i'ya wa.

¹³ Ma ciga i naka ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ari n ili wa. Ma ciga ta uza da baci dem wari pini u zuwa kukere dere. ¹⁴ Gogo-na naha, i'a ta n ili ushani. Ili i'ya i'ari n i'ya ya fuda ta ya banga aza da bawu a'ari n ili. Aku ubana a kapala a tuwa baci a tsara, aku a banga da dem a'ayin a da baci bawu i'ari n i'ya, pini nala, she i woko una u te. ¹⁵ Tagarada u Kashila u dana ta, "Uwa da baci bolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza da baci bolongi kenu, wa namba ili wa." ^o

Taitu n aje a ne

¹⁶ N cikpa ta Kashila an u zuwai Taitu wa ciga da tyoku da ma ciga da. ¹⁷ Taitu wushuku ta u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wa ta n maluwa cika ma wa ciga u tuwa ara de, tun bawu tsu tonuko yi gbam nala. ¹⁸ Aya la tsa suku kabolo n utoku uza da wari Katoni, uza da kpm gba Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga. ¹⁹ Atoni yi a dangasa yi ta dem u bana kabolo n atsu tsa naka baci kune ku na ki. Yan da tsa yan manyan ma na mi tsara tsu naka Asheku tsupige, kpm tsu wenike an tsa ciga tsu banga cika.

²⁰ Kpaci tsa ciga ko uza u kana tsu n unyushi u tyoku da tsu nakai kune ku pige ku na ki wa. ²¹ Shegai tsa ciga ta tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ari dere a a'eshi a ama.

²² Tsa suku ta dem vuma roku kabolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wa ta ufo'usi adama a ubanga. U wenike tsu ta nala a ure kau-kau, kpm gogo-na dem wa la ta uciga ubanga. Kpaci u wushuku ta n ada cika. ²³ Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u va u da uza da wa yan manyan na mpa tsara u banga da. A'uwa a Atoni a suku ta ama a na yi ara de, kpm a tuko ta tsupige a asu u Kawauwi. ²⁴ Wenike le uciga, tsara gba a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u mazanga n i'ya tsu yain adama a de.

9

Kune adama a aza a unambi

¹ N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku da adama a kune ka i fo'usoi ya naka ama a Kashila yi wa. ² N reve ta banga da ya ciga i banga. Ma ta n mazanga adama a nala yi, kpm ma ta a utonusuko ama a asuvu a Masidaniya n da eda Atoni a da i'ari a Akataya, i fo'usoi ta tun na'alu tsara i naka. Adama a umatsa u da i matsai ya ciga i naka vi, u zuwa ta aza roku aza a Masidaniya a ka ciga ama a naka. ³ Shegai mpa pini ma sukunku da atoku a nala yi tsara kadyanshi ka tsunu a kaci ka de ka woko ka gbani wa. Ma ciga ta i fo'usoi, kpaci n tonuko le ta i fo'usoi de. ⁴ Ma pana ta uwono, eda kpm dem ya pana ta uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwa baci tsu cina da bawu afo'i, cina n tonuko le tani de i fo'usoi de! ⁵ Da n wenei yavu wa gan ta n suku atoku a nala yi a kapala ka va a wene kune ka i yain kazuwambani ki i fo'usoi ta ka. Nala wa wenike ta an n ucigi u de u da i nakai, shegai mpa n matsa da wa.

⁶ Ma ciga ta i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza da baci kpm u cei ili ushani, wa kapa ta ili ushani. ⁷ Adama a nala ya dem u yawunsa tyoku u kakuma ka ili i'ya wa naka. Kotsu vu naka ili wa, ikyamba i vunu i 'yanga baci vu naka wa. Kotsu vu naka ili wa, va wene baci yavu matsa da a ka matsa vu vu naka. Kpaci Kashila ka la ta uciga uza da u nakai n ipeli. ⁸ Kashila kpm ka zuwuka da ta una u shinga u da u lai ili i'ya i nambai. Pini nala, da kain dem ya yan n ili ushani, kpm i yain n i'ya kabarikete hal i nakasa adama a manyan ma shinga gba. ⁹ Tagarada u Kashila u dana ta: "Gbani da vuma u maci u tsu naka aza a unambi kune, kpm ukuna u maci u ne wa ta pini bawu utyoku." ^o

¹⁰ Kpaci Kashila ka ka tsu naka kacimbi icun, u naka kpm ilikulya. Wa doku ta ili i'ya i'ari n i'ya kakuma, tsara i tsara i'ya ya naka ushani a asu u uyan ukuna u shinga. ¹¹ Wa kukpa ta ure kau-kau u da wa zuwa da i yain utsari tsara i yansa kune yaa. Pini nala, da ama ushani a ka cikpa Kashila a'ayin da baci tsu naka le kune ku de.

¹² Pini nala, ili i shinga i re ya gita ta, ili i'ya ama a Kashila a nambai a ka tsara ta i'ya, ama a ka cikpa ta kpm Kashila n mazanga. ¹³ Ya rongo ta a unaka Kashila tsupige kpaci i naka ta yaa. I wushuku ta n akani a kaci ka Kawauwi, kpm i panaka ta a da an i nakai Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni a da a buwai. ¹⁴ Gogo-na alya pini a ka yanka da kavasu, kpm a ka ciga da uwene, adama a ukuna u shinga u pige u da Kashila ka yanka da. ¹⁵ Asakai tsu cikpai Kashila adama a kune ka u naka tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

¹ Mpa Bulus uza da wa folo da vi, kpm n matanu n tsishinga tsu Kawauwi tsa ma folo da. Aza roku a dana ta, a'ayin a da baci mari kabolo n ada n tsu gajarakpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a da baci bawu mari evu n ada. ² A'ayin a da n doku n tuwa da ukondo, u kana ta n yanka aza da a ka wundya tsa tono ta ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu n yanka da nala wa. ³ A likimba da tsari, shegai kushulu ku tsunu unu a te da kari n tyoku da aza likimba a ka yansa wa. ⁴ Tsu tsu shilakanan i iwunukatsu icun i'ya aza a likimba a tsu shilakanaka wa. Iwunukatsu i tsunu i'a ta n ucira u da u wutai a asu u Kashila u da wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu. ⁵ Tsu tsu wacinsa ta kananamgbani n gba icun i aradi a da a ka bishinka uza ureve Kashila. Tsu tsu kana ta uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panaka Kawauwi. ⁶ A'ayin a da baci i wenike i panaka de Kawauwi gba gba, pini nala, aku tsu rongo ufofusi adama a da tsa yanka aza da bawu a ka panaka Kawauwi mavura.

⁷ Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan ta i cifa an tsari aza a Kawauwi tyoku da dem aza a aradi a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a da a'ari. ⁸ Mayun da wari an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u da Asheku a naka tsu tsara tsu banga da, shegai adama a da tsa varangu da wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa. ⁹ A'ayin a da n koronku da vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u da ma ciga n zuwa da i pana wa. ¹⁰ Aza roku a da, "Ikanikorongi i Bulus i'a ta n ucira kpm n kalen cika, shegai wa baci kabolo n atsu, u tsu yan n ucira wa. Kpm kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa." ¹¹ Ma ciga ta a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsu kabolo n ada wa, da i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a da baci tsari kabolo n ada, tsa wenike ta ucira vi tyoku da tsu wenike u da a ikanikorongi yi.

¹² Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unu u te n aza da a tsu yawunsa kaci ka le a'a ta n kalen wa. A tsu boloko ta kaci ka le ure u uratsanaka aku a ratsanaka kaci ka le n u da. A tsu gawuntangu ta kaci ka le n ko ndya wa tyoku da ele a'ari. Nala wa wenike ta an bawu a reve ili. ¹³ Shegai atsu tsa yan aradi a kaci ka ili i'ya i'ari a kateshe n manyan ma Kashila ka naka tsu tsu yain wa. Aradi a da koshi tsa yan a da a manyan ma Kashila ka suku tsu tsu yain, kpm eda dem i'a ta a asuvu a manyan ma nala mi. ¹⁴ Aradi yi a wura tyoku da u gain tsu yain a da wa, atsa gban aza a kagita aza da a tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁵ Tsu tsu yan aradi adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu atsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa ta uma upityanangu u de wa gbama ta hal u zuwa manyan ma tsunu ara de ma lyai kelime cika. ¹⁶ Tsa ciga ta tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mbari mbari. Tsa ciga tsu yain aradi n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa. ¹⁷ Tagarada u Kashila dana ta, "Va ciga baci vu yain aradi, she vu yain a da a ili i'ya Asheku a yain." ¹⁸ A kaci ka uza da wa cikpalasa kaci ka ne kpm, u tsu tsara icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsara icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaaban

¹ Ma ciga ta i yanka mu ahankuri a'ayin a da baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo da ta i yanka mu ahankuri. ² Ma kirana ta n ada cika tyoku da Kashila ka kirana n ada. I'a ta tyoku u maku ma uka ma bawu ma reve vali, uza da a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne. ³ Shegai gogo-na ma pana ta uwonvo u da a ka puwunsa atakasuvu a de tsara i asaka utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku da kali ka yinsai Hawa n ugboji u cingi u ne. ⁴ Tsu tonoku da ta ukuna u Yesu, kpm i wushai Kulu Keri, i wushuki kpm n akani a tsunu. Shegai i asakai aza roku a tonoku da ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufofusi u da i'ari i wushi kulu ku roku de kau, i wushi kpm akani a roku. ⁵ N wene aza da a ka isa kaci ka le "asuki a pige" a la mu wa. ⁶ Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve ta ili i'ya ma dansa. Tsu yan ta gba i'ya tsa yan tsu wenike da ili i na yi mai. ⁷ N zuwa da i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da ku'ari wa. N gonoku ta kaci ka va kenu, aku n naka da tsupige.

An n yain nala vi, n nusa? ⁸ An a'uwa a Atoni a roku a ka naƙasa mu ikebe, u woko ta yavu bokuso da nala bokuso ikebe yi tsara n gbashika da. ⁹ N namba baci ili a'ayin a da mari n ada, n tsu tonuko da i banga mu wa. Atoku a da a wuta a Masidaniya a tuwai pini na, a naka mu ta gba ili i'ya ma ciga. N taƙa da ufolo i banga mu wa, kpm ma folo da wa. ¹⁰ Ko uza wa la a asuvu a uyamba u Akataya uza da wa bishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana ta kpm nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u da wari a asuvu a va. ¹¹ N dana baci ma ciga n zuwuka da araji wa, u woko yavu ma ciga da wa? Nala wa. Ko Kashila ka reve ta ma ciga da.

¹² Kpm ma lya ta kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga ta n bishinka ama a nala utsara u ili i'ya a ka yanka aradi. A ciga ta a dana manyan ma a ka yanka aradi yi ma ta una u te n ma tsunu. ¹³ Ama a na yi asuki a kaƙan a da. Manyan ma le ma a tsu yanka kaƙan, aku a gonukoi kaci ka le tsara a rotsu asuki a mayun a Kawauwi. ¹⁴ Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko ta kaci ka ne tsara u rotsu katsumate ka zuba† ka katyashi. ¹⁵ Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotsu agbashi a da a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsara ta mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

¹⁶ Asaka n doku n tonuko da: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panaka mu tyoku da ya panaka katengeshi, mpa dem aku n yain aradi kenu. ¹⁷ A'ayin a da baci ma cikpala kaci ka va nala, tyoku u Asheku u da n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi. ¹⁸ Ama ushani a ka yan ta aradi a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan ta aradi. ¹⁹ Eda aza da ya wundya yavu i'a n ugboji, i tsu pana ta kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi. ²⁰ I tsu yan ta gbam ahankuri n aza da a tsu gonuko da agbashi a le, ko a ryafusa da, n aza da a tsu yinsasa da. I tsu yan ta dem ahankuri n aza da a tsu wundya yavu a la da, ko aza da a tsu basasa da. ²¹ N tsu pana ta uwono n dana tsa n ucira u da tsa yan nala wa.

A ka yan baci aradi, mpa dem ma yan ta, shegai utengeshi u da uyan nala vi. ²² A dana baci ele kagali ka Ibrahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibrahi ka. Ele aza a Isara'ila a da baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibrahi n da baci, mpa dem nala. ²³ Ele agbashi a Kawauwi a da baci, wa woko mu ta utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku da ma gbashika yi u la ta tyoku da ele a ka gbashika yi. N yan ta manyan cika ma lai ma le. A zuwusa mu ta a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku da a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu la ta ma a lapusai ele. N yansa ta evu n ukpa a'ayin ushani. ²⁴ Aza a Yahuda a bawan mu ta n kajaƙu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbam a bawan mu nala. ²⁵ Aza a Roma a lapusa mu ta n alangu, kutatsu ka gbam a yanka mu nala. A taƙa mu ta uvarasa n atali tsara a wuna. N so ta nwalu a kpatsu, kpatsu ku tasa ta na mpa hal kutatsu. N taƙa ta urukpa a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. ²⁶ Nwalu n kakuma mi, n tsu zuwa mu ta n yain evu n ukpa adama a uwaya u mini n adama a aza a magalaka. N yan ta evu n ukpa adama a ama a va, aza a Yahuda, kpm hal n Awulawa. N tsu yan ta evu n ukpa a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan ta dem evu n ukpa adama a aza da a danai ele Atoni a da, shegai Atoni a da wa. ²⁷ N yan ta manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu ronguso ta n kambulu n kakuli, kpm a'ayin ushani n tsu tsara ilikulya wa. N soso ta kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa. ²⁸ Hal n ara gai, kain dem u tsu woko ta yavu va da n canga ta ucanga u araji kpaci n tsu bala ta asuvu adama a a'uwa a Atoni. ²⁹ A'ayin a da baci bawu aza roku a'ari n ucira, n tsu woko ta dem bawu ucira. Asuvu a tsu sudugba mu ta a'ayin a da baci n wenei a yinsa uza roku tsara u yain unyushi.

³⁰ U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan ta nala adama a ili i'ya i zuwa mu n woko bawu ucira. ³¹ Kashila ka reve ta kaƙan ka ma yan wa. Aya Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza da a ka cikpala hal ubana bawu utyoku. ³² An mari a Damasuka, uza da wari gomuna a'ayin a da Arita wa lya tsugono, wari u ciga ta u kana mu, adama a nala, u zuwa ta aza a uwundya ukyawan a ilyuci yi. ³³ Shegai aje a va a zuralaka mu a asuvu a mabana a ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku da n lai a akere a gomuna yi da la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

¹ U kana ta n yain aradi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka n yain a da adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu. ² Ayen kupa n a nishi a da a wurai, Kashila

* **11:14** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. † **11:24** A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwa ta kpaci asoje yi a reve ta tyoku da a ka bawan vuma hal u kuwa ko kpm ukpada ukuwa. A bawan yi ta kamankupa n kuci a asaka yi a una u ukpa shegai wa kuwa wa.

ka wusha tã Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u uwunvugusa a zuba u Kashilã a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya i walai, ko kpam kulu ku ne, shegai Kashilã ka reve tã. ³⁻⁴ N doku n dana, n reve tã a bidya tã vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve wa, Kashilã ka ka revei. U pana tã kadyanshi ka roku ka bawu wa fudã wa tofugbo, n ili i'ya bawu Kashilã ka asãkã uza dana. ⁵ Adama a nala ma yan tã arãdĩ adama a vuma na vi, shegai ma yan a dã adama a kaci ka vã wa, she ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu m̃ari n ucira. ⁶ M̃ari ma ciga baci n yanka kaci ka vã arãdĩ, wa woko mu utengeshi wa, kpaci m̃ari ma dansa tã ukuna u mayun. Ma yan a dã adama a kaci ka vã wa. Ma ciga ama a nãkã mu tsupige tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

⁷ U gan n woko n arãdĩ a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashilã ka wenike mu wa. Da gai i zuwai u nãkã mu m̃ãlã n pana ikyamba yi, tyoku dã kawana ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa mu n pana ikyamba, u gishinka mu kpam uyan arãdĩ. ⁸ N folo tã Asheku hal kutatsu tsarã u takpa mu ukuna u na vi. ⁹ Shegai u tonuko mu, "Ukuna u shinga u vã u rawa vu tã. A'ayin a dã baci bawu ṽari n ucira, ucira u vã u tsu shadangu tã ara vunũ." Adama a nala, gogo-na mã tã n mazangã ma ma yan arãdĩ adama a dã bawu m̃ari n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara vã. ¹⁰ Adama a dã wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u dã baci ma namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan tã mazangã. Ma namba baci ili adama a dã wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi, ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan tã mazangã. A ka zuwusa mu baci n pana ikyamba adama a dã Kawauwi ka tsarã ukuna u shinga, ma yan tã mazangã. Kpam a'ayin a dã baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a dã ma tsarã ucira cika.

Bulus wa ciga tã aza a Korintiya

¹¹ Tyoku u katengeshi u dã ma dansa, shegai e dã i zuwa mu ma dansa nala. E dã i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka vã. Ko mã baci ili i roku wa, aza dã a danai ele "asu ki a pige" a dã vi a la mu wa. ¹² A'ayin a dã m̃ari kabolo n a dã vi, n rongo tã n ahankuri kpam n yansa tã manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain. ¹³ Adama a nala, i wusha tã ili i'ya a'uwa a Atoni a dã a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka vã n woko dã kalãndã wa. Yanka numu ahankuri!

¹⁴ Mpa pini ma fofošo tsarã n tuwã n kyawan dã ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boloko dã kalãndã wa. E dã ma ciga, shegai ikebe i dẽ wa. Mmuku n dã n gain a fofo ikebe adama a ubidya araji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya araji a mmuku n le. ¹⁵ Adama a nala, mã tã n mazangã ma ma nãkã ko ndya wa i vã adama a dẽ, hal gbã m n kaci ka vã dem. Ya jebe uciga u dã ya ciga mu vi an u wokoi n la dã uciga?

¹⁶ Aza roku a dẽ a wushuku tã an bawu n woko dã kalãndã. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u dã n yain n yanka dã kaãan tsarã n wanda dã. ¹⁷ Ama dã n sukunku dã vi, uza roku wã pini uza dã ryafa dã? ¹⁸ N folo tã Taitu tuwã ara dẽ, kpam n tutsuku yi tã kabolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa dã wa. E dã dem n kaci ka dẽ i reve tã an mpa n eyi ko ndya wa unã u te u dã i'ari tsu, kpam uyawunsa u dã tsu u te.

¹⁹ Gaawan ya dana tã dana dã tsu danai gbã nala tsarã tsu wenike an tsãri ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa tã tyoku dã Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashilã. E dã aje a tsunu a dã, kpam ko ndya baci tsa yan, yan dã tsa yan i'ya tsarã tsu zuwa dã i gbama. ²⁰ Kpaci ma pana tã uwonvo u dã n tuwã dã baci ukyawan, ahali a dẽ a kpãdã mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a vã dem a ka yankpa dã wa. Ma pana tã uwonvo u dã ma cina dã n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ari n i'ya. Ma pana tã uwonvo u dã ma cina dã n asuvu a shen, ko kpam ya cigãka kaci ka dẽ ko ndya wa. Ma pana tã dem uwonvo u dã ma cina dã n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpam gai n cina dã n i yanyi arãdĩ, ko ya rongo kabarikete bawu i kanãi kaci wa. ²¹ Mayun dã ma pana uwonvo u dã n tuwã baci gaawan Kashilã ka vã ka gonuko mu tã kenu adama a dẽ. Kpam ma sã tã adama a aza dã a'ari a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a asãkã ukuna u ashindã u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unãkã adooki a ne

¹ Ma tuwã tã ara dẽ utuwã u tatsu. Tagarãda u Kashilã da, "U kanã tã ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u dã a kanãi vuma n u dã mayun dã." ² An n doki n tuwai ara dẽ utuwã u ire, n rono tã aza dã a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu m̃ari evu n a dã, ma doku tã ma dana u dã: A'ayin a dã baci n doku n tuwai ara dẽ, ko uza wa la a asuvu a mavura wa. ³ Ma wenike dã tã an mayun dã Kawauwi ka dansa a unã u vã. An

* 12:7 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalãpansi.   ◊ 13:1 U.M.L. 19:15.

wa yansa manyan ara de, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wa ta n ucira. ⁴ Mayun da u rongo bawu ucira a'ayin a da a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashila u da wa rongo. Atsu dem tsa n ucira wa, tyoku da Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene ta an tsa tuwa tsu rongo n ucira u Kashila, tyoku da Kawauwi ka rongo.

⁵ Vecei kaci ka de mai, i kondo kaci ka de i wene ko i'a pini ukani n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve ta an Yesu Kawauwi wari a asuvu a de. I reve baci an Yesu wari a asuvu a de wa, i rukpa de ukondo vi. ⁶ Ma zuwa ta uma i wene an bawu atsu tsu rukpai ukondo vi. ⁷ Tsu yan ta kvasu ubana a asu u Kashila kotsu i yain ili i cingi wa. Yan da tsa yan kvasu nala tsara ama a wene an tsari mai wa, shegai tsara u zuwa da i yain ili i'ya i'ari mai, ko u woko baci yavu atsu tsu rukpa ukondo vi. ⁸ Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kangu u da wa. ⁹ Ko an u wokoi bawu tsari n ucira, tsa ta n mazanga an eda i'ari n ucira. Tsu yan ta kvasu adama a da ya lapula i woko mai. ¹⁰ Koronku da ma koronku da ili i na yi kahu n rawa la. Yan da n yain nala tsara n tuwa baci, ili i'a la i'ya ya zuwa mu n barana da n ucira wa ma dansa baci n ada n ucira u da Asheku a naka mu. U naka mu ucira vi adama a da ma varangu da wa, shegai adama a da ma banga da.

Idyani i makorishi

¹¹ Gogo-na ama a va, ma kotso de ukanikorongi u na vi. N tonuko da ta: Yanyi mazanga! Sava dai ahali a de. Kiranai n i'ya n tonuko da. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo ka'olo na ndishi n shinga. Pini nala, Kashila ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo ta n ada.

¹² Damamgbanasai a asuvu a uciga u Atoni. ¹³ Gba Atoni a da a'ari pini na a ka sukunku da ta idyani i le.

¹⁴ Asaka ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashila, na ndishi n ka'olo n Kulu Keri a rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Galatiya a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaƙon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaƙon ki. Gbā a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ki a da Bulus koronki. Bulus wari u wala ta pini a kaƙon ki, adama a nala wa ta n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaƙon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le ta tsara u wenike le an wari kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le ta an a wauwa le a ure u maci an a'ari n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u da wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le ta an a'ari n ucira u da a ka fuda a ka tono Kashila bawu a damgbarasa le, kpam a cigamgbana.

Gbā ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wari a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuda ta tsa tono Kashila bawu a damgbarasa tsu tsā baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu ta tsu reve tyoku da tsa rongu, shegai upityanangu u da wa zuwa tsu tsu bolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)

Kashila ka dangasa ta Bulus woko kasuki (1:11-24)

Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)

Upityanangu u da koshi ure u utsara iwauwi (3:1-4:31)

Adooki a asu u kulu n uciga (5:1-6:10)

Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

¹⁻² Mpa Bulus uza da u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a da a'ari a kaƙon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama da a dangasa mu wa, u wuta tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi da u dangasa mu n kaci ka ne. U yan ta nala kaƙolo n Kashila Tata uza da u 'yangasa yi a ukpa. Gbā ama a tsunu pini na a bolomgbono ta na mpa a asu u usuku idyani i na yi.

³ Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga. ⁴ Kawauwi ka kuwa ta adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku da Kashila Tata u tsunu u foƙusoi, tsara u wutukpa tsu a likimba u tsicingi u na a asu u da tsari gogo-na. ⁵ Da i zuwai gbā tsupige tsu Kashila tsa, gbā a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

⁶ N yan ta majiyan cika an i lazai i kpatalakai Kashila kucina. U dangasa da ta adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono de akani a roku kau. ⁷ Mayun da akani a roku a'la wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a da pini a ka damgbarasa da. A ka ciga ta a savada Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku de kau. ⁸ Asaka Kashila ka yanka uza da baci dem wa yan kuƙari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwa ara de unā u cingi! Asaka Kashila ka yain nala, ko atsu n kaci ka tsunu ka baci tsari n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwai n akani a roku kau. ⁹ N dana ta u da, kpam ma doku ta ma dana: Uza roku u yan baci kuƙari ku kadyanshi ka Kashila kau n ka i gitai i wushai, asaka unā u cingi u Kashila u rukpa a kaci ka vuma u nala vi.

¹⁰ Ama da ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashila ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama da ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mari ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashila ka isqi Bulus

¹¹ Ama a va, ma ciga ta i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka da kuƙari ki ka ama a yain ka wa. ¹² N tsā ka a asu u uza wa. Uza wa la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi da u wenishike mu uwenishike u na vi.

¹³ I reve ta tyoku da mari n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa ta Atoni a Kashila a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le. ¹⁴ Aza a Yahuda a da pini aza da tsari usaun u te, shegai n la ta aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mari n matsa ta uciga n yain nala.

¹⁵ Shegai tun kahu a matsa mu, Kashila ka dangasa mu ta. U yan ta nala adama a tsishinga tsu ne. ¹⁶ Aku a'ayin a tuwai a da u wenike mu Maku ma ne, tsara n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u naka mu adooki wa. ¹⁷ N bana a Urishelima

n cina aza da a gitai a wokoi asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ne de. Aku n gonoi a Damasuka.

¹⁸ An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsara n kondo Bituru, kpm n rongo ta pini a'ayin kupa n a tawun. ¹⁹ N wene ta dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a da a buwai vi wa. ²⁰ N tsina ta a kapala ka Kashila, kaƙan ka mu wa.

²¹ An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a uƙongu u Suriya n uƙongu u Kilikiya dem. ²² A'ayin a nala yi, Atoni a kaƙan ka Yahuda kotsu a reve mu wa. ²³ Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka va ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, "Vuma da wari wa yansa tsu mavura da gai na vi, kpm wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi." ²⁴ Aku a cikpalai Kashila adama a va.

2

Asuki a wushai Bulus

¹ An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Baranaba n Taitu a tono mu ta. ² N yan ta nala kpaci Kashila ka wenike mu ta kuwene, u tonuko mu n gono de. Mpa de, n dansa ta n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga ta n zuwa le a reve akani a da mari utonusuko Awulawa. Ma ciga ta a kondo manyan ma va ko ma dere. Ma baci dere wa, manyan ma va ma woko ta ma gbani. ³ Kpm an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku ta. A matsa gbam Taitu uza da soku mu vi u ba u kida kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*

⁴ Atoni a kaƙan a roku a uwa ta a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwa ta tyoku u aza a kakyawunsa tsara a reve utsara u kaci u da Yesu Kawauwi u naka tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa ta tsu dansa ukuna u ukida u kacombi. ⁵ Shegai tsu 'yuwain, tsu panaƙa le wa, ko kenu. Tsa ciga ta ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ada.

⁶ (Aza da ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ari, ili i te i'ya ara va, kpaci Kashila ka n kudyangi wa.) Adama a nala a fuda a savada Kadyanshi ka Shinga ka n yain kuƙari wa. ⁷ A wene ta Kashila ka naka mu ta manyan ma uyan kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku da u naka Bituru manyan a asu u aza a Yahuda. ⁸ Kashila ka naka ta Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u naka mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

⁹ Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza da ama a reve a'ari n kalen cika) a wene ta Kashila ka naka mu ta kune ku pige ku nala ki, kpm a wushai Baranaba na mpa tyoku u ayain a manyan kaƙalo n ele. A gbatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuƙari a asu u Awulawa, nala kpm ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda. ¹⁰ Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu ciba n aza a unambi, kpm ili i'ya mari n matsai uyansa i'ya la vi!

Bulus ƙongoi Bituru

¹¹ Kain ka te, an Bituru tuwai a Antakiya, n ƙongo yi ta a kapala ka Atoni kpaci u yansa ta ili i'ya bawu i gain. ¹² Ili i'ya i gitai i'ya na: An u gitai u rawai, u lyasa ta kaƙalo n Awulawa a da a'ari Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a da a'ari aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpm ilikulya kaƙalo n ele wa, kpaci wa pana ta uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne. ¹³ Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaƙan, hal gbam n Baranaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

¹⁴ An n wenei a ka tono kpm ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gba. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u da, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, nida va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?"

¹⁵ "Mpa n avu aza a Yahuda a da a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa. ¹⁶ Shegai gba n nala, tsu reve ta tsu woko ta dere a kapala ka Kashila a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku ta n Yesu Kawauwi, tsara Kashila ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

¹⁷ "Aza roku a bidya baci atsu aza a unyushi u cingi a da adama a da tsu pityanangi n Kawauwi tsara u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashila, nala u wenike an Kawauwi

* 2:3 Taitu Kawulawa ka, kpm a tsu kida uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kida ta acombi. Adama a nala, ili i majiyen i'ya an bawu asuki a danai u kana ta a kida Taitu kacombi. † 2:9 Pini a makpanda ma na mi, Bulus yanka ta kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku da? A'a, nala wari wa! ¹⁸ Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka ta Kashila mayun. ¹⁹ N tonon ta Mele kpam a asu u utono Mele vi u da n kuwai, kpam nala zuwa mu ta n rongo n Kashila. ²⁰ A wandambana mu ta kabolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mari n uma wa, Kawauwi ka kari n uma a asuvu a va. A'ayin a da mari a ikyamba pini na a likimba n wushuku ta n Maku ma Kashila. U ciga mu ta kpam u nekei kaci ka ne u kuwai tsara n yain uma. ²¹ Ma a asuvu a ama da a 'yuwain ukuna u shinga u Kashila wa. Kashila ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpa u Kawauwi gbani da la vi."

3

Zuwai atakasuvu a de

¹ Eda atengeshi aza a Galatiya! Ya lapanasa da n adabu a ne? N wenike da ta karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwai a mawandambani. ² Ma yan da ta keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele da? A'a, nala wa! Kulu Keri ku cipa da ta adama a da i wushuki n akani a da i panai ukuna u Kawauwi. ³ I'a n ugboji wa da? I'ari i gita ta urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga ta i koruso n ucira u kaci u de. ⁴ I pana ta ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u da u woko u gbani wa. ⁵ An Kashila ka naka da Kulu ku ne kpam a'ayin a da u yansai ikunesavu i ne a asuvu a de, u yan nala adama a da ya tonon Mele ma Musa da? Nala wa! U yan ta nala adama a da i wushuki n akani a Kawauwi a da i panai.

⁶ Ili i'ya Tagarada u Kashila u danai i'ya na: "Ibirahe pityanangu ta n Magona ma Zuba, adama a nala a da Kashila ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne." ⁷ Nala u wenike ta mmuku ma Ibrahi n maci aly aza da a pityanangi n Kashila. ⁸ Caupa, Tagarada u Kashila u dana ta, Kashila ka gonuko ta Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashila ka zuwambanaka ta Ibrahi caupa, an u danai, "Gbā ama a likimba, Kashila ka yanka le ta unā u shinga adama a vunū." ⁹ Nala u wenike ta la vi uza da baci dem wari n upityanangu, wa tsara ta kapashi ka ne a unā u shinga u da a zuwukai Ibrahi adama a upityanangu u ne.

¹⁰ Uza da baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashila, wa wusha ta unā u cingi u Kashila. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci dem bawu wa tonon gba ili i'ya i'ari a asuvu a Tagarada u Mele, wa wusha ta unā u cingi u Kashila." ¹¹ Wa wuyana uwene an uza wa la wa woko dere a kapala ka Kashila a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka naka ta uma a asu u uza da wari n upityanangu." ¹² Ili i'a la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Uza da baci u wushuki n Mele, u kana ta u yansa tyoku da ma danai." ¹³ Shegai Kawauwi ka wutukpa tsu ta a asuvu a unā u cingi u da Mele mi ma yain. An a wandambana yi, u wusha ta unā u cingi u da wari u gain u tuwa ara tsunu. Kpaci Tagarada u Kashila u dana ta, "Kashila ka yanka ta uza da baci dem a wandambanai a madanga unā u cingi." ¹⁴ Adama a da Yesu Kawauwi yain nala, Kashila ka zuwuka ta Awulawa unā u shinga tyoku da u yankai Ibrahi kazuwambani, nala kpam dem atsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashila ka yain kazuwambani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

¹⁵ Ama a va, asaka n wenike da tyoku da tsa rongo: Ama a yan baci kazuwambani tyoku da u gain, uza wa la wa cimbusa ko u savada ka wa. Ili i te i'ya n kazuwambani ka Kashila ka na. ¹⁶ Kashila ka yan ta kazuwambani ka na ki ara Ibrahi n a asu u kumaci ku ne. ¹⁷ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi. ¹⁸ Ili i'ya ma dansaka i'ya na: Kashila ka yan ta kazuwambani n Ibrahi kpam u zuwambanai wa shamka ka. An ayen amangatanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u naka Mele. Mele ma nala mi ma savada kazuwambani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa ta kazuwambani ka u yain n Ibrahi. ¹⁹ Mele mi ma naka tsu baci unā u shinga u da Kashila ka zuwambanaka Ibrahi, ma wura ta la vi kazuwambani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashila ka zuwuka ta Ibrahi unā u shinga gbani a asu u kazuwambani ka u yain. ²⁰ Nda i zuwai Kashila ka yain Mele? U yan ta ma kpaci ama a ka yansa ta unyushi u cingi. U yan ta Mele hal uza da u danai wa tuwa vi u tuwa. U zuwa ta atsumate a zuba a naka Musa Mele ma ne, aku Musa naka aza a Isara'ila. Nala Musa wokoi ka'uwu ka mere. ²¹ Ka'uwu ka mere ki u tsu dansa ta n abon a re gba, shegai Kashila aya u yain kazuwambani ka nala ki utyoku u ne.

²¹ Kashila ka kpa da la vi ushamka kazuwambani ka ne an u naka Mele mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsara baci uma u da bawu wari n utyoku a asu u Mele, a'ari a ka woko ta mai

n Kashilā a asu u utono Mele mi. ²² Shegai Tagarāda u Kashilā u tonuko tsu tā unyushi u cingi u sira tā ya dem, kpaci u kpaḍa tā utono u Mele. Adama a nala, ure u ḍa Kashilā ka naḱa uza ili i'ya u zuwamgbanaī u ḍa uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.

²³ Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin a ḍa tsa tsarā upityanangu. ²⁴ Mele mi ma mārī uzapige u tsunu, hal utuwā u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwāi u gonuko tsu tā tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā an tsu wushuki n eyi. ²⁵ Gogo-na an tsu pityanangi n eyi, Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eda mmuku n Kashilā

²⁶ Edā mmuku n Kashilā n ḍa gbā ḍe adama a ḍa i pityanangi n Yesu Kawauwi. ²⁷ Kpam an a lyuḍugu ḍa, dere ḍa wārī yavu Kawauwi ka i ukai tyoku ḍa i tsu uka aminya. ²⁸ Upityanangu n Yesu Kawauwi u ḍa u gonukoi ya dem unā u te n utoku u ne; ko avu uza u Yahuda ḍa baci ko Kawulawa,† kagbashi ko uza ḍa bawu wārī kagbashi, vali ko uka, ya dem unā u te ḍa n utoku u ne. ²⁹ Adama a nala, avu uza Kawauwi ḍa baci, gogo-na a kaḍon ka kumaci ka Ibirahi ka vārī, kpam a ka naḱa vu tā agadu a ḍa Kashilā ka zuwamgbanaī.

4

¹ Ma wenike ḍa tā iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwāi wa tonu n utsarī u ḍa tata u ne u ḍa wa woko u ne vi wa. Wā tā tyoku u kagbashi ko an u wokoi aya n utsarī vi gbā. ² Ama ḍa a ka kirana n eyi n utsarī vi alya a ka tonu n ili gbā, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku ḍa tata vi danai. ³ Nala dem wārī n aṣtu. Tyoku u mmuku u ḍa tsarī, kpam ucira kau-kau u likimba u na wa lya tā tsugono a kaci ka tsunu.

⁴ Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashilā ka suki Maku ma ne, kpam uka u ḍa u matsa yi. U tonu tā Mele mi, ⁵ tsarā u wutukpa tsu a asuvu a Mele mi, kpam tsarā tsu woko mmuku n Kashilā. ⁶ An u wokoi edā mmuku n Kashilā n ḍa, u suku tā Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a ḍe, kpam Kulu ki ku isai, “Tata, Tata u va.” ⁷ Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam wa; maku ma Kashilā ma vārī, kpam gbā ili i'ya wārī n i'ya adama a mmuku n ne, i wunu i'ya dem.

Bulus ciga tā aza a Galatiya

⁸ A'ayin a ḍa bawu i revei Kashilā, i'arī i woko tā agbashi a ili i ameli, kpam ili i nala yi Kashilā ka wa, ko kenu. ⁹ Shegai gogo-na an i revei Kashilā, ko kpam u gan tā n dana an Kashilā ka reve ḍa. Niḍa ya doku i gono i woko agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'arī n ucira, kpam bawu kalen? ¹⁰ Hal gbām i tsu ciḍusa tā a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku. ¹¹ N pana tā uwonvo, an a'ayin a ḍa n yain manyan ara ḍe a woko ḍe a gbani. ¹² Ama a va, n folo ḍa tā i rongo n utsarā u kaci, tyoku ḍa ma rongo. Kpaci n woko tā tyoku ḍa edā Awulawa i'arī; wata, mā tā n utsarā u kaci a Mele.

An n gitai n yanka ḍa kuḍari, i nusuka mu wa. ¹³ I ciḍa tā an bawu mārī n alafiya a'ayin a ḍa n gitai n tuko ḍa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. ¹⁴ Ko an u wokoi maḍala ma va ma zuwa ḍa tā kadambula, gbā n nala i wenike mu magori wa kpam i 'yuwan mu wa. A unā u nala, i ryabusa mu yavu katsumate ka zuba ka Kashilā ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi ḍa n kaci ka ne. ¹⁵ Mayun ma fuda tā ma dana, a ḍa baci ya fuda ya foḍo a'eshi a ḍe i n ḱaḱa mu i'arī ya foḍo tā. Shegai gogo-na nte kpam kayanyan ka i panai adama a va yi? ¹⁶ N gono n woko utokolulu u ḍe ḍa, an n tonuko ḍa ukuna u mayun vi?

¹⁷ Awenishiki a kaḍan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u ḍa ya tsarā wa. Ciga ḍa a ka ciga tsarā a lyai kaci ka ḍe i toni le. Ciga ḍa a ka ciga a peci ḍa nā mpa tsarā i gonuko ugboji u ḍe ara le. ¹⁸ Gogo-na u lobono tā an ya ciga i yain ili i shinga, kpam u la tā tsulobo an ya yansa nala a'ayin a ḍa bawu mārī n aḍa. ¹⁹ Shegai gbā n nala, mmuku n va aza ḍa ma ciga, wā tā yavu mḱala ma ilimaci n ḍa ma pana adama a ḍe tyoku u caupa, mḱala mi kpam ma lya tā kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a ḍe. ²⁰ A'arī a dana gbām mā pini la n aḍa gogo-na, tsarā mārī n dansa n aḍa ben. Shegai gogo-na n dambula tā adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibirahi

²¹ Aza roku a ḍe hal n ara a ka ciga tā a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai ḍa? ²² Tagarāda u Kashilā† u dana tā, Ibirahi wā tā nā mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpam kagbashi ka wa. ²³ Maku ma kagbashi mi, a matsa yi tā tyoku ḍa a cuwanaḱai a tsu matsa. Shegai uza ḍa bawu wārī kagbashi ki u matsa tā adama a kazuwamgbani ka Kashilā ka yain n Ibirahi.

²⁴ Gbā ili i na yi ya wenishike tā ili i roku: Aka a re yi a'a tā tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashilā n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashilā ka naḱai Musa a Masasa ma Sinai, kpam ama ḍa a tonoi kazuwamgbani ki a'a tā tyoku u agbashi. Mma ḍa a tsu isa Hajarā† kagbashi ki wā tā tyoku u kazuwamgbani ka nala ki. ²⁵ Aya iryoci i Masasa

ma Sinai a Arabi. Kpam gogo-na ilyuci i Urishelima i'a tã tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n ða a ka yan a asuvu a Mele. ²⁶ Shegai Saratu, uza ða bawu wari kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpam aya mma u tsunu. ²⁷ Tagarada u Kashila u yan tã kadyanshi a kaci ka ne, “Zangana, avu madari ma uka! Avu uza ða bawu kotsu vu panai mɓala ma ilimaci, gitã ishupa vu yain ikeni adama a ipeli. Kpaci mmuku n madari n la ðe mmuku ma uka u ða wari n vali kakuma.” ◊

²⁸ Ama a va, eða mmuku n Kashila n ða adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku ða Ishaku wari. ²⁹ A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza ða a matsai tyoku ða a cuwanakai, u foroi Ishaku, uza ða a matsai adama a Kulu ku Kashila. Nala dem wari gogo-na. ³⁰ Shegai ndya Tagarada u Kashila u danai a ukuna u nala? U dana tã, “Lokoi kagbashi ka kari uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kari uka vi kotsu u wushi kaɓan ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u ða bawu wari kagbashi aya wa wusha a ða gba.” ◊ ³¹ Ama a va, aṣa mmuku ma uka ða bawu wari kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kari uka wa.

5

Kawauwi ka naḳa tã utsara u kaci

¹ Tã tã n utsara u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu tã tsu wokoi yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savaða i woko agbashi a Mele kpam wa.

² Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko ða ukuna u na vi: I aṣaka le baci a kiða ða acombi, u woko tã la vi Kawauwi ka kpam n kalen ara ðe wa, ko kenu. ³ N tonuko ða tã n ucira, uza ða baci dem a kiða i acombi, u kaṇa tã u toni Mele mi gba. ⁴ Kpam vu maṣa baci vu zuwa Kashila ka gonuko vu vu woko dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa ðe la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi kpam vu 'yuwan ðe la vi uwusha tsishinga tsu Kashila. ⁵ Kulu ku zuwa tsu tã tsu reve an mayun ða Kashila ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a ða tsu wushuki n Kawauwi. ⁶ Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kiða vu acombi ko bawu a kiða i lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya, upityanangu u ðe u zuwa ða tã ya ciga ama.

⁷ Tyoku ða i'ari ya tonu Kawauwi wari tã dere, hal ubana a'ayin a ða uza roku u zuwa ða i kpatalakai ukuna u mayun. ⁸ Kpam mayun ða, vuma nala vi uza u Kashila u ða wa, uza ða dangasa ða vi. ⁹ Maku ma yisti† ma zuwa tã iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaɓan ma raṣa tã ma yinsa ama ushani. ¹⁰ Shegai n pityanangu tã n Asheku, ya wushuku n awenishiki a kaɓan a nala yi wa, shegai ya tonu tã ili i'ya n danai. Kashila ka yan tã uza ða vurusa ða a'ene mavura, ko ya tani baci wari.

¹¹ Ama a va, n lya baci kapala n kuɓari u kaṇa tã ama a kiða acombi, ndya i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A ða baci kuɓari ki ka ma yansa, a unã u ða ma yan kuɓari ku ukpa u Kawauwi, maɓi ma nususuka le wa. ¹² A'ari a dana gbam aza ða a ka 'yangasasa ða atakasuvu a ukuna u ukida u acombi vi, acombi a ðe a ða a kiða wa, a'ari a wutukpusa dem asanda a le.

¹³ Ama a va, Kashila ka isa ða tã tsara i woko yaa! Shegai kotsu i aṣaka utsara u kaci u nala u woko ða kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u ðe wa. A unã u nala, cigamgbana i kpam i gbashika atoku. ¹⁴ Mele mi gba unã u te u ða n udani u na vi: “Ciga uza u karen u vunu tyoku ða va ciga kaci ka vunu.” ◊ ¹⁵ Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukuta atoku, ya wacinsa tã kaci ka ðe gba.

Kulu ku Kashila n uciga u ili i tsunu

¹⁶ Adama a nala n tonuko ða: aṣakai Kulu ku toni n aḳa, kotsu i toni maluwa ma ukuna u cingi u ðe wa. ¹⁷ Kulu ki n uciga u ili i kaci i ðe atokulalu a ða. A tsu rongo tã kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa. ¹⁸ Shegai Kulu ka tonu baci n aḳa, Mele ma lya tsugono a kaci ka ðe wa.

¹⁹ Ya dem reve tã ili i'ya uciga u unyushi u cingi wari: U tsu zuwa tã tsishankala, u tsu zuwa tã uyansa ili i uwono, u tsu zuwa tã kpam uyawunsa a kaci ka tsishankala. ²⁰ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tã dem ugbashika ameli. U tsu zuwa tã tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tã dem makovugo. U tsu zuwa tã ama a shilaḳanaṣa. U tsu zuwa tã a yamgbana malyon. U tsu zuwa tã uyansa u upan. U tsu zuwa tã uciga u kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tã kpam upece a asu u ama. U tsu zuwa tã ama a pecene aɓolo aɓolo. ²¹ Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tã uciga u ili i ama. U tsu zuwa tã ama kuso hal she ma maka le. U tsu zuwa tã ama a bansa a asu u abiki a ða bawu ama a tsu kaṇa kaci ka le. Kpam u tsu zuwa tã uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. Maɓi

n rono dā tā atsuvu caupa, kpm ma doku tā ma rono dā atsuvu: aza da a ka yansa ili i na yi a ka wusha unā u shinga u tsugono tsu Kashilā wa.

²² Shegai Kulu ku Kashilā ka tono baci n ātsu, ku tsu nākā tā ilimaci i na: Ku tsu tuko tā macigamgbani. Ku tsu tuko tā ipeli. Ku tsu tuko tā ndishi n shinga. Ku tsu tuko tā kpm ahankuri. Kulu ku Kashilā ku tsu tuko tā maḅangamgbani. Ku tsu tuko tā uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa tā ama a woko aza da a ka wushuku n ele. ²³ Ku tsu zuwa tā ama a woko n uvakunku u kaci, n ukānā u kaci. Mele mā la ma ma danai ili i na yi i kpā dā ulobono wa. ²⁴ Aza da a'ārī aza a Yesu Kawauwi, a ṣṣākā dē ure u unyushi u cingi u le n u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi. ²⁵ Adama a da Kulu ku nākā tsu uma u savu, ṣṣākā tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain. ²⁶ Kotsu tsu yain arādi, ko tsu rāgi atoku, ko kpm tsu yangbana malyon wa.

6

Bangamgbani

¹ Ama a vā, uza roku a asuvu a dē wa yansa baci unyushi u cingi, edā aza da i'ārī n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai i yain u da ben. Kotsu i kirana, tsarā edā dem i cigi i yain icun i ili i cingi i nala yi wa. ² Bāngai atoku a'ayin a da baci a'ārī n ucanga u araji. I yan baci nala, ya yan dē la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga dā i yain. ³ Uza roku wa wundya baci eyi wari n kalen kpm nala tani wari wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsā. ⁴ Ṣṣākā ya dem webele nwalu n ne. Dere da baci mari yi, u lapa makamba n manyan ma ne. Shegai kotsu u rātsanāka manyan ma ne n ma ama wa. ⁵ U kānā tā ya dem u canga ucanga u ne.

⁶ Uza da baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashilā, u peci gbā ili i shinga i'ya wari n i'ya n kawenishiki ka ne.

⁷ Kotsu i yinsā kaci ka dē wa: kotsu i wene yavu ya fudā ya yanka Kashilā majari wa. Ama a tsu kapa tā ili i'ya a cei. ⁸ Uza da baci u cei a asu u uyawunsa u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi tā u kuwā. Shegai uza u ce baci tsarā u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka nākā yi tā uma u da bawu wari n utyoku. ⁹ Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ārī i shinga wa, tsa ca tā uma u da bawu wari n utyoku a'ayin a da a gain, tsu ṣṣākā baci wa. ¹⁰ Adama a nala, ṣṣākā tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a da baci tsari n kabala, hal gai aza da a'ārī atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

¹¹ I wene tā idyani i pige i'ya n yain an n koronku dā n kukere ku vā.

¹² Aza da a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka mātsā dā i kida acombī. A ka pana tā uwonvo u da aza a Yahuda a ka zuwa le upana u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tono. ¹³ Aza da a kida acombī yi, ele kaci ka le a tono Mele mi wa, shegai a ciga tā a kida dā acombī tsarā a yain arādi adama a ili i'ya a mātsā dā i yain. ¹⁴ Mpa gai, ma ciga n yain arādi a ili i roku wa, she ukpā u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpm ili tyoku da aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpm a reve ko ndya i zuwai n tsu yansa nala wa. ¹⁵ Wari n kalen wa ko a kida vu kacombī, ko bawu a kida vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashilā. ¹⁶ Kashilā ka nākā tā ndishi n shinga a asu u aza da a tonoi akani a na, kpm wa zuwuka le tā unā u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashilā.

¹⁷ Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i ṣṣākā ko uza u damgarāsa mu n ukuna u nala wa. Alani a da mari n a da a ikyamba i vā a rawa tā a wenike an uza u Yesu u da mari.

¹⁸ Ama a vā, ṣṣākā ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u rongo n dā dā gbā. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afsu

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu ta ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a Afsu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wari u rongo ta a Afsu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsara ta ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa ta ama a asakai utsilasa ameli yi. Nala zuwa ta ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura de da Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko ta Atoni a da a'ari a Afsu gba ili i shinga i shinga i'ya a ka tsara adama a da a'ari ka'olo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpm i la ta i likimba. U tonuko le ta gba Atoni ili i te i'ya a'ari a asuvu a Kawauwi, u dambula gban ko avu kaletsu ka eni ka vari wa. U wenishike ta tyoku da vali wa rongo n uka u ne. U wenishike ta dem tyoku da mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gba ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afsu, nala dem i'ari a asu u Atoni gogo-na. Gba tsunu tsar ta n ili i shinga i shinga i zuba an tsari n Kawauwi. Nala kpm, u gan ta tsu rongo mai tyoku da tagarada u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kawauwi ka tuko ta unu a shinga u kulu (1:3-3:21)

Uma u savu ka'olo n Kawauwi (4:1-6:20)

Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

¹ Mpa Bulus, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari, kpaci Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashila a da a'ari a Afsu alya ma koronku, aza da kain dem Yesu Kawauwi da a'ari a utono.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Unu u shinga a asuvu a Kawauwi

³ Tsu cikpala Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unu u shinga a asu u da u naka tsu gba ukuna u shinga u da u wutai a zuba, tsara u banga uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan ta nala an u bolomgbono tsu n Kawauwi. ⁴ Tun kahu Kashila ka yain likimba, u dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Yan da u yain nala tsara tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpm tsara kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kana tsu n unyushi wa. ⁵ Kpaci Kashila ka ciga tsu ta tun caupa, u yawunsa ta u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashila ka pana ta kayanyan an u yain nala, kpm nala dem wa ciga u yain i'ya. ⁶ Adama a nala, tsu cikpala yi ta an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani da u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza da wa ciga. ⁷ A asuvu a Kawauwi tsu woko ta faa adama a mpasa ma ukpa u ne, kpm da gai i zuwai tsu tsara ucimbusa u unyushi u cingi vi. Nala Kashila ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wari u pige, ⁸ kpm u wenike tsu ta u da cika. Kpaci Kashila ka ta n kakiri, kpm n ureve u ili, ⁹ u yan ta ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu ta ili i'ya u sokongi i'ya u fofusoi u yain a akere a Kawauwi. ¹⁰ A'ayin a yan baci, afofi a ne a da u bolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba ka'olo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

¹¹ Kashila ka dangasa tsu ta tsu woko ama a ne a asu u da u bolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa da u yawunsai u yain nala, da gai u yain i'ya vi, kpm u zuwa ta ko ndya wa i woko tyoku da wa ciga. ¹² U yan ta nala tsara atsu aza a Yahuda aza da tsari aza a kagita ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashila, kpaci wa ta n tsupige. ¹³ Kpm nala dem wari ara de. I pana ta Kadyanshi ka Shinga, kpm Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa da. I wushuku ta n Kawauwi, kpm a bolomgbono da n eyi. Adama a nala, Kashila ka naka da ta Kulu Keri ka u zuwamganakai ama a ne. Kulu ka ta yavu kugyan ka ka wenike an eda aza a Kashila a da. ¹⁴ An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malala ma la wa, tsa reve ta an Kashila ka naka tsu ukuna u shinga u da u zuwamgbana. Tsu reve ta kpm an

Kashilā ka nāka ama a da a'ari ama a ne utsarā u kaci u da u shadangi. Nala wa zuwa ta ama a cikpala Kashilā kpaci wa ta n tsupige.

Kavasu ka Bulus

¹⁵ An u wokoi Kashilā ka zuwuka tsu unā u shinga naha, kavasu ka ma yan ubana ara ne adama a de. Tun a'ayin a da n panai alabari a da i wushuku de n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashilā, ¹⁶ tun a'ayin a nala a da mari a ucikpa Kashilā adama a de maco. A'ayin a da baci dem ma yan kavasu, uza da wari n tsu yan ta kavasu adama a de. ¹⁷ Ubana a asu u Tata u tsunu da ma yan kavasu, uza da wari n tsupige tsu pige. Aya Kashilā ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi ta u zuwa da i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara de, tsarā i lyai kapala n ureve u ne. ¹⁸ N yan ta dem kavasu u zuwa da i yain n ureve tsarā i reve ukuna u shinga u da wari n u da adama a de. Eda pini ufo6usi ya vana tsarā i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isa da ta i woko mmuku n ne. N yan ta kpam kavasu tsarā i reve tsupige tsu unā u shinga u da u yain kazuwamgbani wa nāka ama a ne. ¹⁹ N yan ta kpam dem kavasu tsarā i reve ucira u ne, u da u lai ko ndya wa, u da u tsu banga tsu ats uza da tsu wushuki. U da gai ucira u pige u da ²⁰ u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba. ²¹ Kawauwi ka lya ta tsugono tsu ucira kau-kau u da wari pini, ko an u wokoi a'a ta n ucira. Kala ka ne ka la ta gba a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u da na vi gogo-na, kpam wa woko ta mayun a a'ayin a utuwa. ²² Kashilā ka nāka ta kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gba, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi. ²³ Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shadangu le n ucira u ne kpam u tsu nāka ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsā ta n uma

¹ Caupa i'ari ta yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanaka Kashilā, kpam ya yansa unyushi u cingi. ² I tsu rongo ta a uyansa tyoku da ama a likimba a tsu yansa. I panakai Kanangasi,* uza da wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u da wa yan manyan u da, kpam wa tono n aza da a 'yuwain upanaka Kashilā. ³ Caupa gba tsunu tsari ta tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere da wari Kashilā ka yan tsu mavura, tyoku da wa yanka ama da a buwai.

⁴ Shegai asuvayali a Kashilā a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu ta cika. ⁵ U bolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u nāka tsu uma u savu. U yan ta nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne da koshi Kashilā ka wauwa da. ⁶ U 'yangasa tsu ta a asuvu a ukpa kaḅolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsarā tsu rongo n Kawauwi tsu lya tsugono n eyi. Kashilā ka yan ta nala a asu u da u bolomgbono tsu n Yesu Kawauwi. ⁷ A ure u na u da u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsarā a asuvu a ayen a da a ka tuwa ama a wene tyoku da ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa. ⁸ Adama a ukuna u shinga u ne u da u wenike da koshi, da u wauwa da a asu u da i pityanangi n Kawauwi. U wauwa da adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashilā ka ara de, ⁹ adama a ili i'ya i yain da wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza da wa fuda wa cikpala kaci ka ne ki. ¹⁰ Kashilā ka ka yan tsu tyoku da tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashilā ka yan tsu ta tsarā tsu yain manyan ma shinga. Nala u fobusoi u da tun caupa, tsarā tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka bolomgbono tsu

¹¹ A matsa da aza a Yahuda wa. Eda aza a Yahuda a tsu isa "aza da bawu a kidai acombi." Aza da a tsu isa da "aza da bawu a kidai acombi" a tsu isa ta kaci ka le "aza da a kidai acombi." (Ukida u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.) ¹² Ci'ai, a'ayin a da bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashilā ka yan ta kazuwamgbani n ele, shegai n ada wa. U wushuku ta kpam wa yanka le ili ushani shegai n ada wa. A likimba da ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashilā wa. ¹³ Caupa, i'ari ta a m'ari, shegai gogo-na a bolomgbono da de n Yesu Kawauwi, kpam Kashilā ka tuko da evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

¹⁴ Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari ta yavu kasaga. U takpa de tsilala tsu nala tsi, aku u gonokoi gba ama ili i te. ¹⁵ Mele ma aza a Yahuda ma ta n udani ushani u da u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma de a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan da u yain nala tsarā u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kaḅolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le. ¹⁶ Uciga u Kawauwi u da tsilala tsa tsari a mere ma aḅolo a re a na yi tsu cina

* 2:2 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashilā. Gbā nala vi, Kawauwi ka yan tā i'ya a asu u ukpā u ne a mawandamgbani. ¹⁷ Kawauwi ka tuwā tā a likimba u yain kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka dā tā edā Awulawa aza dā i'ari mḅari, n aṭsu aza a Yahuda aza dā tsāri evu. ¹⁸ Gogo-na gbā tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fudā tā tsa tuwā a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

¹⁹ Adama a nala, edā Awulawa i'a kpm amoci ko kpm aza dā a wutai a mḅari wa. Shegai i woko dē aza a uyamba u te n ama a Kashilā. Gogo-na edā i woko dē aza a kuwa ku Kashilā. ²⁰ I wokoi aḅuku a kuma ka a mai, kpm Asuki nā ntsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpm aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi. ²¹ Aya wa ɓolomgbono gbā kuma ki. U zuwa tā ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashilā ku uwulukpi. ²² Adama a dā a ɓolomgbono dā n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki ɓolomgbono dā wa ɓolomgbono dā n Atoni a dā a buwai, tsarā i woko kuwa ku nala ki ka Kashilā ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

¹ Mpa Bulus, mā tā a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka dā edā Awulawa. ² I reve tā an Kashilā n ukuna u shinga u ne u naḅa mu manyan ma na mi n yain tsarā n ɓanga dā. ³ Kashilā ka zuwai n revei afobi a ne a dā u sokongi. Māri n koronku dā tā kenu a kaci ka ukuna u na vi. ⁴ I yan baci kaneshi u ili i'ya n korongi, ya reve tā ili i'ya n revei adama a afobi a na yi a kaci ka Kawauwi. ⁵ Kashilā ka wenike afobi a na yi a asu u ama a dā a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a dā dē a asu u Kulu Keri. U wenikei a dā a asu u ama a dā u dangasai a woko asuki nā ntsumate n ne. ⁶ Afobi a Kashilā a dā na: Edā Awulawa ya wusha tā unā u shinga u dā Kashilā ka naḅa, unā u te tyoku dā aza a Yahuda a ka wusha u dā. Awulawa n aza a Yahuda a woko dē ama a te. Edā Awulawa ya wusha tā dem ili i'ya Kashilā ka yankai ama a ne kazuwamgbani, kpaci u ɓolomgboni u dā i'ari n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

⁷ Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan kuḅari. An u wokoi Kashilā uza u shinga u dā, u naḅa mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gbā Kadyanshi ka Shinga, kpm u ɓanga mu n yain ili i na yi n ucira u dā u naḅa mu. ⁸ Mpa gbā n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashilā, shegai gbā n nala, Kashilā ka naḅa mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka naḅasa. Ili i shinga i na yi i wura tā ama a reve. ⁹ Kpm Kashilā uza dā u yain ili gbā, u naḅa mu manyan ma utonusuko ama gbā ukuna u afobi a dā u sokongi a kagitā. ¹⁰ U yain ili i na tsarā gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku dā wari n ugboji a ili i'ya wa yansa gbā. Kashilā ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne. ¹¹ Kashilā ka bidiga tā kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpm gogo-na u zuwa dē i'ya i gitā a ure u dā Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain. ¹² Cinda tsu wushuki n eyi, kpm tsu ɓolomgbono n eyi, tsa fudā tā tsa tuwā a asu u Kashilā karara bawu uwonvo. ¹³ Adama a nala, ma folo dā i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a dē wa. Mavura ma na mi ma tuko dā tā tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu tā

¹⁴ Adama a nala, n kuḅangu tā a kapala ka Tata n yanka dā kvasu. ¹⁵ Aya Tata u maci u a'uwa gbā, gbā aza dā a'ari a zuba n aza dā a'ari a likimba dem. ¹⁶ Kashilā ka fudā tā ka zuwuka dā unā u shinga ushani. Da n folo yi tsarā Kulu ku ne ku naḅa dā ucira, kotsu atakasuvu a dē a gbama. ¹⁷ Kpm n folo yi tsarā Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a dē an i pityanangi n eyi. Kvasu ka va ka i rongo uciga u Kashilā kpm i cigamgbana. I yan baci nala ya woko tā tyoku u maḅanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpm tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbani. ¹⁸ Nala edā n ama a Kashilā gbā ya reve ucun u uciga u dā Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu tā cika, uciga u dā u wurai uraṭsanaka. ¹⁹ Ko an u wokoi uza wā la wa fudā wa reve gbā tyoku dā Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashilā ka asaḅa i reve u dā, tsarā i woko tyoku dā u gain i woko; wata, tyoku dā Kashilā kari.

²⁰ Kashilā kq tā n ucira u dā wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbām n ili i'ya tsu fudai tsu yawunsai. Kpm she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u dā wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu. ²¹ Asaḅai tsu cikpala ni hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpm n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

¹ Mā tā a kuwa ku a'ali adama a dā ma gbashika Asheku, kpm ma folo dā tā i rongo ndishi n dā n rotsoi ma aza dā Kashilā ka isaḅi. ² Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka dē, kpm i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpm kotsu i yain upan a'ayin a dā baci ama

a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le ta. ³ Kulu Keri ku gonuko da de ili i te, adama a nala, yanyi gba i'ya ya yan i rongo na ndishi n shinga, tsara i rongo pini ili i te. ⁴ Gba tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashila ku te ka. Kpam Kashila ka naka tsu ta uzuwa u uma u te an u dangasa tsu tsu woko ama a ne. ⁵ Gba tsunu Asheku a te a da tsu. Uwenishike u te u da tsu pitanangi n u da. Ulyu6ugu u te u da tsu wushai. ⁶ Gba tsunu Kashila ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gba. Wa lya ta tsugono tsu ko ndya wa. Wa ta ko ne wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gba.

⁷ Kawauwi ka naka ta ya dem kune tsara tsu yain manyan ma ne. Yan da u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne. ⁸ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

“A'ayin a da u banai a zuba u Kashila,
u tono ta n aza a a'uwa a a'ali a da u kanai,
kpam u nakai ama kune icun kau-kau.” ⁹

⁹(Gogo-na ma ciga ta i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashila.” ¹⁰ U bana baci a zuba u Kashila, u kana ta u yain n kalen; wata, caupa, wari u cipa ta a iyamba, a likimba u na. Vuma da cipai a likimba u na vi aya dem uza da yuwa i zuba vi, tsara u gonuko ili i woko tyoku da i gain i woko.) ¹¹ Aya u nakai Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko nsumate, aza roku kpam a dansa kadyanshi ka Kashila. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni. ¹² Yan da u yain nala tsara ama a na yi a fofuso ama a Kashila a gbashika yi, tsara Atoni yi, aza da a'ari ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira. ¹³ Nala gba tsunu tsa bolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashila n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko ta aza da a gbonguroi. Wata, tsa woko ta ushadangi tyoku u Kawauwi, uza da wari tyoku da u gain u woko.

¹⁴ Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatalasa tsu kabarikete tyoku u kpatsu ku abali a ka kpatalasa kabarikete wa. Tsa pana ka ama da a ka ciga a yinsa tsu n uwenishike u kaaban u gbani wa. ¹⁵ A unu a nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsara tsu gbonguro kpam tsu woko unu u te n Kawauwi gba gba, eyi uza da wari Kaci ka Atoni. ¹⁶ Kawauwi ka bolomgbono ta ama gba, tyoku da karuva ka tsu bolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka banga ta apashi a roku a gbonguro, tsara ikyamba yi gba i woko n alafiya, n ugbonguro, kpam ushadangi n uciga.

Uma u savu

¹⁷ Adama a nala, n tonuko da ta kpam n rono da atsuva a asuvu a kala ka Asheku, asakai uyansa tyoku da Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u da. ¹⁸ Atakasuvu a le a'a ta a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a pana ka Kashila wa. Adama a nala a ka tsara uma u da Kashila ka naka wa. ¹⁹ A'ayin a da baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpam uwono wa. A neke de kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpam a ka yansa ta gba icun i tsishankala, kpam a asaka uyansa ili i nala yi wa.

²⁰ Eda tani, an i revei Kawauwi, tyoku da a tonuko da i yansa da la wa. ²¹ N reve ta i pana ta ukuna u ne, kpam i'a ta a asuvu a ne, adama a nala a wenishike da ta ukuna u mayun u Yesu. ²² A wenishike da ta i asaka ili i'ya i'ari i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u de u namgba ta adama a da i cigai uyansa gba icun i ikuna i cingi. ²³ Gogo-na asakai Kashila ka savada uma u de tsara i gita uyawunsa a ure u savu. ²⁴ Asaka Kashila ka gonuko da ama a savu. U yan da ta i woko tyoku u ne, adama a nala u kana ta i woko ama a maci kpam uwulupki n ukuna u mayun.

²⁵ U kana ta i asaka kaaban. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsu ta tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te. ²⁶ A'ayin a da baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpa wa. ²⁷ Kotsu i naka Kalapansif kabala u lyai kaci ka de wa. ²⁸ Uza da baci wari kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unu u nala, she u matsa uyan manyan, tsara u tsara ili i'ya wa naka aza a unambi.

²⁹ Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya banga ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza da a ka pana da vi tsara i yan le n kalen. ³⁰ Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unambukatsuma wa, kpaci ka ta tyoku u kugyan ka ku wenike eda ama a ne a da. Kashila ka naka ta Kulu, tsara u wenike an wa wutukpa da kain ka makorishi ka rawa baci. ³¹ I asaka unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu. ³² A unu u nala, yamgbana ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusuka aza da a nusuka da, tyoku da Kashila ka cimbusuka da unyushi u cingi u de a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

¹ Adama a nala rongoi tyoku u Kashilā, kpaci edā mmuku n ne n dā, aza dā wa ciga cika. ² I cigi ama maco, tyoku dā Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwai adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u uđarakpa ubana a asu u Kashilā, kpam nala vi wā tā tyoku u ili i magulani a asu u Kashilā.

³ Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma dē wa. Icuti inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashilā wa. ⁴ Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icadī wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unā u nala, she i cikpi Kashilā adama a ili i'ya wa yansaka dā. ⁵ I reve tā na vi mayun dā: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wari n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashilā wa. Uza dā baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika. ⁶ Kotsu i asaka uza roku u yinsa dā u tonusuko dā ili i'ya bawu i'ari i mayun wa. A ka ɓarakpa wa, Kashilā ka yan tā upan n ama a dā bawu a naƙa yi karinga, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi. ⁷ Adama a nala, kotsu i ɓolombono n aza dā a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

⁸ Caupa, i'ari tā a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a ɓolombono dā dē n Asheku, kpam i uwa dē a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a dā a'ari aza a katyashi. ⁹ N dana tā nala kpaci katyashi ka tsu zuwa tā ama a yain ili i'ya i'ari i shinga, n i maci, n i mayun. ¹⁰ Adama a nala matsai i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan. ¹¹ Kotsu i ɓolombono a asu u yain ili i'ya ama a dā a'ari a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unā u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya. ¹² Ili i uwono i'ya gbam a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi. ¹³ Shegai a'ayin a dā baci katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene tā ili i'ya ili yi i rotsoi. ¹⁴ Kpaci katyashi ka tsu wenike tā ili dem. Da i zuwai a danai,

“Edā aza dā ya lavuta, 'yangai!

'Yangai a ukpa,

kpam Kawauwi ka wakana tā ara dē.”

¹⁵ Adama a nala, kiranai n tyoku dā ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri. ¹⁶ Yanyi manyan n kabala ka i'ari n ka mai, kpaci ama a ka yansa tā tsicingi a a'ayin a na. ¹⁷ Adama a nala kotsu i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga dā i yain. ¹⁸ Kotsu i tamgbalaka n uso mara wa, kpaci nala wa nangasa dā tā. A unā u nala, asakai Kulu ku shadangu dā n ucira. ¹⁹ Shipai icun i ishpa i Kashilā gba, kpam i gbamatangu atoku a dē. Shipai ishpa i ucikpala Asheku n atakasuvu a dē gba. ²⁰ Cikpai Kashilā Tata u tsunu maco a ili gba adama a kala ka Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n'ali

²¹ Adama a dā ya naƙa Kawauwi karinga, she i gorimuko atoku.

²² Edā aka a iyolo, gorimukoi a'ali a dē tyoku dā i tsu gorimuko Asheku, ²³ adama a dā vali aya kaci ka uka, tyoku dā Kawauwi kari Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne. ²⁴ Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem, tyoku dā Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.

²⁵ Edā a'ali a dā i'ari n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku dā Kawauwi ka cigai Atoni hal u kuwai adama a le, ²⁶ tsara u gonuko le uwulukpi, an u za le n mini n udani u ne. ²⁷ U yan tā na vi tsara u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u dā bawu wari n kashinda ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko tā uwulukpi kpam bawu unyushi. ²⁸ Nala kpam dem a'ali, u kana tā a cigi aka a le, tyoku dā a ka ciga ikyamba i le. Uza dā baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga. ²⁹ Uza wā la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpam n i'ya. Kpam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi, ³⁰ kpaci aƙsa apashi a ikyamba i ne. ³¹ Tyoku dā Tagarāda u Kashilā u danai, “Vali u asaka tata nā mma u ne u padara n uka u ne, ama a re a le a ka woko tā ikyamba i te.” ³² Ukuna u mayun u dā pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi ka Kawauwi n Atoni ka ma yan. ³³ Shegai mayun dā ara dē dem: vali dem u kana tā u cigi uka u ne tyoku dā wa ciga kaci ka ne, uka kpam u kana tā u gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

¹ Edā mmuku, gorimukoi isheku i dē kpaci edā aza a Asheku a dā, kpam ili i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi. ² Mele ma kagita ma mari a asuvu a Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwangbani ka ka danai, “Naƙa tata nā mma u vunu tsupige.” ³ Kpam kazuwangbani ka na: “Vu naƙa baci tata nā mma u vunu tsupige, ili dem ya wala vu tā derere, kpam wa ɓarakpa tā a likimba u na.”

⁴ Isheku, kotsu i zuwa mmuku n dē n yain upan wa. A unā u nala, kiranai n ele, naƙa le adooki kpam i wenishike le a ure u dā Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

⁵ Eda agbashi, gorimukoi azakuwa a de a da a'ari pini naha a likimba. Pana le uwonvo i naka le karinga i gbashika le kpam mayun tyoku da ya gbashika Kawauwi. ⁶ Matsai manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsara i zuwa azakuwa a de a pana kayanyan a'ayin a da a ka wundya da koshi wa. Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma de n atakasuvu a de gba, tyoku da Kashila ka ciga, kpaci eda agbashi a Kawauwi a da i'ari. ⁷ Yanyi manyan ma de n mazanga, yavu Asheku a da ya yanka, shegai ama koshi wa. ⁸ Cibai, Asheku a ka tsupa ta manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko uza da bawu wari kagbashi.

⁹ Eda azakuwa, kiranai n agbashi a de dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya zuwa le a pana uwonvo wa. Cibai, azakuwa n agbashi gba a'a ta n Uzakuwa u te a zuba, kpam u tsu yanka ta ya dem unu a te.

Icanga i kuvon i Kashila

¹⁰ Akani a va a makorishi a da na: ghamai n ucira u Asheku u da wari n ugbonguro cika kain dem, kpaci i'a ta kabolo n eyi. ¹¹ Kasoje ka tsu fofuso ta icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kana ta i fofuso gba ili i'ya Kashila ka naka da, tsara a'ayin a da baci Kalapansi ka ciga ka lapansa da, kotsu i fuda i shamgba n ucira a uwandasa u ne. ¹² Kuvon ku tsunu n ama icun i tsunu da wa, shegai n ityoni i cingi i'ya na ngono n le n ucira kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan ta kuvon n ucira u cingi u da wari a kalishi. ¹³ Adama a nala, ukai gba icanga i kuvon i'ya Kashila ka naka da. Tsara i suma a kain ka cingi wa. Ya yan ta kuvon hal ubana a makorishi, kpam i rongo kushani n ucira. ¹⁴ Adama a nala, fofusoi kaci ka de! I dansa ukuna u mayun maco. Wa ta tyoku u kagbawatsu ka cuku ka vuma sirai a cuku, tsara u fofuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya i'ari derere, kpaci uyan ili i'ari derere i'a ta tyoku u matogo ma urim ma ma kangu i'ya ya sawa da. ¹⁵ Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga ka ka tsu naka ndishi n shinga. Kpam ka woko ta tyoku u akpata a a'ene a de, kpam ya woko ta ufofusi mai. ¹⁶ Ili i roku i'ya kpam na: lyayi kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u de wa woko ta tyoku u maraga ma ukangusu aya a akina a da uza u cingi vi wa takusu utuwa ara de. ¹⁷ I reve baci bawu malala an Kashila ka wauwa da, wa ta tyoku u makun ma kuvon ma ma tsu kangu kaci ka de. Kpam i fofuso i yain manyan n Kadyanshi ka Kashila. Wa ta tyoku u burundu u da Kulu Keri ku naka da. ¹⁸ A'ayin a da baci i yain ili i na yi, yani kvasu i foli Kashila ka banga da a ili dem maco tyoku da Kulu Keri ku tonoi n ada. Kpam ya yan baci kvasu ki, i rongo ufofusi. Rongoi uyansa kvasu maco adama a ama a Kashila.

¹⁹ Yanka numu dem kvasu, tsara Kashila ka naka mu idani i maci i'ya ma dana n gita baci kadyanshi, tsara n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama akani a da Kashila ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga. ²⁰ Yesu Kawauwi u dangasa mu ta n woko kasuki ka ne, n yain ku'ari ku Kadyanshi ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku a'ali da gai la vi. Yanyi kvasu tsara a'ayin a da baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku da u gain.

Idyani i makorishi

²¹⁻²² Ma ciga ta i reve tyoku da tsari n ili i'ya tsa yansa. Da i zuwai ma suku Tikiku ara de. Utoku u tsunu u da uza da tsa ciga, kpam dem u gbashika ta Asheku mai. Wa tonuko da ta ili i'ya ya gitasa n atsu, kpam wa gbamatangusu da ta atakasuvu.

²³ N yan ta kvasu tsara Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi u naka da ndishi n shinga, n uciga, kpam u naka Katoni dem upityanangu! ²⁴ Asaka Kashila ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza da gba a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u da bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wari an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a da a'ari a Filibi. U korongu ta u da tsara u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wari a kuwa ku a'ali ki, kpam u wenishike le tyoku da a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta a yain mazanga ko a'a baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta kpam u gan ta a yain manyan kabolo mai.

A'ayin a da baci dem Atoni a ka yan kaneshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta majiyan cika kpaci wa ta ushadangi n mazanga kpam a kuwa ku a'ali ka u korongi u da. Ucira u da u zuwai u da nala u da ucira u ureve u Kawauwi kpam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa ta a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku da u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-11)

Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)

Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)

Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)

Uwoko uza u maci a asu u Kashila (3:1-4:9)

Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)

Idyani i makorishi (4:21-23)

¹ Mpa Bulus, kpam Timoti da pini na kabolo na mpa. Atsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a da tsari.

Nkoshi n abangi a kuwa ku Atoni n gba Atoni a aza a Filibi aza da Kashila ka dangasai alya ma koronku.

² Asaka Kashila Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

³ N tsu cikpa ta Kashila ka va a'ayin a da baci n cibai n ada. ⁴ Kain dem n tsu shadangu ta n mazanga ma yanka da baci kvasu, ⁵ kpaci i woko de atoku a manyan a va a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita ta uyan nala tun a'ayin a da i gitai i panai alabari yi, kpam ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na. ⁶ Kashila ka ka gitai manyan ma shinga ma na mi ara de, kpam n reve ta wa asaka ma wa, she a'ayin a da u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

⁷ Dere da n pana nala a kaci ka de. Ma ciga da wa wa a asuvu a katakasuvu ka va kpaci tsa yamgbana ta ukuna u shinga u Kashila. Tsu yan ta nala a'ayin a da mari a kuwa ku a'ali n a'ayin a da a asaka mu an n matsai n yain Kadyanshi ka Shinga. ⁸ Kashila ka reve ta tyoku da ma ciga da n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta kpam tyoku da ma ciga n rongo n ada.

⁹ Kvasu ka va ka macigambani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gbam ma lai tyoku da ma ciga ma yain. Ma yan ta kpam kvasu adama a da ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka de. ¹⁰ Yan da n yain kvasu ki naha kpaci ma ciga ta i reve ili i'ya i'ari i mayun kpam n kalen, tsara i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono. ¹¹ Pini nala, da uma u de wa shadangu n ilimaci i ndanga n da ma zuwa uyan ili i'ya Kashila ka wushuki a yain, kpam ya tuko ta tsupige n icikpali a asu u Kashila. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u de.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

¹² Ama a va, ma ciga ta i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa ta Kadyanshi ka Shinga ka lya kelime. ¹³ Ya dem reve ta an a sira mu n ikani adama a da ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a da a ka wundya kuwa ku magono a reve ta an n gbashika Kawauwi. ¹⁴ Adama a usira u va a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsara ta ugbamatangu, kpam gogo-na a gita de utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

¹⁵⁻¹⁶ Aza roku a da pini adama a da a ka ciga mu da a ka yansa ku'ari, kpam a ka ciga a yain ukuna u da wari dere. Ama a na yi a ka yansa ta ku'ari an a reve Asheku a da a tuko mu pini na vi tsara n modono n dana ili i'ya i'ari dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun da wari aza roku a da pini aza da a ka yansa ku'ari n malyon n tsilala. ¹⁷ Ama a nala yi a'a

n uyawunsa u maci a kaci ka kuɓari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u ɗa a ka yansa u ɗa, mayun ɗa le wa. Ciga ɗa a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an ɓari a kuwa ku a'ali.

¹⁸ Shegai ko an uyawunsa u le ɓari mai ko bawu ɓari mai, cinda a ka yansa kuɓari ku Kawauwi, ma yan ta mazanga kpm ma lya ta kelime n uyan mazanga. ¹⁹ Kpaci n reve ta kvasu ka ɗe n ubanga u ɗa wa wutusa a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le ta a wauwa mu.

²⁰ N matsa ɗe n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpm ma ciga ta n rongo pini n ucira ubana tsara uma u va u rongo a unakasa Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

²¹ Ma baci n uma, adama a Kawauwi a ɗa, shegai n kuwa baci wa laka mu ta kalen. ²² N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuda ta ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma dangasa wa. ²³ Uyawunsa vi u wuyana ta. Roku she n wene yavu wa laka mu ta n rongo n uma, roku kpm yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu ta cika. ²⁴ Shegai n reve ta u la ta kalen ara ɗe n rongo n uma a ikyamba.

²⁵ Adama a ɗa i buwa mu uciga vi, n reve ta ma rongo n uma tsara i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u ɗe, pini nala, ɗa ya pana kayanyan ka upityanangu vi. ²⁶ Kpm n doku baci n tuwa ɗa ukondo, ya tsara ta ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a va.

²⁷ Shegai ko ndya baci i gitai, i rongo uma u ɗa wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwa ɗa uwene, ko kpm n panai alabari a ɗe koshi, ma reve ta an i shamgbai n ucira kpm i matsai tsara i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki. ²⁸ Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a ɗe wa. Nala wa woko ta iryoci ara le an Kashila n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa ɗa. ²⁹ Adama a Yesu Kawauwi, Kashila ka naka ɗa ta ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U naka ɗa kpm ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne. ³⁰ I reve ta tyoku ɗa n panai ikyamba, kpm gogo-na i pana ta a da hal n ara nala ɓari. Eɗa dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku ɗa va woko tyoku u Yesu

¹ I'a n ugbamatangu u asuvu an i ɓolomghonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a ɗe a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa ɗa ya rongo kaɓolo? Ya pana iyali i atoku kpm ya tono n ele ben? ² An u wokoi n revei nala ɓari, ma ciga ta i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a ɗe. I cigi atoku a ɗe. I yansa manyan kaɓolo n uyawunsa u te kpm i yansa ili i te.

³ Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpm kotsu i yain ili adama a aradi wa. Shegai a'ayan a ɗa baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka ɗe kenu, i yawunsa uza roku u ɗa pini uza ɗa u la ɗa. ⁴ Kotsu i rongo ucibusu ukuna u ɗa u birika ɗa koshi wa, shegai i yain dem n i cibusu a kaci ka ukuna u aza roku.

⁵ A asuvu a uma u ɗe, i yain n i cibusu tyoku ɗa Yesu Kawauwi u tsu cibusu n u yansi.

⁶ Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashila, shegai kain ka la ka u danai asaka u pana kayanyan tyoku ɗa Kashila ka pana wa.

⁷ Shegai u gonuko ta kaci ka ne kenu, u wokoi yavu kagbashi.

A matsa yi ta yavu vuma.

⁸ Kpm u rongoi tyoku ɗa vu revei vuma ɓari.

U panaka ta Kashila,

u gonukoi kpm kaci ka ne kenukulu,

hal u rawai u kuwa a zuba u mawandamgbani.

⁹ Adama a nala Kashila ka radagba yi ta a zuba gba gba, hal u neke yi kala ka ka lai gba a'ala.

¹⁰ Adama a nala, ya dem wa kudangu ta u lyai kayala u pana baci kala ka Yesu.

Gba aza ɗa a'ari a zuba n likimba a ka yan ta nala. [◇]

¹¹ Nala dem ko unu a eni wa

wa dana ta Yesu Kawauwi Asheku a ɗa,

kpm nala wa naka ta Kashila Tata tsupige.

Ladai tyoku u atala

¹² Aje a va, a'ayin a da mari n ada, kain dem i tsu panaƙa ta Kashila. Gogo-na an u woko bawu mari kpam kaƙolo n ada, i panaƙa yi hal gbam u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa da, kpam i yain nala n unaka karinga n upana u uwonvo. ¹³ Kashila ka yan ta manyan a asuvu a de, wa zuwusa da ya ciga i panaƙa yi, kpam wa nakaƙa da ucira u da ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.

¹⁴ A'ayin a da baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kanaanambani ko tsali wa. ¹⁵ Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa da n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan ta i rongo uwulukpi, uma u da bawu wari n unyushi tyoku u mmuku n Kashila a asuvu a likimba u karimbi u da u shadangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Asaka uma u de u ladi tyoku u atala a kapala ka ama a na yi. ¹⁶ Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsara Kawauwi ka gono baci, n tsara ucira u da ma dana n kpaƙa uya kalambale ki wa, kpam manyan ma va ma woko ma gbani wa. ¹⁷ Upityanangu u de a asu u Asheku, n tyoku da ya gbashika yi, u woko ta yavu udaraka ubana ara ne. Wa woko ta yavu a doku a wotsongu mpa n va a asuvu a udaraka u de vi. Nala baci, ma pana ta kayanyan, kpam ma bolomgbono ta kaci ka va n ada tsu pana kayanyan. ¹⁸ Yanyi mazaƙa adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kaƙolo.

Bulus suki kaƙangi

¹⁹ Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa ta n sukunku da Timoti gogo-na na. A'ayin a da baci u gonoi ara va, ma pana ta kayanyan n pana baci alabari a de. ²⁰ Ma n uza tyoku u ne wa, u la ta ya dem pini na upana iyali i de. ²¹ Dana da n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u da wa ciga u da wa yawunsa, shegai a ka cibusa ukuna u da Yesu Kawauwi wa ciga wa. ²² I reve ta tyoku da Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U ƙanga mu ta a asu u uyan kuƙari ku Kadyanshi ka Shinga. ²³ A'ayin a da baci n tuwai n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi ta ara de. ²⁴ N zuwa ta uma Asheku a ka asaka mu ta n tuwa ara de na n a'ayin kenu.

²⁵ I suku ta Abafuradita tsara u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u va da asuvu a Kawauwi, u yan ta manyan kaƙolo na mpa kpam tsu modonoi yavu asoje. Gogo-na n wene ta wa laka ta tsulobo n asaka yi u gonoi ara de. ²⁶ Kpam adama a da u matsai wa ciga u tuwa ara de da. U dambula ta cika kpaci i reve ta an bawu wari n alafiya. ²⁷ Mayun da bawu wari n alafiya. Wari u yan ta gbam evu n ukpa, shegai Kashila ka pana ta iyali i ne u wauwai uma u ne. U bishinka mu dem kushen adama a unambukatsuma. ²⁸ Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku da n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka ta upana kayanyan, kpam kadambula ka va ka jebe ta. ²⁹ Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain mazaƙa cika. U gan ta i naka icun i ama a nala yi tsupige. ³⁰ Yanka ni nala kpaci wari u yan de evu n ukpa adama a manyan ma Kawauwi. Tuwa da u tuwai tsara u shadangu ubanga u da bawu eda ya fuda ya ƙanga mu.

3

Tyoku da va woko uza maci u mayun

¹ Gogo-na ama a va, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana ta kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko da caupa vi. Ya doku ta gbam ya kirana n ada.

² Kotsu i asaka ama a cingi a naha a yinsa da wa. Alya a'ari n uciga u ukida u acombit kaberkete, a'a ta yavu nshe n da mari n icadi. ³ Atsu tsai ta n ukida u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashila ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tsu tuwa ta adama a Yesu Kawauwi kpam tsu tsu yan aradi n ukuna u ikyamba wa.

⁴ Gaawan mpa ma fuda ta ma yan aradi n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wa n ukuna u roku u da wa fuda wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi ta a ili i na yi gba. ⁵ Mpa n a'ayin kulla an a matsa mu da a kida mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u da, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike ta an mpa uza u aza a Ibirahi n mayun u da. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishiƙa ka. ⁶ Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko ta Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuda wa dana ukuna u dana Mele ma n kodoi ma na wa.

⁷ Caupa, n tsu yawunsa ta yavu ukuna u na wa ta n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u da ma wundya u da adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. ⁸ Ili i'ya gba i lakai n kalen i'ya, n tsu wene ta ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u va, u la ta ko ndya wa kalen, kpam mayun da. Adama a ne n wotsongu de ko ndya wa i va, shegai gba yavu kaviri ka ma asaka ka ma wundya i'ya tsara Kirisiti Kawauwi u woko u va, ⁹ kpam kain dem ma rongo ta kaƙolo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u va wa, ko ucira u kaci u va adama a upana Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsara u wauwa mu. Yan da ma yan nala kpaci ure u Kashila u da u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wa ta a asu u upityanangu. ¹⁰ Ma ciga ta n reve Kawauwi, ma ciga ta kpam n reve ucira u da u 'yangaƙa yi a ukpa. Ma ciga ta n bolomgbono

kaci n eyi, tsarā n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga tā kpm n bolomgbono n eyi a asu u ukpā u ne. ¹¹ Adama a nala, mā tā n uzuwa u uma a ka 'yangasā mu tā u ukpā!

Lya kelime n umodono

¹² Kotsu n yan ili i na yi gbā wa, kpm kotsu n kotsu uwoko ili i'ya i gain n woko wa. Shegai n lya tā kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko. ¹³ Ama a vā, dana dā n danai n kaṅā dē ili gbā wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka vā n ili i'ya i wurai wa, n modono tā n kaṅā ili i'ya i'ari a kapala. ¹⁴ N lya tā kelime nā n yanyi manyan tsarā n rawa a makorishi ma a ka naṅa mu ili i shinga, a'ayin a dā Kashilā ka isā mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

¹⁵ U gan tā gbā aza dā a'ari a asuvu a tsunu, aza dā a gbonguroi a asuvu a kulu a yawunsa tyoku u na. Kpm ili i roku i'a baci pini i'ya bawu i wushuki n i'ya, Kashilā ka zuwa dā tā i wene ili i'ya i'ari i mayun. ¹⁶ Ili i'ya gbā i lakai kalen i'ya, tsu lya kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ari i mayun.

¹⁷ Ama a vā, tonoi tyoku dā mpa ma rongo, kpm i rotsongusu a asu u uwundya ili i'ya aza dā a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu naṅa le. ¹⁸ Nala u gain i rongo, kpaci ama dā pini ushani aza dā a ka rongo tyoku dā a ka wenike ele atokulalu a mawandambani ma Kawauwi a dā. Māri n tonuko dā dē ukuna u na vi, kpm hal n gogo-na kushen ka māri n meshi kpaci ukuna u na vi mayun dā. ¹⁹ Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina tā kaci ka le a ukpā u dā bawu wari n utyoku. Ili i'ya a ka lyasaka kayala i'ya ili i'ya a ka cigaka ikyamba koshi. A tsu tsarā tā tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa. Gbā atakasuvu a le a'a tā a ili i likimba u na.

²⁰ Shegai atsū ama a zuba a dā, a asu u dā Yesu Kawauwi wa rongo. Kpm tsu matsā dē uvana ugonu u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu. ²¹ Wa bidya tā ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ari n ucira, u gonuko i'ya i woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan tā nala n ucira u dā u tsu zuwa ili dem i panāka yi.

4

¹ Ama a vā, ma ciga dā wa wa, kpm ma ciga tā n wene dā. I zuwa mu tā n pana kayanyan kpm eḍa funi dā a naṅa mu. Adama a nala, i shamgba n ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku dā uza wa rongo mai

²⁻³ Utoku u vā, vu yan tā manyan kaḅolo nā mpa mayun, kpm n folo vu tā vu ḅanga aka a re a dā a'ari pini kaḅolo n avu. N folo tā Afodiya n Sinitiki, aka a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan tā manyan cika kaḅolo nā mpa tsarā tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga. A yan tā kpm manyan n Kileme n atoku a manyan a vā a roku. Kashilā ka korongu tā a'ala a ama a na yi a Tagarāda u Aza a Uma.

⁴ Yanyi mazanga kain dem adama a Asheku. Aṣakā gai n doku n dana, yanyi mazanga! ⁵ I yain ben n atoku a dē. I ciḅa an utuwā u Asheku wari evu.

⁶ Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kavasu i foli uḅanga a kaci ka ili dem. Tonukoi Kashilā gbā ili i'ya bawu i'ari n i'ya, i naṅa yi ucikpa. ⁷ I yan baci nala, i reve tā an Kashilā ka fuḍa ka zuwa atakasuvu a dē a rongo yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpm ili i'ya katakasuvu ka uza ka reve. Pini nala, Kashilā ka kirana tā n atakasuvu n uyawunsa u dē kpm i rongo n Kawauwi.

⁸ Ama a vā, aṣakā n korosu n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a dē a asu u ili i'ya i'ari i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari uwulukpi n i uciga kpm n i'ya i'ari dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ari i shinga cika i'ya i rawai a cikpala. ⁹ Kanai uyansa ili i'ya i rotsongusi ara vā, i kaṅā kpm uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kaṅā uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa tā Kashilā ka ndishi n shinga ka rongo n aḍa.

Bulus cikpa le

¹⁰ Caupa i kirana tā nā mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a dā pini a dā i'ari ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsā kabala ka ya ḅanga mu wa. Gogo-na n pana tā kayanyan n Asheku kpaci i gono dē ya kirana nā mpa. ¹¹ Dana dā n danai ili i na yi adama a dā n nambai ili wa, n rotsongusu tā n kawunku n ili i'ya māri n i'ya. ¹² N reve tā tyoku dā u tsu woko uza u namba baci ili, n reve tā kpm tyoku dā u tsu woko uza u tsarā baci ili ushani. N reve tā tyoku dā uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve tā tyoku dā uza wa rongo n upana kayanyan wā baci n ilikulya, n tyoku dā wa rongo n mazanga wā baci n kambulu. N reve tā tyoku dā uza wa rongo n upana kayanyan wā baci n ili ushani, n tyoku dā wa rongo wā baci bawu ili. ¹³ Ma fuḍa tā ma yan ko ndya wa adama a ucira u dā Yesu Kawauwi u naṅa mu.

¹⁴ Shegai gbā n nala, i darāka tā an i wenike mu uciga u dē a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u vā a na vi. ¹⁵ Kpm eḍa aza a Filibi yi i reve dē an eḍa koshi i naṅa ikebe tsarā i ḅanga mu a'ayin a dā n tuko dā Kadyanshi ka Shinga kpm dem an n aṣakā Masidaniya.

Atoni a roku a'ā la aza dā a yain nala wa. ¹⁶ Ko a'ayin a dā m̄ari a Tasaloniya, i nākā tā ikebe kuten gbām wa.

¹⁷ Dana dā n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha tā katsupi ka malen ma manyan ma dē kpaci i wenike mu tā upana u iyali u dē. ¹⁸ Gogo-na naha, mā tā n gbā ili i'ya ma ciga. I la tā gbām i'ya ma ciga. I suku tā kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha tā ka. Kune ka ku shinga ku magulani, kpam Kashilā ka wusha tā udarākpā vi, u pana tā kpam kayanyan. ¹⁹ Kashilā ka vā, uza dā wa kirana nā mpa, wa nākā dā tā gbā ili i'ya ya ciga n utsari u ne. Utsari u ne u dā ili i'ya u nākā tsu a akere a Yesu Kawauwi. ²⁰ Adama a nala gbā, nākai Kashilā Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

²¹ Danasai gbā Atoni a dā a'ari a Filibi. Atoku a dā a'ari pini na kaḅolo nā mpa a ka suku tā idyani i le. ²² Gbā Atoni a dā a buwai a ka sukunku dā tā dem idyani. Atoni a dā a'ari a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku dā tā idyani mai mai.

²³ Asākā ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a dē.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Kolosi a da Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus da gitai kuwa ku Atoni ku na ki wa. U ta6a gbam ukyawar asu vi wa. Reve da u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wuta a Kolosi ka kpm wari kabolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a da a'ari a Kolosi a'ari a gitai de utono uwenishike u da bawu u gain. A'ari a ka ciga a bishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpm a ka ciga a lyasaka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku da Bulus koronku le tsara u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga da wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka naka yi ta i'ya. U todugbuso ta a kaci ka tyoku da Kashila n Kawauwi a ka banga Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka naka ta gba ili i'ya vuma wa ciga adama a da wa lyaka Kashila kayala. Tagarada u na u todugbuso ta gba ili i na yi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Kavasu ka ucikpa (1:3-8)

Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9-2:19)

Uma u savu n Kawauwi (2:20-4:6)

Idyani i makorishi (4:7-18)

¹ Mpa Bulus, Kashila ka ka cigai ka dangasa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wa ta pini na kabolo na mpa, eyi utoku u tsunu u da.

² Atoni a da a'ari a Kolosi a da ma koronku. Atoku a tsunu a da kpm a ka tono ta Kawauwi mai.

Asaka Kashila Tata u tsunu u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kavasu ka ucikpa

³ Tsu tsu yansa ka da ta kavasu maco, kpm tsu naka Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa. ⁴ Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana ta a da i pityanangu ta n Yesu Kawauwi kpm tsu pana ta a da ya ciga ta ama a Kashila gba. ⁵ I tsara ta upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u de, kpm Kashila ka zuwuka da ta ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u da bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu ta uzuwa u uma u nala vi a'ayin a da i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko da. ⁶ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savada ta uma u de, tun kain ka i panai ka a kagita, da Kashila ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura de ko nte wa a likimba. Tyoku da ka savada i uma u de, nala dem ka savada i uma u aza roku.

⁷ Abafara utoku u manyan u tsunu u da, kpm tsa ciga yi ta cika. Aya uza da u tuko da Kadyanshi ka Shinga. U gbashika ta Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u de. ⁸ Aya uza da u tonuko tsu tyoku da Kulu Keri ku naka da uciga u pige u ama.

⁹ Adama a nala tsu tsu rongo da ta yansa ka kavasu. Tsu yan ta nala tun kain ka tsu gitai tsu panai ukuna u de, kpm tsu asaka uyanka da kavasu wa. Tsu folo ta Kashila ka naka da gba ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a de, kpm tsu folo yi ta u naka da ugboji a ukuna u kulu. ¹⁰ Nala baci ya rongo ya naka ta Asheku tsupige maco, kpm wa yan ta mazanga n ada. I rongo umatsa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpm i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro ta kpm i rongo ureve u Kashila.

¹¹ Tsu yan ta dem kavasu Asheku a naka da ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsara i tsara ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Asaka u shadangu da n mazanga. ¹² Tsa ciga da ta i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa da ta i wushi kapashi a ili i'ya i'ari i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne. ¹³ U wusa tsu ta a asu u uza da wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza da wa ciga cika. ¹⁴ Kashila ka tsila ta utsara u kaci u tsunu na mpasa n Maku ma ne, nala kpm u cimbusuka tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la ta ko ya wa

¹⁵ Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku da Kashila kari derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashila n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagita ma Kashila kpm wa ta n tsugono tsu ili i'ya Kashila ka yain gba. ¹⁶ Kpaci Kashila ka yan ta ili gba a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ari a zuba n gba ili i'ya i'ari a likimba. U yain gba ili i'ya tsa wene, u yain kpm ili

i'ya bawu tsa fuda tsa wene. U yain kparam gba icun i tsugono na ngono n ucira kau-kau u da bawu tsa fuda tsa wene. Mayun da Maku ma Kashila ma yain ili dem gba tsara ili dem i naka yi tsupige. ¹⁷ Wa ta pini tun kahu a yain ili gba, kparam aya uza da u zuwai ili dem i rongo mai.

¹⁸ Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kparam alya ikyamba i ne. Aya uza da u gitai kuwa ku Atoni kparam aya uza u kagita u da Kashila ka yangasai a ukpa u gonoku yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem. ¹⁹ Kashila ka wenei u lobono ta gba ili i'ya i'ari ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki, ²⁰ kparam Kashila ka wenei u lobono ta u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasu n Yesu n da n tukoi ndishi n shinga n Kashila, an a zuwai mpasa mi n tsalaj a'ayin a da wari a mawandambani.

²¹ Kahu nala vi, i'ari i yan ta mbari n Kashila. Eda atokulalu a ne a da i'ari, kparam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma de ma pecene da de n eyi. ²² Shegai gogo-na u gonoku da de aje a ne. U yan ta nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza da u kuwai a mawandambani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko da de a kapala ka Kashila, kparam i woko de uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kparam ko uza wa takpa da n unyushi wa a'ayin a da baci ya tuwa i shamgba a kapala ka ne. ²³ Shegai u kana ta i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kparam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i asaka uzuwa u uma u da i wushai a'ayin a da i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan ta ku'ari ku ne a likimba gba, kparam mpa Bulus n woko ta kagbashi ka ucangasa akani yi.

Manyan ma Bulus

²⁴ N yan ta mazanga an a zuwai n panai ikyamba adama a de. Ma pana ta ikyamba i ili i'ya dem i tuwa mu, kparam ko n nala n cina upana u ikyamba u da Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko ta ili i'ya i bangai ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni. ²⁵ Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashila ka zuwa mu ta n tonoku da tyoku da kadyanshi ka Kashila kari mayun. ²⁶ Kashila ka sokongu ta kadyanshi ki a asu u aza da a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike de afofi a ne a asu u ama a ne. ²⁷ Kashila ka wenike ta akani a ne adama a da wa ciga ta eda Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ari a sokongi, shegai gogo-na a todugboi vi i'ya na: Kawauwi ka rongo ta a asuvu a de, kparam adama a nala i reve ta ya dusuku a tsupige tsu ne ka'olo.

²⁸ Adama a nala a da tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le ta atsuwu kparam tsu wenishike le ta. Tsu yan ta manyan n gba ugboji u da Kashila ka naka tsu, kpaci tsa ciga ta aza da a bolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku da a gain a woko a gawunsa baci n Kashila. ²⁹ N yan ta manyan cika tsara ili i na yi i gita, kparam n pityanangu ta n ucira u Kawauwi u da wa yan manyan a asuvu a va.

2

¹ Ma ciga ta i reve tyoku da mari kumodu adama a de, n adama a Atoni a da a'ari a Lawudukiya, kparam n Atoni a da bawu kotsu a gawunsa na mpa. ² N yan ta nala tsara n gbamatangu le kparam n bolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le ta a tsara ili i shinga ushani i'ya ya tuwa a asu u ureve u ili i usokongi i Kashila i nala yi gba. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa. ³ Aya uza da wa banu gba kuzuwate ku kakiri n ureve u da bawu tsa wene vi. ⁴ N tonoku da ta ili i na yi tsara ko uza u fuda u yinsa da n ugboji wa kparam n nanamgbana n ada wa. ⁵ Ko an u wokoi ma ta mbari n ada, katakasuvu ka va ka ta ara de. Kparam ma ta n mazanga adama a da ya rongo tyoku da u gain i rongo kparam adama a da i'ari n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko ta uma u maci

⁶ Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a de, lyayi kelime n utono u ne. ⁷ Zuwai alu a de a asu u ne kparam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u de wa tsara kami ka ugbami, dere tyoku da a wenishike da. Kparam adama a nala dem ya cikpa ta cika.

⁸ Kotsu i asaka ko uza u kana da n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan ta yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma da koshi. A ucira u likimba u na u da uwenishike u nala vi u wutai shegai a asu u Kawauwi u da wa. ⁹ Gba ili i Kashila i'a ta a asuvu a Kawauwi. ¹⁰ I'a ta ka'olo n eyi. Adama a nala, gba ili i na yi i'a ta a asuvu a de, kparam wa lya ta tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gba.

¹¹ An i tuwai a asu u Kawauwi u kida da ta acombi a asuvu a kulu, shegai ukida u vuma u da wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kida ta ahali a unyushi u cingi a de. ¹² An a lyu'ugu da, a cidangu da ta ka'olo n Kawauwi. Aku a yangasa da n uma adama a da i'ari n pityanangu a asuvu a ucira u Kashila, uza da u yangasai Kawauwi a ukpa. ¹³ Akushe a da i'ari adama a da i'ari n unyushi u cingi, kparam i'a n utsara u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a de wa. Shegai Kashila ka zuwa da ta i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusuka tsu de unyushi u tsunu gba.

¹⁴Unyushi u tsunu u da pini ushani ukorongi, kpmam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu ta. Shegai Kashila ka cimbusa ta i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u da u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi. ¹⁵A ure u nala vi u da Kashila ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpmam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.

¹⁶Adama a nala, ko uza u tonuko da baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansaka da baci an i kpa da uyan icun i abiki dem ko kpmam abiki a uwoto u savu wa, ko kpmam ukpa da utono mele ma kain ka Ashibi.† ¹⁷Kpaci ili i nala yi gba iryoci i ili i maci i'ya ya tuwa ya gita i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi. ¹⁸Ama a da pini ushani aza da a tsu yan ipeli a dana baci a'a n ukanu a kaci, shegai nala a'ari wa. A tsu gbashika ta atsumate a zuba. Kotsu i asaka ama a nala yi a yanka da kadyanshi ka gbani wa. Iacun i ama a nala yi a tsu dana ta gba ili i'ya a wenei, kpmam atakasuvu a le a da bawu a'ari uwulukpi a da a tsu zuwa le ta a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le. ¹⁹Ama a nala yi a buwa kpmam upadari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsu ta upadari ka'olo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpmam tsa gbonguro ta koshi tsu tsara baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashila.

²⁰I kuwa ta ka'olo n Kawauwi, kpmam u wauwa da ta a ucira kau-kau u likimba u na. Nida ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a da i'ari? ²¹Mele ma na ma dana ta, "Kotsu i kana ili i na wa!" ko kpmam "Kotsu i lyai ili i na wa!" ko gbam "Kotsu i sawa ili i na wa!" ²²Mele ma na mi ma yan ta kadyanshi ka ili i'ya bawu ya barakpa. A'ayin a da baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wari n mele ma ama a yain. ²³A tsu wene ta yavu mele mi mai da mari, kpaci a tsu zuwa ta ama a matsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan, ko kpmam a wenike uvakunku u kaci u ka'an. Nala vi ka'an ka, kpmam dem a tsu zuwa ta ama a pana ikyamba a asu u matsa a zuwa Kashila ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu banga uza da wa ciga u asaka uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku da uza wa rongo uwulukpi

¹An u wokoi a 'yangasa da a ukpa ka'olo n Kawauwi, u kana ta i zuwa atakasuvu a de a ukuna u zuba, a asu u da Kawauwi kari na ndishi a ulyaki u Kashila. ²Zuwai asuvu a de a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa. ³Yansai nala an i kuwai a'ayin a da Kawauwi ka kuwai, kpmam gogo-na Kawauwi ka fo'ugo da de uma u mayun u de n Kashila. ⁴Kawauwi ka uma u mayun u de, kpmam an Kashila ka wenike yi a likimba gba, eda dem ya dusuku ta ka'olo n eyi a tsupige tsu ne.

⁵U kana ta i wuna ikuna i likimba i na i'a baci a asuvu a ikyamba i de. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kana ta dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan ta dem i asaka upanasa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsara u ikebe ili i'ya i'ari ili i te n ulyaka ameli kayala. ⁶Upan u Kashila wa ta a utuwa a asu u icun i ama da a ka yansa ili i nala yi.

⁷Eda dem i'ari ya yansa ta nala caupa a'ayin a da i'ari aza a likimba. ⁸Shegai gogo-na u kana ta i asaka uyansa ili i nala yi a asuvu a de. I asaka unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i asaka dem uyansaka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Asaka utonusuko ama kadyanshi ka ka balu le. ⁹Kotsu i yansaka kaci ka de ka'an wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpmam n tyoku da i rongoi caupa. ¹⁰Gogo-na i uka de vuma u savu, kpmam uza da u yain vuma u savu u nala vi wa rongo da ta unakasa ureve kpmam u gonuko da tyoku da eyi wari. ¹¹A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u da ko Kawulawa wa. Kpmam u dambula ko a kida vu kacombi ko a kida vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci wari, ko a ka'lon ka kaletsu ka uryagbaji ka wari wa. U dambula ko uza da wa gbasho ko uza da bawu wa gbasho wa. Ili i'ya i'ari n kalen i'ya Kawauwi, kpmam wa ta a asuvu a tsunu gba.

¹²Adama a ili i nala yi, kpmam n adama a da Kashila ka dangasa da i woko ama a ne kpmam u gonuko da uwulukpi, n adama a da wa ciga da, kotsu i yain n asuwayali, n ubanga u atoku. Kpmam i vakunku kaci ka de n ahankuri. Ili i na yi i'a ta tyoku u aminya a da i tsu uka. ¹³Kotsu i pana upan u atoku wa, kpmam unyushi wa baci pini, kotsu i cimbusuka atoku. Asheku a cimbusuka da ta, adama a nala, nala dem ya cimbusuka atoku a de. ¹⁴Kunya ka ku lakai kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u bolomgbono tsu ta gba kpmam u zuwa tsu rongo ka'olo mai.

¹⁵Asaka ndishi n shinga n Kawauwi n toni n ada. Yansai nala adama a da i'ari atoku a ikyamba i te kpmam Kashila ka isa da i rongo a asuvu a ndishi n shinga. Kpmam i cikpa Kashila maco. ¹⁶Asaka akani a Kawauwi a shamgba a atakasuvu a de ushani kpmam a ka zuwa da

tā i yain n ugboji. Yankai akani a ne manyan i ɓangamgɓana a asu u uwenishike kaci ka ɗe kɓam i naƙa le adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a ɗe, i rongo n i shipi gɓa icun i ishīpa i shinga ubana a asu u Kashilā. ¹⁷ Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana, yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kɓam a'ayin a ɗa ya yan ili i nala yi, i cikpi Kashilā maco a asu u ne ubana a asu u Kashilā Tata.

Tyoku ɗa uza wa rongo a kuwa ku ne

¹⁸ Aka, gorimukoi a'ali a ɗe, kpaci dere ɗa wari ya tono baci Asheku.
¹⁹ A'ali, cigai aka a ɗe kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.
²⁰ Mmuku, gorimukoi isheku i ɗe a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a pana kayanyan.
²¹ Isheku, kotsu i maɗsa mmuku n ɗe hal a kpaɗa utsara ugbama u asuvu wa.
²² Agbashi, u kana tā i gorimuko azakuwa a ɗe pini naha a likimba. I maɗsa i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a ɗa baci i wenei a ka wundya ɗa a ɗa ya yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a ɗe gɓa maco a'ayin a ɗa baci bawu a ka wundya ɗa. Nala ya naƙa Asheku tsupige. ²³⁻²⁴ Ya yanka tā Yesu Asheku manyan a'ayin gɓa. Vuma ɗa ya yanka manyan wa. Asheku a ɗa a ka naƙa ɗa agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama a nala, yanyi manyan n ucira u ɗe gɓa. ²⁵ Kɓam i reve tā i yan baci ili i'ya bawu i gain, a ka tsupa ɗa tā n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashilā ka wenike kudyangi a asu u aza ɗa a yain ili i cingi wa.

4

¹ Azakuwa, kiranai n agbashi a ɗe, i bidya le unā u te, an u wokoi i reve tā i'ari n Uzakuwa u ɗe a zuba.

Yanyi kavasu

² Rongoi uyansa kavasu n atakasuvu a ɗe ufobusi kɓam n ucikpa a atakasuvu a ɗe. ³ Yanyi kɓam kavasu adama a tsunu. Yanyi dem kavasu tyoku ɗa Kashilā ka kukpa ure adama a akani a tsunu, tsara tsu tonuko ama ili i'ya i'ari usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mari usiri n ikani ɗa la vi. ⁴ Yanyi kavasu tsara n dansa akani a na yi mai, tyoku ɗa u gain. ⁵ Rongoi n ugboji a'ayin a ɗa baci i'ari kaɓolo n aza ɗa bawu a'ari Atoni. Yanyi manyan n kabala ka i tsara mai. ⁶ Kadyanshi ka ɗe ka woko ili i shinga kɓam n maluwa ma upana, tyoku u kusan ka kari nā mkpaɗi. Nala wa ɓanga ɗa tā i reve tyoku ɗa ya wushunku uza ɗa baci dem u yan ɗa keci.

Idyani i makorishi

⁷ Tikiku wa tonuko ɗa tā ukuna u va. Utoku u tsunu u ɗa uza ɗa tsa ciga. Kaɓangi ka ka maci uza ɗa wa gbashika Asheku kaɓolo nā mpa. ⁸ N suku yi tā a nwalu n na mi tsara u zuwa ɗa i reve tyoku ɗa tsa yansa kɓam u gbamatangu ɗa. ⁹ Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u ɗa kɓam utoku u ɗa n lakai uciga. Eyi dem uza u te u ɗa a asuvu a ama a ɗe. A ka tonuko ɗa tā gɓa ili i'ya ya gitasa pini na.

¹⁰ Aristaraku wa tā pini na a kuwa ku a'ali kaɓolo nā mpa. Wa danaɗa ɗa tā, nala dem Marku, uza ɗa akaya a ne a'ari a te n Baranaba. Tsu tonuko ɗa tā caupa i ryabusa Marku mai u tuwa baci. ¹¹ Joshuwa* uza ɗa dem a tsu isa Yusutu wa sukunku ɗa tā idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a aza a Yahuda aza ɗa tsa yan manyan kaɓolo. A ka yan tā manyan nā mpa adama a tsugono tsu Kashilā kɓam alya a vakunku mu asuvu.

¹² Abafara vuma u ilyuci i ɗe ɗa, kɓam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa sukunku ɗa tā dem idyani. U tsu yansaƙa ɗa tā kavasu kain dem. U folo tā Kashilā ka zuwa ɗa i yain ugbami kɓam kotsu i asaƙa upityanangu wa, kotsu i shamgɓa n ucira tyoku ɗa Kashilā ka ciga. ¹³ Ma dana tā u maɗsa tā cika adama a ɗe n adama a Atoni a ɗa a'ari a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.

¹⁴ Kaje ka maci ka tsunu kanaƙi ka aguma Luka wa sukunku ɗa tā dem idyani, nala dem Dima. ¹⁵ Naƙangi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a ɗa a'ari a Lawudukiya, n uka u ɗa a ka isa Nimfa n gɓa aza ɗa a tsu gawansusa a kuwa ku ne.

¹⁶ A'ayin a ɗa baci i kotsoi uyan kaneshi u ukanikorongi u na vi, i naƙa dem Atoni a ɗa a'ari a Lawudukiya tsara a yain dem kaneshi. Eɗa dem i yain kaneshi u ukanikorongi u ɗa n koronku le. ¹⁷ Tonukoi Arikibu udyanshi u na, “Maɗsa vu kotso manyan ma Asheku a naƙa vu.”

¹⁸ Mpa Bulus uza ɗa u korongi idyani i na yi n kukere ku va.

Ciɓai n ikani i va.

Asaƙa ukuna u shinga u Kashilā u toni n aɗa.

* 4:11 N Tsiyahuda kala ka “Joshuwa” ka “Yesu” n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagita Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpm u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushiva n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a da pini ushani. Bulus tuwa ta a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan ta dem manyan ma uyan atani tsara u tsara ikebe. Atoni a ameli ushani a woko ta Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a da a'ari pini a woko ta dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza da a ka tono n ama a ilyuci yi a gitai malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwa ta u suki ka'angi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a da a'ari a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi ta alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi da Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u da wari pini a ukanikorongi u na vi u da a'ayin a da Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gita ta a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gita wa, adama a nala u gan ta tsu rongo mai tyoku da Kashila ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gba ili i na yi Bulus dana ta i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-3)

Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4-3:13)

Uma u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan (4:1-12)

Ili i'ya tsa fuda tsa wene Asheku a gono baci (4:13-5:11)

Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashila Tata u tsunu a da kpm aza a Asheku Yesu Kawauwi aza da a'ari a asu u nala vi. Ma yan ta kavasuna n foli Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de kpm u zuwuka da unu u shinga na ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

² Tsu tsu rongo ta ucikpa Kashila adama a de gba. Kpm gba a'ayin a da baci tsa yan kavasuna, tsu tsu cifa da ta dem. ³ A'ayin a da baci tsa dansa ukuna u de n Kashila Tata u tsunu, tsu tsu dansa ta ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u de, kpm tsu tsu dansa ta manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa ta kpm tyoku da i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a da baci i'ari a asuvu a upana u ikyamba.

⁴ Aje a va, Kashila ka ciga da ta, kpm tsu reve ta u dangasa da ta tsara i woko ama a ne. ⁵ An tsu tonuko da Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u da koshi wa, shegai n ucira u da. Kulu Keri ka ku zuwa da i reve ili i'ya tsu danai vi mayun da. Kpm an tsu rongoi n ada, i wene ta tyoku da tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi. ⁶ Nala dem, i rongo ta tyoku da tsu rongoi n tyoku da Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha ta akani yi kpm Kulu Keri ku zuwa da ta i yain mazanga.

⁷ Nala i wokoi iryoci i ama gba aza da a ka tono Asheku a u'ongu u Masidaniya n Akataya. ⁸ Adama a de, kadyanshi ka Asheku ka kyawan de gba ko nte wa a u'ongu u na vi, hal gban kapala n asu u na vi. Upityanangu u de n Kashila a reve ta n u da ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gban tsu yain kadyanshi a kaci ka nala wa. ⁹ Ama yi n kaci ka le a tsu rongo ta uyan kadyanshi tyoku da i ryabusa tsu. A tsu dansa ta dem tyoku da i kpatalakai ameli kucingu, aku ya gbashika Kashila ka mayun n ka uma. ¹⁰ A tsu dansa ta dem tyoku da ya vana Maku ma ne Yesu u tuwa a zuba. Kashila ka yangasa ta Yesu a ukpa, gogo-na kpm Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u ikyamba u upan u ne u da wa tuwa.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

¹ Ama a va, i reve ta gai utuwa u da tsu tuwai tsu kyawan da u gbani u da wa. ² I reve ta an tsari a Filibi kahu tsu tuwa ara de. ³ Nte a zuwa tsu tsu panai ikyamba pini kpm a yanka tsu tsilai. Shegai Kashila ka tsunu ka naka tsu ta ugbami u asuvu u da tsa tonusuko da Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe, ko an u wokoi ama ushani pini a ka kangusu tsu ta. ⁴ Akani a da tsu tuko da, a'ari n ka'aban wa. Tsu tuko da a da tsara tsu yain ugboji wa. Ryafa da tsa ciga tsu ryafa da wa. Nala wari wa, ko kenu! ⁵ Kashila ka wene tsu ta tsari mai da gai i zuwai u naka tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsara tsu tonusuko aza da a buwai vi. Ili

◇ 2:1 Ask. 17:1-10. ◇ 2:2 Ask. 16:19-24.

i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashilā ka pana kayanyan, kpaci aya uza da u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama atsuvu wa. ⁵ I reve ta mai tsu tsu cikpala da n kaɓan wa, kpam Kashilā n kaci ka ne wa wenishike ta ili i'ya tsu yain adama a kurura a da wa. ⁶ Tsu tsu yan ili adama a da tsa tsara tsupige ara de, ko ara uza wa.

Kpaci a tsu asuki a Kawauwi a da, tsa fuda ta tsa yanka ucira u nala manyan tsu zuwa da i naka tsu ili i'ya tsa ciga. ⁷ Shegai tsu yan nala wa, aku tsu vakunki kaci utuwa ara de tyoku da mma u tsu comuko kpam u kirana na mmuku n ne. ⁸ Tsu ciga da ta cika kpam tsu pana ta kayanyan tsu tuko da Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā, kpam dem tsu pana ta kayanyan tsu banga da a ili dem, kpaci i woko de aza da tsa ciga cika.

⁹ Ama a va, i cifa ta tyoku da tsu yain manyan cika an tsari kaɓolo n ada. Kaara n kayin tsu tsu modono ta tsu sara ikebe sara ili i'ya baci dem tsa ciga tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a da tsari pini n tsu yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilā. ¹⁰ Eɗa ama a tsunu aza da i wenei ukuna vi n a'eshi a de, nala dem Kashilā, a tsu tsu sarara n ukuna u mayun, ko uza wa naka tsu unyushi tyoku da tsu yanka da wa, eɗa aza da i wushuki n Asheku. ¹¹ Kpam i reve ta naka tsu tono ta n ada mai tyoku da tata u tsu tono na mmuku n ne. ¹² Tsu folo da ta, kpam tsu ghamatangu da ta. Tsu zuwa ta ya dem u rongo ure u da wa naka Kashilā tsupige, kpaci u isa da ta i uwa a tsugono tsu ne i tsara kaɓon a tsupige tsu ne.

¹³ Kain dem tsu tsu cikpa ta Kashilā an i wushuki n akani a da tsu tuko da. I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku da a'ari mayun: Akani a Kashilā a da. Kpam akani a nala yi a ka rongo ta uyan manyan ara de aza da i wushuki.

¹⁴ Ama a va, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a de a foro da ta. Nala i woko tyoku u Atoni a Kashilā a da a'ari a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku ta n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem. ¹⁵ Aza a Yahuda a nala yi a wuna ta nsumate n le, hal aza roku a le gbam a wunai Yesu Asheku. Gogo-na a zuwa tsu ta tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama a nala yi a yan ili i'ya Kashilā ka pana kayanyan wa, kpam a bishinkai gba ama uwusha ukuna u shinga, ¹⁶ kpaci a bishinka tsu ta tsu dansa n Awulawa sara kotsu a sara iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashilā ka tuwai ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku n kyawan le

¹⁷ Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu baka wa, she na tsu matsai cika tsu gono. Tsa asaka ucibusan a da wa, ko kenu, kpam tsu ciga ta tsu wene da cika. ¹⁸ Mayun da tsa ciga da uwene. Mpa Bulus, n matsa ta a'ayin ushani sara n tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu ta. ¹⁹ Ili i'ya i zuwai ma ciga n wene da i'ya, i tuko tsu ta uzuwa u uma, i naka tsu kpam mazanga, kpam eɗa funi u utsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu ta tsu yain mazanga a kapala ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai. ²⁰ Eɗa tsupige tsu tsunu, eɗa kpam mazanga ma tsunu.

3

¹ Adama a nala, an tsu kpaɗai akawunki a upana alabari a de, aku tsu wushuki tsu da a tsu tsa shamga ta a Atina, ² aku tsu suki Timoti ubana ara de. U yan ta manyan n a tsu tyoku u kagbashi ka Kashilā, kpam u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi ta sara u zuwa da i yain ugbami kpam u ghamatangu upityanangu u de. ³ Tsa ciga i dambula adama a upana u ikyamba u da wa tuwusa da wa. I reve ta gai an upana u ikyamba vi wa tuwa, cinda Kashilā ka ka dangasa tsu.

⁴ A'ayin a da tsari n ada vi, tsu tsu ronoso da ta atsuvu tsu da upana u ikyamba wa tuwa tsu ta gba tsunu gogo. Kpam i reve ta mai upana u ikyamba u tuwa de. ⁵ N pana ta alabari a upana u ikyamba u de hal n kpaɗai ukawunku n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi ta sara u wene ko upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana ta uwonvo ma wundaya ko Uza u Ukondo u fuda da de, manyan ma tsunu kpam gba ma woko ma gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

⁶ Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wuta ara de. U tuko tsu ta alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u uciga u de. U tonuko tsu ta kpam an i'ari tsu a ucibusan n mazanga kpam ya ciga tsu uwene, tyoku da a tsu dem tsa ciga da uwene.

⁷ Ama a va, a tsu n kaci ka tsunu dem tsu ta n upana u ikyamba kpam a ka yan tsu mavura cika, shegai tsu ta na nva in katakasuvu an i shamgai n ucira a upityanangu u de. ⁸ Gogo-na tsu reve ta an i'ari kushani n ucira n Asheku, nala vi u doku ta u ghamatangu tsu.

* 2:18 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

⁹ Tsu cikpa tã Kashilã adama a ðe cika! Adama a ðe tsã tã n mazãnga ma pige a kapala ka Kashilã. ¹⁰ Kaara n kayin tsu tsu yan tã kavasu cika adama a ðe. Kpam tsu folo tã Kashilã ka ašaka tsu tsu doku tsu wene ða, tsara tsu shadangusu ili i'ya i gusa a asuvu a upityanangu u ðe.

¹¹ Kavasu ka tsunu ka Kashilã Tata u tsunu n Yesu Asheku a ašaka tsu tsu kondo ða. ¹² Tsa ciga tã Asheku a zuwa uciga u ðe u gbonguro cika hal n i cigamgbani kpam i cigi gbã ama, tyoku ða dem ațsu tsa ciga ða cika. ¹³ A'ayin a ða baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan tã kavasu u zuwa atakasuvu a ðe a rongo n ucira cika, tsara kain ka ugono ka ne i woko uwulukpi a kapala ka Kashilã Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa ða n ukuna u roku wa.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashilã

¹ A makorishi ama a va, tsa folo ða tã adama a kala ka Yesu Asheku i rongo a ure u ða Kashilã ka pana kayanyan. Tsu wenishike ða ðe nala vi kpam hal n gogo-na nala i'ari uyansa. Tsu gbamatangu ða tã i lyai kapala n uyansa nala ² kpaci i ciãa tã ili i'ya tsu wenishike ða a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

³ Tsa ciga ða tã i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsishankala. ⁴ Ya dem u fuda u gufi ikyamba i ne i rongo ure u ða wari uwulukpi n u ða kpam ama a ka naķa karinga. ⁵ Kotsu i woko agbashi a uciga u atakasuvu a ðe tyoku ða Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashilã n ire i ne wa.

⁶ Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku a ka foro tã gbã aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono ða tã atsuva caupa. ⁷ Kashilã ka isa tsu tã tsu woko uwulukpi, u isa tsu tsara tsu rongo uma u ða wari n ashinda wa. ⁸ Gbã uza ða baci u kpađai utono ukuna u na vi, ukuna u vuma ða u kpađai unaka karinga wa, shegai Kashilã ka wari u'yuwan, uza ða u naķa ða Kulu Keri ku ne.

⁹ Kashilã n kaci ka ne u wenishike ða tã i cigi atoku a ðe, adama a nala ili i'a la ya zuwa mu n koronku ða ukuna u uciga u Atoni u ða ya wenike asu u ama a Kashilã wa. ¹⁰ Mayun ða, ko gogo-na i'a tã n uciga ushani ubana a asu u Atoni a ða a'ari a uyamba u Masidaniya. Ama a va, ko an u wokoi nala, tsu folo ða tã i doku i cigi le cika.

¹¹ Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u ðe shiriri, yawunsai a ukuna u manyan ma ðe koshi, kpam i yain manyan n akere a ðe, tyoku ða tsu tonuko ða caupa. ¹² Adama a nala, ama ða bawu a'ari Atoni a ka naķa ða tã karinga adama a uma u ða ya rongo, kpam ya zuwa ucira u ðe a asu u ama a naķa ða ikebe wa.

Tyoku ða Asheku a ka gono

¹³ Ama a va, ma ciga tã i reve ili i'ya ya gitã n Atoni a ða a kuwai. Kotsu i shadangu n unambukatsuma adama a le tyoku u ama ða bawu a'ari n uzuwa u uma wa. ¹⁴ Tsu wushuku tã Yesu kuwa tã kpam u 'yangai n uma. Kpam dem tsu wushuku tã Kashilã ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi tã kafole n ama ða a pityanangi n eyi kahu a kuwa.

¹⁵ Yesu Asheku u tonuko tsu tã u gono baci, ațsu aza ða tsari n uma a'ayin a ða Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza ða a lasa tsu wa. ¹⁶ Asheku n kaci ka ne wa cipã tã a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana tã kalagatsu ka Asheku, kpam a ka pana tã isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a ka panaķa le tã a fulã kavana ka Kashilã. Nala gitã baci, aku aza ða a kuwai a asuvu a Kawauwi a gitã a 'yanga. ¹⁷ Ațsu aza ða tsari n uma a likimba, a ka canga tsu tã a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo n eyi ðe maco. ¹⁸ Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

¹ Ama a va, ili i'a la ya zuwa mu n koronku ða ko niãa ko nwere ða ikuna i na yi ya gitã wa, ² kpaci i reve tã mai kain ka Asheku a ka tuwa wa woko tã tyoku ða kaboki ka tsu tuwa n kayin. ³ A'ayin yi, ama a ka dana tã, "Tsa tã na ndishi n shinga kpam tsã n ukuna wa," kute-kute aku upana u ikyamba u rukpa le, tyoku ða uka u katsuma u tsu pana mbaķa ilimaci ya rawa yi baci. Asu wa la u ða ama a ka la a upana u ikyamba u nala yi wa.

⁴ Ama a va, i'ari a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpam kotsu i yain majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwa ða tyoku u kaboki wa. ⁵ Kpaci eđã mmuku n katyashi n ða kpam aza kaara. Ațsu aza a karimbi n kayin a ða wa. ⁶ Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza ða a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpam n ukana u kaci. ⁷ N kayin ka a tsu lavuta, aza ða kpam a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalaka. ⁸ Shegai ațsu aza ða tsari a asuvu a katyashi u gan tã tsu kana kaci ka tsunu. A'ayin a ða baci Kalapansi ka shilakanã n ațsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu n uciga u ama, tyoku ða kasoje ka tsu uka maraga a makamba. Tsu zuwa uma u ða Yesu wa wauwa tsu, tyoku ða kasoje ka

tsu uka makun ma kuvon. ⁹ Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashilā ka bidya tā ka wauwa tsu a akere a Yesu Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa. ¹⁰ Ko aṣu n u uma ko a asuvu a ukpā a'ayin a da baci u gono i tsa rongo tā n eyi bawu utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwā tā adama a tsunu. ¹¹ Adama a nala, kotsu i gbamatangu atakasuvu a atoku a de, i rongo a unakasa atoku a de adooki, dere tyoku da i'ari uyansa.

Uwenishike u makorishi

¹² Ama a va, nakai azapige a de tsupige aza da a'ari a asuvu a manyan ma Asheku. A yan tā manyan cika a asuvu a de, kpam a tonuko da tā ili i'ya bawu i gain i yain. ¹³ Nakai ama a na yi karinga cika kpam i cigi le cika adama a manyan ma le. I rongo kpam na ndishi mai n atoku.

¹⁴ Ama a va, u kana tā i roni atsuvu a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo. I ɓanga aza da bawu a'ari n ucira, ya dem yani ahankuri n eyi.

¹⁵ I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin dem i matsa i yain ili i shinga a asu u atoku a de n ama gba.

¹⁶ Kain dem i yain mazanga. ¹⁷ Rongoi uyan kvasu bawu ubula. ¹⁸ Ko ndya baci i gitai i cikpa Kashilā, kpaci tyoku da Kashilā ka ciga u da la vi, kpam eda ama a Yesu Kawauwi a da.

¹⁹ Kotsu i kangu Kulu Keri wa. ²⁰ Kotsu i goro kadyanshi ka Kashilā ka ka wutusa a unā u Atoni wa, ²¹ shegai i kondo ili i'ya a danai gba. Shamkpai ili i'ya i'ari i shinga. ²² Sumai gba ili i'ya i'ari i cingi.

²³ Tsu reve tā Kashilā aya uza da u tsu naka ndishi n shinga. Kvasu ka va ka u wulukpe da a ili dem. Asaka u bishinka kulu ku de, n uma u de, n ikyamba i de uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u da baci, hal Yesu Kawauwi Asheku u gono. ²⁴ Uza da u dangasa da u rawa tā i wushuku n eyi, kpam wa yan tā nala.

²⁵ Ama a va, yanka tsu kvasu.

²⁶ Danasai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.

²⁷ N tonuko da tā a asuvu a ucira u Asheku i yanka gba Atoni kaneshi u ukanikorongi u na vi.

²⁸ Ma ciga tā Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u de gba.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a da a'ari a Tasaloniya a da Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u da yi la vi ubana a asu u Atoni a da a'ari a kuden ku pige ka kari a ikengi i kushiva. U korongu ta u da kpaci aza roku pini de a ka wenishike ta uwenishike u kaaban a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'a ta n ukanikorongi u da u wutaji ara Bulus, shegai kaaban ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike ta ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku ta a ili i'ya wari u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ari n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le ta ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u da a ka so vi mavura ma a asu u Kashila wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso ta, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a matsa manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gba ili i na yi gogo-na i woko tsu ta i mayun, tyoku da i'ari i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a da Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1-2)

Ugono u Asheku wa tuko ta ukuna u mayun (1:3-12)

Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)

Rongoi n upityanangu (2:13-17)

Yanyi kavasu n i yani manyan (3:1-15)

Kavasuu ka makorishi (3:16-18)

¹ Atsu an Bulus n Sila n Timoti atsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza da a'ari ama a Kashila Tata u tsunu, kpam a'ari a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

² Kavasuu ka va ka Kashila Tata n Asheku Yesu Kawauwi a naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga!

Kavasuu ka ucikpa

³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Tsu tsu cikpa ta an upityanangu u de wari a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a de wa ta a udoko uciga utoku. ⁴ Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka de a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan ta mazanga an i'ari n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

⁵ Upana u ikyamba u nala vi, u wenike ta an Kashila ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashila ka kece da ta a asuvu a ama a shinga a da a ka uwa a tsugono tsu Kashila, kpam eda na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi. ⁶ Kashila ka tsu yan ta ili dere. Wa yan ta aza da a ka tukuso da upana u ikyamba vi mavura. ⁷ Wa tuko da ta kpam uwunvuga a asuvu u upana u ikyamba vi hal n atsu dem. Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Yesu Asheku u wutaji a zuba u tuwai n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

⁸ Asheku a tsunu Yesu wa yan ta aza da bawu a revei Kashila kpam a 'yuwain upanaka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura. ⁹ A ka zuwa le ta a upana u ikyamba; wata, ukpa u da bawu wari n utyoku. A ka pece le ta n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku. ¹⁰ Ukuna u na wa gita ta a'ayin a da Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu u aza da a'ari n upityanangu ara ne kpam a'ari ama a ne. Eda i'a ta pini a asuvu a le, kpaci i wushuku ta n i'ya tsu danai.

¹¹ Ukuna u na u da u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kavasu, tsara u zuwa da i woko ama a da a'ari dere tyoku da wa ciga. Tsa yan ta kpam kavasu, ucira u Kashila u banga da i yain gba ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u de u da u zuwa da uciga u uyan ukuna u nala vi. ¹² Nala wa zuwa ya dem u naka kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a de. Kpam a ka naka da ta tsupige tsi hal n eyi dem. Kashila ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma Uyangasaka

¹ Ama a va, tsa tonuko da ta tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwa n tyoku da a ka bolomgbono tsu a asu u te tsara tsu gawunsa n eyi. ² Kotsu vu laza kute vu dambula a

kaci ka aza da a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa de wa. Gaawan a ka ciga ta a dana a panaka tsu ta an tsa dansa akani a Kashila, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpam ka a korongi. ³ Kotsu i asaka le a yanka da ugboji n udani u le wa.

Ukuna u maci vi u da, kain ki ka tuwa wa, she a 'yangasaka Kashila cika kpam Magono ma U'yangasaka ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi. ⁴ Wa gonuko ta kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la ta kameli, ko kpam ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbam u tsu uwa ta a Kuwa ku Kashila, n u dansi karara aya Kashila.

⁵ Ci'ai a'ayin a da mari kabolo n ada n tsu yanka da ta alabari a ili i na yi. ⁶ Gogo-na i reve la vi de ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a da koshi a ka wenike yi. ⁷ Uaira u cingi u da wa yan tsilala n Kashila u da pini wa yan manyan usokongi, shegai uza da wa kangu u da vi wa lya ta kelime n ukangu u da hal she kain ka a ka takpa yi. ⁸ Pini nala, da Magono ma U'yangasaka mi ma wenike kaci ka ne, aya uza da Yesu Asheku wa wuna n uwule u una u ne. Wa wacinsa yi ta kpam n tsupige tsu utuwa u ne.

⁹ Magono ma U'yangasaka mi ma tuwa ta ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u ka'aban n iryoci i ka'aban, n ikunesavu i'ya i'ari i ka'aban. ¹⁰ Kpam wa yanka ta gba ili i cingi kau-kau manyan tsara u yinsa ama da a ka wacinsa. Wacinsa da a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan ta uciga ili i'ya i'ari i maci, a 'yuwan la vi de iwauwi i'ya i wutai a asu u Kashila. ¹¹ Adama a nala, Kashila ka sukunku le ta ili i ucira i'ya ya yinsa le i zuwa le a wushuku n ka'aban ki. ¹² Nala a ka kidaga le ugana kpaci a ka pana ta kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a una u da a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgai n ucira

¹³ Ama a va, u gan ta an kain dem tsu tsu cikpa Kashila adama a de. Asheku a ka ciga da ta, kpam u dangasa da ta tun caupa a kagita wa wauwa da ta. Iwauwi i tuwa ta an Kulu Keri ku zuwa da i wokoi sarara, i tuwa ta kpam an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun. ¹⁴ U isa da ta utuwa a iwauwi an tsu tonuko da ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsara i tsara agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.

¹⁵ Ama a va, adama a ukuna u na vi, u kana ta i shamgai n ucira, i kana uwenishike u da tsu wenshike da a asu u kadyanshi n ikorongi.

¹⁶ Kashila Tata u tsunu wa ciga tsu ta. Adama a iyali i na yi da u gbamatangu tsu asuvu kpam u da bawu wari n utyoku n uzuwuka u uma u pige. ¹⁷ Tsu yanka da ta kavasus tsara Yesu Kawauwi Asheku n Kashila Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira, tsu yan ta kpam kavasus tsara a naka da ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kavasus

¹ A makorishi, ama a va, n folo da ta i yanka tsu kavasus, i gita i yain kavasus tsara akani a Asheku a tambura gogo kpam a naka a da tsupige a asu u da baci dem a rawai, tyoku da i yain a'ayin a da akani yi a rawai ara de. ² I yain kpam kavasus a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem da u wushuki n Asheku wa. ³ Shegai Asheku a'a ta n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa da ta i gbama kpam u kirana n ada a asu u uza u cingi. ⁴ Tsa ta n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa ta i'ya tsu tonuko da i yansa, tsa ta kpam n u uzuwa u uma ya lya ta kapala n uyan i'ya. ⁵ Asaka Yesu Kawauwi Asheku u wenike da tyoku da Kashila ka ciga da. U wenike da kpam akawunki a upana u ikyamba tyoku da eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

⁶ Gogo-na ama a va, naka da tsu naka da udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza da wari kawonvoli a asuvu a de uza da bawu wa rongo tyoku u uwenishike u da i wushai ara tsunu. ⁷ Eda n kaci ka de i reve ta u kana i toni tyoku da atsu tsari. A'ayin a da tsari kabolo n ada, tsu yan uwonvoli wa. ⁸ Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu matsa ta tsu yain manyan kaara n kayin adama a da kotsu tsu woko kalandam a asu u uza wa. ⁹ Yan da tsu yain nala ko an u wokoi tsari n ucira u da tsa fuda tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga ta tsu woko da iryoci i'ya ya tono. ¹⁰ A'ayin a da tsari n ada, tsu naka da ta ili i'ya ya tono: "Uza da baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a naka yi ilikulya wa."

¹¹ Tsu reve ta aza roku a de dusuku da a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kangi manyan ma aza roku. ¹² Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo ta ama a na yi, tsa barana le ta gbam a asaka kugengu a 'yanga a gita manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

¹³ Ama a va, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ari mai wa.

* 2:9 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁴ Aza da a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i asaka le tsara a woko n uwono. ¹⁵ Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a de wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u de u da wari a kuwa ku de, uza da ya farana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

¹⁶ Asaka Asheku a ndishi n shinga a naka da ndishi n shinga kain dem ko nida baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n ada gba.

¹⁷ Gogo-na idyani i va i'ya na, n kukere ku va ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan ta ili i na a makorishi ma ukanikorongi u da baci dem n korongi, kpam i tsu wenike ta an ara va da u wutai mayun.

¹⁸ Asaka ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus u Kagitā Ubana Ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Bulus korongu tā ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walasa tā n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a ubongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku tā Timoti u banga yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kari a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wā tā ushadangi n udyanshi a kaci ka tyoku da a ka dangasa nkoshi, n tyoku da Atoni a ka yan a a'ayin a da baci dem a bolomgbonoi tsara a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko tā asu u da Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashila n tyoku da a ka yan manyan kaḅolo a bangamgbana, kpam n tyoku da a ka banga aza da a ka ciga ubanga. Ukanikorongi u na u wenishike tā nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1,2)

Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3–3:13)

Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashila u tsunu (3:14–4:5)

Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6–6:21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus uza da koronku da, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashila ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashila aya uza da wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza da tsu zuwai uma ara ne.

² Ada ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza da vari maku ma maci ma va adama a upityanangu. Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u va u da, a naka vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaḅan

³ An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu tā vu shamgba a Afisu, tsara vu tonuko ama roku a da a ka wenishike uwenishike u kaḅan a asaka. ⁴ Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a unaka alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa tā kananamgbani ka gbani, kpam wa banga ama a yain ukuna u Kashila wa. ⁵ Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsara ko ya baci wari pini a asuvu vi u yain n uciga u da u tsu wuta a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u da wari u mayun. ⁶ Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a da a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani. ⁷ A ka ciga tā a woko awenishiki a Mele ma Kashila, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gba n udani u da a danai a reve tā.

⁸ Tsu reve tā an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tono baci ma tyoku da Kashila ka danai. ⁹ Tsu reve tā kpam an bawu Kashila ka yain Mele adama a aza da a ka wala dere, shegai a adama a aza da bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan tā Mele adama a aza da a 'yuwain Kashila n aza da a ka nususa. U yan tā dem ma adama a aza da bawu a'ari mai n aza da bawu a ka naka yi karinga. Kashila ka yan tā Mele adama a aza da a wunai isheku i le ko anuku a le n aza da a tsu wuna uma u vuma gbani. ¹⁰ U yain ma kpam adama a aza da a ka vakusu n aka ko a'ali a da bawu a'ari a le, n a'ali a da a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a da a ka vakusu n atoku a le aka. Kashila ka yan tā Mele adama a aza da a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashila ka yan tā kpam ma adama a aza a kaḅan n aza da a ka yansa kaḅan a asu u afada. U yan tā Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ari dere n uwenishike u mayun. ¹¹ Uwenishike u na wā tā dere n uwenishike u Kashila u mayun u da u naka mu tsara n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

¹² N cikpa tā Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza da u naka mu ucira. U yawunsa tā u wushuku na mpa kpam u naka mu manyan ma ma yanka yi. ¹³ Ko an u wokoi wari n tsu tonusuko tā Kashila ukuna u cingi kpam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gba n nala Kashila ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a da n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpam n pityanangu n eyi wa. ¹⁴ Asheku a tsunu a yanka mu tā ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara va u zuwa mu n pityanangi, u naka mu kpam uciga u da Kawauwi ka wenikei ama.

¹⁵ Yesu Kawauwi u tuwā tā a likimba tsarā u wauwa aza a unyushi u cingi, kpm kadyanshi ka na ki mayun da, u gan tā ya dem u wushuku n ka. Mpa m̄ari n lai ya dem unyushi gbā a asuvu a ama. ¹⁶ Adama a nala, Kashilā ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a da bawu a'ari n utyoku. Yan da u yain nala tsarā ama a pityanangu n Kawauwi a tsarā uma u da bawu w̄ari n utyoku. ¹⁷ Tsu cikpalai Kashilā tsu naḳa yi kpm tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu m̄ari n utyoku, uza da bawu a ka wene, kpm bawu wa kuwā. Aya koshi Kashilā. Ami.

¹⁸ Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana tā kadyanshi ka ili i'ya va tuwā va yan. Maku ma va Timoti, kadyanshi ka va ka na kpm ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga tā vu shamgba n ucira, vu shilāḳaṅa ibili i shinga a umodono u uyan ili i shinga. ¹⁹ A'ayin a da baci va yan nala vi, ma ciga tā vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna tā upityanangu u le a asu u da a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba de tyoku da uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku t̄asā. ²⁰ Aza roku a da a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza da n nekei a asu u Kanangasi,* tsarā a reve u gan a tonusuko Kashilā ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

¹ Ili i'ya ma ciga n gitā vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kavasu. A'ayin a da baci va folo Kashilā, vu foli Kashilā ka pana le asuvayali, kpm vu cikpa Kashilā. ² Tyoku da va yanka ngono kavasu n aza da a'ari n tsugono u da na. Yan nala tsarā tsu tsarā ndishi n shinga n ukpaḳa u u'yangasaka. Yanyi nala tsarā tsu rongo tyoku da Kashilā ka ciga, kpm tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu. ³ Uyansa nala u gan tā, kpm wa zuwa tā Kashilā ka pana kayanyan. ⁴ Kashilā aya uza da u wauwa tsu, kpm wa ciga tā u wauwa ya dem. Wa ciga tā ya dem u reve ili i'ya i'ari i mayun. ⁵ Kashilā ka te ka, kpm uza roku da pini uza da u tsu uwa a mere ma Kashilā n ama. Aya Yesu Kawauwi. ⁶ Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsarā u wushi ya dem. A'ayin a da u gain a naḳa alabari yi a da a naḳa i a da.* ⁷ Kadyanshi ka mayun ka gai la n danai vi gbā, an n danai Kashilā ka dangasa mu tā n woko kasuki n uza u kuḳari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain n wenishike Awulawa.

⁸ Adama a nala, a'ayin a da baci dem i 6olomgbonoi tsarā i lyaka Kashilā kayala, ma ciga tā a'ali a saku akere a le a ka yan baci kavasu, kpm ma ciga tā akere yi a yain uwulukpi. Ama a da a ka yan kavasu ki ma ciga a yain n kananamgbani ko kpm asuvu a upan wa.

⁹⁻¹⁰ U gan tā aka a kama aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku u kaci. Tsulobo tsu le tsā tā a asu u ili i'ya a ka yansa, tsā a kuca ku kenji ko u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe wa. U gan tā a ḳaṅa kaci ka le a ili i nala yi.†

¹¹ Aka a gan tā a pana mai kpm a dusuku bini, kpm a gorimuko. ¹² N naḳa aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan tā a dusuku bini. ¹³ Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adamu da Kashilā ka gitai uyan, aku Hawa tonoi a kucina. ¹⁴ Kalapansi kpm uka da u lapanasai, aku unyushi u cingi u gitai. Kalapansi ka lapanasā Adamu wa. ¹⁵ Gbā n nala, Kashilā ka wauwa tā aka a asu u ilimaci, kpm u gan tā a pityanangu dem n Kashilā, a wenike uciga a rongo kpm tyoku da Kashilā ka ciga. U gan tā a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

¹ Kadyanshi ka na ki mayun da, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma Atoni, ukuna u shinga u da wa ciga u yain. ² Makoshi ma ḳaṅa tā ma rongo ndishi n da bawu uza roku wa dansaka yi n ukuna u gbani. U ḳaṅa tā u yain uza u uka u te, kpm u shamgba ara ne koshi. U ḳaṅa tā u ḳaṅa kaci ka ne, uza da wa tono n kaci ka ne mai. U ḳaṅa tā u yain n kala ka shinga. Uza da u tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza da kpm wa fuda wa wenishike. ³ U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashilāḳani wa. U gan tā u woko uza da kabirika yi n ukuna wa, u ḳaṅa tā kpm u cigi ndishi n shinga. U gan u woko kacigi ka ikebe kabirikete wa. ⁴ U gan tā u woko uza da wa fuda wa tono n kuwa ku ne mai, mmuku

* **1:20** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. * **2:6** Ure u roku u da a ka fuda a dana kalen ka roku kau pini na u da: Ukpa u Yesu a una u udaraka iryoci i'ya i wenikei an Kashilā ka wauwai ama gbā i'ya. Iryoci i nala i tuwā tā a'ayin a da i gain i tuwā. † **2:9-10** Udani u Tsiheline "ityali i ikebe cika" icun i ityali i'ya a tsu tsarā a nmana mini i'ya a ka dansaka. Matiyu 7:1.

n ne kpm n naƙa yi karinga a panaƙa yi. ⁵ Vuma fuda baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, nida wa fuda u toni n Atoni a Kashila? ⁶ U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan ta aradi an u lazai u tsarai tsupige, pini nala, Kashila ka kidaga yi ugana tyoku da u kidagai Kalapansi. ⁷ Hal n ama a da a'ari a kateshe dem u gan ta a dansaka makoshi n kadyanshi ka maci, nala baci wari, ama a ka fuda a ka dana kagbani a kaci ka ne wa kpm Kalapansi ka fuda ka wanda yi wa.

⁸ Nala dem aƙangi a nkoshi, u gan ta a woko aza da ama a ka panaƙa, kpm aza da bawu a'ari n unu u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u gan a woko a cigi a ikebe kabarikete wa. ⁹ U kana ta a woko aza da a naƙai kaci ka le a ukuna u mayun u da Kashila ka wenike tsu a upityanangu u maci. U kana ta a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga. ¹⁰ Kahu ama a dangasa aƙangi a nkoshi, u kana ta a kondo le n manyan ma roku a kagata ka Atoni, a fuda baci a yain mai, aku a dangasa le.

¹¹ Nala dem uka u kaƙangi ka nkoshi,† u kana ta u woko uza da ama a ka panaƙa, kpm kotsu u woko uza da u tsu dansaka ama n ukuna u cingi wa. U gan ta u woko uza da u kanaƙi kaci ka ne kpm ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.

¹² Kaƙangi ka nkoshi† ka gan ta ka yain n uka te, kpm u shamgba ara ne koshi. U kana ta u toni na mmuku n ne mai, kuwa ku ne kpm u fuda u kirana n ka. ¹³ Aƙangi a nkoshi a da a'ari mai, ama a ka naƙa le ta karinga, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kpm ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku ta.

¹⁴⁻¹⁵ Ma ciga ta n tuwa ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da asaka ve n koronku vu, tsara n tsara baci utuwa kaku wa, vu reve tyoku da ama a Kashila a gain a rongo. Kpm ama a na yi alya aza da a wushuki n Kawauwi kpm a wokoi ama a Kashila Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kpm ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.

¹⁶ Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u da na, u da Kashila kari ka sokonku tsu hal utuwa gogo-na:

Kawauwi ka tuwa ta n ikyamba i vuma
kpm Kulu ku Kashila ku dana ta u rongo ta mai.
Atsumate a zuba a wene yi ta,
kpm a tonukoi gba aletsu ukuna u ne.
Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu ta n eyi,
Kashila kpm ka canga yi ubana a zuba. ^o

4

Kuƙari a kaci ka awenishiki a kaƙan

¹ Kulu Keri ku dana ta a'ayin a makorishi, ama a ka asaka ta upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsaka n uwenishike u ityoni i cingi. ² Ama da a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku de kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Iacun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwa de tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai. ³ Iacun i awenishiki a na yi a da u gan uza u yain iyolo wa, kpm a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashila ka yan ta ilikulya yi adama a aza da a revei ukuna u mayun kpm a wushuki n u da a ka fuda ta a lyai i'ya hal a cikpa Kashila. ⁴ Cinda gba ili i'ya Kashila ka yain i lobono ta, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te. ⁵ Tsu reve ta an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashila n kvasu.

⁶ Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko ta kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpm dem va gbama ta a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u da va toni. ⁷ Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya naƙa Kashila karinga kpm bawu i'ari n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Matsa vu yain n ucira a asu u utono u Kashila mai. ⁸ U gan ta uza u matsa u sukuta ikyamba i ne tsara u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashila, u la ta ko ndya wa kalen. U lobono ta tyoku da wari gogo-na, wa woko vu ta kpm mai ubana a uma u da wa tuwa a kapala.

⁹ Kadyanshi ka na ki mayun da kpm u gan ta ya dem u wushuku n ka. ¹⁰ Tsu matsa ta manyan kpm tsu panai ikyamba cika, tsara ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan da tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wa ta a asu u Kashila Uza u Uma kpm aya u wauwai ama gba hal gai aza da a pityanangi n eyi.

¹¹ Wenishike ili i na yi, kpm vu shamgba vu wene ya dem u yan ta i'ya. ¹² Kotsu vu asaka uza u goro vu an wari maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gba. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku da va rongo n uma u vunu, n tyoku da va ciga ama, vu woko iryoci. U gan ta vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku da va kana kaci ka vunu n uwulukpi.

¹³ Yansa ka ama kameshi u Tagarada u Kashila, vu tonusuko le kpm n vu wenishike le hal a'ayin a da ma tuwa ara vunu. ¹⁴ Kotsu vu kpaɗa uyanka kune ku Kashila ka ne vu manyan wa, a'ayin a da baci nkoshi n kagata ka Atoni n taɗanku vu akere a zuwuka vu unā u shinga a dansai akani a Kashila kaci ka vunu.

¹⁵ Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu naƙa kaci ka vunu a asu u manyan vi tsara ama a wene ulya u kapala u vunu. ¹⁶ Zuwa a'eshi ara vunu mai hal n uwenishike u vunu dem. Vu matsa vu wene vu yain ili i maci, Kashila ka wauwa vu ta, u wauwa kpm aza da a ka panaƙa vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

¹ Kotsu vu ɓarana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu tata u vunu u da. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a da va dansa n ele. ² Yanka mmici tyoku da va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku da va yanka ataku a vunu n uwulukpi.

³ Atoni a kirana n maraƙa ma baci dem bawu mari n uza da wa kirana n eyi. ⁴ Shegai wa baci na mmuku ko mmuku n tsikaya, u kana ta a rotsongusu tyoku da a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashila a asu u ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le, kpm wa zuwa ta Kashila ka pana kayanyan.

⁵ Uka da baci wari maraƙa ma mayun uza da bawu wari n uza da wa ɓanga yi gba gba, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashila da wari. U tsu rongo ta a ufolu a asu u Kashila kaara n kayin, n u yansi kavasu a'ayin dem. ⁶ Shegai maraƙa ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka ne, ko an wari n uma. ⁷ Wenishike Atoni gba ukuna u na vi tsara a woko uwulukpi a kapala ka ama. ⁸ Shegai ama a da a 'yuwain ukirana n amaci a le hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la ta gbam aza da bawu a pityanangi unamgba.

⁹ Maraƙa ma ma gain ma wushi uɓanga, u gan ta u yain uza da u rawai ayen a amangatsu kpm uza da wari u rongoi n vali u ne mai. ¹⁰ Kpm u kana ta u woko uza da ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain; wata, u rongo na mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci ka ne a asu u ugbashika Atoni? U ɓanga aza da a ka pana ikyamba? U yansa ili i shinga?

¹¹ Kotsu Atoni a zuwa nraƙa n da bawu n yain mmici a asuvu a aza da a ka ɓanga wa. Kpaci a'ayin a da baci uciga u vali u 'yanga le wa pece le ta n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo. ¹² Pini nala, unyushi wa kana le ta cinda a kpaɗa utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a kagita.* ¹³ A ka fuda ta kpm a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa a ama n a dansaƙi ama. A ka pana ta maluwa ma ukuna u ama n a dansi kadyanshi ka bawu ka gain a dansa. ¹⁴ Adama a nala, adooki a da ma naƙa nraƙa n kenu n na mi a da a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsara asu da wa dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka le wa. ¹⁵ Aza roku a le gbam a asaka de ure u mayun vi a kana utono ure u Kanangasi.†

¹⁶ Uka u da wari Katoni wa baci n amaci aza da a'ari nraƙa, u kana ta u kirana n ele, shegai u asanka Atoni manyan wa. Atoni kpm a kirana na nraƙa n da bawu mari n aɓangi.

¹⁷ Nkoshi n kuwa ku Atoni n da n yain manyan ma le mai, u gan ta a naƙa le tsupige kpm a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza da a ka dansa kadyanshi ka Kashila n aza da a ka wenishike ama ukuna u Kashila. ¹⁸ Ili i'ya a korongi a kadyanshi ka Kashila ki i'ya na, "Va kimba unā u kanaka a'ayin a da wa lapa ilya wa." A doku ta a korongi kpm, "Kayain ka manyan ka gan ta a tsupa yi."

¹⁹ Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu tsara aza da a kanaƙi uza da tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu. ²⁰ Uza da baci dem u nusai, ɓarana yi a kapala ka Atoni, tsara aza da a buwai a pana uwonvo u unusa. ²¹ A kapala ka Kashila ka n ka Yesu Kawauwi n ka atsumate a zuba aza da Kashila ka dangasai ka ma yanka vu kadyanshi ka na ki, kpm vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko vu yain kudyangi wa.

²² A'ayin a da baci va dangasa azapige, kotsu vu yain maloko vu taɗanku uza akere wa. Kotsu vu ɓolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.

²³ Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu ɓolomgbonusi kenu n mini ma cinwi adama a mɓala n katsuma n unambi u alafiya u da va yansa maco vi.

* 5:12 "ukpaɗa utono kazuwamgbani n Yesu" A'ayin a nala yi kahu a ɓanga maraƙa n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpm iyolo i roku wa, kpm wa gbashika ta Kawauwi. † 5:15 Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalapansi. ◇ 5:20 Mat. 18:15-17.

²⁴ Ma ciga tã vu reve, aza roku a tsu yan tã unyushi u cingi kpm ama a reve n u ða a kateshe kahu gbã a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi u cingi u le n kucina ka ama a ka tuwã reve n u ða. ²⁵ Nala dem, aza roku a ða pini aza ða ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku n kucina ka ama a ka tuwã a reve n ma.

6

¹ Atoni a ða a'ari agbashi, u kana tã a naka azakuwa a le tsupige, tsara ama a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashila ko kpm uwenishike u ne wa. ² Atoni a ða baci a'ari agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa zuwa kagbashi ki ka kpaða unaka uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u matsã u yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza ða wa lya kalen ka manyan ki Katoni ka dem, kpm uza ða kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpm vu tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsari u maci

³ Awenishiki a kaðan a roku a ka 'yuwan tã ukuna u na vi, kpm uwenishike u na vi u ucira u ða u Yesu Kawauwi Asheku kpm u ða kami ka uza wa rongo tyoku ða Kashila ka ciga. ⁴ Gbã uza ða baci wa wenishike uwenishike u roku ðe kau, wã tã n arãdi, kpm u reve ili wa. Iacun i vuma u nala wã tã n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpm wa zuwa tã ama malyon, wa zuwa tã kpm ama kushulu. Wa zuwa tã ama a nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa tã kpm ama a bidya aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le. ⁵ Iacun i ama a na yi a tsu tuko tã kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wã tã n tsicingi. A'a n ukuna u mayun wa. Utono u Kashila u le u woko le ðe ubolo u utsari.

⁶ Shegai utono u Kashila a ure u maci u tsu zuwa tã ama a yain ipeli n ili i'ya a'ari n i'ya, utsari u maci kpm u pige u ða gai la vi. ⁷ Kain ka a matsa tsu, tsu tuwã n ili a likimba na wa. Nala kpm kain ka tsa kuwã tsa laza n ili wa. ⁸ Tsu tsara baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u ratsa tsu tã. ⁹ Shegai aza roku a tsu ciga tã a yain n utsari cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpa a asuvu a ukondo kpm a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpm ama n ili i roku. ¹⁰ An u wokoi uciga u ikebe u ða kagitã ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsari a shamgba a upityanangu u le wa, kpm a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nakã Timoti adooki

¹¹ Shegai avu Timoti vuma u Kashila, u kana tã vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ari dere vu yain kpm i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku ða Kashila ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi. ¹² Vu shilakana ibili i shinga adama a upityanangu, vu kana uma u ða bawu wari n utyoku, u ða Kashila ka naka vu. Vu yanka tã ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

¹³ A kapala ka Kashila, uza ða u tsu naka ili gbã uma, ka ma rono vu atsuvu kpm a kapala ka Yesu Kawauwi uza ða danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.† ¹⁴ Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsara ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpm ko uza wa kana vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono. ¹⁵ Kashila ka wenike tã Yesu a'ayin a ða u gain u wenike yi vi. Kashila aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku. ¹⁶ Aya koshi bawu wa kuwã, kpm wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuða wa raða. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpm uza wa wene yi wa. Aya tsa naka tsupige kpm ucira u ne wã n utyoku wa. Ami.

¹⁷ Tonuko aza a utsari a likimba kotsu a yain arãdi ko a pityanangu a utsari u le wa, kpaci wa barakpa wa. Shegai a pityanangu n Kashila uza u uma, uza ða kpm u tsu naka tsu i'ya tsa ciga gbani tsara tsu pana kayanyan. ¹⁸ Tonuko le a yanka utsari u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpm a neke yaa, a banga kpm aza ða bawu a'ari n ili. ¹⁹ Nala wa zuwa le tã a zuwusuka kaci ka le utsari a zuba u ða wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpm a tsara uma u maci gogo-na.

²⁰ Timoti, gana i'ya Kashila ka naka vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza ða a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u ða a danai a'a n u ða. Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashila tsupige wa. ²¹ Aza roku gbã a asaka ðe ure u ða a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashila u toni n avu n gbã Atoni a ða a'ari pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali da u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u da tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku da wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku da kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbamatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku da a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem de i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Timoti (1:1-2)

Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)

Tyoku da wa woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)

Tyoku da ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)

Lya kelime n upityanangu (3:10-4:8)

Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan da u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbana i ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

² Timoti, koronku da ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kvasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

³ Kaara n kayin n tsu ciba vu ta a asuvu a kvasu. Ma yan baci kvasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku da isheku i cau i va i yain a'ayin a da a'ari n uma. ⁴ Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciba ta tyoku da vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai. ⁵ N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku da mma u vunu Afiniki wari, tyoku da kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki. ⁶ Adama a nala a da ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n tadanu vu akere. ⁷ Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a da a'ari ushadangi n uciga, u tsu banga tsu ta kpam tyoku da tsa fuda tsu kana kaci ka tsunu.

⁸ Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u da Kashila ka naka vu, vu bolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne. ⁹ Kashila ka wauwa tsu ta kpam u dangasa tsu tsu rongo n uma u uwulupki. Tun kahu a yain likimba da u fofusoi u yain ili i na yi nala. Ciga da u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U dangasa tsu adama a da tsu yain ili i'ya tsu rawai wa. ¹⁰ Kashila ka ka yain ili i'ya ma dansaka na vi a kateshe, a'ayin a da Yesu Kawauwi tuwai u wacinsai ucira u ukpa, u wenike tsu kpam ure u uma u da bawu wari n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a da gai na vi. ¹¹ Gogo-na, Kashila ka dangasa mu ta n dana ili i na yi, u dangasa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga. ¹² Adama a nala a da ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve ta uza da n wushuki n eyi, kpam n reve ta wa fuda ta wa kirana n i'ya n naka yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

* **1:12** Ure u roku u da tsa fuda tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u da, "wa fuda ta wa kangu ili i'ya u naka mu." Wata, Kawauwi ka naka ta Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpa, u reve ta manyan ma u gitai ma lya ta kapala kpaci Kawauwi ka kirana ta n ma.

¹³ Kana ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu cifa vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne. ¹⁴ Vu gufi ili i'ya u naka vu. Kulu Keri ka ta asuvu a tsunu kpam ka banga vu ta vu yain ili i na yi.

¹⁵ Tyoku da vu revei u da, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu ta ubanga, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalaka mu kucina.

¹⁶ Ma ciga ta Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwa ta n u wene mu n u gbatangusu mu asuvu. U pana uwono u va adama a da mari a kuwa ku a'ali wa. ¹⁷ An u tuwai a Roma, she na u boloi asu u da mari u wene mu. ¹⁸ Adama a nala, ma ciga ta Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve ta an Onisifara banga mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

¹ Avu maku ma va, u gan ta vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi. ² Vu pana ta gai kuvari ku va, kpam ama ushani a reve ta n kuvari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza da a ka fuda a wenishike aza roku kuvari ki. ³ Tono mu tsu pana ikyamba ka bolaro tsara vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi. ⁴ Vuma wa baci a tsusoje, u tsu bolomghono n aza da bawu a'ari asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan. ⁵ Vuma gitā baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa. ⁶ Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gitā ulya ilya i savu. ⁷ U gan ta vu reve ili i'ya ma tonono. Magono ma Zuba ma banga vu ta vu reve ili i na yi.

⁸ Kain dem vu cifusa Yesu Kawauwi. A matsa yi ta a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yangasa yi ta a ukpa. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kuvari ku la vi. ⁹ An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, da i zuwai ma pana ikyamba, hal gbam a sira mu n ikani yavu uza da nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashiḷa n ikani wa. ¹⁰ N naka ta kaci ka va n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama da Kashiḷa ka dangasai. Kpam a tsara tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

¹¹ Udani u na vi mayun da.

Tsu kuwa baci n eyi,
tsa yan ta uma n eyi.

¹² Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,
tsa lya ta tsugono n eyi.

Tsu kpatalaka yi baci kucina,
wa kpatalaka tsu ta dem kucina.

¹³ Tsu kpaḍa baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,
eyi wa shamkpa ta kazuwamgbani ka ne.
kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan da a wushuki n eyi

¹⁴ Cifuga ya dem ili i na yi, aku vu barana le a asuvu a kala ka Kashiḷa a asaka kananamgbani ka kabarikete. Iacun i kananamgbani ka nala ki ka n kalen wa. Ka nangasa ta aza da a ka pana ka. ¹⁵ Matsa vu yain manyan cika tsara Kashiḷa ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza da bawu u gain u yain n uwono, kpam uza da u tsu tonoko ama kadyanshi ka maci derere. ¹⁶ Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka naka Kashiḷa karinga. Iacun i nala yi i tsu zuwa ta ama a kpaḍa utono Kashiḷa. ¹⁷ Iacun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura ta yavu kagalama ka bawu kari n aguma. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki. ¹⁸ Alya a asaka ure u mayun. Ama a na yi a da Kashiḷa ka kotso tsu de u'yangasa a ukpa atsu aza da tsu wushuki, nala a yain a puwunsaḷ upityanangu u aza roku. ¹⁹ Shegai ukuna u mayun u Kashiḷa wa ta pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kari n ikorongi i na, "Magono ma Zuba ma reve ta ama da a'ari ama a ne," kpam "Aza da a ka wundya ele ama a Kashiḷa a da, a asaka tsicingi tsa a ka yansa."

²⁰ A kuwa ku aza a utsari, apara a roku n azurufa ko zinariya da a yain a da, a roku kpam na ndanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a da, a da kpam bawu a'ari n ikebe a manyan ma kuwa. ²¹ Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ari ara vunu, va woko ta kapara ka Kashiḷa ka yanka manyan tyoku da wa ciga. Uma u vunu wa yan ta sarara, kpam va woko ta ufoḅusi tsara Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

²² Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ari dere. Matsa vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga na ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza da a ka isaḷa asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara. ²³ N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka

gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama da bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa ta ama kushulu. ²⁴ Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilakanasa wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan ta a fuda a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji. ²⁵ U gan ta a wenishike aza da a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashila ka savada ta atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi. ²⁶ Pini nala, ama a nala yi a ka gono ta a gitā uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalapansi. Kpaci hal n gogo-na Kalapansi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fuda ta wa zuwa le a yain gbā ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

¹ Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u da pini cika. ² Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko ta aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shadangu ta n agoni, a yain kpam n aradi. A ka rongo ta uwishisa Kashila. A ka naka isheku i le tsupige wa, a ka yan n ucikpa wa. A ka naka ukuna u Kashila tsupige wa. ³ A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuka atoku a le wa. A ka woko ta aza a kunangasu, a ka fuda a ka kana kaci ka le wa. A ka woko ta aza da bawu a ka pana iyali, n ama da bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga. ⁴ A ka woko ta aza da a ka neshike aje a le, a ka woko ta aza a uyan ili kabarikete bawu uyawunsa. A ka shadangu ta n aradi a tsupige. A ka woko ta aza a uciga upana kayanyan hal u lai gbam utono u Kashila. ⁵ A ka wenike ta yavu a ka yan ili i'ya Kashila ka ciga, shegai a ka asaka ucira u ne u savada le wa. Kotsu vu rafa icun i ama a na yi wa.

⁶ Ama a na yi a tsu uwa ta a a'uwa a bere ama, aku a lapanasa aka a da bawu a'ari n ugbami u asuvu aza da unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza da kpam a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le. ⁷ Iacun i aka a nala a tsu la ta utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa. ⁸ Awenishiki a na yi a tsu 'yangasaka ta ukuna u mayun tyoku da Yanisu n Jambure* a 'yangasaka Musa. Atakasuvu a le a shadangu ta n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u da wa. ⁹ Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene ta utengeshi u le. Nala dem u gitai n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

¹⁰ Timoti, vu reve ta gai ili i'ya ma wenishike, vu reve ta kpam tyoku da ma rongo. Vu reve ta ili i'ya i gain n yansa a uma u va. Vu reve ta n upityanangu u va n tyoku da n panai ikyamba. Vu reve ta n uciga u da mari n u da, n ahankuri a da mari n a da n akawunki. ¹¹ Vu reve ta mavura ma n soi, vu reve ta kpam n upana u ikyamba u da n kawunki n u da. Vu reve ta tyoku da a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpa mu gbā a ukuna u nala vi. ¹² Ukuna u mayun u da na vi, uza da baci dem u da wa rongo hal u zuwa Kashila ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura. ¹³ Shegai ama a cingi n aza a adabu a ka lya ta kapala. A'a ta a ulapanasa ama, kpam a ka rongo le ta dem ulapanasa. ¹⁴ U gan ta vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve ta gai uwenishike u mayun u da, kpaci vu reve ta tyoku da awenishiki a vunu a'ari. ¹⁵ Tun avu kenu, da a wenishike vu Tagarada u Kashila, da i zuwai vu tsarai ugboji u da va tsara iwauwi i'ya ya tuwa ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci. ¹⁶ Gba ikorongi i'ya i'ari a Tagarada u Kashila a unā u Kashila u da i wutai, kpam i'a ta n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u da bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashila ka na ki, ka tsu lapula ta uma u tsunu u da tsa rongo u da bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu ta tsu yain ili i'ya i'ari dere. ¹⁷ Kashila ka yanka ta ili i na yi manyan tsara kagbashi ka ne ka tsara gbā ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

¹ Vu reve ta gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwa ta u yanka ama da a'ari n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwa wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashila n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga ta² vu yain ku'ari ku kadyanshi ka Kashila. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kana ta vu rongo kpam ulapulusuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kana ta u wenike le unyushi u le, kpam u gbamatangu le asuvu. ³ Yansa nala kpaci a'ayin a ka tuwa ta a da bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigaka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpam a ka zama ta awenishiki aza da a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a

* 3:8 "Yanis n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adabu a Firi'auna a da. A kondomgbono ta n Musa a Tagarada u Uwutā 7:11. A'ala a le a'a pini a asuvu a Kazuwambani ka Cau wa ^{14:1-28.} ^{3:11} Ask.

pana koshi. ⁴ Ama a na yi a ka 'yuwan ta ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa. ⁵ Gba n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u da dem vu cinai kaci ka vunū. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsara vu kotso manyan ma Kashila ka naka vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

⁶ Mpa gai gogo-na, tsungu da a tsungu mu tyoku u ufarakpa a asu u Kashila. A'ayin a ukpa a va a yan de evu. ⁷ N shilakanā ta ibili i shinga. N kotso de kalambale, kpam n ukuna u maci u va u da mari. ⁸ Ubana a kapala kenu ma tsara ta kune, Asheku a ka naka mu ta funi u uma u maci. Asheku a da uza u afada a maci kpam wa naka mu ta funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku va ka koshi wa, shegai ku gba aza da a ka ciga kpam a ka wundaya ugono u tsupige u ne.

⁹ Yan gogo vu tuwa. ¹⁰ Dima laza de u asaka mu kpaci u la ta uciga ucanga u uma u na. U laza de ubana a Tasaloniya. Karasaka laza de ubana a Galatiya, Taitu kpam laza de ubana a Dalumatiya. ¹¹ Luka da koshi wari gogo-na ka6olo na mpa. Va tuwa baci pini na vu tuwa ka6olo n Marku kpaci wa 6anga mu ta. ¹² N suku ta Tikiku ubana a Afisu. ¹³ Ya tuwa baci kotsu i cifa i tuko mu matogo ma pige ma va ma n asankai Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarada i va, hal gai iwaraka.

¹⁴ Vuma roku da pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu ta tsicingi cika, shegai Asheku a ka naka yi ta katsupi ka ili i'ya u yain. ¹⁵ Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilakanā ta n ili i'ya baci dem tsu danai.

¹⁶ Ko uza wa pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagita. Ya dem asaka mu ta. N zuwa ta uma unyushi u nala vi a ka kece u da a kaci ka le wa. ¹⁷ Shegai Asheku a'a ta na mpa, u naka mu ucira tsara n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u da Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu ta a una u igabako i nala yi. ¹⁸ Nala wari, Asheku a ka wutukpa mu ta a akere a gba ili i cingi kpam wa banka mu ta a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usan. Asaka tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

¹⁹ Danasaka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara. ²⁰ Erasutu wa ta a Korintiya. A'ayin a da n asakai Tarafima a ilyuci i Milita wari n alafiya wa.

²¹ Daraka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutanu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku da ta idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

²² Asaka Asheku a rongo n uma u vunū. Ukuna u shinga u rongo n ada gba.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpa u kadyanshi

Taitu da ɓangai Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku ta Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko ta a uyamba u Kiriti, Bulus kpam Iyi kelime na nwalu n ne.

Bulus yan ta kadyanshi ka tyoku da Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan ta dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsara ta uwenishike u da u yain dere n avu a asuvu a tagarada u na vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu adama a Taitu (1:1-4)

Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)

Idani ubana a asu u Atoni (2:1-3:11)

Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Bulus, kagbashi ka Kashiɓa, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashiɓa ka suku mu ta n tuko upityanangu a asu u aza da u dangasai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u da wa wenike le, tyoku da a ka rongo hal Kashiɓa ka pana kayanyan.

² Ukuna u mayun u nala vi u naka le ta uzuwa u uma a asu u uma u da bawu wari n utyoku u da Kashiɓa ka zuwamganaka le kahu kagita ka likimba kpam wa yan kaɓan wa. ³ Kpam gogo-na u wutukpai Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a da a gain aku tsa tonusuko gba ama. Kashiɓa Kawauwi ka tsunu aya u wushuki na mpa n yanka yi manyan ma na mi.

⁴ Taitu, koronku da ma koronku vu kpaci avu maku ma va ma a asuvu a upityanangu u mayun u da tsari n u da gba tsunu. Asaka Kashiɓa Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u naka vu ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

⁵ N asaka vu ta a uyamba u Kiriti, tsara vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu dangasa pini nkoshi tyoku da n tonuko vu vu yain. ⁶ Makoshi ma la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kana ta u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kana ta mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza da a ka rongo uma u da bawu u gain wa. A woko kpam aza da a ka pana ka ama. ⁷ U kana ta makoshi ma woko uza da kana kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashiɓa. Kotsu u woko uza u aradi wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa, * ko kashilakani wa, ko uza u uciga u ikebe kaberekete wa. ⁸ U gan ta makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ari i shinga. U gan ta u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza da Kashiɓa ka pana kayanyan ka uma u ne an wari uwulukpi. U woko uza da u fudai kaci ka ne. ⁹ U kana ta makoshi ma woko uza da u shamkpai uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashiɓa vi mayun. Aku u yanka u da manyan u gbamatangu ama u gonuko aza da a 'yuwain kadyanshi ka Kashiɓa ki a ure.

¹⁰ Nala u gain u woko, kpaci ama da pini ushani aza da a 'yangasakai uwenishike u mayun vi. Icu n i ama a na yi a tsu rongo ta a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsasi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a da pini ushani a matsai a da ya dem u kana ta a kida yi kacombi. Alya a lakai tsicingi. ¹¹ U kana ta vu gishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa ta ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u da bawu u gain. Yan da a tsu yan nala, tsara a tsara ikebe a ure u da bawu u gain. ¹² Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza da u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, "Gba aza a Kiriti aza a kaɓan a da, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika." ¹³ Kadyanshi ka ne mayun da, rongo le uɓaranasa cika tsara vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu. ¹⁴ Kpam a asaka upanaka alabari a kaɓan a da aza a Yahuda a ka dansa, kpam a asaka upanaka ama da a kpatalakai ukuna u mayun vi kucina.

¹⁵ Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza da atakasuvu a le a'ari uwulukpi. Shegai ko i te i'a la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza da a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gba u lobono wa. ¹⁶ Icu n i ama a nala, a tsu ciga ta a dana a reve Kashiɓa,

* 1:7 A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so ta mini ma cinwi kenu a una u aguma uza wa baci a mɓala. A tsu so ta kpam kenu a ka Iyi baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka ta shana a ka asaka baci kuso ki gba gba.

shagai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panaƙa yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le ƙa.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

¹ Shegai u gan ƙa vu tonuko Atoni a rongo n uma u ɗa u yain dere n uwenishike u maci. ² Vu wenishike nkoshi n rongo mai a ƙanaƙi kaci ka le a rongo uma u ɗa ama a ka wene karinga ka le, a rongo n kakiri. U ƙanaƙi ƙa yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

³ Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u ɗa u yain dere n tyoku u uza ɗa wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansaƙi ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza ɗa a ka wenishike aza roku ukuna u shinga. ⁴ U ƙanaƙi ƙa mmici n wenishike aka a kenu tyoku ɗa a ka ciga a'ali n le a cigi kƙam mmuku n le. ⁵ A wenishike le a rongo n kakiri, kƙam a rongo uwulukpi. A wenishike le kƙam a kirana n a'uwa a le, a yain kƙam ili i shinga. A wenishike le a naƙa a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashiƙa wa.

⁶ Nala kƙam vu tonuko alobo a gbaraƙa a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri. ⁷ Avu kƙam u ƙanaƙi ƙa vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, asaka i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu. ⁸ Asaka uwenishike u vunu u wala dere tyoku ɗa bawu uza wa dansaƙa u ɗa n kagbani. Pini nala, aza ɗa baci dem a ka ciga a nanamgbanaƙa vu a ka yan ƙa uwono, kƙaci a ka tsara i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

⁹ U ƙanaƙi ƙa agbashi a naƙa azakuwa a le tsupige, a matsa a yain i'ya a ka yan, a yanka le kƙam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa. ¹⁰ Shegai u ƙanaƙi ƙa a rongo mai tsara a wushuku n ele, a wene le kƙam mai. Pini nala, ɗa a ka zuwa uwenishike u Kashiƙa Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

¹¹ Nala u gain u woko, kƙaci Kashiƙa ka wenike ƙa gba ama ukuna u shinga u ne tsara a tsara iwauwi. ¹² Ukuna u shinga u Kashiƙa ara tsunu u tsu zuwa tsu ƙa kain dem tsu rongo n Kashiƙa. U zuwa ƙa kƙam tsu asaka uciga ucanga u likimba kabarikete. Likimba namgba ɗe n tsicingi, shegai gogo-na u ƙanaƙi ƙa tsu rongo pini mai n uƙanaƙi u kaci. U ƙanaƙi ƙa tsu rongo n uyansa ukuna u shinga n unaka kaci a asu u Kashiƙa. ¹³ U ƙanaƙi ƙa kƙam tsu rongo uwundya utuwa u kain ka pige ka Kashiƙa ka tsunu Uza u Ucira Gba kƙam Kawauwi; wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono ƙa n tsupige tsu ne. ¹⁴ U naƙa ƙa uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u ɗa baci dem tsu yain, kƙam u gonuko tsu sarara. U naƙa kƙam uma u ne tsara u gonuko tsu ama a ne kƙam adama a nala tsa matsa ƙa tsu cigi tsu yain ili i shinga.

¹⁵ U ƙanaƙi ƙa vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a ɗa baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va ƙa n ucira u ɗa va yan ili i na yi, adama a nala u gan vu asaka ko uza u goro i'ya vu dana i wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

¹ Ciɗuga ama yi a panaƙa ngono n aza a tsupige. U gan ƙa ama a vunu a yain n karinga, kƙam kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi. ² Kotsu a dansaƙa uza n kagbani wa, kƙam a asaka ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a wenike ele ili i roku i'ya wa.

³ Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza roku a ɗa a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari tsu wokoi kƙam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu wari u shadangu ƙa n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kƙam dem a'ari a ka kovo tsu.

⁴ Shegai Kashiƙa uza ɗa wari Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a ne, u wenike tsu kƙam uciga. ⁵ Adama a asuvayali a ne a ɗa u wauwa tsu. Adama a ili i shinga i'ya tsu yain ɗa wa. U za ƙa unyushi u cingi u tsunu gba, u naƙa tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne. ⁶ U naƙa tsu Kulu Keri ushani adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain. ⁷ U kece tsu ƙa a asuvu a aza ɗa a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu reve ƙa an tsa fuda tsa Iya agadu a uma u ɗa bawu wari n utyoku. ⁸ Gba ili i'ya n tonuko vu na vi mayun ɗa. Ma ciga ƙa vu matsa n i'ya, tsara gba uza ɗa baci u wushuki n Kashiƙa, wa kirana ƙa u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna u na vi u gan ƙa, kƙam ya tuko ƙa ama ukuna u shinga.

* 2:3 Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

⁹ Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu vu uka kaci ka vunuu wa. Vu ukusa kaci ka vunuu a ibili ko kushulu a kaci ka utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa u a'ayin u da. ¹⁰ Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu barana yi. U 'yuwan baci upana u barana u kagita, vu doku vu barana yi ire. U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi. ¹¹ Kpaci icun i ama a nala yi a naka de ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

¹² Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a da baci uza u te u le u rawai ara vunuu, aku vu yain gba tyoku da va yan vu cina mu a Nikafoli gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini de a'ayin a kutanu. ¹³ Yan gba i'ya va yan vu banga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n le. Vu shamgba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi. ¹⁴ U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a banga atoku a le aza da a wenei a ka ciga ubanga. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

¹⁵ Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta idyani. Danasaka mu gba Atoni aza da a ka ciga tsu.

Asaka ukuna u shinga u Kashila u rongo n ada gba de.

Ukanikorongi u Bulus Ubana ara Filimo

Ukukupā u kadyanshi

A'ayin a da Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wari adama a utono u Yesu. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u katoni ka Yesu ka a ka isa Filimo.

Bulus n Filimo aje a da a'ari kahu a'ayin a da a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsari da kpmam wa ta n agbashi. Kagbashi ka a tsu isa Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitai ubanga Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwai u wokoi katoni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga ta Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga ta kpmam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku da u gain tyoku da Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi cika a kaci ka ucimbusuka. U wenishike ta kpmam tyoku da uza da wa tono n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza da wa gitai ve uyan ili i shinga kahu u tonoko aza roku tyoku da a ka rongo.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)

Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)

Idyani i makorishi n kvasu (23-25)

Idyani

¹ Mpa Bulus, uza da u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mari adama a ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u va wa ta kabolo na mpa.

Filimo da ma koronku, utoku u manyan u tsunu u da kpmam tsa ciga yi wa wa. ² Ma koronku ta dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumodu u tsunu u da a asu u manyan mi. Ma koronku ta dem Atoni a da a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

³ N folo ta Kashila Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u naka da ukuna u shinga na ndishi n shinga.

Kvasu ka Bulus n ucikpa

⁴ Filimo, a'ayin a da baci dem ma yan kvasu adama a vunu, n tsu cikpa ta Kashila. ⁵ Yan da n tsu yan nala, kpaci n pana ta kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonoko mu, vu wushuku ta n Yesu Asheku. N pana ta kpmam kadyanshi a da va ciga ama a Kashila wa wa. ⁶ Ma yanka vu ta kvasu tsara upityanangu u da i'ari n u da kabolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashila ka naka tsu. Asaka nala gitai adama a tsupige tsu Kawauwi. ⁷ Uciga u da va ciga ama a Kashila wa zuwusa mu ta ma panasa kayanyan cika kpmam n ugbamatangu u asuvu. Vangu u va, vu zuwa ta ama a Kashila ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

⁸ Adama a nala, ma ciga ta n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi ma ta n ucira u da ma fuda n tonoko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa. ⁹ Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu ta vu yain ili i na yi. Mpa Bulus uza da u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpmam a kuwa ku a'ali ka mari adama a Yesu Kawauwi.

¹⁰ Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku ma va ma, an u wokoi u woko de Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali. ¹¹ Caupa wari n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wa ta n kalen ara tsunu cika. ¹² Aya la ma tutsunku vu kpmam katakasuvu ka va ka ta ara ne.

¹³ Mari ma ciga ta n asaka yi pini na kabolo na mpa. Mpa pini usiri n ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan ku'bari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain manyan ma wari u gain vu yansaka mu. ¹⁴ Shegai ma ciga n yain nala wa, she avu vu wushuku. Kpmam ma ciga vu banga mu adama a da a matsa vu wa, shegai adama a da va ciga n uciga u vunu.

¹⁵ Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u gono baci i rongo pini hal ubana. ¹⁶ Gogo-na kagbashi ka kpmam koshi wa, u la ta kagbashi, vangu vunu da uza da u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpmam dem u gan ta vu cigi yi hal uciga vi u lai u va. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku. ¹⁷ Vu reve baci mpa utoku u manyan u vunu u da, she vu ryabusa yi tyoku da va ryabusa mu n tuwa baci.

¹⁸ Wari u nusuka vu baci, ko va tonu yi ili i roku, ma tsupa ta i'ya. ¹⁹ Mpa Bulus, mpa kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka va, "Ma tsupa ta i'ya." Ma yan gbam kadyanshi ka uma u vunu u da n wusuka vu wa.

²⁰ Utoku u va, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a da va gbashika. Nala wa zuwa mu ta n doku n gbama asuvu a Kawauwi. ²¹ Ko n gogo-na an ma koronku vu na vi, n reve ta va yan i'ya n foloi vi, hal gbam i lai i'ya n foloi.

²² Fobusuko mu kunu, kpaci n zuwa ta uma Kashila ka wushuku ta kavasuka ka vunu, a asaka mu n tuwa a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

²³ Abafara wa danasa vu, kabolo ka tsari a kuwa ku a'ali adama a Yesu Kawauwi. ²⁴ Atoku a manyan a va, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a ka danasa vu ta dem.

²⁵ Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibirahi

Ukukpa u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibirahi wa. Gaawan Bulus da. A reve ta an wari a asuvu a Tagarada u Kashila adama a uwenishike u da wari pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya ta u da u wokoi a asuvu a Tagarada u Kashila tun caupa. Uza da korongi u da u todugbuso ta tyoku da ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u da wari a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike ta aza a uyan kaneshi tyoku da Yesu wari n kalen. Yesu la ta gba atsumate a zuba a Kashila. U la ta dem gba ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Adarakpi ma maci kpaci u ta6a uyan unyushi wa. An u nakai uma u ne, u yan ta udarakpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwai kpam u gonoi n uma vi, u kukpa ta ure u da ya dem wa tuwa a asu u Kashila.

Adama a aza da a revei n ukuna u udarakpa u atoni, tagarada u Kagali ka Ibirahi wa ta n uwenishike u ucira. Yesu gonuko ta gba udarakpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunka ta ama ure a tuwa evu n Kashila.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashila (1:1-4)

Yesu la ta atsumate a zuba (1:5-2:18)

Yesu la ta Musa n Joshuwa (3:1-4:13)

Yesu la ta Magono ma Adarakpi (4:14-7:28)

Yesu tuko ta kazuwangbani ka shinga (8:1-9:22)

Udarakpa u Yesu kuten ka koshi (9:23-10:31)

Ama a Kashila a roku aza da a'ari n upityanangu u pige (11:1-40)

Tono iryoci i Yesu (12:1-13:19)

Kvasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashila ma

¹ Caupa, Kashila ka tsu dansa ta na nkoshi n cau n tsunu a una u ntsumate a ure kau-kau. ² Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashila ka tsu yanka tsu ta kadyanshi a una u Maku ma ne. Kashila ka yan ta likimba n gba ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashila ka dangasai u woko uza u ili gba. ³ Maku mi u la6a ta adama a tsupige tsu Kashila, kpam u rotso ta Kashila ki derere. U tsu zuwa ta ko ndya wa i lyai kelime adama a akani u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashila Uza u Ucira Gba a zuba.

Kawauwi ka la ta atsumate a zuba

⁴ Maku mi ma la ta atsumate a zuba cika, Kashila kpam ka naka yi kala ka ka lai a le cika.

⁵ Kpaci Kashila ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonokoi Maku mi wa,

“Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◊

U doku ta dem u danai,

“Ma woko ta Tata u ne,

eyi kpam wa woko ta Maku ma va.” ◊

⁶ Kpam a'ayin a da Kashila ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a likimba, u dana ta, “U kana ta gba atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◊

⁷ Ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,

“N zuwa ta atsumate a zuba a va a woko tyoku u uwule.

N zuwa ta agbashi a va a woko tyoku u aletsu a akina.” ◊

⁸ Shegai Kashila ka tonuko ta Maku mi,

“Avu Kashila ka, kpam tsugono tsu vunu tsa rongo ta hal ubana.

Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.

⁹ Va ciga ta ili i'ya i lobonoi,

kpam va kovo ili i cingi.

Da gai i zuwai Kashila, Kashila ka vunu, u dangasa vu vi,

kpam u naka vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazanga.

Tsupige tsu na tsu la ta tsa u nakai aza da a buwai.” ◊

¹⁰ U dana tã kpm,

“Asheku, a kagitã vu yan tã likimba,
kpm akere a vunu a yain zuba.

¹¹ A'ayin a'ã tã a utuwã a ða ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,
shegai avu va rongo tã pini.

Gbã a ka kutsa tã tyoku ða kunya ku tsu kotso.

¹² Va katalã le tã tyoku u kunya ku wambana.

A ka savaða tã tyoku u kunya ku cau.

Shegai avu va rongo tã tyoku ða varì,

kpm uma u vunu wa kotso wa.” [◇]

¹³ Kashilã ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma ne wa,

“Dusuku na a ulyaki u va,

hal she n zuwa atokulalu a vunu

a woko vu ili i utadanku a'ene.” [◇]

¹⁴ Gbã atsumate a zuba a'ulu a ða a ka gbashika Kashilã a ða, u tsu suku le tã a woko
aḡangi a aza ða a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro tã

¹ U gan tã tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u ða a wenishike tsu. Tsu yan baci nala, tsa woko wasasa wa. ² A wenike tã akani yi a mayun a ða, a ða Kashilã ka naḡai atsumate a zuba a naḡa nkoshi n cau n tsunu. Kpm gbã aza ða bawu a tonoi a ða, n aza ða dem a 'yuwain a ða vi, a tsarã tã mavura ma ma yain dere n ili i'ya a yain. ³ Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i pige i na yi wa, niða tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka ne aya uza kagitã uza ða tukoi ukuna u iwauwi i na, kpm aza ða a panãka yi a wenike tsu tã an mayun ða. ⁴ Kashilã dem n kaci ka ne u wenike tã an akani yi mayun ða a asu u ða u yansai gbã manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i ucira. U naḡai kpm Kulu Keri ku ne a asu u uza ða baci dem u dangasai.

Uza ða wa tuko tsu iwauwi

⁵ Kashilã ka dangasa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u ða wa tuwã wa, likimba u nala vi u ða tsa dansãka gogo-na. ⁶ Tyoku ða a korongi a asu u roku a asuvu a Tagarãda u Kashilã,

“Nɗya i tsu birika vu n ama?

Nɗya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?

⁷ Vu zuwai ucira u ne u kpãḡai urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,

vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karingã.*

⁸ Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbã.” [◇]

An Kashilã ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbã vi, ili i'ã la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gitã wa. ⁹ Uza ða tsu wenei Yesu ða, uza ða ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi ðe funi n tsupige n karingã, kpaci u pana tã ikyamba i'ya hal u kuwãi adama a tsunu. Mayun ða, adama a ukuna u shinga u Kashilã u ða, ða Yesu kuwãi adama a ama a likimba gbã.

¹⁰ Kashilã ka ka yain ili gbã, kpm ko nɗya wa i'ã tã pini tsarã i naḡa yi tsupige. Wa ciga tã u tsarã mmuku ushani n ða ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a ða u zuwai Yesu tsarã asu u ndishi u ða warì dere n eyi, adama a tyoku ða u panai ikyamba. Yesu ða wa tono n ama ubana a iwauwi. ¹¹ Adama a nala, eyi n aza ða u wulukpei vi, Tata u ða u le u te. Adama a nala a ða bawu Yesu wa pana uwono u ða wa isã le atoku a ne. ¹² U tonuko tã Kashilã,

“Ma tonuko tã atoku a va ili i va i'ya vu yain.

Ma cikpala vu tã a ɓolomgbono baci a lyaka vu kayala.” [◇]

¹³ U doku tã u danai,

“Ma wushuku tã n Kashilã.” [◇]

Kpm u danai,

“Mpa na kaḡolo na mmuku n ða Kashilã ka naḡa mu.”

¹⁴ Mmuku n Kashilã ama ða n ikyamba na mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko tã tyoku u le. Yan ða u yain nala tsarã ukpã u ne u wacinsa Kalapãnsi uza ða warì n ucira a kaci ka ukpã. ¹⁵ Nala u wusai gbã aza ða a'ari a ndishi yavu agbashi gbã uma u le adama a uwonvo u ukpã. ¹⁶ Gbã tsunu tsu reve tã an Yesu tuwã tsarã u ɓangã mmuku

[◇] 1:12 Ishp. 102:25-27. [◇] 1:13 Ishp. 110:1. * 2:7 Akorongi a cau a roku aza ða a purã i tagarãda u Kagali ka Ibirahi a kalatsa tã: “a'ayin kenu.” [◇] 2:8 Ishp. 8:4-6. [◇] 2:12 Ishp. 22:22. [◇] 2:13 Isha. 8:17-18.

n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa. ¹⁷ Adama a nala, Kashilā ka zuwa tā Yesu rotsoi ama a ne a ili gbā, tsarā u woko Magono ma Adarākpī ma le, uza dā u tsu wenike asuvayali, uza dā kpam Kashilā ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu dā wa fudā u nāka udarakpa a asu u Kashilā, tsarā Kashilā ka cimbusuka ama unyushi u cingi u le. ¹⁸ Eyi n kaci ka ne u pana tā ikyamba kpam Kalapānsi ka moḡono tā tsarā u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fudā tā wa bāngā aza dā Kalapānsi ka moḡono tsarā u zuwa le a nusa.

3

Yesu la tā Musa

¹ Ama a vā, Kashilā ka dāngasa dā tā i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan tā i rongo a ucibusa tyoku dā Yesu wokoi kasuki ka Kashilā, kpam u wokoi Magono ma Adarākpī ma uwushuku u dā tsa dansa. ² U yan tā ko ndya baci Kashilā ka tonuko yi u yain. Kashilā ka dāngasa yi tā u yain manyan ma na mi, tyoku dā Musa yain manyan ma Kashilā ka tonuko yi u yain gbā a asuvu a Kuwa ku Kashilā. ³ Tsupige tsa Yesu tsarāi tsu la tā tsa Musa tsarāi, tyoku dā tsupige tsa kamai ka tsu tsarā tsu tsu la tsu kuma ki. ⁴ Mayun dā an kuwa dem uza roku u dā u tsu ma ka, shegai Kashilā ka kamai ka ko ndya wa. ⁵ Musa kagbashi ka Kashilā ka wushunki kuwa ku ne ka, kpam manyan ma ne ma woko tā iryoci i ili i'ya Kashilā ka wenike naha a kapala. ⁶ Shegai Kawauwi Maku ma Kashilā ma, kpam aya Kashilā ka wushunki kuwa ku ne. Atsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpam tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kana tā tsu lyai kelime n utono Kashilā

⁷ Tyoku dā Kulu Keri ku danai dā,
 “I pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,
⁸ kotsu i ryagbaja wa,
 tyoku dā nkoshi n cau n dē n yain.
 A kpatalāka tā Kashilā kucina,
 an a kondoi Kashilā a kakamba.
⁹ Kashilā ka dana tā,
 ‘A ‘yuwunka mu tā cika
 tsarā a kondo mu,
 ko an u wokoi a wene tā
 ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.
¹⁰ Adama a nala n pana le tā upan, aku n danai:
 ‘Atakasuvu a le a tsu kpatalāka mu tā kucina maco,
 a ‘yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.’
¹¹ N yan tā upan hal n tsinai,
 ‘A ka uwa a asu u uwunvuga u vā wa, ko kenu.’ ” ◊

¹² Ama a vā, kiranai kotsu ko uza a asuvu a dē u yain n katakasuvu ka kari n tsicingi ka kpam bawu ka wushuki wa. Icu n i katakasuvu ka nala ka zuwa dā tā ukpatalāka Kashilā Uza u Uma kucina.

¹³ U kana tā i gbatangu atoku a dē kain dem, kpam u kana tā i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a dā a ka isa “Ara.” I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsa tā aza roku a dē u zuwa le uryagbaji. ¹⁴ Tsu woko tā atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u dā tsari n u dā tun a kagitā hal ubana a makorishi. ¹⁵ Tagarāda u Kashilā u dana tā,
 “I pana baci kalagatsu ka Kashilā ara,
 kotsu i ryagbaja tyoku dā nkoshi n cau n dē n ryagbajai wa.
 A kpatalāka tā Kashilā kucina.”

¹⁶ An ya a panai kalagatsu ka Kashilā aku a kpatalāka yi kucina? Alya aza dā Musa tonoi n ele u wutukpa le a Masar. ¹⁷ An ya kpam a zuwai Kashilā ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza dā a yain unyushi u cingi kpam a kuwai a kakamba, n ele dā u yain upan. ¹⁸ An ya Kashilā ka dansaka an u tsinai u dā a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza dā a 'yuwan yi upanaka, alyu wa dansaka. ¹⁹ Tsu tuwā tā tsu revei adama a ukpaḡa u uwushuku u le u dā a kpaḡai uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

¹ Kashilā ka yanka tsu tā kazuwamgbani ka tsa fudā tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kana tā ya dem u kirana, tsarā uza u namba u uwa pini wa. ² Tsu pana

tā akani yi tyoku da aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a ɓaŋga le wa. ³ Aṭsa aza da tsu a pityanangi da koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza da kpm bawu a pityanangi, Kashilā ka dana tā, “N yan tā upan kpm n tsinai,

‘A ka uwa asu u uwunvuga u va wa, ko kenu.’” ◇

U dana tā nala ko an u wokoi u kotso de ufoɓuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a da u yain likimba. ⁴ A Tagarāda u Kashilā u yan tā kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashilā ka wunvugai a manyan ma ne gba.” ◇ ⁵ Tsu yan tā dem kañeshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u va wa!” ◇

⁶ Aza a kagitā a da panai akani yi a tsarā asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun da ama roku a ka uwa tā asu u uwunvuga vi. ⁷ Adama a nala Kashilā ka zuwai a'ayin a roku a da ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpm a'ayin a nala yi a da u isaī “Ara.”

A ɓarākpā tā cika an Kashilā ka danai nala kahu u tuwā u dansa a unā u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalaɓatsu ka Kashilā ara, kotsu vu ryagbaja wa.”

⁸ Uyamba u Ka'anaṭ u da Joshuwaṭ tonoi n ama a uwai vi, u da a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A da baci u da, Kashilā ka kari ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwā wa. ⁹ Nala u wenike tā a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilā kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'ā tā ucun u uwunvuga u da Kashilā ka wunvugai a kain ka Ashibi. ¹⁰ Uza da baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilā, wa wunvuga tā a'ayin a da baci u kotsoi manyan ma ne tyoku da Kashilā ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba. ¹¹ Aṣakāi tsu maṭsai tyoku ufuda u tsunu tsarā tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpa, tyoku da a yain an a 'yuwain upana wa.

¹² Akani a Kashilā a'ā tā tyoku u ili i'ya i'ari n uma kpm i'ari n ucira. A la tā burundu u kulya u da wari n unā u kulya u re. A tsu ɓatsa tā kapashi ka tsunu ka kari n uma a ɓatsa kpm kulu ka ka bana a asu u Kashilā. A tsu ɓatsa tā dem a mere ma alātu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpa tā ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawansa n i'ya tsu tsu ciga. ¹³ Uza wā la wa sokongu ili a likimba aku Kashilā ka kpaḍa i'ya uwene wa. U tsu wene tā ili tyoku da i'ari. Aya Kashilā ka u kañai tsu tonuko gba ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Adarākpī

¹⁴ Tsu lyai kapala n uɓaṅa n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsā tā n Magono ma Adarākpī, Yesu Maku ma Kashilā, uza da u banai a zuba. ¹⁵ U reve tā an tsu sorukpoi. Kalapansi ka maṭsai ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u da baci dem wa maṭsa u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa. ¹⁶ Adama a nala aṣakā tsu tuwāi a asu u Kashilā bawu uwonvo. Aya uza da u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a da baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tā tsishinga kpm u ɓaṅga tsu a'ayin a da tsa ciga u ɓaṅga tsu.

5

¹ Kashilā ka tsu dangasa tā Magono ma Adarākpī a asuvu a ama aku u naḳa yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilā a unā u ama a'ayin a unāḳa kune, u yain kpm uɗarākpā adama a unyushi u cingi u ama vi. ² Magono ma Adarākpī mi mā tā dem usorukpi tyoku u ama da a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza da a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u da wa. ³ An u wokoi wari usorukpi, u kaṅa tā u yain uɗarākpā adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpm uɗarākpā adama a unyushi u ama a ne.

⁴ Ko uza wa naḳa kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarākpī wa. Uza da Kashilā ka dangasai koshi aya u tsu wokoi Magono ma Adarākpī, tyoku da u isaī Haruna.† ⁵ Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Adarākpī wa. Kashilā ka ka tonuko yi,

“Ada Maku ma va.

Ara n woko de Tata u vunu.” ◇

⁶ A asu u roku kpm, Kashilā ka dana tā, “Va woko tā kaɗarākpī hal ubana, tyoku da Malikisadaṭ wari kaɗarākpī.” ◇

⁷ A'ayin a da Yesu wari a likimba, u folo ta Kashila uza da wari n ucira u da wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashila ka panaƙa yi ta adama a unaka kaci ka ne u da u naka. ⁸ Ko an u wokoi Yesu Maku ma Kashila ma, u rotsongusu ta upanaka adama a upana u ikyamba. ⁹ An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko ta uza da u tsu zuwa ama a tsara iwauwi hal ubana, aza da a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain. ¹⁰ Nala Kashila ka zuwa yi u woko Magono ma Adaraki tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaƙa utono Kashila wa

¹¹ Tsa ta n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana ta ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa. ¹² I barakpa ta an i'ari a asuvu a Atoni, kpam u gan ta a dana gogo-na ya wenishike ta aza roku. Shegai u wokoi eda ya ciga a gono a wenishike da uwenishike u kagita u akani a Kashila. Tyoku u mmuku n shili n da n buwai kucomu da i'ari, n u da ya lya ilikulya. ¹³ Uza da baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa. ¹⁴ Shegai aza da a gbojoi, a tsu lya ta ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma fuda ma lya, kpam a tsu rongo ta a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i shinga n i cingi.

6

¹⁻³ U gan ta a dana i reve de uwenishike u kagita u na vi, u da wari dere n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa kucina, kpam dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna u ulyubugusu n utadangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yanga u akushe n ukuna u afada a da bawu a ka kotso, i'a ta dem pini a asuvu a uwenishike u kagita. Gba u gan ta a dana i reve i'ya de. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya ta kapala tsu yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza da a gbonguroi.

⁴ Ama roku a asaƙa baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wa la wa zuwa le a kpatala kpam wa. Caupa, ama a na a wusha ta katyashi ka Kashila kpam a pefei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha ta Kulu Keri ki. ⁵ A reve ta tyoku da kadyanshi ka Kashila ka yankpai, kpam a wushai ucira a'ayin a da Kashila ka lya tsugono. ⁶ An a wushai ili i nala yi gba, aku a kpatalakai Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpam wa, kpaci Maku ma Kashila ma kpam a doki a ka wuna a mawandambani an a 'yuwain yi. Uwono u da a ka zuwusa yi a kapala ka ama gba.

⁷ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsara ilyushi ushani u da a'ari. U naka ta ama da a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashila ka zuwukai uyamba vi unu u shinga. ⁸ Ama roku tyoku u uyamba u da u tsu wutukpusa awana a da a'ari n mete ma cingi, kpam wa matsa ili wa. A ka barakpa wa, Kashila ka yanka ta uyamba u nala vi unu kpam akina a kulatangu u da.

⁹ Ama a va aza da ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsari n kadambula n ada wa, kpaci tsu reve ta i'a ta a ure u shinga, ure u iwauwi. ¹⁰ Kashila ka tsu yan ta afada a ure u da u lobonoi. Wa cifa ta manyan ma vu yain, kpam dem wa cifa ta uciga u da vu wenike yi an vu bangai ama a ne, kpam wa lya kapala n vu banga le hal n gogo-na. ¹¹ Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i matsa ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsara i tsara ili i'ya i zuwukai uma. ¹² Tsa ciga i woko awonvoli wa. A unu u nala, tonoi iryoci i aza da a ka wusha ili i'ya Kashila ka zuwamgbani adama a upityanangu n ahankuri a le.

Kashila ka tsu yan ta i'ya u zuwamgbani

¹³ An Kashila ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u zuwamgbani. U tsinai n kala ka ne, adama a da uza roku wa la u lai Kashila wa. ¹⁴ U danai, "Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta unu u shinga, kpam ma naka vu ta ntsikaya ushani!" ¹⁵ Ibirahi vanai u wene ushadangu u ukuna vi n ahankuri, aku u tsara ili i'ya Kashila ka zuwamgbani.

¹⁶ Ama a ka tsina baci, n uza da u la le tsupige da a tsu tsina. Utsina u le u wenike ta ili i'ya a danai vi mayun da, kpam u tsu tuko ta utyoku u kananamgbani. ¹⁷ Kashila dem u tsina ta tsara ama da a ka wusha ili i'ya u tsinakai vi, a reve mayun da bawu wa savada ili i'ya u fo'usoi. ¹⁸ Ili i re i na yi ya savada wa: Kashila ka yan ka'aban wa, u zuwamgbana baci. Kpam u tsina baci, wa yan ka'aban wa. Ili i na yi i tsu gbatatangu tsu ta atsu aza da tsu sumai ubana a asu u Kashila tsara u wusa tsu. I tsu naka tsu ta ucira tsu banga uzuwa u uma u da u naka tsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwa u uma u nala wa ta n ugbami a uma u tsunu, tyoku da kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a asu u te. Uza da tsari n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza da walai a asu u kunya ka a barakpai a utsutsu ubana a Asu u da u Lakai Uwulukpi ta zuba. Adama a tsunu a da u yain nala. U wokoi Magono ma Adaraki ubana, kadaraki ucun u Malikisada.

7

Malikisada kadarakpi

¹ Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpm kadarakpi ka Kashila ka Zuba ka. A'ayin a da Ibrahi Iyai kuvon ku ngono n nishi wa gono a kuwa, Malikisada wuta ta u ba u zuwuka yi unā u shinga. ² Aku Ibrahi naka yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gba i'ya dem u tukoi a asu u kuvon vi. Ili i kagita i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala ka ne ka "magono ma ma yansa ili i maci." Aya dem "magono ma ndishi n shinga," kpaci kalen ka Salem ka "ndishi n shinga." ³ Ko uza u reve tata ko mma u Malikisada wa. Ko uza wa la kpm u reve asu u da a wuta wa, ko a'ayin a da a matsa yi, ko kpm a'ayin a da u kuwai wa. Wa ta tyoku u Maku ma Kashila kpm wa woko ta kadarakpi ubana.

⁴ Wene ve tyoku da Malikisada wari n tsupige! Ko Ibrahi, makoshi ma cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve ta tyoku da Malikisada wari n tsupige a'ayin a da u naka yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsarai a asu u kuvon. ⁵ Mele ma wenishike ta u kana ta mmuku n tsikaya ma Ibrahi n naka mmuku n tsikaya n Levi† n da mari adarakpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsarai, ko an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibrahi n da dem. ⁶ Malikisada wa a asuvu a kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha ta i te a asuvu a kupa ara Ibrahi. Kpm u zuwuka ta Ibrahi unā u shinga, uza da u wusha kazuwamgbani icun kau-kau ka Kashila. ⁷ Ya dem u reve ta an uza da baci wari n ucira u da wa zuwuka uza roku unā u shinga, u la ta uza da wa wusha unā u shinga vi tsupige. ⁸ Adarakpi a tsu wusha ta i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsarai, ko an u wokoi ele dem aza da a ka kuwa alya. Shegai gba n nala, Malikisada la le ta tsupige, kpaci Tagarada u Kashila u wenishike ta an wari n uma. ⁹ Tsa fuda ta gban tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza da a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a naka ta i'ya an Ibrahi naka vi. ¹⁰ Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibrahi a'ayin a da Malikisada gawunsai n Ibrahi vi.

¹¹ Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kana ta kadarakpi ka woko matsikaya ma Levi, adarakpi yi a ka fuda a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kana ta a tsara kadarakpi tyoku u Malikisada, shegai uza da u wuta a kumaci ku Haruna wa. ¹² Icun i kadarakpi ka roku kau ka wuta baci, u kana ta Mele ma savafa dem. ¹³ A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kadarakpi a asadarakpa wa. ¹⁴ Ya dem reve ta an u wuta a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpm kotsu Musa wari u dana an ko kadarakpi ka te ka wuta a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi ka ta tyoku u Malikisada

¹⁵ Na woko ta a kateshe karara an kadarakpi ka roku ka tuwai tyoku u Malikisada. ¹⁶ A isa vuma u nala vi kadarakpi adama a akaya a ne ko kpm adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u da bawu a ka wacinsa. ¹⁷ Tagarada u Kashila u yan ta kadyanshi a kaci ka ne,

"Avu kadarakpi ka hal ubana, tyoku da Malikisada wari kadarakpi." ◇

¹⁸ Gogo-na a zuwa de mele ma cau a ikengi, kpaci ma n ucira wa, kpm ma wokoi ili i gbani. ¹⁹ Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i wokoi maci wa. Shegai gogo-na Kashila ka naka tsu ta ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpm tsari a uraba evu n Kashila.

²⁰ Kashila ka tsina i da Kawauwi ka woko ta kadarakpi hal a ubana, shegai u yanka ko kadarakpi ka te nala wa. ²¹ A kaci ka Yesu ka koshi u danai, 'Mpa, Magono ma Zuba, n tsina ta, kpm ma savafa katakasuvu ka va wa, ko kenu. 'Avu kadarakpi ka hal ubana.' " ◇

²² Yesu da zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpm kazuwamgbani ki ka la ta ka Kashila ka yankai Musa.

²³ Caupa, kadarakpi ka kuwa baci, wa Iya kelime n uwoko kadarakpi wa. Adama a nala a da a tsarai adarakpi ushani. ²⁴ Shegai Yesu woko ta kadarakpi ubana, tsadarakpi tsu ne tsa kotso wa. ²⁵ Adama a nala, aya wari gogo-na hal n maco, uza da wa fuda wa wauwa aza da a ka tuwusa a asu u Kashila a kukere ku ne. Wa ta n uma hal ubana tsara u folusuko le Kashila.

²⁶ Yesu da icun i Magono ma Adarakpi ma tsa ciga, kpaci u tsu banga tsu ta a ure gba. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa ta Kashila ka pana kayanyan. Wa n unyushi wa. Kashila ka pecene yi ta n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U naka yi asu u da u lakai tsupige gba gba a zuba. ²⁷ Wa tyoku u Ngono ma Adarakpi n da n buwai wa, aza da kain dem she a yan udarakpa adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama da a buwai. Shegai kuten

ka koshi Yesu naḳai kaci ka ne tyoku u uḳaraḳpa a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpam u lobono ta hal ubana. ²⁸ Mele ma wushuku ta vuma u woko Magono ma Adaraḳpi ko an u woko vuma shaḳangu wa. Kashila ka naḳa ta Musa Mele a kagita. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza da wari ushadangi ma woko Magono ma Adaraḳpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Adaraḳpi

¹ Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsa ta n Magono ma Adaraḳpi uza da u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashila Uza u Ucira Gba a zuba. ² Magono ma Adaraḳpi ma tsunu a Asu u da u Lakai Uwulukpi† u da wa gbasha, asu u ulya u kayala u mayun u da Kashila ka yain, ama da a yain asu vi wa.

³ Magono ma Adaraḳpi dem ma ta n manyan ma unakasa kune n uḳaraḳpasa ubana a asu u Kashila. Nala dem Magono ma Adaraḳpi ma tsunu u kana ta dem u naḳa Kashila kune ku ili i roku. ⁴ Wari baci na a likimba, wari wa woko kaḳaraḳpi wa ko kenu, kpaci adaraḳpi a da pini na, aza da a ka tono Mele a asu u unakasa Kashila kune. ⁵ Manyan ma adaraḳpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ari a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa foḳuso uyan Katani ka Kavas, Kashila ka tonuko yi, "Ciḳa a'ayin a da wari a masasa, n tonuko vu ta derere tyoku da va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere." ⁶ Shegai manyan ma tsuḳaraḳpi ma Kashila ka naḳai Yesu ma la ta ma a naḳai adaraḳpi a da a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashila n ama, kpam kazuwamgbani ka nala ki ka la ta ka cau. Nala u woko ta an ili i'ya Kashila ka yain a kazuwamgbani ka savu i la ta i ka cau.

⁷ Kazuwamgbani ka kagita kari ka fuda baci ka yain ili gba, ili i'a la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa. ⁸ Shegai Kashila n kaci ka ne u wenei ka tyoku da ka gain ka woko wa, da u danai:

"N tonuko da, a'ayin a'a ta a utuwa,
a da ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.

⁹ Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le,
an n kana le n akere n wutukpa le a uyamba u Masar wa.

Shegai a tono ka wa,
aku n kpatalaka le kucinga.

¹⁰ A'ayin a ka tuwa ta a da ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va
a asuvu a le tsara a reve ma,
kpam ma korongu ta ma a atakasuvu a le
tsara a toni ma.

Ma woko ta Kashila ka le,
kpam a ka woko ta ama a va.

¹¹ Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,
'Revei Magono ma Zuba,'

kpaci gba a ka reve mu ta,
ili i'ya i kana uza u kenu ubana uza da u lakai kalen gba.

¹² Kpaci ma cimbusuka le ta tsicingi tsu le
kpam ma doku ma ciḳa unyushi u cingi u le wa, ko kenu." ¹³

¹³ An Kashila ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi de evu n upuwan.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

¹ A kazuwamgbani ka kagita ka Kashila ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko ta ama derere tyoku da a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le ta tyoku da a ka yan Katani ka Kavas, asu u da a ka lya kayala ki. ² A yan ta katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagita a asu u da kashamkpatsu ka macikalu n teburu u da a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashila u da. Kapashi ka na ka a isa Asu u Uwulukpi. ³ Kunya ku ubaraḳpa a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isa kapashi ka ire ki Asu u da u Lakai Uwulukpi.† ⁴ Asuvu a kapashi ka nala ki asuḳaraḳpa u da a gbarai n zinariya u da pini, asu u da a tsu runukpasa ili i magulani. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u madanga, u da a kumanai n zinariya gba aḳon a ne wa ta dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I

kagita, magbodo ma zinariya ma a shadangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a da a korongi Mele Kupa a da dem pini. ⁵ A zuba u Akpati vi a ruma ta pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashila ka ta pini. A barakpai ashan a le a zuba u kakimbatsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu da Kashila ka tsu cimbusa unyushi u cingi. Shegai tsa fuda tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

⁶ A kotso baci ufofuso ili gba nala, adarapki yi a tsu bana ta asuvu a kapashi ka kagita kain dem a yain manyan ma le. ⁷ Shegai Magono ma Adarapki ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u da u Lakai Uwulupki bawu u banai mpasa wa. U tsu naka ta n da kune ubana a asu u Kashila adama a unyushi u cingi u ne, n u da ama a yain bawu a revei. ⁸ Nala dem ure u da Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kvasu ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wa la wa uwa Asu u da u Lakai Uwulupki yaa wa. ⁹ Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike ta an kune n uadarapka u da a nakasa wa fuda wa zuwa katakasuvu ka uza da wa lya kayala ka woko sarara tyoku da u gain ka woko wa. ¹⁰ Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n uacangusu u da. Mele ma na mi adama a ikyamba a da, kpam Kashila ka zuwai a toni ma hal utuwa a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

¹¹ Gogo-na Kawauwi ka woko de Magono ma Adarapki a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u da lai tsulobo. Akere a ama a da a yain u da wa, kpam dem ka bon ka likimba ka wa. ¹² Kuten ka kpam a'ayin gba u bankai mpasa a Asu u da u Lakai Uwulupki, shegai mpasa ma nryadiga na ndyondyom n da wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsaraka tsu uwusa u da bawu wa kotso. ¹³ Caupa, ama a'ga baci n ashinda, ikyamba i le i tsu woko ta uwulupki kadarapki ka vishanasa le baci mpasa ma nlala n aboburo kpam u polusuko le baci kakomo ka a tsara i manuku ma kanaka ma a runukpai. ¹⁴ Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nakai kaci ka ne kune ubana a asu u Kashila asu Kulu Keri ka kari n uma u da bawu wari n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika da la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulupki a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpa. Gogo-na tsa fuda ta tsa gbashika Kashila Uza u Uma!

¹⁵ Adama a nala Kawauwi ka ka'ui ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsara aza da Kashila ka isa i tsara una u shinga u da bawu wa kotso, u da Kashila ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan ta i'ya an Kawauwi ka kuwai da u wutukpai ama a asuvu a unyushi u da a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagita.

¹⁶ Ucu n kazuwamgbani ka na, ka ta tyoku da vuma u tsu korongu tagarada wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwa u kuwa baci. Shegai a ka pece u da wa she a'ayin a da ya dem u revei an vuma vi u kuwai. ¹⁷ Tagarada vi wa n ucira wa she uza da u korongi u da vi u kuwa. Uza wa la wa fuda wa wusha ili i vuma vi wa, wa baci n uma. ¹⁸ Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagita ka shamga i'ya la vi she na mpasa ma ukpa. ¹⁹ An Musa tonukoi ama gba Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom na nryadiga u bolomgonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpam u bidyai avuku a maderiweni† u vishanangusuki zuba u tagarada u Mele n ama gba. ²⁰ U danai, "Mpasa n da n shamkpai kazuwamgbani ka Kashila ka danai i toni n da na." ²¹ Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kvasu n ili i'ya gba a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala. ²² Mele mi ma danai gba ko ndya wa a vishanaka i'ya mpasa tsara i woko uwulupki. Kpam Kashila ka cimbusa unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpa wa.

Ukpa u Kawauwi u takpa ta unyushi

²³ Ili i'ya i zuwai a wulupkei Katani ka Kvasu† n ili i'ya i'ari pini na mpasa ma nnama i'ya gai la vi. Naha gba iryoci i ili i'ya i'ari a zuba i'ya koshi. Shegai uadarapka u da u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulupki u la ta uadarapka u nnama. ²⁴ Kawauwi ka uwa a Asu u da u Lakai Uwulupki u da ama a yain wa, ili i'ya i'ari iryoci i ili i'ya i'ari a zuba koshi. U banai a zuba vi kpam gogo-na nte u wari de n Kashila wa banga tsu. ²⁵ Adama a da wa rongo u nakasa kaci ka ne maco da u banai a zuba wa, tyoku da Magono ma Adarapki ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u da u Lakai Uwulupki kayen dem tsara u yain uadarapka u manama. ²⁶ A da baci wari u yain uadarapka u kaci ka ne kayen dem, an wari u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a da yain likimba. Shegai a una u nala, u tuwai kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsara u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwai tyoku u uadarapka adama a tsunu. ²⁷ U kana ta ya dem u kuwa kuten, aku Kashila ka yanka yi afada. ²⁸ Kuten ka Kawauwi ka kuwai koshi, tsara u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u da wa takpa wa. Tuwa da wa tuwa tsara u wauwa aza da a ka vana yi.

* 9:5 Zinariya da a rumai tsara u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana "kerubobin" da a tsu isa i'ya.

10

Udarakpa u buwa kpm wa

¹ Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwā da mari. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpa ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa udarakpa kayen dem. ² Mele mari ma zuwa le baci a woko sarara tyoku da u gain a woko, she a'ari a asaka uyansa udarakpa. Kashila kari ka za ta unyushi u cingi u aza da a ka lya kayala kuten kpm a'ayin gba, uyawunsa u atakasuvu a le kpm wa yan ashinda wa. ³ Shegai nala wari wa! Udarakpa u naha vi cibusa u da u tsu zuwa a cibusa unyushi u le kayen dem. ⁴ An u wokoi mpasa ma aboburo na nryadiga ma fuda ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.

⁵ An Kawauwi ka tuwai a likimba, u tonukoi Kashila,
"Va ciga udarakpa u nnama n kune ku ilya wa.
Shegai vu nakā mu ikyamba tsara n panaka vu.

⁶ Nnama n da a runukpai a asudarakpa
n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

⁷ Aku n danai, 'Mpa na,

n tuwā ta n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashila,

dere tyoku da a korongi a kaci ka va a Tagarada u Kashila.' " ◇

⁸ Kawauwi kari ka dana ta bacipa, "Va ciga udarakpa n kune wa, kpm vu tsu pana u da kayanyan wa. Va ciga udarakpa u urunukpa n kune ku takpa unyushi u cingi wa." (Udarakpa u na vi gba Mele ma ma zuwai a yain u da.) ⁹ Aku u danai, "Mpa na Kashila, n tuwā ta n yain ili i'ya va ciga." Adama a nala, Kashila ka takpai gba udarakpa u kagita, tsara u zuwa udarakpa u ire. ¹⁰ An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashila ka ciga yi u yain, tsu tsara uza u unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne udarakpa kuten koshi kpm gba a'ayin.

¹¹ Caupa, adarakpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n udarakpusa u da bawu wa takpa unyushi u cingi. ¹² Shegai Kawauwi ka nakai kaci ka ne u wokoi udarakpa u shinga kuten koshi u da wa yan manyan bawu utyoku. Gogo-na wa ta ndishi a ulyaki u Kashila. ¹³ Kpm nte wa rongo de hal she Kashila ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne. ¹⁴ N udarakpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku da u gain a woko, aza da Kashila ka zuwai a woko ama a ne.

¹⁵ Kulu Keri ku tonuko tsu ta dem ukuna u na. U gita ta danai:

¹⁶ "Magono ma Zuba ma danai, 'A'ayin a ka tuwā ta a da ma yan kazuwangbani ka savu n ele.

Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa ta mele ma va a atakasuvu a le
kpm ma korongu ta ma a asuvu a le
tsara a toni ma.' "

¹⁷ Aku u doku u danai:

"Ma doku kpm ma cifa unyushi u cingi u le
n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu." ◇

¹⁸ A'ayin a da baci Kashila ka cimbusai unyushi u cingi, ili i'a la ya zuwa kpm a yain udarakpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashila

¹⁹ Ama a va, tsa uwa ta a Asu u da u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama a mpasa n Yesu. ²⁰ U naka ta ikyamba i ne tsara i kukpunka tsu ure u savu u da wa banka uza a asu u uma! Kpm ure u na u banka tsu ta asuvu n kunya ka a barakpai a utsutsu, Kawauwi ka la vi. ²¹ Tsa ta n Magono ma Adarakpi ma pige uza da wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashila a zuba. ²² Adama a nala, tsa fuda ta tsa bana evu n Kashila. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpm bamu n mala. Mpasa n Kawauwi n za ta atakasuvu a tsunu, kpaci a da a tsu rongo ta ucibusu n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko ta yavu a za tsu ta gba gba n mini ma mari uwulukpi. ²³ U kana ta tsu kana uzuwa u uma u da tsu danai u tsunu u da n ugbami, kpaci tsu wushuku ta Kashila ka yan ili i'ya u zuwangbanai. ²⁴ Asakai tsu yawunsai kabolo tyoku da tsa wenike uciga a asu u ama n uyansa ili i shinga. ²⁵ Ama roku a tsu bolomgbono a asu u ulya kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugonu u Asheku ka yan de evu.

²⁶ Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve de ukuna u mayun, udarakpa wa kpm la u da a ka doku a ka yan adama unyushi u cingi wa. ²⁷ A unā u nala, ili

◇ 10:7 Ishp. 40:6-8. ◇ 10:17 Iri. 31:33-34. * 10:19 Kunya ka a barakpai a utsutsu vi, ku pecene ta Asu u Uwulukpi n Asu u da u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashila. Ku kara ta a'ayin a da Yesu kuwai tsara u wenike an Kashila ka wushunki ko ya wa u tuwa ara ne karara.

i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo afada a da a ka tuwa n akina a kasudugbate cika a da a ka wacinsa atokulalu a Kashila! ²⁸ Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali. ²⁹ Uza u 'yuwan baci unaka Maku ma Kashila karinga, nala u la ta u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n da ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keru uza da u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la ta dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Iacun i ama a nala, mavura ma le ma la ta ma uza da 'yuwain utono Mele ma Musa. ³⁰ Tsu reve ta Kashila ka danai, "Ma yan ta aza da a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le ta." Kpam dem u dana ta, "Magono ma Zuba ma yanka ta ama a ne afada." ³¹ Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpa baci a kukere ku Kashila Uza u Uma.

³² Ci6a n a'ayin a da a wurai, a'ayin a da i gitai urotsongusu ukuna u mayun u Kashila. I kawunki na mmodu ka6olo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira. ³³ Roku she a foro da kpam a wishisa da a kapala ka kakuma ka ama. Roku tani i 6angai aza da a ka so mavura ucun u de. ³⁴ I pana ta iyali i aza da a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa da baci ili i'ya i'ari n i'ya, i tsu kawunku ta n ipeli, kpaci i reve ta i'ari n ili i shinga i'ya ya 6ararka ubana, ya vana da.

³⁵ Adama a nala, kotsu i asaka upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitai, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsa ta katsupi ka pige. ³⁶ Rotsongusi akawunki gogo-na, tsara i yain ili i'ya Kashila ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani. ³⁷ Tyoku da Tagarada u Kashila u danai,

"A ka 6ararka wa, uza da wa tuwa vi wa tuwa ta.

Wa 6ararka wa.

³⁸ Ama da Kashila ka wushuki n ele a ka yan ta uma

adama upityanangu u le.

Shegai u tsu pele n uza da u kpatalaka yi kucina wa." ³⁹

³⁹ Shegai atsu aza da a kpatalai kucina a ka kuwa a lya wa. Tsu pityanangu ta n Kashila, kpam adama a nala, u wauwa tsu ta.

11

Upityanangu

¹ Aza da a pityanangi n Kashila a'ari n malala an wa naka le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve ta ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun da. ² Kashila ka wushunku ta ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

³ An tsari n upityanangu, da i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi da Kashila ka yain likimba n ili i'ya i'ari pini gba. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsara u yain i'ya tsa wene.

⁴ An Habila wari n upityanangu, da i zuwai u yain ufararka a ure u da u lai u Kayinuf tsulobo ubana a asu u Kashila. Kashila ka danai u pana ta kayanyan ka kune ku ne, aku u isa yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwai caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

⁵ An Anuhu wari n upityanangu, da i zuwai Kashila ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwai. A wene ikyamba i ne wa, an Kashila ka canga yi ka laza ga yi vi. Tagarada u Kashila u danai, kahu Kashila ka canga yi ubana a zuba, u zuwa ta Kashila ka panai kayanyan ka ne. ⁶ Upityanangu wa baci la wa, uza wa la wa zuwa Kashila ka pana kayanyan wa. Uza da baci dem wa tuwa a asu u Kashila, u kana ta u yain n upityanangu an Kashila kari n uma, kpam u wushuku an Kashila ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza da baci dem wa bolo yi mayun.

⁷ An Nuhuf wari n upityanangu, da i zuwai u panai an Kashila ka rono yi atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panakai Kashila kpam u shei kpatsu ku pige tsara u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u da, u wenikei likimba an a nusai, kpam asu u upityanangu u ne u da u wokoi asuvu a aza da a gonukoi ama a maci a asu u Kashila.

⁸ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u panakai an Kashila ka isa yi u bana a asu u roku u da Kashila ka yain kazuwamgbani wa naka yi. U asakai uyamba u ne, kpam u reve asu u da wa bana wa. ⁹ An Ibrahi wari n upityanangu, da i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza da a lyai agadu a ne, Kashila ka naka le ucun u kazuwamgbani ka te. ¹⁰ Ibrahi yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashila ka fo6usoi kpam u mai i'ya ya rongo ubana.

¹¹ An Saratu† kaḅolo n Ibirahi a'ari n upityanangu, ḁa i zuwai a tsarai maku ko an u wokoi a kutsai cika kpm Saratu madari ma. Ibirahi pityanangu ta Kashila ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani. ¹² Vuma u na u kutsa wa wa, eyi n kakushe unā u te u ḁa a'ari, shegai gba n nala u wokoi makoshi ma cau ma ama ushani. Mayun, a'a ta n kakuma ushani tyoku u atala a zuba ko tani kayala ka ikengi i kushiva, kpm a'ari ukece wa.

¹³ Gba ama a na a ḁa a'ari n upityanangu vi a kuwai bawu u wushai ili i'ya Kashila ka yanka le kazuwamgbani. A yan ta ipeli an a wenei ili i na yi ya tuwa, ko i'ari m'ari. A ḁa ele amoci a ḁa a likimba u na. ¹⁴ Ama a dana baci ili icun i nala, wenike ḁa a wenikei a ka bolo uyamba u roku u ḁa wa wokoi u le. ¹⁵ A'ari a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u ḁa a asaka vi, ko i te i'ari ya bishinka le ugoni pini wa. ¹⁶ Shegai asu u ḁa u lai tsulobo u ḁa a ka bolo. U ḁa pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashila ka tsu pana uwono a isa yi baci Kashila ka le, kpaci u fobusuko le ta ilyuci i pige.

¹⁷ An Ibirahi wari n upityanangu, ḁa i zuwai wari ufoḅusi u yain udarakpa n Ishaku an Kashila ka kondo yi. Ibirahi ḁa Kashila ka yankai kazuwamgbani ki, shegai u foḅoso ta u naka maku ma te ma ne koshi tyoku u udarakpa. ¹⁸ Caupa, Kashila ka tonuko yi ta, "Mmuku n tsikaya n ḁa n yanka vu kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u ḁa a ka wuta." ¹⁹ Ibirahi bidya ta Ishaku kuwa baci, Kashila ka fuda ta ka 'yangasa yi u wokoi kpm n uma. U wokoi ta yavu a asuvu a akushe a ḁa u gonoi u tsarai Ishaku vi.

²⁰ An Ishaku wari n upityanangu, ḁa u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu n Isuwa unā u shinga. U reve ta Kashila ka yanka le ili i shinga a kapala.

²¹ An Yakubu wari n upityanangu, ḁa i zuwai an u yain evu n ukpa u pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashila kayala, kpm dem u zuwukai mmuku n re n Isuhu† unā u shinga.

²² An Isuhu wari n upityanangu, ḁa i zuwai an u yain evu n ukpa u yain kadyanshi ka a'ayin a ḁa aza a Isara'ila a ka asaka Masar. Aku u tonuko le a pura atele a ne a ka laza baci.

²³ An isheku i Musa i'ari n upityanangu, ḁa a sokongu yi uwoto u tatsu an a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpm a pana uwonvo u ḁa a ka 'yuwan utono udani u magono wa.

²⁴ An Musa wari n upityanangu, ḁa i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a isa yi maku ma makere ma magono ma Masar. ²⁵ U dangasai u soi mavura n ama a Kashila, n u ḁa wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin kenu. ²⁶ U yawunsai, u la ta tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u ḁa wa tsara kuzuwate ku Masar gba, kpaci katsupi ka Kashila ka ka tuwa ka wa vana. ²⁷ Adama a upityanangu u ne, u asaka Masar, kpm u pana uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene Kashila ka bawu uza wa wene. ²⁸ Adama a upityanangu u ne, u fobosoi Abiki a Upasamgbana u vishangasai mpasa a apashi a re gba n a zuba u utsutsu u kuwa, tsara kawuni ka ka tuko ukpa u wuna mmuku n kagita ma Isara'ila wa.

²⁹ An aza a Isara'ila a'ari n upityanangu, ḁa a pasai Mala ma Shili a iyamba i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gba le a kuwai asuvu a mini.

³⁰ An ama a Kashila a'ari n upityanangu, ḁa a kyawunsai ilyuci i Jeriko a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wasai.

³¹ An Raha† kashankala wari n upityanangu, ḁa i zuwai u wushai aza a ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a wunai aza ḁa a 'yuwain upanaka Kashila ḁa la vi.

³² Ndyā wa kpm ma doku n dana? Ma n a'ayin a ḁa ma yan kadyanshi a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila† na nsumate wa. ³³ Aza ḁa upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ari dere aku a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. A kimbai anana a igabako. ³⁴ A cimbusai akina a kasudufgate. A lai a akere a aza ḁa a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u wokoi a'a n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a ḁa a asu u kuvon kpm a wacinsai asoje an amoci. ³⁵ A gonunko ta aka a roku akushe a le n uma a ḁa a'ari a kuwai. Ama roku a so ta mavura cika, shegai gba n nala a 'yuwan ta uwusha utsara u kaci u ḁa a ka naka le, tsara a tsara u'yangasa u ḁa u lai tsulobo. ³⁶ A yankai aza ḁa a wushuki n Kashila majari a cada le, a sirasai ama a roku n ikani kpm a ukusa le a kuwa ku a'ali. ³⁷ Aza roku a kuwai an varasa le n atali. Aza roku a kuwai an a kidamgbana le mere-mere. A wunai aza roku n iburundu. Aza roku a'a n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala. A rongoi n unambi, n a sukutasi le, n magari. ³⁸ Ama a na a rongo ta mai, hal gban likimba u ratsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba na nsasa, a kpawunsai a a'aburu n a'ele a iyamba.

³⁹ Ama a na yi gba a zuwai Kashila ka panai kayanyan adama upityanangu u le! Shegai ko n nala a kuwai bawu a wushai ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani. ⁴⁰ Kashila ka

fo6usuko tsu tã ili i'ya i lai i le tsulobo, tsarã a zuwa a woko uwulukpi ka6olo n a6tsu tyoku da u gain tsu woko, shegai ele koshi wa.

12

Ku6ari ku Kashilã

¹ Tsã tã n ama da a'ari iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama a nala a6akãi tsu sumai kalambale ka kãri a kapala ka tsunu kotsu tsu shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gbã ili i'ya ya kãngu tsu uyan ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u da wa fuda u gonuko tsu a cucina. ² U kãnã tã tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza da wãri kagitã ka upityanangu u tsunu, uza da kãpam u gonukoi u da tyoku da u gain u woko. U soi mavura, kãpam u kuwãi a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazãnga ma wa tsarã a kapala. Gogo-na wã de ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashilã. ³ Yawunsai n iryoci i Yesu uza da u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsiengi. Kotsu i wowo wa, lyayi pini kapala.

⁴ Kumodu ku de n unyushi u cingi ku rawa a wuna dã wa. ⁵ Kotsu i a6ansã wa an Tagarãda u Kashilã u tonukoi mmuku n ne tsarã u gbamatangusu le atakasuvu:

“Maku ma vã, zuwa atsuvu,

Magono ma Zuba ma yanka vu baci ku6ari.

Kotsu vu wutukpã uma wa, wa bongo vu baci.

⁶ Kpaci Magono ma Zuba ma tsu 6ara tã aza da wa ciga,

kãpam u yanka gbã aza da u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◊

⁷ Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku mã la ma tata u ne u kpãdãi uyan mavura wa. Kirana da Kashilã ka kirana n a6dã tyoku mmuku n ne. ⁸ Kashilã ka tsu yanka tã gbã mmuku n ne ku6ari, kãpam u kpãdã vu baci u6arana u wenike tã maku ma kateshe ma vãri, avu maku ma ne ma wa. ⁹ Gbã tsunu tsã tã n isheku pini na a likimba aza da a tsu 6ara tsu, kãpam tsu tsu na6ã le tã tsupige. U la tsulobo tsu na6ã Tata u uma u tsunu tsupige tsarã tsu yain uma wa? ¹⁰ Isheku i tsunu i likimba a tsu 6ara tsu tã a a'ayin kenu a ure u da a wenei wãri dere. Shegai Kashilã ka tsu 6ara tsu tã tsarã u 6ãngã tsu tsu woko uwulukpi tyoku da wãri. ¹¹ Ku6ari kã la ka ku yankpai a'ayin a da a ka yan ka wa, kã tã nã m6ãla! A'ayin a da baci Kashilã ka yan le mavura tsarã u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu a yain dere kãpam a rongo nã ndishi n shinga.

Panãkai Kashilã

¹² I woko tã usorukpi, adama a nala doki kãpam i gbamatangu kaci ka de. ¹³ Lapulukai kaci ka de ure mai. Tsarã aza da a ka tono dã a ta6atsã wa, ko an u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsarã a tsarã ucira.

¹⁴ I ma6sã i rongo nã ndishi n shinga n ama gbã, kãpam i ma6sã i rongo n uwulukpi. Uza da baci dem bawu uma u ne wãri uwulukpi, wa wene Magono ma Zuba wa. ¹⁵ Kiranai tsarã uza u namba ukuna u shinga u Kashilã wa. Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a de wa. Icun i nala yi ya nangasa tã ama a asuvu a de ushani. ¹⁶ Kiranai kotsu uza u te u de u yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashilã tyoku da Isuwa yain wa. Isuwa da maku ma pige ma Ishaku, kãpam wãri wa tsã tã gbã ili i'ya tata u le wãri n i'ya, shegai u dengei i'ya a unã u kapara ka kpayan. ¹⁷ I ci6ã tã an Isuwa yain ili i na yi, wãri wa ciga tata u le u zuwuka yi unã u shinga, shegai tata u ne u 'yuwain. Kãpam ili i'ã la wa yan u savada ukuna vi wa, ko an u foloi tata u ne n kushen n meshi. ◊

¹⁸ E6ã tyoku u aza a Isara'ila aza da a tuwãi a Masasa ma Sinai'ã da i'ãri wa, a asu u da a ka wene kãpam a sawa. Mãri urãna n akina, karimbi ka kimbãi ma dãn n kabatarãkpa. ¹⁹ A panai mawurã ma kavana n kalãgãtsu. An ama a panai kalãgãtsu a foloi Kashilã ka a6akã kadyanshi, ²⁰ kpaci a fuda a kawunku wa, an u danai, “Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u kãnã tã a varãsa ma a wuna.” ◊ ²¹ Musa n kaci ka ne dem u giruwã tã cika adama a ili i'ya u wenei an u danai, “N pana tã uwonvo cika kãpam ma jeke ikyamba.” ◊

²² Shegai gogo-na i tuwã de a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashilã Uza u Uma n Urishelima u da wãri a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a da kakumã ka le bawu kari ukeke a bolomgbonoi a yain ipeli. ²³ I tuwã tã a asu u ka6olo ka mmuku n Kashilã yavu gbã de mmuku n kagitã n ne n da a'ari. A korongu tã a'ala a le gbã a zuba. I tuwãi a asu u Kashilã uza u afada u ama gbã. Kãpam i tuwãi a asu u a'ulu a aza a maci aza da a kuwãi caupa, kãpam Kashilã ka gonuko le tyoku da wa ciga le a woko. ²⁴ I rawa de asu u Yesu, ka'uwi ka mere

ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashilā n ama. Mpasa n Yesu n da a vishanāsai tyoku u udarākpa n da mari n akani a da a lai mpasa n Habila.*

²⁵ Adama a nala, kiranai kpam kotsu i 'yuwan upanaka Kashilā wa, a'ayin a da baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanaka an u rono le atsuvu a'ayin a da a'ari a likimba, kpam a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la ta tsu kpatalaka baci Kashilā uza da wari a zuba kucina an wa rono tsu atsuvu. ²⁶ An u yain kadyanshi caupa, kalagatsu ka ne ka gbadā ta likimba, shegai gogo-na u yan ta kazuwamgbani, "Ma doku ta kpam n gbadā kuten, shegai likimba da koshi wa, hal n zuba dem." ◇ ²⁷ An u danai nala, ili i'ya wa tono i'ya na, wa wacinsa ta gba ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbadā i'ya koshi ya woko.

²⁸ Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsarai tsugono tsa bawu tsa gbadā u da. She tsu iyaka Kashilā kayala a ure u da wa pana kayanyan kpam n unaka karinga u pige n uwonvo, ²⁹ kpaci Kashilā ka tsunu ka ta tyoku u akina a kasudugbate da a ka wacinsa ili.

13

Tyoku da va zuwa Kashilā ka pana kayanyan

¹ Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi. ² Kotsu i cifa i wushi amoci mai a a'uwa a de. Aza roku a yan ta nala, aku a ryabusai atsumate a zuba bawu a revei. ³ Kotsu i asansa n aza da a'ari a kuwa ku a'ali wa. Panai ikyamba kabolo n ele yavu i'a pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Cifai n aza roku aza da a ka yansa mavura, yavu eda a ka yanka ma.

⁴ Ya dem u naka iyolo tsupige, vali n uka u ne a kana kaci ka le mai, kpaci Kashilā ka yan ta uza da u yain tsishankala ko u kpadai ushamkpa iyolo i ne mavura. ⁵ Kotsu vu asaka uciga u ikebe u pura ugboji u vunu wa. Asaka i'ya vari n i'ya i ratsa vu. Kashilā ka dana ta, "Ma asaka vu wa, ko kenu.

Kpam ma kpatalaka vu kucina wa." ◇

⁶ Adama a nala, tsa fuda ta tsa dana bawu uwonvo,

"Ma pana uwonvo wa, ko kenu,

kpaci Magono ma Zuba ma kabangi ka va.

Ko uza wa fuda wa yanka mu ko i te wa." ◇

⁷ Cifai n aza a kelime a de aza da a wenishike da kadyanshi ka Kashilā. Yawunsai ukuna u shinga u da uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashilā tyoku da a yain. ⁸ Yesu Kawauwi wa savada wa, ko kenu! Ili i te i'ya wari nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.

⁹ Kotsu i asaka a yinsa da, ko kpam uwenishike icun kau-kau u zuwa da i asaka ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashilā u da u gain u gbamatangusu asuvu a de, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbam bawu ma tsu banga aza da a ka panaka ma vi. ¹⁰ Tsa ta n asudaraka u roku kau, shegai adaraki a da a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'a n ucira u da a ka lya udaraka u da tsu yain a asudaraka u tsunu wa.

¹¹ Magono ma Adaraki aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u da u Lakai Uwuluki a asu u da u tsu naka n da adama a unyushi u cingi. Shegai ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu da a zuwai agali. ¹² Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsara u zuwa ama a ne a woko uwuluki na mpasa n ne. ¹³ Asaka tsu banai ara ne a uroto u asu da a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku da eyi u panai. ¹⁴ Tsa n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai ats pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

¹⁵ Asaka tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo atsu atoni a Yesu a da. A'ayin a da baci tsa yansa nala vi u woko ta udaraka u icikpali u da u rawai a asu u Kashilā a asuvu a kala ka Yesu. ¹⁶ Kotsu i asansa i yanka ama ukuna u shinga ko kpam i kpada ubangamgbanā wa, kpaci icun i udaraka u da u tsu zuwa Kashilā ka pana kayanyan u da gai la vi. ¹⁷ Panakai azapige a de i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana ta n uma u de bawu uwunvuga, kpaci a reve ta an a ka tonuko Kashilā tyoku da manyan ma le ma banga da. I panaka le baci, a ka yan ta manyan ma le n ipeli. I kpada le baci upanaka, a ka yan ta ma n unambukatsuma, kpam nala wa banga da wa.

¹⁸ Kotsu i yansa tsu kvasu maco. Tsu reve ta atakasuvu a tsunu a'a ta sarara, kpam kain dem tsu tsu ciga ta uyan ukuna u maci. ¹⁹ Ma folo da ta n gba ucira u da mari n u da, i yain kvasu tsara Kashilā ka gonuko mu ara de gogo.

Kvasu a makorishi

²⁰⁻²¹ N yan ta kvasu Kashilā ka ndishi n shinga u naka da gba ili i shinga i'ya bawu i'ari n i'ya, tsara i yain ili i'ya wa ciga. U 'yangasa ta Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpa.

* **12:24** An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashilā ka dana ta, "Mpasa n vangu u vunu n da mari a iyamba n tuko ta kushen ara va" (Kagita 4:10). Mpasa n Yesu n tuko ta ucimbusa u unyushi u cingi, shegai mpasa n Habila mari ma ciga ta a yain uza da u wuna yi mavura. ◇ **12:26** Hag. 2:6. ◇ **13:5** U.M.L. 31:6, 8. ◇ **13:6** Ishp. 118:6.

Gogo-na Yesu woko *de* Kaliniki ka Pige uza *da* a yankai manyan *na* mpasa n ne *tsara* a gbamatangu kazuwamgbani ka *Kashila* *na* ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan *ta* kavasus *tsara* *Kashila* ka yain ili *i'ya* i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

²² Ama a *va*, n folo *da* *ta* i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u *da* koshi.

²³ Ma ciga *ta* i reve an a *asaka* *de* utoku u tsunu Timoti, *wa* kpam a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, *atsu* dem tsa tuwa *ta* kaɓolo tsu wene *da*.

²⁴ *Danasa* *gba* azapige a *de* n *gba* ama a *Kashila*.

Atoni a Italiya a *da* a'ari kaɓolo *na* mpa a ka *danasa* *da* *ta* dem.

²⁵ *Asaka* ukuna u shinga u *Kashila* u rongo n *ada* *gba*.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpa u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu ta ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza da a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u da a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, da i zuwai a sumai a wacuwasai. Da gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga ta u gbamatangu le kpmam kawunku pini a utono. Da kpmam i zuwai tagarada u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kavasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana ta ikyamba a akere a aza da bawu a'ari atoni a Kawauwi. Gba n nala u gan ta tsu toni yi mai. Tagarada u na u wenike tsu ta an utono u Kawauwi vi urongo mai da kain dem.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1:1)

Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)

Upana n upanaka akani a Kashila (1:19-27)

Kotsu vu naka aza a utsari n aza a ucira karinga koshi wa (2:1-13)

Upityanangu n manyan (2:14-26)

Kakiri n Idani (3:1-18)

Kubari adama a tsije n likimba (4:1-5:6)

Ahankuri, ben n kavasu (5:7-20)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashila, kpmam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama da a pityanangi n Kashila alya ma koronku, aza da a wacuwai a asu kau-kau.*
Ma sukunku da ta idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

² Ama a wa, gba de u gan ta i yain mazanga a'ayin a da awuya a cina da. ³ Kpaci ukondo n ukuna u nala u da wa zuwa da i reve an upityanangu u de wari n ucira, kpmam u zuwa da akawunki. ⁴ I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, da ya gbonguro i shadangu, kpmam ya namba i'ya i gain i tsara wa. ⁵ Uza da baci wa ciga kakiri a asuvu a de, u foli Kashila wa naka yi ta ka. Kashila uza da u tsu naka ya dem gbani, kpmam u tsu naka uza da baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza da baci u folo yi mavura nala wa. ⁶ Shegai va folo baci ili, u kana ta vu pityanangu kotsu vu yain malala wa. Ko ya baci dem wa yan malala, tyoku u abali a kushiva a da uwule u tsu kyawunsuka kabarikete da wari. ⁷ Ucuu n vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashila ka naka yi ili wa. ⁸ Uza da bawu u tsu fuda u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

⁹ Katoni ka kari uza u unambi, u yain mazanga an Kashila ka 'yanga ya yi. ¹⁰ Katoni ka kari uza u utsari, u yain mazanga an Kashila ka wenike yi tyoku da wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsari wa ta yavu apalu a da a tsu wuta a mete, aku a laza a rukpusa. ¹¹ Kaara ka tsu wuta ta shen cika, aku ka ekpetengu apalu yi hal a rukpusa a iyamba, kpmam tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsari wa kotso ko wa baci a kumodu n manyan ma ne.

¹² Kashila ka tsu naka ta mazanga a asu u aza da a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashila ka naka ta uza da u lyai ukondo vi funi u uma u da bawu wari n utyoku. Kashila ka zuwamghana ta ka yan ili i na a asu u aza da a ka ciga yi.

¹³ A'ayin a da baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashila ka ciga ta ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashila tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashila kpmam ka kondo uza adama a da u yain tsicingi wa. ¹⁴ Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u da u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpmam aku u lapanasu tsu. ¹⁵ Uciga u nala vi u tsu yan ta katsumu, aku u matsa unyushi, unyushi kpmam u gbonguro baci aku u tuko ukpa.

¹⁶ Eda aza da ma ciga cika, kotsu i toni ka ban wa. ¹⁷ Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashila. Kpmam ko ndya baci bawu i'ari n unyushi, i wuta ta a zuba a asu u Tata uza da u yain atyashi n alishi. U tsu savada wa, u tsu savada u gono tyoku da kulu ku madanga ku tsu

* 1:1 Idani i Tsheline pini na i'ya "Ubana asu u aletsu kupa n a re" adama a aza a Yahuda a da a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka ta ure u da bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsara u wenike an ukanikorongi u ne u korongu ta u da a asu u aza da a ka tono Kashila.

savadaṣa wa. ¹⁸U dangasa tsu ṭa tsu woko ama a ne a ḍa wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpam a gonuko tsu mmuku n kagita n ne.

Zuwai atsuvu mai

¹⁹Eda aza ḍa ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpam kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa. ²⁰I yan baci upan, ya fuda ya yan ili i'ya Kashila ka ciga ḍa i yain wa. ²¹U kana ṭa i asaḱa uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka ḍe, i wushuku n akani a ḍa Kashila ka naka ḍa tyoku u icun a atakasuvu a ḍe. Akani a na yi a'ḱa ṭa n ucira u ḍa a ka fuda a wauwa ḍa.

²²I woko aza ḍa a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lapanasa ṭa kaci ka ḍe. ²³Uza ḍa baci wa pana udani u Kashila, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza ḍa wa wundya kaci ka ne a madubu ḍa wari. ²⁴U laza baci u asaḱai madubu mi, aku u asaṅsa tyoku ḍa u wenei kaci ka ne. ²⁵Shegai uza ḍa baci wa wundya mele ma maci ma Kashila, kpam wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsara ṭa unā u shinga u utsara u kaci u ḍa mele mi ma naka. Nala wari n uza ḍa wa wundya n u asansi wa.

²⁶Uza ḍa baci wa wundya eyi Kashila ka wa tono, kpam u fuda u kana unā u ne wa, kaḅan ka wa yan kpam utono u Kashila u ne u gbani u ḍa. ²⁷Ure u maci n u ḍa u mayun u utono u Kashila Tata u tsunu u ḍa, a kirana na mkpan na nranā a asuvu a awuya a le, kpam a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icadi wa.

2

Kotsu i wenike kudyangi wa

¹Ama a va, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u ḍa. Kotsu i takpana unaka tsupige wa, i'ḱa baci upityanangi n eyi. ²Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwa a asu u kaḅolo ka ḍe n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpam nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpam u tuwai uza u unambi u ukai aminya a ḍa bawu a gain. ³Aku i nakaḱi vuma ḍa u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, "Asu u ndishi u ḍa na." Aku i tonuko uza u unambi vi, "Shamgba dan," ko kpam, "Dusuku a iyamba evu n a'ene a va." ⁴I yan baci nala, ya wenike ḍe la vi kudyangi a asu u ama a re a na yi, kpam i yan ṭa dere tyoku ḍa uza u afada uza ḍa wari n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.

⁵Ama a va aza ḍa ma ciga cika, zuwai atsuvu a ḍe mai. Mayun ḍa Kashila ka dangasai aza a unambi a woko aza a utsari a asuvu a upityanangu. Kpam u dangasa le a woko aza ḍa a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbanaḱi wa naka aza ḍa a ka ciga yi. ⁶Gba n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsari yi alya a ka sukuta ḍa a rono ḍa kpam ubana a kuwa ku afada. ⁷Alya kpam a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpam n ka a ka isa ḍa.

⁸Ya yan ṭa ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mari a Tagarada u Kashila, "Ciga uza u karen u vunu tyoku ḍa va ciga kaci ka vunu." ⁹Shegai ya tono baci n ama tyoku ḍa i wene le, unyushi u cingi u ḍa ya yan, kpam mele ma varangu ḍa ṭa aku i woko aza a unyushi. ¹⁰Uza u tono baci Mele ma Kashila ka nakaḱi, aku u kodoi ma te, vuma u nala vi u kodoi ḍe gba Mele mi. ¹¹Kashila ka ka danai, "Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa," aya dem u danai, "Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa." Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko ḍe uza ḍa u kodoi gba Mele ma Kashila.

¹²Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka ḍa afada n mele ma ma tuko utsara u kaci. ¹³Ya pana baci iyali i aza roku wa, eda dem Kashila ka pana ḍa iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashila uza u iyali, iyali i ne ya lya ṭa kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

¹⁴Ama a va, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu ṭa bawu u wenikei manyan? Ucu n u upityanangu u nala wa wauwa uza wa. ¹⁵A dana vu wene uza roku uza ḍa u kana ṭa u tsara ilikulya ko kpam aminya a u'uka. ¹⁶Aku vu dana, "U yan tsu ben, Kashila ka zuwuka vu unā u shinga," i tonuko yi kpam Kashila ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eda kpam i naka vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi? ¹⁷Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walaka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.

¹⁸Uza roku wa fuda ṭa u weci mu, "Avu va n upityanangu?" Aku n wushunku yi, "Ma ṭa n manyan." Pini nala, aku n tonuko yi, "Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpam n wenike ḍa upityanangu u va n manyan ma ma yan."

¹⁹I wushuku ṭa an Kashila ka te ka, u gan ṭa. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku ṭa n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana ṭa uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.

²⁰Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wa baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u ḍa? ²¹Pana na, akaya a tsunu Ibrahi,

u zuwa ta Kashilā ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asuḍarāḳpa tsarā u yain uḍarāḳpa n eyi. [◊] 22 Gogo-na vu wene tyoku ḍa upityanangu u Ibrahi n manyan ma u yain a walāḳai kaḅolo wa. U wenike ta an upityanangu u ne u maci u ḍa a asu u ili i'ya u yain. 23 A shadangu ta udani u ḍa a danai a Tagarāḍa u Kashilā an a danai, "Ibrahi pityanangu ta n Kashilā, kpam Kashilā ka pana yi kayanyan hal u gonoku yi u woko vuma u maci." Ili i'ya i zuwai a ka isa Ibrahi kaje ka Kashilā i'ya gai la vi. [◊] 24 Gogo-na i wene ta an tsu wokoi dere a kapala ka Kashilā adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u ḍa koshi wa.

²⁵ Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa ta Kashilā ka panai kayanyan an u naḳai aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukpa le n kaban a ilinuku. [◊] 26 Ikyamba i'ā baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u ḍa bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

¹ Ama a va, gbā ḍe ḍa ya bidya i'ari awenishiki wa. Kpaci i reve ta Kashilā ka yanka tsu afada a pige a ḍa a lai aza ḍa a buwai, an tsari awenishiki.

² Gbā tsunu tsu nusa ta cika, shegai aza ḍa a tsu fuda a kaṅa aletsu a le, a ka fuda ta dem a kaṅa kaci ka le a asu u ḍa u buwai. ³ Tsu tsu ukunka ta adoki urim n kawun a una tsarā a panāka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. ⁴ Nala dem a'atsu a mini, a ḍa la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu geḅe le ta, gbā n nala kawantiki ka yan baci manyan n kaḅama, she u geḅe ka ubana a asu u ḍa wa ciga. ⁵ Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan ta ili i pige. Kondo i ve tyoku ḍa maku ma kakina ka mazaki ka tsu ḍaḅa kagozo ka pige. ⁶ Nala dem kaletsu akina a ḍa, ka la ta apashi a ikyamba a ḍa a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gbā uma u vuma, ka savada ta ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu geḅengu ka.

⁷ Ama a ka fuda ta a zuwa gbā ko manama ma eni ma baci ma panāka le, hal na nnu n a'ali n adan. ⁸ Shegai uza wa fuda wa zuwa kaletsu ka ne ka panāka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fuda wa kaṅa, ka ta n tsukonu tsu cingi.

⁹ N aletsu a tsunu a ḍa tsu tsu cikpala Kashilā Tata u tsunu. N a ḍa kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza ḍa Kashilā ka yain, kpam a rotso yi. ¹⁰ Gbā icikpali n kadyanshi ka cingit a una u te u ḍa a tsu wuta, u gan nala gitā wa, eḍa ama a va! ¹¹ Keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma shinga n ma akoni? ¹² Uza wa fuda wa kasa zayitum a maḍanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fuda ka wutukpa mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

¹³ Uza roku wa la a asuvu a ḍe uza ḍa u gbojoi kpam u revei ili i Kashilā? Ama ḍa a'ari nala a ka wenike ta u ḍa a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike ta u ḍa kpam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan arāḍi. ¹⁴ Shegai malyon ma pige ma baci a asuvu a ḍe, kpam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain arāḍi an i'ari n kakiri wa. Arāḍi a ḍe ukuna u mayun u ḍa a ka 'yanku. ¹⁵ Malyon n arāḍi a'ari a asuvu a kakiri ka Kashilā wa. Ili i nala yi gbā i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpam Kalapansi ka ka tsu doku i'ya ucira. ¹⁶ Asu u ḍa baci dem malyon mari n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.

¹⁷ Shegai kakiri ka baci ka wutāi a zuba, mai ḍa kari. Ka ciga ta kpam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yangaṣaḳa kaci wa. Ka tsu pana ta ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kudyangi wa, ka tsu bidya ta kpam ukuna mayun. ¹⁸ Aza ḍa a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce ta ucun u ndishi n shinga kpam a kapi i shinga.

4

Asaḳa Kashilā ka toni n avu

¹ Nɗya ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a ḍe? Gbā ili i'ya ya tukuso ili i na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a ḍe. ² Ya ciga ḍe ili i'ya bawu i'ari n i'ya, adama a nala i foḅusoi kpam i wunai uma tsarā i tsarā i'ya. Ya yan ḍe malyon ma ili i'ya aza roku a tsarai kpam ya tsarā i'ya wa, adama a nala i ba i shilakanai n aza ḍa a'ari n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai bawu i tsarai ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashilā ka naḳa ḍa wa. ³ Kpam ko i folo baci, i tsu tsarā i'ya wa, kpaci uyawunsa u ḍe u cingi u ḍa, ili i'ya ya zuwa ḍa i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

⁴ Eḍa aza a ukpaḍa u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko ḍe atokulalu a Kashilā wa? ⁵ Ko ya yan malala ma kuḅari ku Tagarāḍa u Kashilā, ka ku danai, Kulu ku ne

ka k̄ari a asuvu a tsunu, k̄a t̄a n malyon. ⁶ U tsu wenike tsu t̄a ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagar̄ada u Kashil̄a u danai, “Kashil̄a ka 'yuwan t̄a aza a ar̄adi, k̄pam u tsu wenike t̄a ukuna u shinga a asu u aza d̄a a vakunki kaci ka le.” [◊]

⁷ As̄aka Kashil̄a ka toni n avu. 'Yuwan Kal̄apansi, eyi k̄pam wa suma t̄a u as̄aka vu. ⁸ Tuw̄ai evu n Kashil̄a, eyi dem wa tuw̄a t̄a evu n aḍa. Sawai akere a de, k̄paci eḍa aza a unyushi u cingi a d̄a. Wulukpei atakasuvu a de, eḍa ama d̄a bawu i'ari n katakasuvu ka te. ⁹ Bal̄ai asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain, panai m̄bala i namgba asuvu, namgbai katsuma a un̄a u d̄a ya dosuso, ipeli i de i gono unamgbukatsuma. ¹⁰ Vakunki kaci ka de a asu u Tata, eyi k̄pam wa raḍagba d̄a t̄a a zuba.

¹¹ Ama a va, kotsu i tonusuko atoku a de kadyanshi ka cingi wa. Ya dans̄aka baci uza roku tyoku d̄a wa yan ukuna u cingi, hal i taḍanku yi unyushi, Mele ma Kashil̄a ma ya taḍanku unyushi k̄pam i yankai ma afada. Eḍa aza d̄a ya taḍanku Mele unyushi a d̄a wa. Manyan ma de ma i toni ma. ¹² Kashil̄a ka yan t̄a Mele, aya k̄pam koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi w̄ari n ucira u d̄a wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u d̄a w̄ari n u d̄a, u d̄a va kid̄aga utoku u vunū ugana?

Yan ar̄adi adama a nakpan wa

¹³ Panai na, i tsu dansa t̄a, “Ara ko nakpan tsa bana t̄a a ilyuci i roku, tsu ba tsu rongo de hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.” ¹⁴ I tsu dana t̄a nala, shegai i reve i'ya ya git̄a nakpan wa. Uma u de wa t̄a tyoku u maroli, kaara ka wuta baci aku ma wacuwa. ¹⁵ Shegai i'ari i dana, “Kashil̄a ka wushuku baci ts̄ari n uma, tsa yan t̄a ili i na ko i nala.” ¹⁶ Shegai ya yan ar̄adi n tsilai tsu gbani. Gba tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa. ¹⁷ Ciḍai, unyushi u cingi u d̄a uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u k̄paḍai i'ya uyan.

5

A ḅaranai aza a utsari

¹ Panai na eḍa aza a utsari, u gan t̄a i sāi n meshi n i sal̄asi adama a upana u ikyamba u d̄a wa tuw̄a d̄a. ² Utsari u de u shama de, k̄pam karan ka takuma de aminya a de. ³ Azurufa n zinariya u de u gbani u d̄a. Utsari u d̄a ya pana n u d̄a vi, wa takuma t̄a ikyamba i de a akina. Utsari u d̄a i ḅolomgbonoi vi, wa woko d̄a t̄a iryoci i'ya ya varangu d̄a a a'ayin a afada a makorishi. ⁴ Panai kushen ka azamaninga a d̄a i zuwai manyan a kashina, aza d̄a i k̄paḍai utsupa ikebe i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, k̄pam kushen ku le ku rawa de a asu u Kashil̄a Uza u Ucira Gba. ⁵ I rongoi a likimba bawu i yain manyan, gba n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a de. I gan̄a t̄a kaci ka de hal i gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kid̄a d̄a ka na. ⁶ I kid̄agai aza d̄a bawu a'ari n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, k̄pam a shil̄akan̄aka d̄a wa.

Kawunki n upana u ikyamba

⁷ Ama a va, u kana t̄a i rongo n ahankuri i vana ugono u Asheku. Kondoi ve tyoku d̄a acimbi a tsu vana mini ma zuba tsar̄a a cei, k̄pam a vana mini hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku d̄a a tsu yan ahankuri hal a'ayin a ukapa yi a rawa. ⁸ Nala dem, u gan t̄a i yain ahankuri, u gan t̄a i gbama asuvu k̄paci Asheku a ka ḅar̄akpa wa, wa gono t̄a. ⁹ Atoku a va, kotsu i damgbar̄asa kaci ka de n kakpaḍikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashil̄a ka kid̄aga d̄a t̄a ugana. Uza u afada wa t̄a a utsutsu utuwa.

¹⁰ Atoku a va, kondoi ve tyoku d̄a nsumate aza d̄a a tsu yan kadyanshi ka Kashil̄a n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama d̄a a panai ikyamba. ¹¹ Tsu cikpala t̄a aza d̄a a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba d̄a iryoci i uza d̄a u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene t̄a tyoku d̄a afōi a Kashil̄a a shinga a kotsoi mai, tyoku d̄a Tata w̄ari uza u asuvayali cika.

¹² Ama a va, wa t̄a n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani n i isāsi zuba. Kotsu i yain nala n isāsi likimba wa, kotsu dem i yain nala n i isāsi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kid̄aga d̄a ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kvasu

¹³ Ya w̄ari a asuvu a de uza d̄a w̄ari n ukuna u d̄a wa ḅala yi? She u lyai kapala n kvasu. Uza roku w̄ari n mazanga? She u shipi ishpa i icikpali. ¹⁴ Uza roku wa a asuvu a de n maḅala? She u isā nkoshi ma Atoni a Yesu a yanka yi kvasu. A ka gbar̄aka yi t̄a manivi a asuvu a kala ka Asheku. ¹⁵ K̄pam kvasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko t̄a uza u maḅala vi alafiya. Kashil̄a ka ḅanaḅa yi t̄a. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u roku, Kashil̄a ka cimbusuka yi t̄a. ¹⁶ Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u cingi

u de, i yanka atoku kvasu tsara Kashila ka tanasa da. Vuma da u zuwai Kashila ka panai kayanyan, kvasu ka ne ka ta n ucira, kpam ka tsu tuko ta makorishi ma shinga.

¹⁷ Iliyaƙ vuma da tyoku u tsunu, u yain kvasu cika kotsu a roi wa, kpam a ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli. ¹⁸ U doki u yain kvasu, aku zuba nakai mini, uyamba kpam u wutukpai ilikulya.

¹⁹ Ama a va, uza roku u puwan baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku u gonuko yi a ure. ²⁰ U gan ta i reve mai, uza da baci u gonukoi uza u unyushi u cingi a ure u maci u asakai tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi ta a asuvu a ukpa, adama a nala a ka cimbusuka yi ta unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagita u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Bituru uza da u korongi Tagarada u na vi, kasuki ka. U rongo ta kabolo n Yesu. A'ayin a da Yesu panai ikyamba u wene ta n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan ta kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonoko ta Atoni u da, gba a a'ayin a da baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazanga. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a da wari a likimba, nala dem atoni a ne u kana ta a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa ta upityanangu u uza u doku u gbama. U tonoko le ta ukuna u shinga u Kashila wa ta n ele a'ayin a da baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana ta dem ikyamba. Kashila ka ta pini tyoku da wari. Ukanikorongi u na u naka tsu ta ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u da wa banga tsu a'ayin a da baci dem tsa pana ikyamba. U tonoko tsu ta dem ukuna u shinga u shinga u da tsa yan, a'ayin a da baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ari a Tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)

Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashila (1:13-2:17)

Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)

Uwoko u katonin n upana u ikyamba (3:1-4:19)

Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)

Idyani i makorishi (5:12-14)

¹ Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi da ma sukunku da ukanikorongi u na vi. Ama da Kashila ka dangasai alya ma koronku. Alya aza da a'ari ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bituniya.

² Kashila Tata u dangasa da ta caupa, kpm Kulu Keri ku wulukpe da de. An u wokoi i naka Yesu Kawauwi karinga, mpasa n ne kpm n za da de. Kvasu ka va ka i tsara tsishinga tsu Kashila ushani, na ndishi n shinga n ne a uma u de.

Atoni a yain n uzuwa u uma

³ Cikpalai Kashila Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wa ta n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi da tsari n uzuwa u uma u da wari n uma, kpm tsu tsara ilimaci yi an a 'yangasai Yesu Kawauwi a ukpa. ⁴ I naka tsu ta dem agadu a da bawu a ka namgba, n a da a'ari sarara kpm a ka kporo wa. Kashila ka ta n agadu a de a zuba, kpm wa asaka ko i te i sawa a da wa. ⁵ I wushuku baci n Kashila, agadu a nala yi a de a da, kpm adama a ucira u ne, wa kanku da ta ili i cingi kotsu i sawa da wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gba ama a ka reve ta n ukuna u iwauwi i nala yi.

⁶ Ili i nala yi mayun da, yanyi mazanga adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana ta ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu. ⁷ Upana u ikyamba vi wa tuwa ta tsara u wenike upityanangu u de u mayun u da. Upityanangu u de wa ta n kalen cika, u la ta zinariya kalen. Akina a tsu zuwa ta zinariya u woko sarara, shegai gba n nala u tsu namgba ta. A'ayin a da baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsara ta icikpali, n tsupige, n karinga adama a ukuna u mayun u upityanangu u de. ⁸ Ya ciga ta Kawauwi ko an bawu kotsu i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku ta n eyi. Kpm ko gogo-na ya pana ta kayanyan n i yanyi mazanga ma gbam bawu ya fuda ya dana. ⁹ Adama a da i wushuku n eyi, ya tsara ta kune ku iwauwi i uma u de.

¹⁰ Ntsumate n yan ta kadyanshi ka tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de. A vece ta ben tsara a reve ureve u iwauwi i'ya wa naka da. ¹¹ Kulu ku Kawauwi ka ta a asuvu a le, kpm ku yan ta kadyanshi ka upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwa ara ne a'ayin a da baci u panai ikyamba yi. Ntsumate mari ma ciga ta n reve ko nwere da, ko kpm nida ukuna u na wa gita. ¹² Kashila ka wenike le ta ili i'ya a ka yan kadyanshi a kaci ka ili i'ya ya gita, shegai a a'ayin a le a da ya gita wa. Ukuna u mayun u da a danai vi adama a de a da. Gogo-na Kashila ka suku ta Kulu Keri tsara ku banga ama an a yanka da Kadyanshi ka Shinga ka kubari. Ko atsumate a zuba a ciga ta dem a reve ikuna i na yi.

U kana ta vuma rongo uwulukpi

¹³ Adama a ili i na yi gba, yawunsai mai i rotsongusu tyoku da ya kana kaci ka de. Yawunsai tyoku da Kashila ka wenike ukuna u shinga u ne ara de a'ayin a da baci Kawauwi

ka gono. A'ayin a da baci ya yawunsa a ikuna i na yi, ya tsara ta uzuwa u uma. ¹⁴ Naka Kashila karinga, kpaci eda mmuku n ne da. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku da i yansai a uma u cau u de wa. A a'ayin a nala yi, i'ari i reve ili i'ya i gain i yain wa. ¹⁵ Kashila ka dangasa da ta i woko mmuku n ne. U kana ta i woko uwulukpi a ili i'ya dem ya yan, tyoku da Kashila kari uwulukpi. ¹⁶ Kpaci Kashila ka dana ta n kaci ka ne, "U kana ta i woko uwulukpi, kpaci mpa ma ta uwulukpi." ◇

¹⁷ Ci bai i tsu yan ta kavas u asu u Tata da wari a zuba. Aya uza u afada, kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa. Wa yanka da ta afada a una u ili i'ya i yain. U kana ta i naka Kashila karinga a'ayin a da ya yan tsumoci pini naha a likimba. ¹⁸ I reve ta gai Kashila ka tsupa ta ili i pige tsara u wauwa da a uma u cingi u de, an u wokoi isheku i de i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa da i'ari wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu barakpa wa. ¹⁹ U tsupuka da ta na mpasa n Yesu Kawauwi n da mari n kalen cika. Aya Maku ma Kondom ma Kashila† uza da bawu u nusukai ko uza, kpam wa n ashinda wa, ko kenu. ²⁰ Kashila ka dangasa yi ta adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashila ka suku yi ta a likimba tsara ya dem wene. Kashila ka yan ta ukuna u nala vi gba adama a de. ²¹ Gogo-na i wushuku ta n Kashila adama a Kawauwi. Kpam adama a da Kashila ka 'yangasa yi a ukpa u naka yi kpam tsupige, ya wushuku ta kpam i zuwa uma a asu u Kashila.

²² Gogo-na u gan ta i cigi atoku a de n uciga u mayun, tyoku da aza da a'ari ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe da ta an i wushuki n Kadyanshi ka Shinga, ukuna u maci u da. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u atakasuvu a de. ²³ Kashila ka zuwa ta a doku a matsa da ilimaci i savu. Uma u savu u de a asu u isheku i de u da u wutai wa, kpaci uma u da ele a naka da, wa kotso ta a ukpa. Shegai uma u savu u na wa rongo ta pini bawu makorishi, kpaci u wuta ta a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashila, uma u nala vi kpam u da wa kotso wa. ²⁴ Matsumate ma korongu ta:

"Ama gba a'ga ta tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwa;
tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso
tyoku u tsulobo tsu apalu a kakamba.

Mete mi ma ekpe,
aku apalu a rukpa a iyamba.

²⁵ Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa." ◇

Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko da na vi.

2

¹ Adama a nala, u kana ta i varangun gba ikuna i cingi i'ya ya yansa. I asaka uyinsa ama. Asakai u dansaka kaci ka de aza a shinga kpam nala i'ari wa. Kotsu i yain malyon ko kpam i yain kadyanshi ka ka gala aza roku wa. ² U kana ta i yain maluwa ma uso mani ma mari uwulukpi ma kulu, tsara i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sayi adama a mani mi tyoku da baba tsu saka mani, ³ kpaci i pede de ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

⁴ Tuwai ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi ta, shegai Kashila ka dangasa yi kpam wa ciga yi ta cika. ⁵ Eda dem tyoku u ne da i'ari. Eda atali a uma a da Kashila ka yanka manyan tsara u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a de. Eda dem ka bolo ka adarakpa i uwulukpi a da i'ari, tsara i yansa udarakpa u kulu u da wa zuwa Kashila ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi. ⁶ Kadyanshi ka Kashila ka tonuko tsu ta ukuna u na vi:

"Wundyai! Ma zuwuka da ta katali

ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyonaf*"

ka n dangasai kpam ka n lakai uciga.

Gba uza da baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa." ◇

⁷ Mayun da, aya macigi ma de, eda aza da i wushuki n eyi. Shegai aza da a 'yuwan yi,

"Katali ka aza a kuma a 'yuwain

ka ka lakai cika a asu u kuma." ◇

⁸ Kadyanshi ka Kashila ka dana ta dem,

"Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tadasa,

katali ka ka zuwa urukpa." ◇

A tsu tadasa ta kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashila a naka ka karinga wa, kpaci nala Kashila ka fobusuko le.

◇ 1:16 Adkp. 11:44-45; Adkp. 19:2; Adkp. 20:7. ◇ 1:25 Isha. 40:6-8. * 2:6 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

◇ 2:6 Isha. 28:16. ◇ 2:7 Ishp. 118:22. ◇ 2:8 Isha. 8:14.

⁹ Shegai eḁa i'a tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eḁa kaletsu ka ka Kashilā ka dangasai ka. Eḁa kaḁolo ka adarakpi a ḁa a gbashikai Kashilā yavu Magono, eḁa ama a uwulukpi u ḁa, kpm eḁa kaletsu ka Kashilā ka. Kashilā ka wutukpa ḁa ḁa a asuvu a karimbi u tuko ḁa a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kaḁa ḁa i dansa gbā manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashilā ka dana ḁa,

¹⁰ “Caupa, eḁa kaletsu ka wa; shegai gogo-na eḁa kaletsu ka Kashilā ka.

Caupa i'ari i wusha asuvayali a Kashilā wa; shegai gogo-na i wusha ḁa asuvayali a ne.” ◊

¹¹ Ama a va, eḁa amoci a ḁa pini na kpm aza a kugengu. N rono ḁa ḁa atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilakaḁa ḁa n uma u mayun u ḁe. ¹² Kiranai n tyoku ḁa ya rongo n atoku a ḁe aza ḁa bawu a'ari atoni. Ko a takunku ḁa baci unyushi, eḁa gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku ḁa kpm a naḁa Kashilā tsupige u tuwā baci u yanka likimba afada.

Gorimukoi azapige a ḁe

¹³ Kashilā ka ciga ḁa ḁa i gorimuko gbā aza a tsupige. Gorimukoi aza a tsugono, ¹⁴ n azapige a ḁa dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma suku le ḁa tsarā a foro gbā uza ḁa baci u nusai, kpm u suku le ḁa tsarā a naḁa uza ḁa yain ili i maci tsupige.

¹⁵ Kashilā ka ciga ḁa ḁa i yain ili i shinga, kpm i yan baci, ya zuwa ḁa atengeshi a ama ḁa a tsu takunkusu ḁa unyushi a ḁaḁa bini. ¹⁶ Eḁa agbashi a ḁa wa; i tsarā ḁe kaci ka ḁe. Shegai utsarā u kaci u ḁe u naḁa ucira u ḁa ya yan ili i cingi wa. I tsarā ḁa kaci ka ḁe tsarā i woko tyoku u agbashi a Kashilā. ¹⁷ Naḁai ya dem karingā kpm i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashilā. Naḁai Kashilā tsupige kpm i gorimuko magono.

¹⁸ Agbashi, u kaḁa ḁa i gorimuko azakuwa a ḁe kpm i naḁa le karingā kain dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kaḁa ḁa dem i yain nala a asu u aza a asuvu a shen. ¹⁹ Uza yan baci unyushi wa, aku u kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a ḁa u revei Kashilā, Kashilā ka pana ḁa kayanyan ka ne. ²⁰ I lekeḁe ili wa a laḁa ḁa baci adama a unyushi u ḁa i yain. Shegai Kashilā ka zuwuka ḁa ḁa una u shinga i pana baci ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga. ²¹ Kawauwi ka iryoci i ḁe, u pana ḁa ikyamba adama a ḁe. Tono i dem nala. Upana u ikyamba wa ḁa a asuvu a ili i'ya Kashilā ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashilā ka dana ḁa:

²² “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa, kpm u yinsa uza wa.” ◊

²³ An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa ḁa kaci ka ne a akere a Kashilā uza ḁa u tsu yan afada a maci. ²⁴ Eyi n kaci ka ne u bidya ḁa unyushi u cingi u tsunu a ikyamba i ne a mawandambani tsarā tsu 'yuwan uyan unyushi, kpm tsu rongo n ili i shinga. A ḁanaḁa ḁa ḁa adama a a'utsu a ne! ²⁵ Caupa i'ari ḁa a kugengu tyoku u ncon n ḁa n puwain. Shegai gogo-na i gono ḁe a asu u Kaliniki ka ḁe, uza ḁa wa guḁa uma u ḁe.

3

Tyoku ḁa a tsu yan a asuvu a iyolo

¹ Eḁa aka she i gorimuko a'ali a ḁe. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u ḁe wa pura ḁa ugboji u le kapala n kadyanshi ka roku. ² Yan ḁa a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci u ḁa ya rongo.

³ Kotsu i maḁsa i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula kaci ka ḁe n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a ikebe a shinga wa. ⁴ Nala wa. U la ḁa tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wuta a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu wuta ḁa a asu u uvakunku u kaci n ukana u kaci n kakirani. Wa ḁa n kalen cika a asu u Kashilā kpm wa kotso wa. ⁵ Tyoku ḁa gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n tsulobo u ḁa la vi. A wushuku ḁa n Kashilā kpm a ka gorimuko a'ali a le. ⁶ Hal gai Saratu,† u gorimuko ḁa vali u ne Ibirahi, an u isa yi uzakuwa u ne. Eḁa nkere n ne n ḁa, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i asaḁa uwonvo u bishinka ḁa uyan ili wa.

⁷ Nala dem a'ali, u gan ḁa i wundi aka a ḁe n karingā. I toni n ele mai tyoku ḁa ya rongo kaḁolo. Kotsu i ciḁa an i la le n ucira. I reve kpm an ele dem a wushai kune ku shinga ku uma u Kashilā. Ya ciga baci ko i te i kangu kavasu ka ḁe ubana a asu u Kashilā wa, she i yain nala.

Rongoi mai a asuvu a ḁe

⁸ Gogo-na gbā ḁe she i wushuku n atoku a ḁe, i kirana n i'ya ya tsarasa atoku a ḁe. I cigamgbana yavu uza n vangu u ḁa i'ari. I pana asuvayali a atoku, i vakunku kaci ka ḁe.

⁹ Uza u yanka dā baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko dā baci kagbani, kotsu i gonuko yi n kagbani wa. Nala gita baci, i zuwuka icun i ama a nala yi unā u shinga. Yanyi nala kpaci Kashilā ka isa dā tā tsarā i zuwuka ama unā u shinga. Kpam edā dem Kashilā ka zuwuka dā tā unā u shinga. ¹⁰ Kadyanshi ka Kashilā ka dana tā,

“Uza wa ciga baci u rongo n mazānga

n a'ayin a shinga,

u kaṅa tā u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.

U kirana kpam n unā u ne a asu u uyansa kaḅan.

¹¹ U kaṅa tā u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.

U matsā u wene u rongo n ya dem nā ndishi n shinga.

¹² A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundyā tā aza dā a ka yansa ukuna u shinga.

Kpam atsuva a ne a'ā tā ukupki tsarā u panāka le a yan baci kavasu.

Shegai u tsu kpatalāka tā aza dā a tsu yansa ukuna u cingi kucina.” [◇]

¹³⁻¹⁴ Ya wa yanka dā ukuna u cingi i'ā baci ufoḅusi i yanka le ukuna u shinga? Shegai a ka yan dā baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu i pana uwonvo wa kpam kotsu i namgba asuvu wa. Kashilā ka naḅa dā tā katsupi ka ya yansa ukuna u dā wari u shinga.

¹⁵ A unā u dā ya dambula a asuwa a dē, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka dē. I rongo ufoḅusi u dā ya wushunku uza dā baci dem u wece dā i tonuko yi ili i'ya i zuwai i'ari n uzuwa u uma. Kpam u kaṅa tā i yain u dā sawu nā unāḅa tsupige. ¹⁶ I rongo n atakasuvu a dē sarara. Pini nala, ama a dansa baci kagbani a kaci ka dē, a ka woko tā n uwono a wene baci uma u shinga u dā ya rongo an i'ari aza a Kawauwi.

¹⁷ Ciḅai, u la tā tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashilā ka baci ka cigai u dā nala. I pana baci ikyamba nala, u la tā tsulobo n u dā ya pana ikyamba an i yain ukuna u cingi. ¹⁸ Kawauwi ka pana tā dem ikyamba an u kuwai adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa. U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwā tā adama a aza a unyushi u cingi tsarā u tuko tsu a asu u Kashilā. Ikyamba i ne i kuwā tā, shegai a 'yangasa yi n ucira u Kulu Keri.

¹⁹ Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a dā a'ari a kuwa ku a'ali kuḅari. ²⁰ Ama a na yi a 'yuwan tā upanāka Kashilā a'ayin a dā Nuhu wa yan kpatsu. Shegai Kashilā ka yan tā ahankuri n ele. Ama kullā a uwa tā pini a kpatsu ki, aku Kashilā ka wauwa le a mini mi.

²¹ Mini ma nala mi ma woko tā yavu ulyuḅugu u dā wa wauwa dā gogo-na. Shegai ulyuḅugu u uza u ashindā a ikyamba u dā wa. U ukpatala ubana a asu u Kashilā n katakasuvu ka dē sarara dā, kpaci a 'yangasa tā Yesu Kawauwi a ukpā. ²² Gogo-na Kawauwi ka tā a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashilā. Gbā atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gbā ityoni i cingi u kaṅa tā a panāka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

¹ An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, edā dem she i foḅuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u dā la vi ya suma. ² Nala kpam ya tono upana u kayanyan u cingi u ikyamba i dē wa. Shegai ya yanka tā gbā uma u dē manyan i yain i'ya Kashilā ka ciga. ³ I'ari i ḅarākpā tā n i yanyi ili i'ya aza dā bawu a revei Kashilā a ka yansa. Tsishankala tsu kabarikete, uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal n isoshi i kabarikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashilā ka kovo.

⁴ Aje a cau a dē a yan tā majijan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbām a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka dē adama a ukuna u nala vi.

⁵ Shegai u kaṅa tā a wushunku uza dā wa tuwā u yanka ya dem afada, aza a uma n aza dā a kuwai gbā. ⁶ Adama a nala, Yesu yansa tā aza dā a kuwai vi kuḅari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi a ka yanka le dem afada tyoku u ama dā a buwai, yanka dā u zanka le nala tsarā a tsarā a'ayin a dā a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku dā Kulu ku Kashilā ku tonoi n ele.

⁷ Ko ndya wa ya kotso tā na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu a dē, i kaṅa kaci ka dē tsarā i yain kavasu. ⁸ Gbā ili i'ya gbām i lakai kalen i'ya, i lyai kelime n i weniki atoku a dē uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya cimbusukā tā gbā ikuna i cingi i kakumā i'ya a ka yansāka dā. ⁹ U kaṅa tā i wushi ama a a'uwa a dē, kpam kotsu i yain tsali wa.

¹⁰ Kashilā ka naḅa tā ya dem kune icun kau-kau. U gan tā i yanka ili i'ya Kashilā ka naḅa dā manyan mai, tsarā i wenike ukuna u shinga u Kashilā a asu u ama. ¹¹ Avu uza dā Kashilā ka naḅa i kune ku kuḅari, vu yain ka yavu Kashilā ka ka dansa a asuvu a vunu. Isā dā a isā

vu vu ɓaŋga ama? ɓaŋga le n gba ucira u da Kashila ka naka vu. Pini nala, Kashila ka wusha ta tsupige tsu ili gba a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashila tsq ta pini hal ubana bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan da ta mavura

¹² Ama a va, kotsu i yain majiyan an a ka konduso da n upana u ikyamba yavu i'ari a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u da u savu wa. ¹³ Wa laka da ta tsulobo i yain mazanga an eda dem i uwai a asuvu a upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsara ta mazanga cika a'ayin a da baci a wenikei tsupige tsu ne. ¹⁴ A yanka da baci kagbani adama a kala ka Kawauwi, i tsq la vi de una u shinga, kpaci u wenike ta an tsupige tsu Kulu Keri ku Kashila tsari n ada. ¹⁵ Mai da wari uza u pana ikyamba u wuna baci uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u da uza u yain. Nala dem wari, uza wa uwusa baci ukuna u ama kaberikete u gan ta u pana ikyamba. ¹⁶ Nala wari wa, a ka yan da baci mavura an i'ari Atoni. Kotsu i pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashila an i'ari n kala ka nala ki.

¹⁷ Gogo-na da a'ayin a da Kashila ka gita afada a ne, kpam wa gita ta u yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gita baci n atsu an tsari Atoni, ndya ya woko makorishi ma aza da a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne? ¹⁸ Kadyanshi ka Kashila ka da,

“Iwauwi i tsu tuwa ta a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama da a 'yuwain upanaka Kashila kpam a tsu nususa, ama a na a ka la ta ama a shinga upana ikyamba.” ^o

¹⁹ Ili i'ya ukuna u na wa tono u da: va pana baci ikyamba tyoku da Kashila ka ciga, u lyai kelime n unaka kaci ka vunu a asu Kashila uza da yan vu. Vu lyai kpam kelime n uyanasa ili i shinga, wa ɓaŋga vu ta. Mayun, wa kpa da vu ubaŋga wa.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

¹ Gogo-na nkoshi ma Atoni n da ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpam n wene ta upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tono yi ta a tsupige tsu ne n karinga ka ne u gono baci. ² Tyoku da aliniki a tsu kirana na ncon n le, nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashila ka zuwai a akere a de. I yain u da n uciga u de, kotsu i yain tsali an ya yan u da wa. I yain nala an ya pana kayanyan ka ugbashika Kashila. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba i'ya ya tuwa da wa. ³ Kotsu i gonuko kaci ka de azapige hal n i garanasi ama kaberikete wa, shegai i gonuko kaci ka de i woko iryoci i shinga. ⁴ Nala kpam, Magono ma Aliniki ma tuwa baci, wa naka da ta funi u tsupige u da bawu wa kporo.

Uwenishike ubana a asu u alogo

⁵ Eda alogo, panai karinga ka nkoshi. Gba de kpam she i ɓaŋgamgbana yavu agbashi a da a vakunki kaci ka le, kpaci

“Kashila ka 'yuwan ta aza da a'ari n aradi, u nakai kpam ukuna u shinga u ne a asu u aza da a vakunki kaci ka le.” ^o

⁶ Adama a nala, i vakunku kaci ka de a ucira u Kashila. A'ayin a da baci a'ayin a ne a tuwai, wa radagba da ta a zuba. ⁷ Tsunki Kashila gba ili i'ya ya ɓala da, kpaci wa kirana ta n ada.

⁸ Kain dem i rongo a uwundya n afofi. Kalapansi ka utokulalu u de, kpam aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza da wa kana tsara u takuma. ⁹ Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n ucira. U gan ta i reve, gba Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana ta icun i upana u ikyamba u na vi.

¹⁰ A'ayin a da baci i panai ikyamba kenu, Kashila ka kirana ta n ada, kpam u zuwa atakasuvu a de a gbama, wa zuwa da ta kpam i shamgba n ucira. Yan da Kashila ka tsu yan nala adama a da wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa da ta i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u da u ɓolomgbono da n Kawauwi. ¹¹ Kashila ka lya ta tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

¹² Ma wundya ta Sila tyoku u utoku kpam uza da n wushuki n eyi. U ɓaŋga mu ta a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n korongi u da i'ya, tsara n gbamatangu da, kpam n tonoko da tyoku da Kashila kari uza u shinga, adama a da kain dem i rongo uwushukusu n eyi. ¹³ Atoni a Babilat* a ka sukunku da ta idyani. Kashila ka dangasa le ta dem tyoku da u dangasa da. Maku ma va dem Marku wa dangasa da ta.

^o 4:18 Tzg. 11:31. ^o 5:5 Tzg. 3:34. * 5:13 Arevi a Tagarada u Kashila a wushuku ta an Bituru yankai “Babila” manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

¹⁴ Damamgbanai a asuvu a uciga u Atoni. Kavasū ka vā ka Kashilā ka nākā dā ndishi n shinga, edā aza dā i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpa u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u da u wutaṛi ara Bituru ubana a asu u Atoni aza da a wacuwai a asu kau-kau u da na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko ta ayain a kaneshi, Kashila ka kirana ta n aza da a korongi Tagarada u Kashila, adama a nala u gan ta Katoni dem ka reve Tagarada u Kashila mai. U todugbuso ta kpm u da, a ka yan ta awenishiki a kaḅan, u wenikei kpm tyoku da a ka reve ili i maci n i kaḅan. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a da Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaḅan n uwenishike u kaḅan u da pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kana ta Atoni a reve Tagarada u Kashila mai. Tsu kondo baci a Tagarada u Kashila, tsa wene ta an Asheku Kawauwi wa gono ta, adama a nala a da tsari n uzuwa u uma u da bawu uza roku wa fuda wa wusha tsu u da vi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kvasu (1:1-2)

Tyoku da Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)

Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)

Ntsumate n awenishiki a kaḅan (2:1-22)

Ugono u Asheku mayun da (3:1-18)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mari. Gba de da ma koronku, eda aza da i'ari n upityanangu tyoku da tsari n u da. Upityanangu u nala tani wa ta n kalen cika, kpaci Kashila n Yesu Kawauwi alya a naka tsu u da adama a ukuna u maci u le.

² Ma ciga ta Kashila ka wenike da ukuna u shinga na ndishi n shinga cika a'ayin a da baci i'ari a ureve Yesu n i revi, kpaci aya Kashila n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsari n uzuwa u uma

³ An ureve u Yesu u tsunu wari a ulya kapala, u yanka ta ucira u tsugono u ne manyan tsara u naka tsu gba i'ya tsa ciga, kpm tsu rongo tyoku da wa yankpa Kashila. U isa tsu ta tsu tuwa tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpm ukuna u shinga u ne. ⁴ N ucira u pige u nala u da kpm u naka tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana ta u da a ka zuwa tsu ta tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u da u kyawan tsu u da uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana ta kpm u da ya woko ta tyoku u Kashila.

⁵ Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashila, kotsu i kaka tsara i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u de. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa da ta i doku ureve u Kashila cika. ⁶ Ureve u Kashila u tsu tuko ta ukana u kaci. Ukana u kaci kpm u tsu tuko ta akawunki. Akawunki yi kpm a tsu zuwa da ta i rongo gba adama a Kashila. ⁷ Ya rongo baci nala, ya yan ta n uciga u atoku. A makorishi kpm ya yan ta n uciga u maci a asu u ama gba. ⁸ I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya bishinka da ta uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpm ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi. ⁹ Shegai aza da a kpaḅai uyan ili i shinga i na yi arumba a da, ko kpm a ka wene mai wa. A asansa ta an Kashila ka zai uma u cau u le u unyushi u cingi.

¹⁰ Ama a va, adama a nala, u kana ta i doku uyan ili i'ya ya wenike an Kashila ka isa da mayun, i wenike kpm an u dangasa da i woko ama a ne. I yan baci nala ya tadatsa wa, ya rukpa tani wa. ¹¹ Kashila kpm ka wusha da ta mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashila

¹² I reve de ili i na yi, kpm i'ari kushani a ukuna u mayun n ucira. Gba n nala ma ciga ta n rongo da uciḅusuka ili i na yi. ¹³ Wa lobono ta n rongo da uciḅusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwai. ¹⁴ Kpm Asheku Yesu Kawauwi u wenike mu de a ka barakpa wa ma kuwa ta. ¹⁵ Adama a nala, ma matsa ta n wene n wenishike da ili i na yi mai. Ma ciga ta i cifa ko u barakpa baci an n lazai.

¹⁶ An tsu tonuko da tyoku da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene ta tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu. ¹⁷ Kashila Tata u naka yi ta tsupige tsa a radagba yi kpm an u isa yi n kalagatsu a

asu u Ucira n Tsupige, u da, “Maku ma va ma na vi, uza da ma ciga cika, kpam ma pana ta kayanyan n eyi.” ¹⁸ Tsa ta pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kabolo n Yesu a'ayin yi, kpam tsu pana ta kalagatsu ki ka dansai a zuba.

¹⁹ Gba ikuna i na yi i zuwa tsu ta tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n danai vi mayun da. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le ki i woko yavu macikalu ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka wantukpai a atakasuvu a de.* ²⁰ Ili i'ya i lakai gba, u kana ta i reve a'ayin a da baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarada u Kashila, ara le da ka wuta wa. ²¹ Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a da an ele a ka ciga a dansa wa. Nala wari wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashila.

2

Awenishiki a kaƙan

¹ A'ayin a da a wurai, a yan ta ntsumate n kaƙan aza da a yain kadyanshi a asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a de ya tsara awenishiki a kaƙan. A ka yan ta manyan n ugboji a tuko kaƙan ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashila. A ka 'yangasaka ta Ashekapige, uza da u wauwa le. Ele n kaci ka le dem a ka barakpa n uwusha u ukpa wa. ² Ama ushani a ka tono ta uwenishike u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka dansa ta kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u ne. ³ Awenishiki a na yi a'a ta n kurura, kpam a tsu yanka ta ugboji n kaƙan manyan a ryafa da. Shegai Kashila ka bidya ta u wacinsa le tun caupa kpam ukpa u le wa ta a ure.

⁴ Kashila ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a da a yain unyushi u cingi wa. U tsu varangu le ta a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada. ⁵ Kashila ka jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa ta Nuhu n ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono ta ama atsuvu a kaci ka afada a maci a Kashila, pini nala, Kashila ka cimbusai gba likimba n ama a cingi yi n mini ma pige.

⁶ U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u daƙai i'ya u gonukoi i'ya kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gita n aza da a kpaƙai upanaka Kashila. ⁷ Shegai gba n nala, Kashila ka wauwa ta Lutu. Lutu vuma da rongoi n Kashila mai da, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi u da a ka yansa a asu u da wari vi wa. ⁸ An u wokoi vuma da uza da wa pana Kashila karinga, u dambula ta a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa panasa ukuna gbani kain dem.

⁹ Ili i na i wenike ta an Kashila ka fuda ka wauwa ama da a ka tono yi mai a asuvu a upana u ikyamba u da a ka panasa. Ili yi ya wenike ta dem an Kashila ka kana ama da a 'yuwan yi unaka karinga, kpam wa lya ta kelime n uyan le mavura hal ubana kain ka afada.

¹⁰ Kashila ka doku ta upana u ikyamba u ama da a ka tono uciga u ili i ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unaka karinga. Iacun i ama a na yi a'a ta n aradi kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gban a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa. ¹¹ Shegai atsumate a zuba a la ta ama a na yi ucira kika, kpam gba n nala atsumate a zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a kapala ka Kashila wa.

¹² Ama a na a'a ta tyoku u nnama n mete n da bawu n tsu yan majiyan. N da a matsai tsara a kana a wuna. A tsu tonuko ta ili i'ya bawu a revei kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a da a ka wuna le. ¹³ A ka wusha ta ukpa u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u da a ka yansaka ama. A tsu yan ta mazanga a'ayin a da a ka yan ukuna u cingi ko n kaara ka baci. A tsu tuko ta uwono a kabolo ka de, a gonuko da aza a ashinda. A tsu lya ta kelime n a yanyi ukuna u kaƙan u na vi ko a ka lya baci ilikulya kabolo n da da a asu u abiki. ¹⁴ A tsu yan ta tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu cuwa n uyan unyushi wa. A tsu kpatalasa ta aza da bawu a shamgbai a asu u te a yain unyushi. A tsu wenishike ta kaci ka le kurura, ele aza da a yankai un a da. ¹⁵ A asaka de ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku ma Beyu. Bala'am vuma da uza da u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu i gain. ¹⁶ Shegai makparyagi ma barana ta Bala'am. Manama ma bawu ma tsu dansa, ma dana ta ukuna yavu vuma ma bishinkai matsumate mi uyan ijan i ne.

¹⁷ Ama a na a'a ta yavu a'eshi a mini a da a ekpei. Tyoku u alishi a da a tsu kyawunsa a zuba a uwule da a'ari. A tsu yan ta kazuwamgbani cika shegai ko i te a tsu shadangu wa. Kashila ka zuwa ta icun i ama a na yi a asu u da u lakai karimbi. ¹⁸ Ama a na yi a tsu yan

† 1:17 Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * 1:19 Idani i na n Tsiheline i'ya, “She a'ayin a da kain ka wansai kpam kataala ka kpasani ka 'yangai a katakasuvu ka vunu.” † 1:20 A ka fuda ta a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, “U kana ta vu reve an uza wa la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa.” † 2:15 Mkc. 22:1.

tā arađi n kadyanshi ka gbani. Vuma wa yan baci evu n u'asaka ure u cingi, ama na yi a ka yanka tā kurura ku cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.

¹⁹ A yanka tā ya dem kazuwamgbani ka utsara u kaci, shegai ele dem agbashi a uyansa ukuna u cingi a da, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n ele a da. ²⁰ Ama a ka tsara tā iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwa baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku baci i kana'i ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le wa la tā upana u ikyamba u cau. ²¹ Wari wa laka tā ama a nala tsulobo a'ari a kpađā baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashila upana u kayanyan. U lobono wa, ko kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulupki ka shinga ka Kashila ka naka le a yain. ²² Ili i'ya i'ari i mayun a asuvu a tsizagađi tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, "Mashe ma tsu gono tā tsara ma lyai tsishami tsu ne." Tsizagađi tsu roku kpam tsu dana tā, "A sumba baci maburusunu, ma gono tā a asu u icadi."

3

Yesu wa doku tā wa gono

¹ Aza da ma ciga, gogo-na n koronku da de ikanikorongi i re, kpam a asuvu a ikanikorongi yi n matsa tā tsara n zuwa da i yawunsa mai kpam i cifa dere. ² Ma ciga tā i cifa i reve kpam n akani a ntsumate ma uwulupki n caupa, ma ciga tā kpam i cifa i reve kpam ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai asuki a tonuko da i yain.

³ Wa tā n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan tā aza a majari, aza da a ka dosuso ukuna u maci, a yain gba ili i cingi i'ya a ka ciga a yain. ⁴ A ka dana tā, "Utuwa u da u zuwamgbani wa tuwa vi u da te? Azapige a kagita a kuwa de gba, kpam ko ndya wa i'a tā tyoku da i'ari tun a kagita ka uyan likimba."

⁵ Shegai ama a na yi a zuwa tā kaci ka le a asansai an tun caupa Kashila ka yain zuba, u wutukpai uyamba a asuvu a mini u zuwai kpam mini ma kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne. ⁶ An a tsara i yain a'ayin, Kashila ka zuwai mini ma nala mi ma wacinsai likimba. ⁷ Shegai Kashila ka tonuko tā zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku akina a tuwa le, kpam a wacinsa aza da bawu a wushuki n Kashila.

⁸ Aza da ma ciga, kotsu i asansa an Kashila ka tsu wene kain ka te yavu ayen kazu ka te wa, u wene kpam ayen kazu yavu kain ka te. ⁹ Aza roku a bidya tā Magono ma Zuba ma barakpa tā kahu u shadangu kazuwamgbani ka ne, shegai nala wari wa, wa barakpa tyoku da a ka yawunsa wa. Wa tā n ahankuri ara de. Wa ciga ko uza u kuwa wa, shegai wa ciga tā ya dem u kpatala ugonu ara ne. ¹⁰ Kain ka Asheku ka tā a utuwa ka danda ama tyoku da kaboki ka tsu tuwa. Zuba kpam wa kotsu tā n mawura ma pige, aku akina a runukpa ko ndya wa. Wa wenike tā ya dem tyoku da a ka todugbo likimba n gba ili i'ya i'ari pini kpam a kidaga u da uganu.*

¹¹ An u woko i a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a da ya woko? Adama a nala she i gbashika kpam i naka Kashila tsupige n uma u de. ¹² I zuwa a'eshi a de a kain ka nala ki i banga ka ka tuwa gogo. A'ayin a nala yi a ka wacinsa tā zuba n akina, kpam gba i'ya i'ari pini a akina yi i darakpa. ¹³ Shegai tsa vana tā zuba u savu n likimba u savu u da Kashila ka zuwamgbani wa yan, likimba da gba aza da a'ari pini a ka yan ili i'ya Kashila ka danai i'ari dere.

Idyani i makorishi

¹⁴ Aza da ma ciga, adama a nala, she i rongo na ndishi n shinga n Kashila kpam i yain gba i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin a da ya vana ukuna u na u gita vi.

¹⁵ Kotsu i cifa, Magono ma Zuba uvana u da wari tsara ama a tsara kabala ka a ka tsara iwauwi. Tyoku da utoku u tsunu Bulus uza da tsa ciga, u koronku da n ureve u da Kashila ka naka yi. ¹⁶ Bulus yan tā kadyanshi ka ili i na ki asuvu a gba ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u korongi vi i wuyana tā ureve. Aza roku aza da bawu a reve ili n aza da bawu a shamkpai kaci ka le a asu u te a vura tā ikanikorongi i ne yi tsara i naka kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarada u Kashila. Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.

¹⁷ Aza da ma ciga, a rono da tā atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu unyushi u ama a cingi u na u pura da ugboji wa. Shamgbai a asuvu a uwushuku u de, kotsu i rukpa wa. ¹⁸ I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. Asaka tsupige n karinga u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

* **3:10** Akorongi a cau a roku aza da a purai a tagarada u 2 Bituru a korongu tā "kpam ili i likimba ya darakpa tā n usudugi u shen cika."

Ukanikorongi u Kagita u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu ta ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagita, u isa ta aza a uyan kaneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpm makoshi ma Atoni a a'ayin a nala yi, nala wenike ta an ukanikorongi vi u Atoni u da gba.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan ta kadyanshi ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila. U yan ta ka tyoku da uza wa rongo evu n Kashila ki icun ku re. Ure u kagita u da uza u rongo a katyashi ka Kashila. Ure u ire kpm u da uza u rongo a uciga u Kashila.

Tagarada u na u yan ta kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashila u da uza u rongo tyoku da Kashila ka ciga. Adama a nala ili i'ga kpm la i'ya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashila kpm wa. Tagarada vi u yan ta kpm kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashila u da uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u cibuga tsu ta an tsari n utsara u kaci u pige tsu baci kabolo n Kawauwi.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Udani u da wa naka uma (1:1-4)

Kashila ka katyashi, Yesu kpm aya iryoci i tsunu (1:5-2:6)

Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)

Atokulalu a Kawauwi na mmuku n Kashila (2:18-3:10)

Uciga u Kashila n uciga u tsunu (3:11-4:21)

Utsara u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

¹Uza da tun caupa wari pini a kagita ki, aya uza da tsu panakai kpm tsu wenei. Tsu wene yi ta n a'eshi a tsunu, tsu sawa yi kpm n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma. ²Uza da u tsu naka uma, u tuwa ta ara tsunu! Tsu wene yi ta, kpm tsa tonuko da ili i'ya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u da bawu wa kotso u na u da wari n Tata vi kpm u tuwa tsu vi, u da tsa tonuko da. ³I'ya tsu wenei kpm tsu panai i'ya tsa tonuko da, tsara eda dem i tsara urongo u kabolo n atsu u nala vi. Kabolo ka tsari n u da n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi. ⁴Koronku da tsa koronku da ili i na yi tsara i shadangu n mazanga kabolo n atsu.

Kashila katyashi ka

⁵Udani u da tsu panai ara Yesu Kawauwi u da na, kpm u da tsa tonusuko da: Kashila ka katyashi, kpm wari n karimbi wa, ko kenu. ⁶Tsu da baci tsu n uma kabolo n eyi, kpm tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaaban a da tsari, tsa tono ukuna u mayun wa. ⁷Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku da Kashila ka rongo a katyashi, tsa rongo ta la vi kabolo n atoku. Kpm mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe ta unyushi u cingi u tsunu.

⁸Tsu da baci tsu n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsa, kpm ukuna u mayun wari a asuvu a tsunu wa. ⁹Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusuka tsu ta. Kpaci Kashila ka tsu shadangu ta kazuwamgbani ka ne, wa yan ta ili i'ya i'ari mai. Wa wulukpe tsu ta a asuvu a ukuna u cingi u da tsu yain. ¹⁰Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa, Kashila ka tsa isa uza u kaaban. Kpm tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu da kabangi ka tsunu

¹Mmuku n va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da ili i na yi tsara i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza da wari uza u maci, wa folo ta Tata a una u tsunu. ²Aya udarakpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u da gban u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gba.

³Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashila, tsa tono baci udani u ne mai. ⁴Uza da baci dem u danai, "N reve ta Kashila," shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaaban da. Kpm wa n ukuna u mayun a asuvu a ne wa. ⁵Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashila ka danai, kpm uciga u ne wari ara tsunu tyoku da u gain u woko, tsa reve ta an tsari ama a ne mayun. ⁶Tsu da baci atsu ama a ne a da, tsu rongo tyoku da Yesu rongoi.

Kashila ka da tsu cigi atoku a tsunu

⁷ Aje a va aza da ma ciga, koronku da ma koronku da adama a da ma naka da mele ma savu wa. Ma gai a naka da caupa vi ma, kpm i reve ta n udani vi. ⁸ Shegai u savu u da dem. Kawauwi ka wenike ta an mele mi mayun da, eda kpm dem i wenike ta an mayun da. Kpaci karimbi ki ka ta a ucimba, katyashi ki kpm kari a uwakana.

⁹ Uza u dana baci, "A katyashi ka ma rongo," shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo. ¹⁰ Uza da baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpm wa tuko utadatsasa wa. ¹¹ Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpm tsa wala pini. Tsa reve kpm a asu u da tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

¹² Koronku da ma koronku da, mmuku n va,

kpaci Kashila ka cimbusuka da de unyushi u cingi u de adama a ili i'ya Yesu yain.

¹³ Koronku da ma koronku da, isheku,

kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,

kpaci i lya ta kaci ka uza u cingi vi.

Koronku da ma koronku da, mmuku,

kpaci i reve ta Tata.

¹⁴ Koronku da ma koronku da, isheku,

kpaci i reve ta uza da wari pini tun a kagita.

Koronku da ma koronku da, alobo na nkere,

kpaci i'a ta n ucira.

Udani u Kashila wa ta ara de,

kpm i lya de kaci ka uza u cingi vi.

¹⁵ Kotsu i cigi likimba ko kpm ili i'ya i'ari pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wa la vi ara de wa. ¹⁶ Tsa rongo baci tyoku da likimba wa ciga, kain dem tsa rongo ta uciga tsu yain ili i'ya i'ari unyushi. Tsa cigi tsu tsara ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem aradi a ili i'ya baci dem tsa yan kpm tsari n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u da. Gba ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya. ¹⁷ Likimba n gba ili i'ya i'ari pini ya wura ta, shegai uza da baci wa yan ili i'ya Kashila ka ciga, wa yan ta n uma hal ubana.

Utokolalu u Kirisiti Kawauwi

¹⁸ Mmuku n va aza da ma ciga, a'ayin a makorishi a da. I pana ta a da utokolalu u Kawauwi wa ta a utuwa, gogo-na kpm atokolalu a Kawauwi a da pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi da na vi. ¹⁹ Ama a na yi a asaka de kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ari a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun da a'ari a asuvu a tsunu, a'ari a ka shamgba ta n atsu. An a asaka tsu vi, u wenike ta an a'ari a asuvu a tsunu wa.

²⁰ I'a ta n kune ka Uza u Uwulukpi u naka da, adama a nala gba de i reve ta ukuna u mayun. ²¹ U kana mu she n koronku da a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve ta n u da. I reve ta kpm an aza a kaaban a'ari a asuvu a aza a mayun wa. ²² Ya uza u kaaban? Uza da baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u kaaban da. Uza da baci dem u danai nala, utokolalu u Kawauwi da, kpm u 'yuwan ta Tata n Maku mi dem. ²³ Uza da baci dem u 'yuwan Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan ta dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsu ta dem n Tata vi.

²⁴ Kotsu i matsa i wene i toni uwenishike u da i tsara i kagita. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagita, ya rongo ta kafole n Maku mi kpm n Tata vi. ²⁵ Ili i'ya kpm Kawauwi ka zuwamganai wa naka tsu i'ya na: uma u da bawu wa kotso.

²⁶ Koronku da ma koronku da tsara n rono da atsuva a kaci ka ama a nala yi, aza da a ka ciga a yinsa da vi. ²⁷ Shegai eda, Kawauwi ka tsunku da de Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne ka baci ara de, she kpm uza u wenishike da wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike da ta ko ndya wa, kpm ko ndya baci ku wenishikei mayun da, kaaban ka wa. Tono i uwenishike u Kulu vi, i rongo kpm a asuvu a Kawauwi.

²⁸ Mayun mmuku n va, lya yi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsara u gono baci tsa pana uwonwo wa, kpm tsa pana uwono a kapala ka ne wa. ²⁹ I reve ta an Kawauwi kari uza u maci, kotsu kpm i reve uza da baci dem wa yansa ili i'ya i'ari i maci, maku ma Kashila ma.

3

Atsu mmuku n Kashila n da

¹ Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a da a ka isa tsu mmuku n Kashila. Kpm mayun da tsari mmuku n Kashila mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, da gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi. ² Aje a va aza da ma ciga, gogo-na atsu mmuku n Kashila n da, kpm kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve ta Kawauwi ka gono baci, tsa woko ta tyoku u ne, kpaci tsa wene yi ta tyoku da wari mayun.

³ Gbā aza dā a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa t̄a kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku dā Kawauwi k̄ari uwulukpi.

⁴ Uza dā baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashilā ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere dā w̄ari n kushulu n Kashilā n mele ma ne. ⁵ I reve t̄a an Kawauwi ka tuw̄ai u takpa unyushi u cingi, kpaci w̄a n unyushi u cingi wa. ⁶ Adama a nala, uza dā baci wa rongo kaḅolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza dā baci u lya kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.

⁷ Mmuku n v̄a, kotsu i aṣakā uza u yinsā dā a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a dā tyoku dā Kawauwi k̄ari. ⁸ Gbā uza dā baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalapānsi dā, kpaci Kalapānsi ka git̄a t̄a uyansa u unyushi u cingi tun a kagit̄a. Adama a nala a dā Maku ma Kashilā ma tuw̄ai tsarā u cimbusā manyan ma Kalapānsi. ⁹ Aza dā baci a'ari mmuku n Kashilā a ka fudā a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u naḅa le t̄a uma u savu. An u wokoi Kashilā ka Tata u le, a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. ¹⁰ Adama a nala, tsa wene t̄a ko ya maku ma Kashilā, n ko ya kpam maku ma Kalapānsi. Uza dā baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashilā ma wa, nala dem uza dā bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a dē

¹¹ Udani u na u te u dā n u dā i'ari i git̄ai i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u dā, aku u wunai vangu u ne. Ndyā i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono t̄a. ¹³ Aje a v̄a, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo dā wa. ¹⁴ Uciga u atoku a tsunu, wa wenike t̄a an tsu pasamgbanai ukpā ubana a uma. Uza dā baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa t̄a a asuvu a ukpā. ¹⁵ Uza dā baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve t̄a aza dā a ka wunusa uma u ama gbani, a'ā n uma u dā bawu wa kotso a asuvu a le wa.

¹⁶ Tyoku dā tsa reve uciga vi w̄ari u dā na: Kawauwi ka neke t̄a uma u ne adama a tsunu. Adama a nala aṣtu dem u kaṅa t̄a tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu. ¹⁷ A dana uza roku w̄a n utsari, aku u wenei uza roku uza dā bawu w̄ari n ili kpam u ḅangā yi wa. Vuma nala uciga u Kashilā w̄a a asuvu a ne wa. ¹⁸ Mmuku, tsu tsu wenike t̄a atoku uciga mayun a asu u uḅangā le, shegai tsu yain kadyanshi ka uḅangā u le koshi wa. ¹⁹ Tsa ciga baci atoku, tsu reve t̄a an tsari a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku t̄a a asu u Kashilā. ²⁰ Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashilā ka la t̄a atakasuvu a tsunu kpam u reve t̄a ko ndya wa.

²¹ Aje a v̄a, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fudā t̄a tsa shamgba a kapala ka Kashilā bawu uwono. ²² Wa naḅa tsu t̄a i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tono yi t̄a kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan. ²³ Ili i'ya Kashilā ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain. ²⁴ Aza dā a ka pana kadyanshi ka Kashilā, a asuvu a ne a dā a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve t̄a Kashilā k̄ari a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u naḅa tsu.

4

Awenishiki a kaḅan

¹ Aje a v̄a aza dā ma ciga, gbā uza dā danai w̄a t̄a n Kulu Keri ku Kashilā dā ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashilā dā ku wutai. Nsumate n kaḅan n uwa dē a likimba ushani. ² Tyoku dā ya reve Kulu Keri ku Kashilā u dā na: uza dā baci dem u danai Kawauwi ka tuw̄a t̄a a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashilā dā u wutai. ³ Uza dā baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, w̄ari n Kulu ku Kashilā wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza dā i panai wa tuw̄a a likimba vi kpam gogo-na u tuw̄a dē.

⁴ Mmuku n v̄a, edā aza a Kashilā a dā, kpam i lya t̄a kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashilā ka t̄a a asuvu a dē, kpam u la t̄a uza dā w̄ari a likimba ucira. ⁵ Atokulalu a nala yi a tsu yan t̄a kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu panaka le t̄a, kpaci ele aza a likimba a dā. ⁶ Shegai aṣtu aza a Kashilā a dā, dā gai i zuwai aza dā a revei Kashilā a tsu panaka tsu vi. Ama a Kashilā a dā baci a'ari wa, a ka panaka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza w̄ari n kulu ku mayun ko ku kaḅan.

Uciga u Kashilā ara tsunu

⁷ Aje a v̄a, aṣakā tsu cigamgbanai, kpaci uciga a asu u Kashilā u dā u wutai. Uza dā baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashilā ma, kpam u reve t̄a Kashilā. ⁸ Uza dā kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashilā wa, kpaci Kashilā uciga u dā. ⁹ Kashilā ka wenike tsu t̄a uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi a likimba tsarā tsu tsarā uma. ¹⁰ Uciga u ukuna u mayun u dā la vi. Aṣa tsa ciga Kashilā wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma

woko uɗaraŋpa u ɗa wa cimbusa unyushi u cingi u tsunu. ¹¹ Aje a wa, an u wokoi Kashila ka ciga tsu nala, aɗsu dem u kana ta tsu cigi atoku a tsunu. ¹² Uza wa la kotsu u wenei Kashila wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashila ka ta kaɓolo n aɗsu ubana. Uciga u ne kɗam u shadangu a asuvu a tsunu tyoku ɗa u gain u woko.

¹³ Kashila ka naka tsu ta Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsari kaɓolo kɗam ili i te n eyi vi, tyoku ɗa eyi wari kaɓolo kɗam ili i te n aɗsu. ¹⁴ Tata suku ta Maku ma ne ma woko uza ɗa wa wauwa likimba, tsu wene yi ta kɗam gogo-na aɗsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne. ¹⁵ Uza roku u dana baci Yesu Maku ma Kashila ma, wa ta kaɓolo kɗam ili i te n Kashila, Kashila kɗam ka ta kaɓolo kɗam ili i te n eyi. ¹⁶ Tsu reve ta tyoku ɗa Kashila ka ciga tsu cika, kɗam tsu pityanangu ta n eyi.

Kashila uciga u ɗa. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko ta kaɓolo kɗam ili i te n Kashila, eyi kɗam wa woko ta kaɓolo kɗam ili i te n aɗsu. ¹⁷ Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongu tyoku ɗa Kawauwi ka rongoi a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa. ¹⁸ Uwonvo wa pini a uciga wa, uciga u mayun u tsu takpa ta gba uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo, an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura ɗa. Uza pana baci uwonvo, uciga u Kashila u shadangu asuvu a ne tyoku ɗa u gain wa.

¹⁹ Kashila ka ka gitai ka ciga tsu, ɗa gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi. ²⁰ Ama a ka dansa baci, "Ma ciga ta Kashila," shegai aku a ka kovo atoku a le, a woko ta aza a kaɓan. Aza ɗa bawu a ka ciga ama a le aza ɗa a ka fuda a ka wene, a ka fuda dem a ka ciga Kashila wa, uza ɗa gɗam bawu a ka wene. ²¹ Kashila ka tonuko tsu ta kadyanshi ka na ki: aza ɗa a ka ciga Kashila, u kana ta a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

¹ Gba uza ɗa baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku ma Kashila ma. Kɗam uza ɗa baci wa ciga Tata, wa ciga ta la vi mmuku n ne. ² Tyoku ɗa tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashila u ɗa na: tsu cigi Kashila kɗam tsu pana udani u ne. ³ Uciga u Kashila u ɗa tsu pana udani u ne, kɗam udani vi u wuyana utono wa. ⁴ Maku ma Kashila dem ma lya ta kaci ka likimba, kɗam upityanangu u tsunu u ɗa u tsu naka tsu ulya u kaci u nala vi. ⁵ Ya wa lya kaci ka likimba? She uza ɗa u wushuki Yesu Maku ma Kashila ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

⁶ Yesu Kawauwi aya u tuwai n mini ma ne na mpasa ma ukpa n ne. N mini ma u tuwai koshi wa, shegai gba n mini mi kaɓolo na mpasa. Kulu ku dana ta dem ukuna u na vi mayun ɗa, kpaci Kulu ki mayun ɗa. ⁷ Ili i tatsu i na yi i wenike tsu ta ukuna u mayun a kaci ka Yesu, ⁸ i'ya: Kulu, n mini, na mpasa, kɗam kadyanshi ka te ka a yain. ⁹ Tsu tsu wushuku ta n ama a'ayin a ɗa baci a danai ukuna wa ta mayun, shegai ili i'ya Kashila ka danai i tsu la ta ucira, kɗam u yanka tsu ta kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne. ¹⁰ Uza ɗa baci u wushuki n Maku ma Kashila, u reve ta la vi ili i'ya Kashila ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun ɗa. Shegai uza ɗa baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashila ka danai mayun ɗa, u woko ɗe dere n u tsa Kashila uza u kaɓan. ¹¹ Ili i'ya Kashila ka tonuko tsu i'ya na: Kashila ka naka tsu ta uma u ɗa bawu wari n utyoku, Maku ma ne ma kɗam ma zuwai uma vi u yain. ¹² Uza ɗa baci wari n Maku mi, wa ta n uma. Uza ɗa baci bawu wari n Maku ma Kashila, wa n uma wa.

Uma u ɗa bawu wari n utyoku

¹³ Eda aza ɗa i wushuki n Maku ma Kashila eda ma koronku, tsara i reve an i'ari n uma u ɗa bawu wari n utyoku. ¹⁴ Tsa fuda ta tsa tuwa a asu u Kashila bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa panaka tsu ta. ¹⁵ U tsu panaka tsu ta a'ayin a ɗa baci dem tsu folo yi, tsu reve ta kɗam u tsu naka tsu ta ili i'ya baci dem tsu folo yi.

¹⁶ Vu wene baci katoni ka ka yan unyushi u cingi u ɗa bawu wa zuwa ukpa, vu yanka yi kavasus tsara Kashila ka naka yi uma. Aza ɗa bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpa, alya ma dansaka pini na vi. Unyushi u cingi u ɗa pini u ɗa wa zuwa ukpa, shegai ma zuwa ɗa i yain kavasus ubana a asu u Kashila a kaci ka ama ɗa a ka yansa unyushi u nala vi wa. ¹⁷ A'ayin a ɗa baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u ɗa. Shegai gba unyushi u cingi u ɗa u tsu zuwa ukpa wa.

¹⁸ Tsu reve ta aza ɗa a'ari mmuku n Kashila a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashila ma tsu kirana ta n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

¹⁹ Tsu reve ta an tsari ama a Kashila, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gba.

* **5:16** Unyushi u ɗa u tsu zuwa ukpa wa woko ta ukpada u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kɗam u ukpada u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsara ucimbusuka u unyushi vi.

²⁰ Tsu reve t̄a an Yesu Kawauwi Maku ma Kashil̄a u tuw̄ai kpam u wenike tsu Kashil̄a ka mayun. Ts̄a t̄a kaḅolo n Kashil̄a mayun an ts̄ari kaḅolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashil̄a ka mayun uza ḁa u tsu n̄aka uma bawu utyoku.

²¹ Mmuku n va, banai dan n ameli.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu tã ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u da na mmuku n ne aza da Kashilã ka dangasai da wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so tã mavura cika, pini nala, da Yahaya yankai idani i na yi manyan a unã u kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini.

Yahaya da uciga wã tã n kalen cika a asu u Kashilã, nala kpam dem uciga wã tã n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa tã Kawauwi kã vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana tã ukuna u nala kaƙan ka. Ukuna u mayun vi u da, Yesu Kawauwi da vuma u maci. U tonuko tã Atoni a 'yuwan awenishiki a kaƙan.

Nala dem gogo-na, awenishiki a da pini a da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan tã a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan tã Atoni a cigi ukuna u mayun, kpam a cigamgbana.

Ili i'ya i'ari a tagarãda u na vi

Idyani n kvasu (1-3)

Ukuna u mayun n uciga (4-11)

Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u da Kashilã ka dangasai na mmuku n ne.* Ma ciga da tã n ukuna u mayun. Mpa ma ciga da utyoku u wa wa. Gbã aza da a revei ukuna u mayun a ka ciga da tã dem. ² Tsa ciga da tã adama a ukuna u mayun u da wãri a asuvu a tsunu, kpam wa rongo tã a asuvu a tsunu bawu utyoku.

³ Kvasu ka va ka, Kashilã Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu tã ukuna u shinga kpam a pana tsu asuvayali! Asaka a naka tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

⁴ N pana tã kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono tã ukuna u mayun, tyoku da Tata u danai tsu yain. ⁵ Uka, n koronku vu tsarã n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko da ma tonuko vu i cigi atoku a de. Ili i kagitã i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi. ⁶ Uciga u da na: tsu pana udani u Kashilã. Kpam tun a kagitã u tonuko tsu tã tsu cigi atoku.

⁷ Awenishiki a kaƙan a da pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Alãpansi a na yi a ka dansa tã mayun da Yesu Kawauwi wãri n ikyamba i vuma wa. Aza a kaƙan a da, kpam atokulalu a Kawauwi. ⁸ Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba tã gbã i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha tã katsupi ka malen ma manyan ma vunu gbã. ⁹ Uza da baci dem u kpãdãi ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutãi pini, wãri n Kashilã wa. Shegai uza da baci shamgbai pini a uwenishike vi, wã tã n Tata vi n Maku mi. ¹⁰ Uza roku tuwã da baci wa wenishike ukuna u da bawu wãri u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku de ko i danãsa yi wa, ko kenu. ¹¹ I yan baci nala, u woko de yavu i bolomgbono de kaci n eyi a asuvu a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

¹² Mã tã n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarãda wa. N zuwa tã uma tsa ƙarãkpa wa tsa gawunsa tã. Pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi tsarã tsu yain mazãnga.

¹³ Mmuku ma umãku† u vunu aza da Kashilã ka dangasai ma sukunku vu idyani.

* **1:1** Makuna ma 'Uka na mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a da a'ari pini'. † **1:13** Umãku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wãri a'ayin a da u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza da a'ari pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya korongu t̄a ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu d̄a wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katoni ka Yesu ka ka shinga uza d̄a u b̄angai awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku t̄a Gayu n icikpali tyoku d̄a u b̄angai awenishiki a mayun. U yan t̄a kadyanshi ka Diyotirifa, uza d̄a u 'yuwain u b̄anga aza d̄a a ka wenishike ukuna u d̄a wari u mayun.

Yahaya yanka tsu t̄a kadyanshi ka ama a re a na yi, u n̄ak̄a tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu t̄a tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)

Kalen ka uyan manyan kaḅolo (5-12)

Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

¹ Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka v̄a. Ma ciga vu t̄a kpaci tsa tonu t̄a ukuna u mayun.

² Kaje ka v̄a, kavasu ka v̄a ka ko ndya wa i vunu ya wala t̄a mai, kpam ikyamba i vunu i'ā t̄a n alafiya tyoku d̄a uma u vunu wari n alafiya. ³ N pana t̄a kayanyan cika an Atoni a roku a tuw̄ai a tonuko mu tyoku d̄a vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku d̄a va tonu ukuna u mayun vi. ⁴ N tsu yan t̄a mazanḡa n pana baci a da mmuku n v̄a ma tonu ukuna u mayun. Ili i'ā la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

⁵ Kaje ka v̄a, va yansa t̄a ili i shinga an va b̄angas̄a awenishiki a maci a'ayin a d̄a a'ari a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a d̄a a'ari ara vunu. ⁶ A tonuko t̄a Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu b̄anga le a ure u d̄a wa zuwa Kashil̄a ka pana kayanyan a lya baci kapala n̄a nwalu. ⁷ A laza t̄a n̄a nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza d̄a bawu a'ari Atoni wa, ko kenu. ⁸ Adama a nala, she tsu b̄anga le n kaci ka tsunu, tsar̄a tsu yain manyan ma ukuna u mayun kaḅolo.

⁹ N koronku t̄a Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza d̄a u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu t̄a upanaka. ¹⁰ N tuw̄a baci ma tonuko d̄a t̄a ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u d̄a wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gb̄am, u 'yuwan t̄a uwusha awenishiki a mayun a d̄a a tuw̄ai vi. Hal gb̄am u kangi aza d̄a a ka ciga a wushi le, u loko le a wuta a kuwa ku Atoni.

¹¹ Kaje ka v̄a, kotsu vu toni ili i'ya i'ari i cingi wa, tonu ili i'ya i'ari i shinga. Uza d̄a wa tonu ili i shinga uza u Kashil̄a d̄a. Shegai uza d̄a wa yansa ili i cingi u reve Kashil̄a wa. ¹² Ya dem wa dansa t̄a ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa t̄a ama a revei an wari uza u shinga. A tsu dem tsu tsu dansaka yi t̄a mai. Kpam vu reve t̄a ili i'ya tsu danai mayun d̄a.

Udani u makorishi

¹³ M̄a t̄a n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarada wa. ¹⁴ N zuwa t̄a uma tsa b̄ar̄akpa wa tsa gawunsa t̄a, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

¹⁵ Kavasu ka v̄a ka Kashil̄a ka zuwuka vu un̄a u shinga n̄a ndishi n shinga. Aje a vunu a d̄a a'ari pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu danasa ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpa u kadyanshi

Yahuza da korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu da. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u da, kpmam Yakubu vi vanguardu u Yesu u da.

Korongu da Yahuza korongi tsara u roni atsuva a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaaban. Yahuza rono ta atsuva a Atoni tsara kotsu a toni uwenishike u kaaban a ama a nala yi wa. U rono le ta dem atsuva tsara kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsar ta n awenishiki a kaaban. A kagita, uza wa wene ta yavu u gan ta a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwa vu wene ukuna u da bawu u gain u gita vu ucinasa. Tagarada u Yahuza wa zuwa ta uza u takpanasa awenishiki a mayun n awenishiki a kaaban.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani (1-2)

Ukangu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaaban (3-23)

Kavasu ka makorishi (24-25)

¹ Mpa Yahuza, uza da wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mari kpmam utoku u Yakubu.

Aza da Kashila Tata u isa a rongo a asuva a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

² Asuvayali na ndishi n shinga n uciga u Kashila u rongo n ada.

Ili i'ya ya gita n aza a unyushi

³ Aje a va aza da ma ciga, mari ma ciga ta n koronku da a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsari n i'ya gba tsunu. Shegai gogo-na u kana ta n koronku da ili i roku kau. U kana ta n korongu n gbamatangu da asuvu, i siraka ukuna u mayun u kadyanshi ka Shinga kagetsu. Kuten ka hal ubana Kashila ka nakai ama a ne a da u dangasai ukuna u mayun u da bawu wa savada.

⁴ Kpaci ama da a goroi Kashila a bolomgbono de kaci n ada ukpawunsi. A tsu wenishike ta a dana, "Kashila ka lobono ta, u tsu cimbusuka ta ama unyushi." Nala mayun da, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, "Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani." Kashila ka yawunsa ta tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza da wari aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

⁵ Ma ciga ta dem n cibuga da ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve ta n u da. Magono ma Zuba ma wauwa ta ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza da bawu a wushuki vi. ⁶ N cibuga da kpmam ukuna u atsumate a zuba a da a kpa dai u shamgba n ucira u da Kashila ka naka le. A asakai asu u da wari u le, aku Kashila ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana. ⁷ Kotsu i asansa n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ari evu evu n ele wa. Gba ilyuci i nala i shadangu ta n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kabarikete. Akina a da a lyai ilyuci i nala yi gba, kpmam a woko tsu ku'ari a kaci ka akina a da bawu a ka cimba a da a ka yan aza a cingi mavura.

⁸ Gba n nala, awenishiki a kaaban a nala a bidyai ele a'a ta n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nansasai ikyamba i le n tsishinda tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari. ⁹ Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isa Mika'ilu u kawan u naka Kalapansi unyushi wa. A'ayin a da wa nanamgbana n Kalapansi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko da u tonukoi Kalapansi, "Magono ma Zuba ma barana vu." ¹⁰ Shegai ama a na yi a tsu yanka ta ukuna u da bawu a revei unu u cingi, a tonuko u da kpmam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n da a'ari. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kabarikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpa. ¹¹ Ter le, kpaci a ka tono ta tyoku da Kayinu yain, uza da u wunai vanguardu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsara ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Kora* kpmam, a ka kuwa ta adama a u'yangasaka u le. ¹² A'ayin a da baci icun i ama a na a tuwa da, tsara a lyai ka'olo n ada a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko ta tyoku u ili i icadi i'ya ya tuko da kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpmam u tsu tuko le ta uwono. Tyoku u ulima u da u tsu lapana uwule

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1-23:12, tsu wene ta asu u da Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashila ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotsu pini na wa. A'ayin a roku a da pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu da u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'a pini asuvu a alabari a da a dangasai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

bawu mini da a'ari. A'a ta kparam tyoku u ndanga n da bawu n tsu naka ilimaci a'ayin a uta. Ukpā u de u da a kuwai wa, hal gbam kure ka a kuwai kpaci a mudusa le ta a asuvu a alu a le. ¹³ A'a ta tyoku u abali a kushiva a da a tsu vura ashinda a kapufu, a da a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'a ta tyoku u atala a da a ka tamba, nala a'ari a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotsu.

¹⁴ Anuhu rongo ta hal uyan kushindere cina Adamu kuwa de, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya a tuwa a kaci ka ama a na yi, "Wenei, Asheku a da pini a ka tuwa n atsumate a zuba a ne ushani a da bawu a ka fuda a ka kece.

¹⁵ Kparam wa yanka ta ama a likimba afada.

Pini nala, da wa wenike aza da a goroi Kashila, unyushi u le an a yain ukuna u cingi a asu u da a 'yangasaka yi.

Wa wenike le ta kparam alya aza a unyushi u cingi aza da bawu a'ari n Kashila kparam a nusa ta an u wokoi a yankai Kashila kadyanshi ka gbani."

¹⁶ Ama a na yi alya aza a tsali kparam kain dem she kakpadikukuna. Ukuna u cingi u da baci u luwa le uyan u da a tsu yan. A'a ta n aradi cika, kparam a reve ta uyinsa ama n kadyanshi tsara a tsara ili.

Ulya kapala n manyan

¹⁷ Atoku a va, u gan ta i ciba n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko da. ¹⁸ A dana ta, "Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsara ta aza da a ka rongo uyanaka Kashila magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u da bawu Kashila ka ciga." ¹⁹ Kparam gogo-na alya pini, alya kparam a ka pecishe da. A tsu la ta uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ari n Kulu Keri ku Kashila a atakasuvu a le wa.

²⁰ Shegai aza a va, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kvasu tyoku da Kulu Keri ka tono n ada. ²¹ Rongoi uma u da wa wenike an Kashila ka ciga da, hal n i vani uma u da bawu wari n utyoku u da Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa naka da. ²² Panai asuvayali a aza da a ka yan malala a kaci ka ili i'ya a pityanangi. ²³ I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a da kparam pini aza da ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a da unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kavasu ka ucikpa

²⁴ Gogo-na i naka Kashila tsupige kpaci aya wa fuda wa kirana n ada bawu ya tadatsa. U peci da n unyushi u cingi, u naka da mazanga cika. Kparam u tuko da a asu u tsupige tsu ne. ²⁵ Tun caupa hal utuwa gogo-na n ubana a makorishi, Kashila Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza da wari Asheku a tsunu. Gba tsupige tsa ta ara ne, gba tsugono tsa ta ara ne, gba ucira wa ta ara ne hal n ucira u afada gba wa ta ara ne. Kparam nala wari ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpa u kadyanshi

Yahaya kasuki da u korongi tagarada u na vi. U dana ta ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afofi a Kashila n ili i'ya ya tuwa ya gita a makorishi ma likimba.

Akani yi a'a ta n a6on a tatsu. A dana ta ucira u ityoni i cingi u da pini a uyan manyan a likimba, kpam u kana ta Atoni a pana ikyamba hal a kuwa. A dansa ta kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashila, aya Yesu. Wa lya ta kaci ka ama a cingi n ucira le gba. A makorishi, Kashila ka ta n katsupi ka shinga ka wa naka aza da a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a da a'ari a makupki dem a da, Kashila ka ta uwulukpi kpam uza u ulya kaci u da wari.

Tagarada u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka ta idani i vuma manyan tsara u ratsanaka ili i'ya i'ari a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ari a tagarada u na vi, shegai akani a pige yi a'ari upuwin wa kpam a ka sava da da wa. Akani yi a da na: Yesu Kawauwi u lya ta kaci ka ityoni i cingi gba a asu kau-kau. Kain ka ta a utuwa ka a ka vutala Kanangasi n ityoni i cingi a kushiva ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwa ta a asu u aza da a tonoi Yesu a rongo ka6olo n eyi na ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwa ka Yahaya (1:1-8)

Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)

Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1-3:22)

Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)

Maku ma tagarada n cirakpa tsu shindere (5:1-6:17)

Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashila (7:1-17)

Avana a shindere (8:1-11:19)

Ubungu n adin a re (12:1-13:18)

Kuwene a kaci ka afada a Kashila n ukirana u ne (14:1-15:8)

Abelu a shindere a upan u Kashila (16:1-21)

A lya ta kaci ka atokulalu a Kashila (17:1-20:10)

Afada a makorishi (20:11-15)

Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)

Urishelima u savu (21:9-22:5)

Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpa u kadyanshi

¹ Ili i'ya Kashila ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsara Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashila ka zuwa i gita gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya. ² Yahaya vi kpam u dansai gba ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashila, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain. ³ Kashila ka zuwuka ta uza da baci dem u yankai aza roku kaneshi u idani i akani a na yi una u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala. Wa zuwuka ta dem uza da u panai a da kpam u naka i da karinga. Kpaci a'ayin a yan de evu a da gba ili i na yi ya gita.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

⁴ Ukanikorongi u da Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a shindere a da a'ari a Asiya:*

N yan ta kvasu tsara Kashila ka wenike da ukuna u shinga u ne na ndishi n shinga. Kashila uza da wari pini caupa, aya dem wari gogo-na, kpam aya wa tuwa. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashila a da a'ari a kapala ka karatsu ka tsugono tsu ne a ka yanka da ta dem nala. ⁵ Nala dem Yesu Kawauwi, uza da u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashila. Aya uza u kagita a asuvu a aza da a 'yangai a ukpa. Aya uza da wa lya tsugono tsu ngono n likimba.

Aya uza da wa ciga tsu, uza da u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuwai adama a tsunu. ⁶ Adama a nala, tsu woko de kagali ka ne; wata, adarakpi aza da a ka gbashika Kashila Tata u ne. Asaka Yesu Kawauwi u tsara tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku! Ami.

* 1:4 Asiya uyamba u da a Roma u da gogo-na a ka isa Turukiya.

⁷ Webelele, aya la wa tuwā a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi tā, hal n aza dā dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gbā a ka sā tā cika n unamgbukatsumā adama a ne. Eye, nala wa gitā! Ami.

⁸ Magono ma Zuba Kashilā u dana tā, “Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata, mpa Kagitā mpa dem Makorishi. Mpa mārī gogo-na, mpa uza dā wārī pini caupa, mpa kpmā ma tuwā. Mpa Uza u Ucira Gbā.”

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

⁹ Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u dē, a yan mu tā dem mavura tyoku dā a yanka dā. Mpa dem uza u te u dā a asuvu a tsugono tsu Kashilā tyoku u dē, kpmā u kṇā tā n kawunku upana u ikyamba u vā tyoku dā dem i kawunki. A banka mu tā a Patumo uyamba u mere u mini, a ṣṣākā mu dē adama a dā n yain kuḃari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashilā, n ukuna u mayun u dā Yesu Kawauwi wenekei. ¹⁰ Kain ka Asheku, Kulu Keri ku Kashilā ku tonoi nā mpa, aku n panai kalagatsu ka ucira a kucina ku vā yavu mawurā ma kavana. ¹¹ Kalagatsu ki ka danai, “Korongu ili i'ya va wene vi a asuvu a tagarāda aku vu suku u dā a a'uwa a Atoni a dā a'ari a ilyuci i shindere i na yi: Afisu, n Simirāna, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n Filadalifiya, n Lawudukiya.”

¹² An n kpatalai tsarā n wene uza dā wa dansa nā mpa, aku n wenei ashampatsu a ncikalū a shindere a dā a yain n zinariya. ¹³ A mere ma ashampatsu a ncikalū mi, uza roku u dā pini uza dā u rotsoi Maku ma Vuma u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wā tā dem n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ¹⁴ Kenji ka ne kpmā pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka akina. ¹⁵ Adeshikpetsu a ne kpmā a ka laḃa yavu urim u shili u dā a gboroi sarara. Mawurā ma kalagatsu ma ne yavu mawurā ma mini ma pige ma ma rukpusā. ¹⁶ U ḃāṅṅi atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u kulya u dā wārī n unā u kulya u re wārī uwutā a unā u ne. Upetiwa'eshi u ne kpmā wa laḃa yavu kaara a kaci.

¹⁷ An n wene yi, aku n rukpāi a kapala ka ne yavu kuwā dā n kuwāi. U taḃanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Mpa Kagitā mpa dem Makorishi. ¹⁸ Mpa uza dā u tsu nākā uma. Mārī n kuwā tā, shegai gogo-na mā tā n uma hal ubana bawu utyoku. Mā tā nā nkukpunki n dā n nākā mu ucira u ukukpā ko kpmā n gbagirya asu u dā akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

¹⁹ “Korongu gbā ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarāda, n ili i'ya kpmā ya tuwā ya gitā ubana a kapala. ²⁰ Kalen ka kari pini usokongi ka atala a shindere a dā vu wenei a kukere ku ulyaki ku vā, n ka ashampatsu a ncikalū a zinariya a shindere yi ka na: Ashampatsu a ncikalū yi a dā a'uwa a Atoni a shindere. Atala a shindere kpmā a dā atsumate a zuba a dā a ka wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

¹ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza dā ma ḃāṅṅi atala a shindere a kukere ku ulyaki ku vā ma wala a asu u dā ashampatsu a ncikalū a shindere a shindere a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunū: ² N reve tā gbā ili i'ya va yan. N wene tā manyan ma vunū n akawunki n ahankuri a vunū. N reve vu 'yuwan tā ama a cingi. Vu kondoi kpmā aza dā a danai ele asuki a dā, kpmā a dā tani wa, vu cinai aza a kaḃan a dā. ³ Vu kawunku tā upana u ikyamba adama a vā, kpmā katakasuvu ka vunū kṇā tā pini n ucira tyoku dā vari mu utono.

⁴ “Shegai u kṇā tā n ḃarana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpmā n uciga tyoku dā vari va yan a'ayin a dā vu gitā vu wushuki nā mpa wa. ⁵ Kotsu vu ṣṣāṣṣā n tyoku dā vu rukpāi a asuvu a unyushi u cingi wa! U kṇā tā vu ṣṣākā uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku dā vari vu yain a'ayin a dā vu gitā vu wushuki nā mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma tuwā tā n yan vu mavura a asu u dā ma takpa kashampatsu ka macikalū ki a asu u dā kari vi. ⁶ Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo tā ili i'ya atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku dā dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

⁷ “Uza dā baci wārī n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonokoi a'uwa a Atoni! Ma ṣṣākā tā aza dā a lya i kaci a lya i madanga ma ma nākā uma ma mārī a asu u uwunvugusa a zuba.”†

† 1:8 Alfa n Omega alya idyani i kagitā n i makorishi a asuvu a idyani i Tsiheline. Dana dā u danai wā tā pini kahu a yain ko ndya wa, kpmā wa yan tā pini hal ubana bawu utyoku. * 2:6 Atoni a Nikala awenishiki a kaḃan a dā, aza dā a ka ciga ama a rongo a ulyaṣṣaka ameli kayala kpmā a yansa tsishankala.

Akani ubana a Simirana

⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza da wari a Kagita n Makorishi, kpm wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga de, aya wa suku akani a na yi: ⁹ N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A da ele ama a Kashila a da, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a da a'ari. ¹⁰ Kotsu vu pana uwonwo wa, vu cifa baci n icun i upana u ikyamba u da va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a de a kuwa ku a'ali tsara a kondo da, kpm ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa. Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u uma u da bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

¹¹ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpm ire wa.”

Akani ubana a Birigama

¹² Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Birigama.‡ Uza da wari n burundu u kulya u da wari n una u kulya u re, aya wa suku akani a na yi: ¹³ N reve ta va ta ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka va ka ka maci, kpm vu asaka mu utono wa. Vu wushuku ta tun a'ayin a da a zuwai Antiba kuwai pini a ilyuci i de, asu u da Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike ta ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ka ne, an eyi Katoni ka va ka.

¹⁴ “Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kabolo ka vunu a ka tono ta uwenishike u Bala'am, uza da u wenikei Balaku tyoku da wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le ta a takumai inyama i'ya a yankai ameli a le udarakpa. U zuwa le ta dem a yain unyushi u tsishankala. ¹⁵ Aza roku a de a ka tono ta uwenishike u aza a Nikala, adama a nala a yan ta unyushi u cingi tyoku da aza a Isara'ila a yain. ¹⁶ Gogo-na kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwa ta ara vunu gogo n shilakana n ama a nala yi n burundu u da wa wuta a una u va vi.

¹⁷ “Uza da baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni! Aza da a lyai kaci, ma naka le ta a asuvu a mana da a'ari a sokongi. Ma naka ta ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu. Uza da u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

¹⁸ Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashila,† uza da a'eshi a ne a'ari yavu kapeli ka akina, kpm adeshikpetsu a ne a'ari yavu urim u shili u da a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu: ¹⁹ N reve ta gba ili i'ya va yansa. N reve ta ya cigamgbana ta, kpm eda Atoni a va da mayun. N reve ta kpm tyoku da i tsu banga atoku, n reve ta kpm vu kawunki n ahankuri. N reve ta gogo-na ya yan ta ili i'ya i lai a'ayin a da i gitai i wokoi Atoni a va.

²⁰ Shegai u kana ta n barana vu a ukuna u roku. Avu vu kangu Jezebe uka u nala vi wa, uza da u yain ka ban an u danai eyi matsumate ma Kashila ma. An wa wenishike, u puwunsa ta agbashi a va tsara a yain unyushi u tsishankala a lyai kpm ilikulya i'ya a darampkai ameli. ²¹ N naka yi ta kabala tsara u kpatala u asaka unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan ta u asaka tsishankala tsu ne. ²² Adama a nala ma zuwa yi ta u yain ma bala. Ma zuwa ta aza da a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan ta nala gogo-na a 'yuwan baci u asaka tsicingi tsu le tsa a ka yansa. ²³ Ma wuna ta aza da a wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gba a reve an n reve uyawunsa u le kpm n ili i'ya a ka ciga. Ma yan ta ya dem mavura tyoku da unyushi u ne wari. ²⁴ Aza roku a asuvu a de aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I rotsongusu ili i'ya aza da a wokoi mmuku n ne mi a isai “ili i usokongi i pige i Kanangasi”* wa. Ma tonuko da i yain ili i roku kpm wa, ²⁵ shegai i lyai kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwa.

²⁶⁻²⁸ “Ma asaka ta aza da a lyai kaci ki a tsara ucira ucun u te u ulya tsugono tsa Tata u va u naka mu. Ma yan ta nala a asu u aza da a ka lya kapala n uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma asaka le ta a tsara ucira u ulya tsugono tsa aletsu gba.

† **2:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. ‡ **2:12** A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a da pini a asu u da ama a tsu lyasaka magono ma Roma kayala yavu Kashila ka. Asudarakpa u da pini evu u da a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama da kami ka asu u da tsugono tsu Kanangasi tsari a likimba. ◊ **2:14** Mkc. 25:1. § **2:17** Aza a Yahuda a wushuku ta Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati i Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene ta ma aku a lyatangu ama n u da. * **2:24** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba tã n ucira, kpam a ka gbashangu le tã tyoku ða ama a tsu tãsaşã mgbodo n cin. Ma naķã le tã dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.† 29 Uza ða baci wãri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

3

Akani ubana a Saridisa

1 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka ķari a ilyuci i Saridisa. Uza ða wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashilã, kpam wa ðanã atala a shindere, aya uza ða wa suku akani a na yi: N reve tã ili i'ya va yansa. Ama a dana tã va tã n uma, shegai avu kakushe ka. 2 'Yanga! Kenu ða ucira u vunuu u wokoi, kpam u yan ðe evu n ukotso. Adama a nala, gbatatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene tã ili i'ya wãri uyan i cina i'ya Kashilã ka va ka ciga vu vu yain wa. 3 Kotsu vu aşansa n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpam vu kpatala vu aşakã unyushi u cingi u vunuu. Vu 'yanga baci wa, ma tuwã vu tã a'ayin a ða bawu vu zuwai ma tuwã, tyoku ða kaboki ka tsu tuwã. 4 Aza roku a ðe a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashinda a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka tã aminya a pun aku a wala kaġolo na mpa, adama a ða a rantsa tã a yain nala. 5 Uza ða baci u fudai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka tã aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbuşã kala ka ne a asuvu a Tagarãda u Aza a Uma wa. A'ayin a ða baci wãri kushani a kapala ka Tata u va n atsumate a zuba a ða a ka gbashika yi, ma dana tã bawu malalã n reve tã vuma u na vi.

6 “Uza ða baci wãri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Filadalifiya

7 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka ķari a ilyuci i Filadalifiya. Uza ða wãri uwulukpi n mayun wã tã ukani n makukpunku ma Dawuda.* U giduwã baci utsutsu, uza wã la wa fudã wa gbagirya u ða wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza wã la wa fudã wa giduwã u ða wa. Aya uza ða wa suku akani a na yi: 8 N reve tã ili i'ya va yansa. N reve tã ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono tã uwenishike u va, kpam kain ka la ka vu danai, “N kpaġã ureve Yesu wa.” N giduwã tã utsutsu a kapala ka vunuu u ða bawu uza wa fudã wa gbagirya. 9 Gogo-na va wene tã ili i'ya ma yan n ama ða a'ari aza a Kanangasi.† A dana tã ele ama a Kashilã a ða, shegai ele aza a kaġan a ða. Ma zuwa le tã a tuwã a kuġangu a kapala ka vunuu. Nala wa wenike le tã an ma ciga vu cika. 10 Vu kawunku tã tyoku ða n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma ķangu vu tã a'ayin a ða baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige. 11 Ma tã utuwã gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunuu, kotsu uza roku u wusa vu funi u ða va wusha an vu lyai kaci wa. 12 Ma zuwa tã vuma ða u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka ðanga Kuwa ku Kashilã ku Kashilã ka va. Vuma u nala vi wa rongo tã pini maco. Ma korongu tã kpam a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashilã ka va, n kala ka Urishelima u Savu, u ða wãri ilyuci i savu i Kashilã ka va, u ða wa cipã a asu u Kashilã a zuba. Ma koronku yi tã kpam kala ka savu ka va.

13 “Uza ða baci wãri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

14 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka ķari a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wãri, eyi dem uza ða u wenei ukuna vi ða, kpam uza u maci uza ða u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne ða Kashilã ka yain ili gba. Aya uza ða wa suku akani a na yi: 15 N reve tã ili i'ya va yansa. Kpam va yuwu ko shen† wa. Wãri wa la tã tsulobo wãri baci ili i te a asuvu a le. 16 An u wokoi avu mere-mere ma wãri, avu uza u yuwu u ða ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu tã. 17 Vu dana tã, 'Mpa uza u utsãri u ða, kpam n cirangusuku tã kaci ka va udukuyan. Ma ciga kpam ili i roku wa, ko kenu.' Shegai vu reve tyoku ða wãri mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpam ili i iyali, uza ða u tsu ciga ili dem. Avu karumbã ka kpam kataġa ka wãri. 18 Adama a nala, ma naķã vu tã adooki vu tsila zinariya u ða ma denge. Zinariya ða a darãkpaĩ kpam a wulukpei u ða na. Tsila u ða kotsu vu yain utsãri. Vu tsila kpam aminya a pun a ða ma denge vu ukunka kaci

† 2:26-28 Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a naķã uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gba u woko tã yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u ða a ka pece n eyi. * 3:7

Makukpunku ma Dawuda ma wenike tã an wãri n ucira u ða wa lya tsugono. † 3:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalãpansi. † 3:15 Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unãķã kaci a asu u manyan ma Kashilã, “Yuwu” kpam ukpaġã u unãķã kaci a asu u manyan ma Kashilã.

ka vunu, tsarā vu asaka upana uwono an wari katafa. U gan ta dem vu tsila aguma a a'eshi a da ma denge tsara vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fuda vu wene.

¹⁹ “Aza da ma ciga alya ma bara kpm ma yan mavura. Matsa vu asaka unyushi u cingi u vunu. ²⁰ Panai! Ma ta kushani a utsutsu mari u'isa, “Azakuwa!” Uza da baci u panaka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa ta, aku n lyai ilikulya kaolo n eyi.

²¹ “Aza da a lyai kaci, a ka dusuku ta na mpa a karatsu ka tsugono tsu va, tyoku da mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u va a karatsu ka tsugono tsu ne.

²² “Uza da baci wari n atsuva u upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

¹ An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gba, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukupki ubana a zuba. Aku uza da wari n kalagatsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi na mpa u danai, “Yuwā utuwā pini na ma wenike vu ta ili i'ya ya gita bamu n i nala yi.” ² Kute-kute Kulu Keri ku Kashila ku tonoi na mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi. ³ Uza da u dusuki pini vi, wa wakanasa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka lada cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi. ⁴ Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a da a'ari pini a zuba u le. A ukusa ta aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le. ⁵ Ili i na yi i'ya i'ari uwutusa a karatsu ka pige ki: ulada, n mawura ma pige, n makpankashila. Avasu a shindere yi a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a'ari a utasa a kapala ka karatsu ki. ⁶ Nala kpm dem a asu u da a kirai a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotsu ta kushiva ka kari pun cika ka lada yavu madubu ma ma wundyamgbanaka.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaon dem i te. Ili i nala yi i'a ta n a'eshi kapala n kucina.

⁷ I kagita i'a ta n kaci tyoku u gabako. I ire kpm kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'a ta n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpm i rotsu ta kajambu ka ka impusa.

⁸ Ili i uma i nishi yi, ya dem wa ta n ashan a teli, ikyamba i le kpm i'a ta upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu asaka ushipa wa:

“Magono ma Zuba uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da. Uza u uwulukpi u da.

Aya Kashila Uza u Ucira Gba.

Aya uza da wari caupa, aya dem wari gogo-na, kpm aya wa tuwa.”

⁹ Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. I naka yi kpm tsupige n ucikpa. Aya uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ¹⁰ Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kudangi a kapala ka uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku da a'ari pini ulyaka uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,

¹¹ “Magono ma Zuba n Kashila ka tsunu,

u lobono ta vu wushi icikpali,

tsupige, n ucira kpaci ada vu gain i'ya.

Ada vu yain ili gba,

vu yain i'ya tyoku da i'ari

adama a da nala wa ciga i'ya.”

5

Maku ma Kondom ma kukpa tagarada

¹ Ili i roku i'ya kpm n wenei a kuwene ku va i'ya, vuma da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa bana tagarada u da wari waraka u bululu n ikorongi* a apashi a re gba. Kashila ka katala ta u da kpm u padarai u da mai n cirakpa† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.† ² Aku n wenei kpm katsumate ka zuba ka ucira, kari kadyanshi n kalagatsu ka ucira, ka danai: “Ya ratsai u fukpa cirakpa tsi aku u barakpa tagarada vi? ³ Shegai uza wa la a zuba ko a likimba ko kpm a kere ka iyamba uza da u ratsai u kukpa tagarada vi u yain u da kaneshi wa.

⁴ Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wa la u rawai u kukpa u da u yain kaneshi wa.

⁵ Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, “Pada kushen ki! Wene na, uza roku u da pini uza da u lyai kaci. Aya a tsu isa Gabako, magono ma, uza da u wutai a asuvu a kaletsu

* **5:1** Tagarada u da wari waraka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan ta itagarada i le a waraka u te u bululu, aku a katala u da a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimba ta ukanikorongi n cirakpa aku a zuwa iryoci a kucina i'ya ya wenike uza u ili. A kukpa baci u da she cirakpa tsi tsu fukpa kpm ko uza wa fuda kpm wa kimba u da tyoku da wari caupa wa. Uza da uza u ili u dangasai aya koshi wari n ucira u da wa fukpa iryoci yi.

ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza da wa fuda wa fukpa cirakpa tsu shindere tsu nala tsi, aku u barakpa tagarada vi.

⁶ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi na nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'a ta yavu ama a'ari a wuna yi a yankai udarakpa. Wa ta n avana a shindere n a'eshi a shindere, a da a'ulu a shindere a Kashila a nala yi a da Kashila ka suki ubana a a'on a likimba gba. ⁷ Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarada u da uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono wa banan a kukere ku ulyaki ku ne ki. ⁸ An wari pini uyan nala, aku ili i uma i nishi na nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kudangi a kapala ka ne. Ya dem wa banan molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki ka ta ushadangi n ili i magulani i'ya i'ari kushani ka kavasu ka ama aza da a ka gbashika Kashila. ⁹ Aku a shipai ushipa u savu u na:

“Vu ratsa ta vu bidya tagarada vi
vu fukpa cirakpa tsi vu barakpa u da.
Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ari a wuna vu ta,
kpm mpasa n wunu n wokoi katsupi
an vu wutukpai ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,
kpm gogo-na ama a Kashila a da a'ari.

¹⁰ Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,
adarakpi aza da a ka gbashika Kashila.
Kpm a ka lya ta tsugono tsu likimba.”

¹¹ Aku n doki n webele, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakuma ka le ka kari ukece wa.† A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi na nkoshi mi. ¹² Aku a shipai n alagatsu a ucira:

“Tsa cikpala ta Maku ma Kondom
ma a'ari a wunai vi,
adama a ucira u pige,
n utsari, n kakiri n ucira u ne.
Wa wusha ta karinga n tsupige,
n icikpali cika!”

¹³ Aku n panai gba ili i uma ya shipa; wata, gba i'ya i'ari a zuba, n likimba, n i'ya i'ari a kere ka likimba, n asuvu a kushiva. Ushipa u le vi u da na:

“Uza da wari a karatsu ka tsugono
ka'olo n Maku ma Kondom mi
wa ta n karinga ka pige
n icikpali, n tsupige, n ucira
hal ubana bawu utyoku.”

¹⁴ Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, “Nala wari!” Nkoshi mi kpm n kudangi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpai cirakpa

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu kagita a asuvu a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain kadyanshi n kalagatsu ka makpankashila, u danai, “Tuwa!” ² An n webele, aku n wenei kadoki ka eri. Uza da kpm u yuwa ka vi wa banan utaun, aku u wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza da u lyai kaci ka kuvon ushani, kpm wa doku wa lya.

³ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu ire, pini nala, n panai ili i uma i ire i danai, “Tuwa!” ⁴ Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka wuta. Uza da u yuwa ka vi u wusha ta ucira u da wa zuwa ama a likimba a shilakanan utyoku u le, tsara a wunamgbana a asu u kuvon. Uza da wa walaka ka vi u wusha ta burundu u pige.

⁵ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tatsu. N panai ili i uma i tatsu yi i danai, “Tuwa!” An n webele, aku n wenei kadoki ka lima. Uza da kpm u yuwa ka vi wa banan ili i ukondugo araji a kukere ku ne. ⁶ Aku n panai ili i roku i'ya kalagatsu ka ne ka wutusa a mere ma ili i uma i nishi i nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsara a manyan ma uliva,* i'ya a tsu tsuma ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpm unu u te u da n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpm kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

⁷ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!” ⁸ An n webele, aku n wenei kadoki ka kari dusu. Uza da u yuwa

† 5:11 Kakuma ka atsumate a zuba yi ka rawa ta azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku. * 6:6 Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

ka vi kala ka ne ka Ukpa, uza da a ka isa Asu u Akushe wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba afaci a nishi. Ukpa n Asu u Akushe a wushai ucira u da a ka wuna kabaci ka te a asu u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

⁹ Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu a aza a maci a cuku tsu asudarakpa. Ama a na yi alya aza da atokulalu a wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai. ¹⁰ A'ulu yi a 'yangasai alagatsu n ucira a danai, "Ashekapige, avu uza u uwulukpi u da, kpam uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu garakpa wa vu yanka aza a likimba a da a wunusa tsu afada kpam vu yan le mavura." ¹¹ Aku Kashila ka nakai ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she a shadangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

¹² Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba gbadai n ucira. Kaara ka nakai kpam katyashi wa, aku karimbi ka kimbai asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa. ¹³ Atala a rukpusai a zuba utuwa a likimba tyoku da apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakatai le baci. ¹⁴ Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u da a'ari caupa vi adama a ugba da vi.

¹⁵ Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aburu ko kpam a mere ma atali a ugadi a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa. Hal n agbashi n aza da bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa. ¹⁶ A'ari u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, "Tsa folo da, tuwai i rukpa tsara i sokongu tsu kotsu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa, kpam Maku ma Kondom mi ma fuda ma yan tsu mavura wa. ¹⁷ Mayun da Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura ka rawa de, kpam uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa."

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

¹ An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a abon a nishi a likimba, a kanai uwule u nishi tsara uwule u lapana a likimba ko a kushiva kpam ko a madanga wa. ² Aku n wenei kpam katsumate ka roku ka wutai a kasana, wa ganai ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai atsumate a nishi a da a nakai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n kalagatsu ka ucira. ³ U danai, "Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n kushiva ko kpam ndanga wa, she a'ayin a da tsu zuwusukai agbashi a Kashila ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le. ⁴ Aku n panai kalagatsu ka isai kakuma ka lamba u ama da atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza da atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:

⁵⁻⁸ A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.

A zuwuka ta ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakuma ka ama ka lyakai Kashila kayala

⁹ An nala wurai, aku n webelei pini nala, n wenei kakuma ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wuta ta a asuva a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gba, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpam ya dem wa ganai avuku a mashuwan a kukere ku ne. ¹⁰ A ka salasa n kalagatsu ka pige, n a dansi,

"Kashila ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza da u wauwa tsu, Kashila ka tsunu uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono."

¹¹ Gbā atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kaḅolo nā nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kuḅangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashilā kayala. ¹² A ka dansa,
 “Mayun ḁa,
 Kashilā ka tsunu
 uzapige ḁa, uza u ucira,
 n tsupige, n kakiri.
 Ḃsaka tsu cikpala yi
 tsu cikpa yi
 tsu naḁa yi karinga
 hal ubana bawu utyoku.
 Ami!”

¹³ Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama ḁa a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusai?”

¹⁴ Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve ta.”
 Aku u tonuko mu, “Alya aza ḁa a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusai. A zasa aminya a le nā mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.

¹⁵ “Adama a nala a ḁa a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashilā. A tsu lyaka yi tā kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza ḁa kpm wari ndishi a karatsu ki wa rongo tā n ele kpm u kirana n ele.

¹⁶ “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpm kakuli wa. Kaara ka doku ka damgarasa le wa, usudugbi kpm wa runukka le wa, ¹⁷ adama a ḁa Maku ma Kondom ma mari a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono tā n ele ubana a asu u ḁa mini ma ma tsu naḁa uma ma wutusai. Kashilā kpm ka yansasa tā gbā meshi ma le.”

8

Cirakpa tsu makorishi

¹ An Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu shindere tsu makorishi tsu waraka u bululu vi, mawura mā la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa u uwule.

² Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a ḁa a shamgbai a kapala ka Kashilā ki, a wushai avana.

³ Katsumate ka zuba ka roku kpm kau ka tuwai ka shamgbai a asudarakpa. Wa ḅana kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U wusha tā ili i magulani ushani i'ya u darakpai kaḅolo n kvasu ka ama a Kashilā. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asudarakpa u ḁa a yain n zinariya u ḁa wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki. ⁴ Aku kanga ka ili i magulani ka katsumate ka ḅana a kabelu ki n kvasu ka ama a Kashilā ka 'yangai a zuba ubana a asu u ḁa Kashilā kari. ⁵ Aku katsumate ki ka kenei tsikina pini a asudarakpa vi u shadangi kabelu ki. U vutalaji ka a likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, nā mkpankashilā, n ulada, aku likimba gbadaici cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

⁶ Aku atsumate a zuba a shindere a ḁa a ka ḅana avana a shindere a foḅusoi tsara a fula.

⁷ An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a zuba a vutalajai mini ma atala n akina a ḁa a'ari kasatari nā mpasa a likimba. Akina yi a kulatangi kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a likimba, a nangesai gbā ndanga n iceshi i'ya i'ari a kaḅaci ka nala ki.

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalaji ili i roku yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa. ⁹ Gbā ili i'ya i'ari pini a kaḅaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a ḁa kpm a'ari pini a namgbusai.

¹⁰ Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka rukpa tā a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa tā a keshi ka mini ka te. ¹¹ Kala ka katala ki ka Aguma a Akoni, aku kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa tā adama a akoni a mini yi.

¹² Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a kaara u nangesai ka n uwoto n atala.* Aku kaḅaci ka te asuvu a aḅaci a

* **8:12** Kaara ka tsu naḁa tā katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a ḁa a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u ḁa koshi ka tsu naḁa katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u ḁa koshi a tsu naḁa katyashi. A'ayin a ḁa baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimbā asu.

tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala dem kaḅaci ka te asuvu a aḅaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a aḅaci a tatsu ka atala a naḅa katyashi n kayin wa.

¹³An n weḅelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salaṣa cika, “Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwā ṭā a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a ḁa a buwai vi a fulā baci avana a le.”

9

¹Aku katsumate ka tawun ka fulāi kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ṭā makukupunki ma ukukupnka kaḁaka ka bawu kari n utyoku. ²An ka kukpai, aku kanga ka wutaṭi yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga ki ka kimba ṭā zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi. ³Pini nala, abaruma a wutaṭi ushani a asuvu a kanga ki a cipai a likimba. A wutaṭi ṭā n ucira u ḁa a ka taḁasa ama tyoku ḁa adaḁu a tsu yan. ⁴A tonuko le, “Aza ḁa bawu a'ari n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashilā a acen a le, alya koshi ya taḁasa. Shegai kotsu i taḁasa ndanga ko iceshi wa.” ⁵Kashilā ka wushunku le ṭā a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai u wushunku le a wuna le wa. Mḅala mi tyoku u mḅala n kudaḁu n ḁa mari ku taḁa baci uza. ⁶A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo ṭā ukpa, shegai a ka tsara u ḁa wa. A ka ciga ṭā a kuwa, shegai a ka fuda wa.

⁷Abaruma yi a rotso ṭā adoki a ḁa a foḅusoi adama a kuvon. A'a ṭā n ifuni i zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso ṭā u ama. ⁸Kenji ka le ka ṭā n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako ḁa a'ari. ⁹A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawurā ma ashan a le a ka wurā, ma ṭā yavu mawurā ma adoki nḅa nringongo n le a ka wurā a ka daraka ubana a asu u kuvon. ¹⁰Nā ntaḁatsu n ḁa mari a iwunja i le n ḁa n tsu naḅa le ucira u ḁa a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi. ¹¹Magono ma le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kaḁaka ka bawu kari n utyoku vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsihilinef kpam aya Apoliyo).

¹²Upana u ikyamba u kagita u kotsu ḁe. Shegai upana u ikyamba i re i roku i'a ṭā a utuwa.

¹³Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulāi kavana ka ne. N panai kalagatsu ka yain kadyanishi a asuvu a avana a ḁa a'ari a ngan n asudaraka u ḁa a yain n zinariya u ḁa wari kushani a kapala ka Kashilā. ¹⁴Kalagatsu ki ka tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka ḅana kavana ki, “Surukpa atsumate a zuba a nishi a ḁa Kashilā ka zuwai a sira le a Agata a Yufiriti a pige yi!” ¹⁵Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi yi a wutaṭi tsara a ba a wuna kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a ama a likimba. Kashilā ka foḅuso le ṭā tsara a yain nala dere u ulapa u uwule u nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem. ¹⁶Atsumate yi a tonu ṭā n asoje a ḁa a ka walaka adoki. N pana ṭā a ḁa aly a pini hal azururu amangatawanre (200,000,000).*

¹⁷A asuvu a kuwene ku wa, n wene ṭā adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa ṭā ntogo ma irim n ḁa mari san yavu akina, ulima u le kpam yavu mbucu ma ivashi i akaryabi kpam n ulada u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'a ṭā yavu a'aci a igabako, akina n kanga n akina a eri a ka wutusa a anana a le. ¹⁸Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kanga, n akina a eri a ḁa a ka wutusa a anana a adoki yi,) n u ḁa a wunai kaḅaci ka te a asuvu a aḅaci a tatsu a ama a likimba. ¹⁹Anana a adoki yi a ḁa gbam koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya i'ari n ucira u ḁa a ka ne ama usan. Iwunja i le tyoku u a'ali a ḁa, a'a ṭā n a'aci a ḁa a ka kapa ama.

²⁰Shegai ama ḁa bawu a kuwai n usara u na vi a 'yuwan ṭā ukpatala a asaḅa tsicingi tsu le. A lya kelime n uyasaka ityoni i cingi kayala, a lyasaka kpam ameli kayala a ḁa a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a ḁa a sadarai a atali, n a ḁa a shei na ndanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a pana kadyanishi, ko a wala wa! ²¹Ama a na yi a asaḅa uwunusa atoku a le wa, a asaḅa uyansa tsukunu wa, kpam dem a asaḅa uyansa tsugbani, n uboki wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarada

¹Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kari ucipa a iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne. Upetiwa'eshi u ne wa lada yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a akina. ²Wa ḅana maku ma tagarada ma mari ubaraki. U shamgbai n kune ku ulyaki ku ne a kushiva, ka ugula kpam a kagida. ³U wurangi yavu gabako. An u wurangi, aku mkpankashila n shindere n wushuki. ⁴An mkpankashila mi n wushuki, mpa na n cigi n gitā ikorongi, aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Sokongu ili i'ya mkpankashila n shindere mi n danai vi, kotsu vu korongu i'ya wa.”

* 9:16 Kakuma ka asoje ka 200,000,000.

⁵ Katsumate ka zuba ki ka raḍagbāi kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba. ⁶ Aku u tsinai n kala ka Kashilā, ka kārī n uma hal ubana bawu utyoku, uza ḍa u yain zuba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ari a asuvu a le, n kushivā n ili i'ya i'ari a asuvu a le gbā, ukuna u maci u ḍa wa tonu. U ḍa, “Kashilā ka ḅarākpā wa, aku u yain ili i'ya u foḅusoi. ⁷ Shegai katsumate ka zuba ka shindere ki ka fulā baci kavana ka ne, Kashilā ka yan tā ili i'ya wārī u sokongi hal utuwā gogo-na vi, tyoku ḍa u tonukoi agbashi a ne, ntsumate.”

⁸ Kalagatsu ka doki ka isā mu: “Wala vu ba vu wushi tagarāda u ḍa wārī ubarākpī vi, u ḍa katsumate ka zuba ka ḅanā vi.”

⁹ Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u naḅa mu maku ma tagarāda mi. Aku u tonuko mu, “Wusha tagarāda vi vu takuma u ḍa. Wa yankpa tā a unā u vunu yavu ishigi, shegai wa vura vu tā katsuma.” ¹⁰ N wushai tagarāda u ḍa wa ḅanā vi n takumai. U yankpa tā cika yavu ishigi a unā u va, shegai an n soḍugi u ḍa, aku u vura mu katsuma. ¹¹ A tonuko mu kpam, “U kanā tā vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashilā ka foḅusoi u yanka ama n iyamba n aletsu kau-kau, nā ngono gbā.”

11

Ama a re aza ḍa a wenei ukuna vi

¹ Pini nala, a naḅa mu kalangu ka urātsanaḅa, aku Kashilā ka tonuko mu, “Wala vu ba vu raḅsanāka Kuwa ku Kashilā n asuḍarakpa, vu keci kpam ama ḍa a'ari ulya kayala pini. ² Shegai kotsu vu raḅsanāka ulanga u kuwa vi wa, kpaci n naḅa u ḍa ḍe Awulawa. A ka lya tā tsugono tsu ilyuci i va hal uwoto amangare n u re. ³ Ma suku tā ama a va ama a re aza ḍa a revei n kami ka ukuna ki a yain kuḅari ku akani a mayun a va. A ka uka tā aminya a ḍa a tsu uka adama a unambukatsuma, kpam a ka dansa tā akani a va a asuvu a a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatsu (1,260) a nala yi. ⁴ Ama a re ḍa a dansai akani a Kashilā yi, a shamgbā tā a kapala ka Asheku uza ḍa wa lya tsugono tsu likimba gbā. Alya ndāngā n zayitum n re n ashampatsu a ncikalū n re n ḍa marī pini vi. ⁵ Uza wa ciga baci u ne le usān, akina a ka wutā tā a anānā a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashilā ka wuna uza ḍa baci dem wa ciga u ne le usān. ⁶ A a'ayin a ḍa a'ari uyan kuḅari ku akani a Kashilā yi, u naḅa le tā ucira u ḍa a ka fuḍa a ka shamkpa mini ma zuba. A wusha tā dem ucira u ḍa a ka savada mini ma woko mpaṣa, kpam a zuwa usara u ḍa u nei likimba usān. A tsu yan tā nala a'ayin a ḍa baci dem a ka ciga a yain.

⁷ An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wutāi a kaḍakā ka bawu kārī n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna le. ⁸ A ka aṣakā tā ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u ḍa a wandamgbana Asheku a le. U ḍa a yankai tsizagadi a isā yi “Sodom”† n “Masar.” ⁹ Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundaya tā ikyamba i le. A ka aṣakā uza u cidāngu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi. ¹⁰ Ama a likimba gbā a ka yan tā mazāngā adama a ukpā u ama a re a nala yi. A ka yan tā abiki hal a sukusuku atoku a le kune, kpaci ntsumate n re n nala mi n zuwa tā ama a panai ikyamba cika.

¹¹ Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashilā ka doki ka fulakā le kuvi ka uma. Aku a 'yangai a shamgbai, ama ḍa a wene le vi a panai uwonvo cika. ¹² Ntsumate n re mi n panai kalagatsu ka ucira ka wutāi a zuba, ka danai, “Yuwai utuwā na!” Aku a yuwai ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

¹³ Kute-kute iyamba i gbaḍai n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku waṣasai. Ama azu a shindere (7,000) a ḍa a kuwai adama a ugbaḍa u iyamba vi. Aza ḍa kpam a buwai n uma a pana tā uwonvo cika aku a naḅai Kashilā ka kārī ndishi a zuba tsupige. ¹⁴ Upana u ikyamba u ire u kotso ḍe, shegai u tatsu wā tā a utuwā.

Kavana ka shindere

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulai kavana ka ne, n panai alagatsu a ucira a ka dansa,

“Kashilā ka tsunu n uza ḍa u dangasai u woko Kawauwi ki, wā tā n ucira u ḍa wa lya tsugono tsu likimba gbā.

Kpam Kashilā ka lya tā tsugono hal ubana bawu utyoku.”

¹⁶ Nkoshi kamanga n ama a nishi aza ḍa a'ari ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashilā, a kuḍangusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala. ¹⁷ A danai,

“Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gbā,
uza ḍa wārī gogo-na kpam uza ḍa wārī caupa,
Tsu cikpa vu tā an va wenishike ucira u vunu,
kpam vu gitā ḍe ulya tsugono tsi.

* 11:2 Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

18 Ama a likimba a'ari a ka pana ta upan u vunu cika, shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa de. A'ayin a yan de a da va yanka akushe afada, vu naka kpm agbashi a vunu katsupi. Va naka ta ntsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi. Va naka ta gba aza da a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi, ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige. Aku vu wuna aza da a tsu zuwa ukpa a likimba.”

19 Pini nala, Kuwa ku Kashila ka kari a zuba ku kukpai, tsara a wene Akpati u Kazuwamgbani† u da wari pini. A rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashila, n ugba da u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

1 Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u da pini kpm kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpm a uwoto u da a'ari utadangi. Funi da pini a kaci ka ne u da wari n atala kupa n a re. 2 U yan de evu n umatsa, kpm mfa la n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi ta isali cika. 3 Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u da wari n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem ka ta n maku ma funi ma ne. 4 Uwonja u ne u rononoi ka baci ka te a asuvu a abaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutala i a da a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsara u matsa baci maku mi aku u sodugu ma. 5 Aku u matsai kalobo, uza da wari n ucira u da wa lya tsugono tsa ama a likimba gba n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulai maku mi u bankai ma a asu u Kashila, tsara u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne. 6 Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u da Kashila ka fobusuko yi. Nte a ka kirana n eyi de hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

7 Kute-kute a gitai kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitai kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kana i dem kuvon n ele. 8 Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpm a ka asaka yi n atsumate a ne a shamgba de a zuba kpm wa. 9 Mika'ilu n atsumate a ne a vutala i ubungu vi a wutukpa yi a zuba ubana a likimba ka bala n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wari pini tun caupa vi, aya a tsu isa Kalapansi kpm dem a tsu isa yi ta Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

10 Aku n panai kalagatsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:

“Gogo-na Kashila ka tsunu ka wauwa ta ama a ne!

Gogo-na wa yan ta manyan n ucira u ne,

u lya i tsugono tyoku u magono!

Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike ta ucira u ne a likimba!

Adama a da Kalapansi ka buwa kpm kushani a zuba a kapala ka Kashila wa, kpm wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.

A vutala de Kalapansi a wutukpa yi a zuba!

11 Ama a tsunu a lya ta kaci ka ne

adama a mpasa a Maku ma Kondom mi,

n kadyanshi ka Kashila ka a yain ku bari.

A pana uwonvo u da a ka kuwa wa.

12 Gba eda aza da i'ari a zuba yanyi mazanga.

Shegai eda aza da i'ari a iyamba n a asuvu a mini ya pana ta ikyamba cika.

Kpaci Kalapansi ka bana ta a likimba a asu u da i'ari,

kpm upan u de u da wari,

kpaci u reve ta a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

13 An ubungu vi u wenei a vutala yi de a likimba, aku u gitai uloko uka da u matsai maku ma vali mi. 14 A naka i uka vi ashan a kajambu ka pige tsara u imkpa ubana a asu u da wari

a mete. Nte a ka kirana n eyi de hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpm wa fuda wa yanka yi ili wa. 15 Aku ubungu vi u cikpunkai uka vi mini n unu u ne yavu agata tsara ma pura yi. 16 Shegai iyamba i gangai uka vi: i kukpai unu u ne i soi mini ma ubungu u cikpai vi. 17 Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsara u ba u yain kuvon na mmuku n ne n da n buwai. Mmuku n ne mi alya aza da a naka i udani u Kashila karinga a tonoi kpm akani a da Yesu wenishikeyi.

* 12:9 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi. † 12:14 Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2

¹⁸ Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushiva.†

13

Kadin ka ka wutai a asuvu a kushiva

¹ A kuwene ku va ki, n wene ta kadin ka 'yanga ka wuta a asuvu a kushiva. Ka ta n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem ka ta n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu ta pini a'ala a da a wishai Kashila. ² Kadin ki ka rotso ta kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isa biya.* Wa ta kpm n una yavu u gabako. Ubungu vi u naka yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono. ³ Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka kari n kalani ka usan u da wari u gain u wuna yi, shegai usan vi u tana de gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan ta majiyan ma kadin ki. ⁴ A lyakai ubungu u da u naka kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, "Uza wa la tyoku u kadin ka na wa! Uza wa la wa shilakanan n eyi u lyai kaci wa."

⁵ Kashila ka asaka ta kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpm dem u wishai Kashila. U asaka yi ta u tsara ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re. ⁶ U gitai uwishisa Kashila. U yan kai kpm kala ka Kashila una u cingi, n a asu u da wari, n ama da kpm a'ari a zuba gba. ⁷ Kashila ka asaka yi ta u yain kuvon n ama a ne kpm u lyai kaci ka le. Kpm dem a naka yi ta ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gba. ⁸ Ya dem a likimba wa lyaka yi ta kayala, shegai bamu n aza da a'ala a le a'ari ukorongi a Tagarada u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarada nala vi u Maku ma Kondom ma a'ari a wunai vi u da.

⁹ Uza da wari n atsuvu a upana, u pana.

¹⁰ Uza da baci dem Kashila ka dangasai a ka kana, a ka kana yi ta.

Uza da baci dem Kashila ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi ta.

Nala wa wenike ta u kana ta ama a Kashila a kawunku kpm a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutai a uyamba

¹¹ Aku n wenei kadin ka roku ka wuta a asuvu a uyamba. Wa ta n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalagatsu ka ubungu. ¹² Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagita ki, kpm u yain manyan n ucun u ucira u da kadin ka kagita ki ka yan kai manyan. N ucira u nala vi u da u zuwai gba uza da baci dem wari a likimba u lyakai kadin ka kagita ki kayala, uza da wari n kalani ka usan u da wari u rawai u wuna yi u da u tana vi. ¹³ Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gban u zuwai akina a wutai a zuba utuwu a likimba, ama n a wundi. ¹⁴ Kashila ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagita ki, hal u yinsai gba ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonoko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagita, uza da a'ari a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma. ¹⁵ Kashila ka asakai kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagita ki ka yain uma, tsara ka dansa ka zuwa a wuna gba uza da baci bawu u lyaka yi kayala. ¹⁶ A matsai ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpm a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsari ko aza a unambi, agbashi ko aza da bawu a'ari agbashi. ¹⁷ Ama da a'ari n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpm a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpm lamba da wari a kushani ku kala ka ne.

¹⁸ Ya ciga ta kakiri tsara i reve lamba u kadin vi! Uza da wari n kakiri cika wa reve ta u da. Lamba u ne vi u da amangatawanteli n amangatsatsu n u teli (666), kpm wa ta a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

¹ Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ari kushani n eyi. Ama a nala yi alya aza da a'ari n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le. ² N panai kalagatsu ka roku ka dansa a zuba. Kalagatsu ki ka ta yavu mawuru ma mini ma pige ma ma rukpusa ko kpm yavu mawuru ma makpankashila. Yavu mawuru ma ama ushani aza da a ka keme molo. ³ Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, ka bolo n ili i uma i nishi yi, na nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u da bawu uza wa fuda wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gba, alya aza da a wutukpai koshi. ⁴ Alya aza da a kana kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a da a'ari uwulukpi. A tono ta Maku ma Kondom mi a asu u da dem u banai. Ele ama a

† 12:18 Itagarada i Kashila i roku i zuwa ta idani i na yi a makpanda ma 17, i roku tani a 18. I roku kpm a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya. * 13:2 Adeshikpetsu a biya a gbonguro ta, kpm a'ari ta n tsileme n akulukpatsu a bululu.

* 14:1 Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

Kashilā a ḍa n Maku ma Kondom mi; a'ā tā tyoku u ilimaci i kagitā i'ya a naḱai Kashilā. ⁵ A tsu yan kaḱan wa, kpam a'ā n unyushi wa.

Asumate a zuba a tatsu

⁶ Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa tā akani a Kadyanshi ka Shinga a ḍa bawu a'ari n utyoku a asu u ama ḍa a'ari a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama. ⁷ U yain kadyanshi n ucira, “U kaḱa tā i wenike Kashilā karinga, kpam i dansa tyoku ḍa wari n tsupige. Kpaci a'ayin a yan ḍe a ḍa wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karinga, adama a ḍa aya u yain zuba n iyamba, n kushiva, n a'eshi a mini.”

⁸ Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpa i zuba tyoku ka kagitā ki n ka dansi, “Ilyuci i Babila i pige i rukpa ḍe! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa tā iyamba dem i wokoi n icadi. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne.”

⁹⁻¹⁰ Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salaṣi, “Gbā ama ḍa a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'ā tā n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashilā ka zuwa le tā a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashilā n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le tā a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a ḍa a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom. ¹¹ Akina a ḍa a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le tā hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a ḍa a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ari n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu.” ¹² Gbā ili i'ya ili i na yi ya tonon i'ya, u kaḱa tā ama a Kashilā a kawunku. Alya ama ḍa a tonoi udani u Kashilā kpam a tonoi Yesu mayun.

¹³ Aku n panai kalagatsu a zuba ka danai, “Korongu na: Edā aza a mazanga a ḍa, aza ḍa ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwā a asuvu a utono u Asheku!”

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun ḍa, a ka wunvuga tā a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le tā.”

Ukana u likimba

¹⁴ Aku n weḱelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza ḍa u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wā tā n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa ḱana makanatsu ma kulya a kukere ku ne. ¹⁵ Aku katsumate ka roku ka wuta i asuvu a Kuwa ku Kashilā ka salaḱai uza ḍa wari ndishi a kalishi ki n kalagatsu ka pige, u danai, “Gita ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe ḍe, kpam a'ayin a ḍa gai na vi a ḍa a ka ḱolomgbono i'ya.” ¹⁶ Aku uza ḍa wari ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

¹⁷ N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wuta i Kuwa ku Kashilā a zuba, ka tā n makanatsu ma kulya cika. ¹⁸ Katsumate ka tatsu uza ḍa wari n ucira a kaci ka akina, u wuta i a asudarakpa. Katsumate ka na ki ka isa i katsumate ka ire ki u danai, “Bida makanatsu ma vunu vu ḱolomgbono ilimaci i atyaci a cinwi i likimba, kpaci ilimaci i le i gewe ḍe.”

¹⁹ Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U ḱolomgbono ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u ḍa a ka pishisa i'ya. Tyoku ḍa upan u Kashilā wari u ḍa gai la vi. ²⁰ Ilimaci i atyaci yi a pisha tā i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpa n wotsongi n wuta i a asu u ḍa a ka pishisa yi yavu agatā a ḍa a rawai mel amangatawanre (200) kpam kaḱaḱa ka agatā ki ka rawa tā udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

¹ Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka ḱana usara u shindere u makorishi. Kashilā ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa asaḱa tā upana upan. ² N wenei ili i'ya i rotsoi kushiva ka ka laḱa yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene tā aza ḍa a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wari kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushiva, ya dem wa ḱana molo u ḍa Kashilā ka naḱa yi. ³ A shipai ushipa u ḍa Musa kagbashi ka Kashilā u shipai n ushipa u ḍa Maku ma Kondom ma shipai, a danai,

“Avu Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gbā,
vu yan tā manyan ma pige ma pige,
ma ma zuwa majiyan.

Vu lyai tsugono tsu ama gbā.

Ili i'ya vu yain gbā mayun ḍa kpam i lobono tā.

⁴ Ama gbā a ka naḱa vu tā tsupige, Magono ma Zuba!
Ama gbā a ka dana tā, ‘Vu gbonguro tā cika kpam vā tā n ucira.
Vuma wā la uwulukpi wa, she avu.

Ama a likimba gba a tuwa ta a lyaka vu kayala.
Ya dem wene ta manyan ma maci ma vu yain.’ ”

⁵⁻⁶ N wenei kpm pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza da a ka banā usara u shindere vi a wuta asuvu Asu u Uwulukpiṭ a Kuwa ku Kashilā. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka laḍa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. ⁷ Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nakaṣai atsumate a shindere yi abelu a zinariya a da a'ari ushadangi n mavura ma Kashilā, uza da wari n uma hal ubana bawu utyoku. ⁸ Aku Kuwa ku Kashilā ki ku shadangi n kanga ka ka wuta asu u tsupige tsu Kashilā n ucira u ne. Uza wa la wa fuda wa uwa pini wa, she usara u shindere u da atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashilā

¹ Aku n panai kalagatsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonkoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsalasa abelu a shindere a upan u Kashilā a likimba.” ² Katsumate ka zuba ka kagita ka ba ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a likimba. Aku agalama a taḍasai a ikyamba i aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da a gbashikai kameli ka ne.

³ Katsumate ka zuba ka ire ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kushiva, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gba ili i uma i kushiva yi i kuwai.

⁴ Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a agata n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa. ⁵ N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai, “Ada Kashilā Uza u Uwulukpi.

Ada Kashilā uza da wari gogo-na kpm va ta pini tun caupa!

Dere da an va yanka likimba afada naha.

⁶ Ama a cingi a zuwa ta mpasa m ama na nsumate n wunu n yeni.

Adama a nala vu naka le de mpasa a soi n da n wokoi katsupi ka malen ma manyan ma le. Ili i'ya i gain a tsasa i'ya a ka tsasa.”

⁷ Aku kpm n panai kalagatsu ka wuta a asudararka n ka dansi:

“Eye, Magono ma Zuba Kashilā Uza u Ucira Gba,

mayun da kpm dere da tyoku da vu yain ama a cingi mavura.”

⁸ Katsumate ka zuba ka nishi ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a kaara, aku Kashilā ka asakai ka runukpa ama n akina a ne. ⁹ Usudugbi u pige u runukpai ama gba, aku a wishai kala ka Kashilā uza da suki usara u na vi gba. Shegai a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le a cikpala tsupige tsu ne.

¹⁰⁻¹¹ Katsumate ka zuba ka tawun ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u da wa lya tsugono tsi u wokoi n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba na mōala ma agalama. Shegai a wishai Kashilā ka Zuba a 'yuwain ukpatala a asaka unyushi u cingi u le.

¹² Katsumate ka zuba ka teli ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne agata a pige a Yufriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gita ta tsara a fobusuko ngono n kasana ure u da a ka tuwa n asoje a le. ¹³ Aku n wenei pini ityoni i cingi i tatsu i'ya i rotsoi apodo. A ka wuta a unā u ubungu, n a unā u kadin ka kagita, n a unā u kadin ka ire ki uza da wari matsumate ma kaḍan. ¹⁴ Ityoni i cingi i na yi i'a ta n ucira u da a ka yan ikunesavu. A bana ta a asu u ngono n likimba gba a 6olomgbono le a yain kuvon n Kashilā Uza u Ucira Gba a kain ka pige ka wa yan ama afada.

¹⁵ Asheku a danai, “Kiranai ma tuwa ta tyoku da kaboki ka tsu tuwa bawu uza revei. Kashilā ka zuwuka ta uza da bawu wari alavu kpm wari ufoḍusi n aminya a ne tsara u rongo ukyawunsa kataḍa wa unā u shinga, kpm wa pana uwono u ama wa a ka wundaya yi baci.

¹⁶ Ityoni yi i 6olomgbonoi ngono mi asu u te a asu u da a ka isa Aramagado n Tsiyahuda.

¹⁷ Katsumate ka zuba ka shindere ka tsalāi ili i'ya i'ari a kabelu ka ne a uwule, aku kalagatsu ka pige ka wuta asuvu a Kuwa ku Kashilā a karatsu ka tsugono ka danai, “N kotsu de ko ndya wa.” ¹⁸ Aku a rongoi ulada, n mawura ma pige, n makpankashilā, n ugbaḍa u iyamba u pige u da u wurai i'ya a'ari a yansai an ama a'ari a likimba. ¹⁹ Ugbaḍa u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i Babila aḍon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wasasai gba gba. Kashilā ka cibai inyushi i Babila gba aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako ma ne; wata, upan u pige u ne. ²⁰ An iyamba i gbaḍai nala, aku gba iyamba i mere ma mini na nsasa a puwain. ²¹ Mini ma atala ma pige* ma araji a le a rawai uratsanaka evu n

* 16:21 Araji a mini ma atala mi a rawa ta araji a kakpakpa ka siminti.

amangatawun (100) ma rukpusai a zuba u ama. Adama a nala ama a wishai Kashila, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

¹ Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere yi ka tuwai ara va aku ka danai, "Tuwa na n wenike vu tyoku da a ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u da agata a'ari ushani. ² Ngono n likimba n vakusu ta n eyi, kpam ire i unamba u uwono u ne tyoku u mara ma ma makai ya dem a likimba da i'ari."

³ Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka pura mu ubana a mete. Pini de n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpayaya. A korongi inyashi i Kashila a ikyamba i ne gba, kpam wa ta n a'aci a shindere n avana kupa. ⁴ Uka vi u ukai aminya a tsugono a da a'ari n ushili u galura n san kpayaya. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebe icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u fanai mako ma a yain n zinariya ushadangi n ili i icadi; wata, ili i icadi n ashinda a tsishankala tsu ne. ⁵ A korongi kala ka kari n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, "Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza da u gitai ili i icadi gba a likimba."

⁶ Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashila, aza da a wunai adama a da a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan. ⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, "Ndiya i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu ta ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwa uza u a'aci a shindere n avana kupa vi. ⁸ Kadin ka vu wenei na vi wari ta n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga da wa ciga u wuta asuvu a kadaka ka bawu kari n utyoku aku u bana asu u da a ka wacinsa yi. Ama da a'ari a likimba, aza da bawu Kashila ka korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan ta majiyan a webele baci kadin ki. Wari ta n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono ta kparam."

⁹ "Va ciga ta katakasuvu n kakiri tsara vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agalala a da asu u da uka vi wari ndishi. A'aci yi ngono n shindere n da dem. ¹⁰ Ngono n tawun n rukpa de, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpam ma shindere mi kotsu ma tuwa wa. Shegai tsugono tsu ne tsa barakpa wa. ¹¹ Kadin ka kari n uma caupa vi kpam gogo-na u kuwai vi, aya magono ma kulla. Wa ta tyoku ngono n shindere mi, kpam a asu u uwacinsa u da wa bana.

¹² "Avana kupa a da vu wenei vi, ngono kupa n da bawu n gitai ulya tsugono n da, shegai a ka wusha ta ucira u da a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulya u uwule u te kaolo n kadin ki. ¹³ Gba a ka wushuku ta a naka yi ucira n tsugono tsu le. ¹⁴ A ka yan ta kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya ta ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gba, kpam Magono ma a zuba u ngono gba. Ama a ne a da u isai kpam u dangasai a ka tono yi ta kain dem."

¹⁵ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Agata a da vu wenishei nala vi; wata, a asu u da kashankala ki kari ndishi, ama a da n kakuma ka ama n iyamba n aletsu. ¹⁶ Kpam avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo ta kashankala ki. A ka wusa yi ta gba ili i'ya wari n i'ya, aku a asaka yi katafa. A ka karasa ta ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gba. ¹⁷ Ngono kupa mi ma yan ta nala kpaci Kashila ka ka zuwai gba afofi a ne a shadangu. Adama a nala a ka wushuku ta a naka kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka naka ta kadin ki karinga hal she Kashila ka zuwa afofi a ne a shadangu. ¹⁸ Uka da vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gba."

18

A wacinsai Babila

¹ An kuwene ku uka da u kumbai kadin ki ku wurai, n wene ta katsumate ka zuba ka roku ka cipa a iyamba. Wa ta n ucira cika, aku katyashi ka ka lada ka ka wutusa ara ne ka wakanai likimba. ² U wala n kalagatsu ka ucira: "Ilyuci i pige i Babila i wasa de.

Ama a'a kpam pini wa, shegai ityoni i cingi kau-kau i ashinda i'ya i'ari pini.

Gba nnu ma ashinda ma ta pini.

³ Gba iyamba i so ta mara ma ne, adama a da u lai uciga tsishankala.

Ngono n likimba n yan ta tsishankala n eyi, kpam gba aza a tsilaga a tsara ta ikebe ushani

adama a ɗa u la ta uciga ili i shinga i shinga.”

⁴ Aku n panai kalagatsu ka roku a zuba ka danai:

“Wutai pini a ilyuci i nala yi, ama a va,
kotsu i yain unyushi u cingi tyoku da u yain wa,
kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.

⁵ Unyushi u ne u yan ta kazana ka ka rawai a zuba,
Kashila kpam ka asansa n ili i cingi i'ya u yansai wa.

⁶ Yankai Babila dem tyoku da u yankai aza roku.

I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.

I fo6usuko yi mara ma ma rawai ucira kure
tyoku da u fo6usukoi aza roku.

⁷ U naka ta kaci ka ne tsupige cika

u tsarai kpam gba ili i'ya wa ciga.

I naka yi upana u ikyamba n unamgbukatsuma cika.

U yanka ta kaci ka ne aradi, u danai,

‘Mpa na n dusuki,

mpa uka da wa lya tsugono.

Mari n vali da wa kuwa mu wa,

adama a nala ma saka yi wa.’

⁸ Adama a da uka vi u yain aradi nala,

wa barakpa wa,

Kashila ka yan yi ta mavura n ma6ala,

n ukpa u ama a ne, n kambulu.

Akina a ka lya yi ta,

kpaci Kashila, uza da u yanka yi afada,

wa ta n ucira cika.”

⁹ “Ngonon n da a yain tsishankala kpam a pecei utsari u ne, a ka wene ta kanga ka ukana u akina a da a ka lya yi, aku a sai a namgba katsuma adama a nala yi. ¹⁰ A shamgbai a m6ari, kpaci a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A danai,

“ ‘Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,

ilyuci i pige i Babila,

kpaci mavura ma vunu ma tuwa ta

a asuvu a ulapa u uwule u te!’

¹¹ “Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sa ta a namgba katsuma adama a ne, kpaci gogo-na ko uza wa la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa. ¹² Ili i'ya a ka dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsara kpam katsili ka aminya a da a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n san kpayaya wa. A ka tsara uza da wa tsila ndanga n da mari n magulani ma shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, na ndanga ma ikebe wa. Nala dem n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma. ¹³ A ka tsara uza da wa tsila ili i magulani i kusan,* n ili i magulani i urunukpa, n i kusugburu wa. Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, na ncon, n adoki, na nringongo ma adoki ma ucanka ucanga a ka tsara katsili wa. Nala dem a ka tsara katsili ka agbashi, n ama da a kana a asu u kuvon wa.

¹⁴ “Aza a tsilaga yi a tonuko yi,

“ ‘Gba ili i'ya vari vu zuwukai a'eshi yi i kotso de,

kpam gba ili i'ya i lobonuso vu vi i puwan de,

vu buwa kpam utsara i'ya wa!’

¹⁵ “Aza a tsilaga a ne, aza da a yain utsari a asu u dengishike yi ili i nala yi, a ka shamgba ta a m6ari, adama a da a ka pana ta uwonvo u upana u ikyamba u da u tsara yi kotsu u tsara le dem wa. A ka sa ta a namgba katsuma. ¹⁶ A ka dana ta,

“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Wari u tsu uka ta aminya a ikebe

a da a'ari n mini ma galura n san kpayaya.

U uka ta dem ikali i icanga i zinariya,

n atali a ikebe† icun kau-kau!

¹⁷ A asuvu a ulapa u uwule u te u da a nangasai gba utsari u ne!’

* **18:13** A asuvu a ili i magulani yi, a bolomgbono ta pini n mar, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a da a matsa yi.

“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kaḅolo n aza a nwalu a mini yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangasa pini a a'atsu yi a ka shamgba ta a mḅari. ¹⁸ A ka sa ta cika an a wenei kaṅa ka ukaṅa u akina ka kari yi ulya vi, 'Kotsu a'ari a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!’

¹⁹ “A ka polusuko ta a'aci a le kabuta tsara a wenike unambukatsuma u le. Kpam a ka dana ta:

“Upana u ikyamba!

Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!

Tsu yan ta utsari adama a udukuyan u ne.

Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gba u puwan de.’

²⁰ Eda aza da i'ari a zuba yanyi ipeli,

i yain kpam mazanga,

kpaci Kashila ka wacinsa de Babila.

Ama a Kashila kaḅolo n asuki

n aza da a tsu dansa akani a Kashila

a ka yan ta mazanga.

Kpaci Kashila ka kidaga de Babila ugana

adama a ili i cingi i'ya u yansa ka da.”

²¹ Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu wurika kira, aku u vutala ka a kushiva, u salai:

“Babila, avu ilyuci i ucira,

tyoku da Kashila ka wacinsa vu n ucira da na

tyoku da n vutala katali ka na ki!

Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.

²² Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,

ko ashipi, ko kpam ama a fulusa avula n igbali wa.

Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.

Uza wa doku wa pana mawura ma kira kpam wa.

²³ Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kpam wa.

Uza wa doku wa pana kpam kalagatsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.

Aza a tsilaga a vunu alya a'ari a lakai ucira a asuvu a likimba naha.

Tsuboci tsu vunu tsu yinsa ta ama a likimba gba.

²⁴ Kashila ka yanka ta Babila mavura

kpaci ilyuci yi i wuna ta aza da a dansai akani a Kashila,

n aza da a'ari ama a Kashila.

Mayun da, Babila wuna ta ama a likimba ukyawan.”

19

Ama da a'ari a zuba a cikpalai Kashila

¹ An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba, a ka salasa:

“Cikpalai Kashila!

Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashila ka tsunu i'ya!

² Mayun da kpam dere da tyoku da u tsu yan ama a cingi afada.

U yawunsa de tyoku da wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,

uza da u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u da a yain tsishankala n eyi.

Kashila ka tsupa yi ta kpaci u wuna ta agbashi a ne.”

³ Aku a doki a salai:

“Cikpalai Kashila!

Kanga ka ukaṅa u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yanga ta a zuba hal ubana bawu utyoku!”

⁴ Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kuḅangi a lyakai Kashila kayala, uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, “Ami! Cikpalai Kashila!”

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

⁵ Aku n panai uza roku wa isa pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,

“Gba ama,

azapige n aza da bawu a'ari azapige.

Aza da ya lyaka Kashila kayala, danai,

‘Tsu naka vu ta tsupige.’ ”

⁶ Aku n panai mawura ma kakuma ka ama a zuba a ka salasa yavu mawura ma mini ma pige ma ma rukpasa kpam yavu mawura ma makpankashila ma pige. N pana ka le a ka dansa:

“Cikpalai Kashila!

Kpaci Magono ma Zuba Kashila
Uza u Ucira Gba aya Magono!

⁷ Tsu yanyi ipeli n mazaṅga.

Tsu cikpalai tsupige tsu ne.

Kpaci a'ayin a da ka yan iyolo i

Maku ma Kondom mi a rawa de.

Ukasavu vi u fofuso de

kaci ka ne adama a iyolo yi.

⁸ Kashila ka naka yi ta aminya a pun,

a da a lai aminya a tsugbere,

a da a'ari sarara kpam a ka lada.”

(Aminya yi a da ili i shinga i'ya ama a Kashila a ka yansa.)

⁹ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Korongu na: Kashila ka zuwuka ta gba uza da baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma Kondom mi unā u shinga.” Katsumate ka zuba ki ka danai kpam, “Ili i'ya Kashila ka dansai na vi mayun da.”

¹⁰ Aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsara n lyaka yi kayala, shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u wunu n tyoku u Atoni a da a buwai, n gba aza da a kana ukuna u mayun u da Yesu todugboi. Cikpalai Kashila!”

Ukuna u mayun u da Yesu todugboi vi u da u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashila.

Uza da u yuwai kadoki ka eri

¹¹ Aku n wenei zuba kukpai, n wenei kadoki ka eri kari kushani pini. Uza da u yuwai ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan ta afada a ne dere, kuvon kpam dere.

¹² A'eshi a ne a ka lada yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu ta kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka. ¹³ U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, “Udani u Kashila.” ¹⁴ Asoje a zuba a yuwusai adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a da a lai aminya a tsugbere, a da a'ari sarara. ¹⁵ Burundu u kulya u wutai a unā u ne, kpam n u da wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya ta tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike ta upan u pige u Kashila Uza u Ucira Gba a asu u upisha cinwi a kadaka ka upishisa mini ma cinwi. ¹⁶ A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai maguta ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

¹⁷ Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salakai gba asakali a da a ka imkpasa a zuba n kalagatsu ka ucira, u danai: “Tuwai! Bolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashila ka tuwa ka fobusuko da! ¹⁸ Tuwai! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kafole n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwai! Takumai ikyamba i ama gba: agbashi n aza da bawu a'ari agbashi, azapige n aza da bawu a'ari azapige!”

¹⁹ Aku n wenei kadin na ngono n likimba gba, kafole n asoje a le, a bolomgbonoi tsara a yain kuvon n uza da u yuwai a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem. ²⁰ Aku a kana kadin ki kafole n matsumate ma kafan uza da u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa ta ikunesavu i nala yi tsara u yinsa aza da a'ari n kugyan ku kadin ki, aza da kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kafan mi a vutala le ta n uma u le pini a kushiva ku akina ka kari urana n akina a eri. ²¹ Uza da u yuwai kadoki ki u wunusai asoje a le gba n burundu da wari a uwutusai a unā u ne. Aku gba asakali yi a takumai ikyamba i le a cwusai hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

¹ An uza da u yuwai kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kafan n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kari ucipa a iyamba, ubani n makukpunku ma kadaka ka bawu kari n utyoku n ikani i araji a kukere ku ne. ²⁻³ Katsumate ka zuba ki ka kana ubungu vi; wata, kali ka nala ka kari tun caupa vi ka a tsu isa Kalapansi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutala yi a kadaka ka bawu kari n utyoku. N makukpunku ma wa banā a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kadaka vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsara ko uza u kukpa wa. Kalapansi ki ka rongo ta pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsa kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka asaka yi ta ve a'ayin kenu.

⁴ Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza da a'ari ndishi pini a zuba le alya ama da Kashila ka naka ucira u da a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza da atokulalu a kidasai a'aci a

* 20:2-3 Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

le adama a da a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashilā. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpm a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gono i yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kaḅolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu. ⁵ A'ayin a kagitā a da pa vi a da Kashilā ka 'yangasā akushe a ukpa. (Akushe a da a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a da ayen kazu yi a kotsoi.) ⁶ Aza da Kashilā ka 'yangasā a ukpa a'ayin a nala yi a yan ta ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushivā ku akina wa; wata, ukpa u ire u da la vi. Shegai a ka gbashika ta Kashilā n Kawauwi ka u dangasai tyoku u adarākpī, kpm a ka lya ta tsugono kaḅolo n eyi hal ayen kazu.

Kashilā ka lyai kaci ka Kanangasi

⁷⁻⁸ An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka asakai Kanangasi a asu u da a'ari a sira yi caupa vi, wa wuta ta u yinsa iyamba n aza da a wacuwai a asuvu a likimba gbā. Iyamba i nala yi i'ya a ka isa Gogu n Magogu. Wa tuko le ta a asu u te a asu u da a ka yan kuvon. A ka yan ta ushani cika hal gbam ko uza wa fuda wa kece le wa. ⁹ A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u da ama a Kashilā a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wuta i zuba a wacinsa le. ¹⁰ A'ari a vutala de kadin ki n matsumate ma kaḅan mi a kushivā ku akina ka kari urana n akina a eri, aku a vutala i kpm pini Kalapansi, uza da u yinsa ama a na yi gbā. Akina yi a ka zuwa le ta a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

¹¹ N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza da wari ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwain kpm ko uza u doku u wene le wa. ¹² N wene ta kpm gbā ama da a kuwusa i a'ari kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpai itagarada i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpai kpm tagarada roku; wata, Tagarada u Aza a Uma. A yanka ta akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku da a korongi pini a itagarada yi. ¹³ Aza da a kuwai a kushivā a banai dem tsara Kashilā ka yanka le afada. Ukpa n Asu u Akushe a tukusoi ama da a'ari ara le, aku Kashilā ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain. ¹⁴ A vutala i Ukpa n Asu u Akushe a kushivā ku akina. (Kushivā ku akina ku nala ki ka ukpa u ire.) ¹⁵ Aku a vutala i ama a kushivā ku akina ki; wata, uza da baci dem kala ka ne bawu kari ukorongi a asuvu a Tagarada u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

¹ An n kotsoi uwene kuwene ka Kashilā ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagitā n likimba u kagitā a puwain, kpm kushivā ku buwa wa, ko kenu. ² N wenei kpm ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashilā ka suki; wata, Urishelima u savu, u wuta i zuba wa cipa a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka da u ukai aminya a iyolo a ne da wari, kpm u fobusoi u gawunsa n vali u ne. ³ Aku n panai kalagatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashilā ka ta n ama! Wa rongo ta n ele, kpm a ka woko ta ama a ne. Kashilā n kaci ka ne wa rongo ta n ele kpm wa woko ta Kashilā ka le. ⁴ Wa yansasa ta meshi ma le gbā. Ko uza wa kuwa kpm wa. Uza wa namgba kpm katsuma wa, ko u sai ko kpm u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotsu de.

⁵ Uza da wari ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Wefele! Ma gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku u tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i na yi mayun da kpm a ka wushuku ta n i'ya.”

⁶ Kpm dem u dana ta, “N yan de gbā ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa kagitā mpa dem Makorishi. Ma naka ta aza da a ka pana kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka naka uma gbani, bawu a tsupai ko i te. ⁷ Gbā aza da baci dem a lyai kaci a ka wusha ta ili i na yi gbā: Ma woko ta Kashilā ka le, kpm a ka woko ta mmuku n va. ⁸ Shegai gbā ama a na yi; wata, aza da a kpaḅai ukawunku adama a uwonvo, n aza da a asakai upityanangungu n mpa katsupi ka le ka kushivā ku akina ka kari urana n akina a eri. A ka tsupa ta dem aza da a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza da a ka gbashika ameli, n aza a kaḅan, asu u le u da kushivā ku akina ka kari urana n akina a eri. Ukpa u ire u da la vi.

Urishelima u Savu

⁹ Katsumate ka zuba ka tuwai ka tonuko mu, “Tuwa n wenike vu makere ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza u te da a asuvu atsumate a shindere a da a'ari n abelu a shindere a usara u shindere u da a yain a makorishi.) ¹⁰ Kulu ku Kashilā ku tonoi na mpa, aku katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugadi. Aku u wenike mu Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashilā ka suki, i wuta i zuba

ya cipa a iyamba. ¹¹ I shadangi n tsupige tsu Kashila kpm ya lada n katyashi ka shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe cika a da a'ari sarara yavu madubu ma ma wundyamgbanaka. ¹² Kasaga ka kari n ugbami ka ugadi cika ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpm utsutsu dem katsumate ka zuba ka pini ka wundya u da. A itsutsu yi a korongu ta pini a'ala a agali a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te. ¹³ Ka6on dem ka ta n itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gadi, itsutsu i tatsu a daka, i tatsu kpm a kalivi. ¹⁴ Kasaga ka ilyuci ki ka ta n atali kupa n a re a kami, katali dem a korongu ta pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku ma Kondom mi.

¹⁵ Katsumate ka zuba ka ka dansa na mpa vi ka banai kalangu ka zinariya. Ka wa ratsanaka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki. ¹⁶ An u ratsanakai, u wenei i'ya yavu akpati da ugadi n upeti n akumgbi a ne a'ari derere. Uratsanaka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawawun (1,500) u da. ¹⁷ Aku katsumate ka zuba ki ka ratsanakai kasaga ki, n uratsanaka u tsunu, upeti u ne u rawa ta udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216). ¹⁸ N atali a da a ka lada san n mini ma avuku a da a makai kasaga ki. Gba ili i'ya i'ari a ilyuci yi n zinariya da wari sarara cika hal wa lada yavu madubu ma ma wundyamgbanaka da a yain i'ya. ¹⁹⁻²⁰ Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem ka ta kau kpm ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a da, a roku tani mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpm mini ma limā icun i mabucu ma ivashi i akaryabi. ²¹ Itsutsu kupa n i re yi ityali i ikebe i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u da a yankai u da. Ure u pige u ilyuci yi n zinariya u da wari sarara katyashi ka ne ka lada yavu madubu ma ma wundyamgbanaka da a yankai u da.

²² N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila Uza u Ucira Gba n Maku ma Kondom alyu kuwa ku ulya kayala ku ne. ²³ Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a naka katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashila tsa tsa lada pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu. ²⁴ Gba ama a likimba a rongo ta pini a katyashi ka ka lada pini a ilyuci yi. Kpm ngono ma tukuso ta utsari u le pini. ²⁵ Itsutsu i ilyuci yi ukupki u da ya rongo kain dem. A ka gidaku i'ya wa, kpaci kayin ka pini asu vi wa. ²⁶ Ama a ka tukuso ta pini gba ili i shinga n i karinga pini a ilyuci i pige yi. ²⁷ Ili i cingi i'a la i'ya a ka asaka i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza da baci dem u yain ili i uwono, ko ka6an a ka asaka yi u uwa pini wa, shegai aza da a korongi a'ala a le a Tagarada u Aza a Uma u da Maku ma Kondom mari n u da.

22

Agata a da a tsu naka uma

¹ An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpm u wenike mu agata a da a'ari n mini ma ma tsu naka uma. A ka lada cika yavu madubu ma ma wundyamgbanaka. A gitai uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi. ² Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Ndanga n da n tsu matsa mmuku n da n tsu naka uma n gbonguroi pini a apashi a re gba a agata yi. Kayen dem a tsu matsa ta ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka ta avuku a le aguma a tanasa m6ala. ³ Ili i'a la i'ya Kashila ka yankai unā u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashila n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpm agbashi a ne a ka gbashika yi ta. ⁴ A ka wene ta upetiwa'eshi u Kashila n kala ka ne ukorongi a acen a le. ⁵ A ka doku a yain kayin kpm wa. A ka ciga kpm katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashila ka naka le ta katyashi. Kpm a ka lya ta tsugono hal ubana bawu tyoku.

Utuwa u Yesu

⁶ Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Idani i na yi mayun da, a wushuku kpm n i'ya. Magono ma Zuba Kashila uza da u nakai Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku ta katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwa ya gita gogo."

⁷ Yesu danai, "Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Tagarada u na u dana ta ili i'ya ya gita gogo-na n ubana a kapala. Kashila ka zuwuka ta aza da a tonoi u da unā u shinga."

⁸ Mpa Yahaya, uza da n panai kpm n wenei gba ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kudangi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gba tsara n lyaka yi kayala. ⁹ Shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpm n gba ama da a wenei karinga ka idani i tagarada u na vi. Lyaka Kashila kayala!"

* **21:16** Ugadi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa ta nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi.

† **21:19-20** Atali kupa n a re yi, katali dem ka ta n kala ka ne: ka kagita ka jasper, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

¹⁰ Aku u tonuko mu kpm, “Kotsu vu kimba ili i'ya a danai a tagarada na vi a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na n i'ya ya tuwa ya gita a kapala wa. A'ayin a da ili i na yi ya gita a ka rawa de gogo. ¹¹ Asaka gba aza da a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza da kpm a ka yansa ili i icadi a rongo uyansa i'ya. Aza da kpm a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ari i shinga, aza da kpm a'ari uwulukpi a suma uyansa tsicingi.”

¹² Yesu doki u danai, “Panai na! Ma ta a utuwa gogo. Ma ta a utuwa n tsupa ko kpm n yanka gba ama mavura a ili i'ya a yansai. ¹³ “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagita mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpm Uza u Utyoku.”

¹⁴ “Kashila ka zuwuka ta aza da a zai ntogo n le sarara unā shinga, kpm adama a nala, a ka fuda ta a ka lya ilimaci i ndanga n da n tsu naka uma kpm a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi. ¹⁵ Shagai a ka bishinka ta ama a na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza da a gonukoi kaci ka le n ashinda adama a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka bishinka ta dem aza a magalaka, n aza da a ka lyasaka ameli kayala, n gba aza da a tsu dansa ka ban.

¹⁶ “Mpa Yesu, n suku ta katsumate ka zuba ka va ka naka da akani a na yi a a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Katala ka Kpasani.”

¹⁷ Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwa!” Uza da baci u panai akani a na yi asaka u dana, “Tuwa!” Uza da baci wa pana kakuli u tuwa, uza da baci dem wa ciga, asaka u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

¹⁸ Mpa Yahaya da ma rono atsuvu a uza da baci dem wa pana akani a kaci ka ili i'ya ya gitasa gogo-na, kpm n i'ya ya tuwa ya gita a kapala i'ya n korongi a tagarada u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi, Kashila ka doku yi ta dem mavura ma ne. Wa yanka yi ta mavura n usara u shindere u da n yain kadyanshi ka le pini a tagarada u na vi. ¹⁹ Kpm uza u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashila ka bishinka yi ta utsara unā u shinga u da a dansai a tagarada na vi. Kashila kpm ka bishinka yi ta ulya ilimaci i madanga ma unaka uma, kpm wa asaka vuma u nala vi u rongo a ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.

²⁰ Yesu, uza da u danai ili i na yi mayun da, u dana ta, “Mayun da, ma ta a utuwa gogo.” Ami. Tuwa, Yesu Asheku!

²¹ Asaka Yesu Asheku u wenike gba de ukuna u shinga u pige u ne. Ami.